ऋग्वेद - संहिता

स्यावैकर्णयोर्जनान्राजान्यस्तः ।दस्मोनसद्मन्निशिशातिबर्हिः शूरःसर्गमकृणोदिंद्रएषां ॥ अधश्रुतं कवषंवृद्धमप्स्वनुंद्रुह्युंनिवृणग्वज्रबाहुः ।वृणानाऽअत्रसख्यायसख्यंत्वायंतोयेऽअमदन्ननुत्वा॥विसद्यो विश्वादृंहितान्येषामिंद्रःपुरःसहसासप्तदर्दः । व्यानवस्यतृत्सवेगयंभाग्जेष्मपूरुंविदथेमृध्रवाचं॥निगव्य वोनवोद्रुह्यवश्चषष्टिःशतासुषुपुःषट्सहस्रा ।षष्टिर्वीरासोऽअधिषड्दुवोयुविश्वेदिंद्रस्यवीर्याकृतानि॥इंद्रे णैतेतृत्सवोवेविषाणाऽआपोनसृष्टाऽअधवंतनीचीः।दुर्मित्रासःप्रकलविन्मिमानाजहुर्विश्वानिभोजनासु दासे ॥ २६ ॥ अर्द्धंवीरस्यशृतपामनिंद्रंपराशर्द्धंतंनुनुदेऽअभिक्षां । इंद्रोमन्युंमन्युम्योमिमायभेजेपथो वर्तनिंपत्यमानः ॥ आध्रेणचित्तद्वेकंचकारसिंह्यंचित्पेत्वेनाजघान । अवस्रक्तीर्वेश्यावृश्चदिंद्रःप्रायच्छ द्विश्वाभोजनासुदासे ॥ शश्वंतोहिशत्रवोरारधुष्टेभेदस्यचिच्छर्धतोविंदरंधिं । मर्ताँऽएनःस्तुवतोयःकृ णोतितिग्मंतस्मिन्निजहिवज्रमिंद्र ॥ आवदिंद्रंयमुनातृत्सवश्चप्रात्रभेदंसर्वतातामुषायत् । अजासश्च शिग्रवोयक्षवश्चबलिंशीर्षाणिजभ्रुरश्व्यानि ॥ नतंऽइंद्रसुमतयोनरायःसंचक्षेपूर्वाऽउषसोननूत्नाः । देवं

कंचिन्मान्यमानंजघंथावत्मनाबृहतः शंबं रंभेत् ॥ २७ ॥ प्रयेगृहादममदुस्त्वायापराशरः शतयातुर्वसिष्ठः
। नतेभोजस्यसख्यंमृषंताधासूरिभ्यः सुदिनाव्युच्छान् ॥ द्वेनप्तुर्देववतः शतेगोर्द्वारथावधूमंतासुदासः ।
१८ अर्हन्नग्नेपैजवनस्यदानंहोतेवसद्मपर्येमिरेभन् ॥ चत्वारोमापैजवनस्यदानाःस्मद्दिष्टयःकृशनिनोनिरेके
। ऋज्रासोमापृथिविष्ठाःसुदासस्तोकंतोकायश्रवसेवहंति ॥ यस्यश्रवोरोदसीऽअंतरुर्वीशीर्ष्णेशीर्ष्णेविब
भाजाविभक्ता । सप्तेदिंद्रंनस्रवतोगृणंतिनियुध्यामधिमशिशादभीके ॥ इमंनरोमरुतःसश्चतानुदिवोदा
संनपितरंसुदासः । अविष्टनापैजवनस्यकेतंदूणाशंक्षत्रमजरंदुवोयु ॥ २८ ॥

यस्तिग्मशृंगइत्येकादशर्चंद्वितीयंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

यस्तिग्मशृंगोवृषभोनभीमऽएकःकृष्टीश्च्यावयतिप्रविश्वाः । यःशश्वतोऽअदाशुषोगयस्यप्रयंतासि
सुष्वितरायवेदः ॥ त्वंहत्यदिंद्रकुत्समावःशुश्रूषमाणस्तन्वासमर्ये ॥ दासंयच्छुष्णंकुयवंन्यस्माऽअरंध १९
यऽआर्जुनेयायशिक्षन् ॥ त्वंधृष्णोधृषतावीतहव्यंप्रावोविश्वाभिरूतिभिःसुदासं । प्रपौरुकुत्सिंत्रसद

स्युमावःक्षेत्रंसातावृत्रहत्येषुपूरुं ॥ त्वंनृभिर्नृमणोदेववीतौभूरीणिवृत्राहर्यश्वहंसि । त्वंनिदस्युंचुमुरिं धुनिंचास्वापयोदभीतयेसुहंतु ॥ तवच्यौत्नानिवज्रहस्ततानिनवयत्पुरोनवतिंचसद्यः । निवेशनेशततमाविवेषीरहंश्चवृत्रंनमुचिमुताहन् ॥ २९ ॥ सनातातेंऽइंद्रभोजनानिरातहव्यायदाशुषेसुदासे । वृष्णोते हरीवृषणायुनज्मिव्यंतुब्रह्माणिपुरुशाकवाजं ॥ मातेंऽअस्यांसहसावन्परिष्टावघायभूमहरिवःपरादै । त्रायस्वनोवृकेभिर्वरूथैस्तवप्रियासःसूरिषुस्याम ॥ प्रियासऽइत्तेमघवन्नभिष्टौनरोमदेमशरणेसखायः । नितुर्वशंनियाद्वंशिशीह्यतिथिग्वायशंस्यंकरिष्यन्। सद्यश्चिन्नुतेमघवन्नभिष्टौनरःशंसंत्युक्थशासऽउक्था । येतेहवेभिर्विपणीँरदाशन्नस्मान्वृणीष्वयुज्यायतस्मै॥ एतेस्तोमानरांनृतमतुभ्यमस्मद्र्यंचोददतोमघानि । तेषामिंद्रवृत्रहत्येशिवोभूःसखाचशूरोविताचनृणां ॥ नूइंद्रशूरस्तवमानऽऊतीब्रह्मजूतस्तन्वावावृधस्व । उपनोवाजान्मिमीह्युपस्तीन्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ३० ॥ ॥ इतिपंचमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

उग्रोदशासाविपिबनववैराजमृतंत्यामुदुषङ्चोनिरातेनसोमःपंचेंद्रंनरोब्रह्माणोयंसोमआनःप्रवोद्वादशगायत्रं त्रिविराळंतंमोषुसप्ताधिकाप्रागाथंतृतीयाद्विपदासौदासैरग्नौप्रक्षिप्यमाणाःशक्तिरंत्यंप्रगाथमालेभेसोर्धर्चंउ क्तेदह्यततंपुत्रोक्तंवसिष्ठःसमापयतेतिशाट्यायनकंवसिष्ठस्यैवहतपुत्रस्यार्षमितितांडकंश्चित्यंचःषळूनासंस्त वोवसिष्ठस्यसपुत्रस्येंद्रेणवासंवादःप्रशुक्रपंचाधिकावैश्वदेवंहाद्याएकविंशतिर्द्विपदाअब्जामहेरर्धर्चंउत्तरोहि र्बुध्न्यायशंनःपंचोनाशांतिः ॥ ३ ॥

उग्रोजज्ञइतिदशर्चं तृतीयंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिःओम् ॥ उ॒ग्रोजं॑ज्ञे वी॒र्या॑य स्व॒धावा॒ञ्चक्रि॒रपो॒नर्यो॒यत्क॑रि॒ष्यन् । जग्मि॒र्युवा॑नृ॒षद॑न॒मवो॑भि स्त्रा॒ता न॒ऽइंद्र॒ऽएन॑सोम॒हश्चि॑त्॥ हंता॑वृ॒त्रमिंद्र॒ःशूशु॑वा॒नःप्रावी॒न्नुवी॒रोज॑रि॒तार॑मू॒ती।कर्ता॑सु॒दासे॒ऽअह॒वाऽउ॑ लो॒कंदाता॒वसु॒मुहु॒रादा॒शुषे॑भूत् ॥ यु॒ध्मोऽअ॑न॒र्वाखं॑ज॒कृत्स॒मद्वा॒शूर॑ःसत्रा॒षाद्ज॒नु॒षे॑मषा॑ह्ळः । व्या॑स॒ऽइंद्र॒ः 19
पृत॑ना॒ःस्वोजा॒ऽअधा॒विश्वं॑शत्रू॒यंतं॑जघान ॥ उ॒भेचि॑दिंद्र॒रोद॑सीमहि॒त्वाप॑प्राथ॒तवि॑षीभि॒स्तु॒विष्मः । निव

ज्रमिंद्रोहरिवान्मिमिक्षन्त्समंधसामदेषुवाऽउवोच । वृषाजजानवृषणंरणायतमुचिन्नारीनर्यंससूव । प्रयः
सेनानीरधनृभ्योऽअस्तीनःसत्वागवेषणःसधृष्णुः ॥ १ ॥ नूचित्सभ्रेषतेजनोनरेषन्मनोयोऽअस्यघोर
माविवासात् ॥ यज्ञैर्यइंद्रेदधतेदुवांसिक्षयत्सरायऽऋतपाऽऋतेजाः ॥ यदिंद्रपूर्वोऽअपरायशिक्षन्नय
ज्ज्यायान्कनीयसोदेष्णं ॥ अमृतऽइत्पर्यासीतदूरमाचित्रचित्र्यंभरारयिंनः ॥ यस्तऽइंद्रप्रियोजनोददाश
दसन्निरेकेअद्रिवःसखाते ॥ वयंतेऽअस्यांसुमतौचनिष्ठाःस्यामवरूथेऽअघ्नतोनृपीतौ ॥ एषस्तोमोऽअ
चिक्रदद्वृषांतऽउतस्तामुर्मघवन्नक्रपिष्ट ॥ रायस्कामोजरितारंतऽआगन्त्वमंगशक्रवस्वऽआशकोनः ॥
सनऽइंद्रत्वयतायाऽइषेधास्त्मनाचयेमघवानोजुनंति ॥ वस्वीषुतेजरित्रेऽअस्तुशक्तिर्यूयंपातस्वस्तिभिः
सदानः ॥ २ ॥

असाविदेवमितिदशर्चं चतुर्थंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

असाविदेवंगोऽऋजीकमंधोन्यस्मिन्निंद्रोजनुषेमुवोच । बोधामसित्वाहर्यश्वयज्ञैर्बोधानःस्तोममंध

ऋ०सं० सोमदेषु ॥ प्रयंतियज्ञंविपयंतिबर्हिःसोममादोविदथेदुध्रवाचः। न्युभ्रियंतेयशसोगृभादादूरऽउपब्दोवृष अ०५
णोनृषाचः ॥ त्वमिंद्रस्रवितवाऽअपस्कःपरिष्ठिताऽअहिनाशूरपूर्वीः । त्वद्वावक्रेरथ्यो३नधेनारेजंतेवि अ०३
२० श्वाकृत्रिमाणिभीषा ॥ भीमोविवेषायुधेभिरेषामपांसिविश्वानर्याणिविद्वान् । इंद्रःपुरोजर्हृषाणोविदू
धोद्विवज्रहस्तोमहिनाजघान ॥ नयातवऽइंद्रजूजुवुर्नोनवंदनाशविष्ठवेद्याभिः । सशर्धदर्योविषुणस्यजं
तोर्माशिश्नदेवाऽअपिगुर्ऋतंनः ॥३॥ अभिक्रत्वेंद्रभूरधज्मन्नतेविव्यङ्महिमानंरजांसि। स्वेनाहिवृत्रंशव
साजघंथनशत्रुरंतंविविदद्युधाते ॥ देवाश्चित्तेऽअसुर्यायपूर्वेनुक्षत्रायममिरेसहांसि । इंद्रोमघानिदयते
विषह्येंद्रंवाजस्ययजोहुवंतसातौ॥कीरिश्चिद्धित्वामवसेजुहावेशानमिंद्रसौभगस्यभूरेः। अवोबभूथशतमू
तेऽअस्मेऽअभिक्षत्तुस्त्वावतोवरूता ॥ सखायस्तऽइंद्रविश्वहस्यामनमोवृधासोमहिनातरुत्र । वन्वंतु
स्मातेवसासमीके३भीतिमर्योवनुषांशवांसि ॥ सनऽइंद्रत्वयतायाऽइषेधास्त्मनाचयेमघवानोजुनंति । २०
वस्वीषुतेजरित्रेऽअस्तुशक्तिर्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ४ ॥

पिबासोममितिनवर्चपंचमंसूक्तं वसिष्ठइंद्रोविराळंत्यात्रिष्टुप् ॥

पिबासोमंमिंद्रमंदंतुत्वायंतेसुषावंहर्यश्वाद्रिः । सोतुर्बाहुभ्यांसुयंतोनार्वा ॥ यस्तेमदोयुज्यश्चारुर
स्तियेनंवृत्राणिहर्यश्वहंसि । सत्वामिंद्रप्रभूवसोममत्तु ॥ बोधासुमेंमघवन्वाचमेमांयांतेवसिष्ठोऽअर्चति
प्रशंस्तिं । इमाब्रह्मंसधमादेंजुषस्व ॥ श्रुधीहवंविपिपानस्याद्रेर्बोधाविप्रस्यार्चतोमनीषां । कृष्वादुवां
स्यंतमासचेमा ॥ नतेगिरोऽअपिमृष्येतुरस्यनसुष्टुतिमंसुर्यस्यविद्वान् । सदांतेनामंस्वयशोविविक्मि ॥
॥ ५ ॥ भूरिहितेसवंनामानुंषेषुभूरिंमनीषीहंवतेत्वामित् । मारेऽअस्मन्मंघवञ्ज्योक्कः ॥ तुभ्येद्रिमासवं
नाशूरविश्वातुभ्यंब्रह्माणिवर्धनाकृणोमि । त्वंनृभिर्हव्योविश्वधांसि ॥ नूचिन्नुतेमन्यंमानस्यदस्मोदंश्नु
वंतिमहिमानंमुग्र । नवीर्यमिंद्रतेनराधः ॥ येचपूर्वंऽऋषंयोयेचनूत्नाऽइंद्रब्रह्माणिजनयंतविप्राः ॥ अस्मे
तेंसंतुसख्याशिवानियूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ ६ ॥

उदुब्रह्माणीतिषळ्चंषष्ठंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

उदुब्रह्माण्यैरत श्रवस्येंद्रं समर्ये महया वसिष्ठ । आयो विश्वानि शवसा ततानोपश्रोताम ऽ ईवतो वचां
सि । अयामि घोष ऽ इंद्र देवजामिरिरज्यंत यच्छुरुधो विवाचि । नहि स्वमायुश्चिकिते जनेषु तानीदंहांस्यति
२१ पर्ष्यस्मान् ॥ युजे रथं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः । विबाधिष्ट स्य रोदसी महित्वेंद्रो वृत्रा
ण्यप्रती जघन्वान् ॥ आपश्चित्पिप्युः स्तर्यो३ न गावो नक्षन्नृतं जरितारस्त ऽ इंद्र । याहि वायुर्न नियुतो नो ऽ अ
च्छा त्वं हि धीभिर्दयसे विवाजान् ॥ तेत्वा मदा ऽ इंद्र मादयंतु शुष्मिणं तुविराधसं जरित्रे । एको देवत्रा दय
से हि मर्तानस्मिञ्छूर सवने मादयस्व ॥ एवेदिंद्रं वृषणं वज्रबाहुं वसिष्ठासो ऽ अभ्यर्चंत्यर्कैः । स नः स्तुतो वीरव
द्धातु गोमद्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ८ ॥

योनिष्ट इति षळृचं सप्तमं सूक्तं वसिष्ठ इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

योनिष्ट ऽ इंद्र सदने ऽ अकारि तमा नृभिः पुरुहूत प्रयाहि । असो यथा नोविता वृधे च ददो वसूनि ममदश्च २१
सोमैः ॥ गृभीतं ते मन ऽ इंद्र द्विबर्हाः सुतः सोमः परिषिक्ता मधूनि । विसृष्टधेना भरते सुवृक्तिरियमिंद्रं जोहुव

वतीमनीषा॥आनोदिवऽआपृथिव्याऽऋजीषिन्निदंबर्हिःसोमपेयाययाहि। वहंतुत्वाहरयोमद्र्यंचमांगूषमच्छांतवसंमदाय॥ आनोविश्वाभिरूतिभिःसजोषाब्रह्मजुषाणोहर्यश्वयाहि। वरीवृजत्स्थविरेभिःसुशिप्रास्मेदधदृषणंशुष्ममिंद्र॥ एषस्तोमोमहऽउग्रायवाहेधुरीईवात्योनवाजयन्नधायि। इंद्रत्वायमर्कऽईट्टेवसूनांदिवीवद्यामधिनःश्रोमतंधाः॥ एवानऽइंद्रवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम। इषंपिन्वमघवंद्भ्यःसुवीरांयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः॥ ८॥

आतेमहइतिषळृचमष्टमंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप्॥

आतेमहऽइंद्रोत्युग्रसमन्यवोयत्समरंतसेनाः। पताति दिद्युन्नर्यस्यबाह्वोर्मातेमनोविष्वद्र्य १ग्विचारीत्॥ निदुर्गऽइंद्रश्नथिह्यमित्रानभियेनोमर्तासोऽअमंति। आरेतंशंसंकृणुहिनिनित्सोरानोभरसंभरणंवसूनां॥ शतंतेशिप्रिन्नूतयःसुदासेसहस्रंशंसाऽउतरातिरस्तु। जहिवधर्वनुषोमर्त्यस्यास्मेद्युम्नमधिरत्नंचधेहि॥ त्वावतोहींद्रक्रत्वेऽअस्मित्वावतोवितुःशूररातौ। विश्वेदहानितविषीवऽउग्रँऽओकःकृणुष्व

ऋ०सं० हरिवोनमर्धीः ।। कुत्साऽएतेहर्यश्वायशूषमिंद्रेसहोदेवजूतमियानाः। सत्राकृधिसुहनाशूरवृत्रावयंतरुत्राः अ०५
सनुयामवाजं ।। एवान्नऽइंद्रंवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम । इषंपिन्वमघवद्भ्यःसुवीरांयूयंपात अ०३
२२ स्वस्तिभिःसदानः ।। ९ ।।

नसोमइतिपंचर्चंनवमंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।।

नसोमऽइंद्रमसुतोममादनाब्रह्माणोमघवानंसुतासः। तस्माऽउक्थंजनयेयज्जुजोषन्नृवन्नवीयःशृण
वद्यथानः ।। उक्थऽउक्थेसोमऽइंद्रंममादन्नीथेनीथेमघवानंसुतासः । यदींसबाधःपितरंनपुत्राःसमानद
क्षाऽअवसेहवंते ।। चकारताकृणवन्नूनमन्यायानिब्रुवंतिवेधसःसुतेषु । जनीरिवपतिरेकःसमानोनिमामृ
जेपुरऽइंद्रःसुसर्वाः ।। एवातमाहुरुतशृण्वऽइंद्रएकोविभक्तातरणिर्मघानां । मिथस्तुरऽऊतयोयस्यपूर्वी
रस्मेभद्राणिसश्चतप्रियाणि ।। एवावसिष्ठऽइंद्रमूतयेनॄन्कृष्टीनांवृषभंसुतेगृणाति। सहस्रिणऽउपनोमाहि २२
वाजान्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ।। १० ।।

इंद्रंनरइतिपंचर्चंदशमंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

इंद्रंनरोनेमधिताहवंतेयत्पार्यायुनजंतेधियस्ताः । शूरोनृषांताशवसश्चकानऽआगोमतिव्रजेभजात्वं नः ॥ यऽइंद्रशुष्मोमघवन्तेऽअस्तिशिक्षासखिभ्यःपुरुहूतनृभ्यः । त्वंहिदृह्लामघवन्विचेताऽअपावृधि परिवृतंनराधः ॥ इंद्रोराजाजगतश्चर्षणीनामधिक्षमिविषुरूपंयदस्ति । ततोददातिदाशुषेवसूनिचोदद्राध्ऽउपस्तुतश्चिदर्वाक् ॥ नूचिन्नऽइंद्रोमघवासहूतीदानोवाजंनियमतेनऽऊती । अनूनायस्यदक्षिणापीपायंवामंनृभ्योऽअभिवीतासखिभ्यः ॥ नूऽइंद्ररायेवरिवस्कृधीनऽआतेमनोववृत्यामघाय । गोमदश्वावद्रथवद्व्यंतोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १७ ॥

ब्रह्माणइतिपंचर्चमेकादशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

ब्रह्माणऽइंद्रोपयाहिविद्वानर्वाचस्तेहरयःसंतुयुक्ताः । विश्वेचिद्धित्वाविहवंतमर्ताऽअस्माकमिच्छृणुहिविश्वमिन्व ॥ हवंतऽइंद्रमहिमाव्यानड्ब्रह्मयत्पासिशवसिन्नृषीणां । आयद्वज्रंदधिषेहस्तऽउग्रघोरः

सन्क्रत्वांजनिष्ठाऽअषाह्ळः ॥ तवप्रणीतींद्रजोहुवानान्त्संयन्नॄन्नरोदसीनिनेथ । महेक्षत्रायशवसेहिज अ०५
क्र०सं० ज्ञेतूंतुजिंचित्तूतुंजिरशिश्नत् ॥ एभिर्नऽइंद्राहंभिर्दशस्यदुर्मित्रासोहिक्षितयःपवंते । प्रतियच्चष्टेऽअनृं अ०३
२३ तमनेनाऽअवंद्रितावरुणोमायीनःसात् ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधसोयद्दन्नः । योऽअर्चं
तोब्रह्मंकृतिमविष्ठोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १२ ॥

अयंसोमइतिपंचर्चंद्वादशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

अयंसोमऽइंद्रतुभ्यंसुन्वऽआतुप्रयाहिहरिवस्तदोकाः । पिबात्व१स्यसुषुतस्यचारोर्ददोमघानिमघव
न्नियानः ॥ ब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाणोर्वाचीनोहरिभिर्याहितूयं । अस्मिन्नूषुसवनेमादयस्वोपब्रह्माणि २३
शृणवऽइमानः ॥ कातेऽअस्त्य रंकृतिःसूक्तैःकदानूनंतेमघवन्दाशेम । विश्वामतीरातननेत्वायाधामऽइंद्र
शृणवोहवेमा ॥ उतोघातेपुरुष्याइदासन्येषांपूर्वेषामशृणोऋषीणां । अधाहंत्वांमघवञ्जोहवीमित्वंनं

वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधंसोयद्दद॑न्नः ॥ योऽअर्चंतोब्रह्मंकृतिम
इंद्रासिप्रमंतिःपितेवं ॥
विष्ठोयूयंपातस्वस्तिभिःसदांनः ॥ १३ ॥

आनोदेवइतिपंचर्चस्यत्रयोदशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

आनोंदेवशवसायाहिशुष्मिन्भवांवृधऽइंद्ररायोऽअस्य । महेनृम्णायंनृपतेसुवज्रमहिक्षत्रायपौंस्यां
यशूर ॥ हवंतऽउत्वाहव्यंविवाचितनूषुशूराःसूर्यस्यसातौ । त्वंविश्वेषुसेन्योजनेषुत्वंवृत्राणिरंधयासुहंतु ॥
अहायदिंद्रसुदिनांव्युच्छान्दधोयत्केतुमुपमंसमत्सु । न्यं१ग्निःसीददसुरोनहोतांहुवानोऽअत्रसुभगांयदे
वान् ॥ वयंतेतऽइंद्रयेचदेवस्तवंतशूरददतोमघानि । यच्छासूरिभ्यंऽउपमंवरूथंस्वाभुवोजरणामश्नवं
त ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधंसोयद्ददन्नः । योऽअर्चंतोब्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपातस्वस्तिभिः
सदांनः ॥ १४ ॥

प्रवइंद्रायेतिद्वादशर्चं चतुर्दशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रोगायत्र्यंत्यास्तिस्रोविराजः ॥

२४ प्रवऽइंद्रा॑यमाद॑नंहर्यश्वायगायत । सखा॑यःसोमपाव्ने ॥ शंसेदुक्थंसुदानवऽउतद्युक्षंयथानरः । चकृ
मासत्यराधसे॥त्वंनऽइंद्रवाजयुस्त्वंगव्युःशंतक्रतो । त्वंहिरण्ययुर्वसो॥ वयमिंद्रत्वायवोभिप्रणोनुमोवृष
न् । विद्धीत्व१स्यनोवसो ॥ मानोनिदेचवक्तवेयोरंधीररा॑व्णे । त्वेऽअपिक्रतुर्मम॥त्वंवर्मासिसप्रथःपुरोयो
धश्चवृत्रहन् । त्वयाप्रतिब्रुवेयुजा ॥ १५ ॥ महाँऽउतासियस्यतेनुस्वधावरीसहः । मम्नातेऽइंद्ररोदसी॥
तंत्वामरुत्वतीपरिभुवद्वाणीसयावरी । नक्षमाणासहद्युभिः ॥ ऊर्ध्वासस्त्वान्विंदवोभुवन्दस्ममुपद्यवि ।
संतेनमंतकृष्टयः ॥ प्रवोमहेमहिवृधेभरध्वंप्रचेतसेप्रसुमतिंकृणुध्वं । विशःपूर्वीःप्रचराचर्षणिप्राः ॥ उरु
व्यचसेमहिनेसुवृक्तिमिंद्रायब्रह्मजनयंतविप्राः । तस्यव्रतानिनमिनंतिधीराः ॥ इंद्रंवाणीरनुत्तमन्युमे
वसत्राराजानंदधिरेसहध्यै । हर्यश्वायबर्हयासमापीन् ॥ १६ ॥

मोषुत्वेतिसप्तविंशत्यृचंपंचदशंसूक्तं वसिष्ठःइंद्रःप्रगाथस्तृतीयाद्विपदा ॥

२५ मोषुत्वावाघतश्चनारेऽअस्मन्निरीरमन् । आरात्ताच्चित्सधमादंनऽआगहीहवासन्नुपश्रुधि ॥ इमेहि

तैब्रह्मकृतःसुतेसचामधौनमक्षऽआमंते । इंद्रेकामंजरितारोवसूयवोरथेनपादमादधुः ॥ रायस्कामोवज्र

हस्तंसुदक्षिणंपुत्रोनपितरंहुवे ॥ इमऽइंद्रायसुन्विरेसोमासोदध्याशिरः । ताँऽआमदायवज्रहस्तपीतयेह

रिभ्यांयाह्योकऽआ॥श्रवच्छुत्कंर्णऽईयतेवसूनांनूचिन्नोमर्धिषद्गिरः । सद्यश्चिद्यःसहस्राणिशतादद्न्नकि

र्दित्संतमामिनत् ॥ १७ ॥ सवीरोऽअप्रतिष्कुतऽइंद्रेणशूशुवेनृभिः।यस्तेगभीरासवनानिवृत्रहन्त्सुनोत्या

चधावंति ॥ भवावरूथंमघवन्मघोनांयत्समजासिशर्धतः । वित्वाहतस्यवेदनंभजेमह्यादूणाशोभरागयं ॥

सुनोतासोमपाव्नेसोममिंद्रायवज्रिणे । पचंतापक्तीरवसेकृणुध्वमित्पृणन्नित्पृणतेमयः॥मास्रेधतसोमिनो

दक्षतामहेकृणुध्वंरायऽआतुजे । तरणिरिज्जयतिक्षेतिपुष्यतिनदेवासःकवत्नवे॥नाकिःसुदासोरथंपर्यासन

रीरमत् । इंद्रोयस्याविताययस्यमरुतोगमत्सगोमतिव्रजे ॥ १८ ॥ गमद्वाजंवाजयन्निंद्रमर्त्योयस्यत्वमवि

ताभुवः । अस्माकंबोध्यविता रथानामस्माकंशूरनृणां ॥ उदिन्न्वस्यरिच्यतेंशोधनंनजिग्युषः । यऽइंद्रो

हरिवान्नदभंतितंरिपोदक्षंदधातिसोमिनि ॥ मंत्रमखर्वंसुधितंसुपेशसंदधातयज्ञियेष्वा । पूर्वीश्चनप्रसि

ऋ०सं० तयस्तरंतितंयऽइंद्रेकर्मणाभुवंत् ॥ कस्तमिंद्रत्वावंसुमामर्त्योंदधर्षति । श्रद्धाऽइत्तेंमघवन्पार्येंदिविवाजी अ०५
वाजंसिषासति ॥ मघोनंःस्मवृत्रहत्येषुचोदययेददंतिप्रियावसुं । तवप्रणीतीहर्यश्वसूरिभिर्विश्वांतरेमदु अ०३
२५ रिता ॥ १९ ॥ तवेदिंद्रावमंवसुत्वंपुंष्यसिमध्यमं । सत्राविश्वंस्यपरमस्यंराजसिनाकिष्ट्वागोषुंवृण्वते ॥
त्वंविश्वंस्यधनदाऽअंसिश्रुतोयऽईंभवंत्याजयंः । तवायंविश्वंःपुरुहूतपार्थिवोवस्युर्नामंभिक्षते ॥ यदिंद्र
यावंतस्त्वमेतावंदहमीशीय । स्तोतारमिद्दिधिषेयरदावसोनपापत्वायंरासीय ॥ शिक्षेयमिन्मंहयतेदिवे
दिंवेरायऽआकुंहचिद्विदें ॥ नहित्वदन्यन्मंघवन्नऽआप्यंवस्योऽअस्तिंपिताचन ॥ तरणिरित्सिंषास
तिवाजंपुरंध्यायुजा ॥ आवऽइंद्रंपुरुहूतंनंमेगिरानेमिंतष्टेवसुद्रुं ॥२०॥ नदुंष्टुतीमर्त्योविंदतेवसुनस्रेधंतं
रयिर्नंशत् ॥ सुशक्तिरिन्मंघवन्तुभ्यंमावंतेदेष्णंयत्पार्येंदिवि ॥ अभित्वांशूरनोनुमोदुंग्धाऽइवधेनवंः ॥ ई
शांनमस्यजगंतःस्वर्दृशमीशांनमिंद्रतस्थुषंः ॥ नत्वावाँऽअन्योदिव्योनपार्थिवोनजातोनजंनिष्यते ॥ अ २५
श्वायंतोंमघवन्निंद्रवाजिनोंगव्यंतंस्त्वाहवामहे ॥ अभीषतस्तदाभरेंद्रज्यायंःकनीयसः ॥ पुरूवसुर्हिमं

घवन्त्सनादसिभरेंभरेचहव्यंः ॥ परांणुदस्वमघवन्नमित्रांन्त्सुवेदांनोवसूंकृधि ॥ अस्माकंबोध्यविताम॑हा
धनेभवांवृधः सखींनां ॥ इंद्रक्रतुंनऽआभंरपितापुत्रेभ्योयथां ॥ शिक्षांणोऽअस्मिन्पुरुहूतयामंनिजी
वाज्योतिंरशीमहि ॥ मानोऽअज्ञांतावृजनांदुराध्योऽमाशिवासोऽअवंक्रमुः । त्वयांवयंप्रवतःशश्वंती
रपोतिंशूरतरामसि ॥ २१ ॥

श्वित्यंचइतिचतुर्दशर्चंषोडशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् आद्यानांनवर्चांनांवसिष्ठपुत्र
इंद्रोवादेवता दशम्यादीनांवसिष्ठपुत्रइंद्रोवाऋषिःवसिष्ठोदेवता ॥

श्वित्यंचोंमादक्षिणतस्कंपर्दाधियंजिन्वासोंऽअभिहिप्रमंदुः । उत्तिष्ठंन्वोचेपरिंबर्हिषोनृन्नमेंदूरादवि
तवेवासिष्ठाः ॥ दूरादिंद्रंमनयन्नासुतेनंतिरोवैशंतमतिपांतमुग्रं । पाशंद्युम्नस्यवायतस्यसोमांत्सुतादिंद्रोऽ
वृणीतावसिंष्ठान् ॥ एवेन्नुकंसिंधुमेभिस्ततारेवेन्नुकंभेदमेभिर्जघान । एवेन्नुकंदाशराज्ञेसुदासंप्रावदिंद्रो
ब्रह्मंणावोवसिष्ठाः ॥ जुष्टींनरोब्रह्मंणावःपितृणामक्षंमव्ययंनकिलारिषाथ । यच्छक्करीषुबृहतारवेणेन्द्रेशु

ऋ० सं० ष्ममदंधातावसिष्ठाः ॥ उद्यामिवेत्तृष्णजोंनाथितासोदींधयुर्दाशराज्ञेवृतासः । वसिष्ठस्यस्तुवतऽइंद्रोऽ अ० ५
अश्रोदुरुंतृत्सुंभ्योऽअकृणोदुलोकं ॥ २२ ॥ दंडाऽइवेद्गोऽअजनासऽआसन्परिच्छिन्नाभरताऽअर्भ अ० ३
२६ कासः । अभवच्चपुरऽएतावसिष्ठऽआदित्तृत्सूनांविशोऽअप्रथंत ॥ त्रयःकृण्वंतिभुवनेषुरेतस्तिस्रःप्रजा
ऽआर्याज्योतिरग्राः । त्रयोघर्मासऽउषसंसचंतेसर्वाँऽइत्ताँऽअनुविदुर्वसिष्ठाः ॥ सूर्यस्येववक्षथोज्योतिरे
षांसमुद्रस्येवमहिमागंभीरः। वातस्येवप्रजवोनान्येनस्तोमोवसिष्ठाऽअन्वेतवेवः ॥ तऽइन्निण्यंहृदयस्य
प्रकेतैःसहस्रवल्शमभिसंचरंति । यमेनततंपरिधिंवयंतोऽप्सरसऽउपसेदुर्वसिष्ठाः ॥ विद्युतोज्योतिःपरि
संजिहानंमित्रावरुणायदपश्यतांत्वा । तत्तेजन्मोतैकंवसिष्ठागस्त्योयत्त्वाविशऽआजभार ॥ २३ ॥ उ
तासिमैत्रावरुणोवसिष्ठोर्वश्याब्रह्मन्मनसोधिजातः । द्रप्संस्कन्नंब्रह्मणादैव्येनविश्वेदेवाःपुष्करेत्वाददं
त ॥ सप्रकेतऽउभयस्यप्रविद्वान्त्सहस्रदानऽउतवासदानः । यमेनततंपरिधिंवयिष्यन्नप्सरसःपरिजज्ञेव २६
सिष्ठः ॥ सत्रेहजाताविषितानमोभिःकुंभेरेतःसिषिचतुःसमानं । ततोहमानऽउदियायमध्यात्ततोजात

मृषिमाहुर्वसिष्ठं ॥ उक्थभृतंसामभृतंबिभर्ति ग्रावाणंबिभ्रत्प्रवंदात्यग्रे। उपैनमाध्वंसुमनस्यमानाऽआवो
गच्छातिप्रतृदोवसिष्ठः ॥ २४ ॥ इतिसप्तमेमंडलेद्वितीयोनुवाकः ॥

तृतीयेनुवाकेद्वाविंशतिसूक्तानि तत्रप्रशुक्रैत्विति पंचविंशत्यृचंप्रथमंसूक्तं वसिष्ठोविश्वेदेवाः
षोडशीसप्तदश्योरहिर्बुध्न्य आद्यैकविंशतिद्विपदाविराजः शिष्टास्त्रिष्टुभः ॥

प्रशुक्रैतुदेवीमनीषाऽअस्मत्सुतष्टोरथोनवाजी ॥ विदुःपृथिव्यादिवोजनित्रंशृण्वंत्यापोऽअधक्षरंतीः ॥ आपश्चिदस्मैपिन्वंतपृथ्वीर्वृत्रेषुशूराम्मंसंतऽउग्राः ॥ आधूर्ष्वस्मैदधाताश्वानिंद्रोनवज्रीहिरण्यबाहुः ॥ अभिप्रस्थाताहेवयज्ञंयातेवपत्मन्त्मनाहिनोत ॥ त्मनासमत्सुहिनोतयज्ञंदधातकेतुंजनायवीरं ॥ उदस्यशुष्माद्भानुर्नार्तबिभर्तिभारंपृथिवीनभूम ॥ ह्वयामिदेवाँऽअयातुरग्नेसाधन्नृतेनधियंदधामि ॥ अभिवोदेवींधियंदधिध्वंप्रवोदेवत्रावाचंकृणुध्वं ॥ आचष्टऽआसांपाथोनदीनांवरुणऽउग्रःसहस्रचक्षाः ॥ २५ ॥ राजाराष्ट्रानांपेशोनदीनामनुत्तमस्मैक्षत्रंविश्वायु ॥ अविष्टोऽअस्मान्विश्वासुविक्ष्व

ऋ०सं० द्युंकृणोतशंसंनिनित्सोः॥ व्येतुदिद्युद्द्विषामशेवायुयोतविष्वग्रपस्तनूनां ॥ अवीन्नोऽअग्निर्हव्यान्नमोभिः अ०५
प्रेष्ठोऽअस्माऽअधायिस्तोमः ॥ सजूर्देवेभिरपांनपातंसखायंकृध्वंशिवोनोऽअस्तु ॥ अब्जामुक्थैरहिंगृ अ०३
२७ णीषेबुध्नेनदीनांरजःसुषीदन् ॥ मानोहिर्बुध्न्योरिषेधान्मायज्ञोऽअस्यस्रिधदृतायोः ॥ उतनऽएषुनृषुश्र
वोधुःप्ररायेयंतुशर्धंतोऽअर्यः ॥ तपंतिशत्रुंस्व१र्णभूमामहासेनासोऽअमेभिरेषां ॥ आयन्नःपत्नीर्गमन्त्य
च्छात्वष्टासुपाणिर्दधातुवीरान् ॥ २६ ॥ प्रतिनःस्तोमंत्वष्टाजुषेतस्यादस्मेऽअरमतिर्वसूयुः॥ तानोरास
न्रातिषाचोवसून्यारोदसीवरुणानीशृणोतु । वरूत्रीभिःसुशरणोनोऽअस्तुत्वष्टासुदत्रोविदधातुरायः ॥
तन्नोरायःपर्वतास्तन्नऽआपस्तद्रातिषाचऽओषधीरुतद्यौः । वनस्पतिभिःपृथिवीसजोषाऽउभेरोदसीप
रिपासतोनः ॥ अनुतदुर्वीरोदसीजिहातामनुद्युक्षोवरुणऽइंद्रसखा । अनुविश्वेमरुतोयेसहासोरायःस्याम
धरुणंधियध्यै ॥ तन्नऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअग्निरापऽओषधीर्वनिनोजुषंत । शर्मन्त्स्याममरुतामुपस्थेयूयं २७
पातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २७ ॥

शंनइंद्राग्नीइतिपंचदशर्चंद्वितीयंसूक्तं वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

शंनंऽइंद्राग्नीभंवतामवोंभिःशंनऽइंद्रावरुंणारातहंव्या । शमिंद्रासोमांसुवितायशंयोःशंनऽइंद्रांपूषणावाजंसातौ ॥ शंनोभगःशमुंनःशंसोंऽअस्तुशंनःपुरंधिःशमुंसंतुरायंः । शंनंःसत्यस्यंसुयमंस्यशंसःशंनोंऽअर्यमापुंरुजातोऽअंस्तु ॥ शंनोंधाताशमुंधर्तानोंऽअस्तुशंनंऽउरूचीभंवतुस्वधाभिंः । शंरोदंसीबृहतीशंनोऽअद्रिःशंनोंदेवानांसुहवांनिसंतु ॥ शंनोंऽअग्निर्ज्योतिरनीकोऽअस्तुशंनोंमित्रावरुंणावश्विनाशं । शंनंःसुकृतांसुकृतानिसंतुशंनंऽइषिरोऽअभिवांतुवातंः ॥ शंनोद्यावांपृथिवीपूर्वहूंतौशमंतरिंक्षंदृशयेंनोऽअस्तु । शंनऽओषंधीर्वनिनोंभवंतुशंनोरजंसस्पतिंरस्तुजिष्णुः ॥२८॥ शंनऽइंद्रोवसुंभिर्देवोऽअंस्तुशमांदित्येभिर्वरुंणःसुशंसंः । शंनोंरुद्रोरुद्रेभिर्जलांषःशंनस्त्वष्टाग्नाभिंरिहशृंणोतु॥शंनःसोमोंभवतुब्रह्मशंनःशंनोग्रावांणःशमुंसंतुयज्ञाः । शंनःस्वरूंणांमितयोंभवंतुशंनंःप्रस्वंः१शम्वंस्तुवेदिंः ॥ शंनःसूर्यंऽउरुचक्षाऽउदेंतुशंनश्चतंस्रःप्रदिशोंभवंतु । शंनःपर्वताध्रुवयोंभवंतुशंनःसिंधंवःशमुंसंत्वापंः॥शंनोऽअदिंतिर्भ

क०सं० वनुव्रतेभिःशंनोंभवंतुमरुतःस्वर्काः । शंनोविष्णुःशमुंपूषानोंऽअस्तुशंनोंभवित्रंशम्वंस्तुवायुः ॥शंनोंदेवः अ०५
संविताञायंमाणःशंनोंभवंतूषसोंविभातीः । शंनःपर्जन्योंभवतुप्रजाभ्यःशंनःक्षेत्रंस्थपतिरस्तुशंभुः ॥ अ०४
२८ ॥२९॥ शंनोंदेवाविश्वदेंवाभवंतुशंसरंस्वतीसहधीभिरंस्तु। शर्मभिषाचःशमुंरातिषाचःशंनोंदिव्याःपार्थि
वाःशंनोऽअप्याः ॥ शंनःसत्यस्यपतयोभवंतुशंनोऽअर्वंतःशमुंसंतुगावंः । शंनऽऋभवंःसुकृतंःसुहस्ताः
शंनोंभवंतुपितरोहवेंषु ॥ शंनोंऽअजऽएकंपाद्देवोऽअंस्तुशंनोहिर्बुध्न्यःशंसंमुद्रः । शंनोंऽअपांनपांत्पेरु
रंस्तुशंनःपृश्निर्भवतुदेवगोपा ॥ आदित्यारुद्रावसंवोजुषंतेदंब्रह्मक्रियमाणंनवीयः । शृण्वंतुंनोदिव्याः
पार्थिवासोगोजाताऽउतयेयज्ञियासः ॥ येदेवानांयज्ञियायज्ञियानांमनोर्यजंत्राऽअमृतांऋतज्ञाः । ते
नोंरासंतामुरुगायमद्ययूयंपातस्वस्तिभिःसदांनः ॥ ३० ॥

अथपरिशिष्टं ॥ शंवंतीःपारयंत्येतेतंपृच्छंतिवचोयुजां । अभ्यारंतंयमाकेंतुंयऽएवेदमितिब्रवंन् ॥ २८
भासाकेंतुंपरिस्रुतंभारंतीब्रंह्मवर्धनीः । संजानानामहीमातायऽएवेदमितिब्रवंत् ॥ इंद्रस्तंकिंविभुंप्रभुं

भानुनेयंसरस्वतीं । येनंसूर्यमरोचयद्येनेमेरोदसीऽउभे ॥ जुषस्वाग्नेअंगिरःकाण्वंमेध्यातिथिं । मात्वासो मस्यबर्हिहत्सुतस्यमधुमत्तमः ॥ त्वमग्नेअंगिरःशोचस्वदेववीतमः । आशंतमशंतमाभिरभिष्टिभिःशां तिःस्वस्तिमंकुर्वत ॥ शंनःकनिक्रदद्देवःपर्जन्योऽअभिवर्षतु । शंनोद्यावापृथिवीशंप्रजाभ्यःशंनंएधि द्विपदेशंचतुष्पदे ॥ १ ॥ इतिपंचमाष्टकेतृतीयोध्यायः ॥ ३ ॥

प्रब्रह्मनवावोष्टा उदुष्यःसावित्रमंत्येवाजिन्यौ भगमितिभागोवार्धर्चं ऊर्ध्वःसप्तवैश्वदेवं त्वोश्रुष्टिः प्रातर्भागं ज गत्याद्यालिंगोक्तदेवतांत्योषस्या प्रब्रह्माणःषड्वैश्वदेवंतु प्रवःपंचदधिक्रांदाधिक्रं जगत्याद्यालिंगोक्तदेवता देवश्चतुष्कं सावित्रमिमारौद्रं त्रिष्टुबंतमापोयमापमृभुक्षण आर्भवमंत्यावैश्वदेवीवा समुद्रज्येष्ठाआपमामां मैत्रावरुण्याग्नेयीवैश्व देवीनदीस्तुति जांगतमंत्यातिजगतीशक्करीवादित्यानांतृचमादित्यंत्वादित्यासःप्रद्यावाद्यावापृथिवीयंवास्तोवास्तोष्प त्यप्रमीवहाष्टौवास्तोष्पत्याद्यागायत्री शेषारुच्युपरिष्टाद्बृहत्यादयोनुष्टुभः प्रस्वापिन्यउपनिषत्कईं पंचाधिकामा रुतं ह्याद्याएकादशद्विपदा मध्वःसप्तप्रसाकमुक्षे षडचंत्रायध्वेद्वादशत्रिप्रगाथादिनवम्याद्या गायत्र्योंत्यानुष्टु ब्रौद्रीमृत्युविमोचनी ॥ ४ ॥

॥हरिॐम्॥प्रब्रह्मैतुसदंनादृतस्यविरश्मिभिःससृजेसूर्योगाः । विसानुंनापृथिवीसंसस्रउर्वीपृथुप्रतींकमुध्येधेंऽअग्निः ॥ इमांवांमित्रावरुणासुवृक्तिमिषंनकृण्वेऽअसुरानवींयः । इनोवांमन्यःपंदवीरदंब्धोजनंचमित्रोयंततिब्रुवाणः ॥ आवातंस्यध्रजंतोरंतऽइत्याअपीपयंतधेनवोनसूदाः । महोदिवःसदंनेजायंमानोचिक्रदद्वृषभःसस्मिन्नूधंन्॥गिरायऽएतायुनजद्धरींतऽइंद्रंप्रियासुरथांशूरधायू । प्रयोमन्युंरिरिक्षतोमिनात्यासुक्रतुंमर्यमणंववृत्यां ॥ यजंतेऽअस्यसख्यंवयंश्चनमस्विनःस्वऽऋतस्यधामंन् ।विपृक्षोबाबधेनृभिःस्तवांनऽइदंनमोरुद्रायप्रेष्ठं ॥ १ ॥ आयत्साकंयशसोवावशानाःसरंस्वतीसप्तथीसिंधुंमाता । याःसुष्वयंतसुदुघाःसुधाराऽअभिस्वेनपयंसापीप्यांनाः ॥ उतत्येनोमरुतोमंदसानाधियंतोकंचंवाजिनोवंतु । मानःपरिंख्यदक्षंराचरंत्यवींवृधन्युज्यंतेरयिंनः॥ प्रवोमहीमरमंतिंकृणुध्वंप्रपूषणंविदथ्यं१नवीरं । भगंधि

योवितारंनोऽअस्याःसातौवाजंरातिषाचंपुरंधिं ॥ अच्छायंवोमरुतःश्लोकऽएत्वच्छाविष्णुंनिषिक्तपाम
वोभिः । उतप्रजायैगृणतेवयोधुर्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २ ॥

आवोवाहिष्ठइत्यष्टर्चंचतुर्थंसूक्तं वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

आवोवाहिष्ठोवहतुस्तवध्यैरथोवाजाऽऋभुक्षणोऽअमृक्तः । अभित्रिपृष्ठैःसवनेषुसोमैर्मदेसुशिप्रा
महाभिःपृणध्वं ॥ यूयंहरत्नंमघवत्सुधत्थस्वर्दृशऽऋभुक्षणोऽअमृक्तं । संयज्ञेषुस्वधावंतःपिबध्वंविनोरा
धांसिमतिभिर्दयध्वं ॥ उवोचिथहिमघवन्देष्णंमहोऽअर्भस्यवसुनोविभागे । उभातेपूर्णावसुनागभस्ती
नसूनृतानियमतेवसव्या ॥ त्वमिंद्रस्वयशाऽऋभुक्षावाजोनसाधुरस्तमेष्यृक्वा । वयंनुतेदाश्वांसःस्या
मब्रह्मकृण्वंतोहरिवोवसिष्ठाः ॥ सनितासिप्रवतोदाशुषेचिद्याभिर्विवेषोहर्यश्वधीभिः । ववन्मानुतेयुज्या
भिरूतीकदानऽइंद्ररायऽआदशस्येः ॥ ३ ॥ वासयसीववेधसस्त्वंनःकदानऽइंद्रवचसोबुबोधः । अस्तं
तात्याधियारयिंसुवीरंपृक्षोनोऽअर्वान्युहीतवाजी ॥ अभियंदेवीनिर्ऋतिश्चिदीशेनक्षंतऽइंद्रंशरदःसुपृक्षः

ऋ०सं० । उपंत्रिबंधुर्जरदष्टिमेत्यस्ववेशंयंकृणवंतमर्ताः ॥ आनोराधांसिसवितःस्तवध्याऽआरायोयंतुपर्वतस्य अ०५

रातौ । सदांनोदिव्यःपायुःसिषक्तुयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ४ ॥ अ०४

३० उदुष्यदेवइत्यष्टर्चंपंचमंसूक्तं वसिष्ठःसविता भगमित्यर्धर्चस्यभगोवाअंत्यदृचस्यवाजीदेवता त्रिष्टुप् ॥

उदुष्यदेवःसविताययामहिरण्ययीममतिंयामशिश्रेत् । नूनंभगोहव्योमानुषेभिर्वियोरत्नापुरूवसुर्द
धाति ॥ उदुतिष्ठसवितःश्रुध्यं१स्यहिरण्यपाणेप्रभृतावृतस्य । व्यु१र्वीपृथ्वीममतिंसृजानऽआनृभ्योम
र्तभोजनंसुवानः ॥ अपिष्टुतःसवितादेवोऽअस्तुयमाचिद्विश्वेवसवोगृणंति । सनःस्तोमान्नमस्यं१श्चनो
धाद्विश्वेभिःपातुपायुभिर्निसूरीन् ॥ अभियंदेव्यदितिर्गृणातिसवंदेवस्यसवितुर्जुषाणा । अभिसम्रा
जोवरुणोगृणंत्यभिमित्रासोऽअर्यमासजोषाः ॥ अभियेमिथोवनुषःसपंतेरातिंदिवोरातिषाचःपृथिव्याः
। अहिर्बुध्न्यऽउतनःशृणोतुवरूत्र्येकंधेनुभिर्निपातु ॥ अनुतन्नोजास्पतिर्मंसीष्टरत्नंदेवस्यसवितुरिया ३०
नः । भगमुग्रोवसेजोहवीतिभगमनुग्रोऽअधयातिरत्नं ॥ शंनोभवंतुवाजिनोहवेषुदेवतातामितद्रवःस्व

कीः । जंभयंतोहिंवृकंरक्षांसिसनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः ।। वाजेवाजेवतवाजिनोनोधनेषुविप्राऽअमृताऋ
तज्ञाः । अस्यमध्वःपिबतमादयध्वंतृप्तायातपथिभिर्देवयानैः ।। ५ ।।

ऊर्ध्वोअग्निरितिसप्तर्चंषष्ठं सूक्तं वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।।

ऊर्ध्वोऽअग्निःसुमतिंवस्वोऽअश्रेत्प्रतीचीजूर्णिर्देवतातिमेति । भेजातेऽअद्रीरथ्येवपंथामृतंहोतानऽ
इषितोयजाति ।। प्रवावृजेसुप्रयाबर्हिरेषामाविश्पतीवबीरिटऽइयाते । विशामक्तोरुषसःपूर्वहूतौवायुः
पूषास्वस्तयेनियुत्वान् ।। ज्मयाऽअत्रवसवोरंतदेवाऽउरावंतरिक्षेमर्जयंतशुभ्राः । अर्वाक्पथऽउरुज्रयः
कृणुध्वंश्रोतादूतस्यजग्मुषोनोऽअस्य ।। तेहियज्ञेषुयज्ञियासऊमाःसधस्थंविश्वेऽअभिसंतिदेवाः । ताँऽ
अध्वरऽउशतोयक्ष्यग्नेश्रुष्टीभगंनासत्यापुरंधिं ।। आग्नेगिरोदिवऽआपृथिव्यामित्रंवहवरुणमिंद्रमग्निं ।
आर्यमणमदितिंविष्णुमेषांसरस्वतीमरुतोमादयंतां ।। ररेहव्यंमतिभिर्यज्ञियानांनक्षत्कामंमर्त्यानाम

ऋ०सं० सिन्वन् । धातारयिमंविदस्यंसंदासांसंक्षीमहियुज्येभिर्नुदेवैः ॥ नूरोदंसी ऽ अभिष्टुतेवसिष्ठैऋतावानोव अ०५

रुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउंपमंनोंऽअर्कंयूयंपातस्वस्तिभिःसदांनः ॥ ६ ॥ अ०४

३१

ओश्रुष्टिरितिसप्तर्चंसप्तमंसूक्तं वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

ओश्रुष्टिर्विदथ्याॾंसमेंतुप्रतिस्तोमंदधीमहितुराणां । यदद्यदेवःसंवितासुवातिस्यामास्यरत्निनोंवि
भागे ॥ मित्रस्तन्नोवरुंणोरोदंसीचद्युभक्तमिंद्रोऽअर्यमाददातु । दिदेंष्टुदेव्यदितीरेक्णोंवायुश्चयन्नियु
वैतेभगंश्च ॥ सेदुग्रोऽअंस्तुमरुतःसशुष्मीयंमर्त्यंपृषदश्वाऽअवांथ । उतेमग्निःसरंस्वतीजुनंतिनतस्यंरा
यःपंर्येतास्ति ॥ अयंहिनेतावरुणऽऋतस्यंमित्रोराजांनोऽअर्यमापोधुः । सुहवांदेव्यदितिरनर्वातेनोऽ
अंहोऽअतिपर्षन्नरिष्टान् ॥ अस्यदेवस्यंमीळ्हुषोंवयाविष्णोरेषस्यंप्रभृथेहविर्भिः । विदेहिरुद्रोरुद्रियंम ३१
हित्वंयांसिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् ॥ मात्रंपूषन्नाघृणऽइरस्योवरूत्रीयद्रांतिषाचंश्चरासन् । मयोभुवोनो

ऽअर्वंतोनिपांतुवृष्टिंपरिज्माबातोददातु ॥ नूरोदसीऽअभिष्टुतेवसिष्ठैर्ऋतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कंयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ७ ॥

प्रातरग्निमितिसप्तर्चमष्टमंसूक्तं वसिष्ठोभगस्त्रिष्टुप् आद्यायालिंगोक्तादेवताः अंत्यायाउषाः आद्याजगती ॥

प्रातरग्निंप्रातरिंद्रंहवामहेप्रातर्मित्रावरुणाप्रातरश्विना । प्रातर्भगंपूषणंब्रह्मणस्पतिंप्रातःसोममुत रुद्रंहुवेम॥प्रातर्जितंभगमुग्रंहुवेमवयंपुत्रमदितेर्योविधर्त्ता । आध्रश्चिद्यंमन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यंभगं भक्षीत्याह ॥ भगप्रणेतर्भगसत्यराधोभगेमांधियमुदवाददन्नः। भगप्रणोजनयगोभिरश्वैर्भगप्रनृभिर्नृवं तःस्याम ॥ उतेदानींभगवंतःस्यामोतप्रपित्वऽउतमध्येऽअह्नां । उतोदितामघवन्त्सूर्यस्यवयंदेवानांसु मतौस्याम ॥ भगऽएवभगवाँऽअस्तुदेवास्तेनवयंभगवंतःस्याम । तंत्वाभगसर्वऽइज्जोहवीतिसनोभग पुरऽएताभवेह॥ समध्वरायोषसोनमंतदधिक्रावेवशुचयेपदाय । अर्वाचीनंवसुविदंभगंनोरथमिवाश्वा

ऋ०सं० वाजिनऽआवहंतु ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्नऽउषासोवीरवतीःसदमुच्छंतुभद्राः । घृतंदुहानाविश्वतःप्रपी अ०५

तायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ८ ॥ अ०४

३२ प्रब्रह्माणइतिषळृचंनवमंसूक्तं वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

प्रब्रह्माणोऽअंगिरसोनक्षंतप्रक्रंदनुर्नभन्यस्यवेतु।प्रधेनवऽउदप्रुतोनवंतयुज्यातामद्रीऽअध्वरस्यपेशः॥
सुगस्तेऽअग्नेसनवित्तोऽअध्वायुक्ष्वासुतेहरितोरोहितश्च । येवासद्मन्नरुषावीरवाहोहुवेदेवानांजनिमानि
सत्तः॥समुवोयज्ञंमहयन्नमोभिःप्रहोतामंद्रोरिरिचऽउपाके। यजस्वसुपुर्वणीकदेवानायज्ञियामरमतिंववृ
त्याः ॥ यदावीरस्यरेवतोदुरोणेस्योनशीरतिथिराचिकेतत् । सुप्रीतोऽअग्निःसुधितोदमऽआसविशेद
तिवार्यमियत्यै ॥ इमंनोऽअग्नेऽअध्वरंजुषस्वमरुत्स्विंद्रेयशसंकृधीनः । आनक्ताबर्हिःसदतामुषासोशंता
मित्रावरुणायजेह ॥ एवाग्निंसहस्यं१वसिष्ठोरायस्कामोविश्वप्स्न्यस्यस्तौत् । इषंरयिंपप्रथद्वाजमस्मेयू ३२
यंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ९ ॥

प्रवोयज्ञेष्वितिपंचर्चंदशमंसूक्तं वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

प्रवोयज्ञेषुदेवयंतोऽअर्चन्द्यावानमोभिःपृथिवीऽइषध्यै । येषांब्रह्माण्यसमानिविप्राविष्वग्वियंतिवनि
नोनशाखाः॥प्रयज्ञऽएतुहेत्वोनसप्तिरुद्यच्छध्वंसमनसोघृताचीः। स्तृणीतबर्हिरध्वरायसाधूर्ध्वाशोचींषि
देवयून्यस्थुः ॥ आपुत्रासोनमातरंविभृत्राःसानौदेवासोबर्हिषःसदंतु । आविश्वाचीविदथ्यामनक्त्वग्ने
मानोदेवतातामृधस्कः॥तेसीषपंतजोषमायजत्राऽऋतस्यधाराःसुदुघादुहानाः । ज्येष्ठंवोऽअद्यमहऽआ
वसूनामागंतनसमनसोयतिष्ठ ॥ एवानोऽअग्नेविक्ष्वादशस्यत्वयावयंसहसावन्नास्क्राः । रायायुजास
धमादोऽअरिष्टायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १० ॥

दधिक्रांवइतिपंचर्चमेकादशंसूक्तं वसिष्ठोदधिक्रास्त्रिष्टुप् आद्यायालिंगोक्तादेवताजगती ॥

दधिक्रांवःप्रथममश्विनोषसमग्निंसमिद्धंभगमूतयेहुवे । इंद्रंविष्णुंपूषणंब्रह्मणस्पतिमादित्यान्द्यावापृ
थिवीऽअपस्वः ॥ दधिक्रामुनमसाबोधयंतऽउदीराणायज्ञमुपप्रयंतः । इळांदेवींबर्हिषिसादयंतोश्विनावि

ऋ०सं० प्रांसुहवांहुवेम ॥ दधिक्रावांणंबुबुधानोऽअग्निमुपंब्रुवऽउषसंसूर्यंगां । ब्रध्नंमांश्चतोर्वरुणस्यबभ्रुंतेविश्वा अ०५
स्मद्दुरितायांवयंतु ॥ दधिक्रावांप्रथमोवाज्यर्वाग्रेरथांनांभवतिप्रजानन् । संविदानऽउषसासूर्येणादित्ये अ०४
३३ भिर्वसुंभिरंगिरोभिः ॥ आनोंदधिक्राःपथ्यांमनक्त्वृतस्यपंथामन्वेतवाऽउं । शृणोतुंनोदैव्यंशर्धोऽअ
ग्निःशृण्वंतुविश्वेंमहिषाऽअमूंराः ॥ ११ ॥

आदेवइतिचतुर्ऋचंद्वादशंसूक्तं वसिष्ठःसवितात्रिष्टुप् ॥

आदेवोयांतुसवितासुरत्नोंतरिक्षप्रावहंमानोऽअश्वैः । हस्तेदधांनोनर्यापुरूणिनिवेशयंश्चप्रसुवञ्चभू
मं॥उदंस्यबाहूशिथिराबृहंतांहिरण्ययांदिवोऽअंतॉंऽअनष्टां । नूनंसोऽअंस्यमहिमापंनिष्टसूरंश्चिदस्मा
ऽअनुंदादपस्यां ॥ सघांनोदेवःसंवितासहावासांविषद्वसुंपतिर्वसूंनि । विश्रयंमाणोऽअमतिमुरूचींमंर्त
भोजंनमधंरासतनेः ॥ इमागिरःसवितारंसुजिह्वंपूर्णगंभस्तिमीळतेसुपाणिं । चित्रंवयोबृहदस्मेदंधातुयूयं ३३
पांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ १२ ॥

इमारुद्रायेतिचतुर्ऋचंत्रयोदशंसूक्तं वसिष्ठोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

इमारुद्रायंस्थिरधंन्वनेगिरंःक्षिप्रेषवेदेवायस्वधाम्ने । अषांळ्हायसहंमानायवेधसेतिग्मायुधायभरताशृणोतुंनः ॥ सहिक्षयेणक्षम्यंस्यजन्मंनःसाम्रांज्येनदिव्यस्यचेतंति । अवन्नवंतीरुपंनोदुरंश्चरानमीवोरुद्रजासुनोभव ॥ यातेंदिद्युदवंसृष्टादिवस्परिंक्ष्मयाचरंतिपरिसावृंणक्तुनः । सहस्रंतेस्वपिवातभेषजामानंस्तोकेषुतनंयेषुरीरिषः ॥ मानोंवधीरुद्रमापरादामातेंभूमप्रंसितौहीळितस्यं । आनोंभजबर्हिषिजीवशंसेयूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥१३॥

आपोयंवइतिचतुर्ऋचंचतुर्दशंसूक्तं वसिष्ठआपस्त्रिष्टुप्

आपोयंवंःप्रथमंदेवयंतंऽइंद्रपानंमूर्मिमकृंण्वतेळः । तंवोंवयंशुचिमरिप्रमद्यघृतप्रुषंमधुमंतंवनेम ॥ तमूर्मिमांपोमधुमत्तमंवोपांनपांदवत्वाशुहेमां । यस्मिन्निंद्रोवसुभिर्मादयांतेतमंश्यामदेवयंतोंवोऽअद्य ॥ शतपंवित्राःस्वधयामदंतीर्देवीर्देवानामपिंयंतिपाथंः । ताऽइंद्रंस्यनमिंनंतिव्रतानिसिंधुभ्योहव्यंघृतवंज्जु

ऋ०सं० होत ॥ याःसूर्योरश्मिभिराततानयाभ्यऽइंद्रोऽअरददगातुमूर्मिं । तेसिंधवोवरिवोधातनानोयूयंपात अ०५

स्वस्तिभिःसदानः ॥ १४ ॥ अ०४

३४ ऋभुक्षणइतिचतुर्ऋचंपंचदशंसूक्तं वसिष्ठऋभवोंत्यायाविश्वेदेवावात्रिष्टुप् ॥

ऋभुंक्षणोवाजामादयंध्वमस्मेनरोमघवानःसुतस्यं।आवोर्वाचःक्रतवोनयातांविभ्वोरथंनर्यंवर्तयंतु॥
ऋभुर्ऋभुभिरभिवंःस्यामविभ्वोविभुभिःशवंसाशवांसि । वाजोअस्माँऽअंवतुवाजंसाताविंद्रेणयुजातंरु
षेमवृत्रं ॥ तेचिद्धिपूर्वीरभिसंतिंशासाविश्वाँऽअर्यंऽउंपरतांतिवन्वन् । इंद्रोविभ्वाँऋभुक्षावाजोऽअर्यः
शत्रोर्मिथत्याकृंणवन्विनृम्णं ॥ नूदेवासोवरिवःकर्तनानोभूतनोविश्वेवंसेसजोषाः । समस्मेऽइषंवसंवोद
दीरन्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १५ ॥

समुद्रज्येष्ठाइतिचतुर्ऋचंषोडशंसूक्तं वसिष्ठआपस्त्रिष्टुप् ३४

समुद्रज्येष्ठाःसलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः । इंद्रोयावज्रीवृषभोरराददताऽआपोदेवीरि

ह्मामवंतु ॥ याऽआपोदिव्याऽउतवास्रवंतिखनित्रिमाऽउतवायाःस्वयंजाः। समुद्रार्थायाःशुचयःपावका
स्ताऽआपोदेवीरिहमामवंतु। यासांराजावरुणोयातिमध्येसत्यानृतेऽअवपश्यञ्जनानां। मधुश्चुतःशुचयो
याःपावकास्ताऽआपोदेवीरिहमामवंतु ॥ यासुराजावरुणोयासुसोमोविश्वेदेवायासूर्जंमदंति । वैश्वा
नरोयाःस्वग्निःप्रविष्टस्ताऽआपोदेवीरिहमामवंतु ॥ १६ ॥

आमामितिचतुर्ऋचंसप्तदशंसूक्तं वसिष्ठआद्यादिक्रमेणमित्रावरुणावग्निर्विश्वेदेवानदीस्तुतिर्जगत्यंत्यातिजगतीशक्वरीवा ॥

आमांमित्रावरुणेहरक्षतंकुलाययद्विश्वयन्मानऽआगन् । अजकावंदुर्दृशीकंतिरोदधेमामांपद्येननर
पंसाविदत्सरुः ॥ यद्विजामन्परुषिवंदनंभुवदष्ठीवंतौपरिकुल्फौचदेहत् । अग्निष्टच्छोचन्नपबाधतामि
तोमामांपद्येनरपंसाविदत्सरुः ॥ यच्छल्मलौभवतियन्नदीषुयदोषधीभ्यःपरिजायतेविषं । विश्वेदेवा
निरितस्तत्सुवंतुमामांपद्येनरपंसाविदत्सरुः॥याःप्रवतोनिवतऽउद्वतऽउदन्वतीरनुदकाश्चयाः । ताऽअस्म
भ्यंपयसापिन्वमानाःशिवादेवीरशिपदाभवंतुसर्वानद्योऽअशिमिदाभवंतु ॥ १७ ॥

आदित्यानामितिऋक्त्रयात्मकमष्टादशंसूक्तं वसिष्ठआदित्यास्त्रिष्टुप् ॥

३५ आदित्यानामवसानूतनेनसक्षीमहिशर्मणाशंतमेन । अनागास्त्वेऽअदितित्वेतुरासऽइमंयज्ञंदधतु
श्रोषमाणाः ॥ आदित्यासोअदितिर्मादयंतांमित्रोऽअर्यमावरुणोरजिष्ठाः । अस्माकंसंतुभुवनस्यगो
पाःपिबंतुसोममवसेनोऽअद्य ॥ आदित्याविश्वेमरुतश्चविश्वेदेवाश्चविश्वऽऋभवश्चविश्वे । इंद्रोऽअग्नि
रश्विनातुष्टुवानायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १८ ॥

आदित्यासइतिऋक्त्रयात्मकमेकोनविंशंसूक्तं वसिष्ठआदित्यास्त्रिष्टुप् ॥

आदित्यासोअदितयःस्यामपूर्देवत्रावसवोमर्त्यत्रा । सनेममित्रावरुणासनंतोभवेमद्यावापृथिवीभव
तः ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोमामहंतशर्मतोकायतनयायगोपाः । मावोभुजेमान्यजातमेनोमातत्कर्मवसवो
यच्चयध्वे ॥ तुरण्यवोंगिरसोनक्षंतरत्नंदेवस्यसवितुरियानाः । पितानस्तन्नोमहान्यजत्रोविश्वेदेवाःसमन ३५
सोजुषंत ॥ १९ ॥

प्रद्यावेतिकक्रयात्मकविंशंसूक्तं वसिष्ठोद्यावापृथिवीत्रिष्टुप् ॥

प्रद्यावायज्ञैःपृथिवीनमोभिःसबाधईळेबृहतीयजत्रे । तेचिद्धिपूर्वेकवयोगृणंतःपुरोमहीदधिरेदेवपुत्रे ॥ प्रपूर्वजेपितरानव्यसीभिर्गीर्भिःकृणुध्वंसदनेऋतस्य । आनोद्यावापृथिवीदैव्येनजनेनयातंमहिवांवरूथं । उतोहिवांरत्नधेयानिसंतिपुरूणिद्यावापृथिवीसुदासे । अस्मेधत्तंयदसदस्कृधोयुयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २० ॥

वास्तोष्पतइतिक्रक्रयात्मकमेकविंशंसूक्तं वसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप्

वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्यस्मान्स्वावेशोअनमीवोभवानः । यत्त्वेमहेप्रतितन्नोजुषस्वशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ वास्तोष्पतेप्रतरणोनएधिगयस्फानोगोभिरश्वेभिरिंदो । अजरासस्तेसख्येस्यामपितेवपुत्रान्प्रतिनोजुषस्व ॥ वास्तोष्पतेशग्मयासंसदातेसक्षीमहिरण्वयागातुमत्या । पाहिक्षेमउतयोगेवरंनोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २१ ॥

अमीवहेत्यष्टर्चंद्वाविंशंसूक्तं वसिष्ठआद्यायावास्तोष्पतिः शिष्टाःमस्वा
पिन्यउपनिषदाद्यागायत्री ततस्तिस्रउपरिष्टाद्बृहत्यस्ततश्चतस्रोनुष्टुभः ॥ अ०५

३६ अमीवहावास्तोष्पतेविश्वारूपाण्याविशन् । सखासुशेवंएधिनः ॥ यदर्जुनसारमेयदतःपिशंगय
च्छंसे । वीवभ्राजंतऋष्टयउपस्रक्केषुबप्संतोनिषुस्वप । स्तेनंरायसारमेयतस्करंवापुनःसर । स्तोतॄ
निंद्रस्यरायसिकिमस्मान्दुच्छुनायसेनिषुस्वप ॥ त्वंसूकरस्यदर्दृहितवदर्दर्तुसूकरः । स्तोतॄनिंद्रस्यरा
यसिकिमस्मान्दुच्छुनायसेनिषुस्वप ॥ सस्तुमातासस्तुपितासस्तुश्वासस्तुविश्पतिः । ससंतुसर्वेज्ञातयः
सस्त्वयमभितोजनः ॥ यआस्तेयश्चचरतियश्चपश्यतिनोजनः । तेषांसंहन्मोअक्षाणियथेदंहर्म्यंतथा ॥
सहस्रशृंगोवृषभोयःसमुद्रादुदाचरत् । तेनासहस्येनावयंनिजनान्स्वापयामसि ॥ प्रोष्ठेशयावह्येशयानारी
र्यास्तल्पशीवरीः । स्त्रियोयाःपुण्यगंधास्ताःसर्वाःस्वापयामसि ॥ २२ ॥ इतिसप्तमेमंडलेतृतीयोनुवाकः ॥ ३६
॥ परिशिष्टं ॥ स्वमस्वमाधिकरणेसर्वंनिष्वापयाजनं । आसूर्यमन्यान्स्वापयव्युष्टंजागृ

याऽहं ।। अजंगरोनामसर्पः सर्पिरंविषोमहान् । तस्मिन्हिसर्पःसुधितस्तेनंत्वास्वापयामसि।।सर्पःसर्पोऽअ जगरंःसर्पिरंविषोमहान् । तस्यसर्पात्सिंधवस्तस्यंगाधमंशीमहि।। काळिकोनांमसर्पोनवनागसहस्रंबळः । यमुनहृदेहंसोजातोईयोनारायणवाहंनः ।। यदिकाळिकंदूतस्ययदिकाःकाळिकाद्भंयात् । जन्मभूमिमंतिक्रांतोनिर्विषोयातिकाळिकः ।। आयांहींद्रपथिभिरीळितोभिर्यज्ञमिमंनोभागधेयंजुषस्व ।तृप्तांजंहुर्मातुंळस्येवयोषांभागस्तेपैतृष्वसेयींवपामिंव।।यशस्करंबल्वंतंप्रभुत्वंतमेवराजाधिपतिर्बभूव।संकीर्णनागाश्वपतिर्नराणांसुमंगल्यंसततंदीर्घमायुः ।। कर्कोटकोनांमसर्पोयोदृष्टीविषउच्यते । तस्यसर्पस्यंसर्पत्वंतस्मै सर्पनमोस्तुते ।। १ ।।

चतुर्थेनुवाकेपंचदशसूक्तानि तत्रकईंव्यक्ताइति पंचविंशत्यृचंप्रथमंसूक्तं वसिष्ठोमरुत आद्याएकादश द्विपदाविराजः शिष्टास्त्रिष्टुभः ।।

कईंव्यंक्तानरःसनीळारुद्रस्यमर्याऽअधास्वश्वाः । नकिर्ह्येषांजनूंषिवेदतेऽअंगविद्रेमिथोजनित्रं ।। अभिस्वपूभिर्मिथोवंपंतवातंस्वनसःश्येनाऽअंस्पृध्रन् । एतानिधीरोंनिण्याचिकेतपृश्निर्यदूधोमहीजभा

रं ॥ साविट्सुवीरांमरुद्भिरस्तुसनात्सहंतीपुष्यंतीनृम्णं ॥ यामंयेष्ठाःशुभाशोभिष्ठाःश्रियासंमिश्लाऽ अ०५
ओजोभिरुग्राः ॥ उग्रंवऽओजःस्थिराशवांस्यधामरुद्भिर्गणस्तुविष्मान् ॥ शुभ्रोवःशुष्मःक्रुध्मीमनां अ०४
३७ सिधुनिर्मुनिरिवशर्द्धस्यधृष्णोः ॥ सनेम्यस्मद्युयोतदिद्युंमावोदुर्मतिरिहप्रणंङ्नः ॥ प्रियावोनामंहुवेतुरा
णामायत्तृपन्मरुतोवावशानाः ॥ २३ ॥ स्वायुधासऽइष्मिणःसुनिष्काऽउतस्वयंतन्वं१ःशुंभमानाः ॥
शुचीवोहव्यामरुतःशुचीनांशुचिंहिनोम्यध्वरंशुचिभ्यः । ऋतेनसत्यमृतसापऽआयञ्छुचिजन्मानःशु
चयःपावकाः ॥ अंसेष्वामरुतःखादयोवोवक्षःसुरुक्माऽउपशिश्रियाणाः । विविद्युतोनवृष्टिभीरुचाना
ऽअनुस्वधामायुधैर्यच्छमानाः ॥ प्रबुध्न्यावऽईरतेमहांसिप्रनामानिप्रयज्यवस्तिरध्वं । सहस्रियंदम्यं
भागमेतंगृहमेधीयंमरुतोजुषध्वं ॥ यदिस्तुतस्यमरुतोऽअधीथेत्थाविप्रस्यवाजिनोहवीमन् । मक्षूरा
यःसुवीर्यस्यदातनूचिद्यमन्यऽआदभदरावा ॥ २४ ॥ अत्यासोनयेमरुतःस्वंचोयक्षदृशोनशुभयंतम ३७
र्याः । तेहर्म्येष्ठाःशिशवोनशुभ्रावत्सासोनप्रक्रीळिनःपयोधाः ॥ दशस्यंतोनोमरुतोमृळंतुवरिवस्यंतोरो

दंसीसुमेके । आरेगोहानृहावधावोऽअस्तुसुम्नमिरस्मेवसवोनमध्वं ॥ आवोहोताजोहवीतिसत्तः सत्राचींरातिंमरुतोगृणानः । यऽईवतोवृषणोऽअस्तिगोपाःसोऽअद्वयावीहवतेवऽउक्थैः॥इमेतुरंमरुतोरा मयंतीमेसहःसहसऽआनमंति । इमेशंसंवनुष्यतोनिपांतिगुरुद्वेषोऽअररुषेदधंति ॥ इमेरध्रंचिन्मरुतोजु नंतिभृमिंचिद्यथावसंवोजुषंत । अपबाधध्वंवृषणस्तमांसिधत्तविश्वंतनयंतोकमस्मे ॥ २५ ॥ मावो दात्रान्मरुतोनिररामामपश्चाद्दध्मरथ्योविभागे । आनःस्पार्हेभजतनावसव्येयदींसुजातंवृषणोवोऽअ स्ति॥ संयद्धनंतमन्युभिर्जनासःशूरायह्वीष्वोषधीषुविक्षु।अधस्मानोमरुतोरुद्रियासस्त्रातारोभूतपृतना स्वर्यः ॥ भूरिचक्रमरुतःपित्र्याण्युक्थानियावःशस्यंतेपुराचित् । मरुद्भिरुग्रःपृतनासुसाह्लामरुद्भिरित्स निता वाजमर्वा ॥ अस्मेवीरोमरुतःशुष्म्यस्तुजनानांयोऽअसुरोविधर्ता । अपोयेनसुक्षितयेतरेमाधस्व मोकोऽअभिवःस्याम ॥ तन्नऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअग्निरापऽओषधीर्वनिनोजुषंत । शर्मन्त्स्याममरुतां मुपस्थेयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २६ ॥

मध्वोवइतिसप्तर्चंद्वितीयसूक्तं वसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप् ॥

३८ मध्वोवोनाममारुतंयजत्राःप्रयज्ञेषुशवसामदंति । येरेजयंतिरोदसीचिदुर्वीपिन्वंत्युत्संयदयासुरुग्राः
निचेतारोहिमरुतोगृणंतंप्रणेतारोयजमानस्यमन्म ।अस्माकमद्यविदथेषुबर्हिरावीतयेसदतपिप्रियाणाः
॥ नैतावदन्येमरुतोयथेमेभ्राजंतेरुक्मैरायुधैस्तनूभिः । आरोदसीविश्वपिशःपिशानाःसमानमंज्यंजते
शुभेकं ॥ ऋधक्सावोमरुतोदिद्युदस्तुयद्वऽआगःपुरुषताकराम । मावस्तस्यामपिभूमायजत्राऽअस्मे
वोऽअस्तुसुमतिश्चनिष्ठा ॥ कृतेचिदत्रमरुतोरणंतानवद्यासःशुचयःपावकाः । प्रणोवतसुमतिभिर्यज
त्राःप्रवाजेभिस्तिरतपुष्यसेनः ॥ उतस्तुतासोमरुतोव्यंतुविश्वेभिर्नामभिर्नरोहवींषि । ददातनोऽअमृत
स्यप्रजायैजिगृतरायःसूनृतामघानि । आस्तुतासोमरुतोविश्वऽऊतीऽअच्छासूरीन्त्सर्वतातानाजिगात ।
येनस्त्मनाशतिनोवर्धयंतियूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २७ ॥ ३८

प्रसाकमुक्षइतिषळृचंतृतीयंसूक्तं वसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप् ॥

प्रसाकमुक्षेऽअर्चतागणायंयोदैव्यस्यधाम्नस्तुविष्मान् । उतक्षोदंतिरोदसीमहित्वानक्षंतेनाकंनिर्कृतेरवंशात् ॥ जनूश्चिद्वोमरुतस्त्वेष्येणभीमासस्तुविमन्यवोयांसः । प्रयेमहोभिरोजसोतसंतिविश्वोवोयामन्भयतेस्वर्दृक् ॥ बृहद्वयोमघवंद्भ्योदधातजुजोषन्निन्मरुतःसुष्टुतिंनः । गतोनाध्वावितिरातिजंतुंप्रणस्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेत॥ युष्मोतोविप्रोमरुतःशतस्वीयुष्मोतोऽअर्वासहुरिःसहस्री । युष्मोतःसम्राळुतहंतिवृत्रंप्रतद्वोऽअस्तुधूतयोदेष्णं ॥ ताँऽआरुद्रस्यमीळ्हुषोविवासेकुविन्नंसंतेमरुतःपुनर्नः । यत्सस्वर्ताजिहीळिरेयदाविरवतदेनऽईमहेतुराणां ॥ प्रसावांचिस्सुष्टुतिर्मघोनामिदंसूक्तंमरुतोजुषंत । आराच्चिद्द्वेषोवृषणोयुयोतयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २८ ॥

यंत्रायध्वइतिद्वादशर्चंचतुर्थंसूक्तं वसिष्ठोमरुतआद्यास्तिस्रःप्रगाथाः सप्तम्यष्टम्यौत्रिष्टुभौततस्तिस्रोगायत्र्योंत्यायारुद्रोनुष्टुप् ॥

यंत्रायंध्वऽइदमिदंदेवासोयंचनयंथ । तस्माऽअग्नेवरुणमित्रार्यमन्मरुतःशर्मयच्छत ॥ युष्माकंदेवा

ऽअवसाहंनिप्रियऽईजानस्तंरतिद्विषं. । प्रसक्षयंतिरतेविमहीरिषोयोवोवरायदाशति ।। नहिवंश्वरमंचन
वसिष्ठःपरिमंसते । अस्माकंमद्यमंरुतःसुतेसचाविश्वेपिबतकामिनः ।। नहिवंऽऊतिःपृतंनासुमर्धतिय
३१ स्माऽअराध्वंनरः । अभिवऽआवर्त्सुमतिर्नवीयसीतूयंयातपिपीषवः । ओषुघृष्विराधसोयातनांधांसिपी
तये । इमावोहव्यामंरुतोररेहिकंमोष्वं१न्यत्रंगंतन ।। आचंनोबर्हिःसदंताविताचंनःस्पार्हाणिदातवेवसु ।
अस्रेधंतोमरुतःसोम्येमधौस्वाहेहमांदयाध्वै ।।२१।। सस्वश्चिद्धितन्व१ःशुंभमानाऽआहंसासोनीलपृष्ठा
अपप्तन् । विश्वंशर्धोऽअभितोमानिषेदनरोनरण्वाःसवनेमदंतः ।। योनोमरुतोऽअभिदुर्हृणायुस्तिरश्चि
त्तानिवसवोजिघांसति । द्रुहःपाशान्प्रतिसमुंचीष्टतपिष्ठेनहन्मंनाहंतनातं ।। सांतपनाऽइदंहविर्मरुतस्त
ज्जुजुष्टन । युष्माकोतीरिंशादसः ।। गृहमेधासऽआगंतमरुतोमापंभूतन । युष्माकोतीसुदानवः ।। इहेहं
वःस्वतवसःकवंयःसूर्यत्वचः । यज्ञंमंरुतऽआवृंणे ।। त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं । उर्वारुकमिवबं ३१
धंनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतांत् ।। ३० ।। इतिपंचमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ।। ४ ।।

यदद्यमैत्रावरुणंतुवै सौर्याद्योद्वासप्तात्सूर्यः षळाद्यास्तिस्रःसौर्य उद्वेतीतिमध्येवंषमा दिविपंचप्रतिवां प्रमित्रयोरेको नागायत्रं दशम्यादयस्त्रयःप्रगाथाः पुरउष्णिक्चतुर्थ्याद्या दशादित्यास्तिस्रःसौर्यः प्रतिवांदशाश्विनंतु तदाशुभ्रानव सप्ताद्याविराज आवांरथोष्टावाविश्ववाराः सप्तापस्वसुःषळागोमता पंचातारिष्मेमाउवांषट्प्रागाथं व्युषाअष्टाउष स्यंतुवा उदुसप्तोपोरुरुचेषट् प्रतिपंचव्युषाःप्रतितृचं ॥ ५ ॥

यदद्येतिद्वादशर्चंपंचमंसूक्तं वसिष्ठोमित्रावरुणावाद्यायाःसूर्यःत्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ओम् ॥यदद्यसूर्यब्रवोनागाऽउद्यन्मित्रायवरुणायसत्यं । वयंदेवत्रादितेस्यामतवंप्रियासोऽ अर्यमन्गृणंतः ॥एषस्यमित्रावरुणानृचक्षाऽउभेऽउदेतिसूर्योऽअभिज्मन् ।विश्वस्यस्थातुर्जगतश्चगोपाऽ ऋजुमर्तेषुवृजिनाचपश्यन् ॥अयुक्तसप्तहरितःसधस्थाद्याऽईवहंतिसूर्यंघृताचीः । धामानिमित्रावरुणायु वाकुःसंयोयूथेवजनिमानिचष्टे ।उद्वांपृक्षासोमधुमंतोऽअस्थुरासूर्योऽअरुहच्छुक्रमर्णः ।यस्माऽआदित्या ऽअध्वनोरदंतिमित्रोऽअर्यमावरुणःसजोषाः ॥ इमेचेतारोऽअनृतस्यभूरेर्मित्रोऽअर्यमावरुणोहिसंति ।

ऋ०सं० इमऽऋतस्यवावृधुर्दुरोणेशग्मासःपुत्राऽअदितेरदब्धाः ॥ इमेमित्रोवरुणोदूळभासोचेतसंचिच्चितयंति अ०५
तिदक्षैः।अपिक्रतुंसुचेतसंवतंतस्तिरश्चिदंहःसुपथानयंति ॥ १ ॥इमेदिवोऽअनिमिषापृथिव्याश्चिकित्वांसो अ०५
४० ऽअचेतसंनयंति ।प्रब्राजेचिन्नद्योगाधमस्तिपारंनोऽअस्यविष्पितस्यपर्षन्॥यद्गोपावददितिःशर्मभद्रंमि
त्रोयच्छंतिवरुणःसुदासे ।तस्मिन्नातोकंतनयंदधानामाकर्मदेवहेळनंतुरासः॥अववेदिंहोत्राभिर्यजेतरिपः
काश्चिद्वरुणध्रुतःसः।परिद्वेषोभिरर्यमावृणक्तूरुंसुदासेवृषणाऽउलोकं॥सस्वश्चिद्धिसमृतिस्त्वेष्येषामपीच्येन
नसहसासहंते । युष्मद्भियावृषणोरेजमानादक्षस्यचिन्महिनामृळतानः ॥ योब्रह्मणेसुमतिमायजातेवा
जस्यसातौपरमस्यरायः । सीक्षंतमन्युंमघवानोऽअर्यऽउरुक्षयायचक्रिरेसुधातु ॥ इयंदेवपुरोहितिर्यु
वभ्यांयज्ञेषुमित्रावरुणावकारि । विश्वानिदुर्गापिपृतंतिरोनोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २ ॥

उद्वांचक्षुरितिसप्तर्चंषष्ठंसूक्तं वसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ॥ ४०

उद्वांचक्षुर्वरुणसुप्रतीकंदेवयोरेतिसूर्यस्ततन्वान् । अभियोविश्वाभुवनानिचष्टेसमन्युंमर्त्येष्वाचि

केत ॥ प्रवांसमित्रावरुणावृतावाविप्रामन्मानिदीर्घश्रुदियर्ति । यस्यब्रह्माणिसुक्रतूऽअवाथऽआयत्क्र
त्वानशरदःपृणैथे ॥ प्रोरोमित्रावरुणापृथिव्याःप्रदिवऽऋष्वाद्बृहतःसुदानू । स्पशोदधाथेऽओषधीषुवि
क्ष्वृधग्यतोऽअनिमिषंरक्षमाणा ॥ शंसामित्रस्यवरुणस्यधामशुष्मोरोदसीबद्बधेमहित्वा । अयन्मासा
ऽअयज्वनामवीराःप्रयज्ञमन्मावृजनंतिराते ॥ अमूराविश्वावृषणाविमावांनयासुचित्रंददृशेनयक्षं ।
द्रुहःसचंतेऽअनृताजनानांनवांनिण्यान्यचितेऽअभूवन् ॥ समुवांयज्ञंमहयंनमोभिर्हुवेवांमित्रावरुणा
सबाधः । प्रवांमन्मान्यृचसेनवानिकृतानिब्रह्मजुजुषन्निमानि ॥ इयंदेवपुरोहितिर्युवभ्यांयज्ञेषुमित्राव
रुणावकारि । विश्वानिदुर्गापिपृतंतिरोनोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ३ ॥

उत्सूर्यइतिषळृचंसप्तमंसूक्तं वसिष्ठःप्रथमतृचस्यसूर्यः ततस्तृचस्यमित्रावरुणौ त्रिष्टुप् ॥

उत्सूर्योबृहदर्चींष्यश्रेत्पुरुविश्वाजनिममानुषाणां । समोदिवाददृशेरोचमानःक्रत्वाकृतःसुकृतःकर्तृ
भिर्भूत् ॥ ससूर्यप्रतिपुरोनऽउद्गाऽएभिःस्तोमेभिरेतशेभिरेवैः । प्रनोमित्रायवरुणायवोचोनागसोऽअर्य

ऋ०सं० म्णेऽअग्नयेंच ॥ विनंःसहस्रंशुरुधोरदंत्तृतावांनोवरुंणोमित्रोऽअग्निः। यच्छंतुचंद्राऽउंपमंनोंऽअर्कमानः अ०५
कामंपूपुरंतुस्तवांनाः ॥ द्यावांभूमीऽअदितेत्रासींथांनोयेवांजज्ञुःसुजनिमानऽऋष्वे । माहेळेंभूमवरुंण अ०५
४१ स्यवायोमांमित्रस्यंप्रियतंमस्यनृणां ॥ प्रबाहवांसिसृतंजीवसेंनऽआनोगव्यूंतिमुक्षतंघृतेनं । आनोज
नेंश्रवयतंयुवानाश्रुतंमेंमित्रावरुणाहवेमा ॥ नूमित्रोवरुंणोऽअर्यमानस्त्मनेंतोकायवरिंवोदधंतु । सुगा
नोविश्वांसुपथांनिसंतुयूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ ४ ॥

उद्वेतीतिषळृचमष्टमंसूक्तं वसिष्ठःसार्धचतसृणांसूर्यः ततःमित्रावरुणौ त्रिष्टुप् ॥

उद्वेंतिसुभगोंविश्वचंक्षाःसाधांरणःसूर्योमानुंषाणां । चक्षुर्मित्रस्यवरुंणस्यदेवश्चर्मेवयःसमविंव्यक्त
मांसि ॥ उद्वेंतिप्रसवीताजनांनांमहान्केतुरंर्णवःसूर्यस्य । समानंचक्रंपर्याविवृंत्सन्यदेंतशोवहंतिधूर्षुयु ४१
क्तः ॥ विभ्राजंमानऽउषसांमुपस्थांद्रेभैरुदेंत्यनुमद्यमांनः । एषमेंदेवःसंविताचंच्छंदयःसंमानंनप्रमिना
तिधामं॥ दिवोरुक्मऽउंरुचक्षाऽउदेंतिदूरेंऽअंर्थस्तरणिभ्रांजमानः।नूनंजनाःसूर्येणप्रसूंताऽअयन्नर्थानि

कृणवन्नपांसि ॥ यत्रांचक्रुरमृतागातुमस्मैश्येनोनदीयःअन्वेतिपाथः । प्रतिवांसूरउदितेविधेमनमोभिर्मित्रावरुणोतहव्यैः ॥ नूमित्रोवरुणोऽअर्यमानस्त्मनेतोकायवरिवोदधंतु । सुगानोविश्वासुपथानिसंतुयूयंपांतस्वस्तिभिःसदानः ॥ ५ ॥

दिविक्षयंतेतिपंचर्चंनवमंसूक्तं वसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ॥

दिविक्षयंतारजसःपृथिव्यांप्रवांघृतस्यनिर्णिजोददीरन् । हव्यंनोमित्रोऽअर्यमासुजातोराजासुक्षत्रोवरुणोजुषंत ॥ आराजानामहऽऋतस्यगोपासिंधुपतीक्षत्रियायातमर्वाक् । इळांनोमित्रावरुणोतवृष्टिमवदिवऽइन्वतंजीरदानू ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोदेवोऽअर्यःप्रसाधिष्ठेभिःपथिभिर्नयंतु । ब्रवद्यथानऽआदरिःसुदासऽइषामदेमसहदेवगोपाः ॥ योवांगर्तंमनसातक्षदेतमूर्ध्वांधीतिंकृणवद्धारयच्च । उक्षेथांमित्रावरुणाघृतेनताराजानासुक्षितीस्तर्पयेथां ॥ एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यंसोमःशुक्रोनवायवेयामि । अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ६ ॥

प्रतिवामितिपंचर्चंदशमंसूक्तं वसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ॥

४२ प्रतिवांसूरऽउदितेसूक्तैर्मित्रंहुवेवरुणंपूतदक्षं । ययोरसुर्य१मक्षितंज्येष्ठंविश्वस्ययामन्नाचितांजिगत्नु ॥ ताहिदेवानामसुरातावर्यातानःक्षितीःकरतमूर्जयंतीः । अश्यामंमित्रावरुणावयंवांद्यावांचयत्रंपीपयन्नहांच ॥ ताभूरिपाशावनृतस्यसेतूंदुरत्येतूरिपवेमर्त्याय । ऋतस्यंमित्रावरुणापथावांमपोननावादुरितातरेम ॥ आनोमित्रावरुणाहव्यजुष्टिंघृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिळाभिः । प्रतिवामत्रवरमाजनायपृणीतमुद्नोदिव्यस्यचारोः ॥ एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यंसोमःशुक्रोनवायवेयामि । अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ७ ॥ अ० ५

प्रमित्रयोरित्येकोनविंशत्यृचमेकादशंसूक्तं वसिष्ठोमित्रावरुणौगायत्री चतुर्थ्यादिदशानां आदित्यः चतुर्दश्यादितिसृणांसूर्योदशम्यादयस्त्रयःप्रगाथाः षोडशीपुरउष्णिक् ॥ ४२

प्रमित्रयोर्वरुणयोःस्तोमोनऽएतुशूष्यः । नमस्वान्तुविजातयोः॥ याधारयंतदेवाःसुदक्षादक्षपितरा ।

असुर्यायप्रमंहसा ॥ तानःस्तिपातनूपावरुणजरितॄणां । मित्रसाधयंतंधियः ॥ यदद्यसूरऽउदितेनागा
मित्रोऽअर्यमा । सुवातिसविताभगः ॥ सुप्रावीरस्तुसक्षयःप्रनुयामन्त्सुदानवः । येनोऽअंहोतिपिप्रति ॥
॥ ८ ॥ उतस्वराजोऽअदितिरदब्धस्यव्रतस्ययये । महोराजानऽईशते ॥ प्रतिवांसूरऽउदितेमित्रंगृणीषेव
रुणं । अर्यमणंरिशादसं ॥ रायाहिरण्ययामतिरियमवृकायशवसे । इयंविप्रामेधसातये ॥ तेस्यामदेव
वरुणतेमित्रसूरिभिःसह । इषंस्वश्चधीमहि ॥ बह्वःसूरचक्षसोग्निजिह्वाऽऋतावृधः । त्रीणियेयेमुर्विदथा
निधीतिभिर्विश्वानिपरिभूतिभिः ॥ ९ ॥ वियेदधुःशरदंमासमादहर्यज्ञमक्तुंचादृचं । अनाप्यंवरुणो
मित्रोऽअर्यमाक्षत्रंराजानऽआशत ॥ तद्वोऽअद्यमनामहेसूक्तैःसूरऽउदिते । यदोहतेवरुणोमित्रोऽअर्य
मायूयमृतस्यरथ्यः ॥ ऋतावानऽऋतजाताऽऋतावृधोघोरासोऽअनृतद्विषः । तेषांवःसुम्नेसुच्छर्दिष्टं
मेनरःस्यामयेचसूरयः ॥ उदुत्यद्दर्शतंवपुर्दिवऽएतिप्रतिह्वरे । यदीमाशुर्वहतिदेवऽएतशोविश्वस्मैचक्षसे
ऽअरं ॥ शीर्ष्णःशीर्ष्णोजगतस्तस्थुषस्पतिंसमयाविश्वमारजः । सप्तस्वसा रःसुवितायसूर्यंवहंतिहरितो

ऋ०सं० रथें ॥ १० ॥ तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरंत् । पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतं ॥ काव्येभिरदाभ्यायातं अ०५
वरुणद्युमत् । मित्रश्चसोमंपीतये ॥ दिवोधामंभिर्वरुणमित्रश्चायांतमद्रुहा । पिबंतंसोममातुजी ॥ आ अ०५
४३ यातंमित्रावरुणाजुषाणावाहुतिंनरा । पातंसोमंमृतावृधा ॥ ११ ॥

प्रतिवामितिदशर्चंद्वादशंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ॥

प्रतिवांरथंनृपतीजरध्यैहविष्मंतामनसायज्ञियेन । योवांदूतोनधिष्ण्यावजीगरच्छासूनुर्नपितरांवि
वक्मि ॥ अशोच्यग्निःसमिधानोऽअस्मेऽउपोऽअदृश्रन्तमसश्चिदंताः । अचेतिकेतुरुषसःपुरस्ताच्छ्रि
येदिवोदुहितुर्जायमानः ॥ अभिवांनूनमश्विनासुहोतास्तोमैःसिषक्तिनासत्याविवक्वान् । पूर्वीभिर्यातं
पथ्याभिर्वाक्स्वर्विदावसुमतारथेन । अवोर्वांनूनमश्विनायुवाकुर्हुवेयद्वांसुतेमाध्वीवसूयुः । आवांवहं
तुस्थविरासोऽअश्वाःपिबाथोऽअस्मेसुषुतामधूनि ॥ प्राचीमुदेवाश्विनाधियंमेमृध्रांसातयेकृतंवसूयुं ।
विश्वाऽअविष्टंवाजऽआपुरंधीस्तानःशक्तंशचीपतीशचीभिः ॥ १२ ॥ अविष्टंधीष्वश्विनानऽआसुप्र ४३

जावद्रेतोऽअह्वयंनोऽअस्तु । आवांनोधेतमप्रेतूतुंजानाः शुम्भंसोदेवीतिंगमेम ॥ एषस्यवांपूर्वगत्वे

वसख्येनिधिर्हितोमांध्वीशातोऽअस्मे । अहेळतामनसायांतमर्वाग्श्नंताहव्यंमानुषीषुविक्षु ॥ एकं

स्मिन्योगेभुरणासमानेपरिवांसप्तस्त्रवतोरथोगात् । नवांयंतिसुभ्वोदेवयुक्तायेवांधूर्षुतरणयोवहंति ॥ अ

सश्वतामघवंभ्योहिभूतंयेरायामंघदेयंजुनंति । प्रयेबंधुंसूनृताभिस्तिरंतेगव्यापृंचंतोऽअश्व्यामघा

नि ॥ नूमेहवमाशृणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् । धत्तंरत्नानिजरंतंचसूरीन्यूयंपातस्वस्तिभिः

सदानः ॥ १३ ॥

आशुभ्रेतिनवर्चंत्रयोदशंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौ आद्याः सप्तविराजोंत्येद्वेअनुष्टुभौ ॥

आशुंभ्रायातमश्विनास्वश्वागिरोदस्राजुजुषाणायुवाकोः । हव्यानिचप्रतिभृतावीतंनः ॥ प्रवामं

धांसिमद्यान्यस्थुररंगंतंहविषोवीतयेमे । तिरोऽअर्योहवनानिश्रुतंनः ॥ प्रवांरथोमनोजवाऽइयर्तिति

रोरजांस्यश्विनाशतोतिः । अस्मभ्यंसूर्यावसूऽइयानः ॥ अयंहयद्वांदेवयाऽउऽअद्रिरूर्ध्वोविवक्तिसोम

ऋ०सं० सुद्युवभ्यां । आवल्गूविप्रोंवर्त्ततीतहव्यैः ॥ चित्रंहयद्वांभोजनंन्वस्तिन्यत्रंयेमहिंष्वंतंयुयोतं । योवांमो अ०५
मानंदधंतेप्रियःसन् ॥ १४ ॥ उतत्यद्वांजुरतेऽअंश्विनाभूच्च्यवांनायप्रतीत्यंहविर्दे । अधियद्वर्पइतऽऊं अ०५
६४ तिधत्थः ॥ उतत्यंभुज्युमंश्विनासखांयोमध्येंजहुर्दुरेवांसःसमुद्रे । निरीं पर्षदरांवायोयुवाकुः ॥ वृकाय
चिज्जसंमानायशक्तमुतश्रुतंशयवेंहूयमाना । यावघ्न्यामपिन्वतमपोनस्तर्यंचिच्छक्त्यंश्विनाशचींभिः ॥
एषस्यकारुर्जरतेसूक्तैरग्रेंबुधानऽउषसांसुमन्मां।इषातंवर्धदघ्न्यापयोंभिर्यूयंपातस्वस्तिभिःसदांनः॥१५॥

आवांरथइत्यष्टर्चंचतुर्दशंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ॥

आवांरथोरोदंसीबद्बधानोहिंरण्ययोवृषभिर्यात्वश्वैः । घृतवंर्तनिःपविभीरुचानऽइषांवोढानृपतिर्वा
जिनींवान् ॥ सपंप्रथानोऽअभिपंचभूमांत्रिवंधुरोमनसायांतुयुक्तः । विशोयेनंगच्छंथोदेवयंतीःकुत्रांचि
द्यामंमश्विनादधांना ॥ स्वश्वांयशसायांतमर्वाग्दस्रांनिधिंमधुंमंतंपिबाथः । विवांरथोंवध्वाइयादंमानो ४४
तान्दिवोबांधतेवर्तनिभ्यां ॥ युवोःश्रियंपरियोषांवृणीतसूरोंदुहितापरितक्म्यायां । यद्देवयंतमवथःशचीं

भिः परिंघ्रंसमोमनांवांवयोगात् ॥ योहस्यवांरथिरांवस्तंऽउस्रारथोयुजानःपरियातिवर्तिः । तेनंनःशंयोरु
षसोव्युंष्टौन्यंश्विनावहतंयज्ञेऽअस्मिन् ॥ नरांगौरेवंविद्युतंतृषाणाऽस्माकंमद्यसवनोपंयातं । पुरुत्राहिवां
मतिभिर्हवंतेमावांमन्येनियंमन्देवयंतः ॥ युवंभुज्युमवंविद्धंसमुद्रऽउदूंहथुरर्णसोऽअस्रिंधानैः । पतत्रि
भिरश्रमैरंव्यथिभिर्दंसनांभिरश्विनापारयंता ॥ नूमेहवमाशृंणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरंश्विनाविरांवत् । ध
त्तंरत्नांनिजरंतंचसूरीन्यूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ १६ ॥

आविश्ववारेतिसप्तर्चंपंचदशंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ॥

आविंश्ववाराश्विनागतंनःप्रतत्स्थानंमवाचिवांपृथिव्यां । अश्वोनवाजीशुनपृंष्ठोऽअस्थादायत्सेद
थुर्ध्रुवसेनयोनिं ॥ सिषंक्तिसावांसुमतिश्चनिष्ठातांपिघर्मोमनुंषोदुरोणे । योवांसमुद्रान्त्सरितःपिपर्त्येतं
ग्वाचिन्नसुयुजांयुजानः ॥ यानिस्थानांन्यश्विनादधाथेदिवोयह्वीष्वोषंधीषुविक्षु । निपर्वंतस्यमूर्धनिस
दंतेषंजनांयदाशुषेवहंता॥ चनिष्टंदेवाऽओषंधीष्वप्सुयद्योग्याऽअश्नवैथेऽऋषीणां । पुरूणिरत्नादधंतौ

न्य॑१स्मे॑ऽअनुपूर्वाणि॑चख्य॑थुर्यु॒गानि॑ ॥ शुश्रु॒वांसा॑चिदश्विना॑पुरू॒ण्य॑भिब्रह्मा॑णिचक्षाथे॒ऽऋषी॑णां । प्र — अ०५
ति॒प्रया॑तंवर॒माजना॑या॒स्मेवा॑मस्तुसुम॒तिश्चनि॑ष्ठा ॥ योवां॑य॒ज्ञोना॑सत्याह॒विष्मा॑न्कृतब्र॑ह्मासम॒र्यो॑३भवा॑ — अ०५
ति । उप॒प्रया॑तंवर॒मावसि॑ष्ठमि॒माब्रह्मा॑ण्यृच्यंतेयुव॒भ्यां ॥ इ॒यंमं॒नी॒षाऽइ॒यमं॑श्विना॒गीरि॒मांसु॑वृक्तिंवृ॑ष
णाजुषेथां। इ॒माब्रह्मा॑णियुव॒यून्य॑ग्मन्यूयं॑पात॒स्व॒स्तिभि॒:सदा॑नः ॥१७॥ इतिसप्तमेमंडलेचतुर्थोनुवाकः॥

पंचमेनुवाकेएकोनविंशतिसूक्तानि तत्र अपस्वसुरितिषळृचं प्रथमंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ॥

अप॒स्वसु॑रु॒षसो॒नग्जि॑हीतेरि॒णक्ति॑कृ॒ष्णीर॑रु॒षाय॒पंथां॑ । अश्वा॑मघा॒गोम॑घावांहु॒वेम॒दिवा॒नक्तं॒शरु॑म
स्मद्यु॑योतं ॥ उपा॑यातंदा॒शुषे॒मर्त्या॑य॒रथे॑नवा॒मम॑श्विना॒वहं॑ता । यु॒यु॒तम॒स्मद॒निरा॒मम॑ीवां॒दिवा॒नक्तं॑मा
ध्वी॒त्रासी॑थांनः ॥ आवां॒रथ॑मव॒मस्यां॒व्यु॑ष्टौसुम्ना॒यवो॒वृष॑णोवर्तयंतु । स्यूम॑गभस्तिमृत॒युग्भि॒रश्वै॑रा
श्विना॒वसु॑मंतंवहेथां ॥ योवां॒रथो॑नृपती॒ऽअस्ति॑वो॒ळ्हात्रि॑वंधुरोवसु॑माँऽउ॒स्रया॑मा । ऽआनं॑ऽए॒नाना॑सत्यो — ४५
पं॑यातम॒भियद्वां॒वि॒श्वप्स्न्यो॒जिगा॑ति ॥ यु॒वंच्यवा॑नंज॒रसो॑मुमुक्तं॒निपे॒दवं॑ऽऊहथुरा॒शुमश्वं॑ । निरंह॑स॒स्त

मंसःस्पतेर्मात्रिनिजांहुषंशिथिरेधातमंनः ॥ इयंमनीषाऽइयमश्विनागीरिमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । इमा
ब्रह्माणियुवयून्यंग्मन्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १८ ॥

आगोमतेतिपंचर्चंद्वितीयंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ॥

आगोमंतानासत्यारथेनाश्वावंतापुरुश्चंद्रेणंयातं। अभिवांविश्वांनियुतःसचंतेस्पार्हयाश्रियांतन्वां
शुभाना ॥ आनोंदेवेभिरुपंयातमर्वाक्सजोषसानासत्यारथेन । युवोर्हिनःसख्यापित्र्याणिसमानोबं
धुरुततस्यंवित्तं॥ उदुस्तोमांसोऽअश्विनोरबुध्रञ्जामिब्रह्माण्युषसंश्चदेवीः। आविवांसन्रोदसीधिष्ण्येमेऽ
अच्छाविप्रोनासत्याविवक्ति॥विचेदुच्छंत्यश्विनाऽउषासःप्रवांब्रह्माणिकारवोंभरंते,। ऊर्ध्वंभानुंसविताद
वोऽअश्रेद्बृहदग्नयःसमिधांजरंते ॥ आपश्चातान्नासत्यापुरस्तादाश्विनायातमधरादुदक्तात् । आविश्व
तःपांचंजन्येनरायायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १९ ॥

अतारिष्मेतिपंचर्चंतृतीयंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ॥

ऋ०सं० अतारिष्मतमसस्पारमस्यप्रतिस्तोमंदेवयंतोदधानाः । पुरुदंसापुरुतमापुराजामर्त्याहवतेऽअश्वि अ०५
नागीः ॥ न्युंप्रियोमनुषःसादिहोतानासत्यायोयजंतेवंदतेच । अश्नीतंमध्वोऽअश्विनाऽउपाकऽआवां अ०५
४६ वोचेविदथेषुप्रयस्वान् ॥ अर्हेमयज्ञंपथामुराणाऽइमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । श्रुष्टीवेवप्रेषितोवामबो
धिप्रतिस्तोमैर्जरमाणोवसिष्ठः ॥ उपत्यावह्नीगमतोविशंनोरक्षोहणासंभृतावीळुपाणी । समंधांस्यग्म
तमत्सराणिमानोमर्धिष्टमागतंशिवेन ॥ आपश्चातान्नासत्यापुरस्तादाश्विनायातमधरादुदक्तात् । आवि
श्वतःपांचजन्येनरायायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २० ॥

इमाउवामितिषळृचंचतुर्थंसूक्तं वसिष्ठोश्विनौप्रगाथः ॥

इमाऽउवांदिविष्टयऽउस्राहवंतेऽअश्विना । अयंवामह्वेवसेशचीवसूविशंविशंहिगच्छथः ॥ युवंचि
त्रंददथुर्भोजनंनराचोदेथांसूनृतावते । अर्वाग्रथंसमनसानियच्छतंपिबतंसोम्यंमधु ॥ आयातमुपभूष ४६
तंमध्वःपिबतमश्विना । दुग्धंपयोवृषणाजेन्यावसूमानोमर्धिष्टमागतं ॥ अश्वासोयेवामुपदाशुषोगृहंयु

वांदीयंतिबिभ्रंतः । मक्षूयुभिर्नराहयेभिरश्विनादेवायातमस्मयू ।। अधांहयंतोऽअश्विनापृक्षःसचंतसू
रयंः । तायंसतोमघवंद्ध्योध्रुवंयशश्छर्दिरस्मभ्यंनासत्या ।। प्रयेययुरवृकासोरथांऽइवनृपातारोजनांनां ।
उतस्वेनशवंसाशूशुवुर्नरंऽउतक्षियंतिसुक्षितिं ।। २१ ।।

व्युषाआवइत्यष्टर्चंपंचमंसूक्तं वसिष्ठोउषास्त्रिष्टुप् ।।

व्यु१षाऽआंवोदिविजाऽऋतेनांविष्कृण्वानामंहिमानमागांत्। अपद्रुहस्तमंऽआवरजुंष्टमंगिरस्तमाप
थ्यांऽअजीगः ।। महेनोऽअद्यसुंवितायंबोध्युषोमहेसौभंगायप्रयंधि । चित्रंरयिंयशसंधेह्यस्मेदेविमर्तेषु
मानुषिश्रवस्युं ।। एतेत्येभानवोदर्शतायांश्चित्राऽउषसोऽअमृतासऽआगुः । जनयंतोदैव्यांनिव्रतान्यां
पृणंतोऽअंतरिक्षाव्यंस्थुः ।। एषास्यायुंजानापराकात्पंचंक्षितीःपरिसद्योजिगाति । अभिपश्यंतीवयुना
जनांनांदिवोदुहिताभुवंनस्यपत्नीं ।। वाजिनींवतीसूर्यस्ययोषांचित्रामंघारायऽईशेवसूंनां । ऋषिष्टुताज
रयंतीमघोन्युषाऽउंच्छतिवह्निभिर्गृणाना ।। प्रतिद्युतानामरुषासोऽअश्वांश्चित्राऽअंदृश्रन्नुषसंवहंतः ।

ऋ०सं० यातिंशुभ्राविश्वपिशारथेनदधातिरत्नंविधतेजनाय ॥ सत्यासत्येभिर्महतीमहद्भिर्देवीदेवेभिर्यजतायजं अ०५
त्रैः । रुजदृह्लानिददुस्रियाणांप्रतिगावऽउशसंवावशंत ॥ नूनोगोमद्वीरवद्धेहिरत्नमुषोऽअश्वावत्पुरुभो अ०५
४७ जोऽअस्मे । मानोबर्हिःपुंरुषतानिदेकर्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २२ ॥

उदुज्योतिरितिसप्तर्चंषष्ठंसूक्तं वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ॥

उदुज्योतिरमृतंविश्वजन्यंविश्वानरःसवितादेवोऽअश्रेत् । ऋत्वांदेवानामजनिष्टचक्षुराविरकर्भुवनं
विश्वमुषाः ॥ प्रमेपंथादेवयानाऽअदृश्रन्नमर्धंतोवसुभिरिष्कृतासः । अभूदुकेतुरुषसःपुरस्तात्प्रतीच्या
गादधिहर्म्येभ्यः ॥ तानीदहानिबहुलान्यासन्याप्राचीनमुदितासूर्यस्य । यतःपरिजारऽइवाचरंत्युषोददृ
क्षेनपुनर्यतीव ॥ तऽइद्देवानांसधमादऽआसन्नृतावानःकवयःपूर्व्यासः । गूह्लंज्योतिःपितरोऽअन्वविंद
न्सत्यमंत्राऽअजनयन्नुषासं ॥ समानऊर्वेऽअधिसंगतासःसंजानतेनयतंतेमिथस्ते । तेदेवानांनमिनंति ४७
व्रतान्यमर्धंतोवसुभिर्यादमानाः ॥ प्रतित्वास्तोमैरीळतेवसिष्ठाऽउषर्बुधःसुभगेतुष्टुवांसः । गवांनेत्रीवाजं

पत्नीनऽउच्छोषंःसुजातेप्रथमाजरस्व ॥ एषानेत्रीराधंसःसूनृतानामुषाऽउच्छंतीरिभ्यतेवसिष्ठैः । दीर्घश्रुतंरयिमस्मेदधानायूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ २३ ॥

उपोरुरुचइतिषळृचंसप्तमंसूक्तं वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप्

उपोरुरुचेयुवतिर्नयोषाविश्वंजीवंप्रसुवंतीचरायै । अभूदग्निःसमिधेमानुषाणामकर्ज्योतिर्बाधमानातमांसि ॥ विश्वंप्रतीचीसप्रथाऽउदंस्थाद्रुशद्वासोबिभ्रतीशुक्रमंश्वैत् । हिरंण्यवर्णासुदृशीकसंदृग्गवांमातानेत्र्यह्नामरोचि ॥ देवानांचक्षुःसुभगावहंती श्वेतंनयंतीसुदृशीकमश्वं । उषाऽअंदर्शिरश्मिभिर्व्यक्ताचित्रामंघाविश्वमनुप्रभूता ॥अंतिवामादूरेऽअमित्रमुच्छोर्वीगव्यूतिमभयंकृधीनः । यावयद्वेषऽआभंराबसूनिचोदयराधोगृणतेमंघोनि ॥ अस्मेश्रेष्ठेभिर्भानुभिर्विभाह्युषोदेविप्रतिरंतीनऽआयुः । इषंचनोदधंतीविश्ववारेगोमदश्वावद्रथवच्चराधः ॥ यांत्वांदिवोदुहितर्वर्धयंत्युषःसुजातेमतिभिर्वसिष्ठाः । सास्मासुधारयिमृष्वंबृहंतंयूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ २४ ॥

प्रतिकेतवइतिपंचर्चमष्टमंसूक्तं वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ॥

४८ प्रतिकेतवः प्रथमाऽअंदृश्रन्नूर्ध्वाऽअस्याऽअंजयोविश्रयंते । उषोऽअर्वाचाबृहतारथेनज्योतिष्मतावा
ममस्मभ्यंवक्षि ॥ प्रतिषीमग्निर्जरतेसमिद्धःप्रतिविप्रासोमतिभिर्गृणंतः । उषायातिज्योतिषाबाधमाना
विश्वातमांसिदुरितापदेवी॥एताऽउत्याःप्रत्यदृश्रन्पुरस्ताज्ज्योतिर्यच्छंतीरुषसोविभातीः।अजीजनन्त्सू
र्यंयज्ञमग्निमपाचीनंतमोऽअगादजुष्टं ॥ अचेतिदिवोदुहितामघोनीविश्वेपश्यंत्युषसंविभातीं । आ
स्थाद्रथंस्वधयायुज्यमानमायमश्वासःसुयुजोवहंति ॥ प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंतास्माकासोमघवानोवयं
चं । तिल्विलायध्वमुषसोविभातीर्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २५ ॥

व्युषाआवइतिपंचर्चनवमंसूक्तं वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ॥

व्यु१षाऽआवःपथ्या३जनानांपंचक्षितीर्मानुषीर्बोधयंती । सुसंदृग्भिरुक्षभिर्भानुमश्रेद्विसूर्योरोदसी ४९
चक्षसावः ॥ व्यंजतेदिवोऽअंतेष्वक्तून्विशोनयुक्ताऽउषसोयतंते । संतेगावस्तमऽआवर्तयंतिज्योतिर्य

च्छंतिसवितेवंबाहू॥अभूंदुषाऽइंद्रंतमामघोन्यजींजनत्सुवितायश्रवांसि। विदिवोदेवीदुंहितादंधात्यंगिरस्तमासुकृतेवसूंनि ॥ तावदुषोराधोऽअस्मभ्यंरास्वयावत्स्तोतृभ्योऽअरंदोगृणाना । यांत्वांजज्ञुर्वृषभस्यारवेंणविदृह्लस्यदुरोऽअद्रैरौर्णोः ॥ देवंदेवंराधसेचोदयंत्यस्मद्र्यंक्सूनृताऽईरयंती । व्युच्छंतींनःसनयेधियोंधायूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ २६ ॥

प्रतिस्तोमेभिरितिऋक्कयात्मकंदशमंसूक्तं वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ॥

प्रतिस्तोमेंभिरुषसंवसिंष्ठागीर्भिर्विप्रांसःप्रथमाऽअंबुधन् । विवर्तयंतींरजंसीसमंतेऽआविष्कृण्वतींभुवनानिविश्वां ॥ एषास्यानव्यमायुर्दधांनागूढ्वीतमोज्योतिंषोषाऽअंबोधि।अग्रंऽएतियुवतिरह्रयाणाप्राचिंकितत्सूर्यं यज्ञमग्निं ॥ अश्वांवतीर्गोमंतीर्नंऽउषासोंवीरवंतीःसदंमुच्छंतुभद्राः । घृतंदुहांनाविश्वतःप्रपींतायूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ २७ ॥ ॥ इतिपंचमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

प्रत्युषट्प्रागाथमिंद्रावरुणा दशैंद्रावरुणंहजागतंतु युवांनरावांपंचपुनीषे धीराष्टौवारुणंहरदत्सप्त प्रशुंध्युवमंत्यापा

शविमोचनी मोषुपंचगायत्रंजगत्यंतं प्रवीरयासप्तवायव्यंसैंद्रश्चयाद्वितृचः कुविदंगावायोपंच शुचिंन्वष्टावैंद्राग्नं त्वियंवांद्वादशगायत्रमंत्यानुष्टुप् प्रक्षोदसाषट्सारस्वतंतु तृतीयासरस्वतेबृहदुप्रगाथः प्रस्तारपंक्तिःपरास्तिस्रोगायत्र्यः सरस्वतेयज्ञेदशैंद्र्यादि बार्हस्पत्यमंत्यैंद्रीच तृतीयानवम्यावैंद्राब्राह्मणस्पत्ये अध्वर्यवःसप्तोक्तदेवतांत्या परो वैष्णवंतूरुमित्यैंद्र्यश्चतिस्रोनूमर्तः ॥ ६ ॥

प्रत्युअदर्शीतिषळृचमेकादशंसूक्तं वसिष्ठउषाःप्रगाथः

॥ हरिःओम् ॥ प्रत्युंऽअदर्श्यायत्युं१ च्छंतींदुहितादिवः । अपोमहिंव्ययतिचक्षसेतमोज्योतिष्कृणोतिसूनरीं ॥ उदुस्रियाःसृजतेसूर्यःसचाँऽउद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् । तवेदुंषोव्युषिसूर्यस्यचसंभक्तेनंगमेमहि॥ प्रतित्वादुहितर्दिवऽउषोजीराऽअभुत्स्महि । यावहसिपुरुस्पार्हंवनन्वतिरत्नंनदाशुषेमयः ॥ उच्छंतीया कृणोषिमंहनांमहिप्रख्यैदेविस्वर्दृशे । तस्यास्तेरत्नभाजंऽईमहेवयंस्यामंमातुर्नसूनवः ॥ तच्चित्रंराधऽआ ४१

भरोषोयद्दीर्घश्रुत्तमं । यत्तेदिवोदुहितर्मर्तभोजनंतद्रास्वभुनजामहै ॥ श्रवःसूरिभ्योऽअमृतंवसुत्वनंवा जाँऽअस्मभ्यंगोमंतः । चोदयित्रीमघोनःसूनृतावत्युषाऽउच्छदपस्रिधः ॥ १ ॥

इंद्रावरुणेतिदशर्चैद्वादशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रावरुणौजगती ॥

इंद्रावरुणायुवमध्वरायनोविशेजनायमहिशर्मयच्छतं । दीर्घप्रयज्युमतियोवनुष्यतिवयंजयेमपृतनासुदूढ्यः ॥ सम्राळन्यःस्वराळन्यऽउच्यतेवांमहांताविंद्रावरुणामहावसू । विश्वेदेवासःपरमेव्योमनि संवामोजोवृषणासंबलंदधुः ॥ अन्वपांखान्यंतृंतमोजसासूर्यमैरयतंदिविप्रभुं । इंद्रावरुणामदेऽअस्यमायिनोपिन्वतमपितःपिन्वतंधियः ॥ युवामिद्युत्सुपृतनासुवह्नयोयुवांक्षेमस्यप्रसवेमितज्ञवः । ईशानावस्वऽउभयस्यकारवऽइंद्रावरुणासुहवाहवामहे॥ इंद्रावरुणायदिमानिचक्रथुर्विश्वाजातानिभुवनस्यमज्मना । क्षेमेणमित्रोवरुणंदुवस्यतिमरुद्भिरुग्रःशुभमन्यऽईयते ॥ २ ॥ महेशुल्कायवरुणस्यनुत्विषऽओजोमिमातेध्रुवमस्ययत्स्वं । अजामिमन्यःश्नथयंतमातिरद्दभ्रेभिरन्यःप्रवृणोतिभूयसः ॥ नतमंहोनदु

ऋ०सं० रितानिमर्त्यमिंद्रावरुणानतपःकुतश्चन । यस्यदेवागच्छथोवीथोऽअध्वरंनतंमर्तस्यनशतेपरिह्वृतिः ॥ अ०५
अर्वाङ्नरादैव्येनावसागतंशृणुतंहवंयदिमेजुजोषथः । युवोर्हिसख्यमुतवायदाप्यंमार्डीकमिंद्रावरुणा अ०६
५० नियच्छतं ॥ अस्माकमिंद्रावरुणाभरेभरेपुरोयोधाभवतंकृष्ट्योजसा । यद्वांहवंतऽउभयेऽअधस्पृधिनर
स्तोकस्यतनयस्यसातिषु । अस्मेऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमाद्युम्नंयच्छंतुमहिशर्मसप्रथः । अवध्रंज्योति
रदितेर्ऋतावृधोदेवस्यश्लोकंसवितुर्मनामहे ॥ ३ ॥

युवांनरेतिदशर्चंत्रयोदशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रावरुणौजगती ॥

युवांनरापश्यमानासऽआप्यंप्राचागव्यंतःपृथुपर्शवोययुः । दासांचवृत्राहतमार्याणिचसुदासमिंद्रा
वरुणावसावतं ॥ यत्रानरःसमयंतेकृतध्वजोयस्मिन्नाजाभवतिकिंचनप्रियं । यत्राभयंतेभुवनास्वर्दृश ५०
स्तत्रानऽइंद्रावरुणाधिवोचतं ॥ संभूम्याऽअंताध्वसिराऽअदृक्षतेंद्रावरुणादिविघोषऽआरुहत् । अस्थु
र्जनानामुपमामरातयोर्वागवसाहवनश्रुतागतं ॥ इंद्रावरुणावधनाभिरप्रतिभेदंवन्वंताप्रसुदासमावतं । ब्र

ह्लांण्येषांशृणुतंहवींमनिसत्यातृत्सूंनामभवत्पुरोहितिः ।।. इंद्रावरुणावभ्यातपंतिमाघान्यर्योवनुषामरांत
यः । युवंहिवस्वंऽउभयंस्यराजथोधंस्मानोवतंपार्येंदिवि ।। ४ ।। युवांहवंतऽउभयासऽआजिष्विंद्रंचव
स्वोवरुणंचसातये । यत्रराजभिर्दशभिर्निबाधितंप्रसुदासमावतंतृत्सुभिःसह ।। दशराजानःसमिता
ऽअयंज्यवःसुदासमिंद्रावरुणानयुयुधुः । सत्यानृणामद्मसदामुपस्तुतिर्देवाऽएषामभवन्देवहूतिषु ।। दाश
राज्ञेपरियत्तायविश्वतःसुदासऽइंद्रावरुणावशिक्षतं । श्वित्यंचोयत्रनमसाकपर्दिनोधियाधीवंतोऽअसपं
ततृत्सवः ।। वृत्राण्यन्यःसमिथेषुजिघ्नतेव्रतान्यन्योऽअभिरक्षतेसदा । हवामहेवांवृषणासुवृक्तिभिरस्मे
इंद्रावरुणाशर्मयच्छतं ।। अस्मेऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमाद्युम्नंयच्छंतुमहिशर्मसप्रथः । अवध्रंज्योति
रदितेर्ऋतावृधोदेवस्यश्लोकंसवितुर्मनामहे ।। ५ ।।

आवांराजानावितिपंचर्चंचतुर्दशंसूक्तं वसिष्ठइंद्रावरुणौत्रिष्टुप् ।।

आवांराजानावध्वरेववृत्यांहव्येभिरिंद्रावरुणानमोभिः । प्रवांघृताचीबाह्वोर्दधानापरित्मनाविषुरूपाजि

ऋ०सं० गाति॥ युवोराष्ट्रंबृहदिन्वतिद्यौर्यौसेतृभिररज्जुभिःसिनीथः । परिनोहेळोवरुणस्यवृज्याऽउरुंनऽइंद्रःकृण अ०५
वदुलोकं ॥ कृतंनोयज्ञंविदथेषुचारुंकृतंब्रह्माणिसूरिषुप्रशस्ता । उपोरयिर्देवजूतोनऽएतुप्रणःस्पार्हाभि अ०६
५१ रूतिभिस्तिरेतं॥ अस्मेऽइंद्रावरुणाविश्ववारंरयिंधत्तंवसुमंतंपुरुक्षुं। प्रयऽआदित्योऽअनृतामिनात्यमि
ताशूरोदयतेवसूनि ॥ इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीःप्रावत्तोकेतनयेतूतुजाना । सुरत्नासोदेववीतिंगमेमयूयं
पातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ६ ॥

पुनीषेवामितिपंचर्चंपंचदशंसूक्तं वसिष्ठइंन्दावरुणौत्रिष्टुप् ॥

पुनीषेवामरक्षसंमनीषांसोममिंद्रायवरुणायजुह्वत् । घृतप्रतीकामुषसंनदेवींतानोयामन्नुरुष्यताम
भीके ॥ स्पर्धंतेवाऽउदेवहूयेऽअत्रयेषुध्वजेषुदिद्यवःपतंति। युवंताँइंद्रावरुणावमित्रान्हतंपराचःशर्वावि
षूचः ॥ आपश्चिद्धिस्वयशसःसदःसुदेवीरिंद्रंवरुणंदेवताधुः । कृष्टीरन्योधारयतिप्रविक्तावृत्राण्यन्योऽअ ५१
प्रतीनिहंति ॥ ससुक्रतुर्ऋतचिदस्तुहोतायऽआदित्यशवसावांनमस्वान् । आववर्तदवसेवांहविष्मान

सदित्सस्सुवितायप्रयंस्वान् ।। इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीः प्रावंत्तोकेतनंयेतूतुंजाना । सुरत्नांसोदेववींतिंगमेम यूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ।। ७ ।।

धीरात्वित्यष्टर्चंषोडशंसूक्तं वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुप् ।।

धीरात्वंस्यमहिनाजनूंषिवियस्तस्तंभरोदसीचदुर्वी । प्रनाकंमृष्वंनुंनुदेबृहंतंद्वितानक्षंत्रंपप्रथंच्चभूमं ।। उतस्वयांतन्वाउसंवदेतत्कदान्वं१तर्वरुणेभुवानि । किंमेंहव्यमहृणानोजुषेतकदामृळीकंसुमनांऽअभिख्यं ।। पृच्छेतदेनोंवरुणदिदृक्षूपोंऽएमिचिकितुषोंविपृच्छं । समानमिन्मेंकवयंश्चिदाहुरयंहतुभ्यंवरुणोहृणीते ।। किमागंऽआसवरुणज्येष्ठंधत्स्तोतारंजिघांससिसखांयं । प्रतन्मेवोचोदूळभस्वधावोवत्वानेनानमंसातुरऽइंयां ।। अवद्रुग्धानिपित्र्यांसृजानोवयावयंचंकृमातनूभिः । अवंराजन्पशुतृपंनतायुंसृजावत्संनदाम्नोवसिष्ठं ।। नसःस्वोदक्षोंवरुणध्रुतिःसासुरांमन्युर्विभीदंकोऽअचित्तिः । अस्तिज्यायान्कनीयसऽउपारेस्वमंश्चनेदनृंतस्यप्रयोता ।। अरंदासोनमीह्ळुषेंकराण्यहंदेवायभूर्णयेनांगाः । अचेंतयदचितो

ऋ०सं० देवोऽअर्यौगृत्सँरायेकवितंरोजुनाति ॥ अयंमुतुभ्यंवरुणस्वधावोहृदिस्तोमऽउपंश्रितश्चिदस्तु । शंनः अ०५
क्षेमेशमुयोगेंनोऽअस्तुयूयंपातस्वस्तिभिःसदांनः ॥ ८ ॥ अ०६

५२

रदत्पथइतिसप्तर्चंसप्तदशंसूक्तं वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुप् ॥

रदंत्पथोवरुंणःसूर्यायप्राणांसिसमुद्रियांनदीनां । सर्गोनसृष्टोऽअर्वतीर्ऋतायञ्चकारंमहीरवनीरहं
भ्यः ॥ आत्मातेवातोरजऽआनंवीनोत्पशुर्नभूर्णिर्यवंसेससवान् । अंतर्महीबृंहतीरोदंसीमेविश्वांतेधामं
वरुणप्रियाणि ॥ परिस्पशोवरुंणस्यस्मदिष्टाऽउभेपंश्यंतिरोदंसीसुमेकें । ऋतावांनःकवयोंयज्ञधींराः
प्रचेंतसोयऽइषयंतमन्मं ॥ उवाचंमेवरुंणोमेधिरायत्रिःसप्तनामाघ्न्याबिभर्ति । विद्वान्पदस्यगुह्यान
वोंचद्युगायविप्रऽउपंरायशिक्षंन् ॥ तिस्रोद्यावोनिहिंताऽअंतरस्मिन्तिस्रोभूमीरुपंराःषड्विधानाः । गृत्सो ५२
राजावरुंणश्चक्रऽएतंदिविप्रेंखंहिरण्ययंशुभेकं ॥ अवसिंधुंवरुंणोद्यौरिवस्थाद्द्रप्सोनश्वेतोमृगस्तुविष्मा

नु । गंभीरशंसोरजंसोविमानःसुपारक्षत्रःसतोऽअस्यराजा ॥ योमृळयातिचक्रुषेचिदागोवयंस्यामवरुणेऽअनागाः । अनुव्रतान्यदितेर्ऋधंतोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ३ ॥

प्रशुंध्युवमितिसप्तर्चमष्टादशंसूक्तं वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुबंत्यापाशविमोचनी ॰

प्रशुंध्युवंवरुणायप्रेष्ठांमतिंवसिष्ठमीळ्हुषेभरस्व । यईमर्वांचंकरतेयजंत्रंसहस्रामघंवृषणंबृहंतं ॥ अधान्वस्यसंदृशंजगन्वानग्नेरनीकंवरुणस्यमंसि । स्वर्१यदश्मन्नधिपाऽउऽअंधोभिमावपुर्दृशयेनिनीयात् ॥ आयद्रुहावव वरुणश्चनावंप्रयत्समुद्रमीरयावमध्यं । अधियदपांस्नुभिश्चरावप्रप्रेंखऽईंखयावहैशुभेकं ॥ वसिष्ठंहवरुणोनाव्याधादृषिंचकारस्वपामहोभिः । स्तोतारंविप्रःसुदिनत्वेऽअह्नांयान्नुद्यावस्ततनन्यादुषासः ॥ क्व१त्यानिनौसख्याबभूवुःसचावहेयदवृकंपुराचित् । बृहंतंमानंवरुणस्वधावःसहस्रद्वारंजगमागृहंते ॥ यऽआपिर्नित्योवरुणप्रियःसन्त्वामागांसिकृणवत्सखाते । मातऽएनस्वंतोयक्षिन्भुजेमयंधिष्मा

 विप्रः॒स्तुव॒तेवरू॑थं ॥ ध्रुवासु॑त्वा॒सुक्षि॒तिषुक्षि॒यंतो॒व्य॑स्मत्पाशं॒वरु॑णोमुमोचत् । अवो॑वन्वा॒नाऽअदि॑ते
रु॒पस्थाद्यू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः ॥ १० ॥
 मोषुवरुणेतिपंचर्चमेकोनविंशंसूक्तं वसिष्ठोवरुणोगायत्र्यंत्याजगती ॥
मोषुवं॑रुणमृ॒न्मयं॑गृ॒हंरा॑जन्न॒हंगमं । मृ॒ळासु॑क्षत्रमृ॒ळयं॑ ॥ यदेमि॑प्रस्फुर॒न्निव॒दृति॒र्नध्मा॒तोऽअ॑द्रिवः ।
मृ॒ळासु॑क्षत्रमृ॒ळयं॑ ॥ क्रत्वः॑समहदी॒नतां॑प्रती॒पंजंगमाशुचे । मृ॒ळासु॑क्षत्रमृ॒ळयं॑ ॥ अ॒पांमध्ये॑तस्थि॒वांसं॑
तृष्णा॑विदज्जरि॒तारं॑ । मृ॒ळासु॑क्षत्रमृ॒ळयं॑ ॥ यत्किंचे॒दंव॑रुण॒दैव्ये॒जने॑भिद्रो॒हंम॑नु॒ष्या॒३॑श्चरा॑मसि । अचि॑
त्ती॒यत्तव॒धर्मा॑युयो॒पि॒ममा॒नस्तस्मा॒देन॑सोदेवरीरिषः ॥ ११ ॥ इतिसप्तमेमंडलेपंचमोऽनुवाकः ॥
षष्ठेनुवाकेपंचदशसूक्तानि तत्रप्रवीरयेतिसप्तर्चंप्रथमंसूक्तं वसिष्ठआद्यानांचतसृणांवायुः ततस्तिसृणामिंद्रवायू त्रिष्टुप् ॥
प्रवी॑र॒याशु॒चयो॑दद्रिरेवामध्व॒र्युभि॒र्मधु॑मंतःसु॒तासः॑ । वहं॑वायोनि॒युतो॑या॒ह्यच्छा॒पिबा॑सु॒तस्यांध॑सो॒मदा॑य
॥ ई॒शा॒नाय॒प्रहु॑तिं॒यस्त॒ऽआन॒ट्शुचिं॑सोमं॑शुचिपा॒स्तुभ्यं॑वायो । कृ॒णोषि॒तंमर्त्ये॑षुप्रश॒स्तंजा॒तोजा॑तोजा

यतेवाज्यंस्य ॥ रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमेरायेदेवीधिषणाधातिदेवं । अधवायुंनियुतःसश्वतस्वाउतश्वेतंव
सुधितिंनिरेके ॥ उच्छन्नुषसःसुदिनाअरिप्राउरुज्योतिर्विविदुर्दीध्यानाः । गव्यंचिदूर्वमुशिजोविवव्रु
स्तेषामनुंप्रदिवःसस्रुरापः ॥ तेसत्येनमनसादीध्यानाःस्वेनयुक्तासःक्रतुनावहंति । इंद्रवायूवीरवाहंरथं
वामीशानयोरभिपृक्षःसचंते ॥ ईशानासोयेदधतेस्वर्णोगोभिरश्वेभिर्वसुभिर्हिरण्यैः । इंद्रवायूसूरयोवि
श्वमायुरर्वद्भिर्वीरैःपृतनासुसह्युः ॥ अर्वंतोनश्रवसोभिक्षमाणाइंद्रवायूसुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः । वाजयंतः
स्ववसेहुवेमयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १२ ॥

कुविदंगेतिसप्तर्चंद्वितीयंसूक्तं वसिष्ठोवायुर्द्वितीयायाश्चतुर्थ्यादीनांचेंद्रवायू त्रिष्टुप्

कुविदंगनमसायेवृधासःपुरादेवाअनवद्यासआसन् । तेवायवेमनवेबाधितायावासयन्नुषसंसूर्येण।
उशंतादूतानदभायगोपामासश्चपाथःशरदश्चपूर्वीः । इंद्रवायूसुष्टुतिर्वामियानामार्डीकमीट्टेसुवितंचनव्यं
॥ पीवोअन्नाँरयिवृधःसुमेधाःश्वेतःसिषक्तिनियुतामभिश्रीः । तेवायवेसमनसोवितस्थुर्विश्वेन्नरःस्वप

त्यांनिचक्रुः ॥ यावत्तरस्तन्वोेयावदोजोयावन्नरश्चक्षसादीध्यांनाः । शुचिंसोमंशुचिपापातमस्मेऽइंद्रं अ०५
वायूसदंतंबर्हिरेदं ॥ नियुवानानियुतःस्पार्हवीराऽइंद्रंवायूसरथंयातमर्वाक् । इदंहिवांप्रभृतंमध्वोऽअग्र अ०६
मधंप्रीणानाविमुमुक्तमस्मे । यावांशतंनियुतोयाःसहस्रमिंद्रंवायूविश्ववाराःसचंते । आभिर्यातंसुविद
त्रांभिरर्वाक्पातंनराप्रतिंभृतस्यमध्वः ॥ अर्वंतोनश्रवसोभिक्षमाणाऽइंद्रवायूसुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः । वा
जयंतःस्ववसेहुवेमयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १३ ॥

आवायोइतिपंचर्चंतृतीयंसूक्तं वसिष्ठोवायुर्द्वितीयायाइंद्रवायू त्रिष्टुप् ॥

आवांयोभूषशुचिपाऽउपंनःसहस्रंतेनियुतोविश्ववार । उपोतेऽअंधोमद्यंमयामियस्यदेवदधिषेपूर्वपे
यं ॥ प्रसोतांजीरोऽअंध्वरेष्वंस्थात्सोममिंद्रायवायवेपिबंध्यै । प्रयद्वांमध्वोऽअग्रियंभरंत्यध्वर्यवोदेवयं
तःशचीभिः ॥ प्रयाभिर्यासिदाश्वांसमच्छानियुद्भिर्वायविष्टयेदुरोणे । निनोरयिंसुभोजसंयुवस्वनिवीरंग ५४
व्यमश्व्यंचराधः ॥ येवायवऽइंद्रमादनासऽआदेवासोनितोशनासोऽअर्यः । घ्नंतोवृत्राणिसूरिभिःष्याम

सासह्वांसोयुधानृभिरमित्रान् ॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरंसहस्रिणीभिरुपयाहियज्ञं । वायोऽअ
स्मिन्त्सवनेमादयस्वयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १४ ॥

शुचिंन्वित्यष्टर्चंचतुर्थंसूक्तं वसिष्ठइंद्राग्नीत्रिष्टुप् ॥

शुचिंनुस्तोमंनवजातमद्येंद्राग्नीवृत्रहणाजुषेथां । उभाहिवांसुहवाजोहवीमितावाजंसद्यऽउशतेधे
ष्ठा ॥ नासानसीशवसानाहिभूतंसाकंवृधाशवसाशूशुवांसा । क्षयंतौरायोयवसस्यभूरेःपृंक्तंवाजस्यस्थ
विरस्यघृष्वेः ॥उपोहयद्विदथंवाजिनोगुर्धीभिर्विप्राःप्रमतिमिच्छमानाः । अर्वंतोनकाष्ठांनक्षमाणाऽइंद्रा
ग्नीजोहुवतोनरस्ते॥ गीर्भिर्विप्रःप्रमतिमिच्छमानऽईट्टेरयिंयशसंपूर्वभाजं । इंद्राग्नीवृत्रहणासुवज्राप्रनो
नव्येभिस्तिरतंदेष्णैः ॥ संयन्महीमिथतीस्पर्धमानेतनूरुचाशूरसातायतैते । अदेवयुंविदथेदेवयुभिःस
त्राहतंसोमसुताजनेन ॥ १५ ॥ इमामुषुसोमसुतिमुपनऽएंद्राग्नीसौमनसाययातं । नूचिद्धिपरिमम्नाथेऽ
अस्मानावांशश्वद्भिर्ववृतीयवाजैः ॥ सोऽअग्नऽएनानमसासमिद्धोच्छामित्रंवरुणमिंद्रंवोचेः।यत्सीमागं

ऋ०सं० श्चकृमातस्तुमृंळतदंर्यमादितिःशिश्रथंतु ॥ एताऽअंग्नऽआशुषाणासंऽइष्टीर्युवोःसचाभ्यंश्यामवाजान् । अ०५
मेंद्रोंनोविष्णुर्मरुतःपरिख्यन्यूयंपातस्वस्तिभिःसदांनः ॥ १६ ॥ अ०६

५५

इयंवामितिद्वादशर्चंपंचमंसूक्तं वसिष्ठइंद्राग्नीगायत्र्यंत्यानुष्टुप् ॥

इयंवांमस्यमन्मंनऽइंद्रांग्नीपूर्व्यस्तुतिः । अभ्राद्वृष्टिरिवाजनि ॥ शृणुतंजंरितुर्हवमिंद्रांग्नीवनंतंगि
रंः । ईशानापिप्यतंधियंः ॥ मापांपत्वायंनोनरेंद्रांग्नीमाभिशंस्तये । मानोंरीरधतंनिदे ॥ इंद्रेंऽअग्नानमों
बृहत्सुंवृक्तिमेरयामहे । धियाधेनांऽअवस्यवंः ॥ ताहिशश्वंतऽईळंतऽइत्थाविप्रांसऽऊतये । सबाधोवाजं
सातये ॥ तावांगीर्भिर्विपन्यवःप्रयंस्वंतोहवामहे । मेधसांतासनिष्यवंः ॥ १७ ॥ इंद्रांग्नीऽअवसागंतम
स्मभ्यंचर्षणीसहा । मानोंदुःशंसंऽईशत ॥ माकस्यंनोऽअरंरुषोधूर्तिःप्रणङ्मर्त्यस्य । इंद्रांग्नीशर्मंयच्छ ५५
तं ॥ गोमद्धिरंण्यवद्वसुयद्वामश्वांवदीमहे । इंद्रांग्नीतद्वनेमहि ॥ यत्सोमऽआसुतेनरंऽइंद्राग्नीऽअजोंह

वुः । सस्रीवंतासपर्यवः ॥ उक्थेभिरत्रहंतमायामदानाचिदागिरा । आगूषैराविवासतः ॥ ताविदुःशंसं मर्त्यंदुर्विद्वांसंरक्षस्विनं । आभोगंहन्मनाहतमुदधिंहन्मनाहतं ॥ १८ ॥

प्रक्षोदसेतिषळृचंषष्ठंसूक्तं वसिष्ठःसरस्वतीतृतीयायाःसरस्वान् त्रिष्टुप् ॥

प्रक्षोदसाधायसासस्रऽएषासरस्वतीधरुणमायसीपूः । प्रबाबधानारथ्येवयातिविश्वाऽअपोमहिनासिंधुरन्याः ॥ एकाचेतत्सरस्वतीनदीनांशुचिर्यतीगिरिभ्यऽआसमुद्रात् । रायश्चेतंतीभुवनस्यभूरेर्घृतंपयोदुदुहेनाहुषाय ॥ सवावृधेनर्योयोषणासुवृषाशिशुर्वृषभोयज्ञियासु । सवाजिनंमघवद्भ्योदधातिविसातयेतन्वंमामृजीत ॥ उतस्यानःसरस्वतीजुषाणोपश्रवत्सुभगायज्ञेऽअस्मिन् । मितज्ञुभिर्नमस्यैरियानाराया युजाचिदुत्तरासखिभ्यः ॥ इमाजुह्वानायुष्मदानमोभिःप्रतिस्तोमंसरस्वतिजुषस्व । तवशर्मन्प्रियतमेदधानाऽउपस्थेयामशरणंनवृक्षं ॥ अयमुतेसरस्वतिवसिष्ठोद्वारावृतस्यसुभगेव्यावः । वर्धशुभ्रेस्तुवतेरासिवाजान्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १९ ॥

बृहदुगायिषइतिषळृचंसप्तमंसूक्तं वसिष्ठःसरस्वती आद्यानांतिसृणांक्रमेण बृहतीसतोबृहतीप्र
स्तारपंक्तिः ततस्तिसृणांसरस्वान्गायत्री ॥

५६ बृहदुंगायिषेवचोंसुर्यांनदीनां । सरंस्वतीमिन्मंहयासुवृक्तिभिःस्तोमैर्वसिष्ठरोदंसी ॥ उभेयत्तेंमहिनाशुं
भ्रेऽअंधंसीऽअधिक्षियंतिपूरवंः । सानोंबोध्यवित्रीमुरुत्संखाचोदराधोंमघोनां ॥ भुद्रमिद्धुद्राकृंणवत्सरं
स्वत्यकंवारीचेततिवाजिनींवती । गृणानाजंमदग्निवत्स्तुंवानाचंवसिष्ठवत् ॥ जनीयंतोन्वग्रंवःपुत्रीयंतंः
सुदानंवः । सरंस्वंतंहवामहे ॥ येतेंसरस्वऽऊर्मयोमधुंमंतोघृतश्चुतंः। तेभिंर्नोऽविताभंव ॥ पीपिवांसंसरंस्व
तःस्तनंयोविश्वदंर्शतः । भक्षीमहिंप्रजामिषं ॥ २० ॥

यज्ञेदिवइतिदशर्चमष्टमंसूक्तं वसिष्ठोबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् आद्यायाइंद्रःतृतीयानवम्योरिंद्राब्रह्मणस्पती अंत्यायाइंद्राबृहस्पती

यज्ञेदिवोनृषदंनेपृथिव्यानरोयत्रंदेवयवोमदंति । इंद्रांययत्रसवंनानिसुन्वेगमन्मदांयप्रथमंवयंश्च ॥ ५६
आदैव्यांवृणीमहेवांसिबृहस्पतिर्नोमहऽआसंखायः । यथाभवेममीढ्षेऽअनांगायोनोंदातापंरावतंःपि

तेवं ॥ तमुज्येष्ठंनमसाहविर्भिःसुशेवंब्रह्मणस्पतिंगृणीषे । इंद्रंश्लोकोमहिदैव्यःसिषक्तुयोब्रह्मणोदेवकृ
तस्यराजा ॥ सऽआनोयोनिंसदतुप्रेष्ठोबृहस्पतिर्विश्ववारोयोऽअस्ति । कामोरायःसुवीर्यस्यतंदात्पर्षन्नो
अतिसश्चतोऽअरिष्टान् ॥ तमानोऽअर्कममृतायजुष्टमिमेधासुरमृतासःपुराजाः । शुचिक्रंदंयजतंपस्त्यां
नांबृहस्पतिमनर्वाणंहुवेम ॥ २१ ॥ तंशग्मासोऽअरुषासोऽअश्वाबृहस्पतिंसहवाहोवहंति । सहश्चिद्य
स्यनीलवत्सधस्थंनभोनरूपमरुषंवसानाः ॥ सहिशुचिःशतपत्रःसशुंध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरःस्वर्षाः । बृह
स्पतिःसस्वावेशऽऋष्वःपुरूसखिभ्यऽआसुतिंकरिष्ठः ॥ देवीदेवस्यरोदसीजनित्रीबृहस्पतिंवावृधतुर्महि
त्वा । दक्षाय्यायदक्षतासखायःकरद्ब्रह्मणेसुतरासुगाधा ॥ इयंवांब्रह्मणस्पतेसुवृक्तिर्ब्रह्मेंद्रायवज्रिणेऽअ
कारि । अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्जजस्तमर्योवनुषामरातीः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वोदिव्यस्येशाथेऽ
उतपार्थिवस्य । धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २२ ॥

अध्वर्यवइतिसप्तर्चंनवमंसूक्तं वसिष्ठइंद्रोत्यायाइंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप् ॥

अध्वर्यवोरुणंदुग्धमंशुंजुहोतनवृषभायक्षितीनां । गौराद्वेदीयाँऽअवपानमिंद्रोविश्वाहेद्यातिसुतसो
ममिच्छन् ॥ यद्दधिषेप्रदिविचार्वन्नंदिवेदिवेपीतिमिदंस्यवक्षि । उतहृदोतमनसाजुषाणऽउशन्निंद्रप्र
स्थितान्पाहिसोमान् ॥ जज्ञानःसोमंसहसेपपाथप्रतेमातामहिमानमुवाच । एंद्रपप्राथोर्वं१तरिक्षंयुधादे
वेभ्योवरिवश्चकर्थ ॥ यद्योधयामहतोमन्यमानान्त्साक्षामतान्बाहुभिःशाशदानान् । यद्वानृभिर्वृतऽइंद्रा
भियुध्यास्तंत्वयाजिंसौश्रवसंजयेम ॥ प्रेंद्रस्यवोचंप्रथमाकृतानिप्रनूतनामघवायाचकार । यदेददेवीर
संहिष्टमायाऽअथाभवत्केवलःसोमोऽअस्य ॥ तवेदंविश्वमभितःपशव्यं१यत्पश्यसिचक्षसासूर्यस्य ।
गवामसिगोपतिरेकऽइंद्रभक्षीमहितेप्रयतस्यवस्वः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वोदिव्यस्येशाथेऽउतपार्थिव
स्य । धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २३ ॥

परोमात्रयेतिसप्तर्चंदशमंसूक्तं वसिष्ठोविष्णुःपंचम्यादितिसृणामिंद्राविष्णूत्रिष्टुप् ॥

परोमात्रयातन्वावृधानननतेमहित्वमन्वश्नुवंति । उभेतेविद्मरजसीपृथिव्याविष्णोदेवत्वंपरमस्यवित्से

॥ नतेविष्णोजायमानोनजातोदेवमहिम्नःपरमंतमाप । उदस्तभ्नानाकमृष्वंबृहंतंदाधर्थप्राचींककुभंपृथिव्याः ॥ इरावतीधेनुमतीहिभूतंसूयवसिनीमनुषेदशस्या । व्यस्तभ्नारोदसीविष्णवेतेदाधर्थपृथिवीमभितोमयूखैः ॥ उरुंयज्ञायचक्रथुरुलोकंजनयंतासूर्यमुषासमग्निं । दासस्यचिद्वृषशिप्रस्यमायाजघ्नथुर्नरापृतनाज्येषु ॥ इंद्राविष्णूदृंहिताःशंबरस्यनवपुरोनवतिंचश्नथिष्टं । शतंवर्चिनःसहस्रंचसाकंहथोऽअप्रत्यसुरस्यवीरान् ॥ इयंमनीषाबृहतीबृहंतोरुक्रमातवसावर्धयंती । ररेवांस्तोमंविदथेषुविष्णोपिन्वतमिषोवृजनेष्विंद्र ॥ वषट्तेविष्णवासऽआकृणोमितन्मेजुषस्वशिपिविष्टहव्यं । वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २४ ॥

नूमर्तइतिसप्तर्चमेकादशंसूक्तं वसिष्ठोविष्णुस्त्रिष्टुप् ।

नूमर्तोदयतेसनिष्यन्योविष्णवऽउरुगायायदाशत् । प्रयःसत्राचामनसायजातऽएतावंतंनर्यमाविवासात् ॥ त्वंविष्णोसुमतिंविश्वजन्यामप्रयुतामेवयावोमतिंदाः । पर्चोयथानःसुवितस्यभूरेरश्वावतःपुरुश्चंद्र

ऋ०सं० स्यंरायः ॥ त्रिर्देवःपृथिवीमेषऽएतांविचंक्रमेशतर्चसंमहित्वा । प्रविष्णुंरस्तुतवसस्तवीयान्त्वेषंह्यस्यस्थ अ०५
विरस्यनाम ॥ विचंक्रमेपृथिवीमेषऽएतांक्षेत्रांयविष्णुर्मनुंषेदशस्यन् । ध्रुवासोंऽअस्यकीरयोजनांसऽ अ०७
५८ उरुक्षितिंसुजनिमाचकार ॥ प्रतत्तेंऽअद्यशिंपिविष्टनामार्यःशंसामिवयुनांनिविद्वान् । तंत्वांगृणामितव
समतंव्यान्क्षयंतमस्यरजंसःपराके ॥ किमित्तेंविष्णोपरिचक्ष्यंभूत्प्रयद्ववक्षेशिंपिविष्टोऽअंस्मि । माव
पींऽअस्मदपंगूहऽएतद्यदन्यरूंपःसमिथेबभूथं ॥ वषंट्तेविष्णवासऽआकृंणोमितन्मेंजुषस्वशिपिवि
ष्टहव्यं । वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोंमेयूयंपांतस्वस्तिभिःसदांनः ॥ २५ ॥ इतिपंचमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥६॥

तिस्रःषट्पार्जन्यंतु पर्जन्यायतृचंगायत्रं द्वितीयापादनिचृदेते कुमारआग्नेयोपश्यद्वसिष्ठ एववावृष्टिकामः सं
वत्सरंदशपर्जन्यस्तुतिः संहृष्टान्मंडूकाँस्तुष्टावाद्यानुष्टुबिंद्रासोमापंचाधिकेंद्रासोमं राक्षोघ्नंशापाभिशापप्रायं ष
ट् सप्तवाद्याजगत्य एकविंशीत्रयोविंश्यौ चाष्टादशीमारुतीच दशमीचतुर्दश्यावाग्नेय्यौदैव्यैकादशांत्यानुष्टुन्नवमी ५८
द्वादशीत्रयोदशीसौम्यः सप्तदशीग्राव्ण्यष्टमीषोळश्यावैंद्र्यौ प्रवर्तयेतिचतस्रऐंद्र्यो मानोरक्षइत्यृषेरात्मान आशीरुत्त

रोर्धर्चः पृथिव्यंतरिक्षंद्यौरितिदैवतः [illegible] कृषिश्चानुक्तमोक्तःप्राङ् मत्स्यात्काण्वोष्टमंमंडलं मा चिच्चतुस्त्रिंशन्मेधातिथिमेध्यातिथी ऐंद्रंबार्हतंद्विप्रगाथादि द्वित्रिष्टुबंतमाद्यंद्वृचं प्रगाथोपश्यत्सघौरःसन्भ्रातुः कण्वस्यपुत्रतामगात्प्लायोगिश्चासंगोयःस्त्रीभूत्वापुमानभूत्स मेध्यातिथयेदानंदत्त्वा स्तुहिस्तुहीतिचतसृभिरात्मानंतुष्टाव पत्नीचास्यांगिरसीशश्वती पुंस्त्वमुपलक्ष्यैनंप्रीतांत्यया तुष्टावेदंवसोद्विचत्वारिंशन्मेध्यातिथिरांगिरसश्चप्रियमेधः स्वादवोनुष्टुबंत्याभ्यां मेधातिथिर्विभिंदोर्दानंतुष्टाव पिबचतुर्विंशतिर्मेध्यातिथिः प्रागाथंत्वनुष्टुब्गायत्र्यौ बृहतीचांत्याःकौरयाणस्य पाकस्थाम्नोदानस्तुतिर्यंदिंद्रसैका देवातिथिस्तृचोंत्यःपुरउष्णिगंतं कुरुंगस्यदानस्तुति स्तत्पूर्वाश्चतस्रःपौष्णयोवा ॥ ७ ॥

तिस्रोवाचइतिषळृचंद्वादशंसूक्तं कुमारआग्नेयोवसिष्ठोवा पर्ज्यन्यस्त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥ तिस्रोवाचःप्रवंदज्योतिरग्रायाऽएतद्दुह्रेमधुदोघमूधः । सवत्संकृण्वन्गर्भमोषधीनांसद्योजातोवृषभोरोरवीति ॥ योवर्धनऽओषधीनांयोऽअपांयोविश्वस्यजगतोदेवऽईशे । सत्रिधातुशरणं

ऋ०सं० शर्मं यंसन्त्रिवरूथं ज्योतिःस्वभिष्ट्यं१स्मे॥स्तरीरुत्वद्भवतिसूतउत्वद्यथावशंतन्वंचक्रएषः।पितुःपयःप्रति अ०५
गृभ्णातिमातातेनपितावर्धतेतेनपुत्रः॥ यस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुस्तिस्रोद्यावस्त्रेधासस्रुरापः। त्रयः अ०७
५९ कोशासउपसेचनासोमध्वःश्चोतंत्यभितोविरप्शं॥ इदंवचःपर्जन्यायस्वराजेहृदोअस्त्वंतरंतज्जुजोष
त्। मयोभुवोवृष्टयःसंत्वस्मेसुपिप्पलाओषधीर्देवगोपाः॥ सरेतोधाद्वृषभःशश्वतीनांतस्मिन्नात्माज
गतस्तस्थुषश्च। तन्मऋतंपातुशतशारदाययूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १ ॥

पर्जन्यायेतिऋक्कयात्मकंत्रयोदशंसूक्तं कुमारोवसिष्ठोवा पर्जन्योगायत्री ॥

पर्जन्यायप्रगायतदिवस्पुत्रायमीळ्हुषे। सनोयवसमिच्छतु। योगर्भमोषधीनांगवांकृणोत्यर्वताम्। प
र्जन्यःपुरुषीणाम्॥ तस्माइदास्येहविर्जुहोतामधुमत्तमम्। इळांनःसंयतंकरत्॥ २ ॥

संवत्सरमितिदशर्चं चतुर्दशंसूक्तं वसिष्ठःपर्जन्यस्तुतिर्मंडूकस्तुतिश्चत्रिष्टुबाद्यानुष्टुप्॥ ५९

संवत्सरंशशयानाब्राह्मणाव्रतचारिणः। वाचंपर्जन्यजिन्वितांप्रमंडूकाअवादिषुः॥ दिव्याआ

पोऽअभियदेनमायन्दृतिंनशुष्कंसरसीशयानं । गवामहनमायुर्वत्सिनीनांमंडूकानांवग्नुरत्रासमेति ॥
यदीमेनाँऽउशतोऽअभ्यवर्षीत्तृष्यावतःप्रावृष्यागतायां । अक्खलीकृत्यापितरंनपुत्रोऽअन्योऽअन्यमु
पवदंतमेति ॥ अन्योऽअन्यमनुगृभ्णात्येनोरपांप्रसर्गेयदमंदिषातां । मंडूकोयदभिवृष्टःकनिष्कन्पृ
श्निःसंपृंक्तेहरितेनवाचं ॥ यदेषामन्योऽअन्यस्यवाचंशाक्तस्येववदतिशिक्षमाणः । सर्वंतदेषांसमृधे
वपर्वयत्सुवाचोवदथनाध्यप्सु ॥ ३ ॥ गोमायुरेकोऽअजमायुरेकःपृश्निरेकोहरितऽएकंऽएषां । समा
नंनामबिभ्रतोविरूपाःपुरुत्रावाचंपिपिशुर्वदंतः ॥ ब्राह्मणासोऽअतिरात्रेनसोमेसरोनपूर्णमभितोवदं
तः । संवत्सरस्यतदहःपरिष्ठयन्मंडूकाःप्रावृषीणंबभूव ॥ ब्राह्मणासःसोमिनोवाचमक्रतब्रह्मकृण्वंतःप
रिवत्सरीणं । अध्वर्यवोघर्मिणःसिष्विदानाऽआविर्भवंतिगुह्यानकेचित् ॥ देवहितिंजुगुपुर्द्वादशस्यंऽऋतुं
नरोनप्रमिनंत्येते । संवत्सरेप्रावृष्यागतायांतप्ताघर्माऽअश्नुवतेविसर्गं ॥ गोमायुरदादजमायुरदात्पृश्नि

रदाद्धरितोनोवसूनि । गवांमंडूकाददंतःशतानिसहस्रसावेप्रतिरंतऽआयुः ॥ ४ ॥ परिशिष्टं ॥ उपप्लवंद मंडूकीवर्षमावंदतादुरि ॥ मध्येह्रदस्यप्लवस्यंनिगृह्यचतुरःपुरः ॥

इंद्रासोमाइतिपंचविंशत्यृचं पंचदशंसूक्तं वसिष्ठोरक्षोहणौइंद्रासोमौ अष्टमीषोडशीएकोनविंशीविंश्येकविंशी द्वाविंशीचतु र्विंशीनामिंद्रः नवमीद्वादशीत्रयोदशीनांसोमः दशमीचशुर्दश्योरग्निः एकादश्यादेवाः सप्तदश्याग्रावाणःअष्टादश्याम रुतः त्रयोविंश्याःपूर्वार्धर्चस्यवसिष्ठः उत्तरार्धर्चस्यपृथिव्यंतरिक्षंद्यौः आद्याःसप्ताष्टादश्येकविंशीत्रयोविंशीच जग त्योंत्यानुष्टुप् शिष्टास्त्रिष्टुभः ॥

इंद्रासोमातपतंरक्षंऽउब्जतंन्यर्पयतंवृषणातमोवृधः । पराश्रृणीतमचितोन्योषतंहतंनुदेथांनिःशिशीतमत्रिणः ॥ इंद्रासोमासमघशंसमभ्यं१घंतपुर्ययस्तुचरुरग्निवाँऽइव । ब्रह्मद्विषेक्रव्यादेघोरचक्षसेद्वेषोधत्तमनवायंकिमीदिने ॥ इंद्रासोमादुष्कृतोवव्रेऽअंतरनारंभणेतमसिप्रविध्यतं । यथानातःपुनरेकश्चनोदयत्तद्वामस्तुसहसेमन्युमच्छवः ॥ इंद्रासोमावर्तयतंदिवोवधंसंपृथिव्याऽअघशंसायतर्हणं । उत्तक्षतंस्वर्यं

१पर्वतेभ्योयेनरक्षोंवावृधानंनिजूर्वथः ॥ इंद्रासोमावर्तयतंदिवस्पर्यग्नितप्तेभिर्युवमश्महन्मभिः । तपुर्व
धेभिरजरेभिरत्रिणोनिपर्शानेविध्यतंयंतुनिस्वरं ॥ ५ ॥ इंद्रासोमापरिवांभूतुविश्वतऽइयंमतिःकक्ष्याश्वे
ववाजिना । यांवांहोत्रांपरिहिनोमिमेधयेमाब्रह्माणिनृपतीवजिन्वतं ॥ प्रतिस्मरेथांतुजयद्भिरेवैर्हतं
द्रुहोरक्षसोभंगुरावतः । इंद्रासोमादुष्कृतेमासुगंभूद्योनःकदाचिदभिदासतिद्रुहा ॥ योमापाकेनमनसा
चरंतमभिचष्टेऽअनृतेभिर्वचोभिः । आपऽइवकाशिनासंगृभीताऽअसन्नस्त्वासतऽइंद्रवक्ता ॥ येपाक
शंसंविहरंतऽएवैर्येवाभद्रंदूषयंतिस्वधाभिः । अहयेवातान्प्रददातुसोमऽआवादधातुनिर्ऋतेरुपस्थे ॥
योनोरसंदिप्सतिपित्वोऽअग्नेयोऽअश्वानांयोगवांयस्तनूनां । रिपुःस्तेनःस्तेयकृद्दभ्रमेतुनिषहीयतांतन्वा
३तनाच ॥ ६ ॥ परःसोऽअस्तुतन्वा३तनाचतिस्रःपृथिवीरधोऽअस्तुविश्वाः । प्रतिशुष्यतुयशोऽअ
स्यदेवायोनोदिवादिप्सतियश्चनक्तं ॥ सुविज्ञानंचिकितुषेजनायसच्चासच्चवचसीपस्पृधाते । तयोर्यत्स
त्यंयतरदृजीयस्तदित्सोमोवतिहंत्यासत् ॥ नवाऽउसोमोवृजिनंहिनोतिनक्षत्रियंमिथुयाधारयंतं । हंति

ऋ०सं० रक्षोहंत्यासद्वदंतमुभाविंद्रस्यप्रसिंतौशयाते ॥ यदिवाहमनृंतदेवऽआसमोघंवादेवाँऽअप्यूहेऽअंग्ने । अ०५
किमस्मभ्यंजातवेदोहृणीषेद्रोघवाचंस्तेनिर्ऋथंसंचंतां ॥ अद्यामुरीययदियातुधानोऽअस्मियदिवायु अ०७
६१ स्ततपपूरुषस्य । अधासवीरैर्दशभिर्वियूयायोमामोघंयातुधानेत्याह ॥ ७ ॥ योमायांतुंयातुधानेत्याह
योवांरक्षाःशुचिरस्मीत्याह । इंद्रस्तंहंतुमहृतावधेनविश्वंस्यजंतोरंधमस्पंदीष्ट ॥ प्रयाजिगांतिखर्ग्गलेव
नक्तमपंद्रुहातन्वं१गूहमाना । वब्राँऽअंनंताँऽअवसापंदीष्टग्रावांणोघ्नंतुरक्षसंऽउपब्दैः ॥ वितिष्ठध्वंमरुतो
विक्ष्वि१च्छतंगृभायतंरक्षसःसंपिनष्टन । वयोयेभूत्वीपतयंतिनक्तभिर्येवारिपोंदधिरेदेवेऽअंध्वरे ॥ प्रवं
र्तयदिवोऽअश्मांनमिंद्रसोमंशितंमघवन्त्संशिशाधि । प्राक्तादपाक्तादधरादुदक्तादभिजंहिरक्षसःपर्वंते
न ॥ एतऽउत्येपंतयंतिश्वयांतवऽइंद्रंदिप्संतिदिप्सवोदाभ्यं । शिशीतेशक्रःपिशुनेभ्योवधंनूनंसृजदशनिं
यातुमद्भ्यः ॥ ८ ॥ इंद्रोयातूनामभवत्पराशरोहविर्मथीनामभ्याइविवासतां । अभीदुशक्रःपरशुर्य
थावनंपात्रेवभिंदन्त्सतऽएतिरक्षसः ॥ उलूकयातुंशुशुलूकयातुंजहिश्वयातुमुतकोकयातुं । सुपर्णयातु ६१

मुतगृध्रंयातुंदृषदेवप्रमृणरक्षंऽइंद्र ।। मानोरक्षोऽअभिनड्यातुमावतामपोच्छतुमिथुनायाकिमीदिनां ।
पृथिवीनःपार्थिवात्पात्वंहसोंतरिक्षंदिव्यात्पात्वस्मान् ।। इंद्रंजहिपुमांसंयातुधानमुतस्त्रियंमाययाशाशं
दानां । विग्रीवासोमूरदेवाऽऋदंतुमातेदृशन्त्सूर्यमुच्चरंतं ।। प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वेंद्रश्चसोमजागृतं । रक्षो
भ्योवधमस्यतमशनिंयातुमद्भ्यः ।। १ ।। इतिसप्तमेमंडलेषष्ठोनुवाकः ।। इतिवासिष्ठंसप्तमंमंडलंसमाप्तं ।।

प्रगाथेष्टमेमंडलेदशानुवाकाः तत्रप्रथमेनुवाकेपंचसूक्तानि तत्रमाचिदन्यदिति चतुस्त्रिंशदृचंप्रथमंसूक्तं मेधाति
थिमेध्यातिथीइंद्रोबृहती आद्यौद्वौप्रगाथौ स्तुहिस्तुहीतिचतसृभिः आसंगोदत्तदानमात्मानं
तुष्टावांत्ययाशश्वती राजानंतुष्टावांत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।।

माचिदन्यद्विशंसतसखायोमारिषण्यत । इंद्रमित्स्तोतावृषणंसचासुतेमुहुरुक्थाचशंसत ।। अव
क्रक्षिणंवृषभंयथाजुरंगांनचर्षणीसहं । विद्वेषणंसंवननोभयंकरंमंहिष्ठमुभयाविनं ।। यच्चिद्धित्वाजना
ऽइमेनानाहवंतऽऊतये । अस्माकंब्रह्मेदमिंद्रभूतुतेहाविश्वाचवर्धनं ।। वितर्तूर्यंतेमघवन्विपश्चितोर्योवि

पोजनानां । उपंक्रमस्त्वपुरुरूपमाभंरवाजंनेदिष्ठमूतयें ।। महेचनत्वामंद्रिवः परांशुल्कायंदेयां । नसहस्रां
यनायुतांयवज्रिवोनशतायंशतामघ ।। १० ।। वस्याँऽइंद्रासिमेपितुरुतभ्रातुरभुंजतः । माताचंमेछ
दयथःसमावंसोवसुत्वनायराधंसे ।। क्वेंयथक्वेदंसिपुरुत्राचिद्धितेमनंः । अलंर्षियुध्मखजकृत्पुरंदरप्रगांय
त्राऽअंगासिषुः ।। प्रास्मैगायत्रमंर्चतवावातुर्यःपुरंदरः । याभिःकाण्वस्योपंबर्हिरासदंयासंद्वज्रीभिनत्पु
रंः ।। येतेसंतिदशग्विनंःशतिनोयेसंहस्रिणंः । अश्वासोयेतेवृषंणोरघुद्रुवस्तेभिर्नःस्तूयमागंहि ।। आत्वं१
द्यसंबदुंघांहुवेगांयत्रवेंपसं । इंद्रंधेनुंसुदुघामन्यामिषमुरुधांरामरंकृतं ।। ११ ।। यत्तुदत्सूरऽएतंशंवंकूवा
तंस्यपर्णिनां । वहत्कुत्संमार्जुनेयंशतक्रंतुःत्सरंद्गंधर्वमस्तृतं ।।यऽऋतेचिंदभिश्रिषःपुराजत्रुभ्यंऽआतृदंः
। संधांतासंधिंमघवांपुरूवसुरिष्कंर्ताविह्रुतंपुनंः ।। माभूंमनिष्ट्याऽइवेंद्रत्वदरंणाऽइव । वनांनिनप्रंजहि
तान्यंद्रिवोदुरोषांसोऽअमन्महि ।। अमंन्महीदंनाशवोंनुग्रासंश्चवृत्रहन् । सकृत्सुतेंमहताशूंरराधसानुस्तो
मंमुदीमहि ।। यदिस्तोमंममश्रवंदस्माकमिंद्रमिंदंवः । तिरःपवित्रंससृवांसंऽआशवोमंदंतुतुग्र्यावृधंः ।।

॥ १२ ॥ आत्वं१ द्यसधस्तुंतिंवावातुःसख्युरागंहि । उपंस्तुतिर्मघोनांप्रत्वांवत्वधांतेवश्मिसुष्टुतिं ॥ सो
ताहिसोममद्रिभिरेमेनमप्सुधांवत । गव्यावस्त्रेववासयंतऽइन्नरोनिर्धुक्षन्वक्षणाभ्यः॥अधुज्मोऽअधंवादि
वोबृहतोरोचनादधि । अयावर्धस्वतन्वांगिरामाजातासुंक्रतोपृण ॥ इंद्रांयसुमदिंतंमंसोमंसोतावरेण्यं ।
शक्रऽएंणंपीपयद्विश्वंयाधियाहिन्वानंनवाजयुं ॥ मात्वासोमंस्यगल्दंयासदायाचंन्नहंगिरा । भूर्णिमृगं
नसवनेषुचुक्रुधंकऽईशांनंनयाचिषत् ॥ १३ ॥ मदेंनेषितंमदमुग्रमुग्रेणशवंसा । विश्वेषांतरुतारंमदच्यु
तंमदेहिष्मांददांतिनः ॥ शेवांरेवार्यापुरुदेवोमर्तायदाशुषे । ससुंन्वतेचंस्तुवतेचंरासतेविश्वगूर्तोऽअरिष्टु
तः ॥ एंद्रंयाहिमत्स्वंचित्रेणदेवराधसा । सरोनप्रांस्युदरंसपींतिभिरासोमेभिरुरुस्फिरं ॥ आत्वांसहस्रमा
शतंयुक्तारथेंहिरण्ययें । ब्रह्मयुजोहरंयऽइंद्रकेशिनोवहंतुसोमंपीतये॥आत्वारथेंहिरण्ययेहरींमयूरंशेप्या
। शितिपृष्ठावंहतांमध्वोऽअंधंसोविवक्षणस्यपीतयें ॥ १४ ॥ पिबात्वं१स्यगिर्वणःसुतस्यंपूर्वपाऽइव ।
परिंष्कृतस्यरसिनंऽइयमांसुतिश्चारुर्मदांयपत्यते॥ यऽएकोऽअस्तिदंसनांमहाँऽउग्रोऽअभिव्रतैः । गमत्स

शिप्रीनसयोषदागमद्ध्वन्नपरिवर्जति ।। त्वंपुरंचरिष्णवंवधैःशुष्णस्यसंपिणक् । त्वंभाऽअनुचरोऽअधद्वि
६३ तायदिंद्रहव्योभुवः ।। ममंत्वासूरऽउदितेममंमध्यंदिनेदिवः । ममंप्रपित्वेऽअपिशर्वरेवसवास्तोमासोऽअ अ०५
वृत्सत ।। स्तुहिस्तुहीदेतेघातेमंहिष्ठासोमघोनां । निंदिताश्वःप्रपथीपरमज्यामघस्यमेध्यातिथे ।। अ०७
।। १५ ।। आयदश्वान्वनन्वतःश्रद्धयाहंरथेरुहं । उतवामस्यवसुनश्चिकेततियोऽअस्तियाद्वःपशुः ।।
यऽऋज्रामह्यंमामहेसहत्वचाहिरण्ययां । एषविश्वान्यभ्यस्तुसौभगासंगस्यस्वनद्रथः ।। अधप्लायोगि
रतिदासदन्यानासंगोऽअग्नेदशभिःसहस्रैः । अधोक्षणोदशमह्यंरुशंतोनळाऽइवसरसोनिरतिष्ठन् ।। अ
न्वस्यस्थूरंददृशेपुरस्तादनस्थऽऊरुरवरंबमाणः । शश्वतीनार्यभिचक्ष्याहसुभद्रमर्यभोजनंबिभर्षि ।। १६ ।।

इदंवसोइतिद्विचत्वारिंशदृचंद्वितीयंसूक्तं मेधातिथिरांगिरसो प्रियमेधश्चेंद्रोगायत्रीअष्टा
विंश्यनुष्टुप् अंत्येद्वेत्रिभिंदोर्दानस्तुतिः ।।

इदंवसोसुतमंधःपिबासुपूर्णमुदरं । अनाभयिन्नरिमाते ।। नृभिर्धूतःसुतोऽअश्नैरव्योवारैःपरिपूतः ।

अश्वोननिक्तोनदीषु॥तंतेयवंयथागोभिःस्वादुमंकर्मश्रीणंतः । इंद्रंत्वास्मिन्त्संधमादे॥इंद्रऽइत्सोमपाऽए
कऽइंद्रःसुतपाविश्वायुः । अंतर्देवान्मर्त्याँश्च ॥ नयंशुक्रोनदुराशीर्नतृप्राऽउरुव्यचसं । अपस्पृण्वतेसुहा
र्दं ॥ १७ ॥ गोभिर्यदीमन्येऽअस्मन्मृगंनव्रामृगयंते । अभित्सरंतिधेनुभिः ॥ त्रयऽइंद्रस्यसोमाःसुता
सःसंतुदेवस्यं । स्वेक्षयेसुतपाव्नः ॥ त्रयःकोशासःश्चोतंतितिस्रश्चम्वः१ःसुपूर्णाः । समानेऽअधिभार्मन् ॥
शुचिरसिपुरुनिःष्ठाःक्षीरैर्मध्यतऽआशीर्तः । दध्नामंदिष्ठःशूरस्य ॥ इमेतंऽइंद्रसोमास्तीव्राऽअस्मेसुतासः
। शुक्राऽआशिरंयाचंते ॥ १८ ॥ ताँऽआशिरंपुरोळाशमिंद्रेमंसोमंश्रीणीहि । रेवंतंहित्वाशृणोमि ॥ हृ
त्सुपीतासोयुध्यंतेदुर्मदासोनसुरायां । ऊधर्ननग्नाजरंते ॥ रेवाँऽइद्रेवतःस्तोतास्यात्त्वावतोमघोनः । प्रेदुंह
रिवःश्रुतस्यं ॥ उक्थंचनशस्यमानमगोररिराचिकेत । नगायत्रंगीयमानं ॥ मानंऽइंद्रपीयत्नवेमाशर्द्धते
परादाः । शिक्षाशचीवःशचीभिः ॥ १९॥ वयमुत्वातदिदर्थाऽइंद्रंत्वायंतःसखायः । कण्वाऽउक्थेभिर्ज
रंते ॥ नघेमन्यदापपनवज्रिन्नपसोनविष्टौ । तवेदुस्तोमंचिकेत ॥ इच्छंतिदेवाःसुन्वंतंनस्वप्नायस्पृहयं

ऋ०सं० ति । यंतिप्रमादमतंद्राः ॥ओषुप्रयाहिवाजेभिर्माहृणीथाऽअभ्यं१स्मान् । महाँऽइवयुवंजानिः॥मोष्वं अ० ५
१घदुर्हणावान्त्सायंकरदारेऽअस्मत् । अश्रीरऽइवजामाता ॥ २० ॥ विद्माह्यस्यवीरस्यभूरिदावरींसु अ० ७
६४ मतिं । त्रिषुजातस्यमनांसि ॥ आतूषिंचकण्वमंतंनघाविद्मशवसानात् । यशस्तरंशतमूतेः ॥ ज्येष्ठेन
सोतरिंद्रायसोमंवीरायशक्राय । भरापिबन्नर्याय ॥ योवेदिष्ठोऽअव्यथिष्वश्वावंतंजरितृभ्यः । वाजं
स्तोतृभ्योगोमंतं ॥ पन्यंपन्यमित्सोतारऽआधावतमद्याय । सोमंवीरायशूराय ॥ २१ ॥ पातावृत्रहासु
तमाघागमन्नारेऽअस्मत् । नियमतेशतमूतिः ॥ एहहरीब्रह्मयुजाशग्मावक्षतःसखायं । गीर्भिःश्रुतंगि
र्वणसं ॥ स्वादवःसोमाऽआयाहिश्रीताःसोमाऽआयाहि । शिप्रिन्नृषीवःशचीवोनायमच्छासधमादं ॥
स्तुतंश्चयास्त्वावर्धंतिमहेराधसेनृम्णाय । इंद्रकारिणंवृधंतः ॥ गिरश्चयास्तेगिर्वाहऽउक्थाचतुभ्यंता
नि । सत्राद्धिरेशवांसि ॥ २२ ॥ एवेदेषतुविकूर्मिर्वाजाँऽएकोवज्रहस्तः । सनादमृक्तोदयते ॥ हंतावृ ६४
त्रंदक्षिणेनेंद्रःपुरूपुरुहूतः । महान्महीभिःशचीभिः ॥ यस्मिन्विश्वाश्चर्षणयऽउतच्यौत्नाज्रयांसिच ।

अनुघेन्मंदीमघोनः ॥ एषऽएतानिचकारेंद्रोविश्वायोतिशृण्वे । वाजदावांमघोनां ॥ प्रभंतारिथंगव्यंतम पाकाच्चिद्यमवंति । इनोवसुसहिवोह्वा ॥ २३ ॥ सनिताविप्रोऽअर्वद्भिर्हंतावृत्रंनृभिःशूरः । सत्योविता विधंतं ॥ यजध्वैनंप्रियमेधाऽइंद्रंसत्राचामनसा । योभूत्सोमैःसत्यमद्वा ॥ गाथश्रवसंसत्पतिंश्रवस्कामं पुरुत्मानं । कण्वासोगातवाजिनं ॥ यऽऋतेचिद्गास्पदेभ्योदात्सखानृभ्यःशचीवान् । येऽअस्मिन्कामम श्रियन् ॥ इत्थाधीवंतमद्रिवःकाण्वंमेध्यातिथिं । मेषोभूतोऽभियन्नयः ॥ शिक्षाविभिंदोऽअस्मैच त्वार्ययुतादददत् । अष्टापरःसहस्रा ॥ उतसुत्येपयोवृधामाकीरणस्यनप्त्या । जनित्वनायमामहे ॥ २४ ॥

पिबासुतस्येतिचतुर्विंशत्यृचंतृतीयंसूक्तं मेध्यातिथिरिंद्रःप्रगाथःएक विंश्यादिचतस्रःपाकस्थाम्नोदानस्तुतिः क्रमेणअनुष्टुब्गायत्र्यौबृहतीच ॥

पिबासुतस्यरसिनोमत्स्वानऽइंद्रगोमतः । आपिर्नोबोधिसधमाद्योवृधेऽस्माँऽअवंतुतेधियः ॥ भूया मंतेसुमतौवाजिनोवयंमानःस्तरभिमातये । अस्माञ्चित्राभिरवतादभिष्टिभिरानःसुम्नेषुयामय ॥ इमा

ऋ०सं० ऽउत्वापुरूवसोगिरोवर्द्धंतुयाममं । पावकवर्णाःशुचयोविपश्चितोभिस्तोमैरनूषत ।। अयंसहस्रमृषिभिः
सहस्कृतःसमुद्रऽइवपप्रथे । सत्यःसोऽअस्यमहिमागृणेशवोयज्ञेषुविप्रराज्ये ।। इंद्रमिद्देवतातयऽइंद्रंप्रय अ०५
६५ त्यध्वरे । इंद्रंसमीकेवनिनोहवामहऽइंद्रंधनस्यसातये ।। २५ ।। इंद्रोमह्नारोदसीपप्रथच्छवऽइंद्रःसूर्यमरो अ०७
चयत् । इंद्रेहविश्वाभुवनानियेमिरऽइंद्रेसुवानासऽइंदवः।।अभित्वांपूर्वपीतयऽइंद्रस्तोमेभिरायवः। समी
चीनासऽऋभवःसमस्वरन्रुद्रागृणंतपूर्व्यं ।। अस्येदिंद्रोवावृधेवृष्ण्यंशवोमदेसुतस्यविष्णवि । अद्यातम
स्यमहिमानमायवोनुष्टुवंतिपूर्वथा ।। तत्त्वायामिसुवीर्यंतद्ब्रह्मपूर्वचित्तये । येनायतिभ्योभृगवेधनेहितेये
नप्रस्कण्वमाविथ ।। येनासमुद्रमसृजोमहीरपस्तदिंद्रवृष्णितेशवः । सद्यःसोऽअस्यमहिमानसंनशेयंक्षो
णीरनुचक्रदे ।। २६ ।। शग्धीनऽइंद्रयत्त्वारयिंयामिसुवीर्यं । शग्धिवाजायप्रथमंसिषासतेशग्धिस्तोमा
यपूर्व्यं ।। शग्धीनोऽअस्ययद्धपौरमाविथधियऽइंद्रसिषासतः । शग्धियथारुशमंश्यावकंकृपमिंद्रप्रावःस्व ६५
र्णरं ।। कन्नव्योऽअतसीनांतुरोगृणीतमर्त्यः । नहीन्वस्यमहिमानमिंद्रियंस्वर्गृणंतऽआनशुः ।। कदुस्तु

वंतंऽऋतयंतदेवतऽऋषिःकोविप्रंऽओहते । कुदाहवंमघवन्निंद्रसुन्वतःकदुंस्तुवतऽआगंमः।उदुत्येमधुंम त्तमागिरःस्तोमांसऽईरते । सत्राजितोंधनसाऽअक्षितोतयोवाजयंतोरथांऽइव ॥ २७ ॥ कण्वांऽइवभृ गंवःसूर्याऽइवविश्वमिद्धीतमानशुः । इंद्रंस्तोमेभिर्महयंतऽआयवंःप्रियमेंधासोऽअस्वरन् ॥ युक्ष्वाहिवृं त्रहन्तमहरींऽइंद्रपरावतंः ।अर्वाचीनोमंघवन्त्सोमंपीतयऽउग्रऽऋष्वेभिरागंहि।।इमेहितेंकारवोंवावशुर्धि याविप्रांसोमेधसांतये । सत्वंनोंमघवन्निंद्रगिर्वणोवेनोनशृणुधीहवं ॥ निरिंद्रंबृहतीभ्योंवृत्रंधनुंभ्योऽअ स्फुरः । निरर्बुदस्यमृगंयस्यमायिनोनिःपर्वतस्यगाऽआंजः ॥ निरग्नयोंरुरुचुर्निरुसूर्योनिःसोमंऽइंद्रियो रसंः । निरंतरिंक्षादधमोमहामहिंकृषेतादिंद्रपौंस्यं ॥ २८ ॥ यंमेदुरिंद्रोमरुतःपाकंस्थामाकौरंयाणः । विश्वेंषांत्मनाशोभिष्ठमुपेंवदिविधावंमानं ॥ रोहितंमेपाकंस्थामासुधुरंकक्ष्यप्रां । अदांद्रायोविबोधंनं॥ यस्मांऽअन्येदशप्रतिधुरंवहंतिवह्नंयः । अस्तंवयोनतुग्र्यं ॥ आत्मापितुस्तनूर्वासंऽओजोदाऽअभ्यंजंनं। तुरीयमिद्रोहितस्यपाकंस्थामानंभोजंदातारंमब्रवं ॥ २९ ॥

यदिंद्रेत्येकविंशत्यृचंचतुर्थंसूक्तं काण्वोदेवातिथिरिंद्रः प्रगाथौत्यापुरउष्णिक्अंत्ये तृचेकुरुंगस्यदानस्तुतिस्तत्पूर्वासांचतसृणांपूषावा ॥

यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यंग्वाहूयसेनृभिः । सिमापुरूनृषूतोऽअस्यानवेऽसिप्रशर्द्धतुर्वशे ॥ यद्वारुमेरुशमेश्यावकेकृपऽइंद्रमादयसेसचा । कण्वासस्त्वाब्रह्मभिःस्तोमवाहसऽइंद्रायच्छंत्यागहि ॥ यथागौरोऽअपाकृतंतृष्यन्नेत्यवेरिणं । आपित्वेनःप्रपित्वेतूयमागहिकण्वेषुसुसचापिब ॥ मंदंतुत्वामघवन्निंद्रेंदवोराधोदेयायसुन्वते । आमुष्यासोममपिबश्चमूसुतंज्येष्ठंतद्दधिषेसहः ॥ प्रचक्रेसहसासहोबभंजमन्युमोजसा । विश्वेतऽइंद्रपृतनायवोयहोनिवृक्षाऽइवयेमिरे ॥ ३० ॥ सहस्रेणेवसचतेयवीयुधायस्तऽआनळुपस्तुतिं । पुत्रंप्रावर्गंकृणुतेसुवीर्येदाश्नोतिनमऽउक्तिभिः ॥ माभेममाश्रमिष्मोग्रस्यसख्येतव । महत्तेवृष्णोऽअभिचक्ष्यंकृतंपश्येमतुर्वशंयदुं ॥ सव्यामनुस्फिग्यंवावसेवृषानदानोऽअस्यरोषति । मध्वासंपृक्ताःसारघेणधेनवस्तूयमेहिद्रवापिब ॥ अश्वीरथीसुरूपऽइद्गोमाँऽइदिंद्रतेसखा । श्वात्रभाजावयसासचतेसदा

चंद्रोयांतिसभामुपं॥ ऋश्योनतृष्यन्नवपानमागहिपिबासोमंवशाँऽअनु।निमेघमानोमघवन्दिवेदिवऽओ
जिष्ठंदधिषेसहः ॥ ३१ ॥ अध्वंर्योद्रावयात्वंसोममिंद्रःपिपासति । उपनूनंयुयुजेवृषणाहरीऽआचजगा
मवृत्रहा॥त्वयंचित्समन्यतेदाशुरिर्जनोयत्रासोमस्यतृपसि।इदंतेऽअन्नंयुज्यंसमुक्षितंतस्येहिप्रद्रवापिब
॥रथेष्ठायाध्वर्यवःसोममिंद्रायसोतन। अधिब्रध्नस्याद्रयोविचक्षतेसुन्वंतोदाश्वध्वरं॥ उपब्रध्नंवावाताटृ
षणाहरीऽइंद्रमपसुवक्षतः। अर्वाचंत्वासप्तयोध्वरश्रियोवहंतुसवनेदुप॥ प्रपूषणंवृणीमहेयुज्यायपुरूव
सुं। सशक्रशिक्षपुरुहूतनोधियातुजेरायेविमोचन॥ ३२ ॥ संनःशिशीहिभुरिजोरिवक्षुरंरास्वरायोवि
मोचन। त्वेतन्नःसुवेदमुस्रियंवसुयंत्वंहिनोषिमर्त्यं॥ वेमित्वापूषन्नृंजसेवेमिस्तोतवऽआघृणे। नतस्यवे
म्यरणंहितद्वसोस्तुषेपज्रायसाम्ने॥ परागावोयवसंकच्चिदाघृणेनित्यंरेक्णोऽअमर्त्य। अस्माकंपूषन्न
विताशिवोभवमंहिष्ठोवाजसातये॥ स्थूरंराधःशताश्वंकुरुंगस्यदिविष्टिषु। शन्नस्त्वेषस्यसुभगस्यराति
षुतुर्वशेष्वमन्महि॥ धीभिःसातानिकाण्वस्यवाजिनःप्रियमेधैरभिद्युभिः। षष्टिंसहस्रानुनिर्मजाम

जेनिर्यूथानिगवामृषिः ॥ वृक्षाश्चिन्मेऽअभिपित्वेऽअराणुः । गांभंजंतमेहनाश्वंभजंतमेहनां ॥ ३३ ॥ अ०५
इतिपंचमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ अ०८

दूरादेकान्नचत्वारिंशद्ब्रह्मातिथिराश्विनंद्विबृहत्यनुष्टुबंतमंत्याः पंचार्धर्चाश्चैद्यस्यकशोर्दानस्तुतिर्महाँइंद्रोष्टाचत्वारिंशद्वत्स स्तृचोंत्यस्तिरिंदिरस्य पार्शव्यस्यदानस्तुतिः प्रयद्वःषट्त्रिंशत्पुनर्वत्सो मारुतमानस्त्र्यधिका सध्वंसआश्विनंह्यानुष्टुभं त्वानूनंसैकाशशकर्णोंत्ये गायत्र्याउपाद्येचाद्या चतुर्थीषष्ठीचतुर्दश्याद्येच बृहत्यःपंचमीककुब्दशम्याद्या त्रिष्टुब्विराड्जगत्यो यस्थःषट्प्रगथोपश्याद्बृहतो मध्येज्योतिरनुष्टुबास्तारपंक्तिः प्रगाथस्त्वमग्नेदशवत्स आग्नेये गायत्रैंत्यादैवीत्रिष्टुबाद्या प्रतिष्ठोपाद्यावर्धमाना ॥ ८ ॥

दूरादिहेवेत्येकोनचत्वारिंशद्वचंपंचमसूक्तं काण्वोब्रह्मातिथिरश्विनौगायत्री सप्ताष्टत्रिंश्यौबृहत्यौ अंत्यानुष्टुप् अंत्यपंचार्धर्चैषुकशोर्दानस्तुतिः ॥

॥ हरिःओम् ॥ दूरादिहेवयत्सत्यरुणप्सुरशिश्वितत् । विभानुंविश्वधातनत् ॥ नृवद्दस्रामनोयुजा रथेनपृथुपाजसा । सचेथेऽअश्विनोषसं ॥ युवाभ्यांवाजिनीवसूप्रतिस्तोमाऽअदृक्षत । वाचंदूतोयथों ६७

हिषे ॥ पुरुप्रियाणंऽऊतयेपुरुमंद्रापुरूवसूं । स्तुषेकण्वासोऽअश्विना ॥ मंहिष्ठावाजसातमेषयंताशुभ
स्पती । गंतारादाशुषोगृहं ॥ १ ॥ तासुदेवायदाशुषेसुमेधामवितारिणीं । घृतैर्गव्यूतिमुक्षतं ॥ आनः
स्तोममुपद्रवत्तूयंश्येनेभिराशुभिः । यातमश्वेभिरश्विना ॥ येभिस्तिस्रःपरावतोदिवोविश्वानिरोचना ।
त्रीँऽरक्तून्परिदीयथः ॥ उतनोगोमतीरिषंऽउतसातीरहर्विदा । विपथःसातयेसितं ॥ आनोगोमंतमश्वि
नासुवीरंसुरथंरयिं । वोळ्हमश्वावतीरिषः ॥ २ ॥ वावृधानाशुभस्पतीदस्राहिरण्यवर्तनी । पिबतंसोम्यं
मधुं ॥ अस्मभ्यंवाजिनीवसूमघवद्भ्यश्वसप्रथः । छर्दिर्यंतमदाभ्यं ॥ निषुब्रह्मजनानांयाविष्टंतूयमागं
तं । मोष्वन्याँऽउपारतं ॥ अस्यपिबतमश्विनायुवंमदस्यचारुणः । मध्वोरातस्यधिष्ण्या ॥ अस्मेऽ
आवहतंरयिंशतवंतंसहस्रिणं । पुरुक्षुंविश्वधायसं ॥ ३ ॥ पुरुत्राचिद्धिवांनराविह्वयंतेमनीषिणः । वा
घद्भिरश्विनागतं ॥ जनासोवृक्तबर्हिषोहविष्मंतोऽअरंकृतः । युवांहवंतेऽअश्विना ॥ अस्माकमद्यवां
मयंस्तोमोवाहिष्ठोऽअंतमः । युवाभ्यांभूत्वश्विना ॥ योहवांमधुनोदृतिराहितोरथचर्षणे । ततःपिबत

मश्विना ॥ तेनंनोवाजिनीवसूपश्वेतोकायशंगवे । वहंतंपीवरीरिषः ॥ ४ ॥ उतनोदिव्याऽइषंऽउतसिं
धूँऽरहर्विदा । अपद्वारेववर्षथः ॥ कदावांतौग्र्योविधत्समुद्रेजंहितोनरा । यद्वांरथोविभिष्पतात् ॥ युवंक अ०८
६८ ण्वांयनासत्यापिरिसायहर्म्ये । शश्वंदूतीर्दशस्यथः ॥ ताभिरायातमूतिभिर्नव्यसीभिःसुशस्तिभिः ।
यद्वांवृषणवसूहुवे ॥ यथाचित्कण्वमावतंप्रियमेधमुपस्तुतं । अत्रिंशिंजारमश्विना ॥ ५ ॥ यथोतकृत्व्ये
धनेंशुंगोष्वगस्त्यं । यथावाजेषुसोभरिं॥एतावद्वांवृषणवसूऽअतोवाभूयोऽअश्विना ।गृणंतःसुम्नमीमहे॥
रथंहिरण्यवंधुरंहिरण्याभीशुमश्विना । आहिस्थाथोदिविस्पृशं ॥ हिरण्ययीवांरभिरीषाऽअक्षोहिर
ण्ययः । उभाचक्राहिरण्यया ॥ तेनंनोवाजिनीवसूपरावतश्चिदागतं । उपेमांसुष्टुतिंमम ॥ ६ ॥ आवं
हेथेपराकात्पूर्वीरश्नंतावश्विना । इषोदासीरमर्त्या ॥ आनोद्युम्नैराश्रवोभिरारायायातमश्विना । पुरु
श्चंद्रानासत्या ॥ एहवांप्रुषितप्सवोवयोवहंतुपर्णिनः । अच्छास्वध्वरंजनं ॥ रथंवामनुगायसंयऽइषाव ६९
र्तेतेसह । नचक्रमभिबाधते ॥ हिरण्ययेनरथेनद्रवत्पाणिभिरश्वैः । धीजंवनानासत्या ॥ ७ ॥ युवंमृगं

जांगृवांसंस्त्वदंथोवावृषण्वसू । तानंःपृंक्तमिषारयिं ॥ तामेंऽअश्विनासनीनांविद्यातंनवांनां । यथांचि
च्चैद्यःकशुःशतमुष्ट्रांनांददंत्सहस्रादशगोनां ॥ योमेहिरंण्यसंदृशोदशराज्ञोऽअमंहत । अधस्पदाऽइच्चै
द्यस्यंकृष्टयंश्चर्मम्नाऽअभितोजनांः ॥ माकिरेनापथागाद्येनेमेयंतिचेदयंः ॥ अन्योनेत्सूरिरोहंतेभूरि
दावंत्तरोजनंः ॥ ८ ॥ इत्यष्टमेमंडलेप्रथमोऽनुवाकः ॥

द्वितीयेनुवाकेसप्तसूक्तानि तत्रमहाँइंद्रइत्यष्टाचत्वारिंशदृचं प्रथमंसूक्तं काण्वोवत्सइंद्रोंत्येतृचे तिरिंदिरस्यदानस्तुतिर्गायत्री

महाँऽइंद्रोयऽओजंसापर्जन्योवृष्टिमाँऽइंव । स्तोमैर्वत्सस्यंवावृधे ॥ प्रजामृतस्यपिप्रंतःप्रयद्भरंतवह्नं
यः । विप्राऽऋतस्यवाहंसा ॥ कण्वाऽइंद्रंयदक्रंतस्तोमैर्यज्ञस्यसाधंनं । जामिब्रुंवतऽआयुधं ॥ समंस्य
मन्यवेविशोविश्वांनमंतकृष्टयंः । समुद्रायैवसिंधंवः ॥ ओजस्तदंस्यतित्विषऽउभेयत्समवंर्तयत् । इंद्रश्च
र्मैवरोदंसी ॥ १ ॥ विचिद्वृत्रस्यदोधंतोवज्रैणशतपंर्वणा । शिरोंबिभेदवृष्णिनां ॥ इमाऽअभिप्रणोंनुमो
विपामग्रेषुधीतयंः । अग्नेःशोचिर्नदिद्युतंः ॥ गुहांसतीरुपत्मनाप्रयच्छोचंतधीतयंः । कण्वाऽऋत

क्र०सं० स्यधारंया ॥ प्रतमिंद्रनशीमहिरयिंगोमंतमश्विनं । प्रब्रह्मंपूर्वचित्तये ॥ अहमिद्धिपितुष्परिमेधामृतस्यं अ०५
६१ जग्रभं । अहंसूर्यंऽइवाजनि॥ १० ॥अहंप्रत्नेनमन्मंनागिरंःशुंभामिकण्ववत् । येनेंद्रःशुष्ममिद्दधे ॥ ये अ०६
त्वामिंद्रनतुंष्टुवुर्ऋषयोयेचंतुष्टुवुः । ममेद्वंर्धस्वसुष्टुंतः ॥ यदंस्यमन्युरध्वंनीद्विवृत्रंपर्वशोरुजन् । अपः
संमुद्रमैरंयत् ॥ निशुष्णंऽइंद्रधर्णसिंवज्रंजघंथदस्यंवि । वृषाह्युंग्रशृण्विषे ॥ नद्यावऽइंद्रमोजंसानांतरिं
क्षाणिवज्रिणं । नविव्यचंतभूमंयः ॥ ११ ॥ यस्तंऽइंद्रमहीरपःस्तंभूयमानऽआशंयत् । नितंपद्यासुशि
श्नथः ॥ यऽइमेरोदंसीमहीसंमीचीसमजंग्रभीत् । तमोभिरिंद्रतंगुहः ॥ यऽइंद्रयतंयस्त्वाभृगवोयेचंतु
ष्टुवुः । ममेदुंग्रश्रुधीहवं ॥ इमास्तंऽइंद्रपृश्नंयोघृतंदुंहतऽआशिरं । एनामृतस्यंपिप्युषीः ॥ याऽइंद्रप्र
स्वंस्त्वासागर्भमचंक्रिरन् । परिधर्मेवसूर्यं ॥ १२ ॥ त्वामिच्छंवसस्पतेकण्वाऽउक्थेनंवावृधुः । त्वांसुता
सऽइंदंवः ॥ नवेदिंद्रप्रणीतिषूतप्रशंस्तिरद्रिवः । यज्ञोवितंतसाय्यंः ॥ आनंऽइंद्रमहीमिषंपुरंनदंर्षिगोमं
तीं । उतप्रजांसुवीर्यं ॥ उतत्यदाश्वश्व्यंयदिंद्रनाहुंषीष्वा । अग्रेविक्षुप्रदीदंयत् ॥ अभिव्रजंनतंत्नि ६२

षेसूरंऽउपाकचक्षसं । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ १३ ॥ यदंगतंविषीयसऽइंद्रंप्रराजसिक्षितीः । महाँऽअंपा
रऽओजंसा ॥ तंत्वांहविष्मंतीर्विशऽउपंब्रुवतऽऊतयें । उरुज्रयंसमिंदुभिः ॥ उपह्वरेगिरीणांसंगथेचनदी
नां । धियाविप्रोऽअजायत ॥ अतःसमुद्रमुद्वतश्चिकित्वाँऽअवपश्यति । यतोविपानऽएजंति ॥ आदित्प्र
त्नस्यरेतसोज्योतिष्पश्यंतिवासरं । परोयदिध्यतेदिवा ॥ १४ ॥ कण्वासऽइंद्रतेमतिंविश्वेवर्धंतिपौंस्यं
। उतोशविष्ठवृष्ण्यं ॥ इमांमऽइंद्रसुष्टुतिंजुषस्वप्रसुमामव । उतप्रवर्धयामतिं ॥ उतब्रह्मण्यावयंतुभ्यंप्रवृद्ध
वज्रिवः । विप्राऽअतक्ष्मजीवसे ॥ अभिकण्वाऽअनूषतापोनप्रवतायतीः । इंद्रंवनन्वतीमतिः ॥ इंद्र
मुक्थानिवावृधुःसमुद्रमिवसिंधवः । अनुत्तमन्युमजरं ॥ १५ ॥ आनोयाहिपरावतोहरिभ्यांहर्यताभ्यां । इम
मिंद्रसुतंपिब ॥ त्वामिद्वृत्रहंतमजनासोवृक्तबर्हिषः । हवंतेवाजसातये ॥ अनुत्वारोदसीऽउभेचक्रंनवर्त्येतं
शं । अनुसुवानासऽइंदवः ॥ मंदस्वासुस्वर्णरऽउतेंद्रशर्यणावति । मत्स्वाविवस्वतोमती ॥ वावृधानऽउ
पद्यविवृषावज्र्यरोरवीत् । वृत्रहासोमपातमः ॥ १६ ॥ ऋषिर्हिपूर्वजाऽअस्येकऽईशानऽओजसा । इं

ऋ०सं० द्रंचोष्कूयसेवसु ॥ अस्माकंत्वासुताँऽउपवीतपृष्ठाऽअभिप्रयः । शतंवहंतुहरयः । इमांसुपूर्व्यांधियंमधो अ०५
घृतस्यपिप्युषीं । कण्वाऽउक्थेनवावृधुः ॥ इंद्रमिद्विमहीनांमेधेवृणीतमर्त्यः । इंद्रंसनिष्युरूतये ॥ अ अ०८
७० वाचंत्वापुरुष्टुतप्रियमेधस्तुताहरी । सोमपेयायवक्षतः ॥ शतमहंतिरिंदिरेसहस्रंपर्शावाददे । राधांसिया
द्वानां ॥ त्रीणिशतान्यर्वतांसहस्रादशगोनां । ददुष्पज्रायसाम्ने ॥ उदानट्ककुहोदिवमुष्ट्रांश्चतुर्युजोदद
त् । श्रवसायाद्वंजनं ॥ १७ ॥

प्रयद्वइतिषट्त्रिंशदृचंद्वितीयंसूक्तं काण्वःपुनर्वत्सोमरुतोगायत्री ॥

प्रयद्वस्त्रिष्टुभमिषंमरुतोविप्रोऽअक्षरत् । विपर्वतेषुराजथ ॥ यदंगतविषीयवोयामंशुभ्राऽअचिध्वं ।
निपर्वताऽअहासत ॥ उदीरयंतवायुभिर्वाश्रासःपृश्निमातरः । धुक्षंतपिप्युषीमिषं ॥ वपंतिमरुतोमिहं
प्रवेपयंतिपर्वतान् । यद्यामंयांतिवायुभिः ॥ नियद्यामायवोगिरिर्निसिंधवोविधर्मणे । महेशुष्माययेमि ७०
रे ॥ १८ ॥ युष्माँऽउनक्तमूतयेयुष्मान्दिवाहवामहे । युष्मान्प्रयत्यध्वरे ॥ उदुत्येऽअरुणप्सवश्चित्राया

मेभिरीरते । वाश्राऽअधिष्णुनादिवः ॥ सृजंतिरश्मिमोजसापंथांसूर्याययातवे । तेभानुभिर्वितस्थिरे ॥
इमांमेमरुतोगिरमिमंस्तोममृभुक्षणः । इमंमेवनताहवं ॥ त्रीणिसरांसिपृश्नयोदुदुह्रेवज्रिणेमधु । उत्सं
कवंधमुद्रिणं ॥ १९ ॥ मरुतोयद्धवोदिवःसुम्नायंतोहवामहे । आतूनऽउपगंतन ॥ यूयंहिष्ठासुदानवोरु
द्राऽऋभुक्षणोदमे । उतप्रचेतसोमदे ॥ आनोरयिंमदच्युतंपुरुक्षुंविश्वधायसं । इयर्तामरुतोदिवः ॥ अ
धीवयद्गिरीणांयामंशुभ्राऽअचिध्वं । सुवानैर्मंदध्वऽइंदुभिः ॥ एतावतश्चिदेषांसुम्नंभिक्षेतमर्त्यः । अदा
भ्यस्यमन्मभिः ॥२०॥ येद्रप्साऽइवरोदसीधमंत्यनुवृष्टिभिः। उत्संदुहंतोऽअक्षितं॥उदुस्वानेभिरीरतऽउ
द्रथैरुदुवायुभिः । उत्स्तोमैःपृश्निमातरः ॥ येनावतुर्वशंयदुंयेनकण्वंधनस्पृतं । रायेसुतस्यधीमहि ॥
इमाऽउवःसुदानवोघृतंनपिप्युषीरिषः । वर्धान्काण्वस्यमन्मभिः ॥ क्वनूनंसुदानवोमदथावृक्तबर्हिषः ।
ब्रह्माकोवःसपर्यति॥२१॥नहिष्मयद्धवःपुरास्तोमेभिर्वृक्तबर्हिषः । शर्द्धाँऽऋतस्यजिन्वथ॥ समुत्येमह
तीरपःसंक्षोणीसमुसूर्यं । संवज्रंपर्वशोदधुः ॥ विवृत्रंपर्वशोययुर्विपर्वताँऽअराजिनः । चक्राणावृष्णिपौं

स्यँ ॥अनुंत्रितस्ययुध्यंतः शुष्मंमावन्नुतक्रतुं। अन्विंद्रंवृत्रतूर्यें॥विद्युद्धंस्ताऽअभिद्यंवः शिप्राः शीर्षन्हिर
ण्ययीः । शुभ्राव्यंजतश्रिये ॥२२॥उशनायत्परावतंऽउक्ष्णोरंध्रमयातन । द्यौर्नचंक्रदद्भिया ॥ आनों
मखस्यंदावनेश्वैर्हिरंण्यपाणिभिः । देवासऽउपगंतन ॥ यदेषांपृषंतीरथेप्रष्टिर्वहंतिरोहितः । यांतिशुभ्रा
रिणन्नपः ॥ सुषोमेंशर्यणावंत्यार्जीकेपस्त्यांवति । ययुर्निचंक्रयानरः॥कदागंच्छाथमरुतऽइत्थाविप्रंहव
मानं । मार्डीकेभिर्नाधंमानं ॥ २३ ॥ कद्धंनूनंकंधप्रियोयदिंद्रमजंहातन । कोवंःसखित्वऽओंहते ॥ स
होषुणोवज्रंहस्तैःकण्वांसोऽअग्निंमरुद्भिः । स्तुषेहिरंण्यवाशीभिः ॥ ओषुवृष्णःप्रयंज्यूनानव्यसेसुवि
ताय । ववृत्यांचित्रवांजान् ॥ गिरयश्चिन्निजिहतेपर्शानासोमन्यंमानाः । पर्वताश्चिन्नियेमिरे ॥ आ
क्ष्णयावानोवहंत्यंतरिंक्षेणपतंतः । धातांरःस्तुवतेवयः ॥ अग्निर्हिजानिपूर्व्यश्छंदोनसूरोंऽअर्चिषा । ते
भानुभिर्वितंस्थिरे ॥ २४ ॥

आनोविश्वाभिरिति त्रयोविंशत्यृचंतृतीयंसूक्तं काण्वःसध्वंसोश्विनावनुष्टुप्॥

आनोविश्वाभिरूतिभिरश्विनागच्छतंयुवं । दस्राहिरण्यवर्तनीपिबतंसोम्यंमधु ॥ आनूनंयातम
श्विनारथेनसूर्यत्वचा । भुजीहिरण्यपेशसाकवीगंभीरचेतसा ॥ आयातंनहुषस्पर्यांतरिक्षात्सुवृक्तिभिः
। पिबाथोऽअश्विनामधुकण्वानांसवनेसुतं ॥ आनोयातंदिवस्पर्यांतरिक्षादधप्रिया । पुत्रःकण्वस्यवामि
हसुषावसोम्यंमधु ॥ आनोयातमुपश्रुत्यश्विनासोमपीतये । स्वाहास्तोमस्यवर्द्धनाप्रकवीधीतिभिर्नरा
॥ २५ ॥ यच्चिद्धिवांपुरऽऋषयोजुहूरेवसेनरा । आयातमश्विनागतमुपेमांसुष्टुतिंमम ॥ दिवश्चिद्रोच
नादध्यानोगतंस्वर्विदा । धीभिर्वत्सप्रचेतसास्तोमेभिर्हवनश्रुता ॥ किमन्येपर्यासतेस्मत्स्तोमेभिरश्विना ।
पुत्रःकण्वस्यवामृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ आवांविप्रऽइहावसेह्वत्स्तोमेभिरश्विना । अरिप्रावृत्रहंत
मातानोभूतंमयोभुवा ॥ आयद्वांयोषणारथमतिष्ठद्वाजिनीवसू । विश्वान्यश्विनायुवंप्रधीतान्यगच्छतं
॥ २६ ॥ अतःसहस्रनिर्णिजारथेनायातमश्विना । वत्सोवांमधुमद्वचोशंसीत्काव्यःकविः ॥ पुरुमंद्रापु
रूवसूमनोतरारयीणां ॥ स्तोमंमेऽअश्विनाविममभिवह्नीअनूषातां ॥ आनोविश्वान्यश्विनाधत्तंराधांस्यह्न

क्र०सं० या । कृतंनऽऋत्वियांवतोमानोरीरधतंनिदे॥ यन्नासत्यापरावतियद्वास्थोऽअध्यंबरे । अतःसहस्रनिर्णि अ०५
७२ जारथेनायातमश्विना ॥ योवांनासत्यावृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ तस्मैसहस्रनिर्णिजमिषंधत्तंघृत अ०८
श्चुतं ॥ २७ ॥ प्रास्माऽऊर्जंघृतश्चुतमश्विनायच्छतंयुवं । योवांसुम्नायतुष्टवद्वसूयाद्दानुनस्पती ॥ आ
नोगंतंरिशादसेमंस्तोमंपुरुभुजा । कृतंनःसुश्रियोनरेमादातमभिष्टये ॥ आवांविश्वाभिरूतिभिःप्रियमे
धाऽअहूषत । राजंतावध्वराणामश्विनायामहूतिषु ॥ आनोगंतंमयोभुवाश्विनाशंभुवायुवं । योवांविप
न्यूधीतिभिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ याभिःकण्वंमेधातिथिंयाभिर्वशंदशव्रजं । याभिर्गोशर्यमावतंता
भिर्नोवतंनरा ॥ २८ ॥ याभिर्नरात्रसदस्युमावतंकृत्व्येधने । ताभिःष्व१स्माँऽअश्विनाप्रावतंवाजसात
ये ॥ प्रवांस्तोमाःसुवृक्तयोगिरोवर्द्धंत्वश्विना । पुरुत्रावृत्रहंतमातानोभूतंपुरुस्पृहा ॥ त्रीणिपदान्यश्वि
नोराविःसांतिगुहापरः । कवीऽऋतस्यपत्मभिरर्वाग्जीवेभ्यस्परि ॥ २९ ॥ ७२

आनूनमित्येकविंशत्यृचंचतुर्थंसूक्तं काण्वःशशकर्णोश्विनौ आद्याचतुर्थीषष्ठीचतुर्दशीपंचदश्यौबृहत्यः द्वितीयातृ

तीयाविंश्येकविंश्योगायत्र्यः पंचमीककुप्दशमीत्रिष्टुबेकादशीविराट् द्वादशीजगतीशिष्टाअनुष्टुभः ॥

आनूनमंश्विनायुवंवत्सस्यंगंतमवंसे । प्रास्मैयच्छतमवृकंपृथुच्छर्दिर्युयुतंयाऽअरांतयः ॥ यदंतरिंक्षे यद्दिवियत्पंचमानुंषाँऽअनु । नृम्णंतद्धंत्तमश्विना ॥ येवांदंसांस्यश्विनाविप्रांसःपरिमामृशुः । एवेत्काण्वस्यंबोधतं ॥ अयंवांघर्मोऽअंश्विनास्तोमेनपरिंषिच्यते । अयंसोमोमधुंमान्वाजिनीवसूयेनंवृत्रंचिकेंतथः ॥ यदप्सूयद्वनस्पतौयदोषंधीषुपुरुदंससाकृतं । तेनंमाविष्टमश्विना ॥ २० ॥ यन्नांसत्याभुरण्यथो यद्वांदेवभिषज्यथंः । अयंवांवत्सोमतिभिर्नविंधतेहविष्मंतंहिगच्छंथः ॥ आनूनमश्विनोर्ऋषिःस्तोमं चिकेतवामयां । आसोमंमधुंमत्तमंघर्मं सिंचादथर्वणि ॥ आनूनंरघुवंर्तनिंरथंतिष्ठाथोऽअश्विना । आ वांस्तोमाऽइमेममनभोनचुच्यवीरत ॥ यदद्यवांनासत्योक्थैराचुच्युवीमहि । यद्वावाणीभिरश्विनेवेत्काण्वस्यंबोधतं ॥ यद्वांकक्षीवाँऽउतयद्व्यंश्वऽऋषिर्यद्वांदीर्घतंमाजुहावं । पृथीयद्वांवैन्यःसादंनेष्वेवेदतोऽ अश्विनाचेतयेथां ॥ २१ ॥ यातंछर्दिष्पाऽउतनःपरस्पाभूतंजगत्पाऽउतनंस्तनूपा ॥ वर्तिस्तोकायतनंया

ऋ०सं० यँयातं ॥ यदिंद्रेंणसरथँयाथोऽअश्विनायद्वांवायुनाभवँथःसमोंकसा । यदांदित्येभिंर्ऋभुभिंःसजोषंसा अ०५
यद्वाविष्णोंर्विक्रमंणेषुतिष्ठंथः ॥ यदुद्याश्विनांवहंहुवेयवाजंसातये। यत्पृत्सुतुर्वणेसहस्तच्छ्रेष्ठंमश्विनोर अ०८
७३ वंः ॥ आनूनंयांतमश्विनेमाहव्यानिवांहिता। इमेसोमांसोऽअधिंतुर्वशेयदांविमेकण्वेषुवामथं ॥ यन्नांस
त्यापराकेऽअर्वाकेऽअस्तिंभेषजं । तेनंनूनंविमदायंप्रचेतसाछर्दिर्वत्सायंयच्छतं ॥ ३२ ॥ अभुंत्स्युप्रदे
व्यासाकंवाचाहमश्विनोः । व्यांवर्देव्यामतिंविरातिंमर्त्यभ्यः ॥ प्रबोंधयोषोऽअश्विनाप्रदेंविसूनृतेमहि
। प्रयंज्ञहोतरानुषक्प्रमदांयश्रवोंबृहत् ॥ यदुंषोयासिंभानुनासंसूर्येंणरोचसे॥ आहायमश्विनोरथोंवर्ति
र्यांतिनृपाय्यं ॥ यदापींतासोऽअंशवोगावोनदुह्नऽऊर्धभिः । यद्वावाणीरनूंषतप्रदेवयंतोऽअश्विनां ॥ प्र
द्युम्नायप्रशवंसेप्रनृषाह्यायशर्मणे । प्रदक्षांयप्रचेतसा ॥ यन्नूनंधीभिरंश्विनापितुर्योनांनिषीदंथः । य
द्वांसुम्नेभिरुक्थ्या ॥ ३३ ॥ ७३

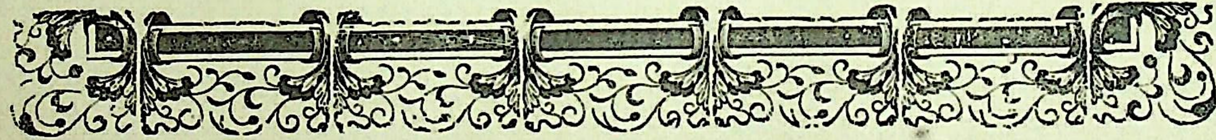
यत्स्थइतिषळृचंपंचमंसूक्तं काण्वःप्रगाथोश्विनौ क्रमेणबृहतीमध्येज्योतिरनुष्टुबास्तारंपंक्तिःप्रगाथः ॥

यत्स्थोदीर्घप्रसद्मनियद्वादोरोचनेदिवः । यद्वासमुद्रेऽअध्याकृतेगृहेतऽआयातमश्विना ॥ यद्वायज्ञं
मनवेसंमिमिक्षथु रेवेत्काणवस्यबोधतं । बृहस्पतिंविश्वांदेवाँऽअहंहुवऽइंद्राविष्णूऽअश्विनावाशुहेषसा
॥ त्यान्वश्विनाहुवेसुदंससागृभेकृता । ययोरस्तिप्रणःसख्यंदेवेष्वध्याप्यं ॥ ययोरधिप्रयज्ञाऽअसूरेसं
तिसूरयः । तायज्ञस्याध्वरस्यप्रचेतसास्वधाभिर्यापिबतःसोम्यंमधु ॥ यदद्याश्विनावपाग्यत्प्राक्स्थोवा
जिनीवसू । यद्द्रुह्यव्यनवितुर्वशेयदौहुवेवामथमागतं ॥ यदंतरिक्षेपतथःपुरुभुजायद्वेमेरोदसीऽअनु । य
द्वास्वधाभिरधितिष्ठथोरथमतऽआयातमश्विना ॥ ३४ ॥

त्वमग्नइतिदशर्चंषष्ठंसूक्तं काण्वोवत्सोग्निर्गायत्री आद्यायाःप्रतिष्ठाद्वितीयायावर्धमानांत्यायास्त्रिष्टुप् ॥

त्वमग्नेव्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्येष्वा । त्वंयज्ञेष्वीड्यः ॥ त्वमसिप्रशस्योविदथेषुसहंत्य । अग्नेरथीर
ध्वराणां ॥ सत्वमस्मदपद्विषोयुयोधिजातवेदः । अदेवीरग्नेऽअरातीः ॥ अंतिचित्संतमहयज्ञंमर्तस्य
रिपोः । नोपवेषिजातवेदः ॥ मर्ताऽअमर्त्यस्यतेभूरिनाममनामहे । विप्रासोजातवेदसः ॥ ३५ ॥ विप्रंवि

ऋ॰सं॰ प्रासोवंसेदेवंमतीसऽऊतयें । अग्निंगीर्भिर्हवामहे ॥ आतेवत्सोमनोयमत्परमाच्चित्सधस्थात् । अग्नेत्वां अ॰५
कांमयागिरा ॥ पुरुत्राहिसदृङ्ङसिविशोविश्वाऽअनुंप्रभुः। समत्सुंत्वाहवामहे ॥ समत्स्वग्निमवंसेवाजयं अ॰८
७४ तोंहवामहे । वाजेषुचित्रराधसं ॥ प्रत्नोहिकमीड्योऽअध्वरेषुंसनाच्चहोतानव्यंश्चसत्सि। स्वांचांग्नेतन्वं
पिप्रयंस्वास्मभ्यंचसौभंगमायंजस्व ॥ ३६ ॥ इतिपंचमाष्टकेऽअष्टमोध्यायः ॥८॥ इतिपंचमोष्टकः ॥५॥



इति पंचमाष्टकः समाप्तः

अथ षष्ठाष्टकप्रारंभः

यइंद्रत्रयस्त्रिंशत्पर्वतऔष्णिहं त्विंद्रःसुतेषुनारदो यदिंद्रपंचोना गोषूक्ताश्वसूक्तिनौकाण्वायनौ तम्वभिसप्तोनौ ष्णिहं प्रसम्राजंद्वादशेरिंबिठि रायाहिपंचोनाप्रगाथांतमिदंहृह्यधिकादित्यमौष्णिहमष्टम्यश्विभ्यां पराग्निसूर्यां निळानां देवेभिरित्यदितेरदितिर्नइतिचद्वेद्वे तंगूर्धयासप्तत्रिंशत्सोभरिराग्नेयं काकुभंप्रागाथंह पितुर्नद्विपदांत्येककु प्पंक्ती त्रसदस्योर्दानस्तुतिस्ततपूर्वउष्णिक् सतोबृहत्यावादित्येभ्य आगंतषड्विंशतिर्मारुतं ॥ १ ॥

यइन्द्रइतित्रयस्त्रिंशद्दचंसप्तमंसूक्तं काण्वःपर्वतऽइंद्रऽउष्णिक् ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् ॥ यऽइंद्रसोमपातमोमदःशविष्ठचेतति । येनाहंसिन्य१त्रिणंतमीं महे ॥ येनादशंग्वमध्रिगुंवेपयंतंस्वर्णरं । येनासमुद्रमाविथातमीमहे ॥ येनसिंधुंमहीरपोरथाँऽइवप्रचो दयः । पंथामृतस्ययातवेतमीमहे ॥ इमंस्तोमंमभिष्टयेघृतंनपूतमद्रिवः । येनानुसद्यऽओजसाववक्षि थ ॥ इमंजुषस्वगिर्वणःसमुद्रऽइवपिन्वते । इंद्रविश्वाभिरूतिभिर्ववक्षिथ ॥ १ ॥ योनोदेवःपरावतः सखित्वनायमामहे । दिवोनवृष्टिंप्रथयन्ववक्षिथ ॥ ववक्षुरस्यकेतवऽउतवज्रोगभस्त्योः । यत्सूर्योनरो

ऋ०सं० दर्सा ऽअवर्धयत् ॥ यदिंप्रवृद्धसत्पतेसहस्रंमहिषाँऽअघः । आदित्तंऽइंद्रियंमहिप्रवावृधे ॥ इंद्रःसूर्यस्यर
श्मिभिन्यर्शंसानमोषति । अग्निर्वनेवसासहिःप्रवावृधे ॥ इयंतंऽऋत्वियावतीधीतिरेतिनवीयसी । अ०६
१ सपर्यंतीपुरुप्रियामिमीतऽइत् ॥२ ॥ गर्भोयज्ञस्यदेवयुःक्रतुंपुनीतऽआनुषक् । स्तोमैरिंद्रस्यवावृधेमिमी अ०१
तऽइत् ॥ सनिर्मित्रस्यपप्रथऽइंद्रःसोमस्यपीतये । प्राचीवाशीवसुन्वतेमिमीतऽइत् ॥ यंविप्राऽउक्थ
वाहसोभिप्रमंदुरायवः । घृतंनपिप्यऽआसन्यृतस्ययत् ॥ उतस्वराजेऽअदितिःस्तोममिंद्रायजीजनत् ।
पुरुप्रशस्तमूतयंऽऋतस्ययत् ॥ अभिवह्नयऽऊतयेनूषत्तप्रशस्तये। नदेवविव्रताहरीऽऋतस्ययत् ॥३॥
यत्सोममिंद्रविष्णविद्याघऽत्रितऽआप्त्ये । यद्वामरुत्सुमंदसेसमिंदुभिः ॥ यद्वाशक्रपरावतिसमुद्रेऽअ
धिमंदसे । अस्माकमित्सुतेरणासमिंदुभिः ॥ यद्वासिसुन्वतोवृधोयजमानस्यसत्पते । उक्थेवायस्यर
ण्यसिसमिंदुभिः ॥ देवंदेवंवोवसऽइंद्रमिंद्रंगृणीषणि । अधायज्ञायतुर्वणेव्यानशुः ॥ यज्ञेभिर्यज्ञवा १
हसंसोमेभिःसोमपातमं । होत्राभिरिंद्रंवावृधुर्व्यानशुः ॥ ४ ॥ महीरस्यप्रणीतयःपूर्वीरुतप्रशस्तयः । वि

श्वावसूंनिदाशुषेव्यांनशुः ॥ इंद्रंवृत्रायहंतवेदेवासोदधिरेपुरः । इंद्रंवाणीरनूषतासमोजसे ॥ महांतंमहि
नावयंस्तोमेभिर्हवनश्रुतं । अर्कैरभिप्रणोनुमःसमोजसे ॥ नयंविविक्तोरोदसीनांतरिक्षाणिवज्रिणं । अ
मादिदंस्यतित्विषेसमोजसः ॥ यदिंद्रपृतनाज्यैदेवास्त्वांदधिरेपुरः । आदित्तेहर्यताहरीववक्षतुः ॥ ५ ॥
यदावृत्रंनदीवृतंशवसावज्रिन्नवधीः । आदित्तेहर्यताहरीववक्षतुः ॥ यदातेविष्णुरोजसात्रीणिपदावि
चक्रमे । आदित्तेहर्यताहरीववक्षतुः ॥ यदातेहर्यताहरीवावृधातेदिवेदिवे । आदित्तेविश्वाभुवनानिये
मिरे ॥ यदातेमारुतीर्विशस्तुभ्यमिंद्रनियेमिरे । आदित्तेविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ यदासूर्यममुंदिविशु
क्रंज्योतिरधारयः । आदित्तेविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ इमांतऽइंद्रसुष्टुतिंविप्रऽइयर्तिधीतिभिः । जामिं
पदेवपिप्रतींप्राध्वरे ॥ यदस्यधामनिप्रियेसमीचीनासोअस्वरन् । नाभायज्ञस्यदोहनाप्राध्वरे ॥ सुवी
र्यंस्वश्व्यंसुगव्यमिंद्रदद्धिनः । होतेवपूर्वचित्तयेप्राध्वरे ॥ ६ ॥ इत्यष्टमेमंडलेद्वितीयोनुवाकः ॥

तृतीयेनुवाकेष्टसूक्तानि तत्रइंद्रःसुतेष्विति त्रयस्त्रिंशदृचंप्रथमंसूक्तं काण्वोनारदइंद्रउष्णिक् ॥

क्र०सं० इंद्रंःसुतेषुसोमेषुक्रतुंपुनीतऽउक्थ्यं । विदेवृधस्यदक्षंसोमहान्हिषः ॥ सप्रंथमेव्योमनिदेवानांसदंने अ०६
वृधः । सुपारःसुश्रवस्तमःसमंप्सुजित् ॥ तमंह्वेवाजंसातयऽइंद्रंभरांयशुष्मिणं । भवांनःसुम्नेऽअंतंमःस अ०१
२ खांवृधे ॥ इयंतंऽइंद्रगिर्वणोरातिःक्षरतिसुन्वतः । मंदानोऽअस्यबर्हिषोविरांजसि ॥ नूनंतदिंद्रदद्धिनो
यत्त्वांसुन्वंतऽईमंहे । रयिंनंश्चित्रमाभंरास्वर्विदं ॥ ७ ॥ स्तोतायत्तेविचर्षणिरतिप्रशर्द्धंयद्गिरंः । वयाऽ
इवानुंरोहतेजुषंतयत् ॥ प्रत्नवज्जंनयागिरंःशृणुधीजंरितुर्हवं । मदेंमदेववक्षिथासुकृत्वंने ॥ क्रीळंत्यस्य
सूनृताऽआपोनप्रवतांयतीः।अयाधियायऽउच्यतेपतिर्दिवः ॥ उतोपतिर्यऽउच्यतेकृष्टीनामेकऽइद्वशी ।
नमोवृधैरंवस्युभिःसुतेरंण ॥ स्तुहिश्रुतंविपश्चितंहरीयस्यंप्रसक्षिणा । गंतारादाशुषोगृहंनंमस्विनंः ॥ ८
तूतुजानोमंहेमतेश्वेभिःप्रुषितप्सुभिः । आयांहियज्ञमाशुभिःशमिद्धिते ॥ इंद्रंशविष्ठसत्पतेरयिंगृण
त्सुधारय । श्रवंःसूरिभ्योऽअमृतंवसुत्वनं ॥ हवेत्वासूरऽउदितेहवेमध्यंदिनेदिवः । जुषाणऽइंद्रसप्तिभि २
र्नऽआगंहि ॥ आतूगंहिप्रतुद्रंवमत्स्वांसुतस्यगोमंतः । तंतुंतनुष्वपूर्व्यंयथांविदे ॥ यच्छक्रासिपरावति

यदंवींवतिरत्रहन् । यद्वांसमुद्रेऽअंधंसोवितेदंसि ॥ ९॥ इंद्रंवर्धंतुनोगिरऽइंद्रंसुतासऽइंदंवः।इंद्रंहविष्मंती
र्विशोंऽअराणिषुः ॥ तमिद्विप्राऽअवस्यवंःप्रवत्वंतीभिरूतिभिंः । इंद्रंक्षोणीरंवर्धयन्वयाऽइंव॥ त्रिकंद्रुके
षुचेतंनंदेवासोंयज्ञमंत्नत । तमिद्वंर्धंतुनोगिरंःसदाट्टंधं॥स्तोतायत्तेऽअनुंव्रतऽउक्थान्यृंतुथादधे । शुचिंः
पावकऽउच्यतेसोऽअद्भुतः ॥ तदिद्रुद्रस्यंचेततियह्वंप्रत्नेषुधामंसु । मनोयत्रावितद्दधुर्विचेंतसः ॥ १०॥
यदिमेसख्यमावरंऽइमस्यंपाह्यंधंसः । येनविश्वाऽअतिद्विषोऽअतारिम ॥ कदातंऽइंद्रगिर्वणःस्तोताभं
वातिशंतंमः । कदानोगव्येऽअश्व्येवसौदधः ॥ उततेसुष्टुंताहरीवृषंणावहतोरथं । अजुर्यंस्यंमदिंतंमं
यमीमंहे ॥ तमीमहेपुरुष्टुतंयह्वंप्रत्नाभिंरूतिभिंः । निबर्हिंषिप्रियेसंददधंद्विता ॥ वर्धस्वासुपुंरुष्टुतऽऋ
षिष्टुताभिरूतिभिंः । धुक्षस्वंपिप्युषीमिषमवांचनः ॥ ११ ॥ इंद्रत्वमंवितेदंसीत्थास्तुंवतोऽअंद्रिवः ।
ऋतादियर्मितेधियंमनोयुजं ॥ इहत्यासंधमाद्यांयुजानःसोमंपीतये । हरीऽइंद्रप्रतद्वंसूऽअभिस्वंर ॥ अ
भिस्वंरंतुयेतवंरुद्रासंःसक्षतश्रियं । उतोमरुत्वंतीर्विशोंऽअभिप्रयंः ॥ इमाऽअंस्यप्रतूंर्तयःपदंजुंषंतयद्दि

ऋ०सं० वि । नाभांयज्ञस्यसंदधुर्यथांविदे ॥ अयंदीर्घायचक्षसेप्राचिप्रयत्यध्वरे । मिमीतेयज्ञमानुषग्विचक्ष्य अ० ६
॥ १२ ॥ वृषायमिंद्रतेरथंउतातेवृषणाहरी । वृषात्वंशतक्रतोवृषाहवः ॥ वृषाग्रावावृषामदोवृषासो अ० १
३ मोंऽअयंसुतः । वृषायज्ञोयमिन्वसिवृषाहवः ॥ वृषात्वावृषणंहुवेवज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः । वावंथहि
प्रतिष्टुतिंवृषाहवः ॥ १३ ॥

यदिंद्राहमितिपंचदशर्चंद्वितीयंसूक्तं काण्वौगोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ इंद्रोगायत्री ।

यदिंद्राहंयथात्वमीशीयवस्वऽएकऽइत् । स्तोतामेगोषखास्यात् ॥ शिक्षेयमस्मैदित्सेयंशचीपतेम
नीषिणे । यदहंगोपतिःस्यां ॥ धेनुष्टऽइंद्रसूनृतायजमानायसुन्वते । गामश्वंपिप्युषीदुहे ॥ नतेवर्ता
स्तिराधसऽइंद्रदेवोनमर्त्यः । यद्दित्ससिस्तुतोमघं ॥ यज्ञऽइंद्रमवर्द्धयद्यद्भूमिंव्यवर्तयत् । चक्राणऽओप
शंदिवि ॥ १४ ॥ वावृधानस्यतेवयंविश्वाधनानिजिग्युषः । ऊतिमिंद्रावृणीमहे ॥ व्यं१तरिक्षमतिर
न्मदेसोमस्यरोचना । इंद्रोयदभिनद्वलं॥उद्गाऽआजदंगिरोभ्यऽआविष्कृण्वन्गुहासतीः । अर्वांचंनुनुदे ३

वलं ॥ इंद्रेणरोचनादिवोदृह्ळानिदृंहितानिच । स्थिराणिनपराणुदे ॥ अपामूर्मिर्मदन्निवस्तोमऽइंद्राजि
रायते । वितेमदाऽअराजिषुः ॥ १५ ॥ त्वंहिस्तोमवर्धनऽइंद्रास्युक्थवर्धनः । स्तोतॄणामुतभद्रकृत् ॥
इंद्रमित्केशिनाहरीसोमपेयायवक्षतः । उपयज्ञंसुराधसं ॥ अपांफेनेननमुचेःशिरऽइंद्रोदवर्तयः । विश्वा
यदजयःस्पृधः ॥ मायाभिरुत्सिसृप्सतऽइंद्रद्यामारुरुक्षतः । अवदस्यूँरधूनुथाः॥असुन्वामिंद्रसंसदंवि
षूचींव्यनाशयः । सोमपाऽउत्तरोभवन् ॥ १६ ॥

तम्वभीतित्रयोदशर्चंतृतीयंसूक्तं गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ इंद्रउष्णिक् ॥

तम्वभिप्रगायतपुरुहूतंपुरुष्टुतं । इंद्रंगीर्भिस्तविषमाविवासत ॥ यस्यद्विबर्हसोबृहत्सहोदाधाररोद
सी । गिरीँरज्राँऽअपःस्वर्वृषत्वना॥सराजसिपुरुष्टुतँऽएकोवृत्राणिजिघ्नसे । इंद्रजैत्राश्रवस्याचयंतवे ॥
तंतेमदंगृणीमसिवृषणंपृत्सुसासहिं । उलोककृत्नुमद्रिवोहरिश्रियं ॥ येनज्योतींष्यायवेमनवेचविवेदि
थ । मंदानोऽअस्यबर्हिषोविराजसि॥ १७॥ तदद्याचित्तऽउक्थिनोनुष्टुवंतिपूर्वथा । वृषपत्नीरपोजयादि

क०सं० वोदिवे ॥ तवत्यदिंद्रियंबृहत्तवशुष्मंमुतक्रतुं । वज्रंशिशातिधिषणावरेण्यं ॥ तवद्यौरिंद्रपौंस्यंपृथिवीवर्द्ध
तिश्रवः । त्वामापःपर्वतासश्चहिन्विरे ॥ त्वांविष्णुर्बृहन्क्षयोमित्रोगृणातिवरुणः । त्वांशर्द्धोमदत्यनुमारु अ० ५
४ तं ॥ त्वंवृषाजनानांमंहिष्ठऽइंद्रजज्ञिषे । सत्राविश्वास्वपत्यानिदधिषे ॥ १८ ॥ सत्रात्वंपुरुष्टुतँऽएकोवृ अ० १
त्राणितोशसे । नान्यऽइंद्रात्करणंभूयंऽइन्वति ॥ यदिंद्रमन्मशस्त्वानानाहवंतऽऊतये । अस्माकेभिर्नृ
भिरत्रास्वर्जय ॥ अरंक्षयायनोमहेविश्वारूपाण्याविशन् । इंद्रंजैत्रायहर्षयाशचीपतिं ॥ १९ ॥
प्रसम्राजमितिद्वादशर्चंचतुर्थंसूक्तं काण्वइरिंबिठिरिंद्रोगायत्री ॥
प्रसम्राजंचर्षणीनामिंद्रंस्तोतानव्यंगीर्भिः । नरंनृषाहंमंहिष्ठं ॥ यस्मिन्नुक्थानिरण्यंतिविश्वानिचश्र
वस्या । अपामवोनसमुद्रे ॥ तंसुष्टुत्याविवासेज्येष्ठराजंभरेकृत्नुं । महोवाजिनंसनिभ्यः ॥ यस्यानूनाग
भीरामदाऽउरवस्तरुत्राः । हर्षुमंतःशूरसातौ ॥ तमिद्धनेषुहितेष्वधिवाकायहवंते । येषामिंद्रस्तेजयंति
॥ तमिच्च्यौत्नैरार्यंतितंकृतेभिश्चर्षणयः । एषऽइंद्रोवरिवस्कृत् ॥ २० ॥ इंद्रोब्रह्मेंद्रऽऋषिरिंद्रःपुरूपुरुहू ४

तः । महान्महीभिःशचीभिः ।। सस्तोम्यःसहव्यःसत्यःसत्वातुविकूर्मिः । एकश्चित्सन्नभिभूतिः ।। तमर्कैभिस्तंसामभिस्तंगायत्रैश्चर्षणयः । इंद्रंवर्धंतिक्षितयः ।। प्रणेतारंवस्योऽअच्छाकर्तारंज्योतिःसमत्सु । सासह्वांसंयुधामित्रान् ।। सनःपप्रिःपारयातिस्वस्तिनावापुरुहूतः । इंद्रोविश्वाऽअतिद्विषः ।। सत्वंनऽइंद्रवाजेभिर्दशस्याचंगातुयाचं । अच्छाचनःसुम्नंनेषि ।। २१ ।।

आयाहीतिपंचदशर्चंपंचमंसूक्तं इरिंबिठिरिंद्रोगायत्रीअंत्यःप्रगाथः ।।

आयाहिसुषुमाहितऽइंद्रसोमंपिबाऽइमं । एदंबर्हिःसदोमम ।। आत्वाब्रह्मयुजाहरीवहतामिंद्रकेशिना । उपब्रह्माणिनःशृणु ।। ब्रह्माणस्त्वावयंयुजासोमपामिंद्रसोमिनः । सुतावंतोहवामहे ।। आनोयाहिसुतावंतोस्माकंसुष्टुतीरुप । पिबासुशिप्रिन्नंधसः ।। आतेसिंचामिकुक्ष्योरनुगात्राविधावतु । गृभायजिह्वयामधु ।। २२ ।। स्वादुष्टेऽअस्तुसंसुदेमधुमान्तन्वे३तव । सोमःशमस्तुतेहृदे ।। अयमुत्वाविचर्षणेजनीरिवाभिसंवृतः । प्रसोमऽइंद्रसर्पतु ।। तुविग्रीवोवपोदरःसुबाहुरंधसोमदे । इंद्रोवृत्राणिजिघ्नते ।।

ऋ०सं० इंद्रप्रेहिपुरस्त्वंविश्वस्येशान॒ऽओज॑सा । वृत्राणिवृत्रहञ्जहि ॥ दी॒र्घस्ते॑ऽअस्त्वंकु॒शोयेना॒वसु॑प्र॒यच्छ॑सि अ०६
। यज॑मानायसु॒न्व॒ते ॥ २३ ॥ अ॒यंत॑ऽइंद्र॒सोमो॒निपूतो॒ऽअधिब॒र्हिषि । एहीमस्यद्रवा॒पिब॑ ॥ शाचि अ०१
गो॒शाचिपूजना॒यंरणा॑यतेसुतः । आखं॑डल॒प्रहूयसे ॥ यस्तेशृंगवृषोनपा॒त्प्रणपात्कुंड॒पाय्यः । न्यस्मिन्द
ध्र॒ऽआमनः ॥ वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणांसत्रंसो॒म्यानां । द्रप्सोभे॒त्तापुरांशश्वतीना॒मिंद्रो॒मुनीनां॒सखा ॥ पृ
दाकुसानुर्यज॒तोग॒वेषण॒ऽएक॒ःसन्न॒भिभूयसः । भूर्णि॒मश्वंनयत्तुजापुरोगृभेंद्रंसोमस्यपी॒तये ॥ २४ ॥

इदंहेतिद्वाविंशत्यृचंषष्ठंसूक्तं इरिंबिठिरादित्याश्चतुर्थ्यादिचतसृणामदितिः अष्टम्याअ
श्विनौ नवम्याअग्निसूर्यवायवः उष्णिक् ॥

इदंहनूनमेषांसु॒म्नंभिक्षेतमर्त्यः । आ॒दि॒त्याना॒मपूर्व्यंसवीमनि ॥ अ॒नर्वाणो॒ह्येषां॒पंथा॒ऽआदि॒त्यानां
। अद॑ब्धा॒ःसंतिपायवःसुगेवृधः ॥ तत्सुनःसवि॒ताभगो॒वरुणोमि॒त्रोऽअ॒र्यमा । शर्मयच्छंतुस॒प्रथो॒यदीम
हे ॥ दे॒वेभिर्दे॒व्यदि॒तेरिष्टभर्म॒न्नागहि । स्मत्सूरिभिःपुरुप्रियेसुशर्मभिः ॥ तेहिपुत्रासो॒ऽआदितेर्वि॒दुर्द्वेषां

सियोतवे । अंहोश्चिदुरुचक्रंयोनेहसः ॥ २५ ॥ अदितिर्नोदिवापशुमदितिर्नक्तमद्वयाः । अदितिः पात्वंहसःसदावृधा ॥ उतस्यानोदिवामतिरदितिरूत्यागमत् । साशंतातिमयस्करदपस्रिधः ॥ उतत्यादैव्याभिषजाशंनःकरतोऽअश्विना । युयुयातामितोरपोऽअपस्रिधः ॥ शमग्निरग्निभिःकरच्छंनस्तपतु सूर्यः । शंवातोवात्वरपाऽअपस्रिधः ॥ अपामीवामपस्रिधमपसेधतदुर्मतिं । आदित्यासोयुयोतनानोऽअंहसः २६ ॥ युयोताशरुमस्मदाँऽआदित्यासऽउतामतिं । ऋधग्द्वेषःकृणुतविश्ववेदसः ॥ तत्सुनःशर्मयच्छतादित्यायन्मुमोचति । एनस्वंतंचिदेनसःसुदानवः ॥ योनःकश्चिद्रिरिक्षतिरक्षस्त्वेनमर्त्यः । स्वैःषऽएवैरिरिषीष्टयुर्जनः ॥ समित्तमघमश्नवद्दुःशंसंमर्त्यंरिपुं ॥ योऽअस्मत्रादुर्हणावाँऽउपद्वयुः ॥ पाकत्रास्थनदेवाहृत्सुजानीथमर्त्यं ॥ उपद्वयुंचाद्वयुंचवसवः ॥ २७ ॥आशर्मपर्वतानामोतापांवृणीमहे । द्यावाक्षामारेऽअस्मद्रपस्कृतं ॥ तेनोभद्रेणशर्मणायुष्माकंनावावसवः । अतिविश्वानिदुरितापिपर्तन ॥ तुचेतनायतत्सुनोद्राघीयऽआयुर्जीवसे । आदित्यासःसुमहसःकृणोतन ॥ यज्ञोहीळोवोऽअंतरऽआ

ऋ०सं० दित्याऽअस्तिमृळतं । युष्मेऽइद्वोऽअपिष्मसिसजात्ये ॥ बृहद्वरूथंमरुतांदेवंत्रातारमश्विना । मित्र अ०६
मीमहेवरुणंस्वस्तये ॥ अनेहोमित्रार्यमन्नृवद्वरुणशंस्यं । त्रिवरूथंमरुतोयंतनश्छर्दिः ॥ येचिद्धिमृ अ०१
६ त्युबंधवऽआदित्यामनवःस्मसि । प्रसूनऽआयुर्जीवसेतिरेतन ॥ २८ ॥

तंगूर्धयेतिसप्तत्रिंशदृचंसप्तमंसूक्तं काण्वःसोभरिरग्निश्चतुस्त्रिंशीपंचत्रिंश्योरादित्याःका
कुभप्रगाथः विषमाःककुभः समाःसतोबृहत्यः सप्तविंशीद्विपदा चतुस्त्रिंश्युष्णिक् पंच
त्रिंशीसतोबृहती षट्त्रिंशीककुप् अंत्ययोर्द्वयोस्त्रसदस्योर्दानस्तुतिरंत्यापंक्तिः ॥

तंगूर्धयास्वर्णरंदेवासोदेवमरतिंदधन्विरे । देवत्राहव्यमोहिरे ॥ विभूतरातिंविप्रचित्रशोचिषमग्नि
मीळिष्वयंतुरं । अस्यमेधस्यसोम्यस्यसोभरेप्रेमध्वरायपूर्व्यं ॥ यजिष्ठंत्वाववृमहेदेवंदेवत्राहोतारममर्
त्यं । अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं ॥ ऊर्जोनपातंसुभगंसुदीदितिमग्निंश्रेष्ठशोचिषं । सनोमित्रस्यवरुणस्यसोऽ ६
अपामासुम्नंयक्षतेदिवि ॥ यःसमिधायऽआहुतीयोवेदेनददाशमर्तोऽअग्नये । योनमसास्वध्वरः ॥ २९ ॥

तस्येदर्वंतोरंहयंतऽआशवस्तस्यंद्युम्नितमंयशः । ननमंहोदेवकृतंकुतश्चननमर्त्यकृतंनशत् ॥ स्वग्नयोवोऽ
अग्निभिःस्यामसूनोसहसऽऊर्जांपते । सुवीरस्त्वमस्मयुः ॥ प्रशंसमानोऽअतिथिर्नमित्रियोग्नीरथोनवे
द्यः । त्वेक्षेमासोऽअपिसंतिसाधवस्त्वंराजारयीणां ॥ सोऽअद्धादाश्वध्वरोग्नेमर्तःसुभगसप्रशंस्यः । स
धीभिरस्तुसनिता ॥ यस्यत्वमूर्ध्वोऽअध्वरायतिष्ठसिक्षयद्वीरःससाधते । सोऽअर्वद्भिःसनितासविपन्यु
भिःसशूरैःसनिताकृतं ॥ ३० ॥ यस्याग्निर्वपुर्गृहेस्तोमंचनोदधीतविश्ववार्यः । हव्यावावेविषद्विषः ॥
विप्रस्यवास्तुवतःसहसोयह्नोमक्षूतमस्यरातिषु । अवोदेवमुपरिमर्त्यकृधिवसोविविदुषोवचः ॥ योऽअ
ग्निंहव्यदातिभिर्नमोभिर्वासुदक्षमाविवासति । गिरावाजिरशोचिषं ॥ समिधायोनिशितीदाशददितिं
धामभिरस्यमर्त्यः । विश्वेत्सधीभिःसुभगोजनाँऽअतिद्युम्नैरुद्रऽइवतारिषत् ॥ तदग्नेद्युम्नमाभरयत्सासह
त्सदनेकंचिदत्रिणं । मन्युंजनस्यदूढ्यः ॥ ३१ ॥ येनचष्टेवरुणोमित्रोऽअर्यमायेननासत्याभगः । वयं
तत्तेशवसागातुवित्तमाऽइंद्रत्वोताविधेमहि ॥ तेघेदग्नेस्वाध्यो३येत्वाविप्रनिदधिरेनृचक्षसं । विप्रासोदे

ऋ०सं० वसुक्रतुं ॥ तऽइद्वेदिंसुभगतऽआहुतिंतेसोतुंचक्रिरेदिवि । तऽइद्वाजेभिर्जिग्युर्महद्धनंयेत्वेकामंन्येरिरे॥ अ० ६
भद्रोनोऽअग्निराहुतोभद्रारातिःसुभगभद्रोऽअध्वरः । भद्राऽउतप्रशंस्तयः ॥ भद्रंमनःकृणुष्वरृत्रतूर्ये अ० १
७ नासमत्सुसासहः । अवंस्थिरातनुहिभूरिशर्द्धतांवनेमातेऽअभिष्टिभिः ॥ ३२ ॥ ईळेगिरामनुंर्हितंयंदे
वादूतमंरतिंन्येरिरे । यजिष्ठंहव्यवाहनं ॥ तिग्मजंभायतरुणायराजतेप्रयोगायस्यग्नये । यःपिंशतेसूनृ
ताभिःसुवीर्यमग्निर्घृतेभिराहुतः ॥ यदींघृतेभिराहुतोवाशीमग्निर्भरंतऽउच्चावंच । असुरऽइवनिर्णिजं ॥
योहव्यान्यैरंयतामनुंर्हितोदेवऽआसासुगंधिना । विवासतेवार्याणिस्वध्वरोहोतादेवोऽअमंर्त्यः ॥ यदंग्ने
मर्त्यस्त्वंस्यामहंमित्रमहोऽअमंर्त्यः । सहसःसूनवाहुत ॥ ३३ ॥ नत्वारासीयाभिशंस्तयेवसोनपांप
त्वायंसंत्य । नमेंस्तोतामतीवानदुर्हितःस्यादग्नेनपापया ॥ पितुर्नपुत्रःसुभृतोदुरोणऽआदेवाँऽएंतुप्रणो
हविः ॥ तवाहमंग्नऽऊतिभिर्नेदिष्ठाभिःसचेयजोषमावसो । सदादेवस्यमर्त्यः ॥ तवक्रत्वासनेयंतवरातिं ७
भिरग्नेतवप्रशंस्तिभिः । त्वामिदांहुःप्रमंतिंवसोममाग्नेहर्षस्वदातवे ॥ प्रसोऽअंग्नेतवोतिभिःसुवीराभिस्ति

रतेवाजंभर्मभिः । यस्यत्वंसख्यमावरः ॥३४॥ तवंद्रप्सोनीलवान्वाशऽऋत्वियऽइंधानःसिष्णवादंदे । त्वंमहीनामुषसामसिप्रियःक्षपोवस्तुंषुराजसि ॥ तमागन्मसोभरयःसहस्रमुष्कंस्वभिष्टिमवसे । सम्राजं त्रासंदस्यवं ॥ यस्यंतेऽअग्नेऽअन्येऽअग्नयंऽउपक्षितोवयाऽइव । विपोनद्युम्नानियुवेजनानांतवंक्षत्राणि वर्द्धयंन् ॥ यमादित्यासोऽअद्रुहःपारंनयंथमर्त्यं । मघोनांविश्वेषांसुदानवः ॥ यूयंराजानःकंचिच्चर्षणी सहःक्षयंतंमानुषाँऽअनुं । वयंतेवोवरुणमित्रार्यमन्त्स्यामेदृतस्यंरथ्यंः ॥ अदान्मेपौरुकुत्स्यःपंचाशतं त्रसदंस्युर्वधूनां । मंहिष्ठोऽअर्यःसत्पंतिः ॥ उतमेप्रयियोर्वयियोःसुवास्त्वाऽअधितुग्वंनि । तिसृणांसं सतीनांश्यावःप्रंणेताभुंवद्वसुर्दियानांपतिः ॥ ३५ ॥

आगंतेतिषड्विंशदृचमचमष्टमंसूक्तं सोभरिर्मरुतःकाकुभप्रगाथः ॥

आगंतामारिषण्यतप्रस्थावानोमापंस्थातासमन्यवः । स्थिराचिन्नमयिष्णवः ॥ वीळुपविभिर्मरुतऽ ऋभुक्षणऽआरुद्रासःसुदीतिभिः । इषानोऽअद्यागंतापुरुस्पृहायज्ञमासोभरीयवः॥ विद्माहिरुद्रियाणां

ऋ०सं० शुष्मंमुग्रंमरुतांशिमीवतां। विष्णोरेषस्यमीळ्हुषां ।। विद्वीपानिपापतंतिष्ठद्दुच्छुनोभेयुंजंतरोदसी । प्रध अ०६
न्वांन्यैरतशुभ्रखादयोयदेजंथस्वभानवः।। अच्युताचिद्वोऽअज्मन्नानांनदतिपर्वतासोवनस्पतिः । भू अ०१
८ मिर्यामेषुरेजते ।।३६।। अमायवोमरुतोयातवेद्यौर्जिहीतऽउत्तराबृहत् । यत्रानरोदेदिशतेतनूष्वात्वक्षां
सिबाह्वोजसः ।। स्वधामनुश्रियंनरोमहित्वेषाऽअमवंतोवृषप्सवः। वहंतेऽअह्रुतप्सवः।। गोभिर्वाणोऽअ
ज्यतेसोभरीणांरथेकोशेहिरण्यये । गोबंधवःसुजातासऽइषेभुजेमहांतोनःस्परसेनु ।। प्रतिवोवृषदंजयो
वृष्णेशर्द्धायमारुतायभरध्वं । हव्यावृषप्रयाव्णे ।। वृषणश्वेनमरुतोवृषप्सुनारथेनवृषनाभिना । आश्ये
नासोनपक्षिणोवृथानरोहव्यानोवीतयेगत ।। ३७ ।। समानमंज्येषांविभ्राजंतेरुक्मासोऽअधिबाहुषु ।
दविद्युतत्यृष्टयः ।। तऽउग्रासोवृषणऽउग्रबाहवोनकिष्टनूषुयेतिरे । स्थिराधन्वान्यायुधारथेषुवोनीकेष्व
धिश्रियः ।। येषामर्णोनसप्रथोनामत्वेषंशश्वतामेकमिद्भुजे । वयोनपित्र्यंसहः ।। तान्वंदस्वमरुतस्ताँऽ ८
उपस्तुहितेषांहिधुनीनां। अराणांनचरमस्तदेषांदानामह्नातदेषां।।सुभगःसवऽऊतिष्वासपूर्वासुमरुतोव्युं

ष्टिषु । योवांनूनऽमुतासंति ॥३८॥ यस्यंवायूयंभातिंवाजिनोंनरऽआहऽयावीतयैंगथ । अभिषद्युम्नैरुत
वाजंसातिभिःसुम्नावोंधूतयोनशत् ॥ यथांरुद्रस्यंसूनवोंदिवोवशंत्यसुंरस्यवेधसंः । युवांनस्तथेदंसत् ॥
येचार्हंतिमरुतंःसुदानंवःस्मन्मीह्लुषश्च रंतिये। अतंश्चिदानऽउपवस्यंसाह्हदायुवांनऽआवंवृध्वं॥यूनंऽऊषु
नविंष्ठयावृष्णंःपावकाँऽअभिसोभरेगिरा । गायगाऽइंवचर्कृषत् ॥ साहायेसंतिमुष्टिहेवहव्योविश्वांसुपृ
त्सुहोतृंषु । वृष्णंश्चंद्रान्नसुश्रवंस्तमान्गिरावंदंस्वमरुतोऽअहं ॥३९॥ गावंश्चिद्धासमन्यवःसंजात्येंनम
रुतःसबंधवः । रिहतेककुभोंमिथः ॥ मर्तंश्चिद्वोनृतवोरुक्मवक्षसऽउपंभ्रातृत्वमायंति । अधिनोगातमरु
तःसदाहिवंऽआपित्वमस्तिनिध्रुंवि ॥ मरुंतोमारुंतस्यनऽआभेंषजस्यंवहतासुदानवः । यूयंसंखायःस
मयः॥ याभिःसिंधुमवंथयाभिस्तूर्वंथयाभिर्दशस्यथाक्रिविं । मयोंनोभूतोतिभिर्मयोभुवःशिवाभिरसच
द्विषः ॥ यत्सिंधौयदसिक्न्यांयत्संमुद्रेषुंमरुतःसुबर्हिषः । यत्पर्वंतेषुभेषजं ॥ विश्वंपश्यंतोबिभृथातनू

ऋ०सं० ष्वातेनांनोऽअधिवोचत । क्षमारपोंमरुतऽआतुंरस्यनऽइष्कंर्ताविह्रुतंपुनः ॥ ४० ॥ इत्यष्टमेमंडलेतृती अ०६
योनुवाकः । इतिषष्ठाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ अ०२
१ वयमुघ्नूनांत्येद्वेचेचित्रस्य दानस्तुतिरोत्यमाश्विनं त्रिप्रगाथादिबृहत्यनुष्टुबेकादश्याद्ये ककुम्मध्येज्योतिषीईळिष्व
त्रिंशद्विश्वमनावैयश्व आग्नेयमौष्णिहंह सखायस्तृचोंत्यःसौषाम्णस्य वरोदानस्तुतिरंत्यानुष्टुप्तावां चतुर्विंशतिर्मै
त्रावरुणं दशम्याद्यास्तिस्रोवैश्वदेव्य उपांत्योष्णिग्गर्भायुवोः पंचाधिकाव्यश्वोवांगिरसआश्विनं विंश्याद्यावाय
व्यास्ततपूर्वाश्वतस्रो गायत्र्योंत्यैकाविंश्यौच विंश्यनुष्टुबग्निरुक्थेद्व्यधिकामनुर्वैवस्वतोवैश्वदेवंहप्रगाथं येत्रिंशतिपंचो
पांत्या पुरउष्णिग्बभ्रुर्दश कश्यपोवामारीचोद्वैपदं नहिवश्चतुष्कं पुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुबंतं योयजातिद्व्यूनात्रेज्यास्तवो
यजमानप्रशंसाच येत्यादिपंचदंपत्योः शिष्टास्तदाशिषोनुष्टुप् चतुष्पंक्त्यंतं नवम्यनुष्टुब्दशमीपादनिचृत् ॥ २ ॥
चतुर्थेनुवाकेदशसूक्तानि तत्रवयमुत्वेत्यष्टादशर्चंप्रथमंसूक्तं सोभरिरिंद्रःकाकुभप्रगाथः अंत्येद्वेचित्रस्यदानस्तुतिः ॥
॥ हरिःओम् ॥ वयमुत्वामंपूर्व्यस्थूरंनकच्चिद्भरं तोवस्यवः । वाजेंचित्रंहवामहे ॥ उपंत्वाकर्मंन्नूतये १
सनोयुवोग्रश्चंक्रामयोधृषत् । त्वामिध्यंवितारंवव्हमहेसखांयऽइंद्रसानसिं ॥ आयांहीमऽइंदवोश्वंपतेगोपं

तऽउर्वशापते । सोमंसोमपतेपिब ।। वयंहित्वाबंधुंमंतमबंधवोविप्रासऽइंद्रयेमिम । यातेधामानिवृषभत
नुऽउर्वशापते । सोमंसोमपतेपिब ।। वयंहित्वाबंधुंमंतमबंधवोविप्रासऽइंद्रयेमिम । यातेधामानिवृषभत
भिरागंहिविश्वेभिःसोमपीतये ।। सीदंतस्तेवयोयथागोश्रीतेमधौमदिरेविवक्षणे । अभित्वामिंद्रनोनुमः
।। १ ।। अच्छांचत्वैनानमसावदामसिकिंमुहुश्चिद्विदीधयः । संतिकामासोहरिवोददिष्ट्वंस्मोवयंसंतिनो
धियः ।। नूत्नाऽइदिंद्रतेवयमूतीऽअभूमनहिनूतेऽअद्रिवः । विद्मापुरापरीणसः ।। विद्मासखित्वमुतशूर
भोज्यं१मातेतावंत्रिन्नीमहे । उतोसमस्मिन्नाशिशीहिनोवसोवाजेसुशिप्रगोमति ।। योनऽइदमिदंपुरा
प्रवस्यऽआनिनायतमुवःस्तुषे । सखायऽइंद्रमूतये ।। हर्यश्वंसत्पतिंचर्षणीसहंसहिष्मायोऽअमंदत ।।
आतुनःसवयतिगव्यमश्व्यंस्तोतृभ्योमघवाशतं।।२।। त्वयाहस्विद्युजावयंप्रतिश्वसंतंवृषभब्रुवीमहि । सं
स्थेजनस्यगोमतः ।। जयेमकारेपुरुहूतकारिणोभितिष्ठेमदूढ्यः । नृभिर्वृत्रंहन्यामशूशुयामचावेरिंद्रप्र
णोधियः ।। अभ्रातृव्योऽअनात्वमनापिरिंद्रजनुषासनादसि । युधेदापित्वमिच्छसे ।। नकीरेवंतंसख्या
यंविंदसेपीयंतितेसुराश्वः । यदाकृणोषिनदनुंसमूहस्यादित्पितेवहूयसे ।। मातेऽअमाजुरोयथामूरासऽइं

क०सं० द्रसख्येत्वावतः । निषंदामसचासुते ॥ ३ ॥ मातेंगोदत्रनिरंरामराधंस ऽइंद्रमातेंगूहामहि । दृह्ळाचिदर्यः
प्रमृंशाभ्याभंरनतेंदामानं ऽआदभें ॥ इंद्रोवाघेदियंन्मघंसरंस्वतीवासुभगांददिर्वसुं । त्वंवांचित्रदाशुषें ॥ अ०६
१० चित्र ऽइद्राजांराजकाऽइदंन्यकेयकेसरंस्वतीमनुं । पर्जन्यं ऽइवततनद्धिवृष्ट्यासहस्रंमयुतादर्दत् ॥ ४ ॥ अ०२

ओत्यमह्वइत्यष्टादशर्चंद्वितीयंसूक्तं सोभरिरश्विनौकाकुभःप्रगाथःआद्यास्त्रयोबार्हतप्रगाथाः
सप्तमीबृहत्यष्टम्यनुष्टुबेकादशीककुब्द्वादशीमध्येज्योतिष्मती ॥

ओत्यमंह्व ऽआरथंमद्यादंसिष्ठमूतयें । यमंश्विनासुहवारुद्रवर्तनी ऽआसूर्यायैंतस्थथुंः ॥ पूर्वापुषंसुह
वंपुरुस्पृहंभुज्युंवाजेंषुपूर्व्यं।सचनावंतंसुमतिभिःसोभरेविद्वेंषसमनेहसं ॥ इहत्यापुंरुभूतंमादेवानमोंभिर
श्विना। अर्वाचीनास्ववंसेकरामहेगंतांरादाशुषोंगृहं ॥ युवोरथंस्यपरिंचक्रमीयत ऽईमान्यद्वांमिषण्यति।
अस्माँ ऽअच्छांसुमतिर्वांशुभस्पती ऽआधेनुरिंवधावतु॥रथोयोवांत्रिवंधुरोहिरंण्याभीशुरश्विना। परिद्या १०
वांपृथिवीभूषंतिश्रुतस्तेनंनासत्यागंतं ॥ ५ ॥ दशस्यंतामनंवेपूर्व्यंदिवियवंवृकेंणकर्षथः । तावांमद्यसुं

मतिभिःशुभस्पतीऽअश्विनाप्रस्तुवीमहि ॥ उपनोवाजिनीवसूयातमृतस्यपथिभिः । येभिस्तृक्षिंवृष
णात्रासदस्यवंमहेक्षत्रायजिन्वथः ॥ अयंवामद्रिभिःसुतःसोमोनरावृषण्वसू । आयातंसोमपीतयेपि
बतंदाशुषोगृहे ॥ आहिरुहतमश्विनारथेकोशेहिरण्ययेवृषण्वसू । युञ्जाथांपीवरीरिषः ॥ याभिःपक्थ
मवथोयाभिरध्रिगुंयाभिर्बभ्रुंविजोषसं । ताभिर्नोमक्षूतूयमश्विनागतंभिषज्यतंयदातुरं ॥ ६ ॥ यदध्रि
गावोऽअध्रिगूऽइदाचिदह्नोऽअश्विनाहवामहे । वयंगीर्भिर्विपन्यवः ॥ ताभिरायातंवृषणोपमेहवंविश्वप्सुं
विश्ववार्यं । इषामंहिष्ठापुरुभूतमानरायाभिःक्रिविंवावृधुस्ताभिरागतं ॥ ताविदाचिदहानांतावश्विना
वंदमानऽउपब्रुवे । ताऽऊनमोभिरीमहे ॥ ताविद्दोषाताऽउषसिशुभस्पतीतायामन्रुद्रवर्तनी । मानोम
र्तायरिपवेवाजिनीवसूपरोरुद्रावतिख्यतं ॥ आसुम्न्यायसुम्न्यंप्रातारथेनाश्विनावासक्षणी । हुवेपिते
वसोभरी ॥ ७ ॥ मनोजवसावृषणामदच्युतामक्षुंगमाभिरूतिभिः । आरात्ताच्चिद्भूतमस्मेऽअवसेपूर्वी
भिःपुरुभोजसा ॥ आनोऽअश्वावदश्विनावर्तिर्यासिष्टंमधुपातमानरा । गोमद्दस्राहिरण्यवत् ॥ सुप्राव

ऋ०सं० गंसुवीर्यंसुष्टुवार्यमनांधृष्टंरक्षस्विनां । अस्मिन्नावांमायानेंवाजिनीवसूविश्वांवामानिंधीमहि ॥ ८ ॥ अ०६

ईंळिष्वेतित्रिंशदृचंतृतीयंसूक्तं वैयश्वोंविश्वमना अग्निरुष्णिक् ॥ अ०२

११ ईळिंष्वाहिप्रंतीव्यं१यजंस्वजांतवेंदसं। चरिष्णुधूंममगृंभीतशोचिषं॥दामानंविश्वचर्षणेग्निंविंश्वम नोगिरा । उतस्तुंषेविष्पंर्धसोरथांनां ॥ येषांमाबाध ऽ ऋग्मियं ऽ इष:पृक्षश्चंनिग्रभे । उपविदावह्निंविंदते वसुं ॥ उदंस्यशोचिरंस्थाद्दीदियुषोव्यं१जरं । तपुंर्जंभस्यसुद्युतोंगणश्रियं: ॥ उदुंतिष्ठस्वध्वरस्तवांनोदे व्याकृपा । अभिख्याभासाबृंहताशुंशुक्वनिं: ॥ १ ॥ अग्नेंपाहिसुंशस्तिभिर्हव्याजुहांन ऽ आनुषक् । यथांदूतोबभूथंहव्यवाहंन: ॥ अग्निंव:पूर्व्यंहुंवेहोतांरंचर्षणीनां । तमयावाचागृंणेतमुंव:स्तुषे ॥ य ज्ञेभिरद्भुंतक्रतुंयंकृपासूदयंन्त ऽ इत् । मित्रंनजनेसुधिंतमृतावंनि ॥ ऋतावांनमृतायवोयज्ञस्यसाधंनंगिरा । उपोंऽएनंजुजुषुर्नमंसस्पदे॥ अच्छांनोऽअंगिरस्तमंयज्ञासोंयंतुसंयत: । होतायोऽअस्तिंविक्ष्वायशस्त मः ॥ १० ॥ अग्नेतवत्येऽअंजरेंधांनासोबृहद्भाः । अश्वांऽइववृषंणस्तविषीयवं: ॥ संत्वनंऽऊर्जांपते ११

रयिं॑रास्वसुवीर्यं॑ । प्राव॑नस्तो॒कत॑नंयेस॒मत्स्वा ।। यद्वाऽउ॑विश्पतिं॑शि॒तः सुप्री॑तोमनु॑षोवि॒शि । विश्वे॒द॒ग्निः

प्रति॒रक्षां॑सिसेधति ।। श्रुष्ट्य॑ग्ने॒नव॑स्यमे॒स्तोम॑स्यवीरविश्पते । निमा॒यिन॒स्तपु॑षार॒क्षसो॑दह ।। नत॒स्य॑मा

यया॑च॒नरि॒पुरी॑शीत॒मर्त्यः॑ । योऽअ॒ग्नये॑द॒दाश॑ह॒व्यदा॑तिभिः ।। ११ ।। व्यश्व॑स्त्वावसु॒विद॑मु॒क्ष॒ण्युर॑प्रीणा

दृषिः । म॒होरा॒येतमु॑त्वा॒सिमि॑धीमहि । उ॒शना॑का॒व्यस्त्वा॒निहोता॑रमसादयत् । आ॒य॒जिं॑त्वा॒मन॑वेजा॒त

वेदसं ।। विश्वे॒हित्वा॑स॒जोष॑सोदे॒वासो॑दू॒तमक्र॑त । श्रुष्टी॑देवप्र॒थमोय॒ज्ञियो॑भुवः ।। इ॒मंघा॑वी॒रोऽअ॒मृतं॑

दू॒तंकृ॑ण्वीत॒मर्त्यः॑ । पा॒व॒कंकृ॒ष्णव॑र्त॒नि॑विहा॑यसं ।। तंहु॑वेमय॒तस्रु॑चःसु॒भासं॑शु॒क्रशो॑चिषं । वि॒शाम॒

ग्निम॒जरं॑प्र॒त्नमीड्यं॑ ।। १२ ।। योऽअ॑स्मैह॒व्यदा॑तिभि॒राहु॑तिं॒मर्तो॑विधत् । भूरि॒पोष॒संध॑त्तेवी॒रव॒द्यशः॑ ।।

प्र॒थमं॑जा॒तवे॑दसमा॒ग्निंय॒ज्ञेषु॑पू॒र्व्यं॑ । प्रति॒स्रुगे॑ति॒नम॑साह॒विष्म॑ती ।। आभि॑र्विधेमा॒ग्नये॒ज्ये॑ष्ठाभि॒र्व्यश्व

वत् । मंहि॑ष्ठाभिर्म॒तिभिः॑शु॒क्रशो॑चिषे ।। नूनम॑र्च॒विहा॑यसे॒स्तोमे॑भिःस्थूरयू॒प॒वत् । ऋषे॑वैयश्व॒दम्यां

या॒ग्नये॑ ।। अति॑थिं॒मानु॑षाणांसू॒नुंव॒न॒स्पती॑नां । विप्रा॑ऽअ॒ग्निमव॑सेप्र॒त्नमी॑ळते ।। १३ ।। म॒होविश्वाँ॑ऽअ॒

क्र०सं० भिषतोऽभिहृत्यानिमानुषा । अग्नेनिषत्सिनमसाधिबर्हिषि ॥ वैश्वानरोवार्यापुरुवंस्वंरायःपुरुस्पृहः । अ०६
सुवीर्यस्यप्रजावतोयशस्वतः ॥ त्वंवरोसुषाम्णेऽग्नेजनायचोदय । सदावसोरातिंयविष्ठशश्वते ॥ त्वंहिसु अ०२
१२ क्रतूरसित्वंनोगोमतीरिषः । महोरायःसातिमग्नेऽअपावृधि ॥ अग्नेत्वंयशाऽअस्यामित्रावरुणावह ।
ऋतावानासम्राजापूतदक्षसा ॥ १४ ॥

सखायइतित्रिंशदृचंचतुर्थंसूक्तं विश्वमनाइंद्रोंत्येतृचेवरोदानस्तुतिरुष्णिगंत्यानुष्टुप् ॥

सखायऽआशिषामहिब्रह्मेंद्रायवज्रिणे । स्तुषऽऊषुवोनृतमायधृष्णवे ॥ शवसाह्यसिश्रुतोवृत्रहत्ये
नवृत्रहा । मघैर्मघोनोऽअतिशूरदाशसि ॥ सनःस्तवानऽआभररयिंचित्रश्रवस्तमं । निरेकेचिद्योहरिवो
वसुर्ददिः ॥ आनिरेकमुतप्रियमिंद्रदर्षिजनानां । धृषताधृष्णोस्तवमानऽआभर ॥ नतेसव्यंनदक्षिणं
हस्तंवरंतऽआमुरः । नपरिबाधोहरिवोगविष्टिषु ॥ १५ ॥ आत्वागोभिरिवव्रजंगीर्भिर्ऋणोम्यद्रिवः । १२
आस्माकामंजरितुरामनःपृण ॥ विश्वानिविश्वमनसोधियानोवृत्रहंतम । उग्रप्रणेतरधिषूवसोगहि ॥

वयंतेऽअस्यवृंत्रहन्विद्यामंशूरनव्यंसः । वसोंःस्पार्हंस्यंपुरुहूतराधंसः ॥ इंद्रयथाह्यस्तितेपंरीतंनृतोशवंः ।
अमृंक्तारातिःपुंरुहूतदाशुषें ॥ आवृंषस्वमहामहमहेनृंतमराधंसे । दृह्ळश्चिंदृह्यमघवन्मघत्तंये ॥ १६ ॥ नू
ऽअन्यत्रांचिदद्रिवस्त्वंनोजग्मुराशसंः । मघंवञ्छग्धितवतन्नंऽऊतिभिः ॥ नह्यं१गनृंतोत्वदन्यंविंदामि
राधंसे । रायेद्युम्नायशवंसेचगिर्वणः ॥ एंदुमिंद्रांयसिंचतपिबांतिसोम्यंमधुं । प्रराधंसाचोदयातेमहित्व
ना ॥ उपोहरींणांपतिंदक्षंपृंचंतंमब्रवं । नूनंश्रुंधिस्तुवतोऽअश्व्यस्यं ॥ नह्यं१गपुराचनजज्ञेवीरतंरस्त्व
त् । नकींरायानैवथानभंदना ॥ १७ ॥ एदुमध्वोंमदिन्तंरंसिंचवांध्वर्योंऽअंधंसः । एवाहिवीरःस्तवंतेस
दावृंधः ॥ इंद्रंस्थातर्हरींणांनकिंष्टेपूर्व्यस्तुंतिं । उदांनंशशवंसानभंदना ॥ तंवोवाजांनांपतिमहूंमहिश्र
वस्यवंः । अप्रांयुभिर्यज्ञेभिर्वावृधेन्यं ॥ एतोन्विंद्रंस्तवांमसखांयःस्तोम्यंनरं । कृष्टीर्योविश्वांऽअभ्य
स्त्येकऽइत् ॥ अगोंरुधायगविषेंद्युक्षायदस्म्यंवचंः । घृतात्स्वादीयोमधुंनश्चवोचत ॥ १८ ॥ यस्यामिं
तानिवीर्याइनराधःपर्यंतवे । ज्योतिर्नविश्वंमभ्यस्तिदक्षिणा ॥ स्तुहींद्रंव्यश्ववदनूर्मिंवाजिनंयमं ।

अयोगयमंमंहमानंविदाशुषे ॥ एवानूनमुपस्तुहिवैय्यश्वदशमंनवं । सुविद्वांसंचर्कृत्यंचरणीनां ॥ वेत्थाहिनिर्ऋतीनांवज्रहस्तपरिवृजं । अहरहःशुंध्युःपरिपदामिव॥तादिंद्रावऽआभरयेनादंसिष्ठकृत्वने । द्विताकुत्सायशिश्नथोनिचोदय ॥ १९ ॥ तमुत्वानूनमीमहेनव्यंदंसिष्ठसन्यसे । सत्वंनोविश्वाऽअभिमातीःसक्षणिः ॥ यऽऋक्षादंहसोमुचद्योवार्यात्सप्तसिंधुषु । वधर्दासस्यतुविनृम्णनीनमः ॥ यथावरोसुषाम्णेसनिभ्यऽआवहोरयिं । व्यश्वेभ्यःसुभगेवाजिनीवति ॥ आनार्यस्यदक्षिणाव्यश्वाँऽएतुसोमिनः । स्थूरंचराधःशतवंत्सहस्रवत् ॥ यत्त्वापृच्छादीजानःकुहयाकुहयाकृते । एषोऽअपश्रितोवलोगोमतीमवतिष्ठति ॥ २० ॥

१३ तावां विश्वस्येति चतुर्विंशत्यृचंपंचमंसूक्तं विश्वमनामित्रावरुणौ दशम्यादितृचस्यविश्वेदेवा उष्णिक्तृन्योविंश्युष्णिग्गर्भा ॥

तावांविश्वस्यगोपादेवादेवेषुयज्ञिया । ऋतावानायजसेपूतदक्षसा ॥ मित्रातनानरथ्यावरुणोयश्चसुक्रतुः । सनात्सुजातातनयाधृतव्रता ॥ तामातावि॒श्ववेदसासुर्यायप्रमहसा । महीजंजानादितिर्ऋ १३

तावरी ॥ महांतांमित्रावरुणासम्राजादेवावसुरा । ऋतावानावृतमाघोषतोबृहत् ॥ नपाताशवसोमहः
सूनूदक्षस्यसुक्रतू । सृप्रदानूऽइषोवास्त्वधिक्षितः ॥ २१ ॥ संयादानूनियेमथुर्दिव्याःपार्थिवीरिषः । नभ
स्वतीरावांचरंतुवृष्टयः ॥ अधियाबृहतोदिवो३भियूथेवपश्यतः । ऋतावानासम्राजानमसेहिता ॥ ऋता
वानानिषेदतुःसाम्राज्यायसुक्रतू । धृतव्रताक्षत्रियाक्षत्रमाशतुः ॥ अक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरानुल्बणेनचक्ष
सा । निचिन्मिषंतानिचिरानिचिक्यतुः ॥ उतनोदेव्यदितिरुरुष्यतांनासत्या । उरुष्यंतुमरुतोवृद्धशव
सः ॥ २२ ॥ तेनोनावमुरुष्यतदिवानक्तंसुदानवः । अरिष्यंतोनिपायुभिःसचेमहि ॥ अघ्नतेविष्णवेव
यमरिष्यंतःसुदानवे । श्रुधिस्वयावन्त्सिंधोपूर्वचित्तये ॥ तद्वार्यंवृणीमहेवरिष्ठंगोपयत्यं । मित्रोयत्पांतिव
रुणोयदर्यमा ॥ उतनःसिंधुरपांतन्मरुतस्तदश्विना । इंद्रोविष्णुर्मीढ्वांसःसजोषसः ॥ तेहिष्मावनुषोन
रोभिमातिंकयस्यचित् । तिग्मंनक्षोदःप्रतिघ्नंतिभूर्णयः ॥ २३ ॥ अयमेकऽइत्थापुरूरुचष्टेविविश्पतिः
। तस्यव्रतान्यनुवश्चरामसि ॥ अनुपूर्वाण्योक्यासाम्राज्यस्यसश्चिम । मित्रस्यव्रतावरुणस्यदीर्घश्रु

क०सं० त् ॥ परियोरश्मिनांदिवोंतान्ममेपृथिव्याः । उभेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा ॥ उदुष्यशरणेदिवोज्योतिरयं
स्तसूर्यः । अग्निर्नशुक्रःसंमिधानऽआहुतः ॥ वचोदीर्घप्रसद्मनीशेवाजस्यगोमतः । ईशेहिपित्वोविष अ० ६
१४ स्यदावने ॥ २४ ॥ तत्सूर्यंरोदसीऽउभेदोषावस्तोरुपब्रुवे । भोजेष्वस्माँऽअभ्युच्चरासदा ॥ ऋज्रमुक्ष अ० २
ण्यायनेरजतंहरयाणे । रथंयुक्तमसनामसुषामणि ॥ तान्मेऽअश्व्यानांहरीणांनितोशना । उतोनुकृत्व्यां
नांनृवाहसा ॥ स्मदभीशूकशावंताविप्रानविष्ठयामती । महोवाजिनावर्वतासचासनं ॥ २५ ॥

युवोरुष्विति पंचविंशत्यृचं षष्ठं सूक्तं आंगिरसोऽव्यश्वो विश्वमना वाश्विनावुष्णिक् विंश्याद्यानां
वायुः षोडश्याद्याश्चतस्र एकविंश्यंत्या च गायत्र्योविंश्यनुष्टुप् ॥

युवोरुषूरथंहुवेसधस्तुत्यायसूरिषु । अतूर्तदक्षावृषणावृषण्वसू ॥ युवंवरोसुषाम्णेमहेतनेनासत्या ।
अवोभिर्याथोवृषणावृषण्वसू ॥ तावामद्यहवामहेहव्येभिर्वाजिनीवसू । पूर्वीरिषऽइषयंतावतिक्षपः ॥ १४
आवांवाहिष्ठोऽअश्विनारथोयातुश्रुतोनरा । उपस्तोमान्तुरस्यदर्शथःश्रिये ॥ जुहुराणाचिदश्विनामन्ये

थांवृषणवसू । युवंहिरुद्रापर्षथोऽअतिद्विषः ॥ २६ ॥ दुस्राहिविश्वंमानुषङ्मक्षुभिःपरिदीयथः । धियं
जिन्वामधुवर्णाशुभस्पती ॥ उपनोयातमश्विनारायाविश्वपुषासह । मघवानासुवीरावनपच्युता ॥ आ
मेऽअस्यप्रतीव्यं१मिंद्रंनासत्यागतं । देवादेवेभिरद्यसचनस्तमा ॥ वयंहिवांहवामहऽउक्षण्यंतोव्यश्व
वत् । सुमतिभिरुपविप्राविहागतं ॥ अश्विनास्वृषेस्तुहिकुविद्‌तेश्रवंतोहवं । नेदीयसःकूळयातःपणीउँरु
त ॥ २७ ॥ वैयश्वस्यश्रुतंनरोतोमेऽअस्यवेदथः । सजोषसावरुणोमित्रोऽअर्यमा ॥ युवादत्तस्यधि
ष्ण्यायुवानीतस्यसूरिभिः । अहरहर्वृषणामह्यंशिक्षतं ॥ योवांयज्ञेभिरावृतोधिवस्त्रावधूरिव । सपर्यंतांशु
भेचक्रातेऽअश्विना ॥ योवामुरुव्यचस्तमंचिकेततिनृपाय्यं । वर्तिरश्विनापरियातमस्मयू ॥ अस्मभ्यं
सुवृषण्वसूयातंवर्तिर्नृपाय्यं । विषुद्रुहेवयज्ञमूहथुर्गिरा ॥ २८ ॥ वाहिष्ठोवांहवानांस्तोमोदूतोहुवन्न
रा । युवाभ्यांभूत्वश्विना ॥ यद्‌दोदिवोऽअर्णवऽइषोवामदथोगृहे । श्रुतमिन्मेऽअमर्त्या ॥ उतस्याश्वे
तयावरीवाहिष्ठावांनदीनां । सिंधुर्हिरण्यवर्तनिः ॥ स्मदेतयासुकीर्त्याश्विनाश्वेतयाधिया । वहेथेशुभ्र

ऋ०सं० यावाना ॥ युक्ष्वाहित्वंरथासहायुवस्वपाष्यावसा । आन्नोवायोमधुपिबास्माकंसवनागहि ॥ २९ ॥ त अ०६
वंवायवृतस्पतेत्वष्टुर्जामातरद्भुत । अवांस्यावृणीमहे ॥ त्वष्टुर्जामातरंवयमीशानंरायऽईमहे । सुतावं अ०२
१५ तोवायुंद्युम्नाजनासः ॥ वायोयाहिशिवादिवोवहस्वासुस्वश्व्यं । वहस्वमहःपृथुपक्षसारथे ॥ त्वांहिसु
प्सरस्तमंनृषदनेषुहूमहे । ग्रावाणंनाश्वपृष्ठंमंहना ॥ सत्वंनोदेवमनसावायोमंदानोऽअग्रियः । कृधिवा
जाँऽअपोधियः ॥ ३० ॥

अग्निरुक्थइति द्वाविंशत्यृचंसप्तमंसूक्तं वैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवाःप्रगाथः ॥

अग्निरुक्थेपुरोहितोग्रावाणोबर्हिरध्वरे । ऋचायामिमरुतोब्रह्मणस्पतिंदेवाँऽअवोवरेण्यं ॥ आ
पशुंगासिपृथिवींवनस्पतीनुषासानक्तमोषधीः । विश्वेचनोवसवोविश्ववेदसोधीनांभूतप्रावितारः ॥ प्र
सूनंऽएत्वध्वरोऽग्नादेवेषुपूर्व्यः । आदित्येषुप्रवरुणेधृतव्रतेमरुत्सुविश्वभानुषु ॥ विश्वेहिष्मामनवेविश्ववे
दसोभुवन्वृधेरिशादसः । अरिष्टेभिःपायुभिर्विश्ववेदसोयंतानोवृकंच्छर्दिः ॥ आनोऽअद्यसमनसोगंता १५

विश्वेसजोषसः । ऋचागिरामरुतोदेव्यदितेसदनपस्त्यमहि ॥ ३१ ॥ अभिप्रियामरुतोयावोऽअश्व्या
हव्यामित्रप्रयाथनं । आबर्हिरिंद्रोवरुणस्तुरानरऽआदित्यासःसदंतुनः ॥ वयंवोवृक्तबर्हिषोहितप्रयसऽआ
नुषक् । सुतसोमासोवरुणहवामहेमनुष्वदिद्धाग्नयः ॥ आप्रयातमरुतोविष्णोऽअश्विनापूषन्माकीनया
धिया । इंद्रऽआयातुप्रथमःसनिष्युभिर्वृषायोवृत्रहागृणे ॥ विनोदेवासोऽअद्रुहोच्छिद्रंशर्मयच्छत ।
नयद्दूराद्वसवोनूचिदंतितोवरूथमादधर्षति ॥ अस्तिहिवःसजात्यंरिशादसोदेवासोऽअस्त्याप्यं । प्रणः
पूर्वस्मैसुवितायवोचतमक्षूसुम्नायनव्यसे ॥ ३२ ॥ इदाहिवऽउपस्तुतिमिदावामस्यभक्तये । उपवोवि
श्ववेदसोनमस्युराँऽअसृक्ष्यन्यामिव ॥ उदुष्यवःसविताप्रणीतयोस्थादूर्ध्वोवरेण्यः । निद्विपादश्चतुष्पा
दोऽअर्थिनोविश्रन्पतयिष्णवः ॥ देवंदेवंवोवसेदेवंदेवमभिष्टये । देवंदेवंहुवेमवाजसातयेगृणंतोदेव्याधिया
॥ देवासोहिष्मामनवेसमन्यवोविश्वेसाकंसरातयः । तेनोऽअद्यऽतेऽअपरंतुचेतुनोभवंतुवरिवोविदः ॥ प्र
वःशंसाम्यद्रुहःसंस्थऽउपस्तुतीनां । नतंधूर्तिर्वरुणमित्रमर्त्यंयोवोधामभ्योविधत् ॥ प्रसक्षयंतिरतेविमही

क०सं० रिषोयोवोवरांयदाशति । प्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्पर्यरिष्टः सर्वऽएधते ॥ ३३ ॥ कृतेसविंदतेयुधः सुगेभि अ०६
यात्यध्वनः । अर्यमामित्रोवरुणः सरातयोयंत्रायंतेसजोषसः ॥ अन्नेचिदस्मैकृणुथान्यंचनंदुर्गेचिदा अ०२
१६ सुसरणं । एषाचिदस्माद्दशनिःपरोनुसास्रेधंतीविनंश्यतु॥यदद्यसूर्यऽउद्यतिप्रियंक्षत्राऽऋतंदध। यन्निम्रु
चिप्रबुधिविश्ववेदसोयद्वामध्यंदिनेदिवः ॥ यद्वाभिपित्वेऽअसुराऽऋतंयतेछर्दिर्येमविदाशुषे । वयंत
द्वोवसवोविश्ववेदसऽउपस्थेयामग्रध्यऽआ ॥ यदद्यसूरऽउदितेयन्मध्यंदिनऽआतुचि । वामंधत्थमन
वेविश्ववेदसोजुह्वानायप्रचेतसे ॥ वयंतद्वःसम्राजऽआवृणीमहेपुत्रोनबहुपाय्यं ॥ अश्यामतदादित्या
जुह्वतोहविर्येनवस्योनशामहै ॥ ३४ ॥

येत्रिंशतीतिपंचर्चमष्टमंसूक्तं मनुर्विश्वेदेवागायत्री चतुर्थीपुरउष्णिक् ॥

येत्रिंशतित्रयस्परोदेवासोबर्हिरासदन् ॥ विदन्नहद्विनासनन् ॥ वरुणोमित्रोऽअर्यमास्मद्रातिषा १६
चोऽअग्नयः । पत्नीवंतोवषट्कृताः । तेनोगोपाऽअपाच्यास्तऽउदक्तऽइत्थान्यक् ॥ पुरस्तात्सर्वयावि

शा । यथावशंतिदेवास्तथेदंसत्तदेषांनकिरामिनत् । अरावाचनमर्त्यः ॥ समानांसप्तऽक्रष्टयःसप्तद्युम्ना
न्येषां । सप्तोऽअधिश्रियोधिरे ॥ ३५ ॥

बभ्रुरेकइतिदशर्चंनवमंसूक्तं मारीचःकश्यपोमनुर्वा विश्वेदेवाः क्रमेणसोमो
ग्निस्त्वष्टेंद्रःपूषाविष्णुरश्विनौमित्रावरुणौअन्त्यंद्विपदाविराट् ॥

बभ्रुरेकोविषुणःसूनरोयुवांज्यंक्तेहिरण्ययं ॥ योनिमेकऽआससादद्योतनोंतर्देवेषुमेधिरः ॥ वाशीमे
कोबिभर्तिहस्तंऽआयसीमंतर्देवेषुनिध्रुविः ॥ वज्रमेकोबिभर्तिहस्तऽआहितंतेनवृत्राणिजिघ्नते॥ तिग्म
मेकोबिभर्तिहस्तऽआयुधंशुचिरुग्रोजलाषभेषजः ॥ पथऽएकःपीपायतस्करोयथाँऽएषवेदनिधीनां ॥
त्रीण्येकऽउरुगायोविचक्रमेयत्रदेवासोमदंति ॥ विभिर्द्वाचरतऽएकयासहप्रप्रवासेववसतः ॥ सदोद्वाच
क्रातेऽउपमादिविसम्राजासर्पिरासुती ॥ अर्चंतऽएकेमहिसाममन्वततेनसूर्यमरोचयन् ॥ ३६ ॥

नहिवइतिचतुर्ऋचंदशमंसूक्तं मनुर्विश्वदेवा गायत्रीपुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुप् ॥

ऋ॰सं॰ नहिवोऽअस्त्यर्भकोदेवासोनकुमारकः। विश्वेसतोमहांतऽइत् ॥ इतिस्तुतासोऽअसथारिशादसोये
स्थत्रयश्चत्रिंशच्च । मनोर्देवायज्ञियासः ॥ तेनस्त्राध्वंतेवतनतऽउनोऽअधिवोचत ॥ मानःपथःपित्र्या अ॰ ६
१७ न्मानवादधिदूरंनैष्टपरावतः ॥ येदेवासऽइहस्थनविश्वेवैश्वानराऽउत । अस्मभ्यंशर्मसप्रथोगवेश्वाय अ॰ २
यच्छत ॥ ३'७ ॥ ॥ इत्यष्टमेमंडले चतुर्थोनुवाकः ॥

पंचमेनुवाकेद्वादशसूक्तानि तत्रयोयजातीत्यष्टादशर्चं प्रथमंसूक्तं मनुः ईज्यास्तवो यजमानप्रशं
साच पंचम्यादिपंचभिर्दंपत्योःस्तुतिः शिष्टास्तदाशिषो गायत्रीनवमीचतुर्दश्यौद्वेअनुष्टुभौ दशमी
पादनिचृत्पंचदश्याद्याःपंक्तयः ॥

योयजातियजातऽइत्सुनवच्चपचातिच । ब्रह्मेदिंद्रस्यचाकनत्॥पुरोळाशंयोऽअस्मैसोमंररतऽआशि
रं । पादित्तंशक्रोऽअंहसः ॥ तस्यद्युमाँऽअसद्रथोदेवजूतःसशूशुवत् । विश्वावन्वन्नमित्रिया ॥ अस्य
प्रजावतीगृहेसश्चंतीदिवेदिवे । इळाधेनुमतीदुहे ॥ यादंपतीसमनसासुनुतऽआचधावतः । देवासोनि १७

त्यंया शिरां ॥ ३८ ॥ प्रतिंप्राशव्यांऽइतः सम्यंचाबर्हिराशाते । नतावाजेषुवायतः ॥ नदेवानामपिंह्नुतः सुमुतिंन
जुंगुक्षतः । श्रवोंबृहद्विवासतः ॥ पुत्रिणाताकुंमारिणाविश्वमायुर्व्यंश्नुतः । उभाहिरंण्यपेशसा ॥ वीं
तिहोंत्राकृतद्वंसूदशस्यंतामृतांयकं । समूधोरोमशंहंतोदेवेषुंकृणुतोदुवंः ॥ आशर्मपर्वतानांवृणीमहेंन
दीनां । आविष्णोंःसचाभुवंः ॥ ३९ ॥ ऐतुंपूषारयिर्भगंःस्वस्तिसंर्वधातंमः । उरुरध्वांस्वस्तयें ॥ अरमं
तिरनर्वणोविश्वोंदेवस्यमनंसा । आदित्यानांमनेहऽइत् ॥ यथांनोमित्रोऽअंर्यमावरुंणःसंतिगोपाः । सु
गाऽऋतस्यपंथांः ॥ अग्निंवंःपूर्व्यंगिरादेवमींळेवसूंनां । सपर्यंतंःपुरुप्रियंमित्रंनक्षेत्रसाधंसं ॥ मक्षूदेववं
तोरथःशूरोंवापृत्सुकासुंचित् ॥ देवानांयऽइन्मनोयजंमानऽइयंक्षत्यभीदयंज्वनोभुवत् ॥ नयंजमानरि
ष्यसिनसुंन्वाननदेंवयो । देवानांयइन्मनोयजंमानऽइयंक्षत्यभीदयंज्वनोभुवत् ॥ नकिष्टंकर्मणानश
न्नप्रयोंषन्नयोंषति । देवानांयऽइन्मनोयजंमानऽइयंक्षत्यभीदयंज्वनोभुवत् ॥ असदत्रंसुवीर्यंमुतत्य

क्र०सं० दा॒श्वश्व्यं॑ । दे॒वानां॒यऽइन्मनो॒यजं॑मान॒ऽइयं॑क्षत्य॒भीदयं॑ज्वनोभुवत् ॥ ४० ॥ ॥ इतिषष्ठाष्टके द्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥ अ०६ अ०३

१८ प्रकृतानित्रिंशन्मेधातिथि र्वयंघैकोनामेध्यातिथिर्बार्हतं त्रिगायत्र्यनुष्टुबंतमेंद्रयाहि ह्यूनानीपातिथिरानुष्टुभं तृचों त्योगायत्रस्तंसहस्रं वसुरोचिषोंगिरसोपश्य न्नग्निनाचतुर्विंशतिः श्यावाश्व आश्विनमुपरिष्टाज्ज्यौतिषं पंक्तिमहाबृहतीपंक्त्यंत मवितासिससप्तशाक्करं महापंक्त्यंतं प्रेदंमहापांक्तमाद्यातिजगती यज्ञस्यदशैंद्राग्नमग्निमस्तोषि नाभाकआग्नेयंमहापांक्तं हींद्राग्नीद्वादशैंद्राग्नमंत्यात्रिष्टुप् द्वितीयाशक्वर्यस्माऊषुदशवारुणं त्वस्तभ्नात्षळर्चनानावा त्रैष्टुभमंत्यं वातृचमाश्विनमानुष्टुभमपश्यदिमे त्रयस्त्रिंशद्विरूपआंगिरस आग्नेयंतुसमिधाग्निं त्रिंशदाद्यद्विचत्वारिंशत्रिशोक आद्याग्नैंद्री ॥ ३ ॥

प्रकृतानीतित्रिंशदृचंद्वितीयंसूक्तं मेधातिथिरिंद्रोगायत्री ॥

॥ हरिः ओम् ॥ प्र॒कृ॒तान्यृं॑जी॒षिण॒ःकण्वा॒ऽइंद्रं॑स्य॒गाथं॑या ॥ मदे॒सोमं॑स्यवोचत ॥ यः॒सृबिं॑द॒मनं॑र्शनिं॒ १८
पिप्रुं॑दा॒सम॑ही॒शुवं॑ । वधी॑दु॒ग्रोरि॒णन्न॒पः ॥न्यर्बुं॑दस्य वि॒ष्टपं॑व॒र्ष्माणं॑बृह॒तस्ति॑र ॥ कृषेतादिं॑द्र॒पौस्यं॑ ॥ प्रति

श्रुतायंवोधृषत्तूर्णाशंनगिरेरधि । हुवेसुशिप्रमूतये ॥ सगारश्वस्यविव्रजंमंदानःसोम्येभ्यः । पुरंनशूरदर्षसि ॥१ ॥ यदिमेरारणःसुतऽउक्थेवादधंसेचनः । आरादुपस्वधागहि ॥ वयंघातेऽअपिष्मसिस्तोतारऽइंद्रगिर्वणः । त्वंनोजिन्वसोमपाः ॥ उतनःपितुमाभरसंरराणोऽअविक्षितं । मघवन्भूरितेवसु ॥ उतनोगोमतस्कृधिहिरण्यवतोऽअश्विनः । इळाभिःसंरभेमहि ॥ बृबदुक्थंहवामहेसृप्रकरस्नमूतये ॥ साधुकृण्वंतमवसे ॥ २ ॥ यःसंस्थेचिच्छतक्रतुरादींकृणोतिवृत्रहा । जरितृभ्यःपुरूवसुः ॥ सनःशक्रश्चिदाशकद्दानवाँऽअंतराभरः । इंद्रोविश्वाभिरूतिभिः ॥ योरायोऽवनिर्महान्त्सुपारःसुन्वतःसखा । तमिंद्रमभिगायत ॥ आयंतारंमहिस्थिरंपृतनासुश्रवोजितं । भूरेरीशानमोजसा ॥ नकिरस्यशचीनांनियंतासूनृतानां ॥ नकिर्वक्तानदादिति ॥ ३ ॥ ननूनंब्रह्मणामृणंप्राशूनामस्तिसुन्वतां।नसोमोऽअप्रतापपे। पन्यऽइदुपगायतपन्यऽउक्थानिशंसत । ब्रह्माकृणोतपन्यऽइत् ॥ पन्यऽआदर्दिरच्छतासहस्रावाज्यवृतः । इंद्रोयोयज्वनोवृधः । विषूचरस्वधाऽअनुकृष्टीनामन्वाहुवः । इंद्रपिबसुतानां । पिबस्वधैनवानामु

तयस्तुभ्यसेचा । उतायमिंद्रयस्तव ॥ ४ ॥ अतींहिमन्युषाविणंसुषुवांसमुपारणे । इमंरातंसुतंपिब ।
इहितिस्रःपरावतंऽइहिपंचजनाँऽअति । धेनाऽइंद्रावचाकशत् ॥ सूर्योरश्मिंयथासृजात्वायच्छंतुमेगि अ०६
१९ रः । निम्नमापोनसध्र्यक् ॥ अध्वर्यवातुहिषिंचसोमंवीरायशिप्रिणे । भरासुतस्यपीतये ॥ यऽउद्गःफ अ०३
लिगंभिनन्न्यं१क्सिधूँरवासृजत् । योगोषुपक्कंधारयत् ॥ ५ ॥ अहन्वृत्रमृचीषमऽऔर्णवाभमहीशुवं ।
हिमेनाविध्यदर्बुदं ॥ प्रवंऽउग्रायनिष्टुरेषाह्लायप्रसक्षिणे । देवत्तंब्रह्मगायत ॥ योविश्वान्यभिव्रतासो
मस्यमदेऽअंधसः । इंद्रोदेवेषुचेतति ॥ इहत्यासधमाद्याहरीहिरण्यकेश्या । वोह्लामभिप्रयोहितं ॥ अ
र्वांचंत्वापुरुष्टुतप्रियमेधस्तुताहरी ॥ सोमपेयायवक्षतः ॥ ६ ॥

वयंघेत्येकोनविंशत्यृचं तृतीयंसूक्तं मेध्यातिथिरिंद्रोबृहती षोडश्याद्यास्तिस्रोगात्र्योन्त्यानुष्टुप्॥

वयंघंत्वासुतावंतऽआपोनवृक्तबर्हिषः । पवित्रस्यप्रस्रवणेषुवृत्रहन्परिस्तोतारऽआसते॥ स्वरंतित्वासुते १९
नरोवसोनिरेकऽउक्थिनः । कदासुतंतृषाणऽओकऽआगमऽइंद्रस्वब्दीववंसगः ॥ कण्वेभिर्धृष्णवाधृषद्वा

जँदर्षिंसहस्रिणं । पिशंगंरूपंमघवन्विचर्षणेमक्षूगोमंतमीमहे ॥ पाहिगायांधंसोमदऽइंद्रांयमेध्यातिथे ।
यःसंमिश्लोहर्योर्यःसुतेसचावज्रीरथोहिरण्ययः ॥ यःसुषव्यःसुदक्षिणऽइनोयःसुक्रतुर्गृणे । यऽआकरः
सहस्रायःशतामघऽइंद्रोयःपूर्भिदारितः ॥ ७ ॥ योधृषितोयोऽवृतोयोऽअस्तिश्मश्रुषुश्रितः । विभूतद्यु
म्नश्च्यवनःपुरुष्टुतःक्रत्वागौरिवशाकिनः ॥ कईंवेदसुतेसचापिबंतंकद्वयोदधे । अयंयःपुरोविभिनत्योजं
सामंदानःशिप्र्यंधसः ॥ दानामृगोनवारणःपुरुत्राचरथंदधे । नकिंष्ट्वानियमदासुतेगंमोमहांश्चरस्योजं
सा ॥ यउऽग्रःसन्ननिःष्टृतःस्थिरोरणायसंस्कृतः । यदिंस्तोतुर्मघवाशृणवद्धवंनेंद्रोयोषत्यागमत् ॥ सत्यमि
त्थावृषेदसिवृषजूतिर्नोऽवृतः । वृषाह्युग्रशृण्विषेपरावतिवृषोऽअर्वावतिश्रुतः ॥ ८ ॥ वृषणस्तेऽअभीशवोवृषा
कशाहिरण्ययी । वृषारथोमघवन्वृषणाहरीवृषात्वंशतक्रतो ॥ वृषासोतासुनोतुतेवृषन्नृजीपिन्नाभर । वृषा
दधन्वेवृषणंनदीष्वातुभ्यंस्थातर्हरीणां ॥ एंद्रयाहिपीतयेमधुशविष्ठसोम्यं । नायमच्छामघवाशृणवद्गि
रोब्रह्मोक्थाचसुक्रतुः ॥ वहंतुत्वारथेष्ठामाहरयोरथयुजः । तिरश्चिदर्यंसवनानिवृत्रहन्नन्येषांयाशतक्र

ऋ०सं० तो ॥ अस्माकंमद्यांतंमंस्तोमंधिष्वमहामह । अस्माकंतेसवंनासंतुशंतंमामदांयद्युक्षसोमपाः ॥ ९ ॥ अ०६
नहिषस्तवनोममंशास्त्रेऽअन्यस्यरण्यंति । योऽअस्मान्वीरऽआनंयत् ॥ इंद्रंश्चिद्वातदंब्रवीत्स्त्रियाऽअं अ०३
२० शास्यंमनंः । उतोऽअहक्रतुंरघुं ॥ सप्तीचिद्घामदच्युतामिथुनावंहतोरथं । एवेद्धूर्वृष्णऽउत्तंरा ॥ अधः
पंश्यस्वमोपरिंसंतरांपांदकौहंर । मातेंकशप्लकौदृंशन्स्त्रीहिब्रह्माबभूविंथ ॥ १० ॥

एंद्रयाहीत्यष्टादशर्चंचतुर्थंसूक्तं नीपातिथिरिंद्रोनुष्टुप् अंत्यतृचंआंगिरसःसहस्रंवसुरोचिषोपश्यद्गायत्री ॥

एंद्रंयाहिहरिंभिरुपकण्वंस्यसुष्टुतिं । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ॥ आत्वाग्रावावदंन्नि
हसोमीघोषेंणयच्छतु । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ॥ अत्राविनेमिरेषामुरांनधूनुतेवृकंः ।
दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ॥ आत्वाकण्वांऽइहावंसेहवंतेवाजंसातये । दिवोऽअमुष्यशा
संतोदिवंयर्यदिवावसो ॥ दधांमितेसुतानांवृष्णेनपूर्वपाय्यं । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ॥ २०
॥ ११ ॥ स्मत्पुंरंधिर्नऽआगंहिविश्वतोंधीनंऽऊतयें । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ॥ आ

नोंयाहिमहेमतेसहस्रोतेशतांमघ । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यादिवावसो ।। आत्वाहोतामनुर्हितोदेव
त्रावंक्षदीडर्चः । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ।। आत्वांमदच्युताहरींश्येनंपक्षेवंवक्षतः । दि
वोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ।। आयांह्यर्यऽआपरिस्वाहासोमंस्यपीतये । दिवोऽअमुष्यशासं
तोदिवंयर्यदिवावसो ।। १२ ।। आनोंयाह्युपश्रुत्युक्थेषुंरणयाऽइह । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदि
वावसो ।। सरूपैरासुनोंगहिसंभृतैःसंभृताश्वः । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ।। आयांहिपर्व
तेभ्यःसमुद्रस्याधिविष्टपंः । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ।। आनोगव्यान्यश्व्यांसहस्रांशूर
दर्द्दहि । दिवोऽअमुष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ।। आनःसहस्रशोभंरायुतांनिशतानिंच । दिवोऽअमु
ष्यशासंतोदिवंयर्यदिवावसो ।। आयदिंद्रश्चदद्दहेसहस्रंवसुंरोचिषः । ओजिष्ठमश्व्यंपशुं ।। यऽऋज्रा
वातंरंहसोरुषासोंरघुष्यदंः । भ्राजंतेसूर्याऽइव ।।पारांवतस्यरातिषुंद्रवच्चंकेष्वाशुषुं । तिष्ठंवनंस्यमध्यऽ
आ ।। १३ ।।

अग्निनेंद्रेणेतिचतुर्विंशत्यृचंपंचमंसूक्तं आत्रेयःश्यावाश्वोश्विनावुपरिष्टाज्ज्योति स्त्रयोविंशी
महाबृहती द्वाविंशीचतुर्विंश्यौपंक्ती ॥

अग्निनेंद्रेणवरुणेनविष्णुनादित्यैरुद्रैर्वसुभिःसचाभुवा । सजोषसाऽउषसासूर्येणचसोमंपिबतमश्विना
॥ विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेनवाजिनादिवापृथिव्याद्रिभिःसचाभुवा । सजोषसाऽउषसासूर्येणचसोमंपिबत
मश्विना ॥ विश्वैर्देवैस्त्रिभिरेकादशैरिहाद्भिर्मरुद्भिर्भृगुभिःसचाभुवा । सजोषसाऽउषसासूर्येणचसोमं
पिबतमश्विना ॥ जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्यमेविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचेषंनो
वोळ्हमश्विना ॥ स्तोमंजुषेथांयुवशेवकन्यनांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचेषं
नोवोळ्हमश्विना ॥ गिरोंजुषेथामध्वरंजुषेथांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं।सजोषसाऽउषसासूर्येणचेषंनोवो
ळ्हमश्विना ॥ १४ ॥ हारिद्रवेवपतथोवनेदुपसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः।सजोषसाऽउषसासूर्येणचत्रिर्व
र्तिर्यातमश्विना ॥ हंसाविवपतथोऽअध्वगाविवसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसाऽउषसासूर्येणच

त्रिर्वर्तिर्यातमश्विना ॥ श्येनाविव पतथो हव्यदातये सोमं सुतं महिषेवाव गच्छथः । सजोषसा उषसा सूर्येण च
त्रिर्वर्तिर्यातमश्विना ॥ पिबतं च तृप्णुतं चा च गच्छतं प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तं । सजोषसा उषसा सूर्येण चोर्जं
नो धत्तमश्विना ॥ जयतं च प्रस्तुतं च प्र चावतं प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तं । सजोषसा उषसा सूर्येण चोर्जं
नो धत्तमश्विना ॥ हतं च शत्रून्यततं च मित्रिणः प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तं ॥ सजोषसा उषसा सूर्येण चोर्जं
नो धत्तमश्विना ॥ १५ ॥ मित्रावरुणवन्ता उत धर्मवन्ता मरुत्वन्ता जरितुर्गच्छथो हवं । सजोषसा उषसा
सूर्येण चादित्यैर्यातमश्विना ॥ अङ्गिरस्वन्ता उत विष्णुवन्ता मरुत्वन्ता जरितुर्गच्छथो हवं । सजोषसा
उषसा सूर्येण चादित्यैर्यातमश्विना ॥ ऋभुमन्ता वृषणा वाजवन्ता मरुत्वन्ता जरितुर्गच्छथो हवं । सजोषसा
उषसा सूर्येण चादित्यैर्यातमश्विना ॥ ब्रह्म जिन्वतमुत जिन्वतं धियो हतं रक्षांसि सेधतममीवाः । सजोषसा
उषसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना ॥ क्षत्रं जिन्वतमुत जिन्वतं नॄन्हतं रक्षांसि सेधतममीवाः । सजोषसा
उषसा सूर्येण च सोमं सुन्वतो अश्विना ॥ धेनूर्जिन्वतमुत जिन्वतं विशो हतं रक्षांसि सेधतममीवाः । सजोष

ऋ०सं० साऽउषसासूर्येणचसोमंसुन्वतोऽअश्विना॥ १६॥ अत्रेरिवश्रृणुतंपूर्व्यस्तुतिंश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्युता अ० ६
।सजोषसाऽउषसासूर्येणचाश्विनातिरोऽअह्न्यं ॥ सर्गाँऽइवसृजतंसुष्टुतीरुपश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्यु अ० ३
२२ ता । सजोषसाऽउषसासूर्येणचाश्विनातिरोऽअह्न्यं ॥ रश्मीँऽरिवयच्छतमध्वराँऽउपश्यावाश्वस्यसुन्व
तोमदच्युता ॥ सजोषसाऽउषसासूर्येणचाश्विनातिरोऽअह्न्यं ॥ अर्वाग्रथंनियच्छतंपिबतंसोम्यंमधु
। आयातमश्विनागतमवस्युर्वामहंहुवेधत्तंरत्नानिदाशुषे ॥ नमोवाकेप्रस्थितेऽअध्वरेनराविवक्षणस्य
पीतये । आयातमश्विनागतमवस्युर्वामहंहुवेधत्तंरत्नानिदाशुषे ॥ स्वाहाकृतस्यतृंपतंसुतस्यदेवावं
धंसः । आयातमश्विनागतमवस्युर्वामहंहुवेधत्तंरत्नानिदाशुषे ॥ १७ ॥

अवितासीतिसप्तर्चंषष्ठंसूक्तं श्यावाश्वइंद्रःशक्करी अंत्यामहापंक्तिः ॥

अवितासिसुन्वतोवृक्तबर्हिषःपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभागमधारयन्विश्वाःसेहानःपृतनाऽ २२
उरुज्रयःसमप्सुजिन्मरुत्वाँऽइंद्रसत्पते ॥ प्रावस्तोतारंमघवन्नवत्वांपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंते

भागमधारयन्विश्वाःसेहानःपृतनाऽउरुज्रयःसमप्सुजिन्मरुत्वाँऽइंद्रसत्पते ॥ ऊर्जादेवाँअवस्योजसा
त्वांपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभागमधारयन्विश्वाःसेहानःपृतनाऽउरुज्रयःसमप्सुजिन्मरुत्वाँऽ
इंद्रसत्पते ॥ जनितादिवोजनितापृथिव्याःपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभागमधारयन्विश्वाःसेहा
नःपृतनाऽउरुज्रयःसमप्सुजिन्मरुत्वाँऽइंद्रसत्पते ॥ जनिताश्वानांजनितागवामसिपिबासोमंमदायकं
शंतक्रतो । यंतेभागमधारयन्विश्वाःसेहानःपृतनाऽउरुज्रयःसमप्सुजिन्मरुत्वाँऽइंद्रसत्पते ॥ अत्रीणां
स्तोमंमद्रिवोमहस्कृधिपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभागमधारयन्विश्वाःसेहानःपृतनाऽउरुज्रयः
समप्सुजिन्मरुत्वाँऽइंद्रसत्पते ॥ श्यावाश्वस्यसुन्वतस्तथाशृणुयथाशृणोरत्रेःकर्माणिकृण्वतः । प्रत्रसद
स्युमाविथत्वमेकऽइन्नृषाह्यऽइंद्रब्रह्माणिवर्धयन् ॥ १८ ॥

प्रेदंब्रह्मेतिसप्तर्चंसप्तमंसूक्तं श्यावाश्वइंद्रोमहापंक्तिराद्यातिजगती ॥

प्रेदंब्रह्मवृत्रतूर्येष्वाविथप्रसुन्वतःशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्यसवनस्यवृत्रहन्न

क्र०सं० नेद्यपिबासोमंस्यवज्रिवः ॥ सहानऽउग्रपृतनाऽअभिद्रुहंःशचीपतऽइंद्रविश्वांभिरूतिभिंः । माध्यंदि अ० ६
नस्यसवंनस्यवृत्रहन्ननेद्यपिबासोमंस्यवज्रिवः ॥ एकराळस्यभुवंनस्यराजसिशचीपतऽइंद्रविश्वांभि अ० ३
२३ रूतिभिंः । माध्यंदिनस्यसवंनस्यवृत्रहन्ननेद्यपिबासोमंस्यवज्रिवः ॥ सस्थावांनायवयसित्वमेकऽइच्छं
चीपतऽइंद्रविश्वांभिरूतिभिंः । माध्यंदिनस्यसवंनस्यवृत्रहन्ननेद्यपिबासोमंस्यवज्रिवः ॥ क्षेमंस्यच
प्रयुजंश्चत्वमींशिषेशचीपतऽइंद्रविश्वांभिरूतिभिंः । माध्यंदिनस्यसवंनस्यवृत्रहन्ननेद्यपिबासोमंस्यव
ज्रिवः ॥ क्षत्रायंत्वमवंसिनत्वंमाविथशचीपतऽइंद्रविश्वांभिरूतिभिंः । माध्यंदिनस्यसवंनस्यवृत्रहन्न
नेद्यपिबासोमंस्यवज्रिवः ॥ श्यावाश्वंस्यरेभंतस्तथांशृणुयथाशृंणोरत्रेःकर्मांणिकृण्वतः । प्रत्रसदं
स्युमाविथत्वमेकऽइन्नृषाह्यऽइंद्रंक्षत्राणिंवर्धयंन् ॥ १९॥

यज्ञस्येतिदशर्चंमष्टमंसूक्तं श्यावाश्वइंद्राग्नीगायत्री ॥

यज्ञस्यहिस्थऽऋत्विजासस्नीवाजेंषुकर्मसु । इंद्रांग्नीतस्यंबोधतं ॥ तोशासांरथयावांनावृत्रहणापंरा २३

जिता । इंद्राग्नीतस्यंबोधतं ॥ इदंवांमदिरंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । इंद्राग्नीतस्यंबोधतं॥ जुषेथांयज्ञमिष्ट
येसुतंसोमंसधस्तुती । इंद्राग्नीऽआगतंनरा॥ इमाजुंषेथांसवनायेभिर्हव्यान्यूहथुः। इंद्राग्नीऽआगतंनरा ॥
इमांगायत्रवर्तनिंजुषेथांसुष्टुतिंमम । इंद्राग्नीऽआगतंनरा ॥ २० ॥ प्रातर्यावंभिरागतंदेवेभिर्जेन्यावसू ।
इंद्राग्नीसोमंपीतये ॥ श्यावाश्वंस्यसुन्वतोत्रीणांशृणुतंहवं । इंद्राग्नीसोमंपीतये ॥ एवावामह्वऽऊतयेय
थाहुंवंतमेधिराः । इंद्राग्नीसोमंपीतये॥ आहंसरस्वतीवतोरिंद्राग्न्योरवोवृणे । याभ्यांगायत्रमृच्यते॥ २१॥

अग्निमस्तोषीतिदशर्चंनवमंसूक्तं काण्वोनाभाकोग्निर्महापंक्तिः ॥

अग्निमंस्तोष्यृग्मियंमग्निमीळायजध्यै । अग्निर्देवाँऽअनक्तुनऽउभेहिविदथेकविरंतश्चरतिदूत्यं१नभं
तामन्यकेसमे ॥ न्यग्नेनव्यंसावचस्तनूषुशंसमेषां । न्यरातीरराव्णांविश्वांऽअर्योऽअरातीरितोयुच्छंत्वा
मुरोनभंतामन्यकेसमे ॥ अग्नेमन्मानितुभ्यंकंघृतंनजुह्वऽआसनि । सदेवेषुप्रचिकिद्धित्वंह्यसिपूर्व्यःशि
वोदूतोविवस्वतोनभंतामन्यकेसमे ॥ तत्तदग्निर्वयोदधेयथायथाकृपण्यति । ऊर्जाहुतिर्वसूनांशंचयोश्च

मर्योदधे विश्वंस्यै देवहूंत्यै नभंतामन्यकेसंमे ॥ सचिंकेतसहींयसाग्निश्चित्रेणकर्मणा । सहोताशश्वंतीनां अ० ६
दक्षिंणाभिरभीवृंतऽइनोतिंचप्रतीव्यं१ नभंतामन्यकेसंमे ॥ २२॥ अग्निर्जातादेवानांमग्निर्वेदमर्तानाम अ० ३
२४ पीच्यं । अग्निःसद्रविणोदाऽअग्निर्द्वारा व्यूर्णुतेस्वाहुतोनवीयसानभंतामन्यकेसंमे ॥ अग्निर्देवेषुसंवं
सुःसविक्षुयज्ञियास्वा । समुदाकाव्यापुरुविश्वंभूमेवपुष्यतिदेवोदेवेषुंयज्ञियोनभंतामन्यकेसंमे ॥ योऽ
अग्निःसप्तमानुषःश्रितोविश्वेषुसिंधुंषु। तमागंन्मत्रिपस्त्यंमंधातुर्दस्युहंतंममाग्निंयज्ञेषुंपूर्व्यंनभंतामन्यके
संमे ॥ अग्निस्त्रीणिंत्रिधातून्याक्षेतिविदथांकविः।सत्रीँरेकादशाँऽइहयक्षंच्चपिप्रयंच्चनोविप्रोदूतःपरिष्कृ
तोनभंतामन्यकेसंमे ॥ त्वंनोऽअग्नऽआयुषुत्वंदेवेषुंपूर्व्यवस्वऽएकंऽइरज्यसि। त्वामापःपरिस्रुतःपरियंति
स्वसेतवोनभंतामन्यकेसंमे ॥ २३ ॥

इंद्राग्नीइतिद्वादशर्चंदशमंसूक्तं नाभाकइंद्राग्नीमहापंक्तिर्द्वितीयाशक्वर्यंत्यात्रिष्टुप् ॥ २४

इंद्राग्नीयुवंसुनःसहंतादासंथोरयिं । येनंदृह्लासमत्स्वावीळुचित्साहिषीमह्यग्निर्वनेववातऽइन्नभंताम

न्यकेसंमे ।। नहिवांवव्रयांमहेथेंद्रमिंद्यंजामहेशविष्ठनृणांन र । सनःकदाचिदर्वंतागमदावाजंसातयेगम
दामेधसांतयेनभंतामन्यकेसंमे ।। ताहिमध्यंभरांणामिंद्राग्नीऽअंधिक्षितः । ताऽउंकवित्वनाकवीपृच्छय
मांनासखीयतेसंधीतमंश्नुतंनरानभंतामन्यकेसंमे ।। अभ्यंर्चंनभाकवादिंद्राग्नीयुजसांगिरा । ययोर्विश्वं
मिदंजगदियंद्यौःपृथिवीमह्यु१परस्थेंबिभृतोवसुनभंतामन्यकेसंमे ।। प्रब्रह्मांणिनभाकवादिंद्राग्निभ्यांमिर
ज्यत। यासप्तबुंध्नमर्णवंजिह्मबांरमपोर्णुतऽइन्द्रऽईशांनऽओजंसानभंतामन्यकेसंमे।।अपिंवृश्चपुराणवद्व्र
ततेंरिवगुष्पितमोजोंदासस्यंदंभय । वयंतदंस्यसंभृंतंवस्विंद्रेंणविभंजेमहिनभंतामन्यकेसंमे ।।२४ ।। य
दिंद्राग्नीजनांऽइमेविह्वयंतेतनांगिरा । अस्माकेंभिर्नृभिंर्वयंसांसह्यामंपृतन्यतोवंनुयामंवनुष्यतोनभंताम
न्यकेसंमे।। यानुश्वेतावंवोदिवऽउच्चरांतऽउपद्युभिः। इंद्राग्न्योरनुंव्रतमुहांनायंतिसिंधंवोयान्त्सींबंधादमुंच
तांनभंतामन्यकेसंमे ।। पूर्वीष्टंऽइंद्रोपंमातयःपूर्वीरुतप्रशंस्तयःसूनोंहिन्वस्यंहरिवः ।वस्वोंवीरस्यापृचोया
नुसाधंतनोधियोनभंतामन्यकेसंमे ।। तंशिशीतासुवृक्तिभिस्त्वेषंसत्वांनमृग्मियं । उतोनुचिद्यऽओजं

ऋ०सं० साशुष्णंस्यांडानिभेदंतिजेषत्स्वंर्वतीरपोनभंतामन्यकेसंमे ॥ तंशिशीतास्वध्वरंसत्यंसत्वानमृत्वियं । उ अ०६
तोनुचिद्यऽओहंतऽआंडाशुष्णंस्यभेदत्यजैः स्वंर्वतीरपोनभंतामन्यकेसंमे ॥ एवेंद्राग्निभ्यांपितृवन्नवीं अ०३
२५ योमंधातृवदंगिरस्वदंवाचि । त्रिधातुंनाशर्मणापातमस्मान्वयंस्यांमपतंयोरयीणां ॥ २५ ॥

अस्माऊष्विंतिदशर्चमेकादशंसूक्तं नाभाकोवरुणोमहापंक्तिः ॥

अस्माऽऊषुप्रभूंतयेवरुंणायमरुद्भ्योर्चाविदुष्टंरेभ्यः । योधीतामानुंषाणांपश्वोगाऽइंवरक्षंतिनभंतामन्य
केसंमे ॥ तमूषुसंमनागिरापितॄणांचमन्मंभिः । नाभाकस्यप्रशंस्तिभिर्यःसिंधूनामुपोदयेसप्तस्वंसासमं
ध्यमोनभंतामन्यकेसंमे॥सक्षपःपरिंषस्वजेन्युं१स्रोमाययांदधेसविश्वंपरिंदर्शतः । तस्यवेनीरनुंव्रतमुष
स्तिस्रोऽअंवर्धयन्नभंतामन्यकेसंमे॥यःककुभोंनिधारयःपृथिव्यामधिंदर्शतः।समातांपूर्व्यंपदंतद्वरुंणस्य
सप्त्यंसहिगोपाऽइवेर्योनभंतामन्यकेसंमे ॥ योधर्ताभुवंनानांयऽउस्राणांमपीच्याऽ३वेदनामांनिगुह्यां।सक २५
विःकाव्यांपुरुरूपंद्यौरिंवपुष्यतिनभंतामन्यकेसंमे ॥२६ ॥ यस्मिन्विश्वांनिकाव्यांचक्रेनाभिरिवश्रिता ।

त्रितंजूतीसंपंर्यतव्रजेगावोनसंयुजैंयुजेऽअश्वाँऽअयुक्षतनभंतामन्यकेसंमे ॥ यऽआस्वत्कंऽआशयेवि
श्वांजातान्येंषां । परिधामांनिमर्मृशद्वरुंणस्यपुरोगयेविश्वेंदेवाऽअनुंव्रतंनभंतामन्यकेसंमे ॥ ससंमुद्रो
ऽअंपीच्यंस्तुरोद्यामिंवरोहतिनियदांसुयजुंर्दुधे । समायाऽअर्चिनांपदास्तृंणान्नाकमारुंहन्नभंतामन्य
केसंमे॥ यस्यंश्वेताविंचक्षणातिस्रोभूमीरधिक्षितः । त्रिरुत्तंराणिपप्रतुर्वरुंणस्यध्रुवंसदःससंप्तानामिंरज्य
तिनभंतामन्यकेसंमे ॥ यःश्वेताँऽअधिनिर्णिजश्चक्रेकृष्णाँऽअनुंव्रता । सधामंपूर्व्यंमंमेयःस्कंभेनविरो
दंसीऽअजोनद्यामधांरयन्नभंतामन्यकेसंमे ॥ २७॥

अस्तभ्नादितिषळृचंद्वादशंसूक्तं अर्चनानात्रेयाः काण्वानाभाकोवा वरुणोंत्यतृचस्याश्विनौ आद्यातिस्रस्त्रिष्टुभोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः ॥

अस्तंभ्नाद्यामसुंरोविश्ववेंदाऽअमिमीतवरिमाणंपृथिव्याः । आसींदद्विश्वाभुवंनानिसम्राड्विश्वेत्ता
निवरुंणस्यव्रतानि ॥ एवावंदस्ववरुंणंबृहंतंनमस्याधीरंमृतंस्यगोपां । सनःशर्मंत्रिवरूथंवियंसत्पातं
नोंद्यावापृथिवीऽउपस्थें ॥ इमांधियंशिक्षंमाणस्यदेवक्रतुंदक्षंवरुणसंशिशाधि । ययातिविश्वांदुरितात

क्र०सं० रेमसुतर्माणमधिनावंरुहेम॥आवांग्रावांणोऽअश्विनाधीभिर्विप्राऽअचुच्यवुः।नासंत्यासोमंपीतयेनभंता अ०६

मन्यकेसंमे॥यथांवामत्रिरश्विनागीर्भिर्विप्रोऽअजोहवीत्।नासंत्यासोमंपीतयेनभंतामन्युकेसंमे।एवावां अ०३

२६ महऽऊतयेयथाहुंवंतमेधिराः।नासंत्यासोमंपीतयेनभंतामन्यकेसंमे॥२८॥ ॥इत्यष्टमेमंडलेपंचमोनुवाकः

षष्ठेनुवाकेषट्सूक्तानि तत्रइमेविप्रस्येति त्रयस्त्रिंशदृचंप्रथमंसूक्तं आंगिरसोविरूपोऽग्निर्गायत्री ॥

इमेविप्रंस्यवेधसोग्नेरस्तृंतयज्वनः । गिरःस्तोमांसऽईरते ॥ अस्मैतेप्रतिहर्यतेजातंवेदोविचंर्षणे । अ

ग्नेजनांमिसुष्टुतिं ॥ आरोकाऽइंवघेदहंतिग्माऽअंग्नेतवत्विषंः । दद्भिर्वनांनिबप्सति॥हरंयोधूमकेतवोवा

तंजूताऽउपद्यवि । यतंतेवृथगग्नयंः ॥ एतेत्येवृथगग्नयंऽइद्धासःसमंदृक्षत । उषसांमिवकेतवंः ॥ २१ ॥

कृष्णारजांसिपत्सुतःप्रयाणेजातवेदसः । अग्निर्यद्रोधंतिक्षमिं ॥ धासिंकृण्वानऽओषंधीर्बप्संदग्निर्नवां

यति । पुनर्यंतरुंणीरपिं ॥ जिह्वाभिरहनंनंमदर्चिषांजंजणाभवंन् । अग्निर्वनेषुरोचते ॥ अप्स्वंग्नेसधि २६

ष्टवसौषधीरनुंरुध्यसे । गर्भेसंजायसेपुनः ॥ उदंग्नेतवतद्धृतादर्चीरोंचतऽआहुतं । निंसांनंजुह्वोऽमुखे ॥

स्तोमैर्विधेमाग्नये।उतत्वानमसावयंहोतर्वरेण्यक्रतो ।
॥ ३० ॥ उक्षान्नायवशान्नायसोमपृष्ठायवेधसे । स्तोमैर्विधेमाग्नये।
अग्नेसमिद्भिरीमहे ॥ उतत्वांभृगुवच्छुचेमनुष्वदग्नऽआहुत । अङ्गिरस्वद्धवामहे ॥ त्वंह्यग्ने
ऽअग्निनाविप्रोविप्रेणसन्त्सता । सखासख्यासमिध्यसे ॥ सत्वंविप्रायदाशुषेरयिंदेहिसहस्रिणं ।
अग्नेवीरवतीमिषं ॥ ३१ ॥ अग्नेभ्रातःसहस्कृतरोहिदश्वशुचिव्रत । इमंस्तोमंजुषस्वमे । उत
त्वाग्नेममस्तुतोवाश्रायप्रतिहर्यते । गोष्ठंगावऽइवाशत ॥ तुभ्यंताऽअंगिरस्तमविश्वाःसुक्षितयः
पृथक् । अग्नेकामाययेमिरे ॥ अग्निंधीभिर्मनीषिणोमेधिरासोविपश्चितः । अद्मसद्यायहिन्विरे ॥ तं
त्वामज्मेषुवाजिनंतन्वानाऽअग्नेऽअध्वरं । वह्निंहोतारमीळते ॥ ३२ ॥ पुरुत्राहिसदृङ्ङसिविशोविश्वा
ऽअनुप्रभुः । समत्सुत्वाहवामहे॥तमीळिष्वयऽआहुतोग्निर्विभ्राजतेघृतैः।इमंनःशृणवद्धवं॥तंत्वावयंहवा
महेशृण्वंतंजातवेदसं । अग्नेघ्नंतमपद्विषः ॥ विशांराजानमद्भुतमध्यक्षंधर्मणामिमं । अग्निमीळेसऽउ
श्रवत् ॥ अग्निंविश्वायुवेपसंमर्यंनवाजिनंहितं । सप्तिंनवाजयामसि ॥ ३३ ॥ घ्नन्मृध्राण्यपद्विषोदहन्र

ऋ०सं० क्षांसिविश्वहा । अग्नेतिग्मेनदीदिहि ॥ यंत्वाजनासऽइंधतेमनुष्वदंगिरस्तम । अग्नेसबोधिमेवचः ॥ यदग्ने
दिविजाऽअस्यप्सुजावासहस्कृत । तंत्वागीर्भिर्हवामहे ॥ तुभ्यंघेत्तेजनाऽइमेविश्वाःसुक्षितयःपृथ अ०६
२७ क् । धासिंहिन्वंत्यत्तवे ॥ तेघेदग्नेस्वाध्योहाविश्वानृचक्षसः । तरंतःस्यामदुर्गहा ॥ ३४ ॥ अग्निंमंद्रं अ०३
पुरुप्रियंशीरंपावकशोचिषं । हृद्भिर्मंद्रेभिरीमहे ॥ सत्वमग्नेविभावसुःसृजन्सूर्योनरश्मिभिः । शर्द्धन्तमां
सिजिघ्नसे ॥ तत्तेसहस्वऽईमहेदात्रंयन्नोपदस्यति । त्वदग्नेवार्यंवसु ॥ ३५ ॥

समिधाग्निमिति त्रिंशदृचंद्वितीयंसूक्तं विरूपोग्निर्गायत्री ॥

समिधाग्निंदुवस्यतघृतैर्बोधयतातिथिं । आस्मिन्हव्याजुहोतन ॥ अग्नेस्तोमंजुषस्वमेवर्द्धस्वानेन
मन्मना । प्रतिसूक्तानिहर्यनः ॥ अग्निंदूतंपुरोदधेहव्यवाहमुपब्रुवे । देवाँऽआसादयादिह ॥ उत्तेबृहंतो
ऽअर्चयःसमिधानस्यदीदिवः । अग्नेशुक्रासऽईरते ॥ उपत्वाजुह्वो३ममघृताचीर्यंतुहर्यत । अग्नेहव्या
जुषस्वनः ॥ २६ ॥ मंद्रंहोतारमृत्विजंचित्रभानुंविभावसुं । अग्निमीळेसऽउश्रवत् ॥ प्रत्नंहोतारमी २७

उग्रंजुष्टमग्निकविक्रतुं । अध्वराणामभिश्रियं ॥ जुषाणोऽअंगिरस्तमेमाहव्यान्यानुषक् । अग्नेयज्ञंनं
यऽक्रतुथा ॥ समिधानऽउसंत्यशुक्रशोचऽइहावह । चिकित्वान्दैव्यंजनं ॥ विप्रंहोतारमद्रुहंधूमकेतुंविभावसुं । यज्ञानांकेतुमीमहे ॥ ३७ ॥ अग्नेनिपाहिनस्त्वंप्रतिष्मदेवरीषतः । भिंधिद्वेषःसहस्कृत ॥ अग्निःप्रत्नेनमन्मनाशुंभानस्तन्वं१स्वां । कविर्विप्रेणवावृधे ॥ ऊर्जोनपातमाहुवेग्निपावकशोचिषं । अस्मिन्यज्ञेस्वध्वरे ॥ सनोमित्रमहस्त्वमग्नेशुक्रेणशोचिषा । देवैरासत्सिबर्हिषि ॥ योऽअग्निंतन्वोदमेदेवंमर्तःसपर्यति । तस्माऽइद्दीदयद्वसु ॥ ३८ ॥ अग्निर्मूर्द्धादिवःककुत्पतिःपृथिव्याऽअयं । अपांरेतांसिजिन्वति ॥ उदग्नेशुचयस्तवशुक्राभ्राजंतऽईरते । तवज्योतींष्यर्चयः ॥ ईशिषेवार्यस्यहिदात्रस्याग्नेस्वर्पतिः । स्तोतास्यांतवशर्मणि ॥ त्वामग्नेमनीषिणस्त्वांहिन्वंतिचित्तिभिः । त्वांवर्धंतुनोगिरः ॥ अदब्धस्यस्वधावतोदूतस्यरेभतःसदा । अग्नेःसख्यंवृणीमहे ॥ ३९ ॥ अग्निःशुचिव्रततमःशुचिर्विप्रःशुचिःकविः । शुचीरोचतऽआहुतः ॥ उतत्वाधीतयोममगिरोवर्धंतुविश्वहा । अग्नेसख्यस्यबोधिनः ॥ य

क्र०सं० दग्नेस्यामहंत्वंत्वंवाघास्याऽअहं । स्युष्टेसत्याऽइहाशिषः ॥ वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्नेविभावसुः । स्यामं अ०६
२८ तेसुमतावपि ॥ अग्नेधृतव्रतायतेसमुद्रायेवसिंधवः । गिरोवाश्रासऽईरते ॥ ४० ॥ युवानंविश्पतिंकविं अ०३
विश्वादंपुरुवेपसं । अग्निंशुंभामिमन्मभिः ॥ यज्ञानांरथ्येवयंतिग्मजंभायवीळवे । स्तोमैरिषेमाग्नये ॥
अयमग्नेत्वेऽअपिजरिताभूतुसंत्य । तस्मैपावकमृळय ॥ धीरोह्यस्यद्मसद्विप्रोनजागृविःसदा । अग्ने
दीदयसिद्यवि ॥ पुराग्नेदुरितेभ्यःपुरामृध्रेभ्यःकवे । प्रणऽआयुर्वसोतिर ॥ ४१ ॥

आघायइति द्विचत्वारिंशदृचंतृतीयंसूक्तं काण्वस्त्रिशोकआघायाइंद्राग्नीद्वितीयादीनामिंद्रोगायत्री ॥

आघायेऽअग्निमिंधतेस्तृणंतिबर्हिरानुषक् । येषामिंद्रोयुवासखा ॥ बृहन्निदिध्मऽएषांभूरिशस्तं
पृथुःस्वरुः । येषामिंद्रोयुवासखा॥अयुद्धऽइद्युधावृतंशूरऽआजतिसत्वभिः । येषामिंद्रोयुवासखा॥आबुं
दंवृत्रहाददेजातःपृच्छद्विमातरं । कऽउग्राःकेहशृण्विरे ॥ प्रतित्वाशवसीवदद्गिरावप्सोनयोधिषत् । य २९
स्तेशत्रुत्वमाचके ॥ ४२ ॥ उतत्वंमघवञ्छृणुयस्तेवष्टिववक्षितत् । यद्वीळयासिवीळुतत् ॥ यदाजिंया

त्यांजि॒त्कदिंद्रंःस्वश्व॒युरुपं । र॒थीतंमोर॒थीनां ॥ विषुविश्वांऽअभि॒युजो॒वज्रि॒न्विष्व॒ग्यथांवृह । भवांनः,
सुश्रवंस्तमः ॥ अ॒स्माकंसुरथंपुरऽइंद्रंःकृणोतुसा॒तयें । नयंधूर्वंतिधूर्तयंः ॥ वृज्यामंते॒परि॒द्विषो रंतेशक्र
दा॒वनें । ग॒मेमेदिंद्र॒गोमंतः ॥ ४३ ॥ शनैश्चि॒द्यंतोंऽअद्रिवोश्वांवंतःशत॒ग्विनंः । विवक्षंणाऽअ॒नेहसंः ॥
ऊ॒ध्वांहितेंदि॒वेदिंवेस॒हस्रांसूनृतां॒शता।ज॒रि॒तृभ्योंवि॒मंहंते॥वि॒द्माहित्वांधनंज॒यमिंद्रंदृह्ळाचिंदारु॒जं । आ॒
दा॒रिणं॒यथा॒गयं ॥ क॒कुहंचित्त्वाकवे॒मंदंतुधृष्ण॒विंदंवः । आत्वांप॒णिंयदीमंहे॥यस्ते रे॒वाँऽअदांशुरिःप्रम॒म
र्षमघत्तंये । तस्यंनो॒वेद॒ऽआभंर ॥ ४४ ॥ इ॒मऽउंत्वा॒विचंक्षते॒सखांयऽइंद्रसो॒मिनंः । पु॒ष्टावंतो॒यथांप॒शुं
॥ उ॒तत्वाबंधिरंव॒यंश्रुत्कंर्ण॒संतंमूतयें । दू॒रादि॒हहंवामहे ॥ यच्छुंश्रूयाऽइ॒मंहवंदु॒र्मर्षं चक्रियाऽउ॒त । भवें
रा॒पिनौं॒ऽअंतंमः ॥ यच्चि॒द्धिते॒ऽअपि॒व्यथि॒र्जग॒न्वांसो॒ऽअमंन्महि । गो॒दाऽइदिंद्रबोधिनः ॥ आत्वां रं॒भं
नंजिव्रंयोरर॒म्भाशंवसस्पते ॥ उ॒श्मसित्वास॒धस्थ॒ऽआ ॥ ४५ ॥ स्तो॒त्रमिंद्रांयगायतपुरुनृम्णाय॒सत्वंने।
नकि॒र्यंवृंण्व॒तेयु॒धि ॥ अ॒भित्वांवृषभासु॒तेसु॒तंसृंजामिपी॒तयें । तृंपाव्यंश्नुही॒मदं ॥ मात्वांमूराऽअंवि॒ष्य

वोमोपह्स्वान्ऽआदभन् । माकींब्रह्मद्विषोवनः ॥ इहत्वागोपरीणसामहेमंदंतुराधसे । सरोगौरोयथा अ०६
पिब ॥ यावृत्रहापरावतिसनानवाचचुच्युवे । तासंसत्सुप्रवोचत ॥४६॥ अपिबत्कद्रुवःसुतमिंद्रःसहस्र अ०३
२९ बाह्वे । अत्रादेदिष्टपौंस्यं ॥ सत्यंतत्तुर्वशेयदौविदानोऽअह्नवाय्यं । व्यानट्तुर्वणेशमि ॥ तरणिंवोज
नानांत्रदंवाजस्यगोमतः । समानमुप्रशंसिषं ॥ ऋभुक्षणंनवर्तवऽउक्थेषुतुग्र्यावृधं । इंद्रंसोमेसचासु
ते ॥ यःकृंतदिद्वियोन्यंत्रिशोकायगिरिंपृथुं । गोभ्योगातुंनिरेतवे ॥ ४७ ॥ यद्दधिषेमनस्यसिमंदानःप्रे
दियक्षसि । मातत्कारिंद्रमृळय ॥ दभ्रंचिद्धित्वावतःकृतंशृण्वेऽअधिक्षमि । जिगात्विंद्रतेमनः ॥ तवेदु
ताःसुकीर्तयोसन्नुतप्रशस्तयः । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ मानऽएकस्मिन्नागसिमाद्वयोरुतत्रिषु । वधीर्मा
शूरभूरिषु ॥ बिभयाहित्वावतऽउग्रादभिप्रभंगिणः । दस्मादहमृतीषहः ॥ ४८ ॥ मासख्युःशूनमाविदे
मापुत्रस्यप्रभूवसो । आवृत्वद्भूतुतेमनः ॥ कोनुमर्याऽअमिथितःसखासखायमब्रवीत् । जहाकोऽअ २९
स्मदीषते ॥ एवारेवृषभासुतेसिन्वन्भूर्यावयः । श्वघ्नीवनिवताचरन् ॥ आतऽएतावचोयुजाहरीगृभ्णे

सुमद्रथा । यदीं॑ब्रह्मभ्य॒ऽइद्ददः ॥ भिं॒धिविश्वा॒ऽअप॒द्विषः॒परि॒बाधोज॒हीमृधः । वसुं॒स्पा॒र्हंतदाभ॑र ॥ यद्वी॒ळावि॑न्द्र॒यत्स्थि॒रेयत्पर्शा॒नेपराभृतं । वसुं॒स्पा॒र्हंतदाभ॑र ॥ यस्यं॑तेवि॒श्वमा॑नुषो॒भूरें॒दत्तस्य॒वेदं॑ति । वसुं॒स्पा॒र्हंतदाभ॑र ॥ ४९ ॥ इतिषष्ठाष्टकेतृतीयोध्यायः ॥ ३ ॥

त्वावतस्त्रयस्त्रिंशद्दशोश्व्य आसआदिकानीतस्य पृथुश्रवसोदानस्तुति राद्यापादनिचृत्पंचम्यादि ककुब्गायत्री बृहत्यनुष्टुप्सतोबृहतीगायत्री विपरीतोत्तराप्रगाथो द्विपदाचतुर्विंशिका बृहतीपिपीलिकमध्या ककुब्न्यंकुशिराविराड्जगत्युपरिष्टाद्बृहती बृहत्योविषमपदोत्तरा पंक्तिःसंस्तारपंक्तिर्गायत्रीपंक्तिःप्रगाथौ वायव्यौच गायत्रीद्विपदोष्णिक्पंक्तिर्वायव्या गायत्री महिवोद्व्यूनान्वितआक्ष्य आदित्येभ्योत्यादुःस्वप्नघ्नः पंचोषसेपिमहापांक्तं स्वादोःपंचोनाप्रगाथः सौम्यंत्रैष्टुभंपंचमीजगत्यभिप्रदश प्रस्कण्वः प्रागाथंतत्प्रसुश्रुतंपुष्टिगुर्यथामनौश्रुष्टिगुर्यथामनावायुरुपमंत्वाष्टौमेध्य एतत्तेमातरिश्वानो विश्वइतिवैश्वदेवः प्रगाथोभूरीत्पंचकृशःप्रस्कण्वस्य दानस्तुतिर्गायत्रंतु तृतीयांत्येअनुष्टुभौप्रतितेपृषध्रोत्याग्निसौरी पंक्तिर्युवंदेवाचतुष्कं मेध्याआश्विनंत्रैष्टुभं यमृत्विजस्तृचं वैश्वदेवमाद्यऋत्विक्स्तुतिर्वेमानिवां सप्तसुपर्णऐंद्रावरुणं जागतमग्नआविंशतिर्भर्गःप्रागाथआग्नेयंप्रागाथं तूभयंद्व्यूनाप्रोअस्मै

क्र०सं० द्वादशप्रगाथःपांक्तं सप्तम्याद्यास्तिस्रोबृहत्यः सपूर्व्योगायत्रमाद्याचतुर्थ्यादिद्वे सप्तमीचानुष्टुभो गायत्रेंत्यादैवी अ०६
त्रिष्टुबुत्त्वायदिंद्रतरोभिःपंचोना कलिःप्रागाथः प्रागथमंत्यानुष्टुप् त्यांनुसैकामत्स्यःसांमदो मैत्रावरुणिर्मान्योवा अ०४
३० बहवोवामत्स्याजालनद्धा आदित्यानस्तुवन्दशम्याद्यास्तिस्रोप्यदितेः ॥ ४ ॥
त्वावतइतित्रयस्त्रिशंदृचंचतुर्थंसूक्तं वशोश्व्यइंद्रःपंचविंश्यादिश्वतसृणां द्वात्रिंश्याश्ववायुः एकविंश्यादिषुकानीत
स्यपृथुश्रवसोदानस्तुतिः क्रमेण पादनिचृत् तिस्रोगायत्र्यः ककुप् गायत्रीबृहत्यनुष्टुप् सतोबृहती गायत्री
बृहती विपरीतोत्तराद्विपदाचतुर्विंशिका बृहतीपिपीलिकमध्या ककुन्न्यंकुशिरा विराट्जगत्युपरिष्टाद्बृहतीबृहती .
विषमपदाबृहतीपंक्तिःसंस्तारपंक्तिर्गायत्रीपंक्तिःप्रगाथौगायत्रीद्विपदाउष्णिक्पंक्तिर्गायत्री ॥

॥हरिःओम्॥त्वावंतःपुरूवसोवयमिंद्रप्रणेतः।स्मसिस्थातर्हरीणां॥त्वांहिसत्यमद्रिवोविद्मदातारमिषां।
विद्मदातारं रयीणां॥आयस्यंतेमहिमानंशतंमूतेशतंक्रतो॥गीर्भिर्गृणंतिकारवः॥सुनीथोघासमर्त्योयंमरु ३०
तोयमर्यमा।मित्रःपांत्यद्रुहः॥दधानोगोमदश्ववत्सुवीर्यमादित्यजूतऽएधते।सदारायापुरुस्पृहा।१॥तमिंद्रं

दानंमीमहेशवसानमभीर्वं। ईशानंरायऽईमहे। तस्मिन्हिसंत्यूतयोविश्वाऽअभीरवःसचा। तमावंहंतुसप्तंयः
पुरूवसुंमदायहरंयःसुतं।। यस्तेमदोवरेण्योयऽइंद्रवृत्रहंतमः। यऽआदंदिःस्वं१र्नृभिर्यःपृतनासुदुष्टरः।। योदु
ष्टरोविश्ववारश्रवाय्योवाजेष्वस्तितरुता। सनःशविष्ठसवनावसोगहिगमेमगोमंतिव्रजे।। गव्योषुणोयथा
पुराश्वयोतरंथया। वरिवस्यमंहामह।।२।। नहितेंशूरराधसोंतंविंदामिसत्रा। दशस्यानोमघवन्नूचिदद्रिवो
धियोवाजेंभिराविथ ।। यऽऋष्वःश्रावयत्सखाविश्वेत्सवेंदजनिमापुरुष्टुतः ।। तंविश्वेमानुंषायुगेंद्रंहवंतेत
विषंयतस्रुंचः ।। सनोवाजेंष्ववितापुंरूवसुंःपुरस्थातामघवांवृत्रहाभुंवत् ।। अभिवोंवीरमंधंसोमंदेंषुगाय
गिरामहाविचेंतसं । इंद्रंनामश्रुत्यंशाकिनंवचोयथां।।ददीरेक्णंस्तन्वेंददिर्वसुंददिर्वाजेंषुपुरुहूतवाजिनं ।
नूनमथं ।। ३ ।। विश्वेषामिरज्यंतंवसूंनांसासह्वांसंचिदस्यवर्पसः । कृपयतोनूनमत्यथं।। महःसुवोऽअरं
मिषेस्तवांमहेमीह्लुषेऽअरंगमायजग्मंये । यज्ञेभिर्गीर्भिर्विश्वमंनुषांमरुतांमियक्षसिगायेंत्वानमंसागिरा।।
येपातयंतेऽअज्मंभिर्गिरीणांस्नुभिरेषां । यज्ञंमंहिष्वणींनांसुम्नंतुविष्वणींनांप्राध्वरे ।। प्रभंगंदुर्मतीनामिं

ऋ०सं० द्रंशविष्ठाभंर । रयिमस्मभ्यंयुज्यंचोदयन्मतेज्येष्ठंचोदयन्मते ॥ सनितःसुसंनितरुग्रचित्रचेतिष्ठसूनृं अ०६
त । प्रासहांसम्राट्सहुरिंसहंतंभुज्युंवाजेषुपूर्व्यं ॥ ४ ॥ आसऽएंतुयऽईवदाँऽअदेवःपूर्तमांददे । यथां अ०४
३१ चिद्वशोऽअश्व्यःपृथुश्रवंसिकानीतेऽस्याव्युष्यांददे॥ षष्टिंसहस्राश्व्यंस्यायुतांसनमुष्ट्रांणांविंशतिंशता
। दशश्यावींनांशतादशत्र्यंरुषीणांदशगवांसहस्रां ॥दशंश्यावाऽऋधद्रंयोवीतवांरासऽआशवंः । मथ्राने
मिंनिवांवृतुः ॥ दानांसःपृथुश्रवंसःकानीतस्यंसुराधंसः । रथंहिरण्ययंददन्मंहिष्ठःसूरिरंभूद्वर्षिष्ठमकृतश्र
वंः ॥ आनोवायोमहेतनेयाहिमखायपाजंसे । वयंहितेचकृमाभूरिंदावनेसद्यश्चिन्महिंदावने ॥ ५ ॥
योऽअश्वेभिर्वहंतेवस्तंऽउस्रास्त्रिःसप्तसंप्ततीनां । एभिःसोमेभिःसोमसुद्भिःसोमपादानायंशुक्रपूतपाः ॥
योमंऽइमंचिदुत्मनामंदच्चित्रंदावने । अरट्वेऽअक्षेनहुंषेसुकृत्वंनिसुकृत्तंरायसुक्रतुः ॥ उचथ्येऽवपुंषियः
स्वराळुतवांयोघृतस्राः । अश्वेषितंरजेषितंशुनेषितंप्राज्मतदिदन्नुतत् ॥ अधंप्रियामिषिरायंषष्टिंसह ३१
स्रासनं । अश्वांनामिन्नवृष्णां ॥ गावोनयूथमुपंयंतिवध्रंयऽउपमायंतिवध्रंयः । अधयच्चारंथेगणेशतमु

ष्ट्राँऽअचिक्रदत् ॥ अधश्वितैषुविंशतिशता । शतदासेबल्बूथेविप्रस्तरुक्षऽआददे । तेतेंवायविमेजना मदंतींद्रगोपामदंतिदेवगोपाः ॥ अधस्यायोषणामहीप्रतीचीवशमश्व्यं । अधिरुक्माविनीयते ॥ ६ ॥

महिवइत्यष्टादशर्चंपंचमंसूक्तं आप्त्यस्त्रितआदित्या अंत्यानांपंचानामुषाः दुःस्वप्नघ्नोमहापंक्तिः ॥

महिवोमहतामवोवरुणमित्रंदाशुषे । यमादित्याऽअभिद्रुहोरक्षथानेमघंनंशदनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ विदादेवाऽअघानामादित्यासोऽअपाकृतिं । पक्षावयोयथोपरिव्य१स्मेशर्मयच्छता नेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ व्य१स्मेऽअधिशर्मतत्पक्षावयोनयंतन । विश्वानिविश्ववेदसो वरूथ्यामनामहेनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ यस्माऽअरासतक्षयंजीवातुंचप्रचेतसः । मनो र्विश्वस्यघेदिमऽआदित्याराघऽईशतेनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ परिणोवृणजन्नघादुर्गाणि रथ्योयथा । स्यामेदिंद्रस्यशर्मण्यादित्यानामुतावस्यनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ ७ ॥ प रिह्वृतेदनाजनोयुष्मादत्तस्यवायति । देवाऽअदभ्रमाशवोयमादित्याऽअहेतनानेहसोवऽऊतयःसुऽऊ

ऋ०सं० तयोऽवऽऊतयः ॥ नतंतिग्मंचनत्यजोनद्रासदभितंगुरु । यस्माऽउशर्मसप्रथऽआदित्यासोऽअरांव्व अ० ६
मनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ युष्मेदेवाऽअपिष्मसियुध्यंतऽइववर्मसु । यूयंमहोनऽएनसो अ० ४
३२ यूयमर्भादुरुष्यतानेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ अदितिर्नऽउरुष्यत्वदितिःशर्मयच्छतु । माता
मित्रस्यरेवतोर्यम्णोवरुणस्यचानेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ यद्देवाःशर्मशरणंयद्भद्रंयदनातु
रं । त्रिधातुयद्वरूथ्यं१तदस्मासुवियंतनानेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ ८ ॥ आदित्याऽअ
वहिख्यताधिकूलादिवस्पशः । सुतीर्थमर्वतोयथानुनोनेषथासुगमनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः
॥ नेहभद्रंरक्षस्विनेनावयैनोपयाऽउत । गवेचभद्रंधेनवेवीरायचश्रवस्यतेनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽ
ऊतयः ॥ यदाविर्यदपीच्यं१देवासोऽअस्तिदुष्कृतं । त्रितेतद्विश्वमाप्त्यऽआरेऽअस्मद्दधातनानेहसो
वऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ यच्चगोषुदुःष्वप्न्यंयच्चास्मेदुहितर्दिवः । त्रितायतद्विभावर्याप्त्यायपरा ३२
वहानेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ निष्कंवाघाकृणवतेस्रजंवादुहितर्दिवः। त्रितेदुःष्वप्न्यंसर्वमा

स्येपरिदद्मस्यनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ ९ ॥ तदन्नायतदपसेतंभागमुपसेदुषे । त्रिताय च द्वितायचोषोदुष्वप्न्यंवहानेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ यथाकलांयथाशफंयथऽऋणंसंनयामसि । एवादुःष्वप्न्यंसर्वमाप्त्येसंनयामस्यनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ अजैष्माद्यासनामचाभूमानागसोवयं । उषोयस्माद्दुःष्वप्न्यादभैष्मापतदुच्छत्वनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ १० ॥

स्वादोरितिपंचदशर्चंषष्ठंसूक्तं काण्वःप्रगाथः सोमस्त्रिष्टुपूपंचमीजगती

स्वादोरभक्षिवयसःसुमेधाःस्वाध्योवरिवोवित्तरस्य । विश्वेयंदेवाऽउतमर्त्यासोमधुब्रुवंतोऽअभिसंचरंति ॥ अंतश्चप्रागाऽअदितिर्भवास्यवयाताहरसोदैव्यस्य । इंदविंद्रस्यसख्यंजुषाणःश्रौष्टीवधुरमनुरायऽऋध्याः ॥ अपामसोमममृताऽअभूमागन्मज्योतिरविदामदेवान् । किंनूनमस्मान्कृणवदरातिःकिमुधूर्तिरमृतमर्त्यस्य ॥ शंनोभवहृदऽआपीतऽइंदोपितेवसोमसूनवेसुशेवः । सखेवसख्यऽउरुशंसधीरःप्रणऽआयुर्जीवसेसोमतारीः ॥ इमेमापीतायशसऽउरुष्यवोरथंनगावःसमनाहपर्वसु । तेमारक्षंतुविस्र

ऋ०सं० संश्वरित्रांदुतमास्मामांघवयंत्विंदवः ॥ ११ ॥ अग्निंनमांमथितंसंदिदीपःप्रचंक्षयकृणुहिवस्यंसोनः ॥ अ०६
अथाहितेमदऽआसोमम्मन्येरेवाऽँइंवप्रचंरापुष्टिमच्छं ॥ इषिरेणंतेमनंसासुतस्यंभक्षीमहिपित्र्यंस्येवरा अ०४
३३ यः । सोमंराजन्प्रणऽआयूंषितारीरहांनीवसूर्योवासराणि ॥ सोमंराजन्मृळयांनःस्वस्तितवंस्मसिव्रत्याऽ३
स्तस्यंविद्धि । अलंर्तिदक्षंऽउतमन्युरिंदोमानोंऽअर्योऽअंनुकामंपरांदाः ॥ त्वंहिनंस्तन्वंःसोमगोपा
गात्रेगात्रेनिषसत्थांनृचक्षाः । यत्तेंवयंप्रंमिनामंव्रतानिसनोंमृळसुषखादेंववस्यः ॥ ऋदूदरेणसख्यांसचे
ययोमानरिष्येद्धर्यश्वपीतः । अयंयःसोमोन्यधांय्यस्मेतस्माऽइंद्रंप्रतिरंमेम्यायुः ॥ १२ ॥ अपत्याऽअं
स्थुरनिराऽअमीवानिरंत्रसन्तामिषीचीरभैषुः। आसोमोंऽअस्माँऽअंरुहद्विहांयाऽअगंन्मयत्रंप्रतिरंतऽआ
युः ॥ योनऽइंदुःपितरोहृत्सुपीतोमंत्योंमत्याँऽआविवेशं । तस्मैसोमांयहविषांविधेममृळीकेऽअंस्यसुम
तौस्यांम ॥ त्वंसोंमपितृभिःसंविदानोनुद्यावांपृथिवीऽआततंथ । तस्मैतऽइंदोहविषांविधेमवयंस्यांमप ३३
तंयोरयीणां ॥ त्रातांरोदेवाऽअधिवोचतानोमानोंनिद्राऽईशतमोतजल्पिः । वयंसोमंस्यविश्वहंप्रियासः

सुवीरासोविदथमावदेम॥ त्वंनःसोमविश्वतोवयोधास्त्वंस्वर्विदाविशानृचक्षाः। त्वंनऽइंदऽऊतिभिःसजो
षाःपाहिपश्चातादुतवापुरस्तात्॥ १३॥ इत्यष्टमेमंडलेषष्ठोनुवाकः॥ अथवालखिल्यानि॥

अभिप्रेतिदशर्चंप्रथमंसूक्तं प्रस्कण्वइंद्रःप्रगाथः॥

अभिप्रवःसुराधसमिंद्रमर्चयथाविदे। योजरितृभ्योमघवापुरूवसुःसहस्रेणेवशिक्षति॥ शतानीके
वप्रजिगातिधृष्णुयाहंतिवृत्राणिदाशुषे। गिरेरिवप्ररसाऽअस्यपिन्विरेदत्राणिपुरुभोजसः॥ आत्वासु
तासऽइंदवोमदायऽइंद्रगिर्वणः। आपोनवज्रिन्नन्वोक्यंसरःपृणंतिशूरराधसे॥ अनेहसंप्रतरणंविवक्ष
णंमध्वःस्वादिष्ठमींपिब। आयथामंदसानःकिरासिनःप्रक्षुद्रेवत्मनाधृषत्॥ आनःस्तोममुपद्रवद्धियानोऽ
अश्वोनसोतृभिः। यंतेस्वधावन्स्वदयंतिधेनवऽइंद्रकण्वेषुरातयः॥ १४॥ उग्रंनवीरंनमसोपसेदिमवि
भूतिमक्षितावसुं। उद्रीवंवज्रिन्नवतोनसिंचतेक्षरंतींद्रधीतयः॥ यद्धनूनंयद्वायज्ञेयद्वापृथिव्यामधि।
अतोनोयज्ञमाशुभिर्महेमतऽउग्रऽउग्रेभिरागहि॥ अजिरासोहरयोयेतऽआशवोवाताऽइवप्रसक्षिणः।

ऋ०सं० येभिरपत्यंमनुषःपरीयसेयेभिर्विश्वंस्वर्दृशे ॥ एतावंतस्तऽईमहऽइंद्रसुम्नस्यगोमंतः । यथाप्रावोमघवन्मे अ०६
३४ ध्यातिथिंयथानीपातिथिंधने ॥ यथाकण्वेमघवन्त्रसदस्यवियथापक्थेदशव्रजे । यथागोशर्येऽअसनो अ०४
ऋजिश्वनींद्रगोमद्धिरण्यवत् ॥ १५ ॥

प्रसुश्रुतमितिदशर्चंद्वितीयंसूक्तं पुष्टिगुरिंद्रःप्रगाथः ॥

प्रसुश्रुतंसुराधसमर्चाशक्रमभिष्टये । यःसुन्वतेस्तुवतेकाम्यंवसुसहस्रेणेवमंहते ॥ शतानीकाहेत
योऽअस्यदुष्टराऽइंद्रस्यसमिषोमहीः । गिरिर्नभुज्मामघवत्सुपिन्वतेयदीं सुताऽअमंदिषुः ॥ यदींसुता
सऽइंदवोभिप्रियममंदिषुः । आपोनधायिसवनंमऽआवसोदुघाऽइवोपदाशुषे ॥ अनेहसंवोहवमान
मूतयेमध्वःक्षरंतिधीतयः । आत्वावसोहवमानासऽइंदवऽउपस्तोत्रेषुदधिरे ॥ आनःसोमेस्वध्वरऽइयाः
नोऽअत्योनतोशते । यंतेस्वदावन्स्वदंतिगूर्तयःपौरेछंदयसेहवं ॥ १६ ॥ प्रवीरमुग्रंविविचिंधनस्पृतंवि ३४
भूतिंराधसोमहः । उद्रीवंवज्रिन्नवतोवसुत्वनासदापीपेथदाशुषे ॥ यद्धनूनंपरावतियद्वापृथिव्यांदिवि ।

युजानऽइंद्रहरिभिर्महेमतऽऋष्वऽऋष्वेभिरागहि ॥ रथिरासोहरयोयेतेऽअस्रिधऽओजोवातस्यपिप्र्र्ति । येभिर्निदस्युंमनुषोनिघोषयोयेभिःस्वःपरीयसे ॥ एतावतस्तेवसोविद्यामशूरनव्यसः । यथाप्रावऽएतंशक्रत्येधनेयथावशंदशव्रजे ॥ यथाकण्वेमघवन्मेधेऽअध्वरेदीर्घनीथेदमूनसि । यथागोशर्येऽअसिषासोऽअद्रिवोमयिगोत्रंहरिश्रियं ॥ १७ ॥

यथामनाविति दशर्चं तृतीयं सूक्तं श्रुष्टिगुरिंद्रःप्रगाथः ॥

यथामनौसांवरणौसोममिंद्रापिबःसुतं । नीपातिथौमघवन्मेध्यातिथौपुष्टिगौश्रुष्टिगौसचा ॥ पार्षद्वाणःप्रस्कंण्वंसमसादयच्छयानंजिव्रिमुद्धितं । सहस्राण्यसिषासद्गवामृषिस्त्वोतोदस्यवेवृकः ॥ यऽउक्थेभिर्नविंधतेचिकिद्यऽऋषिचोदनः । इंद्रंतमच्छावदनव्यस्यामत्यरिष्यंतंनभोजसे ॥ यस्माऽअर्कंसप्तशीर्षाणमानृचुस्त्रिधातुमुत्तमेपदे । सत्विंश्माविश्वाभुवनानिचिक्रदद्दादिज्जनिष्टपौंस्यं ॥ योनोदातावसूनामिंद्रंतंहूमहेवयं । विद्माह्यस्यसुमतिंनवीयसींगमेमगोमतिव्रजे ॥ १८ ॥ यस्मैत्वंवसोदाना

क्र०सं० यशिक्षंसिसरायस्पोषंमश्नुते । तंत्वांवयंमंघवान्निंद्रगिर्वणःसुतावंतोहवामहे ॥ कदाचनस्तरीरंसिनेंद्रंस अ०६
श्चसिदाशुषें । उपोपेन्नुमंघवन्भूयऽइन्नुतेदानंदेवस्यंपृच्यते ॥ प्रयोनंनक्षेऽअभ्योजंसाक्रिविंवधैःशुष्णं अ०४
३५ निघोषयंन् । यदेदस्तंभीत्प्रथयंन्नमूंदिवमादिज्जंनिष्टपार्थिवः ॥ यस्यायंविश्वऽआर्योदासंःशेवधिपाऽ
अरिः । तिरश्चिदर्येरुशमेपवीरवितुभ्येत्सोऽअंज्यतेरयिः ॥ तुरण्यवोमधुंमंतंघृतश्चुतंविप्रांसोऽअर्कमां
नृचुः । अस्मेरयिःपंप्रथेवृष्ण्यंशवोस्मेसुवानासऽइंदंवः ॥ ११ ॥

यथामनाविति दशर्चं चतुर्थं सूक्तं आयुरिंद्रःप्रगाथः ॥

यथामनौविवंस्वतिसोमंशक्रापिंबःसुतं । यथांत्रितेछंदंऽइंद्रजुजोषस्यायौमांदयसेसचा ॥ पृषध्रेमे
ध्यैमातरिश्वनींद्रंसुवानेऽअमंदथाः । यथासोमंदशंशिप्रेदशोंण्येस्यूमंरश्मावृजूंनसि ॥ यऽउक्थाकेवंला
दधेयःसोमंधृषितापिंबत् । यस्मैविष्णुस्त्रीणिपदाविचक्रमऽउपंमित्रस्यधर्मभिः ॥ यस्यत्वामिंद्रस्तोमेषु
चाकनोवाजेंवाजिञ्छतक्रतो । तंत्वांवयंसुदुघांमिवगोदुहोंजुहूमसिश्रवस्यवंः ॥ योनोंदातासनंःपिताम ३५

हाँऽउग्रऽईशानकृत् । अयामन्नुग्रोमघवापुरूवसुर्गोरश्वस्यप्रदातुनः ॥ २० ॥ यस्मैत्वंवसोदानायमंहसेसरायस्पोषमिन्वति । वसूयवोवसुंपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ कदाचनप्रयुच्छस्युभेनिपासिजन्मनी । तुरीयादित्यहवनंतऽइंद्रियमातस्थावमृतंदिवि ॥ यस्मैत्वंमघवन्निंद्रगिर्वणःशिक्षोशिक्षसिदाशुषे । अस्माकंगिरऽउतसुष्टुतिंवसोकण्ववच्छृणुधीहवं॥अस्तावि‌मन्मपूर्व्यंब्रह्मेंद्रायवोचत । पूर्वीर्ऋतस्यबृहतीरनूषतस्तोतुर्मेधाऽअसृक्षत ॥ समिंद्रोरायोबृहतीरधूनुतसंक्षोणीसमुसूर्यं । संशुक्रासःशुचयःसंगवाशिरःसोमाऽइंद्रममंदिषुः ॥ २१ ॥

उपमंत्वेत्यष्टर्चंपंचमंसूक्तं मेध्यइंद्रःप्रगाथः ॥

उपमंत्वामघोनांज्येष्ठंचवृषभाणां । पूर्भित्तमंमघवन्निंद्रगोविदमीशानंरायऽईमहे ॥ यऽआयुंकुत्संमतिथिग्वमर्दयोवावृधानोदिवेदिवे । तंत्वावयंहर्यश्वंशतक्रतुंवाजयंतोहवामहे ॥ आनोविश्वेषांरसंमध्वःसिंचंत्वद्रयः । येपरावतिसुन्विरेजनेष्वायेऽअर्वावतींदवः ॥ विश्वाद्वेषांसिजहिचावचाकृधिवि

ऋ०सं० श्वेसन्वंत्वावसुं । शीष्टेषुचित्तेमदिरासोऽअंशवोयत्रासोमंस्यतृंपसि ॥ २२ ॥ इंद्रनेदीयऽएदिहिमित अ०६
मेंधाभिरूतिभिः । आशंतमशंतमाभिरभिष्टिभिरास्वापेस्वापिभिः ॥ आजितुरंसत्पतिंविश्वचर्षणिंकृधि अ०४
३६ प्रजास्वाभगं । प्रसूतिराशचीभिर्येतंऽउक्थिनःक्रतुंपुनतऽआनुषक् ॥ यस्तेसाधिष्ठोवसेतेस्यामभरेषुते ।
वयंहोत्राभिरुतदेवहूतिभिःससवांसोमनामहे ॥ अहंहितेहरिवोब्रह्मवाजयुराजिंयामिसदोतिभिः । त्वा
मिदेवतममेसमश्वयुर्गव्युरग्रेमथीनां ॥ २३ ॥

एतत्तइत्यष्टर्चंषष्ठंसूक्तं मातरिश्वाइंद्रःप्रगाथः तृतीयाचतुर्थ्योःविश्वेदेवाः ॥

एतत्तंऽइंद्रवीर्यंगीर्भिर्गृणंतिकारवः । तेस्तोभंतऽऊर्जमावन्घृतश्चुतंपौरासोनक्षन्धीतिभिः ॥ नक्षंत
ऽइंद्रमवसेसुकृत्ययायेषांसुतेषुमंदसे । यथासंवर्तेऽअमदोयथाकृशऽएवास्मेऽइंद्रमत्स्व ॥ आनोविश्वेस
जोषसोदेवासोगंतनोपनः । वसवोरुद्राऽअवसेनऽआगमञ्छृण्वंतुमरुतोहवं ॥ पूषाविष्णुर्हवनंमेसरस्वत्य ३६
वंतुसप्तसिंधवः । आपोवातःपर्वतासोवनस्पतिःशृणोतुपृथिवीहवं ॥ २१ ॥ यदिंद्रराधोऽअस्तितेमाघो

नंमघवत्तम । तेनंनोबोधिसधमाद्यावृधेभगोदानायरत्रहन् ॥ आजिंपतेनृपतेत्वमिद्धिनोवाजऽआव क्षिसुक्रतो । वीतीहोत्राभिरुतदेववीतिभिःससुवांसोविशृंण्विरे ॥ संतिह्यं१र्यऽआशिषऽइंद्रऽआयुर्ज नानां । अस्मान्नक्षस्वमघवन्नुपावसेधुक्षस्वपिप्युषीमिषं ॥ वयंतऽइंद्रस्तोमेभिर्विधेमत्वमस्माकंशतक्र तो । महिस्थूरंशशयंराधोऽअह्वयंप्रस्कंण्वायनितोशय ॥ २५ ॥

भूरीदितिपंचर्चंसप्तमंसूक्तं कृशःप्रस्कण्वस्यदानस्तुतिर्गायत्रीतृतीयांत्येअनुष्टुभौ ॥

भूरीदिंद्रस्यवीर्यं१व्यख्यंमभ्यायंति । राधस्तेदस्यवेदक ॥ शतंश्वेतासऽउक्षणोदिविताराेनरोचंते । मह्नादिवंनतस्तभुः ॥ शतंवेणूञ्छतंशुनःशतंचर्माणिम्लातानि । शतंमेबल्बजस्तुकाऽअरुषीणांचतुः शतं ॥ सुदेवाःस्थकाण्वायनावयोवयोविचरंतः । अश्वासोनचंक्रमत ॥ आदित्साप्तस्यचर्किरन्नानूनस्य महिश्रवः । श्यावीरतिध्वसन्पथश्चक्षुषाचनसंनशे ॥ २६ ॥

प्रतितइतिपंचर्चमष्टमंसूक्तं पृषध्रइंद्रोगायत्री अंत्यायाअग्निसूर्यौपंक्तिः ॥

ऋ०सं० प्रतितेदस्यवेवृकराधोंऽअदर्श्यह्रयं। द्यौर्नप्रथिनाशवः ॥ दशमह्यंपौतक्रतःसहस्रादस्यवेवृकः।नित्या अ०६
द्रायोऽअमंहत॥शतंमेगर्दभानांशतमूर्णावतीनां । शतंदासाँऽअतिस्रजः ॥ तत्रोऽअपिप्राणीयतपूतक्र अ०४
३७ तायैव्यक्ता । अश्वानामिन्नयूथ्यां ॥ अचेत्यग्निश्चिकितुर्हव्यवाट्ससुमद्रथः । अग्निःशुक्रेणशोचिषाबृ
हत्सूरोऽअरोचतदिविसूर्योऽअरोचत ॥ २७ ॥

युवंदेवेतिचतुर्ऋचंनवमंसूक्तं मेध्योश्विनौत्रिष्टुप् ॥

युवंदेवाक्रतुनापूर्व्येणयुक्तारथेनतविषंयजत्रा । आगच्छतंनासत्याशचीभिरिदंतृतीयंसवनंपिबाथः
॥ युवांदेवास्त्रयऽएकादशासःसत्याःसत्यस्यददृशेपुरस्तात् । अस्माकंयज्ञंसवनंजुषाणापातंसोमंमश्वि
नादीद्यग्नी ॥ पनाय्यंतदश्विनाकृतंवांवृषभोदिवोरजसःपृथिव्याः । सहस्रंशंसाऽउतयेगविष्टौसर्वाँऽइत्ताँ ३७
ऽउपयातापिबध्यै ॥ अयंवांभागोनिहितोयजत्रेमागिरोनासत्योपयातं । पिबतंसोमंमधुमंतमस्मेप्रदा
श्वांसमवतंशचीभिः ॥ २८ ॥

यमृत्विजइतिऋक्कयाग्यकं दशमंसूक्तं मेध्यो विश्वेदेवास्त्रिष्टुप आद्याया क्त्विक्स्तुतिर्वा ॥

यमृत्विजोबहुधाकल्पयंतःसचेतसोयज्ञमिमंवहंति । योऽअनूचानोब्राह्मणोयुक्तऽआसीत्कास्वित्त त्रयजमानस्यसंवित् ॥ एकऽएवाग्निर्बहुधासमिद्धऽएकःसूर्योविश्वमनुप्रभूतः । एकैवोषाःसर्वमिदंवि भात्येकंवाऽइदंविबभूवसर्वं ॥ ज्योतिष्मंतंकेतुमंतंत्रिचक्रंसुखंरथंसुषदंभूरिवारं । चित्रामघायस्ययोगे धिजज्ञेतंवांहुवेऽअतिरिक्तंपिबध्यै ॥ २९ ॥

इमानिवामितिसप्तर्चमेकादशंसूक्तं सुपर्णइंद्रावरुणौजगती ॥

इमानिवांभागधेयानिसिस्रतऽइंद्रावरुणाप्रमहेसुतेषुवां । यज्ञेयज्ञेहसवनाभुरण्यथोयत्सुन्वतेयज मानायशिक्षथः॥निष्षिध्वरीरोषधीरापऽआस्तामिंद्रावरुणामहिमानमाशत। यासिस्रतूरजसःपारेऽअध्वं नोययोःशत्रुर्नकिरादेवऽओहते॥सत्यंतदिंद्रावरुणाकृशस्यवांमध्वऽऊर्मिंदुहतेसप्तवाणीः। ताभिर्दाश्वां संमवतंशुभस्पतीयोवामदब्धोऽअभिपातिचित्तिभिः ॥ घृतप्रुषःसौम्याजीरदानवःसप्तस्वसारःसदनऽऋ

 तस्यं । याहंवामिंद्रावरुणाघृतश्चुतस्ताभिंर्धत्तंयजंमानायशिक्षतं॥ ३०॥अवोंचाममहतेसौभंगायसत्यंत्वे
षाभ्यांमहिमानंमिंद्रियं । अस्मान्त्स्विंद्रावरुणाघृतश्चुतस्त्रिभिंःसाप्तेभिंरवतंशुभस्पती ॥ इंद्रांवरुणायदृ
 षिभ्योंमनीषांवाचोमतिंश्रुतमंदत्तमग्रें । यानिस्थानांन्यसृजंतधीरांयज्ञंतंन्वानास्तपंसाभ्यंपश्यं ॥ इं
द्रांवरुणासौमनसमदृंप्तंरायस्पोषंयजंमानेषुधत्तं । प्रजांपुष्टिंभूंतिमस्मासुंधत्तंदीर्घायुत्वायप्रतिंरतंन
ऽआयुंः ॥ ३१॥ इतिवालखिल्यानि ॥

सप्तमेनुवाकेदशसूक्तानि तत्रअग्नआयाहीति विंशत्यृचंप्रथमंसूक्तं भर्गःप्रागाथोग्निःप्रगाथः ॥

अग्नऽआयांह्यग्निभिर्होतांरंत्वावृणीमहे । आत्वामंनक्तुप्रयंताहविष्मंतीयर्जिष्ठंबर्हिरासदें ॥अच्छा
हित्वांसहसःसूनोऽअंगिरःस्रुचश्चरंत्यध्वरे । ऊर्जोनपांतंघृतकेंशमीमहेग्निंयज्ञेषुंपूर्व्यं ॥ अग्नेंकविर्वेधाऽअं
सिहोतांपावकयक्ष्यंः । मंद्रोयजिंष्ठोऽअध्वरेष्वीड्योविप्रेंभिःशुक्रमन्मंभिः ॥ अद्रोंघमावंहोशतोयंवि
ष्ठचदेवाँऽअंजस्रवीतयें । अभिप्रयांसिसुधितावंसोगहिमंदंस्वधीतिभिर्हितः ॥ त्वमित्सप्रथांऽअस्यग्ने

त्रातर्कृतस्कविः । त्वांविप्रासःसमिधानदीदिवऽआविवासंतिवेधसः ॥ ३२ ॥ शोचाशोचिष्ठदीदिहिवि
शेमयोरास्वंस्तोत्रेमहाँऽअसि । देवानांशर्मन्ममसंतुसूरयःशत्रूषाहःस्वग्नयः ॥ यथाचिद्वृद्धमतसमग्नेसं
जूर्वसिक्षमि । एवादहमित्रमहोयोऽअस्मध्रुग्दुर्मन्माकश्चवेनति ॥ मानोमर्ताय रिपवेरक्षस्विनेमाघशं
सायरीरधः । अस्रेधद्भिस्तरणिभिर्यविष्ठ्यशिवेभिःपाहिपायुभिः ॥ पाहिनोऽअग्नऽएकयापाह्युतद्वि
तीयया । पाहिगीर्भिस्तिसृभिरूर्जांपतेपाहिचतसृभिर्वसो । पाहिविश्वस्माद्रक्षसोऽअराव्णःप्रस्मवा
जेषुनोव । त्वामिद्धिनेदिष्ठंदेवतातयऽआपिंनक्षामहेवृधे ॥ ३३ ॥ आनोऽअग्नेवयोवृधंरयिंपावकशं
स्यं । रास्वाचनऽउपमातेपुरुस्पृहंसुनीतीस्वयशस्तरं ॥ येनवंसामपृतनासुशर्द्धतस्तरंतोऽअर्यऽआदिशः
। सत्वंनोवर्द्धप्रयसाशचीवसोजिन्वाधियोवसुविदः ॥ शिशानोवृषभोयथाग्निःशृंगेदविध्वत् । तिग्माऽअं
स्यहनुर्नवोनप्रतिधृषेसुजंभःसहसोयहुः ॥ नहितेऽअग्नेवृषभप्रतिधृषेजंभासोयद्वितिष्ठसे । सत्वंनोहोतःसु
हुतंहविष्कृधिवंस्वानोवार्यापुरु ॥ शेषेवनेषुमात्रोःसंत्वामर्तासऽइंधते । अतंद्रोहव्यावहसिहविष्कृतऽ

ऋ०सं० आदिद्देवेषुराजसि ॥ ३४ ॥ सप्तहोतारस्त्वामिदीळतेत्वाग्नेसुत्यजमह्रयं । भिनत्स्यद्रिंतपसाविशोचिषा अ०६
प्राग्नेतिष्ठजनाँऽअति । अग्निमग्निंवोऽअध्रिगुंहुवेमवृक्तबर्हिषः । अग्निंहितप्रयसःशश्वतीष्वाहोतारंचर्ष अ०४
३१ णीनां ॥ केतेनशर्मन्त्सचतेसुषामण्यग्नेतुभ्यंचिकित्वना । इषण्ययानःपुरुरूपमाभरवाजंनेदिष्ठमूतये ।
अग्नेजरितर्विश्पतिस्तेपानोदेवरक्षसः । अप्रोषिवान्गृहपतिर्महाँऽअसिदिवस्पायुर्दुरोणयुः ॥ मानोरक्ष
ऽआवेशीदाघृणीवसोमायातुर्यातुमावतां । परोगव्यूत्यनिरामपक्षुधमग्नेसेधरक्षस्विनः ॥ ३५ ॥

उभयमित्यष्टादशर्चंद्वितीयंसूक्तं भर्गइंद्रःप्रगाथः ॥

उभयंशृणवच्चनऽइंद्रोऽअर्वागिदंवचः । सत्राच्यामघवासोमपीतयेधियाशविष्ठऽआगमत् ॥ तंहि
स्वराजंवृषभंतमोजसेधिषणेनिष्टतक्षतुः । उतोपमानांप्रथमोनिषीदसिसोमकामंहितेमनः ॥ आवृषस्व
पुरूवसोसुतस्येंद्रांधसः । विद्माहित्वाहरिवःपृत्सुसासहिमधृष्टंचिद्दधृष्वणिं ॥ अप्रामिसत्यमघवन्तथेदं ३९
सदिंद्रक्रत्वायथावशः । सनेमवाजंतवशिप्रिन्नवसामक्षूचिद्यंतोऽअद्रिवः ॥ शग्ध्यूषुशचीपतऽइंद्रवि

श्वाभिरूतिभिः । भगंनहित्वायशसंवसुविदमनुशूरचरामसि ॥ ३६ ॥ पौरोऽअश्वस्यपुरुकृद्गवामस्युत्सोदेवहिरण्ययः । नकिर्हिदानंपरिमर्द्धिषत्त्वेयद्यद्यामितदाभर ॥ त्वंह्येहिचेरवेविदाभगंवसुत्तये । उद्वावृषस्वमघवन्गविष्टयऽउदिंद्राश्वमिष्टये ॥ त्वंपुरूसहस्राणिशतानिचयूथादानायमंहसे । आपुरंदरंचकृमविप्रवचसऽइंद्रंगायंतोवसे ॥ अविप्रोवायदाविधद्विप्रोवेंद्रतेवचः । समप्रममंदत्त्वायाशतक्रतोप्राचामन्योऽअहंसन ॥ उग्रबाहुर्म्रक्षकृत्वापुरंदरोयदिमेशृणवद्धवं । वसूयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ ३७ ॥ नपापासोमनामहेनारायासोनजल्हवः । यदिन्विंद्रंवृषणंसचासुतेसखायंकृणवामहे ॥ उग्रंयुयुज्मपृतनासुसासहिमृणकातिमदाभ्यं । वेदाभृमंचित्सनितारथीतमोवाजिनंयमिदूनशत् ॥ यतऽइंद्रभयामहेततोनोऽअभयंकृधि । मघवञ्छग्धितवतन्नऽऊतिभिर्विद्विषोविमृधोजहि ॥ त्वंहिराधस्पतेराधसोमहःक्षयस्यासिविधतः । तंत्वावयंमघवन्निंद्रगिर्वणःसुतावंतोहवामहे ॥ इंद्रःस्पळुतवृत्रहापरस्पानोवरेण्यः । सनोरक्षिषच्चरमंसमध्यमंसपश्चात्पातुनःपुरः ॥३८॥ त्वंनःपश्चादधरादुत्तरात्पुरऽइंद्रनि

पाहिविश्वतः । आरेऽअस्मत्कृणुहिदैव्यंभयमारेहेतीरदेवीः ॥ अद्याद्याश्वश्वऽइंद्रत्रास्वपरेचनः । वि अ॰६
४० श्वाचनोजरितृन्त्सत्पतेऽअहादिवानक्तंचरक्षिषः ॥ प्रभंगीशूरोमघवातुवीमघःसंमिश्लोवीर्यायकं । उ अ॰४
भातेबाहूवृषणाशतक्रतोनियावज्रंमिमिक्षतुः ॥ ३९ ॥

प्रोअस्माइतिद्वादशर्चंतृतीयंसूक्तं प्रगाथइंद्रःपंक्तिः सप्तम्यादितिस्रोबृहत्यः ॥

प्रोऽअस्माऽउपस्तुतिंभरताद्यज्जुजोषति । उक्थैरिंद्रस्यमाहिनंवयोवर्द्धंतिसोमिनोभद्राऽइंद्रस्यरा
तयः ॥ अयुजोऽअसमोनृभिरेकःकृष्टीरयास्यः । पूर्वीरतिप्रवावृधेविश्वाजातान्योजसाभद्राऽइंद्रस्य
रातयः ॥ अहितेनचिदर्वताजीरदानुःसिषासति । प्रवाच्यमिंद्रतत्तववीर्याणिकरिष्यतोभद्राऽइंद्रस्यरा
तयः ॥ आयाहिकृणवामतऽइंद्रब्रह्माणिवर्द्धना । येभिःशविष्ठचाकनोभद्रमिहश्रवस्यतेभद्राऽइंद्रस्य
रातयः ॥ धृषतश्चिद्धृषन्मनःकृणोषीन्द्रयत्त्वं । तीव्रैःसोमैःसपर्यतोनमोभिःप्रतिभूषतोभद्राऽइंद्रस्यरात ४०
यः ॥ अवचष्टऽऋचीषमोवताँऽइवमानुषः । जुष्ट्वीदक्षस्यसोमिनःसखायंकृणुतेयुजंभद्राऽइंद्रस्यरात

यंः ॥ ४० ॥ विश्वेंतऽइंद्रवीर्यंदेवाऽअनुक्रतुंददुः । भुवोविश्वंस्यगोपंतिःपुरुष्टुतभद्राऽइंद्रंस्यरातयंः ॥ गृणेतदिंद्रतेशवंऽउपमंदेवतांतये । यद्धंसिवृत्रमोजंसाशचीपतेभद्राऽइंद्रंस्यरातयंः ॥ समंनेववपुष्यतः कृणवन्मानुंषायुगा । विदेतदिंद्रश्चेतंनमधंश्रुतोभद्राऽइंद्रंस्यरातयंः ॥ उज्जातमिंद्रतेशवऽउत्त्वामुत्तवक्रतुं । भूरिंगोभूरिंवावृधुर्मघंवन्तवशर्मंणिभद्राऽइंद्रंस्यरातयंः ॥ अहंचत्वंचंवृत्रहन्त्संयुंज्यावसनिभ्यऽआ । अरातीवाचिंदद्रिवोनुंनौशूरमंसतेभद्राऽइंद्रंस्यरातयंः ॥ सत्यमिद्वाऽउतंवयमिंद्रंस्तवामनानृंतं । महाँऽअसुंन्वतोवधोभूरिज्योतींषिसुन्वतोभद्राऽइंद्रंस्यरातयंः ॥ ४१ ॥

सपूर्व्यइतिद्वादशर्चंचतुर्थंसूक्तं प्रगाथइंद्रोगायत्री आद्याचतुर्थीपंचमीसप्तम्यश्चानुष्टुभः अंत्यादेवीत्रिष्टुप् ॥

सपूर्व्योमहानांवेनःक्रतुंभिरानजे । यस्यद्वारामनुंष्पितादेवेषुधियंऽआनजे ॥ दिवोमानंनोत्संदन्त्सोमंपृष्ठासोऽअद्रंयः । उक्थाब्रह्मंचशंस्यां ॥ सविद्वाँऽअंगिरोभ्यऽइंद्रोगाऽअंवृणोदपं । स्तुषेतदंस्यपौंस्यं ॥ सप्रत्नथांकविवृधऽइंद्रोवाकस्यंवक्षणिंः । शिवोऽअर्कस्यहोमंन्यस्मत्रागंत्ववंसे ॥ आदूनुतेऽ

ऋ०सं० अनुक्रतुंस्वाहावरंस्ययज्यंवः । श्वात्रमर्काऽअंनूषतेंद्रंगोत्रस्यंदावनें ॥ इंद्रेविश्वांनिवीर्याकृतानिकर्त्वा अ०६
निच । यमर्काऽअंध्वरंविदुः ॥ ४२ ॥ यत्पांचंजन्ययाविशेंद्रेघोषाऽअसृंक्षत । अस्तृंणाद्बर्हणांविपो३ अ०४
४१ र्यौमानंस्यसक्षयंः ॥ इयमुंतेऽअनुंष्टुतिश्चकृषेतानिपौंस्यां । प्रावंश्चक्रस्यंवर्तनिं ॥ अस्यवृष्णोव्योदंन
ऽउरुक्रंमिष्टजीवसें । यवंनपश्वऽआदंदे॥तद्दधानाऽअवस्यवोंयुष्माभिर्दक्षंपितरः । स्थामंमरुत्वंतोवृधे॥
बळृत्वियांयधाम्नऽऋक्वंभिःशूरनोनुमः । जेषांमेंद्रत्वयांयुजा ॥ अस्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्येभरंहू
तौसजोषांः । यःशंसंतेस्तुवतेधायिपज्रऽइंद्रंज्येष्ठाऽअस्मांँऽअंवंतुदेवाः ॥ ४३ ॥

उत्त्वामंदंत्वितिद्वादशर्चंपंचमंसूक्तं प्रगाथइंद्रोगायत्री ॥

उत्त्वांमंदंतुस्तोमांःकृणुष्वराधोंऽअद्रिवः । अवंब्रह्मद्विषोंजहि ॥ पदापणीँऽरराधसोनिबाधस्वमहाँऽ
ऽअंसि । नहित्वाकश्चनप्रतिं ॥ त्वमींशिषेसुतानामिंद्रत्वमसुंतानां । त्वंराजाजनांनां ॥ एहिप्रेहिक्षयों
दिव्या३घोषंश्चर्षणीनां । ओभेपृंणासिरोदंसी ॥ त्यंचित्पर्वतंगिरिंशतवंतंसहस्रिणं । विस्तोतृभ्योंरुरो ४१

जिथ ।। वयमुत्वादिवांसुतेवयंनरहवामहे । अस्माकंकाममापृण ।। ४४ ।। कं१स्यत्वंषभोयुवांतुविग्री वोऽअनानतः । ब्रह्माकस्तंसपर्यति।।कस्यंस्वित्सवनंत्वषाजुजुष्वाँऽअवगच्छति । इंद्रंकऽउंस्विदाचके।। कंतेदानाऽअसक्षतत्वत्रंहन्कंसुवीर्या।उकथेकऽउंस्विदंतमः।।अयंतेमानुषेजनेसोमःपूरुषुसूयते ।तस्येहिप्र द्रवापिब ।। अयंतेशर्यणावतिसुषोमायामधिप्रियः । आर्जीकीयेमदिन्तमः ।। तमद्यराधसेमहेचारुंम दायघृष्वये । एहीमिंद्रद्रवापिब ।। ४५ ।।

यदिंद्रेतिद्वादशर्चंषष्ठंसूक्तं प्रगाथइंद्रोगायत्री ॥

यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यग्वाहूयसेनृभिः । आयाहितूयमाशुभिः ।। यद्वाप्रस्रवणेदिवोमादयासेस्वर्ण रे । यद्वासमुद्रेऽअंधसः ।। आत्वागीर्भिर्महामुरुंहुवेगामिवभोजसे। इंद्रसोमस्यपीतये ।। आतंऽइंद्रमहिमा नंहरयोदेवतेमहः । रथेवहंतुबिभ्रतः ।। इंद्रगृणीषऽउंस्तुषेमहाँऽउग्रऽईशानकृत् । एहिनःसुतंपिब ।। सुतावंतस्त्वावयंप्रयस्वंतोहवामहे । इदंनोबर्हिरासदे ।। ४६ ।। यच्चिद्धिशश्वतामसींद्रसाधारणस्त्वम् ।

ऋ०सं० तंत्वावयंहवामहे ॥ इदंतेसोम्यंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । जुषाणऽइंद्रतत्पिब ॥ विश्वाँऽअर्योविपश्चितो अ०६
तिख्यस्तूयमागहि । अस्मेधेहिश्रवोबृहत् ॥ दातामेपृषतीनांराजाहिरण्यवीनां । मादेवामघवा अ०४
४२ रिषत् ॥ सहस्रेपृषतीनामधिश्चंद्रंबृहत्पृथु । शुक्रंहिरण्यमाददे ॥ नपातोदुर्गहस्यमेसहस्रेणसुरा
धसः । श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ ४७ ॥

तरोभिरितिपंचदशर्चंसप्तमंसूक्तं प्रागाथःकलिरिंद्रः प्रगाथोंत्यानुष्टुप् ॥

तरोभिर्वोविदद्वसुमिंद्रंसबाधऽऊतये । बृहद्गायंतःसुतसोमेऽअध्वरेहुवेभरंनकारिणं ॥ नयंदुध्रावरं
तेनस्थिरामुरोमदेसुशिप्रमंधसः । यऽआदृत्याशशमानायसुन्वतेदाताजरित्रऽउक्थ्यं ॥ यःशक्रोमृक्षोऽअ
श्व्योयोवाकीजोहिरण्ययः । सऽऊर्वस्यरेजयत्यपावृतिमिंद्रोगव्यस्यवृत्रहा ॥ निखातंचिद्यःपुरुसंभृ
तंवसूदिद्वपतिदाशुषे । वज्रीसुशिप्रोहर्यश्वऽइत्करदिंद्रःक्रत्वायथावशत् ॥ यद्वावंथपुरुष्टुतपुराचिच्छूर ४२
नृणां । वयंतत्तऽइंद्रसंभरामसियज्ञमुक्थंतुरंवचः ॥ ४८ ॥ सचासोमेषुपुरुहूतवज्रिवोमदायद्युक्षसोम

पाः । त्वमिद्धिब्रह्मकृतेकाम्यंवसुदेष्ठःसुन्वतेभुवः ॥ वयमेनमिदाह्योपीपेमेहवज्रिणं । तस्मांऽउऽअद्यसं
मनासुतंभरानूनंभूषतश्रुते ॥ वृकश्चिदस्यवारणऽउरामथिरावयुनेषुभूषति। सेमंनःस्तोमंजुजुषाणऽआ
गहींद्रप्रचित्रयांधिया ॥ कदूनवं१स्याकृतमिंद्रस्यास्तिपौंस्यं । केनोनुकंश्रोमतेननशुश्रुवेजनुषःपरिवृत्र
हा ॥ कदूमहीरधृष्टाऽअस्यतविषीःकदुवृत्रघ्नोऽअस्तृतं । इंद्रोविश्वान्बेकनाटाँऽअहर्दृशंऽउतक्रत्वापृ
णीँरभि ॥ ४९ ॥ वयंघातेऽअपूर्व्येंद्रब्रह्माणिवृत्रहन् । पुरूतमासःपुरुहूतवज्रिवोभृतिंनप्रभरामसि ॥
पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूर्मिन्नाशसोहवंतऽइंद्रोतयः । तिरश्चिदर्यःसवनावसोगहिशविष्ठश्रुधिमेहवं ॥ वयं
घातेत्वेऽइद्विंद्रविप्राऽअपिष्मसि । नहित्वदन्यःपुरुहूतकश्चनमघवन्नस्तिमर्डिता ॥ त्वंनोऽअस्याऽअ
मतेरुतक्षुधो३भिशस्तेरवस्पृधि । त्वंनऽऊतीतवचित्रयाधियाशिक्षाशचिष्ठगातुवित् ॥ सोमऽइद्वःसु
तोऽअस्तुकलयोमाबिभीतन । अपेदेषध्वस्मायतिस्वयंघैषोऽअपायति ॥ ५० ॥

त्यान्न्वित्येकविंशत्यृचमष्टमंसूक्तं सांमदोमत्स्योमैत्रावरुणिर्मान्योवा जालन

द्वामत्स्यावहवोवाऋषयः आदित्यादशम्यादितिसृणामदितिर्गायत्री ॥

त्यान्नुक्षत्रियाँऽअवऽआदित्यान्याचिषामहे । सुमृळीकाँऽअभिष्टये ॥ मित्रोनोऽअत्यंहतिंवरुणः
४३ पर्षदर्यमा । आदित्यासोयथाविदुः ॥ तेषांहिचित्रमुक्थ्यं१वरूथमस्तिदाशुषे । आदित्यानामरंकृते ॥
महिवोमहतामवोवरुणमित्रार्यमन् । अवांस्यावृणीमहे ॥ जीवान्नोऽअभिधेतनादित्यासःपुराहथात् ।
कद्धस्थहवनश्रुतः ॥ ५१ ॥ यद्वःश्रान्तायसुन्वतेवरूथमस्तियच्छर्दिः । तेनानोऽअधिवोचत ॥ अस्ति
देवाऽअंहोरुर्वस्तिरत्नमनागसः । आदित्याऽअद्भुतैनसः ॥ मानःसेतुःसिषेदयंमहेवृणक्तुनस्परि । इंद्रऽ
इद्धिश्रुतोवशी ॥ मानोमृचारिपूणांवृजिनानामविष्यवः । देवाऽअभिप्रमृक्षत ॥ उतत्वामदितेमह्यहं
देव्युपब्रुवे । सुमृळीकामभिष्टये ॥ ५२ ॥ पर्षिदीनेगभीरऽआँऽउग्रपुत्रेजिघांसतः । माकिस्तोकस्यनो
रिषत् ॥ अनेहोनऽउरुव्रजऽउरूचिविप्रसर्तवे। कृधितोकायजीवसे॥येमूर्द्धानःक्षितीनामदब्धासःस्वयंश ४३
सः । व्रतारक्षंतेऽअद्रुहः ॥ तेनऽआस्नोवृकाणामादित्यासोमुमोचत । स्तेनंबद्धमिवादिते ॥ अपोषुणं

ऽइयंशरुरादित्याऽअपंदुर्मतिः । अस्मदेत्वजघ्नुषी ॥ ५३ ॥ शश्वद्धिवःसुदानवऽआदित्याऽऊतिभिर्व यं । पुरानूनंबुंभुज्महे ॥ शश्वंतंहिप्रचेतसःप्रतियंतंचिदेनसः । देवाःकृणुथजीवसे ॥ तत्सुनोनव्यंसन्य सऽआदित्यायन्मुमोचति । बंधाद्बद्धमिवादिते ॥ नास्माकमस्तितत्तरऽआदित्यासोऽअतिष्कदे । यूयमस्मभ्यंमृळत ॥ मानोहेतिर्विवस्वंतऽआदित्याःकृत्रिमाशरुः । पुरानुजरसोवधीत् ॥ विषुद्वेषोव्यंह तिमादित्यासोविसंहितं । विष्वग्विवृहतारपः ॥ ५४ ॥ ॥ इतिषष्ठाष्टकेचतुर्थोध्यायः ॥ ४ ॥

आत्वैकोनामियमेध आदावनुष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारोंत्याःषळ्क्षाश्वमेधयोर्दानस्तुतिःप्रमन्यूनानुष्टुभंद्विबृहत्यंतं द्विती योष्णिक्चतुर्थ्याद्यास्तिस्रोगायत्र्यः षोळश्येकादश्यौपंक्ती अपाद्वैश्वदेवोर्धर्चस्त्रयोवारुणा योराजापंचोनापु रुहुन्माबार्हतं त्रिप्रगाथाद्युष्णिगनुष्टुप्पुरउष्णिगंतं त्वंनःसुदीतिपुरुमीळ्हौ तयोर्वान्यतरआग्नेयंतु त्रिप्रगाथांतं हविर्न्यूनाहर्यंतःप्रागाथो हविषांस्तुतिर्वोदीराथां गोपवनआत्रेयःसप्तवध्रिर्वाश्विनं विशोविशोवःपंचोनाग्नेयं त्वनु ष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभआर्क्षस्यश्रुतर्वणोदानस्तुतिर्युक्ष्वाहि षोळशविरूपइमंनुद्वादश कुरुसुतिः

काण्वो जज्ञानएकादशप्रगाथांतं पुरोळाशंदशबृहत्यंतमयंक्रतुर्नव रुत्नुर्भार्गवःसौम्यमंत्यानुष्टुन्नद्यन्यंदश कघूनौं धसोगायत्रेंत्यादैवी त्रिष्टुबातूनोनवकुसीदीकाण्वः ॥ ५ ॥

आत्वारथमित्येकोनविंशत्यृचंनवमंसूक्तं आंगिरसःप्रियमेध इंद्रश्चतुर्दश्यादिषण्णामृक्षाश्वमेधयोर्दानस्तुतिर्गाय त्रीआद्याचतुर्थीसप्तमीदशम्यश्चानुष्टुभः ॥

॥हरिः ओम्॥आत्वारथंयथोतयेंसुम्नायंवर्तयामसि । तुविकूर्मिमृतीषहमिंद्रशविष्ठसत्पते ॥ तुविशुष्म तुविक्रतोशचीवोविश्वयामते । आपप्राथमहित्वना ॥ यस्यंतेमहिनामहःपरिज्मायंतमीयतुः । हस्ताव ज्रंहिरण्ययं ॥ विश्वानरस्यवस्पतिमनानतस्यशवसः । एवैश्चचर्षणीनामूतीहुवेरथानाम् ॥ अभिष्टये सदावृधंस्वर्मीह्ळेषुयंनरः । नानाहवंतऽऊतयें ॥ १ ॥ परोमात्रमृचीषममिंद्रमुग्रंसुराधसं । ईशानंचिद्वसू नां ॥ तंतमिद्राधसेमहऽइंद्रंचोदामिपीतयें । यःपूर्व्यामनुष्टुतिमीशेकृष्टीनांनृतुः ॥ नयस्यंतेशवसानस ख्यमानंशमर्त्यः । नकिःशवांसितेनशत् ॥ त्वोतासस्त्वायुजाप्सुसूर्येमहद्धनं । जयेमपृत्सुवज्रिवः ॥ तं

त्वांयज्ञेभिंरीमहेतंगीर्भिर्गिर्वणस्तम । इंद्रयथांचिदाविंथवाजेषुपुरुमाय्यं ॥ २ ॥ यस्यंतेस्वादुसख्यंस्वा द्वीप्रणींतिरद्रिवः । यज्ञोवितंतसाय्यंः ॥ उरुणंस्तन्वेंऽतनंऽउरुक्षयांयनस्कृधि । उरुणोयंधिजीवसें ॥ उरुंनृभ्यंऽउरुंगवंऽउरुंरथांयपंथां । देववींतिंमनामहे ॥ उपंमाषड्द्वाद्वानरःसोमंस्यहर्ष्या । तिष्ठंति स्वादुरातयंः ॥ ऋज्राविंद्रोतऽआदंदेहरीऽऋक्षंस्यसूनवि । आश्वमेधस्यरोहिंता ॥ ३ ॥ सुरथाँऽआति थिग्वेस्वभीशूँरार्क्षे । आश्वमेधेसुपेशंसः ॥ षळश्वाँऽआतिथिग्वऽइंद्रोतेवधूमंतः ॥ सचांपूतक्रंतौसनं ॥ ऐषुंचेतद्वृषंण्वत्यंतर्ऋज्रेष्वरुंषी । स्वभीशुःकशांवती ॥ नयुष्मेवांजबंधवोनिनित्सुश्चनमर्त्यंः । अवद्यम धिदीधरत् ॥ ४ ॥

प्रप्रवइत्यष्टादशर्चंदशमंसूक्तं मियमेधइंद्रएकादश्याःपूर्वार्धर्चस्यविश्वेदेवास्ततःसार्धर्चस्यवरुणोनुष्टुप् द्वितीयोष्णिक् चतुर्थ्याद्यास्तिस्रोगायत्र्यः एकादशीषोडश्यौपंक्ती अंत्येद्वेबृहत्यौ ॥

प्रप्रंवस्त्रिष्टुभमिषंमंदद्वीरायेंदंवे । धियावोंमेधसांतयेपुरंध्याविंवासति ॥ नदंवऽओदंतीनांनदंयो

क०सं० युंवतीनां । पतिंवोऽअघ्न्यांनांधेनूनामिषुध्यसि ।। ताऽअंस्यसूदंदोहसःसोमंश्रीणंतिपृश्नंयः । जन्मंन्दे अ०६
वानांविशंस्त्रिष्वारोंचनेदिवः ।। अभिप्रगोपंतिंगिरेंद्रंमर्चयथांविदे ।। सूनुंसत्यस्यसत्पंतिं ।। आहरंयःसस्रृ अ०५
४५ स्त्रिरेरुंषीरधिबर्हिषिं । यत्राभिसंनवांमहे ।। ५ ।। इंद्रांयगावंऽआशिरंदुदुह्रेवज्रिणेमधुं । यत्सीमुपह्वरे
विदत् ।। उद्यद्ब्रध्नस्यंविष्टपंगृहमिंद्रंश्चगन्वंहि । मध्वंःपीत्वासंचेवहित्रिःसप्तसख्युंःपदे ।। अर्चंतप्रार्चंत
प्रियंमेधासोऽअर्चंत । अर्चंतुपुत्रकाऽउतपुरंनधृष्ण्वंर्चंत । अवंस्वरातिगर्गंरोगोधापरिंसनिष्वणत् । पिंगा
परिंचनिष्कददिंद्रांयब्रह्मोद्यंतं ।। आयत्पतंत्येन्यंःसुदुघाऽअनंपस्फुरः । अपस्फुरंगृभायतसोममिंद्रांय
पातंवे ।। ६ ।। अपादिंद्रोऽअपांदग्निर्विंश्वेंदेवाऽअंमत्सत । वरुंणऽइदिहक्षंयत्तमापोंऽअभ्यंनूषतवत्सं
संशिश्वंरीरिव ।। सुदेवोऽअंसिवरुणयस्यंतेसप्तसिंधंवः । अनुक्षरंतिकाकुदंसूर्म्यंसुषिरामिंव।। योव्यतींऽँ
रफांणयत्सुयुंक्ताँऽउपंदाशुषें । तक्कोनेतातदिद्वपुंरुपमायोऽअमुंच्यत ।। अतीदुंशक्रऽओंहतऽइंद्रोवि
श्वाऽअतिद्विषंः । भिनत्कनीनंऽओदनंपच्यमांनंपरोगिरा ।। अर्भकोनकुंमारकोधितिष्ठन्नवंरथं । सपं ४५

क्षन्महिषंमृगंपित्रेमात्रेविभुक्तु । आतूसुशिप्रदंपतेरथंतिष्ठाहिरण्ययं । अधंद्युक्षंसचेवहिसहस्रपाद
मरुषंस्वस्तिगामनेहसं ।। तंघेमित्थानमस्विनऽउपस्वराजमासते । अर्थंचिदस्यसुधितंयदेतवऽआवर्त
यंतिदावने ।। अनुप्रत्नस्यौकसःप्रियमेधासऽएषां । पूर्वामनुप्रयंतिवृक्तबर्हिषोहितप्रयसऽआशत ।। ७ ।।
इत्यष्टमेमंडलेसप्तमोनुवाकः ।।

अष्टमेनुवाकेएकादशसूक्तानि तत्रयोराजेतिपंचदशर्चं प्रथमंसूक्तं आंगिरसःपुरुहन्माइंद्रोबृहती द्वितीयाचतुर्थी
षष्ठ्यःसतोबृहत्यः त्रयोदश्युष्णिक् चतुर्दश्यनुष्टुबंत्यापुरउष्णिक् ।।

योराजाचर्षणीनांयाताराथेभिरध्रिगुः । विश्वासांतरुतापृतनानांज्येष्ठोयोवृत्रहागृणे ।। इंद्रंतंशुंभपु
रुहन्मन्नवसेयस्यद्विताविधर्तरि । हस्तायवज्रःप्रतिधायिदर्शतोमहोदिवेनसूर्यः ।। नकिष्टंकर्मणानश
द्यश्चकारसदावृधं । इंद्रंनयज्ञैर्विश्वगूर्तमृभ्वसमधृष्टंधृष्ण्वोजसं ।। अषाळ्हमुग्रंपृतनासुसासहिंयस्मि
न्महीरुरुज्रयः । संधेनवोजायमानेऽअनोनवुर्द्यावःक्षामोऽअनोनवुः ।। यद्यावऽइंद्रतेशतंशतंभूमीरुत

स्युः । नत्वावज्रिन्त्सहस्रंसूर्याऽअनुनजातमष्टरोदसी ॥ ८ ॥ आपप्राथमहिनावृष्ण्यावृषन्विश्वाशविष्ठ अ०६

शवसा । अस्माँऽअवमघवन्गोमतिव्रजेवज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः ॥ नसीमदेवऽआपदिषंदीर्घायोम अ०५
र्त्यः । एतग्वाचिद्यऽएतशायुयोजतेहरीऽइंद्रोयुयोजते ॥ तंवोमहोमहाय्यमिंद्रंदानायसक्षणिं । योगा
धेषुयऽआरणेषुहव्योवाजेष्वस्तिहव्यः ॥ उदूषुणोवसोमहेमृशस्वशूरराधसे । उदूषुमह्यैमघवन्मघत्तयऽ
उदिंद्रश्रवसेमहे ॥ त्वंनऽइंद्रऽऋतयुस्त्वानिदोनितृंपसि । मध्येवसिष्वतुविनृम्णोर्वोर्निदासंशिश्नथोह
थैः ॥ ९ ॥ अन्यव्रतममानुषमयज्वानमदेवयुं । अवस्वःसखादुधुवीतपर्वतःसुघ्रायदस्युंपर्वतः ॥ त्वंनऽ
इंद्रासांहस्तेशविष्ठदावने । धानानांनसंगृभायास्मयुर्द्विःसंगृभायास्मयुः ॥ सखायःक्रतुमिच्छतकथारा
धामशरस्य । उपस्तुतिंभोजःसूरिर्योऽअह्नयः ॥ भूरिभिःसमहऽऋषिभिर्बर्हिष्मद्भिःस्तविष्यसे । यदि
त्थमेकमेकमिच्छरवत्सान्पराददः ॥ कर्णगृह्यामघवाशौरदेव्योवत्संनस्त्रिभ्यऽआनयत् । अजांसूरि ४६
नधातवे ॥ १० ॥

त्वंनोअग्नइतिपंचदशर्चंद्वितीयंसूक्तं सुदीतिपुरुमीह्ळावग्निर्गायत्री दशम्यादयःपंचप्रगाथाः ॥

त्वंनोऽअग्नेमहोभिःपाहिविश्वस्याऽअरातेः । उतद्विषोमर्त्यस्य ॥ नहिमन्युःपौरुषेयऽईशेहिवःप्रि
यजात । त्वमिदसिक्षपावान् ॥ सनोविश्वेभिर्देवेभिरूर्जोनपाद्भद्रशोचे । रयिंदेहिविश्ववारं ॥ नतम
ग्नेऽअरातयोमर्तंयुवंतरायः । यंत्रायसेदाश्वांसं ॥ यंत्वंविप्रमेधसातावग्नेहिनोषिधनाय । सतवोतीगो
षुगंता ॥ ११ ॥त्वंरयिंपुरुवीरमग्नेदाशुषेमर्ताय । प्रणोनयवस्योऽअच्छ ॥ उरुष्याणोमापरादाऽअ
घायतेजातवेदः । दुराध्ये३मर्ताय ॥ अग्नेमाकिष्टेदेवस्यरातिमदेवोयुयोत । त्वमीशिषेवसूनां ॥ सनो
वस्वऽउपमास्यूर्जोनपान्माहिनस्य । सखेवसोजरितृभ्यः ॥ अच्छानःशीरशोचिषंगिरोयंतुदर्श
तम् । अच्छायज्ञासोनमसापुरूवसुंपुरुप्रशस्तमूतये ॥ १२ ॥ अग्निंसूनुंसहसोजातवेदसंदानायवार्या
णां । द्वितायोभूदमृतोमर्त्येष्वाहोतामंद्रतमोविशि ॥ अग्निंवोदेवयज्ययाग्निंप्रयत्यध्वरे । अग्निंधीषुप्रथ
ममग्निमर्वत्यग्निंक्षैत्रायसाधसे ॥ अग्निरिषांसख्येददातुनऽईशेयोवार्याणां । अग्निंतोकेतनयेशश्वदीमहे

ऋ०सं० वसुंसंतंतनूपां ॥ अग्निमीळिष्वावसेगाथाभिःशीरशोचिषं । अग्निंरायेपुरुमीह्ळश्रुतंनरोग्निःसुदीतयेच्छर्दिः
॥ अग्निंद्वेषोयोतवैनोगृणीमस्यग्निःशंयोश्चदातवे । विश्वासुविक्ष्ववितेवहव्योभुवद्वस्तुर्ऋषूणां ॥ १३ ॥ अ०६
४७ अ०५

हविरित्यष्टादशर्चंतृतीयंसूक्तं प्रागाथोहर्यतो हविःस्तुतिरग्निर्गायत्री ॥

हविष्कृणुध्वमागमदध्वर्युर्वनतेपुनः । विद्वाँऽअस्यप्रशासनं ॥ नितिग्ममभ्यंशुंसीदद्धोतामनावधि ।
जुषाणोऽअस्यसख्यं ॥ अंतरिच्छंतितंजनेरुद्रंपरोमनीषया । गृभ्णंतिजिह्वयाससं ॥ जाम्यतीत
पेधनुर्वयोधाऽअरुहद्वनं । दृषदंजिह्वयावधीत् ॥ चरन्वत्सोरुशन्निहनिदातारंनविंदते । वेतिस्तोत
वऽअंब्यं ॥ १४॥ उतोन्वस्ययन्महदश्वावद्योजनंबृहत् । दामारथस्यददृशे ॥ दुहंतिसप्तैकामुपद्वापंच
सृजतः । तीर्थेसिंधोरधिस्वरे ॥ आदशभिर्विवस्वतऽइंद्रःकोशमचुच्यवीत् ॥ खेदयात्रिवृतादिवः । प
रित्रिधातुरध्वरंजूर्णिरेतिनवीयसी । मध्वाहोतारोऽअंजते । सिंचंतिनमसावतमुच्चाचक्रंपरिज्मानं ॥ नी
चीनबारमक्षितं ॥ १५ ॥ अभ्यारमिदद्रयोनिषिक्तंपुष्करेमधु । अवतस्यविसर्जने । गावऽउपावतावतं ४७

मह्रीयन्नस्यंरप्सुदा। उभाकणौहिरण्ययां ॥ आमुतेसिंचतश्रियंरोदस्योरभिश्रियं । रसादधीतवृषभं ॥ तेजानंतस्वमोक्यं१संवत्सासोनमातृभिः । मिथोनसंतजामिभिः ॥ उपस्त्रक्वेषुबप्संतःकृण्वतेधरुणं दिवि।इंद्रेऽअग्नानमःस्वः॥ १६॥अधुक्षत्पिप्युषीमिषमूर्जसप्तपदीमरिः।सूर्यस्यसप्तरश्मिभिः ॥ सोमस्य मित्रावरुणोदितासूरऽआददे । तदातुरस्यभेषजं ॥ उतोन्वस्ययत्पदंहर्यतस्यनिधान्यं । परिद्यांजिह्व यांतनत् ॥ १७ ॥

उदीराथामित्यष्टादशर्चंचतुर्थंसूक्तंगोपवनआत्रेयःसप्तवध्रिर्वाश्विनौगायत्री ॥

उदीराथामृतायतेयुंजाथामश्विनारथं । अंतिषद्भूतुवामवः ॥ निमिषश्चिज्जवीयसारथेनायातमश्विना । अंतिषद्भूतुवामवः ॥ उपस्तृणीतमत्रयेहिमेनघर्ममश्विना । अंतिषद्भूतुवामवः॥ कुहस्थःकुहजग्मथुःकुहश्येनेवपेतथुः । अंतिषद्भूतुवामवः॥यदद्यकर्हिकर्हिचिच्छुश्रूयातमिमंहवं । अंतिषद्भूतुवामवः ॥ ॥ १८ ॥ अश्विनायामहूतमानेदिष्ठंयाम्याप्यं । अंतिषद्भूतुवामवः ॥ अवंतमत्रयेगृहंकृणुतंयुवमश्वि

 ना । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ वेरथेऽअग्निमातपोवदंतेवल्ग्वत्रंये । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ प्रससर्वध्रिराशसा
धारांमग्नेरशायत । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ इहागतंवृषणवसूशृणुतंमंऽइमंहवं । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥
 ॥ १९ ॥ किमिदंवांपुराणवज्जरंतोरिवशस्यते । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ समानंवांसजात्यंसमानोबंधुरश्वि
ना । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ योवांरजांस्यश्विनारथोंवियातिरोदसी । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ आनोगव्यै
भिरश्व्यैःसहस्रैरुपंगच्छतं । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ मानोगव्येभिरश्व्यैःसहस्रेभिरतिख्यतं । अंतिषद्भूतु
वामवंः ॥ अरुणप्सुरुषाऽअंभूदकर्ज्योतिर्ऋतावरी । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ अश्विनासुविचाकंशद्वृक्षंप
रशुमाँऽइव । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ पुरंनधृष्णवारुजकृष्णयांबाधितोविशा । अंतिषद्भूतुवामवंः ॥ २० ॥

विशोविशइतिपंचदशर्चंपंचमंसूक्तं गोपवनोऽग्निर्गायत्रीप्रथमाचतुर्थीसप्तमीदशमी
त्रयोदश्यादितिस्र श्चानुष्टुभोंत्येतृचेआर्क्षस्यश्रुतर्वणोदानस्तुतिः ॥

विशोविंशोवोऽअतिथिंवाजयंतंःपुरुप्रियं । अग्निंवोदुर्यंवचंःस्तुषेशूषस्यमन्मंभिः ॥ यंजनांसोहवि

ऽमंतोमित्रंनसर्पिरासुतिं । प्रशंसंतिप्रशस्तिभिः ॥ पन्यांसंजातवेदसंयोदेवतात्युद्यंता । हव्यान्यैरयद्दि
वि ॥ आगंन्मवृत्रहंतमंज्येष्ठमग्निमानवं । यस्यंश्रुतर्वाबृहन्नाक्षोंऽअनीकऽएधंते॥ अमृतंजातवेदसं
तिरस्तमांसिदर्शतं । घृताहंवनमीड्यं ॥ २१ ॥ सबाधोयंजनाऽइमेऽग्निंहव्येभिरीळंते । जुह्वानासोयत
स्रुचः ॥ इयंतेनव्यंसीमतिरग्नेऽअधाय्यस्मदा । मंद्रसुजातसुक्रतोमूंरदस्मातिथे॥ सातेंऽअग्नेशंतमाच
निष्ठाभवतुप्रिया । तयांवर्धस्वसुष्टुतः ॥ साद्युम्नैर्द्युम्निनीबृहदुपोपश्रवंसिश्रवंः । दधीतवृत्रतूर्ये ॥ अश्व
मिद्गांरथप्रांत्वेषमिंद्रंनसत्पतिं । यस्यश्रवांसितूर्वथपन्यंपन्यंचकृष्टयः ॥२२॥ यंत्वागोपवंनोगिराचर्नि
ष्ठदग्नेऽअंगिरः । सपावकश्रुधीहवं ॥ यंत्वाजनासऽईळंतेसबाधोवाजंसातये । सबोधिवृत्रतूर्ये ॥ अहंहु
वानऽआक्षेश्रुतर्वणिमदच्युति । शर्धांसीवस्तुकाविनांमृक्षाशीर्षाचतुर्णां ॥ मांचत्वारंऽआशवःशविष्ठ
स्यद्रवित्नवः । सुरथासोऽअभिप्रयोवक्षन्वयोनतुग्र्यं ॥ सत्यमित्त्वामहेनदिपरुष्ण्यवदेदिशं । नेमापोऽ
अश्वदातरःशविष्ठादस्तिमर्त्यः ॥ २३ ॥

युक्ष्वाहीतिषोळशर्चंषष्ठंसूक्तं आंगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ॥

४१ युक्ष्वाहिदेवहूतमाँऽअश्वाँऽअग्नेरथीरिव । निहोतापूर्व्यःसदः ॥ उतनोदेवदेवाँऽअच्छावोचोविदुष्ट
रः । श्रद्विश्वावार्याकृधि ॥ त्वंहयद्यविष्ठ्यसहसःसूनवाहुत । ऋतावायज्ञियोभुवः ॥ अयमग्निःसहस्रि
णोवाजस्यशतिनस्पतिः । मूर्धाकवीरयीणां ॥ तंनेमिमृभवोयथानमस्वसहूतिभिः । नेदीयोयज्ञमंगि
रः ॥ २४ ॥ तस्मैनूनमभिद्यवेवाचाविरूपनित्यया । वृष्णेचोदस्वसुष्टुतिं ॥ कमुष्विदस्यसेनयाग्नेरपा
कचक्षसः । पणिंगोषुस्तरामहे ॥ मानोदेवानांविशःप्रस्नातीरिवोस्राः । कृशंनहासुरघ्न्याः ॥ मानःसम
स्यदूढ्यः१ःपरिद्वेषसोऽअंहतिः । ऊर्मिर्ननावमावधीत् ॥ नमस्तेऽअग्नऽओजसेगृणंतिदेवकृष्टयः । अमै
रमित्रमर्दय ॥ २५ ॥ कुवित्सुनोगविष्टयेग्नेसंवेषिषोरयिं । उरुकृदुरुणस्कृधि ॥ मानोऽअस्मिन्महाध ४१
नेपरावर्ग्भारभृद्यथा । संवर्गंसंरयिंजय ॥ अन्यमस्मद्भियाऽइयमग्नेसिषक्तुदुच्छुना । वर्धानोऽअमवच्छ

वः ॥ यस्याजुंषन्नमस्विनःशमीमदुंमखस्यवा। तंघेदग्निर्वृधावति ॥ परस्याऽअधिसंवतोवराँऽअभ्यात र। यत्राहमस्मिताँऽअंव ॥ विद्माहितेंपुरावयमग्नेपितुर्यथावंसः। अधांतेसुम्नमीमहे ॥ २६ ॥

इमंन्विति द्वादशर्चंसप्तमंसूक्तं काण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्री ॥

इमंनुमायिनंहुवऽइंद्रमीशांनमोजंसा। मरुत्वंतंनवृंजसे ॥ अयमिंद्रोमरुत्संखाविवृत्रस्यांभिनच्छिरः। वज्रेणशतपर्वणा ॥ वावृधानोमरुत्सखेंद्रोविवृत्रमैरयत्। सृजन्त्संमुद्रियांऽअपः ॥ अयंहयेनवाऽइदंस्वंर्मरुत्वंताजितं। इंद्रेणसोमंपीतये ॥ मरुत्वंतमृजीषिणमोजंस्वंतंविरप्शिनं। इंद्रंगीर्भिर्हवामहे ॥ इंद्रंप्रत्नेनमन्मंनामरुत्वंतंहवामहे। अस्यसोमंस्यपीतये ॥ २७ ॥ मरुत्वाँऽइंद्रमीढ्वःपिबासोमंशतक्रतो। अस्मिन्यज्ञेपुरुष्टुत ॥ तुभ्येदिंद्रमरुत्वंतेसुताःसोमांसोऽअद्रिवः। हृदाहूयंतऽउक्थिनंः ॥ पिबेदिंद्रमरुत्संखासुतंसोमंदिविष्टिषु। वज्रंशिशांनऽओजंसा ॥ उत्तिष्ठन्नोजंसासहपीत्वीशिप्रेऽअवेपयः।

ऋ०सं० सोमंमिंद्रचमूसुतं ॥ अनुत्वारोदसीऽउभेक्रक्षमाणमकृपेतां । इंद्रयद्दस्युहाभवः ॥ वाचमष्टापदीमहंन अ०६
वंस्रक्तिमृतस्पृशं । इंद्रात्परितन्वंममे ॥ २८ ॥ अ०५
५०

जज्ञानइत्येकादशर्चमष्टमंसूक्तं कुरुसुतिरिंद्रोगायत्री अंत्यःप्रगाथः ॥

जज्ञानोनुशतक्रतुर्विपृच्छदितिमातरं । कऽउग्राःकेहंश्रृण्विरे ॥ आदींशवस्यब्रवीदौर्णवाभमहीशुवं
म् । तेपुत्रसंतुनिष्टुरः ॥ समित्तान्वृत्रहाखिदत्खेऽअराँऽइवखेदया । प्रवृद्धोदस्युहाभवत् ॥ एकयाप्र
तिधापिबत्साकंसरांसित्रिंशतं । इंद्रःसोमस्यकाणुका ॥ अभिगंधर्वमतृणदबुध्नेषुरजःस्वा । इंद्रोब्रह्म
भ्यऽइद्वृधे ॥ २९ ॥ निराविध्यद्गिरिभ्यऽआधारयत्पक्वमोदनं । इंद्रोबुंदंस्वाततं ॥ शतब्रध्नऽइषुस्तवस
हस्रंपर्णऽएकऽइत् । यमिंद्रचकृषेयुजं ॥ तेनस्तोतृभ्यऽआभरनृभ्योनारिभ्योऽअत्तवे । सद्योजातऽऋ ५०
भुष्ठिर ॥ एताच्यौत्नानितेकृतावर्षिष्ठानिपरीणसा । हृदावीड्वधारयः ॥ विश्वेत्ताविष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वे

षितः । शतंमहिषान्क्षीरपाकमोदनंवराहमिंद्रऽएमुषं ॥ तुविक्षंतेसुकृतंसूमयंधनुःसाधुर्बुंदोहिरण्ययः । उभातेबाहूरण्यासुसंस्कृतऽऋदूपेचिद्दृधा ॥ ३० ॥

पुरोळाशमितिदशर्चंनवमंसूक्तं कुरुसुतिरिंद्रोगायत्र्यंत्याबृहती ॥ •

पुरोळाशंनोऽअंधसऽइंद्रसहस्रमाभर । शताचशूरगोनां ॥ आनोभरव्यंजनंगामश्वमभ्यंजनं । सचामनाहिरण्यया ॥ उतनःकर्णशोभनापुरूणिधृष्णवाभर । त्वंहिशृण्विषेवसो ॥ नकींवृधीकऽइंद्रतेन सुषानसुदाऽउत । नान्यस्त्वच्छूरवाघतः ॥ नकीमिंद्रोनिकर्तवेनशक्रःपरिशक्तवे । विश्वंशृणोतिपश्यति ॥ ३१ ॥ समन्युंमर्त्यानामदब्धोनिचिकीषते । पुरानिदश्चिकीषते ॥ क्रत्वऽइत्पूर्णमुदरंतुरस्यास्तिविधतः । वृत्रघ्नःसोमपाव्नः ॥ त्वेवसूनिसंगताविश्वाचसोमसौभगा । सुदात्वपरिह्वृता ॥ त्वामिद्यवयुर्ममकामोगव्युर्हिरण्ययुः । त्वामश्वयुरेषते ॥ तवेदिंद्राहमाशसाहस्तेदात्रंचनाददे । दिनस्यवामघवन्त्संभृतस्यवापूर्धियवस्यकाशिना ॥ ३२ ॥

अयंक्रतुरितिनवर्चंदशमंसूक्तं भार्गवःक्रतुःसोमो गायत्र्यंत्यानुष्टुप् ॥

५१ अयंक्रतुरगृंभीतोविश्वजिदुद्भिदित्सोमः । ऋषिर्विप्रःकाव्येन ॥ अभ्यूर्णोतियन्नग्नंभिषक्तिविश्वं
यत्तुरं । प्रेमंधःख्यन्निःश्रोणोभूत् ॥ त्वंसोमतनूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्यकृतेभ्यः । उरुयंतासिवरूथं ॥ त्वंचित्ती
तवदक्षैर्दिवऽआपृथिव्याऽऋजीषिन् । यावीरघस्यचिद्द्वेषः ॥ अर्थिनोयंतिचेदर्थंगच्छानिद्ददुषोरातिं ।
ववृज्युस्तृष्यतःकामं ॥ ३३ ॥ विदद्यत्पूर्व्यंनष्टमुदीमृतायुमीरयत् । प्रेमायुस्तारीदतीर्णं ॥ सुशेवोनो
मृळयाकुरदृप्तक्रतुरवातः । भवानःसोमशंहृदे ॥ मानःसोमसंवीविजोमाविबीभिषथाराजन् । मानोहा
र्दित्विषावधीः ॥ अवयत्स्वेसधस्थेदेवानांदुर्मतीरीक्षे । राजन्नपद्विषःसेधमीढ्वोऽअपस्रिधःसेध ॥ ३४ ॥

नह्यन्यमितिदशर्चमेकादशंसूक्तं एकद्यूनौंधसइंद्रोगायत्र्यंत्यायादेवास्त्रिष्टुप् ॥

नह्य१न्यंबळाकरंमर्डितारंशतक्रतो । त्वंनऽइंद्रमृळय ॥ योनःशश्वत्पुराविथामृध्रोवाजसातये । सत्वं
नऽइंद्रमृळय ॥ किमंगरध्रचोदनःसुन्वानस्यावितेदसि । कुवित्स्विंद्रणःशकः ॥ इंद्रप्रणोरथमवपश्चाच्चि

त्संतमद्रिवः । पुरस्तादेनंमेकृधि ॥ हंतोनुकिमासससेप्रथमंनोरथंकृधि । उपमंवाजयुश्रवः ॥ ३५ ॥ अवा
नोवाजयुंरथंसुकरंतेकिमित्परि । अस्मान्त्सुजिग्युषस्कृधि ॥ इंद्रदृह्यस्वपूरसिभद्रातंऽएतिनिष्कृतं । इ
यंधीर्ऋत्वियावती ॥ मासीमवद्यऽआभागुर्वीकाष्ठाहितंधनं । अपावृक्ताऽअरत्नयः ॥ तुरीयंनामयज्ञि
यंयदाकरस्तदुश्मसि । आदित्पतिर्नऽओहसे ॥ अवीवृधद्वोऽअमृताऽअमंदीदेकद्यूर्देवाऽउतयाश्चदेवीः ।
तस्माऽउराधःकृणुतप्रशस्तंप्रातमक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३६ ॥ इत्यष्टमेमंडलेष्टमोनुवाकः ॥

नवमेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि तत्रआतूनइतिनवर्चंप्रथमंसूक्तं काण्वःकुसीदीइंद्रोगायत्री ॥

आतूनंऽइंद्रक्षुमंतंचित्रंग्राभंसंगृभाय । महाहस्तीदक्षिणेन ॥ विद्माहित्वातुविकूर्मितुविदेष्णंतुवीम
घं । तुविमात्रमवोभिः ॥ नहित्वाशूरदेवानमर्तासोदित्संतं । भीमंनगांवारयंते ॥ एतोन्विंद्रंस्तवामेशा
नंवस्वःस्वराजं । नराधसामर्धिषन्नः ॥ प्रस्तोषदुपगासिषच्छ्रवत्सामगीयमानं । अभिराधसाजुगुरत् ॥
॥ ३७ ॥ आनोभरदक्षिणेनाभिसव्येनप्रमृश । इंद्रमानोवसोर्निर्भाक् ॥ उपक्रमस्वाभरधृषताधृष्णोज

क्र०सं० नांनाम् । अदांशूष्टरस्यवेदः ॥ इंद्रयऽउनुतेऽअस्तिवाजोविप्रेंभिःसनित्वः । अस्माभिःसुतंसंनुहि ॥ स अ०६
द्योजुवंस्तेवाजांऽअस्मभ्यंविश्वश्चंद्राः । वशैश्चमक्षूजरंते॥ ३८ ॥ इतिषष्ठाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥
५२ आप्रदेवानांवैश्वदेवं प्रेष्ठमुशनाकाव्य आग्नेयमामेकृष्णआश्विनं द्युभाहिपंचविश्वकोवाकार्ष्णिर्जागतंद्युम्नीषड्वा अ०६
सिष्ठोवा द्युम्नीकःप्रियमेधोवा प्रागाथंह तंवोदस्मंनोधा बृहदिंद्रायसप्त नृमेधपुरुमेधौद्यनुष्टुब्बृहत्यंतमानोविश्वासु
षट् कन्यावाःसप्तात्रेय्या पालेतिहासऐंद्रआनुष्टुभंद्विपंक्त्यादि पांतंत्रयस्त्रिंशच्छ्रुतकक्षः सुकक्षोवाद्यानुष्टुबुद्ध चतु
स्त्रिंशत्सुकक्षोंत्यैंद्रार्भवी गौर्धयेतिद्वादशाबिंदुःपूतदक्षोवामारुतमात्वानव तिरश्चीरांगिरस आनुष्टुभमस्मैसैका द्यु
तानोवामारुतस्त्रैष्टुभं चतुर्थीविराळिष्यामीति मारुतःपादःपरैंद्राबार्हस्पत्या याइंद्रपंचोनारेभःकाश्यपो बार्हतमतिज
गत्युपरिष्टाद्बृहत्यावतिजगती त्रिष्टुब्जगतीत्यंततः ॥ ६ ॥

आप्रद्रवइतिनवर्चंद्वितीयंसूक्तं कुसीदीइंद्रोगायत्री ॥

॥हरिःओम्॥आप्रद्रंवपरावतोंवार्वतंश्चवृत्रहन् । मध्वःप्रतिप्रभंर्मणि॥तीव्राःसोमांसऽआगंहिसुतासोंमा ५२
दयिष्णवः । पिबांदधृग्यथोंचिषे ॥ इषामंदस्वादुतेरंवरांयमन्यवें । भुवंत्तइंद्रशंहृदे॥ आत्वंशत्रवागंहि

न्युं १ क्थानिचहूयसे । उपमेरोचनेदिवः ।। तुभ्यायमद्रिभिःसुतोगोभिःश्रीतोमदायकं । प्रसोमऽइंद्रहूयते ।। १ ।। इंद्रश्रुधिसुमेहवमस्मेसुतस्यगोमंतः । विपीतितृप्तिमश्नुहिं ।। यऽइंद्रचमसेष्वासोमश्चमूषुंतेसुतः । पिबेदस्यत्वमीशिषे ।। योऽअप्सुचंद्रमांऽइवसोमश्चमूषुददृशे । पिबेदस्यत्वमीशिषे ।। यंतेश्येनःपदाभरत्तिरोरजांस्यस्पृतं । पिबेदस्यत्वमीशिषे ।। २ ।।

देवानामितिनवर्चंतृतीयंसूक्तं कुसीदीविश्वेदेवागायत्री ।।

देवानामिदवोमहत्तदावृणीमहेवयं । वृष्णामस्मभ्यमूतये ।।तेनंःसंतुयुजःसदावरुणोमित्रोऽअर्यमा । वृधासश्चप्रचेतसः ।। अतिनोविष्पितापुरुनौभिरपोनपर्षथ । यूयमृतस्यरथ्यः ।। वामंनोऽअस्त्वर्यमन्वामंवरुणशंस्यं । वामंह्यावृणीमहे ।। वामस्यहिप्रचेतसऽईशानासोरिशादसः । नेमादित्याऽअघस्ययत् ।। ३ ।। वयमिद्वःसुदानवःक्षियंतोयांतोऽअध्वन्ना । देवावृधायहूमहे ।। अधिनऽइंद्रैषांविष्णोसजात्यां

नां । इतामरुतोऽअश्विना ॥ प्रश्रांतृत्वंसुदानवोधंत्रितासमान्या । मातुर्गर्भेभरामहे ॥ यूयंहिष्ठासुदान
वऽइंद्रंज्येष्ठाऽअभिद्यवः । अधाचिद्वऽउतब्रुवे ॥ ४ ॥

प्रेष्ठंवइतिनवर्चंचतुर्थंसूक्तं काव्यउशनाअग्निर्गायत्री ॥

प्रेष्ठंवोऽअतिथिंस्तुषेमित्रमिवप्रियं । अग्निंरथंनवेद्यं ॥ कविमिवप्रचेतसंयंदेवासोऽअधद्विता । नि
मर्त्येष्वादधुः ॥ त्वंयविष्ठदाशुषोनॄंःपाहिशृणुधीगिरंः । रक्षातोकमुतत्मना ॥ कयातेऽअग्नेऽअंगिरऽऊ
र्जोनपादुपस्तुतिं । वरायदेवमन्यवे ॥ दाशेमकस्यमनसायज्ञस्यसहसोयहो । कदुवोचऽइदंनमः ॥ ५॥
अधात्वंहिनस्करोविश्वाऽअस्मभ्यंसुक्षितीः । वाजद्रविणसोगिरः ॥ कस्यनूनंपरीणसोधियोजिन्व
सिदंपते । गोषातायस्यतेगिरः ॥ तंमर्जयंतसुक्रतुंपुरोयावानमाजिषु । स्वेषुक्षयेषुवाजिनं ॥ क्षेतिक्षेमे
भिःसाधुभिर्नकिर्यंघ्नंतिहंतियः ॥ अग्नेसुवीरऽएधते ॥ ६ ॥

आमेहवमितिनवर्चंपंचमंसूक्तं आंगिरसःकृष्णोश्विनौगायत्री ॥

आमेहवंनासत्याश्विनागच्छंतंयुवं । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ इमंमेस्तोममश्विनेमंमेशृणुतंहवं । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ अयंवांकृष्णोऽअश्विनाहवतेवाजिनीवसू । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ शृणुतंजरितुर्हवंकृष्णस्यस्तुवतोनंरा । मध्वःसोमस्यपीतये॥छर्दिर्यंतमदाभ्यंविप्रायस्तुवतेनंरा।मध्वःसोमस्यपीतये॥ ॥ ७ ॥ गच्छंतंदाशुषोगृहमित्थास्तुवतोऽअश्विना । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ युंजाथांरासभंरथेवीड्वंगेवृषण्वसू । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेनायातमश्विना । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ नूमेगिरोनासत्याश्विनाप्रावंतंयुवं । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ ८ ॥

उभाहीतिपंचर्चंषष्ठंसूक्तं कार्ष्णिर्विश्वकोवांगिरसःकृष्णोवाश्विनौजगती ॥

उभाहिदस्राभिषजामयोभुवोभादक्षस्यवचसोबभूवथुः। तावांविश्वकोहवतेतनूकृथेमानोवियौष्टंसख्यामुमोचतं ॥ कथानूनंवांविमनाऽउपस्तवद्युवंधियंददथुर्वस्यऽइष्टये । तावांविश्वकोहवतेतनूकृथेमानोवियौष्टंसख्यामुमोचतं ॥ युवंहिष्मापुरुभुजेममेधतुंविष्णाप्वेददथुर्वस्यऽइष्टये । तावांविश्वकोहवते

 तनूकृथेमानोवियौष्टंसख्यामुमोचतं ॥ उतत्यंवीरंधनसामृजीषिणंदूरेचित्संतमवसेहवामहे । यस्यस्वा
दिष्ठासुमतिःपितुर्यथामानोवियौष्टंसख्यामुमोचतं ॥ ऋतेनदेवःसविताशमायतऽऋतस्यशृंगमुर्वियावि
 पप्रथे । ऋतंसासाहमहिचित्पृतन्यतोमानोवियौष्टंसख्यामुमोचतं ॥ ९ ॥

द्युम्नीवामितिषळृचंसप्तमंसूक्तं वासिष्ठोवाद्युम्नीकोवाप्रियमेधोवा कृष्णोवाश्विनौप्रगाथः ॥

द्युम्नीवांस्तोमोऽअश्विनाक्रिविर्नसेकऽआगतं । मध्वःसुतस्यसदिविप्रियोनरापातंगौराविवेरिणे ॥
पिबतंघर्मंमधुमंतमश्विनाबर्हिःसीदतंनरा । तामंदसानामनुषोदुरोणऽआनिपातंवेदसावयः ॥ आवांवि
श्वाभिरूतिभिःप्रियमेधाऽअहूषत । ताववर्तिर्यातमुपवृक्तबर्हिषोजुष्टंयज्ञंदिविष्टिषु ॥ पिबतंसोमंमधुमं
तमश्विनाबर्हिःसीदतंसुमत् । तावावृधानाऽउपसुष्टुतिंदिवोगंतंगौराविवेरिणं ॥ आनूनंयातमश्विनाश्वे
भिःप्रुषितप्सुभिः । दस्राहिरण्यवर्तनीशुभस्पतीपातंसोममृतावृधा॥वयंहिवांहवामहेविपन्यवोविप्रासो
वाजसातये । तावल्गूदस्रापुरुदंससाधियाश्विनाश्रुष्ट्यागतं ॥ १० ॥

तंवोदस्ममितिषळृचमष्टमंसूक्तं गोतमोनोधाइंद्रःप्रगाथः ॥

तंवोदस्ममृतीषहंवसोर्मंदानमंधसः अभिवत्संनस्वसरेषुधेनवऽइंद्रंगीर्भिर्नवामहे ॥ द्युक्षंसुदानुंतविषीभिरावृतंगिरिंनपुरुभोजसं । क्षुमंतंवाजंशतिनंसहस्रिणंमक्षूगोमंतमीमहे ॥ नत्वांबृहंतोऽअद्रयोवरंतऽइंद्रवीळवः । यद्दित्संसिस्तुवतेमावंतेवसुनकिष्टदामिनातिते ॥ योद्धासिक्रत्वाशवसोतदंसनाविश्वाजाताभिमज्मना । आत्वायमर्कऽऊतयेववर्ततियंगोतमाऽअजीजनन् ॥ प्रहिरिरिक्षऽओजसादिवोऽअंतेभ्यस्परि । नत्वाविव्याचरजऽइंद्रपार्थिवमनुस्वधांववक्षिथ ॥ नकिःपरिष्टिर्मघवन्मघस्यंतेयद्दाशुषेदशस्यसि । अस्माकंबोध्युचथस्यचोदितामंहिष्ठोवाजसातये ॥ ११ ॥

बृहदिंद्रायेतिसप्तर्चंनवमंसूक्तं आंगिरसोनृमेधपुरुमेधाविंद्रः प्रगाथः पंचमीषष्ठ्यावनुष्टुभौ सप्तमीबृहती ॥

बृहदिंद्रायगायतमरुतोवृत्रहंतमं । येनज्योतिरजनयन्नृतावृधोदेवंदेवायजागृवि ॥ अपाधमदभिशस्तीरशस्तिहाथेंद्रोद्युम्न्याभवत् । देवास्तऽइंद्रसख्यायंयेमिरेबृहद्भानोमरुद्गण ॥ प्रवऽइंद्रायबृहतेमरुतो

ऋ०सं० ब्रह्मार्चत । वृत्रंहनतिवृत्रहाशतक्रतुर्वज्रेणशतपर्वणा ॥ अभिप्रभरधृषताधृषन्मनःश्रवश्चित्तेऽअसद्बृह अ०६
त् । अर्षन्त्वापोजवसाविमातरोहनोवृत्रंजयास्वः ॥ यज्जायथाऽअपूर्व्यमघवन्वृत्रहत्याय । तत्पृथिवी अ०६
५५ मप्रथयस्तदस्तभ्नाऽउतद्यां ॥ तत्तेयज्ञोऽअजायततदर्कऽउतहस्कृतिः । तद्विश्वमभिभूरसियज्जातंयच्च
जंत्वं ॥ आमासुपक्वमैरयऽआसूर्यंरोहयोदिवि । घर्मंनसामन्तपतासुवृक्तिभिर्जुष्टंगिर्वणसेबृहत् ॥ १२ ॥

आनोविश्वास्विति षळृचंदशमंसूक्तं पुरुमेधनृमेधाविंद्रः प्रगाथः ॥

आनोविश्वासुहव्यऽइंद्रःसमत्सुभूषतु । उपब्रह्माणिसवनानिवृत्रहापरमज्याऽऋचीषमः ॥ त्वंदा
ताप्रथमोराधसामस्यसिसत्यऽईशानकृत् । तुविद्युम्नस्ययुज्यावृणीमहेपुत्रस्यशवसोमहः ॥ ब्रह्मातऽ
इंद्रगिर्वणःक्रियंतेऽअनतिद्भुता । इमाजुषस्वहर्यश्वयोजनेंद्रयातेऽअमन्महि ॥ त्वंहिसत्योमघवन्नना ५५
नतोवृत्राभूरिन्यृंजसे । सत्वंशविष्ठवज्रहस्तदाशुषेर्वांचंरयिमाकृधि ॥ त्वमिंद्रयशाऽअस्यृजीषीशवस

स्पते । त्वंवृत्राणिहंस्यप्रतीन्येकइदनुत्ताचर्षणीधृता ॥ तमुत्वानूनमसुरप्रचेतसंराधोभागमिवेमहे । महीवकृत्तिःशरणातइंद्रप्रतेसुम्नानोअश्नवन् ॥ १३ ॥

कन्यावारितिसप्तर्चमेकादशंसूक्तं आत्रेय्यपाला इंद्रोनुष्टुबाद्येद्वेपंक्ती ॥

कन्यावारवायतीसोममपिस्रुताविदत् । अस्तंभरंत्यब्रवीदिंद्रायसुनवैत्वाशक्रायसुनवैत्वा ॥ असौयएषिवीरकोगृहंगृहंविचाकशत् । इमंजंभसुतंपिबधानावंतंकरंभिणमपूपवंतमुक्थिनं ॥ आचनत्वाचिकित्सामोधिचनत्वानेमसि । शनैरिवशनकैरिवेंद्रायेंदोपरिस्रव ॥ कुविच्छकत्कुवित्करत्कुविन्नोवस्यसस्करत् । कुवित्पतिद्विषोयतीरिंद्रेणसंगमामहै ॥ इमानित्रीणिविष्टपातानींद्रविरोहय । शिरस्ततस्योर्वरामादिदंमउपोदरे ॥ असौचयानउर्वरादिमांतन्वंमम । अथोततस्ययच्छिरःसर्वातारोमशाकृधि ॥ खेरथस्यखेनसःखेयुगस्यशतक्रतो । अपालामिंद्रत्रिष्पूत्व्यकृणोःसूर्यत्वचं ॥ १४ ॥

पांतमितित्रयस्त्रिंशदृचंद्वादशंसूक्तं आंगिरसःश्रुतकक्षःसुकक्षोवा इंद्रोगायत्र्याद्यानुष्टुप् ॥

ऋ०सं० पांतमावोऽअंधसऽइंद्रंमभिप्रगायत । विश्वासाहंशतक्रतुंमंहिष्ठंचर्षणीनां ॥ पुरुहूतंपुरुष्टुतंगाथा अ०६
न्यं१सनंश्रुतं । इंद्रऽइतिब्रवीतन ॥ इंद्रऽइन्नोमहानांदातावाजानांनृतुः । महाँऽअभिज्ञ्वायमत् ॥ अ अ०६
५६ पांदुशिप्र्यंधसःसुदक्षस्यप्रहोषिणः । इंदोरिंद्रोयवाशिरः ॥ तम्वभिप्रार्चतेंद्रंसोमस्यपीतये । तदिद्ध्यस्य
वर्धनं ॥ १५ ॥ अस्यपीत्वामदानांदेवोदेवस्यौजसा । विश्वाभिभुवनाभुवत् ॥ त्यमुवःसत्रासाहंवि
श्वासुगीर्ष्वायतं । आच्यावयस्यूतये ॥ युध्मंसंतमनर्वाणंसोमपामनपच्युतं । नरमवार्यक्रतुं ॥ शिक्षा
णऽइंद्ररायऽआपुरुविद्वाँऽऋचीषम । अवानःपार्येधने ॥ अतश्चिदिंद्रणऽउपायाहिशतवाजया ॥ इषा
सहस्रवाजया ॥ १६ ॥ अयांमधीवतोधियोर्वद्भिःशक्रगोदरे । जयेमपृत्सुवज्रिवः ॥ वयमुत्वाशतक्र
तोगावोनयवसेष्वा । उक्थेषुरणयामसि ॥ विश्वाहिमर्त्यत्वनानुकामाशतक्रतो । अगन्मवज्रिन्नाशसः ॥
त्वेसुपुत्रशवसोवृत्रन्कामकातयः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ सनोवृषन्त्सनिष्ठयासंघोरयाद्रवित्न्वा । धि ५६
यांविड्ढिपुरंध्या ॥ १७ ॥ यस्तेनूनंशतक्रतविंद्रद्युम्नितमोमदः । तेननूनंमदेमदेः ॥ यस्तेचित्रश्रवस्त

मोयऽइंद्रवृत्रहन्तमः । यऽओजोदातमोमदः ॥ विद्माहियस्तेऽअद्रिवस्त्वादत्तःसत्यसोमपाः । विश्वा
सुदस्मकृष्टिषु ॥ इंद्रायमद्वनेसुतंपरिष्टोभंतुनोगिरः । अर्कमर्चंतुकारवः॥यस्मिन्विश्वाऽअधिश्रियोरणं
तिसप्तसंसदः । इंद्रंसुतेहवामहे ॥ १८ ॥त्रिकद्रुकेषुचेतनंदेवासोयज्ञमत्नत । तमिद्वर्धंतुनोगिरः ॥ आ
त्वाविशंत्विंदवःसमुद्रमिवसिंधवः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ विव्यकथमहिनावृषन्भक्षंसोमस्यजागृवे ।
यऽइंद्रजठरेषुते ॥ अरंतऽइंद्रकुक्षयेसोमोभवतुवृत्रहन् । अरंधामभ्यऽइंदवः ॥ अरमश्वायगायतिश्रुत
कक्षोऽअरंगवे । अरमिंद्रस्यधाम्ने ॥ अरंहिष्मासुतेषुणःसोमेष्विंद्रभूषसि । अरंतेशक्रदावने ॥ १९ ॥
पराकात्ताच्चिदद्रिवस्त्वांनक्षंतनोगिरः । अरंगमामतेवयं ॥ एवाह्यसिवीरयुरेवाशूरऽउतस्थिरः । एवाते
राध्यंमनः ॥ एवारातिस्तुवीमघविश्वेभिर्धायिधातृभिः । अधाचिदिंद्रमेसचा ॥ मोषुब्रह्मेवतंद्रयुर्भुवो
वाजानांपते । मत्स्वासुतस्यगोमतः ॥ मानऽइंद्राभ्याइदिशःसूरोऽअक्तुष्वायमन् । त्वायुजावनेमतत् ॥

ऋ०सं० त्वयेदिंद्रयुजावयंप्रतिब्रुवीमहिस्पृधः । त्वमस्माकंतवस्मसि ॥ त्वामिद्धित्वायवोनुनोनुंवतश्चरान् । स अ०६
स्वांयऽइंद्रकारवः ॥ २० ॥ अ०६

५७

उद्वेदभीतिचतुस्त्रिंशदृचं त्रयोदशंसूक्तं सुकक्षइंद्रोत्याया ऋभवोगायत्री ॥

उद्वेदभिश्रुतामघंवृषभंनर्यापसं । अस्तारमेषिसूर्य ॥ नवयोनवतिंपुरोबिभेदबाह्वोजसा । अहिंच
वृत्रहावधीत् ॥ सनऽइंद्रःशिवःसखाश्वावद्गोमद्यवमत् । उरुधारेवदोहते ॥ यदद्यकच्चवृत्रहन्नुदगाऽअ
भिसूर्य । सर्वंतदिंद्रतेवशे ॥ यद्वाप्रवृद्धसत्पतेनमराऽइतिमन्यसे । उतोतत्सत्यमित्तव ॥ २१ ॥येसोमा
सःपरावतियेऽअर्वावतिसुन्विरे । सर्वांस्ताँऽइंद्रगच्छसि ॥ तमिंद्रंवाजयामसिमहेवृत्रायहंतवे । सवृषा
वृषभोभुवत् ॥ इंद्रःसदामनेकृतऽओजिष्ठःसमदेहितः । द्युम्नीश्लोकीससोम्यः ॥ गिरावज्रोनसंभृतःसब
लोऽअनपच्युतः । ववक्षऽऋष्वोऽअस्तृतः ॥ दुर्गेचिन्नःसुगंकृधिगृणानऽइंद्रगिर्वणः । त्वंचमघवन्वशः ५७
॥२२॥ यस्यतेनूचिदादिशंनमिनंतिस्वराज्यं।नदेवोनाध्रिगुर्जनः॥अधातेऽअप्रतिष्कुतंदेवीशुष्मंसपर्यतः

। उभेसुशिप्ररोदसी॥त्वमेतदधारयःकृष्णासुरोहिणीषुच।परुष्णीषुरुशत्पयः॥वियदहेरधत्विषोविश्वेदेवा
सोऽअक्रमुः । विदन्मृगस्यताँऽअमः ॥ आदुमेनिवरोभुवद्वृत्रहादिष्टपौंस्यं । अजातशत्रुरस्तृतः॥२३॥
श्रुतंवोवृत्रहन्तमंप्रशर्धंचर्षणीनां । आशुषेराधसेमहे ॥ अयाधियाचगव्ययापुरुणामन्पुरुष्टुत । यत्सो
मेसोमऽआभवः ॥ बोधिन्मनाऽइदस्तुनोवृत्रहाभूर्यासुतिः । शृणोतुशक्रऽआशिषं ॥ कयात्वंनऽऊ
त्याभिप्रमंदसेवृषन् । कयास्तोतृभ्यऽआभर ॥ कस्यवृषासुतेसचानियुत्वान्वृषभोरणत् । वृत्रहासोम
पीतये ॥ २४ ॥ अभीषुणस्त्वंरयिंमंदसानःसहस्रिणं । प्रयंताबोधिदाशुषे ॥ पत्नीवंतःसुताऽइमऽउशं
तोयंतिवीतये । अपांजग्मिर्निचुंपुणः ॥ इष्टाहोत्राऽअसृक्षतेंद्रंवृधासोऽअध्वरे । अच्छावभृथमोजसा
॥ इहत्यासधमाद्याहरीहिरण्यकेश्या । वोह्लामभिप्रयोहितं ॥ तुभ्यंसोमाःसुताऽइमेस्तीर्णंबर्हिर्विभाव
सो ॥ स्तोतृभ्यऽइंद्रमावह ॥ २५ ॥ आतेदक्षंविरोचनादधद्रत्नाविदाशुषे । स्तोतृभ्यऽइंद्रमर्चत ॥
आतेदधामींद्रियमुक्थाविश्वाशतक्रतो । स्तोतृभ्यऽइंद्रमृळय ॥ भद्रंभद्रंनऽआभरेषमूर्जंशतक्रतो । य

दिंद्रमृळयासिनः ॥ सनोविश्वान्याभरसुवितानिशतक्रतो । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ त्वामिद्वृत्रहन्तमसुता
वंतोहवामहे । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ २६ ॥ उपनोहरिभिःसुतंयाहिमदानांपते । उपनोहरिभिःसुतं ॥
द्वितायोवृत्रहन्तमोविदइंद्रःशतक्रतुः । उपनोहरिभिःसुतं ॥ त्वंहिवृत्रहन्नेषांपातासोमानामसि । उप
नोहरिभिःसुतं ॥ इंद्रइषेददातुनऋभुक्षणमृभुंरयिं । वाजीददातुवाजिनं ॥ २७ ॥ इत्यष्टमेमंडले
नवमोनुवाकः ॥

दशमेनुवाकेदशसूक्तानि तत्रगौर्धयतीति द्वादशर्चंप्रथमंसूक्तं बिंदुःपूतदक्षोवा मरुतोगायत्री ॥

गौर्धयतिमरुतांश्रवस्युर्मातामघोनां । युक्तावह्नीरथानां ॥ यस्यादेवाउपस्थेव्रताविश्वेधारयंते ।
सूर्यामासादृशेकं ॥ तत्सुनोविश्वेअर्यआसदागृणंतिकारवः । मरुतःसोमपीतये ॥ अस्तिसोमोअ
यंसुतःपिबंत्यस्यमरुतः । उतस्वराजोअश्विना ॥ पिबंतिमित्रोअर्यमातनापूतस्यवरुणः । त्रिषध
स्थस्यजावतः ॥ उतोन्वस्यजोषमाँइंद्रःसुतस्यगोमतः । प्रातर्होतेवमत्सति ॥ २८ ॥ कदत्त्विषंतसूर

यंस्तिरऽआपंऽइवस्रिधंः । अर्षंतिपूतदंक्षसः ।। कद्धोंऽअद्यमहानांदेवानामवोंवृणे । त्मनांचदुस्मवंर्चसां ।। आयेविश्वापार्थिवानिपप्रथंन्रोचनादिवः । मरुतःसोमंपीतये ।। त्यान्नुपूतदंक्षसोदिवोवोंमरुतोहुवे । अस्यसोमंस्यपीतयें ।। त्यान्नुयेविरोदंसीतस्तभुर्मरुतोंहुवे । अस्यसोमंस्यपीतयें ।। त्यंनुमारुतंगणं गिरिष्ठांवृषंणंहुवे । अस्यसोमंस्यपीतयें ।। २९ ।।

आत्वागिरइतिनवर्चस्यद्वितीयंसूक्तं आंगिरसस्तिरश्चीरिंद्रोनुष्टुप् ।।

आत्वागिरोंरथीरिवास्थुंःसुतेषुंगिर्वणः । अभित्वासमंनूषतेंद्रंवत्संनमातरंः ।। आत्वांशुक्राऽअंचुच्यवुःसुतासंऽइंद्रगिर्वणः । पिबात्वं१स्यांधसऽइंद्रविश्वासुतेहितं ।। पिबासोमंमदायकमिंद्रंश्येनाभृतंसुतं । त्वंहिशश्वंतीनांपतीराजाविशामसिं ।। श्रुधीहवंतिरश्च्याऽइंद्रयस्त्वांसपर्यति । सुवीर्यस्यगोमंतोरायस्पूर्धिमहाँऽअंसि ।। इंद्रयस्तेनवींयसींगिरंमंद्रामजींजनत् । चिकित्विन्मंनसंधियंप्रत्नामृतस्यंपिप्युषीं ।। ३० ।। तमुंष्टवामयंगिरऽइंद्रमुक्थानिवावृधुः । पुरूण्यंस्यपौंस्यासिषांसंतोवनामहे ।। एतोन्विंद्रं

ऋ०सं० स्तवामशुद्धंशुद्धेनसाम्ना । शुद्धैरुक्थैर्वावृध्वांसंशुद्धऽआशीर्वान्ममत्तु ॥ इंद्रंशुद्धोनऽआगंहिशुद्धःशु अ०६
द्धाभिःरूतिभिः । शुद्धोरयिंनिधारयशुद्धोममद्धिसोम्यः ॥ इंद्रंशुद्धोहिनोरयिंशुद्धोरत्नानिदाशुषे । शुद्धो अ०६
५१ वृत्राणिजिघ्नसेशुद्धोवाजंसिषाससि ॥ ३१ ॥

अस्माइत्येकविंशत्यृचंतृतीयंसूक्तं तिरश्चीर्मारुतोवाद्युतान इंद्रस्त्रिष्टुप्
चतुर्थीविराट् इष्यामीतिपादस्यमरुतः पंचदश्याइंद्राबृहस्पती ॥

अस्माऽउषासऽआतिरंतयाममिंद्रायनक्तमूर्म्याःसुवाचः । अस्माऽआपोमातरःसप्ततस्थुर्नृभ्यस्त
रायसिंधवःसुपाराः ॥ आतिंविद्धाविथुरेणाचिदस्त्रात्रिःसप्तसानुसंहितागिरीणां । नतद्देवोनमर्त्यस्तुतु
र्याद्यानिप्रवृद्धोवृषभश्चकार ॥ इंद्रस्यवज्रऽआयसोनिमिश्लऽइंद्रस्यबाह्वोर्भूयिष्ठमोजः । शीर्षन्निंद्रस्यक्र
तवोनिरेकऽआसन्नेषंतश्रुत्याऽउपाके ॥ मन्येत्वायज्ञियंयज्ञियानांमन्येत्वाच्यवनमच्युतानां । मन्येत्वास ५०
त्वनामिंद्रकेतुंमन्येत्वावृषभंचर्षणीनां । आयद्वज्रंबाह्वोरिंद्रधत्सेमदच्युतमहयेहंतवाऽउ । प्रपर्वताऽअनवंत

प्रगावःप्रब्रह्माणोऽअभिनक्षंतऽइंद्रं ॥ ३२ ॥ तमुंष्टवामयऽइमाजजानविश्वांजातान्यवंराण्यस्मात्। इंद्रेण
मित्रंदिधिषेमगीर्भिरुपोनमोभिर्वृषभंविशेम ॥ वृत्रस्यत्वाश्वसथादीषमाणाविश्वेदेवाऽअंजहुर्येसखायः।
मरुद्भिरिंद्रसख्यंतेऽअस्त्वथेमाविश्वाःपृतनाजयासि ॥ त्रिःषष्टिस्त्वामरुतोवावृधानाऽउस्राऽइवराशयोय
ज्ञियासः। उपत्वेमःकृधिनोभागधेयंशुष्मंतऽएनाहविषाविधेम ॥ तिग्ममायुधंमरुतामनीकंकस्तऽइंद्रप्रति
वज्रंदधर्ष । अनायुधासोऽअसुराऽअदेवाश्चक्रेणताँऽअपवपऽऋजीषिन् ॥ महऽउग्रायतवसेसुवृक्तिंप्रेरय
शिवतमायपश्वः । गिर्वाहसेगिरऽइंद्रायपूर्वीर्धेहितन्वेकुविदंगवेदत् ॥ ३३ ॥ उक्थवाहसेविभ्वेमनीषांद्रुणा
नपारमीरयानदीनां । निस्पृंशधियातन्विश्रुतस्यजुष्टतरस्यकुविदंगवेदत् ॥ तद्विविड्ढियत्तऽइंद्रोजुजोष
त्स्तुहिसुष्टुतिंनमसाविवास । उपंभूषजरितर्मारुवण्यःश्रावयावाचंकुविदंगवेदत् ॥ अवद्रप्सोऽअंशुमती
मतिष्ठदियानःकृष्णोदशभिःसहस्रैः । आवत्तमिंद्रःशच्याधमंतमपस्नेहितीर्नृमणाऽअधत्त ॥ द्रप्समप
श्यंविषुणेचरंतमुपह्वरेनद्योऽअंशुमत्याः । नभोनकृष्णमवतस्थिवांसमिष्यामिवोवृषणोयुध्यताजौ ॥

ऋ०सं० अधंद्रप्सोऽअंशुमत्याऽउपस्थेधांरयत्तन्वंतित्विषाणः । विशोऽअदेवीरभ्याऽ३चरंतीर्बृहस्पतिनायुजेंद्रः अ०६
ससाहे ॥ ३४ ॥ त्वंहत्यत्सप्तभ्योजायमानोशत्रुभ्योंऽअभवःशत्रुरिंद्र । गूळ्हेद्यावांपृथिवीऽअन्वविं अ०६
६० दोविभुमद्भ्योभुवनेभ्योरणंधाः ॥ त्वंहत्यदप्रतिमानमोजोवज्रेणवज्रिन्धृषितोजघंथ। त्वंशुष्णस्यावाति
रोवधत्रैस्त्वंगाऽइंद्रशच्येदविंदः ॥ त्वंहत्यद्वृषभचर्षणीनांघनोवृत्राणांतविषोबभूथ । त्वंसिंधूँरसृजस्त
स्तभानान्त्वमपोऽअजयोदासपत्नीः ॥ ससुक्रतुरणितायःसुतेष्वनुत्तमन्युर्योऽअहेवरेवान् । यऽएकऽइन्न
र्यपांसिकर्तासवृत्रहाप्रतीदन्यमाहुः ॥ सवृत्रहेंद्रश्चर्षणीधृत्तंसुष्टुत्याहव्यंहुवेम । सप्राविताम॑घवानोधि
वक्तासवाजस्यश्रवस्यंस्यदाता ॥ सवृत्रहेंद्रऽऋभुक्षाःसद्योजज्ञानोहव्योबभूव । कृण्वन्नपांसिनर्यापु
रूणिसोमोनपीतोहव्यःसखिभ्यः ॥ ३५ ॥

याइंद्रेतिपंचदशर्चंचतुर्थंसूक्तं काश्यपोरेभइंद्रोबृहती दशमीत्रयोदशीचद्वेअतिजगत्यौ एकादशीद्वादशीचद्वेउप ६०
रिष्टाद्बृहत्यौ चतुर्दशीत्रिष्टुबंत्याजगती ॥

याइंद्रभुजऽआभंरःस्वर्वाँऽअसुरेभ्यः । स्तोतारमिन्मघवन्नस्यवर्धययेचत्वेवृक्तबर्हिषः ॥ यमिंद्रद
धिषेत्वमश्वंगांभागमव्ययं । यजंमानेसुन्वतिदक्षिणावतितस्मिन्तंधेहिमापणौ ॥ यऽइंद्रसस्त्यंव्रतोनु
ष्वापमदेवयुः । स्वैःषऽएवैर्मुमुरत्पोष्यंरयिंसनुतर्धेहितंततः ॥ यच्छक्रासिपरावतियदर्वावतिवृत्रहन् । अ
तस्त्वागीर्भिर्द्युगदिंद्रकेशिभिःसुतावाँऽआविवासति ॥ यद्वासिरोचनेदिवःसमुद्रस्याधिविष्टपि । यत्पा
र्थिवेसदनेवृत्रहन्तमयदंतरिक्षऽआगहि ॥ २६ ॥ सनःसोमेषुसोमपाःसुतेषुशवसस्पते । मादयस्वराधं
सासूनृतावतेंद्ररायापरीणसा ॥ मानंऽइंद्रपरावृणग्भवानःसधमाद्यः । त्वंनऽऊतीत्वमिन्नऽआप्यंमान
ऽइंद्रपरावृणक् ॥ अस्मेऽइंद्रसचासुतेनिषदापीतयेमधु । कृधीजरित्रेमघवन्नवोमहदस्मेऽइंद्रसचासुते ॥
नत्वादेवासऽआशतनमर्त्यासोऽअद्रिवः । विश्वाजातानिशवसाभिभूरसिनत्वादेवासऽआशत ॥ विश्वाः
पृतनाऽअभिभूतरंनरंसजूस्ततक्षुरिंद्रंजजनुश्चराजसे । क्रत्वावरिष्ठंवरऽआमुरिमुतोग्रमोजिष्ठंतवसंतरस्वि
नं ॥ ३७ ॥ समींरेभासोऽअस्वरन्निंद्रंसोमस्यपीतये । स्वर्पतिंयदींवृधेधृतव्रतोह्योजसासमूतिभिः ॥

ऋ०सं० नेमिंनमंतिचक्षसामेषंविप्राऽअभिस्वरा । सुदीतयोवोऽअद्रुहोपिकर्णेतरस्विनःसमृक्वभिः ॥ तमिंद्रंजोह अ०६
वीमिमघवानमुग्रंसत्रादधानमप्रतिष्कुतंशवांसि । मंहिष्ठोगीर्भिराचयज्ञियोववर्तद्रायेनोविश्वासुपथाकृ अ०७
६७ णोतुवज्री ॥ त्वंपुरऽइंद्रचिकिदेनाव्योजसाशविष्ठशक्रनाशयध्यै । त्वद्विश्वानिभुवनानिवज्रिन्द्यावारेजे
तेपृथिवीचभीषा ॥ तन्मऽऋतमिंद्रशूरचित्रपात्वपोनवज्रिन्दुरितातिपर्षिभूरि॥कदानऽइंद्ररायऽआदश
स्येर्विश्वप्स्न्यस्यस्पृहयाय्यस्यराजन् ॥ ३८ ॥ ॥ इतिषष्ठाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥

इंद्रायद्वादशनृमेधऔष्णिहं सप्तम्युपांत्येच ककुभोंत्यानवम्यौपुरउष्णिहौ त्वामिदाष्टौप्रागाथमयंतेद्वादश नेमोभार्ग
वस्त्रैष्टुभं षष्ठीजगतीपरास्तिस्रोनुष्टुभोयमिति द्वचेनेंद्रआत्मानमस्तौदुपांत्ये वाच्यावृधकृषोळश जमदग्निर्भार्गवो
मैत्रावरुणंप्रागाथं त्रित्रिष्टुबंतंतृतीयादिगायत्री परासतोबृहती स्तोत्रंराजस्वृकूसपादादित्याश्विन्यौ वायव्येसौर्यौ
बृहत्युषस्या सूर्यप्रभास्तुतिर्वा पावमानीगव्येत्वमग्नेद्व्यधिकाभार्गवःप्रयोगो बार्हस्पत्योवाग्निःपावकःसहसस्तुतयोर्वा
द्व्योर्गृहपतिर्यविष्ठयोर्वान्यतर आग्नेयंत्वदर्शीषळूना सोभरिर्बार्हतं पंचमीविराड्रूपा सप्तम्याद्ययुजःसतोबृहत्योष्ट ६१
म्यादि युजःककुब्भ्रसीयसी ककुबनुष्टुबंत्याग्निमारुती नवमंमडलंपावमानंसौम्यं स्वादिष्ठयादशमधुच्छंदाः पव

स्वमेधातिथिरेषशुनःशेपः सनर्हिरण्यस्तूपः समिद्धएकादशकाश्यपोसितोदेवलोवा विंशतिःसूक्तान्याद्यमाप्रियश्च
तुरनुष्टुबंतं मंद्रयानवासूग्रमेतेसोमाः परिप्रियाप्रस्वानास उपास्मैसोमाअसृग्रं ॥ ७ ॥

इंद्रायसामेतिद्वादशर्चंपंचमंसूक्तं आंगिरसोनृमेध इंद्रउष्णिक्सप्तमीदशम्येकादश्यःककुभः नवम्यंत्याचद्वेपुरउष्णिहौ ॥

॥ हरिःओम् ॥ ॥ इंद्रायसामगायतविप्रायबृहतेबृहत् । धर्मकृतेविपश्चितेपनस्यवे ॥ त्वमिंद्राभि भूरसित्वंसूर्यमरोचयः । विश्वकर्माविश्वदेवोमहाँऽअसि ॥ विभ्राजञ्ज्योतिषास्व१रगच्छोरोचनंदिवः । देवास्तऽइंद्रसख्याययेमिरे ॥ एंद्रनोगधिप्रियःसत्राजिदगोह्यः । गिरिर्नविश्वतस्पृथुःपतिर्दिवः ॥ अभिहिसत्यसोमपाऽउभेबभूथरोदसी । इंद्रासिसुन्वतोवृधःपतिर्दिवः ॥ त्वंहिशश्वतीनामिंद्रदर्तापुरामसि । हंतादस्योर्मनोर्वृधःपतिर्दिवः ॥ १ ॥ अधाहींद्रगिर्वणऽउपत्वाकामान्महःससृज्महे । उदेवयंतऽउदभिः ॥ वार्णत्वायव्याभिर्वर्धंतिशूरब्रह्माणि । वावृध्वांसंचिदद्रिवोदिवेदिवे ॥ युंजंतिहरीऽइषिरस्यगाथयोरौरथऽउरुयुगे । इंद्रवाहावचोयुजा ॥ त्वंनऽइंद्राभरऽँओजोनृम्णंशतक्रतोविचर्षणे । आवीरंपृतनाषहं

॥ त्वंहिनंःपितावसोत्वंमाताशंतक्रतोबभूविथ । अधातेसुम्नमीमहे ॥ त्वांशुष्मिन्पुरुहूतवाजयंतमुपंब्रुवे शतक्रतो । सनोंरास्वसुवीर्यं ॥ २ ॥

त्वामिदेत्यष्टर्चंषष्ठंसूक्तं नृमेधइंद्रःप्रगाथः ॥

त्वामिदाह्योनरोपीप्यन्वज्रिन्भूर्णयः । सऽइंद्रस्तोमंवाहसामिहश्रुध्युपस्वसंरमागंहि ॥ मत्स्वांसुशिप्रहरिवस्तदींमहेत्वेऽआभूंषंतिवेधसंः । तवश्रवांस्युपमान्युक्थ्यांसुतेष्विंद्रगिर्वणः॥श्रायंतऽइवसूर्यंविश्वेदिंद्रंस्यभक्षत । वसूंनिजातेजनंमानऽओजंसाप्रतिभागंनदींधिम ॥ अनंर्शरातिंवसुदामुपंस्तुहिभद्राऽइंद्रंस्यरातयंः । सोऽअंस्यकामंविधतोनरोंषतिमनोंदानायंचोदयंन् ॥ त्वमिंद्रप्रतूंर्तिष्वभिविश्वांऽअसिस्पृधंः । अशस्तिहाजंनितांविश्वतूरंसित्वंतूंर्यतरुष्यतः ॥ अनुंतेशुष्मंतुरयंतमीयतुःक्षोणीशिशुंनमातरां । विश्वांस्तेस्पृधंःश्नथयंतमन्यवेवृत्रंयदिंद्रतूर्वंसि ॥ इतऽऊतीवोंऽअजरंप्रहेतारमप्रंहितं । आशुंजे ६२

तांर्हेतांरथीतंममतूंर्तंतुग्र्यावृधं ॥ इष्कृतांरमनिष्कृतंसहस्कृतंशतमूंतिंशतक्रंतुं । समानामिंद्रमवसेह वामहेवसंवानंवसूजुवं ॥ ३ ॥

अयंतइतिद्वादशर्चंसप्तमंसूक्तं भार्गवोनेमइंद्रस्त्रिष्टुप् षष्ठीजगती सप्तम्याद्यास्तिस्रोनुष्टुभः चतुर्थीपंचमीभ्यामिंद्र आत्मानंस्तौति दशम्येकादश्यौचवाग्देवताके ॥

अयंतंऽएमितन्वांपुरस्ताद्विश्वेंदेवाऽअभिमांयंतिपश्चात् । यदामह्यंदीधंरोभागमिंद्रादिन्मयांकृणवो वीर्याणि ॥ दधांमितेमधुंनोभक्षमग्रेंहितस्तेंभागःसुतोऽअंस्तुसोमंः । असंश्चत्वंदंक्षिणतःसखांमेधांवृत्रा णिजंघनावभूरिं॥प्रसुस्तोमंभरतवाजयंतऽइंद्रांयसत्यंयदिंसत्यमस्तिं।नेंद्रोंऽअस्तीतिनेमंऽउत्वऽआहकऽ ईंददर्शकमभिष्टंवाम ॥ अयमंस्मिजरितःपश्यंमेहविश्वांजातान्यभ्यंस्मिमह्ना । ऋतस्यंमाप्रदिशोंवर्ध यंत्यादर्दिरोभुवंनाददरीमि ॥ आयन्मांवेनाऽअरुंहन्नृतस्यँऽएकमासींनंहर्यतस्यंपृष्ठे । मनंश्चिन्मेंहृदऽ आप्रत्यंवोचदचिंक्रदञ्छिशुमंतःसखांयः ॥ विश्वेत्ताते सवनेषुप्रवाच्यायाचकर्थमघवन्निंद्रसुन्वते ।

ऋ०सं० पारांवतंयत्पुंरुसंभृतंवस्वपावृंणोःशरभायऽऋषिबंधवे ॥ ४ ॥ प्रनूनंधांवतापृथङ्नेहयोवोऽअवांवरीत् । अ०६
निषींवृत्रस्यमर्माणिवज्रमिंद्रोंऽअपीपतत् ॥ मनोंजवाऽअयंमानऽआयसीमंतरत्पुरं । दिवंसुपर्णोग अ०७
६३ त्वायसोमंवज्रिणऽआभंरत् ॥ समुद्रेऽअंतःशंयतऽउद्गावज्रोंऽअभीवृंतः।भरंत्यस्मैसंयतंःपुरःप्रंस्रवणाब
लिं ॥ यद्वाग्वदंत्यविचेतनानिराष्ट्रींदेवानांनिषसादंमंद्रा । चतंस्रऽऊर्जंदुदुहेपयांसिक्वंस्विदस्याःपरमंजंगा
म ॥ देवींवाचंमजनयंतदेवास्तांविश्वरूंपाःपशवोंवदंति । सानोंमंद्रेषमूर्जंदुहांनाधेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतै
तुं ॥ सखेंविष्णोवितरंविक्रंमस्वद्यौर्देहिलोकंवज्रांयविष्कभें । हनांववृत्रंरिणचांवसिंधूनिंद्रस्यंयंतु
प्रसवेविसृंष्टाः ॥ ५ ॥

ऋधगित्थेतिषोळशर्चमष्टमंसूक्तं भार्गवोजमदग्निर्मित्रावरुणौ प्रगाथोंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः तृतीयागायत्री चतुर्थीसतो
बृहती स्तोत्रंराजस्वित्यनेनपादेनसहोत्तरयाचआदित्यःस्तूयते सप्तम्यष्टमीभ्यांअश्विनौ नवमीदशमीभ्यांवायुः ६३
एकादशीद्वादशीभ्यांसूर्यः त्रयोदश्याउषाःचतुर्दश्याःपवमान अंत्येद्वेगोदेवताके ॥

ऋधंगित्थासमर्त्यःशशमेदेवतातये । यानूनमित्रावरुणावभिष्टयऽआचक्रेहव्यदातये ।। वर्षिष्ठ क्षत्राऽउरुचक्षसानराराजानादीर्घश्रुत्तमा । ताबाहुतानदंसनारथर्यतःसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः ।। प्रयोवां मित्रावरुणाजिरोदूतोऽअद्रवत् । अयःशीर्षामदेरघुः।। नयःसंपृच्छेनपुनर्हवीतवेनसंवादायरमते । तस्मा न्नोऽअद्यसमृतेरुरुष्यतंबाहुभ्यांनऽउरुष्यतं ।। प्रमित्रायप्रार्यम्णेसचथ्यमृतावसो । वरूथ्यं१वरुणे छंद्यंवचःस्तोत्रंराजसुगायत ।। ६ ।। तेहिन्विरेऽअरुणंजेन्यंवस्वेकंपुत्रंतिसृणां । तेधामान्यमृतामर्त्या नामदब्धाऽअभिचक्षते ।। आमेवचांस्युद्यंताद्युमत्तमानिकर्त्वा । उभायातंनासत्यासजोषसाप्रतिह व्यानिवीतये ।। रातिंयद्वामरक्षसंहवामहेयुवाभ्यांवाजिनीवसू । प्राचींहोत्रांप्रतिरंतावितंनरागृणाना जमदग्निना ।। आनोयज्ञंदिविस्पृशंवायोयाहिसुमन्मभिः । अंतःपवित्रंऽउपरिश्रीणानोऽइयंशुक्रोऽअ यामिते ।। वेत्यध्वर्युःपथिभीरजिष्ठैःप्रतिहव्यानिवीतये । अधानियुत्वउभयस्यनःपिबशुचिंसोमंगवाशि रं ।। ७ ।। बण्महाँऽअसिसूर्यबळादित्यमहाँऽअसि । महस्तेसतोमहिमापनस्यतेद्धादेवमहाँऽअसि ।।

ऋ०सं० बट्सूर्यं श्रवसामहाँऽअसिसत्रादेवमहाँऽअसि । मह्नादेवानामसुर्यः पुरोहितोविभुज्योतिरदाभ्यं ॥ इयं अ०६
यानीच्यर्किणीरूपारोहिण्याकृता । चित्रेवप्रत्यंदश्यायत्यं१तर्दशसुबाहुषु ॥ प्रजाहंतिस्रोऽअत्यायमी अ०७
६४ युर्न्यं१न्याऽअर्कमभितोविविश्रे । बृहद्धंतस्थौभुवनेष्वंतःपवमानोहरितऽआविवेश ॥ मातारुद्राणां
दुहितावसूनांस्वसादित्यानाममृतस्यनाभिः । प्रनुवोचंचिकितुषेजनायमागामनागामदितिंवधिष्ट ॥
वचोविदंवाचमुदीरयंतींविश्वाभिर्धीभिरुपतिष्ठमानां । देवींऽदेवेभ्यःपर्येयुषींगामामावृक्तमर्त्योद
भ्रचेताः ॥ ८ ॥

त्वमग्नइतिद्वाविंशत्यृचंनवमंसूक्तं भार्गवःप्रयोगो बार्हस्पत्योवाग्निःपावकः सहसःसु
तयोर्वाग्नियो गृहपतिर्यविष्ठयोर्वान्यरोग्निर्गायत्री ॥

त्वमंग्नेबृहद्वयोदधासिदेवदाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥ सनऽईळानयासहदेवाँऽअग्नेदुवस्युवा । चि ६४
किद्विभानवावह ॥ त्वयाहस्विद्युजावयंचोदिष्ठेनयविष्ठ्य । अभिष्मोवाजसातये ॥ और्वभृगुवच्छु

चिंमम्भवानवदाह्वे । अग्निंसंमुद्रवासंसं ॥ हुवेवातंस्वनंक्विंपर्जन्यंक्रंद्यंसह्ः । अग्निंसंमुद्रवासंसं ॥ ९॥
आसवंसंवितुर्यथाभगंस्येवभुजिंहुवे । अग्निंसंमुद्रवासंसं ॥ अग्निवोंवृधंतंमध्वराणांपुरुतमं । अच्छान
प्त्रेसहंस्वते ॥ अयंयथानंऽआभुवत्त्वष्टांरूपेवतक्ष्यां अस्यक्रत्वायशंस्वतः ॥ अयंविश्वांऽअभिश्रियो
ग्निर्देवेषुपत्यते । आवाजैरुपंनोगमत् ॥ विश्वैषामिहस्तुंहिहोतृणांयशस्तंमं । अग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं ॥ १० ॥
शीरंपांवकशोंचिषंज्येष्ठोयोदमेष्वा । दीदायंदीर्घश्रुत्तमः ॥ तमर्वंतंनसांनसिंगृणीहिविप्रशुष्मिणं । मि
त्रंनयांतयज्जंनं ॥ उपंत्वाजामयोगिरोदेदिंशतीर्हविष्कृतंः । वायोरनींकेऽअस्थिरन् ॥ यस्यंत्रि
धात्ववृंतंबर्हिस्तस्थावसंदिनं । आपंश्चिन्निदंधापदं ॥ पदंदेवस्यंमीढुषोनांधृष्टाभिरूतिभिः । भद्रासू
र्यंइवोपदृक् ॥ ११ ॥ अग्नेघृतस्यंधीतिभिस्तेपानोदेवशोचिषां । आदेवान्वंक्षियक्षिंच ॥ तंत्वांजनं
तमातरःकविंदेवासोऽअंगिरः ॥ हव्यवाहममंर्त्यं ॥ प्रचेंतसंत्वाकवेग्नेदूतंवरेण्यं । हव्यवाहंनिषेदिरे ॥
नहिमेऽअस्त्यघ्न्यानस्वधितिर्वनंन्वति । अथैतादृग्भंरामिते ॥ यदंग्नेकानिकानिचिदातेदारूणिदध्मसिं।

 ताजुंषस्वयविष्ठ्य ॥ यदत्युंपजिह्विकायद्वम्रोऽअंतिसर्पति । सर्वंतदंस्तुतेघृतं ॥ अग्निमिंधानोमनंसा
धियंसचेतमर्त्यः । अग्निमींधेविवस्वंभिः ॥ १२ ॥ अ० ६
 अ० ७

अदर्शीतिचतुर्दशर्चंदशमंसूक्तं सोभरिरग्निर्बृहती पंचमीविराड्रूपा सप्तम्याद्ययुजःसतोबृहत्योष्टम्यादि
युजः ककुप् ह्रसीयसीककुबनुष्टुप् अंत्यायाअग्नामरुतं

अदर्शिगातुवित्तंमोयस्मिन्व्रतान्यांदधुः । उपोषुजातमार्यस्यवर्द्धनमग्निंनंक्षंतनोगिरंः ॥ प्रदैवोदा
सोऽअग्निर्दैवाँऽअच्छानमज्मनां । अनुंमातरंपृथिवींविवांवृतेतस्थौनाकंस्यसानंवि ॥ यस्माद्रेजंतकृ
ष्टयंश्चर्कृत्यांनिकृण्वतः । सहस्रसांमेधसांताविवत्मनाग्निंधीभिःसंपर्यत ॥ प्रयंरायेनिनीषसिमर्तोयस्ते
वसोदाशंत् । सवीरंधंत्तेऽअग्नऽउक्थशंसिनंत्मनांसहस्रपोषिणं ॥ सदृळ्हेचिदभितृणत्तिवाजमर्वतासधं
त्तेऽअक्षितिश्रवंः । त्वेदेंवत्रासदांपुरूवसोविश्वांवामानिधीमहि ॥ १३ ॥ योविश्वादयंतेवसुहोतांमंद्रो
जनांनां । मधोर्नपात्रांप्रथमान्यंस्मैप्रस्तोमांयंत्यग्नयें ॥ अश्वंनगीर्भीरथ्यंसुदानंवोमर्मृज्यंतेदेवयवंः ६५

। उभेतोकेतनंनयेदस्मविश्पतेपार्षिशर्धोमघोनां ॥ प्रमंहिष्ठायगायतऽऋताव्नेबृहतेशुक्रशोचिषे ।उपस्तुता
सोऽअग्नये ॥ आवंसतेमघवावीरवद्यशःसमिद्धोद्युम्न्याहुतः । कुविन्नोऽअस्यसुमतिर्नवीयस्यच्छावाजे
भिरागमत् ॥ प्रेष्ठमुप्रियाणांस्तुह्यासावातिथिं । अग्निंरथानांयमं ॥ १४ ॥ उदितायोनिदितावेदिता
वस्वायज्ञियोववर्तति । दुष्टरायस्यप्रवणेनोर्मयोधियावाजंसिषासतः ॥ मानोह्णणीतामतिथिर्वसुरग्निः
पुरुप्रशस्तऽएषः । यःसुहोतास्वध्वरः ॥ मोतेरिषन्येऽअच्छोक्तिभिर्वसोग्नेकेभिश्चिदेवैः । कीरिश्चिद्धि
त्वामीट्टेदूत्यायरातहव्यःस्वध्वरः ॥ आग्नेयाहिमरुत्सखारुद्रेभिःसोमपीतये । सोभर्याऽउपसुष्टुतिंमाद
यस्वस्वर्णरे ॥ १५ ॥ ॥ इत्यष्टमेमंडलेदशमोनुवाकः ॥ इतिप्रागाथमष्टमंमंडलंसमाप्तं ॥

पावमानेनवमेमंडलेसप्तानुवाकाः तत्रप्रथमेनुवाके चतुर्विंशतिसूक्तानि तत्रस्वादिष्ठयेतिदशर्चंप्रथमंसूक्तं वैश्वा
मित्रोमधुच्छंदाः पवमानसोमोगायत्री ॥

स्वादिष्ठयामदिष्ठयापवस्वसोमधारया । इंद्रायपातवेसुतः ॥ रक्षोहाविश्वचर्षणिरभियोनिमयोहतं ।

ऋ०सं० द्रुणांसधस्थमासंदत् ।। वरिवोधातंमोभवमंहिष्ठोवृत्रहन्तंमः । पर्षिराधोमघोनांम् ।। अभ्यर्षमहानांदेवा अ०६
नांवीतिमंधसा । अभिवाजंमुतश्रवः ।। त्वामच्छांचरामसितदिदर्थंदिवेदिवे । इंदोत्वेनंऽआशसः।।१६।। अ०७
६६ पुनातितेपरिस्रुतंसोमंसूर्यस्यदुहिता । वारेणशश्वंतातनां ।। तमीमण्वीःसमर्यऽआगृभ्णंतियोषणोदश
। स्वसारःपार्येदिवि ।। तमींहिन्वंत्यग्रुवोधमंतिबाकुरंदृतिं । त्रिधातुवारणंमधु ।। अभीइममघ्न्याऽ
उतश्रीणंतिधनवःशिशुं । सोममिंद्रांयपातंवे ।। अस्येदिंद्रोमदेष्वाविश्वांवृत्राणिजिघ्नते । शूरोम
घाचंमंहते ।। १७ ।।

पवस्वेतिदशर्चंद्वितीयंसूक्तं काण्वोमेधातिथिः पवमानसोमोगायत्री ।।

पवंस्वदेववीरतिपवित्रंसोमरंह्यां । इंद्रमिंदोवृषाविंश ।। आवच्यस्वमहिप्सरोवृषेंदोद्युम्नवंत्तमः ।
आयोनिंधर्णसिःसंदः।। अधुंक्षतप्रियंमधुधारांसुतस्यवेधसः।अपोवंसिष्टसुक्रतुः ।। महांतंत्वामहीरन्वापोंऽ ६६
अर्षंतिसिंधवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे।।समुद्रोऽअप्सुमामृजेविष्टंभोधरुणोदिवः । सोमःपवित्रेंऽअस्मयुः

१८अचिंक्रदद्वृषाहरिर्महान्मित्रोनदर्शतः।संसूर्येणरोचते।गिरस्तइंद्रओजंसाममृंजयंतेऽअपस्युवंः।या
भिर्मदायशुंभंसे॥तंत्वामदायघृष्वंयऽउलोककृत्नुमीमहे । तवप्रशंस्तयोमहीः॥अस्मभ्यमिंदविंद्रयुर्मध्वंः
पवस्वधारंया।पर्जन्योवृष्टिमाँऽइंव॥गोषाऽइंदोनृषाऽअंस्यश्वसावाजसाऽउत।आत्मायज्ञस्यपूर्व्यः।१९।

एषदेवइतिदशर्चंतृतीयंसूक्तं आजीगर्तिःशुनःशेपः पवमानसोमोगायत्री ॥

एषदेवोऽअमर्त्यःपर्णवीरिवदीयति । अभिद्रोणान्यासदं ॥ एषदेवोविपाकृतोतिह्वरांसिधावति ।
पवंमानोऽअदाभ्यः ॥ एषदेवोविपन्युभिःपवंमानऽऋतायुभिः । हरिर्वाजायमृज्यते ॥ एषविश्वानिवा
र्याशूरोयन्निवसत्वंभिः । पवंमानःसिषासति ॥ एषदेवोरथर्यतिपवंमानोदशस्यति । आविष्कृणोतिव
ग्वनुं ॥ २० ॥ एषविप्रैरभिष्टुतोपोदेवोविगाहते । दधद्रत्नानिदाशुषे ॥ एषदिवंविधावतितिरोरजां
सिधारंया । पवंमानःकनिक्रदत् ॥ एषदिवंव्यासरत्तिरोरजांस्यस्पृतः । पवंमानःस्वध्वरः ॥ एषप्रत्नेनज
न्मनादेवोदेवेभ्यःसुतः।हरिःपवित्रेऽअर्षति॥एषऽउस्यपुरुव्रतोजज्ञानोजनयन्निषः।धारंयापवतेसुतः २१

क्र०सं०

सनाचेतिदशर्चंचतुर्थंसूक्तं हिरण्यस्तूपः पवमानसोमोगायत्री ॥

सनांचसोमजेषिचपवंमानमहिश्रवंः । अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ सनाज्योतिःसनास्वं१र्विश्वांचसोम अ०६
६७ सौभंगा । अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ सनादक्षंमुतक्रतुमपंसोममृधोंजहि । अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ पवी अ०७
तारःपुनीतनसोममिन्द्रांयपातंवे । अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ त्वंसूर्येनऽआभंजतवक्रत्वातवोतिभिः।अथां
नोवस्यंसस्कृधि ॥ २२ ॥ तवक्रत्वातवोतिभिर्ज्योक्पंश्येमसूर्यं ॥ अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ अभ्यंर्ष
स्वायुधसोमंद्विबर्हसंरयिं । अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ अभ्यं१र्षानंपच्युतोरयिंसमत्सुसासहिः । अथांनो
वस्यंसस्कृधि ॥ त्वांयज्ञैरंवीवृधन्पवंमानविधंर्मणि । अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ रयिंनश्चित्रमश्विनमिंदो
विश्वायुमाभंर ॥ अथांनोवस्यंसस्कृधि ॥ २३ ॥

समिद्धइत्येकादशर्चंपंचमंसूक्तं काश्यपोसितोदेवलोवा पवमानआप्रियस्त्वनाराशंसो गायत्र्यंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ॥ ६७

समिंद्धोविश्वतस्पतिःपवंमानोविरांजति । प्रीणन्वृषाकनिक्रदत् ॥ तनूनपात्पवंमानःशृंगेशिशांनो

ऽअर्षति । अंतरिक्षेणरारंजत् ॥ ईळेन्यःपवमानोरयिर्विराजतिद्युमान् । मधोर्धाराभिरोजसा ॥ बर्हिः प्राचीनमोजसापवमानस्तृणन्हरिः । देवेषुदेवऽईयते ॥ उदातैर्जिहतेबृहद्वारोदेवीर्हिरण्ययीः । पवमा नेनसुष्टुताः ॥ २४ ॥ सुशिल्पेबृहतीमहीपवमानोवृषण्यति । नक्तोषासानदर्शते ॥ उभादेवानृच क्षसाहोतारादैव्याहुवे । पवमानऽइंद्रोवृषा ॥ भारतीपवमानस्यसरस्वतीळामही । इमंनोयज्ञमागम न्तिस्रोदेवीःसुपेशसः ॥ त्वष्टारमग्रजांगोपांपुरोयावानमाहुवे । इंदुरिंद्रोवृषाहरिःपवमानःप्रजापतिः ॥ वनस्पतिंपवमानमध्वासमंङ्धिधारया । सहस्रवल्शंहरितंभ्राजमानंहिरण्ययं ॥ विश्वेदेवाःस्वाहाकृतिं पवमानस्यागत । वायुर्बृहस्पतिःसूर्योग्निरिंद्रःसजोषसः ॥ २५ ॥

मंद्रयेतिनवर्चंपष्ठंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

मंद्रयासोमधारयावृषापवस्वदेवयुः । अव्योवारेष्वस्मयुः ॥ अभित्यंमद्यंमदमिंदविंद्रऽइतिक्षर । अ भिवाजिनोऽअर्वतः ॥ अभित्यंपूर्व्यंमदंसुवानोऽअर्षपवित्रऽआ । अभिवाजमुतश्रवः ॥ अनुद्रप्सा

क०सं० सऽइंदंवऽआपोनप्रवतांसरन् । पुनानाऽइंद्रमाशत ॥ यमत्यंमिववाजिनंमृजंतियोषणादश । वनेक्रीळं
तमत्यंविं ॥ २६ ॥ तंगोभिर्वृषणंरसंमदांयदेववीतये । सुतंभरांयसंसृंज ॥ देवोदेवायधारयेंद्रांयपवते अ०६
६८ सुतः । पयोयदस्यपीपयंत् ॥ आत्मायज्ञस्यरंह्यांसुष्वाणःपंवतेसुतः । प्रत्नंनिपांतिकाव्यं ॥ ए अ०७
वापुंनानऽइंद्रयुर्मदंमदिष्ठवीतयें । गुहांचिद्दधिषेगिरः ॥ २७ ॥

असृग्रमितिनवर्चंसप्तमंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री

असृंग्रमिंदवःपथाधर्मन्नृतस्यंसुश्रियंः । विदानाऽअंस्ययोजंनं ॥ प्रधारामध्वोऽअग्रियोमहीरपो
विगांहते । हविर्हविष्षुवंद्यः ॥ प्रयुजोवाचोऽअंग्रियोवृषावंचक्रदद्वनें । सद्माभिसत्योऽअंध्वरः ॥
परियत्काव्यांकविर्नृम्णावसांनोऽअर्षति । स्वर्वाजीसिंषासति ॥ पवंमानोऽअभिस्पृधोविशोराजें
वसीदति । यदींमृण्वंतिवेधसः ॥ २८ ॥ अव्योवारेपरिंप्रियोहरिर्वनेंषुसीदति । रेभोवंनुष्यते ६८
मती ॥ सवायुमिंद्रमश्विनांसाकंमदेंनगच्छति । रणायोऽअंस्यधर्मभिः ॥ आमित्रावरुंणाभगंमध्वःपवं

तऽऊर्मयः । विदानाऽअस्यशक्मभिः ॥ अस्मभ्यंरोदसीरयिंमध्वोवाजस्यसातये । श्रवो वसूनिसंजितं ॥ २९ ॥

एतेसोमाइतिनववर्चमष्टमंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥ ०

एतेसोमाऽअभिप्रियमिंद्रस्यकाममक्षरन् । वर्धंतोऽअस्यवीर्यं ॥ पुनानासश्चमूषदोगच्छंतोवायुमश्विनां । तेनोधांतुसुवीर्यं ॥ इंद्रस्यसोमराधसेपुनानोहार्दिचोदय । ऋतस्ययोनिमासदं ॥ मृजंतित्वा दशक्षिपोहिन्वंतिसप्तधीतयः । अनुविप्राऽअमादिषुः ॥ देवेभ्यस्त्वामदायकंसृजानमतिमेष्यः । संगोभिर्वासयामसि ॥ ३० ॥ पुनानः कलशेष्वावस्त्राण्यरुषोहरिः । परिगव्यान्यव्यत ॥ मघोनऽआपवस्व नोजहिविश्वाऽअपद्विषः । इंदोसखायमाविश ॥ वृष्टिंदिवःपरिस्रवद्युम्नंपृथिव्याऽअधि । सहोनःसोम पृत्सुधाः ॥ नृचक्षसंत्वावयमिंद्रपीतंस्वर्विदं ॥ भक्षीमहिप्रजामिषं ॥ ३१ ॥

परिप्रियेतिनववर्चंनवमंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

क०सं० परिप्रियादिवःकविर्वयांसिनप्त्योर्हितः । सुवानोयातिकविक्रतुः ॥ प्रप्रक्षयायपन्यसेजनायजुष्टोऽ अ०६
अद्रुहे । वीत्यर्षचनिष्ठया ॥ समूनुर्मातराशुचिर्जातोजातेऽअरोचयत् । महान्महीऽऋतावृधा ॥ सप्त अ०७
६१ प्तधीतिभिर्हितोनद्योऽअजिन्वदद्रुहः । याऽएकमक्षिवावृधुः ॥ ताऽअभिसंतमस्तृतंमहेयुवानमादधुः । इं
दुमिंद्रतवव्रते ॥ ३२ ॥ अभिवह्निरमर्त्यःसप्तपश्यतिवावहिः । क्रिविर्देवीरतर्पयत् ॥ अवाकल्पेषुनःपुम
स्तमांसिसोमयोध्या । तानिपुनानजंघनः ॥ नूनव्यसेनवीयसेसूक्तायसाधयापथः । प्रत्नवद्रोचयारुचः ॥
पवमानमहिश्रवोगामश्वंरासिवीरवत् । सनामेधांसनास्वः ॥ ३३ ॥

प्रस्वानासइतिनवर्चंदशमंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रस्वानासोरथाऽइवार्वन्तोनश्रवस्यवः । सोमासोरायेऽअक्रमुः ॥ हिन्वानासोरथाऽइवदधन्विरेगभ
स्त्योः।भरासःकारिणामिव ॥ राजानोनप्रशस्तिभिःसोमासोगोभिरंजते। यज्ञोनसप्तधातृभिः ॥ परिसु ६१
वानासऽइंदवोमदायबर्हणागिरा । सुताऽअर्षतिधारया ॥ आपानासोविवस्वतोजनंतऽउषसोभगं । सू

राऽअण्वंवितंन्वते ॥ ३४ ॥ अपद्वारामतानाप्रताऽकण्वतिकारवः । कृष्णोहरंसऽआयवः ॥ समीची
नासंऽआसतेहोतारःसप्तजामयः । पदमेकस्यपिप्रतः ॥ नाभानाभिंनऽआददेचक्षुश्चित्सूर्येसचा । कवे
रपत्यमादुहे ॥ अभिप्रियादिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहाहितं । सूरःपश्यतिचक्षसा ॥ ३५ ॥

उपास्माइतिनवर्चमेकादशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

उपास्मैगायतानरःपवमानायेंदवे । अभिदेवाँइयंक्षते ॥ अभितेमधुनापयोथर्वाणोऽअशिश्रयुः ।
देवंदेवायदेवयु ॥ सनःपवस्वशंगवेशंजनायशमर्वते । शंराजन्नोषधीभ्यः ॥ बभ्रवेनुस्वतवसेरुणायदिवि
स्पृशे । सोमायगाथमर्चत ॥ हस्तच्युतेभिरद्रिभिःसुतंसोमंपुनीतन । मधावाधावतामधु ॥ ३६ ॥
नमसेदुपसीदतदध्नेदभिश्रीणीतन । इंदुमिंद्रेदधातन ॥ अमित्रहाविचर्षणिःपवस्वसोमशंगवे । देवे
भ्योऽअनुकामकृत् ॥ इंद्रायसोमपातवेमदायपरिषिच्यसे । मनश्चिन्मनसस्पतिः ॥ पवमानसुवीर्यंर
यिंसोमरिरीहिनः । इंदविंद्रेणनोयुजा ॥ ३७ ॥

सोमाअसृग्रमितिनवर्चंद्वादशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥
सोमां॑ऽअसृग्रमिंदवः॒सुता॑ऽऋतस्य॒सादने।इंद्रा॑य॒मधुंमत्तमाः॥अ॒भिविप्रा॑ऽअनूषत॒गावो॑व॒त्संनमा॒तरः। अ०८
७० इंद्रं॒सोमंस्यपी॒तये॑ ॥ म॒द॒च्युत्क्षेंति॒सादंने॒सिंधोरू॒र्मावि॑प॒श्चित् । सोमोंगौ॒रीऽअधिश्रि॒तः ॥ दि॒वोनाभा
विचक्ष॒णोऽव्यो॒वारेंमहीयते । सोमो॒यः॒सु॒क्रतुः॒क॒विः ॥ यः॒सोमः॒क॒लशे॒ष्वाँऽअं॒तः॒प॒वि॒त्रऽआहि॑तः । तमिंदुः
परिषस्वजे ॥३८॥ प्रवाचमिंदु॒रिष्यतिसमु॒द्रस्याधिवि॒ष्टपि । जिन्व॒न्कोशं॑मधु॒श्चुतं॥नित्यंस्तो॒त्रोवन॒स्प
तिर्धी॒नाम॒तः॒सब॒र्दुघः । हि॒न्वा॒नोमानुं॒षायु॒गा ॥अ॒भिप्रि॒यादि॒वस्प॒दासोमोंहि॒न्वा॒नोऽअंर्षति।विप्रंस्य॒धार
याक॒विः।आपंवमानधारय॒र॒यिंस॒हस्रंवर्चसं।अ॒स्मेऽइंदोस्वा॒भुवं॥३९॥इतिषष्ठाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७॥
सोमःपरिप्राष्टावेषधिया प्रतेप्रनिम्नेनेवपरिसुवानःसप्त यत्सोमप्रकविरेतेधावंत्येतेसोमासः सोमाअसृग्रंप्रसोमासः
पवस्वषट्दृह्ळच्युत आगस्त्यस्तममृक्षंतेध्मवाहोदार्ढच्युतएषकविर्नृमेध एषवाजीप्रियमेधः प्रास्यनृमेधःप्रधाराबिंदुः
प्रसोमासोगोतमःप्रसोमासःश्यावाश्वः प्रसोमासस्त्रितः प्रसुवान आनःपवस्वप्रभूवसुरसर्जि सस्रुतोराहूगणएषउ ७०
स्य आशुरर्षंबृहन्मतिः पुनानःप्रयेगावो मेध्यातिथिर्जनयन्योअत्यइव ॥ ८ ॥

सोमःपुनानइति नवर्चस्यत्रयोदशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

॥ हरिःओम् ॥ सोमःपुनानोऽअर्षतिसहस्रधारोऽअत्यविः । वायोरिंद्रस्यनिष्कृतं ॥ पवमानमवस्य वोविप्रमभिप्रगायत । सुष्वाणंदेववीतये ॥ पवंतेवाजसातयेसोमाःसहस्रपाजसः । गृणानादेववीतये ॥ उतनोवाजसातयेपवस्वबृहतीरिषः । द्युमदिंदोसुवीर्यं ॥ तेनःसहस्रिणंरयिंपवंतामासुवीर्यं । सुवानादे वासऽइंदवः ॥ १ ॥ अत्याहियानानहेतृभिरसृग्रंवाजसातये । विवारमव्यमाशवः ॥ वाश्राऽअर्षंतींद वोभिवत्संनधेनवः । दधन्विरेगभस्त्योः ॥ जुष्टऽइंद्रायमत्सरःपवमानकनिक्रदत् । विश्वाऽअपद्विषोज हि ॥ अपघ्नंतोऽअराव्णःपवमानाःस्वर्दृशः । योनावृतस्यसीदत ॥ २ ॥

परिप्रेत्यष्टर्चंचतुर्दशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

परिप्रासिष्यदत्कविःसिंधोरूर्मावधिश्रितः । कारंबिभ्रत्पुरुस्पृहं ॥ गिरायदीसबंधवःपंचव्राताऽअप स्यवः । परिष्कृण्वंतिधर्णसिं ॥ आदस्यशुष्मिणोरसेविश्वेदेवाऽअमत्सत । यदीगोभिर्वसायते ॥ निरि

णानोविधावतिजहच्छर्याणितान्वा । अत्रासंजिघ्नतेयुजा ॥ नप्तीभिर्योविवस्वतःशुभ्रोनमामृजेयुवा ।
गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ ३ ॥ अतिश्रितीतिरश्चतागव्याजिगात्यण्व्या । वग्नुमियर्तियंविदे ॥ अभिक्षि
पःसमंग्मतमर्जयंतीरिषस्पतिं । पृष्ठागृभ्णतवाजिनः ॥ परिदिव्यानिमर्मृशद्विश्वानिसोमपार्थिवा । वसू
नियाह्यस्मयुः ॥ ४ ॥

एषधियेत्यष्टर्चंपंचदशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

एषधियायात्यण्व्याशूरोरथेभिराशुभिः । गच्छन्निंद्रस्यनिष्कृतं । एषपुरुधियायतेबृहतेदेवतातये ॥
यत्रामृतासऽआसते ॥ एषहितोविनीयतेंतःशुभ्रावतापथा । यदीतुंजंतिभूर्णयः ॥ एषशृंगाणिदोधुव
च्छिशीतेयूथ्यो३वृषा । नृम्णादधानऽओजसा । एषरुक्मिभिरीयतेवाजीशुभ्रेभिरंशुभिः । पतिःसिंधू
नांभवन् ॥ एषवसूनिपिब्दनापरुषाययिवाँऽअति । अवशादेषुगच्छति ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यमुपद्रोणेष्वा
यवः ॥ प्रचक्राणंमहीरिषः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोमृजंतिसप्तधीतयः । स्वायुधंमदिंतमं ॥ ५ ॥

प्रतेसोतारइत्यष्टर्चषोडशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रतेंसोतारंऽओण्योऽ३रसंमदायघृष्वंये । सर्गोनतक्त्येतंशः ॥ क्रत्वादक्षंस्यरथ्यंमपोवसानमंधसा । गोषामण्वेंषुसश्चिम ॥ अनंप्तमप्सुदुष्टरंसोमंपवित्रऽआसृंज । पुनीहींद्रायपातंवे ॥ प्रपुंनानस्यचेतसा सोमंःपवित्रेंऽअर्षति । क्रत्वांसधस्थमासंदत् ॥ प्रत्वानमोंभिरिंदंवऽइंद्रसोमांऽअसृक्षत । महेभरांय कारिणंः ॥ पुनानोरूपेऽअव्ययेविश्वाऽअर्षन्नभिश्रियंः । शूरोनगोषुंतिष्ठति ॥ दिवोनसानुंपिप्युषीधा रांसुतस्यंवेधसंः । वृथांपवित्रेंऽअर्षति ॥ त्वंसोमविपश्चितंतनांपुनानऽआयुषुं । अव्योवारंविधावसि ॥६॥

प्रनिम्नेनेवेत्यष्टर्चंसप्तदशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रनिम्नेनेवसिंधवोघ्नंतोवृत्राणिभूर्णयः । सोमांऽअसृग्रमाशवंः ॥अभिसुंवानासऽइंदंवोवृष्टयंःपृथिवी मिंव । इंद्रंसोमासोऽअक्षरन् ॥ अत्यूर्मिर्मत्सरोमदःसोमंःपवित्रेंऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः ॥ आकलशेंषुधावतिपवित्रेपरिषिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषुंवर्धते ॥ अतित्रीसोमरोचनारोहन्नभ्राजसेदिवंं । इष्ण

ऋ०सं० न्त्सूर्यंनचोदयः ॥ अभिविप्राऽअनूषतमूर्धन्यज्ञस्यकारवः । दधानाश्चक्षसिप्रियं ॥ तमुत्वावाजिनंनरो अ०६
धीभिर्विप्राऽअवस्यवः । मृजंतिदेवतातये ॥ मधोर्धारामनुक्षरतीव्रःसधस्थमासदः । चारु अ०८
७२ ऋतायपीतये ॥ ७ ॥

परिसुवानइतिसप्तर्चमष्टादशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

परिसुवानोगिरिष्ठाःपवित्रेसोमोऽअक्षाः । मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ त्वंविप्रस्त्वंकविर्मधुप्रजातमंधसः ।
मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ तवविश्वेसजोषसोदेवासःपीतिमाशत । मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ आयोविश्वानिवा
र्यावसूनिहस्तयोर्दधे । मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ यऽइमेरोदसीमहीसंमातरेवदोहते । मदेषुसर्वधाऽअ
सि ॥ परियोरोदसीऽउभेसद्योवाजेभिरर्षति । मदेषुसर्वधाऽअसि । सशुष्मीकलशेष्वापुनानोऽअचि
क्रदत् । मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ ८ ॥ ७२

यत्सोमेतिसप्तर्चमेकोनविंशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री

यत्सौमचित्रमुक्थ्यंदिव्यंपार्थिवंवसु । तन्नःपुनानआभर॥ युवंहिस्थःस्वर्पती इंद्रश्चसोमगोपती ।
ईशानापिप्यतंधियः ॥ वृषापुनानआयुषुस्तनयन्नधिबर्हिषि । हरिःसन्योनिमासदत् ॥ अवावशंत
धीतयोवृषभस्याधिरेतसि । सूनोर्वत्सस्यमातरः ॥ कुविद्वृषण्यंतीभ्यःपुनानोगर्भमादधत् । याःशुक्रंदु
हतेपयः ॥ उपशिक्षापतस्थुषोभियसमाधेहिशत्रुषु । पवमानविदारयिं ॥ निशत्रोःसोमवृष्ण्यंनिशुष्मं
नियवस्तिर । दूरेवासतोअंतिवा ॥ १ ॥

प्रकविरितिसप्तचविंशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रकविर्देववीतयेव्योवारेभिरर्षति । साह्वान्विश्वाअभिस्पृधः ॥ सहिष्मांजरितृभ्यआवाजंगोमंत
मिन्वति । पवमानःसहस्रिणं ॥ परिविश्वानिचेतसामृशसेपवसेमती । सनःसोमश्रवोविदः ॥ अभ्यर्ष
बृहद्यशोमघवद्भ्योध्रुवंरयिं । इषंस्तोतृभ्यआभर ॥ त्वंराजेवसुव्रतोगिरःसोमाविवेशिथ । पुनानोवह्ने

क०सं० अद्भुत ॥ सवह्निरप्सुदुष्टरोंमृज्यमानोगभस्त्योः । सोमश्चमूषुसीदति ॥ क्रीळुर्मखोनमंहयुः पवित्रंसो अ०६
मगच्छसि । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ १० ॥ अ०८

७३ एतेधावंतीतिसप्तर्चमेकविंशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

एतेधावंतींदवःसोमाऽइंद्रायघृष्वयः । मत्सरासःस्वर्विदः ॥ प्रवृण्वंतोऽअभियुजःसुष्वयेवरिवोविदः ।
स्वयंस्तोत्रेवयस्कृतः ॥ वृथाक्रीळंतऽइंदवःसधस्थमभ्येकमित् । सिंधोरूर्माव्यक्षरन् ॥ एतेविश्वानिवा
र्यापवमानासऽआशत । हितानसप्तयोरथे ॥ आस्मिन्पिशंगमिंदवोदधातावेनमादिशे । योऽअस्मभ्यमरा
वा ॥ ऋभुर्नरथ्यंनवंदधाताकेतमादिशे । शुक्राःपवध्वमर्णसा ॥ एतऽउत्येऽअवीवशन्काष्ठांवाजिनोऽअ
क्रत । सतःप्रासाविषुर्मतिं ॥ ११ ॥

एतेसोमासइतिसप्तर्चंद्वाविंशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥ ७३

एतेसोमासऽआशवोरथाऽइवप्रवाजिनः । सर्गाःसृष्टाऽअहेषत ॥ एतेवाताऽइवोरवःपर्जन्यस्येववृष्टयः ।

अग्नेरिवभ्रमावृथा ॥ एतेपूताविपश्चितःसोमासोदध्याशिरः । विपाव्यानशुर्धियः ॥ एतेमृष्टाऽअमर्त्याः
ससृवांसोनशश्रमुः । इयक्षंतःपथोरजः ॥ एतेपृष्ठानिरोदसोर्विप्रयंतोव्यानशुः । उतेदमुत्तमंरजः ॥ तंतुं
तन्वानमुत्तममनुप्रवतऽआशत । उतेदमुत्तमाय्यं ॥ त्वंसोमपणिभ्यऽआवसुगव्यानिधारयः । ततंतं
तुमचिक्रदः ॥ १२ ॥

सोमाअसृग्रमितिसप्तर्चंत्रयोविंशंसूक्तं असितोदेवलोवा पवमानसोमोगायत्री ॥

सोमाऽअसृग्रमाशवोमधोर्मदस्यधारया । अभिविश्वानिकाव्या ॥ अनुप्रत्नासऽआयवःपदंनवीयो
अक्रमुः । रुचेजनंतसूर्यं ॥ आपवमाननोभरार्योऽअदाशुषोगयं । कृधिप्रजावतीरिषः ॥ अभिसोमा
सऽआयवःपवंतेमद्यंमदं । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सोमोऽअर्षतिधर्णसिर्दधानऽइंद्रियंरसं । सुवीरोऽअभिश
स्तिपाः ॥ इंद्रायसोमपवसेदेवेभ्यःसधमाद्यः । इंदोवाजंसिषाससि ॥ अस्यपीत्वामदानामिंद्रोवृत्रा
ण्यप्रति । जघानंजघनंच्चनु ॥ १३ ॥

प्रसोमासइतिसप्तचैचतुर्विंशंसूक्तं असितोदेवलोवा ऋत्यमानसोमोगायत्री ॥

७४ प्रसोमासोऽअधन्विषुःपवमानासऽइंदवः । श्रीणानाऽअप्सुमृंजत॥अभिगावोऽअधन्विषुरापोनप्रव
तायतीः । पुनानाऽइंद्रमाशत ॥ प्रपवमानधन्वसिसोमेंद्रायपातवे । नृभिर्यतोविनीयसे ॥ त्वंसोमनृमा
दनःपवस्वचर्षणीसहे । सस्निर्योऽअनुमाद्यः ॥ इंदोयदद्रिभिःसुतःपवित्रंपरिधावसि । अरमिंद्रस्यधा
म्ने ॥ पवस्ववृत्रहन्तमोक्थेभिरनुमाद्यः । शुचिःपावकोऽअद्भुतः ॥ शुचिःपावकऽउच्यतेसोमःसुतस्यम
ध्वः । देवावीरघशंसहा ॥ १४ ॥ इतिनवममंडलेप्रथमोनुवाकः ॥

द्वितीयेनुवाकेषट्त्रिंशत्सूक्तानि तत्रपवस्वेतिषळृचंप्रथमंसूक्तं आगस्त्योदृह्ळच्युतःपवमानसोमोगायत्री ॥

पवस्वदक्षसाधनोदेवेभ्यःपीतयेहरे । मरुद्भ्योवायवेमदः ॥ पवमानधियाहितोऽ३भियोनिंकनिक्रदत् । ७४
धर्मणावायुमाविश ॥ संदेवैःशोभतेवृषाकविर्योनावधिप्रियः । वृत्रहादेववीतमः ॥ विश्वारूपाण्याविश

न्पुंनानोयांतिहर्यतः । यत्रामृतांसऽआसंते॥अरुषोजनयन्गिरःसोमःपवतऽआयुषक् । इंद्रंगच्छंन्कविक्रतुः ॥आपंवस्वमदिन्तमपवित्रंधारयाकवे । अर्कस्ययोनिमासदं ॥ १५ ॥

तमम्रृक्षंतेतिषळ्चंद्वितीयंसूक्तं दार्ढच्युतइध्मवाहः पवमानसोमोगायत्री ॥

तमंमृक्षंतवाजिनंमुपस्थेऽअधितेराधि । विप्रासोऽअण्व्यांधिया॥तंगावोऽअभ्यंनूषतसहस्रंधारमक्षितं । इंदुंधर्तारमादिवः ॥ तंवेधांमेधयांह्यन्पवंमानमधिद्यवि । धर्णसिंभूरिधायसं ॥ तमंह्यन्भुरिजोर्धियासंवसांनंविवस्वंतः । पतिंवाचोऽअदाभ्यं ॥ तंसानावधिजामयोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । हर्यतंभूरिचक्षसं ॥ तंत्वांहिन्वंतिवेधसःपवंमानगिरावृधं । इंदविंद्रायमत्सरं ॥ १६ ॥

एषकविरितिषळ्चंतृतीयंसूक्तं आंगिरसोनृमेधः पवमानसोमोगायत्री ॥

एषकविरभिष्टुतःपवित्रेऽअधितोशते । पुनानोघ्नन्नपस्रिधः ॥ एषऽइंद्रायवायवेंस्वर्जित्परिषिच्यते । पवित्रेंदक्षसाधनः ॥ एषनृभिर्विनीयतेदिवोमूर्धावृषासुतः । सोमोवनेषुविश्ववित् ॥ एषगव्युरचिक्रद

त्पवमानोहिरण्ययुः । इंदुःसत्राजिदस्तृतः ॥ एषसूर्येणहासतेपवमानोऽअधिद्यवि । पवित्रेमत्सरोमदः ॥

एषशुष्म्यसिष्यददंतरिक्षेवृषाहरिः । पुनानऽइंदुरिंद्रमा ॥ १७ ॥

एषवाजीतिषळृचंचतुर्थंसूक्तं आंगिरसःप्रियमेधः पवमानसोमोगायत्री ॥

एषवाजीहितोनृभिर्विश्वविन्मनसस्पतिः । अव्योवारंविधावति ॥ एषपवित्रेऽअक्षरत्सोमोदेवेभ्यःसु
तः । विश्वाधामान्याविशन् ॥ एषदेवःशुभायतेधियोनावमर्त्यः । वृत्रहादेववीतमः ॥ एषवृषाकनिक्रद
द्दशभिर्जामिभिर्यतः । अभिद्रोणानिधावति ॥ एषसूर्यमरोचयत्पवमानोविचर्षणिः । विश्वाधामानि
विश्ववित् ॥ एषशुष्म्यदाभ्यःसोमःपुनानोऽअर्षति । देवावीरघशंसहा ॥ १८ ॥

प्रास्यधाराइतिषळृचंपंचमंसूक्तं आंगिरसोनृमेधः पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रास्यधाराऽअक्षरन्वृष्णःसुतस्यौजसा । देवाँऽअनुप्रभूषतः ॥ सप्तिंमृजंतिवेधसोगृणंतःकारवोगि
रा । ज्योतिर्जज्ञानमुक्थ्यं ॥ सुषहासोमतानितेपुनानायप्रभूवसो । वर्धासमुद्रमुक्थ्यं ॥ विश्वावसूनि ७५

संजयन्पवंस्वसोमधारंया । इनुद्वेषांसिसध्र्यक् ॥ रक्षासुनोऽअररुषःस्वनात्संमस्यकस्यंचित् । निदोय
त्रंमुमुच्महे ॥ एंदोपार्थिवंरयिंदिव्यंपंवस्वधारंया । द्युमंतंशुष्ममाभंर ॥ १९ ॥

प्रधाराइतिषळृचंषष्ठंसूक्तं आंगिरसोबिंदुःपवमानसोमोगायत्री ॥

प्रधारांऽअस्यशुष्मिणोवृथांपवित्रेऽअक्षरन् । पुनानोवाचंमिष्यति ॥ इंदुर्हियानःसोतृभिर्मृज्यमा
नःकनिक्रदत् । इयर्तिवग्नुमिंद्रियं ॥ आनःशुष्मंनृषाह्यंवीरवंतंपुरुस्पृहं । पवंस्वसोमधारंया ॥ प्रसो
मोऽअतिधारंयापवंमानोऽअसिष्यदत् । अभिद्रोणान्यासदं ॥ अप्सुत्वामधुंमत्तमंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः ।
इंदविंद्रांयपीतये ॥ सुनोतामधुमत्तमंसोममिंद्रांयवज्रिणे । चारुंशर्धायमत्सरं ॥ २० ॥

प्रसोमासइतिषळृचंसप्तमंसूक्तं राहूगणोगोतमः पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रसोमांसःस्वाध्यं१ःपवंमानासोऽअक्रमुः । रयिंकृण्वंतिचेतंनं ॥ दिवस्पृथिव्याऽअधिभवेंदोद्युम्नवर्ध
नः । भवावाजानांपतिः ॥ तुभ्यंवाताऽअभिप्रियस्तुभ्यंमर्षंतिसिंधंवः । सोमवर्धंतितेमहंः ॥ आप्यांय

क०सं० त्वसमेंतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं । भवावाजस्यसंगथे ॥ तुभ्यंगावाघृतपयोबभ्रोदुदुह्रेऽअक्षितं । वर्षिष्ठे अ०६

७६ अऽधिसानंवि ॥ स्वायुधस्यंतेसतोभुवंनस्यपतेवयं । इंदोसखित्वमुश्मसि ॥ २१ ॥ अ०८

प्रसोमासइतिषळ्चमष्टमंसूक्तं आत्रेयःश्यावाश्वः पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रसोमासोमदच्युतःश्रवंसेनोमघोनंः । सुताविदथेंऽअक्रमुः ॥ आदींत्रितस्ययोषंणोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रांयपीतयें ॥ आदींहंसोयथांगणंविश्वंस्यावीवशन्मतिं । अत्योनगोभिरज्यते ॥ उभेसोमावचाकंशन्मृगोनतक्तोऽअर्षसि । सीदंन्नृतस्ययोनिमा ॥ अभिगावोंऽअनूषतयोषांजारमिंवप्रियं । अगंन्नाजिंयथांहितं ॥ अस्मेधेंहिद्युमद्यशोंमघवंद्भ्यश्चमह्यंच । सनिंमेधामुतश्रवंः ॥ २२ ॥

प्रसोमासइतिषळ्चंनवमंसूक्तं आत्यग्नितः पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रसोमांसोविपश्चितोपांनयंत्यूर्मयंः । वनांनिमहिषाऽइंव ॥ अभिद्रोणांनिबभ्रवंःशुक्राऽऋतस्यधारंया । ७६
वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रांयवायवेवरुंणायमरुद्भ्यंः । सोमांऽअर्षंतिविष्णंवे ॥ तिस्रोवाचऽउदीरतेगा

वोमिमंतिधेनवंः । हरिरेतिकनिक्रदत् ॥ अभिब्रह्मीरनूषतयह्वीर्ऋतस्यंमातरंः । मर्मृज्यंतेदिवःशिशुं ॥
रायःसंमुद्रांश्चतुरोस्मभ्यंसोमविश्वतंः । आपवस्वसहस्रिणंः ॥ २३ ॥

प्रसुवानइतिषळृचंदशमंसूक्तं आप्यस्त्रितः पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रसुंवानोधारंयातनेंदुर्हिन्वानोऽअर्षति । रुजद्दृह्ळाव्योजंसा ॥ सुतऽइंद्रांयवायवेवरुंणायमरुद्भ्यंः ।
सोमोंऽअर्षतिविष्णंवे ॥ वृषांणंवृषभिर्यतंसुन्वंतिसोममद्रिभिः । दुहंतिशक्मंनापयंः ॥भुवंत्रितस्यम
र्ज्योंभुवदिंद्रांयमत्सरः । संरूपैरंज्यतेहरिंः ॥ अभीमृतस्यंविष्टपंदुहतेपृश्निमातरः । चारुंप्रियतंमंह
विः ॥ समेनमहुताऽइमागिरोंऽअर्षंतिसस्रुतंः । धेनूर्वाश्रोऽअंवीवशत् ॥ २४॥

आनःपवस्वेतिषळृचमेकादशंसूक्तं आंगिरसःप्रभूवसुः पवमानसोमोगायत्री

आनंःपवस्वधारंयापवंमानरयिंपृथुं । ययाज्योतिर्विदासिनः ॥ इंदोसमुद्रमींखयपवंस्वविश्वमेज
य । रायोधर्तानऽओजंसा ॥ त्वयांवीरेणंवीरवोभिष्यांमपृतन्यतः । क्षरांणोऽअभिवार्यं ॥ प्रवाजमिंदु

रिष्यतिसिषांसन्वाजसाऽऋषिः । व्रताविदानऽआयधा ॥ तंगीर्भिर्वाचमीखयंपुनानंवासयामसि । सो
मंजनस्यगोपतिं ॥ विश्वोयस्यव्रतेजनोदाधारधर्मणस्पतेः । पुनानस्यप्रभूवसोः ॥ २५ ॥

असर्जीतिषळृचंद्वादशंसूक्तं आंगिरसःप्रभूवसुः पवमानसोमोगायत्री ॥

असर्जिरथ्योयथापवित्रेचम्वोःसुतः । कार्ष्मन्वाजीन्यक्रमीत् ॥ सवह्निःसोमजागृविःपवस्वदेववी
रति । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सनोज्योतींषिपूर्व्यपवमानविरोचय । क्रत्वेदक्षायनोहिनु॥शुंभमानऽऋ
तायुभिर्मृज्यमानोगभस्त्योः । पवतेवारेऽअव्यये॥ सविश्वादाशुषेवसुसोमोदिव्यानिपार्थिवा। पवतामां
तरिक्ष्या ॥ आदिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुःसोमरोहसि । वीरयुःशवसस्पते ॥ २६ ॥

ससुतइतिषळृचंत्रयोदशंसूक्तं आंगिरसोराहूगणः पवमानसोमोगायत्री ॥

ससुतःपीतयेवृषासोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः ॥ सपवित्रेविचक्षणोहरिरर्षतिधर्णसिः।
अभियोनिंकनिक्रदत् ॥ सवाजीरोचनादिवःपवमानोविधावति । रक्षोहावारमव्ययं ॥ सत्रितस्याधि

सानविपवमानोऽअरोचयत् । जामिभिःसूर्यंसह ॥ सवृत्रहावृषासुतोवरिवोविददाभ्यः । सोमोवाजमि
वासरत् ॥ सदेवःकविनेषितोऽभिद्रोणानिधावति । इंदुरिंद्रायमंहना ॥ २७ ॥

एषउस्यइतिषळृचंचतुर्दशंसूक्तं आंगिरसोराहूगणःपवमानसोमोगायत्री ॥

एषऽउस्यवृषारथोऽव्योवारेभिरर्षति । गच्छन्वाजंसहस्रिणं ॥ एतंत्रितस्ययोषणोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः ।
इंदुमिंद्रायपीतये ॥ एतंत्यंहरितोदशमर्मृज्यंतेऽअपस्युवः । याभिर्मदायशुंभते ॥ एषस्यमानुषीष्वाश्ये
नोनविक्षुसीदति । गच्छंञ्जारोनयोषितं ॥ एषस्यमद्योरसोऽवचष्टेदिवःशिशुः । यऽइंदुर्वारमाविशत् ॥
एषस्यपीतयेसुतोहरिरर्षतिधर्णसिः । क्रंदन्योनिमभिप्रियं ॥ २८ ॥

आशुरर्षेतिषळृचंपंचदशंसूक्तं आंगिरसोबृहन्मतिः पवमानसोमोगायत्री ॥

आशुरर्षबृहन्मतेपरिप्रियेणधाम्ना ॥ यत्रदेवाऽइतिब्रवन् ॥ परिष्कृण्वन्ननिष्कृतंजनाययातयन्निषः । वृ
ष्टिंदिवःपरिस्रव ॥ सुतऽएतिपवित्रऽआत्विषिंदधानऽओजसा । विचक्षाणोविरोचयन् ॥ अयंसयोदि

 वस्परिरघुयामांपवित्रऽआ । सिंधोरूर्मीऽव्यक्षरत् ॥ आविवासन्परावतोऽअथोऽअर्वावतःसुतः । इंद्राय
सिच्यतेमधु ॥ समीचीनाऽअनूषतहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः ॥ योनावृतस्यसीदत ॥ २९ ॥

पुनानइतिषळृचंषोडशंसूक्तं आंगिरसोबृहन्मतिः पवमानसोमोगायत्री ॥

पुनानोऽअक्रमीदभिविश्वामृधोविचर्षणिः । शुंभंतिविप्रंधीतिभिः ॥ आयोनिमरुणोरुहद्गमदिंद्रंवृ
षासुतः ॥ ध्रुवेसदसिसीदति ॥ नूनोरयिंमहामिंदोऽस्मभ्यंसोमविश्वतः ॥ आपवस्वसहस्रिणं ॥ विश्वा
सोमपवमानद्युम्नानीदवाभर । विदाःसहस्रिणीरिषः ॥ सनःपुनानऽआभररयिंस्तोत्रेसुवीर्यं । जरितुर्व
र्धयागिरः ॥ पुनानऽइंदवाभरसोमद्विबर्हसंरयिं । वृषन्निंदोनऽउक्थ्यं ॥ ३० ॥

प्रयेगावइतिषळृचंसप्तदशंसूक्तं काण्वोमेध्यातिथिः पवमानसोमोगायत्री ॥

प्रयेगावोनभूर्णयस्त्वेषाऽअयासोऽअक्रमुः । घ्नंतःकृष्णामपत्वचं । सुवितस्यमनामहेतिसेतुंदुराव्यं ।
साह्वांसोदस्युमव्रतं ॥ शृण्वेवृष्टेरिवस्वनःपवमानस्यशुष्मिणः ॥ चरंतिविद्युतोदिवि ॥ आपवस्वमहीमि

षंगोमदिदोहिरण्यवत् । अश्वावद्वाजवत्सुतः ॥ सपवस्वविचर्षणऽआमहीरोदसीपृण । उषाःसूर्योनर
श्मिभिः ॥ परिणःशर्मयंत्याधारयासोमविश्वतः ॥ सरारसेवविष्टपं ॥ ३१॥

जनयन्निति षळृचमष्टादशंसूक्तं मेध्यातिथिः पवमानसोमोगायत्री ॥

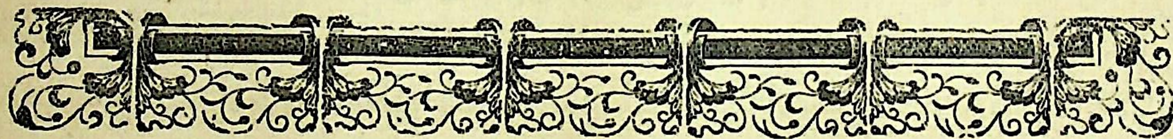
जनयंन्रोचनादिवोजनयंन्नप्सुसूर्यं।वसानोगाऽअपोहरिः॥एषप्रत्नेनमन्मनादेवोदेवेभ्यस्परि । धार
यापवतेसुतः॥वावृधानायतूर्वयेपवंतेवाजसातये।सोमाःसहस्रपाजसः ॥ दुहानःप्रत्नमित्पयःपवित्रेपरिषि
च्यते । क्रंदन्देवाँऽअजीजनत् ॥ अभिविश्वानिवार्याभिदेवाँऋतावृधः । सोमःपुनानोऽअर्षति ॥ गोमन्न
ःसोमवीरवदश्वावद्वाजवत्सुतः । पवस्वबृहतीरिषः ॥ ३२ ॥

योअत्यइवेत्येकोनविंशंसूक्तं मेध्यातिथिः पवमानसोमोगायत्री ॥

योऽअत्यऽइवमृज्यतेगोभिर्मदायहर्यतः । तंगीर्भिर्वासयामसि॥तंनोविश्वाऽअवस्युवोगिरःशुंभंति
पूर्वथा । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ पुनानोयातिहर्यतःसोमोगीर्भिःपरिष्कृतः । विप्रस्यमेध्यातिथेः ॥ पवमा

 नवि॒दार॒यिम॒स्मभ्यँसोमसुश्रियँ । इंदोसहस्रवर्चसं ॥ इंदरत्योनवाजसृत्कानिक्रंतिप॒वित्र॒ऽआ । यदक्षा॒

रतिदेव॒युः ॥ पवस्व॒वाजसातयेविप्रस्यगृण॒तो॒वृधे । सोम॒रास्वसु॒वीर्यँ ॥ ३३ ॥ इतिषष्ठाष्टकेअष्टमो
 ध्यायः ॥ ॥८॥



इति षष्ठोष्टकः समाप्तः

अथसप्तमाष्टकप्रारंभः

प्रणोयास्यः सपवस्वासृग्रन्नयासोमः पंचकविर्भार्गवस्तंत्वापवस्वोत्तेशुष्मासऽउचथ्योध्वर्योपरिद्युक्षऽउत्तेचतुष्क
मवत्सारोस्यपत्नांयवंयवंपरिसोमःमतेधारास्तरत्सपवस्वप्रगायत्रेणोपांत्यापुरऽउष्णिगंयावीतीत्रिंशदमहीयुरेतेऽअसृ
ग्रंजमदग्निरापवस्वनिध्रुविः काश्यपोवृषासोमकश्यपः ॥ १ ॥

प्रणइंदोइतिषळृचंविंशंसूक्तं आंगिरसोयास्यः पवमानसोमोगायत्री ॥

॥ हरिःओम् ॥ प्रणंऽइन्दोमहेतनंऽऊर्मिंनबिभ्रंदर्षसि । अभिदेवाँऽअयास्यः ॥ मतीजुष्टोधिया
हितःसोमोंहिन्वेपरावतिं । विप्रस्यधारंयाकविः ॥ अयंदेवेषुजागृंविःसुतऽएंतिपवित्रऽआ । सोमोंयाति
विचंर्षणिः ॥ सनंःपवस्ववाजयुश्चंक्राणश्चारुमध्वरं । बर्हिष्माँऽआविवासति ॥ सनोभगांयवायवेविप्रं
वीरःसदावृंधः । सोमोंदेवेष्वायंमत् ॥ सनोंऽअद्यवसुत्तयेक्रतुविद्गातुवित्तंमः । वाजंजेषिश्रवोंबृहत् ॥१॥

सपवस्वेतिषळृचमेकविंशंसूक्तं अयास्यःपवमानसोमोगायत्री ॥

सपंवस्वमदांयकंनृचक्षांदेववींतये । इंद्रविंद्रांयपीतयें ॥ सनोंऽअर्षाभिदूत्यं१त्वमिंद्रांयतोशसे । दे

ऋ॰सं॰ वान्तसखिभ्यऽआवरं ॥ उतत्वामरुणंवयंगोभिरंज्मोमदायकं । विनोरायेदुरोवृधि ॥ अत्यूंपवित्रंमक्र अ॰७
मीद्वाजीधुरंनयामनि । इंदुर्देवेषुपत्यते ॥ समीसखायोऽअस्वरन्वनेक्रीळंतमत्याविं । इंदुंनावाऽअनू अ॰१
१ षत ॥ तयापवस्वधारयायथापीतोविचक्षसे । इंदोस्तोत्रेसुवीर्यं ॥ २ ॥

असृग्रमितिषळृचंद्वाविंशंसूक्तं अयास्यःपवमानसोमोगायत्री ॥

असृग्रंदेववीतयेत्यासःकृत्व्याऽइव । क्षरंतःपर्वतावृधः ॥ परिष्कृतासऽइंदवोयोषेवपित्र्यावती । वायुं सोमाऽअसृक्षत ॥ एतेसोमासऽइंदवःप्रयस्वंतश्चमूसुताः । इंद्रंवर्धंतिकर्मभिः ॥ आधावतासुहस्त्यःशुक्रागृभ्णीतमंथिना । गोभिःश्रीणीतमत्सरं ॥ सपवस्वधनंजयप्रयंताराधसोमहः । अस्मभ्यंसोमगातुवित् ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यंपवमानंदशक्षिपः । इंद्रायमत्सरंमदं ॥ ३ ॥

अयासोमइतिपंचर्चंत्रयोविंशंसूक्तं भार्गवःकविः पवमानसोमोगायत्री ॥

अयासोमःसुकृत्ययामहश्चिदभ्यवर्धत । मंदानऽउद्वृषायते ॥ कृतानीदस्यकर्त्वाचेतंतेदस्युतर्हणा । १

कृणाचंधृष्णुश्चंयते ॥ आत्सोमऽइंद्रियोरसोवज्रःसहस्रसाभुवत् । उक्थंयदस्यजायते ॥ स्वयंकविर्वि धर्तरिविप्रायरत्नमिच्छति । यदीमर्मृज्यतेधियः । सिषासतूरयीणांवाजेष्वर्वतामिव । भरेषुजिग्यु षामसि ॥ ४ ॥

तंत्वेतिपंचर्चंचतुर्विंशंसूक्तं कविःपवमानसोमोगायत्री ॥

तंत्वानृम्णानिबिभ्रतंसधस्थेषुमहोदिवः । चारुंसुकृत्ययेमहे ॥ संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यंमहामहिव्रतंमदं । शतंपुरोरुरुक्षणिं ॥ अतस्त्वारयिमभिराजानंसुक्रतोदिवः । सुपर्णोऽअव्यथिर्भरत् ॥ विश्वस्माऽइत्स्व र्दृशेसाधारणंरजस्तुरं । गोपामृतस्यविर्भरत् ॥ अधाहिन्वानऽइंद्रियंज्यायोमहित्वमानशे । अभिष्टि कृद्विचर्षणिः ॥ ५ ॥

पवस्वेतिपंचर्चंपंचविंशंसूक्तं कविःपवमानसोमोगायत्री ॥

पवस्ववृष्टिमासुनोपामूर्मिंदिवस्परि । अयक्ष्मावृहतीरिषः ॥ तयापवस्वधारयायया गावऽइहागमन् ।

ऋ०सं० जन्यांसऽउपंनोगृहं ॥ घृतंपवस्वधारयायज्ञेषुदेववीतमः । अस्मभ्यंवृष्टिमापंव ॥ सनंऽऊर्जेव्यं१व्ययं अ०७
२ पवित्रंधावधारया । देवासःशृणवन्हिकं ॥ पवमानोऽअसिष्यदद्रक्षांस्यपजंघंनत् । प्रत्नवद्रोचयन्रुचः ॥६ अ०१

उत्तेशुष्मासइतिपंचचैंषड्विंशंसूक्तं आंगिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री ॥

उत्तेशुष्मांसऽईरतेसिंधोरूर्मेरिवस्वनः । वाणस्यचोदयापविं ॥ प्रसवेतऽउदीरतेतिस्रोवाचोमखस्यु वंः । यदव्यऽएषिसानवि ॥ अव्योवारेपरिंप्रियंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । पवमानंमधुश्चुतं ॥ आपवस्वमदिं तमपवित्रंधारयाकवे । अर्कस्ययोनिमासदं ॥ सपंवस्वमदिन्तमगोभिरंजानोऽअक्तुभिः । इंदविंद्राय पीतये ॥ ७ ॥

अध्वर्योइतिपंचचैंसप्तविंशंसूक्तं उचथ्यःपवमानसोमोगायत्री ॥

अध्वर्योऽअद्रिभिःसुतंसोमंपवित्रऽआसृज । पुनीहींद्रांयपातवे ॥ दिवःपीयूषमुत्तमंसोममिंद्रायव २
ज्रिणे । सुनोतामधुमत्तमं ॥ नवत्यऽइंदोऽअंधसोदेवामधोव्यंश्नते । पवमानस्यमरुतः ॥ त्वंहिसो

मवर्धयन्त्सुतोमदायभूर्णये । वृषन्स्तोतारमूतये ॥ अभ्यर्षविचक्षणपवित्रंधारयासुतः । अभिवाजमुतश्रवः ॥ ८ ॥

परिद्युक्षइतिपंचर्चमष्टाविंशंसूक्तं उचथ्यःपवमानसोमोगायत्री ॥

परिद्युक्षःसनद्रयिर्भरद्वाजंनोऽअंधसा । सुवानोऽअर्षपवित्रऽआ ॥ तवप्रत्नेभिरध्वभिरव्योवारेपरिप्रियः । सहस्रधारोयात्तना ॥ चरुर्नयस्तमींखयेंदोनदानमींखय । वधैर्वधस्नवींखय ॥ निशुष्ममिंदवेषांपुरुहूतजनानां । योऽअस्माँऽआदिदेशति ॥ शतंनऽइंदऽऊतिभिःसहस्रंवाशुचीनां । पवस्वमंहयद्रयिः ॥ ९ ॥

उत्तेइतिचतुर्ऋचमेकोनत्रिंशंसूक्तं काश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ॥

उत्तेशुष्मासोऽअस्थूरक्षोभिंदंतोऽअद्रिवः।नुदस्वयाःपरिस्पृधः ॥ अयानिजघ्निरोजसारथसंगेधनेहि

ऋ०सं० ते । स्तवाऽअबिभ्युषाहृदा ॥ अस्यव्रतानिनाधृषेपवमानस्यदूढ्या । रुजयस्त्वांपृतन्यति ॥ तंहिन्वं अ०७
तिमदच्युतंहरिंनदीषुवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं ॥ १० ॥ अ०१

३

अस्यप्रत्नामितिचतुर्ऋचंत्रिंशंसूक्तं अवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ॥

अस्यप्रत्नामनुद्युतंशुक्रंदुदुह्रेऽअह्रयः । पयःसहस्रसामृषिं ॥ अयंसूर्यऽइवोपदृगयंसरांसिधावति । सप्तप्रवतऽआदिवं ॥ अयंविश्वानितिष्ठतिपुनानोभुवनोपरि । सोमोदेवोनसूर्यः ॥ परिणोदेववीतयेवा जांऽँअर्षसिगोमतः । पुनानऽइंदविंद्रयुः ॥ ११ ॥

यवंयवमितिचतुर्ऋचमेकत्रिंशंसूक्तं अवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ॥

यवंयवंनोऽअंधसापुष्टंपुष्टंपरिस्रव । सोमविश्वाचसौभगा ॥ इंदोयथातवस्तवोयथातेजातमंध सः । निबर्हिषिप्रियेसदः ॥ उतनोगोविदश्ववित्पवस्वसोमांधसा । मक्षूतमेभिरहभिः ॥ योजिनातिनजी यतेहंतिशत्रुमभीत्य । सपवस्वसहस्रजित् ॥ १२ ॥ ३

परिसोमइतिचतुर्ऋचंद्वात्रिंशंसूक्तं अवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ॥

परिसोमंऽऋतंबृहदाशुःपवित्रेंऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः ॥ यत्सोमोवाजमर्षतिशतंधाराऽअपस्युवः । इंद्रस्यसख्यमाविशन् ॥ अभित्वायोषंणोदशंजारंनकन्यांनूषत । मृज्यसेसोमसातये ॥ त्वमिंद्रायविष्णवेस्वादुरिंदोपरिस्रव । नृन्स्तोतृन्पाह्यंहसः ॥ १३ ॥

प्रतेधाराइतिचतुर्ऋचंत्रयस्त्रिंशंसूक्तं अवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ॥

प्रतेधाराऽअसश्चतोदिवोनयंतिवृष्टयः ॥ अच्छावाजंसहस्रिणं ॥ अभिप्रियाणिकाव्याविश्वाचक्षाणोऽअर्षति । हरिस्तुंजानऽआयुधा ॥ सममृजानऽआयुभिरिभोराजेवसुव्रतः । श्येनोनवंसुषीदति ॥ सनोविश्वादिवोवसूतोपृथिव्याऽअधि । पुनानऽइंदवाभर ॥ १४ ॥

तरत्समंदीतिचतुर्ऋचंचतुस्त्रिंशंसूक्तं अवत्सारःपवमानसोमोगायत्री

तरत्समंदीधावतिधारासुतस्यांधसः । तरत्समंदीधावति ॥ उस्रावेदवसूनांमर्तस्यदेव्यवसः । तरत्स

मंदीधांवति ॥ च्वस्रयोःपुरुषंत्यारासहस्राणिदद्महे । तरत्समंदीधांवति ॥ आयर्योस्त्रिंशतंतनांसहस्रा अ०७
णिचदद्महे । तरत्समंदीधांवति ॥ १५ ॥ अ०१

पवस्वेतिचतुर्ऋचंपंचत्रिंशंसूक्तं अवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ॥

पवंस्वगोजिदंश्वजिद्विश्वजित्सोमरण्यजित् । प्रजावद्रत्नमाभंर ॥ पवंस्वाद्भ्योऽअदांभ्यःपवस्वौषं
धीभ्यः । पवंस्वधिषणांभ्यः ॥ त्वंसोमपवंमानोविश्वांनिदुरितातंर । कविःसींदनिबर्हिषि ॥ पवंमानःस्वं
र्विदोजायंमानोभवोमहान् । इंदोविश्वाँऽअभीदंसि ॥ १६ ॥

प्रगायत्रेणेतिचतुर्ऋचं षट्त्रिंशंसूक्तं अवत्सारःपवमानसोमोगायत्री तृतीयापुरउष्णिक् ॥

प्रगांयत्रेणंगायतपवंमानंविचंर्षणिं । इंदुंसहस्रंचक्षसं॥ तंत्वांसहस्रंचक्षसमथोसहस्रंभर्णसं।अतिवा
रंमपाविषुः ॥ अतिवारान्पवंमानोऽअसिष्यदत्कलशाँऽअभिधांवति । इंद्रंस्यहार्द्याविशन् ॥ इंद्रंस्यसो ९
मराधंसेशंपंवस्वविचर्षणे । प्रजावद्रेतऽआभंर ॥ १७ ॥ ॥ इतिनवमेमंडलेद्वितीयोऽनुवाकः ॥

तृतीयेनुवाकेसप्तसूक्तानि तत्रअयावीतीतित्रिंशदृचं प्रथमंसूक्तं आंगिरसोऽमहीयुः पवमानसोमोगायत्री ॥

अयावीतीपरिस्रवयस्तंऽइंदोमदेष्वा । अवाहंन्नवतीर्नवं ॥ पुरंःसद्यऽइत्थाधियेदिवोदासायशंबरं ।
अधत्यंतुर्वशंयदुं ॥ परिंणोऽअश्वंमश्वविद्गोमंदिंदोहिरंण्यवत् । क्षरांसहस्रिणीरिषंः ॥ पवंमानस्यतेवयं
पवित्रंमभ्युंदतः । सखित्वत्मावृंणीमहे ॥ येतेंपवित्रंमूर्मयोंभिक्षरंतिधारंया । तेभिंर्नःसोममृळय॥१८॥
सनंःपुनानऽआभंररयिंवीरवंतीमिषं । ईशांनःसोमविश्वतंः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोंमृजंतिसिंधुंमातरं । स
मांदित्येभिंरख्यत ॥ समिंद्रेणोतवायुनांसुतऽएंतिपवित्रऽआ । संसूर्यस्यरश्मिभिंः ॥ सनोभगांयवायवें
पूष्णेपंवस्वमधुंमान् । चारुंर्मित्रेवरुंणेच ॥ उच्चातेंजातमंधंसोदिविषद्भूम्यादंदे । उग्रंशर्ममहिश्रवंः॥१९
एनाविश्वांन्यर्यऽआद्युम्नानिमानुंषाणां । सिषांसंतोवनामहे ॥ सनऽइंद्रांययज्यंवेवरुंणायमरुद्भ्यंः । व
रिवोवित्परिंस्रव ॥ उपोषुजातमप्तुरंगोभिंर्भंगंपरिंष्कृतं । इंदुंदेवाऽअंयासिषुः ॥ तमिद्वंर्धंतुनोगिरोंव
त्संसंशिश्वंरीरिव । यऽइंद्रस्यहृदंसनिंः॥अर्षाणःसोमशंगवेंधुक्षस्वंपिप्युषीमिषं॥वर्धांसमुद्रमुक्थ्यं॥२०॥

ऋ०सं० पवमानोऽअजीजनद्दिवश्चित्रंनतन्यतुं ॥ ज्योतिर्वैश्वानरंबृहत् ॥ पवमानस्यतेरसोमदोराजन्नदुच्छु अ० ७
नः । विवारमव्यमर्षति ॥ पवमानरसस्तवदक्षोविराजतिद्युमान् ।ज्योतिर्विश्वंस्वर्दृशे ॥ यस्तेमदोवरेण्य अ० १
५ स्तेनापवस्वांधसा । देवावीरंघशंसहा ॥ जघ्निर्वृत्रममित्रियंसस्निर्वाजंदिवेदिवे । गोषाऽउंअश्वसाऽअ
सि ॥ २१ ॥ संमिश्लोऽअरुषोभवसूपस्थाभिर्नधेनुभिः । सीदञ्छ्येनोनयोनिमा॥सपवस्वयऽआविथे
न्द्रंवृत्रायहंतवे । वव्रिवांसंमहीरपः ॥ सुवीरासोवयंधनाजयेमसोममीढ्वः । पुनानोवर्धनोगिरः ॥ त्वोता
सस्तवावसास्यामवन्वंतऽआमुरः । सोमव्रतेषुजागृहि ॥ अपघ्नन्पवतेमृधोपसोमोऽअराव्णः । गच्छ
न्निंद्रस्यनिष्कृतं ॥ २२ ॥ महोनोरायऽआभरपवमानजहीमृधः । रास्वेंदोवीरवद्यशः ॥ नत्वाशतंचन
हुतोराधोदित्सन्तमामिनन् । यत्पुनानोमखस्यसे ॥ पवस्वेंदोवृषासुतःकृधीनोयशसोजने । विश्वाऽअप
द्विषोजहि ॥ अस्यतेसख्येवयंतवेंदोद्युम्नऽउत्तमे । सासह्यामपृतन्यतः ॥ यातेभीमान्यायुधातिग्मा ५
निसंतिधूर्वणे । रक्षासमस्यनोनिदः ॥ २३ ॥

एतेअसृग्रमिति त्रिंशदृचं द्वितीयं सूक्तं भार्गवो जमदग्निः पवमानसोमो गायत्री ॥

एते ऽअसृग्रमिंदवस्तिरःपवित्रमाशवः । विश्वान्यभिसौभगा ॥ विघ्नंतोदुरितापुरुसुगातोकायवा
जिनः । तनाकृण्वंतो ऽअर्वते ॥ कृण्वंतोवरिवोगवेभ्यर्षंतिसुष्टुतिं । इळामस्मभ्यंसंयतं ॥ असाव्यंशु
र्मदायाप्सुदक्षोगिरिष्ठाः । श्येनोनयोनिमासदत् ॥ शुभ्रमंधोदेववातमप्सुधूतोनृभिःसुतः । स्वदंतिगावः
पयोभिः ॥ २४ ॥ आदीमश्वंनहेतारोशूशुभन्नमृताय । मध्वोरसंसधमादे ॥ यास्तेधारामधुश्चुतोसृग्र
मिंद ऽऊतये । ताभिःपवित्रमासदः ॥ सो ऽअर्षेंद्रायपीतयेतिरोरोमाण्यव्यया । सीदन्योनावनेष्वा ॥
त्वमिंदोपरिस्रवस्वादिष्ठो ऽअंगिरोभ्यः । वरिवोविद्घृतंपयः ॥ अयंविचर्षणिर्हितःपवमानःसचेतति । हि
न्वान ऽआप्यंबृहत् ॥ २५ ॥ एषवृषावृषव्रतःपवमानो ऽअशस्तिहा । करद्वसूनिदाशुषे ॥ आपवस्वस
हस्रिणंरयिंगोमंतमश्विनं । पुरुश्चंद्रंपुरुस्पृहं ॥ एषस्यपरिषिच्यतेमर्मृज्यमान ऽआयुभिः । उरुगायःक
विक्रतुः ॥ सहस्रोतिःशतामघोविमानोरजसःकविः । इंद्रायपवतेमदः ॥ गिराजात ऽइहस्तुत ऽइंदुरिंद्रा

ऋ०सं० यधीयते । वियौंनांवसतावि॑व ॥ २६ ॥ पवमानःसुतानृभिःसोमोवाजमिवासरत् । चमूषुशक्मंनास अ०७
दँ ॥ तंत्रिपृष्ठेत्रिवंधुरेरथेयुंजंतियातवे । ऋषींणांसप्तधीतिभिः ॥ तंसोताशेधनस्पृतंमाशुंवाजांययातं अ०१
६ वे । हरिंहिनोतवाजिनँ ॥ आविशन्कलशंसुतोविश्वाऽअर्षन्नभिश्रियः । शूरोनगोषुंतिष्ठति ॥ आतंऽ
इंदोमदांयकंपयोदुहंत्यायवः । देवादेवेभ्योमधुं ॥ २७ ॥ आनःसोमंपवित्रऽआसृजतामधुंमत्तमं । देवे
भ्योदेवश्रुत्तमं ॥ एतेसोमाऽअसृक्षतगृणानाःश्रवंसेमहे । मदिन्तंमस्यधारंया ॥ अभिगव्यांनिवीतयेनृ
म्णापुंनानोऽअर्षसि । सनद्वाजःपरिस्रव ॥ उतनोगोमंतीरिषोविश्वांऽअर्षपरिष्टुभंः । गृणानोजमदंग्नि
ना ॥ पवंस्ववाचोऽअंग्रियःसोमंचित्राभिरूतिभिः । अभिविश्वांनिकाव्यां ॥ २८ ॥ त्वंसमुद्रियाअ
पोंग्रियोवाचंऽईरयंन् । पवंस्वविश्वमेजय ॥ तुभ्येमाभुवंनाकवेमहिम्नेसोमतस्थिरे । तुभ्यंमर्षंतिसिंधं
वः ॥ प्रतेदिवोनवृष्टयोधारांयंत्यसश्चतः । अभिशुक्रामुंपस्तिरं ॥ इंद्रायेंदुंपुनीतनोग्रंदक्षांयसाधनं । ई ६
शानंवीतिरांधसं ॥ पवंमानऽऋतःकविःसोमःपवित्रमासंदत् । दधंत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ २९ ॥

आपवस्वेतितिंशदृचं तृतीयंसूक्तं काश्यपोनिध्रुविः पवमानसोमोगायत्री ॥

आपंवस्वसहस्रिणंरयिंसोमसुवीर्यं । अस्मेश्रवांसिधारय ॥ इषमूर्जंचपिन्वसऽइंद्रांयमत्सरिन्तंमः । चमूष्वानिषींदसि ॥ सुतऽइंद्रांयविष्णंवेसोमंःकलशेंऽअक्षरत् । मधुंमाँऽअस्तुवायवें ॥ एतेऽअंसृग्रमाशवोतिह्वरांसिबभ्रवंः । सोमाऽऋतस्यधारंया ॥ इंद्रंवर्धंतोऽअप्तुरंःकृण्वंतोविश्वमार्यं । अपघ्नंतोऽअरांव्णः ॥ ३० ॥ सुताऽअनुस्वमारजोभ्यंर्षंतिबभ्रवंः । इंद्रंगच्छंतऽइंदंवः ॥ अयापंवस्वधारंयाययासूर्यमरोंचयः । हिन्वानोमानुंषीरपः ॥ अयुंक्तसूरऽएतंशंपवंमानोमनावधि । अंतरिंक्षेणयातंवे ॥ उतत्याहरितोदशसूरोंऽअयुक्तयातंवे । इंदुरिंद्रऽइतिब्रुवन् ॥ परीतोवायवेंसुतंगिरऽइंद्रांयमत्सरं । अव्योवारेंषुसिंचत ॥ ३१ ॥ पवंमानविदारयिमस्मभ्यंसोमदुष्टरं । योदूणाशोंवनुष्यता ॥ अभ्यंर्षसहस्रिणंरयिंगोमंतमश्विनं । अभिवाजमुतश्रवंः ॥ सोमोंदेवोनसूर्योंद्रिभिःपवतेसुतः । दधांनःकलशेरसं ॥ एतेधामान्यार्यांशुक्राऽऋतस्यधारंया । वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रांयवज्रिणेसोमांसोदध्यांशिरः । पवित्रमत्यं

ऊ०सं० क्षरन् ॥ ३२ ॥ प्रसोमम॒धुमत्तमोरायेऽअर्षपवित्रऽआ । मदोयोदेववीतमः ॥ तमीमृजंत्यायवोहरिंन अ०७
दीषुंवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं ॥ आपवस्वहिरण्यवदश्वावत्सोमवीरवंत् । वाजंगोमंतमाभर ॥ परिवा अ०१
७ जेनवांजयुमव्योवारेषुसिंचत । इंद्रायमधुमत्तमं ॥ कविंमृजंतिमर्ज्यंधीभिर्विप्राऽअवस्यवः । वृषाक
निक्रदर्षति ॥ ३३ ॥ वृषणंधीभिरप्सुरंसोममृतस्यधारया । मतीविप्राःसमस्वरन् ॥ पवस्वदेवायुषगिंद्रं
गच्छतुतेमदः । वायुमारोहधर्मणा ॥ पवमाननितोशसेरयिंसोमश्रवाय्यं । प्रियःसमुद्रमाविश॥अपघ्नन्प
वसेमृधःक्रतुवित्सोममत्सरः । नुदस्वादेवयुंजनं ॥ पवमानाऽअसृक्षतसोमाःशुक्रासऽइंदवः । अभिवि
श्वानिकाव्या ॥ ३४॥पवमानासऽआशवःशुभ्राऽअसृग्रमिंदवः । घ्नंतोविश्वाऽअपद्विषः ॥ पवमानादि
वस्पर्यंतरिक्षादसृक्षत । पृथिव्याऽअधिसानवि ॥ पुनानःसोमधारयेंदोविश्वाऽअपस्रिधः । जहिरक्षांसि
सुक्रतो ॥ अपघ्नन्त्सोमरक्षसोभ्यर्षकनिक्रदत् । द्युमंतंशुष्ममुत्तमं ॥ अस्मेवसूनिधारयसोमदिव्यानि ७
पार्थिवा । इंदोविश्वानिवार्या ॥ ३५ ॥

वृषासोमेतित्रिंशदृचं चतुर्थंसूक्तं मारीचःकश्यपः पवमानसोमोगायत्री ॥

वृषासोमद्युमाँऽअंसिवृषादेववृषव्रतः । वृषाधर्माणिदधिषे ॥ वृष्णंस्तेवृष्ण्यंशवोवृषावनंवृषामदः । सत्यंवृषन्वृषेदंसि ॥ अश्वोनचक्रदोवृषासंगाऽइंदोसमर्वतः । विनोरायेदुरोवृधि ॥ असृक्षतप्रवाजिनो गव्यासोमासोऽअश्वया । शुक्रासोवीरयाशवः ॥ शुंभमानाऽऋतायुभिर्मृज्यमानागभस्त्योः । पवंतेवा रेऽअव्यये ॥ ३६ ॥ तेविश्वादाशुषेवसुसोमादिव्यानिपार्थिवा । पवंतामांतरिक्ष्या ॥ पवमानस्यविश्व वित्प्रतेसर्गाऽअसृक्षत । सूर्यस्येवनरश्मयः ॥ केतुंकृण्वन्दिवस्परिविश्वारूपाभ्यर्षसि । समुद्रःसोमपिन्व से ॥ हिन्वानोवाचमिष्यसिपवमानविधर्मणि । अक्रान्देवोनसूर्यः ॥ इंदुःपविष्टचेतनःप्रियःकवीनांमती । सृजदश्वंरथीरिव ॥ ३७ ॥ ऊर्मिर्यस्तेपवित्रऽआदेवावीःपर्यक्षरत् । सीदन्नृतस्ययोनिमा ॥ सनोऽअर्ष पवित्रऽआमदोयोदेववीतमः । इंदविंद्रायपीतये ॥ इषेपवस्वधारयामृज्यमानोमनीषिभिः । इंदोरुचा भिगाऽइहि ॥ पुनानोवरिवस्कृध्यूर्जंजनायगिर्वणः । हरेसृजानऽआशिरं ॥ पुनानोदेववीतयऽइंद्रस्ययया

 हिनिष्कृतं । घृतानोवाजिभिर्यतः ॥ ३८ ॥ प्रहिन्वानासऽइंदवोऽच्छासमुद्रमाशवः ॥ धियाजूताऽअ
सृक्षत ॥ मर्मृजानासऽआयवोवृथासमुद्रमिंदवः । अग्मन्नृतस्ययोनिमा ॥ परिणोयाह्यस्मयुर्विश्वावसू
 न्योजसा । पाहिनःशर्मवीरवत् ॥ मिमातिवह्निरेतशःपदंयुजानऽऋक्वभिः । प्रयत्समुद्रऽआहितः ॥ आ
यद्योनिंहिरण्ययमाशुर्ऋतस्यसीदति । जहात्यप्रचेतसः ॥ ३९ ॥ अभिवेनाऽअनूषतेयक्षंतिप्रचेतसः ।
मज्जंत्यविचेतसः ॥ इंद्रायेंदोमरुत्वतेपवस्वमधुमत्तमः । ऋतस्ययोनिमासदं ॥ तंत्वाविप्रावचोविदःप
रिष्कृण्वंतिवेधसः । संत्वामृजंत्यायवः ॥ रसंतेमित्रोऽअर्यमापिबंतिवरुणःकवे । पवमानस्यमरुतः ॥ त्वं
सोमविपश्चितंपुनानोवाचमिष्यसि । इंदोसहस्रभर्णसं ॥ ४० ॥ उतोसहस्रभर्णसंवाचंसोममखस्यु
वं । पुनानऽइंदवाभर ॥ पुनानऽइंदवेषांपुरुहूतजनानां । प्रियःसमुद्रमाविश ॥ दविद्युतत्यारुचापरिष्टो
भंत्याकृपा । सोमाःशुक्रागवाशिरः ॥ हिन्वानोहेतृभिर्यतऽआवाजंवाज्यक्रमीत् । सीदंतोवनुषोयथा
॥ ऋधक्सोमस्वस्तयेसंजग्मानोदिवःकविः । पवस्वसूर्योदृशे ॥४१॥ इतिसप्तमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥१॥

हिन्वंतिभृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्वापवस्वशतंवैखानसाअष्टादश्यनुष्टुप्परास्तिस्रआग्नेय्यस्त्वंसोमासिद्वात्रिंशद्भर
द्वाजःकश्यपोगोतमोत्रिर्विश्वामित्रोजमदग्निर्वसिष्ठइतीहतृचाःसप्तऋषयःशेषेपवित्रोवसिष्ठोवोभौवापवस्वसो
मतिस्रोनित्यद्विपदागायत्र्योवितानस्तिस्रःपौष्ण्योवा यत्तेपवित्रंपंचाग्नेय्यःसावित्र्यग्निसावित्री वैश्वदेवीवा
सामंत्यास्त्रिंशीपुरउष्णिक्सप्तविंश्यनुष्टुबंत्येचतेपावमान्यध्येतृस्तुती जागतमूर्ध्वंप्रागुशनसः प्रदेवंदशवत्सप्रि
र्भालंदनस्त्रिष्टुबंतंहेषुर्नंहिरण्यस्तूपोंत्येत्रिष्टुभौत्रिरस्मैरेणुरादक्षिणानवऋषभस्तौवैश्वामित्रौहरिंहरिमंतः स्रक्के
पवित्रःशिशुर्नंकक्षीवांस्त्रिष्टुबष्टम्यभिप्रियाणिपंचकविः ॥ २ ॥

हिन्वंतीतित्रिंशदृचंपंचमंसूक्तं भृगुर्वारुणिर्भार्गवोजमदग्निर्वा पवमानसोमोगयत्री

॥हरिः ओम्॥ हिन्वंतिसूरमुस्रयःस्वसारोजामयस्पतिं। महामिंदुंमहीयुवः॥पवमानरुचारुचादेवोदेवेभ्य
स्परि। विश्वावसून्याविश॥आपवमानसुष्टुतिंवृष्टिंदेवेभ्योदुवः। इषेपवस्वसंयतं ॥ वृषाह्यसिभानुनाद्युमंतं
त्वाहवामहे। पवमानःस्वाध्यः॥आपवस्वसुवीर्यंमंदमानःस्वायुध। इहोष्विंदवागहि॥ १॥यदद्भिःपरिषिच्य
सेमृज्यमानोगभस्त्योः । द्रुणासधस्थमश्नुषे॥प्रसोमायव्यश्ववत्पवमानायगायत । महेसहस्रचक्षसे ॥ य

ऋ०सं० स्यवर्णंमधुश्चुतंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ तस्यतेवाजिनोवयंविश्वाधनानिजिग्युषः । स अ०७

खित्वमावृणीमहे ॥ वृषापवस्वधारयामरुत्वतेचमत्सरः । विश्वादधानऽओजसा ॥ २ ॥ तंत्वाधर्तार अ०२
१ मोण्योऽ३ःपवमानस्वर्दृशं । हिन्वेवाजेषुवाजिनं ॥ अयाचित्तोविपानयाहरिःपवस्वधारया । युजंवाजेषु
चोदय ॥ आनऽइंदोमहीमिषंपवस्वविश्वदर्शतः । अस्मभ्यंसोमगातुवित् ॥ आकलशाऽअनूषतेंदोधा
राभिरोजसा । ऐंद्रस्यपीतयेविश ॥ यस्यतेमद्यंरसंतीव्रंदुहंत्यद्रिभिः । सपवस्वाभिमातिहा ॥ ३ ॥ रा
जामेधाभिरीयतेपवमानोमनावधि । अंतरिक्षेणयातवे ॥ आनऽइंदोशतग्विनंगवांपोषंस्वश्व्यं ।
वहाभगत्तिमूतये ॥ आनःसोमसहोजुवोरूपंनवर्चसेभर । सुष्वाणोदेववीतये ॥ अर्षासोमद्युमत्त
मोभिद्रोणानिरोरुवत् । सीदंछ्येनोनयोनिमा ॥ अप्साऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमो
ऽअर्षतिविष्णवे ॥ ४ ॥ इषंतोकायनोदधदस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणं ॥ येसोमासःपरा
वतियेऽअर्वावतिसुन्विरे । येवादःशर्यणावति ॥ यऽआर्जीकेषुकृत्वसुयेमध्येपस्त्यानां । येवाजनेषुपं १

चस्मुं ॥ तेनोंवृष्टिंदिवस्परिपर्वतामासुवीर्यं । सुवानादेवासइंदवः ॥ पवतेहर्यतोहरिंर्गृणानोजमदंग्निना। हिन्वानोगोरधित्वचि ॥ ५ ॥ प्रशुक्रासोंवयोजुवोंहिन्वानासोनसप्तयः । श्रीणानाअप्सुमृंजत ॥ तं त्वांसुतेष्वाभुवोंहिन्विरेदेवतांतये । सपंवस्वानयांरुचा ॥ आतेदक्षंमयोभुवंवह्निमद्याविृणीमहे । पांत मापुंरुस्पृहं ॥ आमंद्रमावरेण्यमाविप्रमामंनीषिणं । पांतमापुंरुस्पृहं ॥ आरयिमासुचेतुनमासुंक्रतोतनू ष्वा । पांतमापुंरुस्पृहं ॥ ६ ॥

पवस्वेतित्रिंशदृचंषष्ठंसूक्तं शतंवैखानसाः पवमानसोम एकोनविंश्यादितिसृणां पवमानाग्निर्गायत्र्यष्टादश्यनुष्टुप् ॥

पवंस्वविश्वचर्षणेभिविश्वांनिकाव्यां । सखासखिभ्यईड्यः ॥ ताभ्यांविश्वंस्यराजसियेपंवमान धामंनी । प्रतीचीसोंमतस्थतुः ॥ परिधामांनियानिंतेत्वंसोंमासिविश्वतः । पवंमानऋतुभिःकवे ॥ प वंस्वजनयन्निषोभिविश्वांनिवार्या । सखासखिभ्यऊतये ॥ तवंशुक्रासोअर्चयोंदिवस्पृष्ठेवितंन्वते । पवित्रंसोमधामंभिः ॥ ७ ॥ तवेमेसप्तसिंधवःप्रशिषंसोमसिस्रते । तुभ्यंधावंतिधेनवः ॥ प्रसोंमयाहि

 धारंयासुतऽइंद्रायमत्सरः । दधानोऽअक्षितिंश्रवः ॥ समुत्वाधीभिरस्वरन्हिन्वतीःसप्तजामयः । विप्रमा
जाविवस्वतः ॥ मृजंतित्वासमग्रुवोव्येजीरावधिष्वणिं । रेभोयदज्यसेवनें ॥ पवमानस्यतेकवेवाजिन्त्स
१० गाऽअसृक्षत । अर्वतोनश्रवस्यवः ॥ ८ ॥ अच्छाकोशंमधुश्चुतमसृग्रंवारेऽअव्यये । अवावशंतधी
तयः ॥ अच्छासमुद्रमिंदवोस्तंगावोनधेनवः । अग्मन्नृतस्ययोनिमा ॥ प्रणऽइंदोमहेरणऽआपोऽअर्षं
तिसिंधवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥ अस्यतेसख्येवयमियक्षंतस्त्वोतयः । इंदोसखित्वमुश्मसि ॥ आप
वस्वगविष्टयेमहेसोमनृचक्षसे । एंद्रस्यजठरेविश ॥ ९ ॥ महाँऽअसिसोमज्येष्ठऽउग्राणामिंदऽओजि
ष्ठः । युध्वासञ्छश्वज्जिगेथ ॥ यऽउग्रेभ्यश्चिदोजीयाञ्छूरेभ्यश्चिच्छूरतरः । भूरिदाभ्यश्चिन्मंहीयान् ॥
त्वंसोमसूरऽएषस्तोकस्यसातातनूनां । वृणीमहेसख्यायवृणीमहेयुज्याय ॥ अग्नऽआयूंषिपवसऽआसु
वोर्जमिषंचनः । आरेबाधस्वदुच्छुनां ॥ अग्निरृषिःपवमानःपांचजन्यःपुरोहितः । तमीमहेमहागयं ॥ १०
॥ १० ॥ अग्नेपवस्वस्वपाऽअस्मेवर्चःसुवीर्यं । दधद्रयिंमयिपोषं ॥ पवमानोऽअतिस्रिधोभ्यर्षतिसुष्टु

तिं । सूरोनविश्वदर्शतः ॥ समंमृजानऽआयुभिःप्रयस्वान्प्रयसेहितः । इंदुरत्योविचक्षणः ॥ पवमानऽ
ऋतंबृहच्छुक्रंज्योतिरजीजनत् । कृष्णातमांसिजंघनत् ॥ पवमानस्यजंघ्नतोहरेश्चंद्राऽअसृक्षत । जी
राऽअजिरशोचिषः ॥ ११ ॥ पवमानोरथीतमःशुभ्रेभिःशुभ्रशस्तमः । हरिश्चंद्रोमरुद्गणः ॥ पवमानो
व्यश्नवद्रश्मिभिर्वाजसातमः । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ प्रसुवानऽइंदुरक्षाःपवित्रमत्यव्ययं । पुनानऽइंदुरिं
द्रमा ॥ एषसोमोऽअधित्वचिगवांक्रीळत्यद्रिभिः । इंद्रंमदायजोहुवत् ॥ यस्यंतेद्युम्नवत्पयःपवमाना
भृतंदिवः । तेननोमृळजीवसे ॥ १२ ॥

त्वंसोमासीतिद्वात्रिंशदृचंसप्तमंसूक्तं आद्यानांसप्तानांतृचानां भरद्वाजकश्यपगोतमात्रिविश्वामित्रजमदग्निवसिष्ठाः
शिष्टानांपवित्रोवसिष्ठोवा पवमानसोमोगायत्री दशम्यादितिसृणांपूषावा त्रयोविंश्यादिपंचानामग्निः पंचविंश्यादि
तृचस्यसविता अग्निसविताविश्वेदेवावा अंत्येहृचेपावमान्यध्येतृस्तुतिः षोडश्यादितृचस्यद्विपदागायत्री त्रिंशीपुर
उष्णिक् सप्तविंश्येकत्रिंशीद्वात्रिंश्योनुष्टुभः ॥

 त्वंसोमासिधारयुर्मंद्रऽओजिष्ठोऽअध्वरे।पवंस्वमंहयद्रयिः ॥ त्वंसुतोनृमादंनोदधन्वान्मंत्सरिन्तमः।

इंद्रायसूरिरंधसा ॥ त्वंसुष्वाणोऽअद्रिभिरभ्यर्षकनिक्रदत्। द्युमंतंशुष्मंमुत्तमं ॥ इंदुर्हिन्वानोऽअर्षति
 तिरोवाराण्यव्यया। हरिर्वाजमचिक्रदत् ॥ इंदोव्यव्यंमर्षसिविश्रवांसिविसौभगा। विवाजान्त्सोम
गोमंतः ॥ १३ ॥ आनंऽइंदोशतग्विनंरयिंगोमंतमश्विनं। भरासोमसहस्रिणं ॥ पवंमानासऽइंदवस्ति
रःपवित्रंमाशवः। इंद्रंयामेभिराशत ॥ ककुहःसोम्योरसऽइंदुरिंद्रायपूर्व्यः। आयुःपवतऽआयवे ॥ हि
न्वंतिसूरमुस्रयःपवंमानंमधुश्चुतं। अभिगिरासमंस्वरन् ॥ अवितानोऽअजाश्वःपूषायामंनियामनि।
आभंक्षत्कन्यासुनः ॥ १४ ॥ अयंसोमःकपर्दिनेघृतंनपवतेमधु। आभंक्षत्कन्यासुनः ॥ अयंतऽआ
घृणेसुतोघृतंनपवतेशुचि। आभंक्षत्कन्यासुनः ॥ वाचोजंतुःकवीनांपवंस्वसोमधारया। देवेषुरत्नधाऽ
असि ॥ आकलशेषुधावतिश्येनोवर्मविगाहते। अभिद्रोणाकनिक्रदत् ॥ परिप्रसोमतेरसोसर्जिकलशे
सुतः। श्येनोनतक्तोऽअर्षति ॥ १५ ॥ पवंस्वसोममंदयन्निंद्रायमधुमत्तमः ॥ असृग्रन्देववीतयेवाजयं

तोरथांऽइव ॥ तेसुतासोमदिन्तंमाःशुक्रावायुमसृक्षत ॥ ग्राव्णांतुन्नोऽअभिष्टुंतःपवित्रंसोमगच्छसि । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ एषतुन्नोऽअभिष्टुंतःपवित्रमतिगाहते । रक्षोहावारंमव्ययं ॥ १६ ॥ यदंतियच्चंदूरकेभयंविंदतिमामिह । पवमानवितज्जंहि ॥ पवमानःसोऽअद्यनःपवित्रेणविचर्षणिः । यःपोतासपुंनातुनः ॥ यत्तेपवित्रमर्चिष्यग्नेविततमंतरा । ब्रह्मतेनंपुनीहिनः ॥ यत्तेपवित्रमर्चिवदग्नेतेनंपुनीहिनः । ब्रह्मसवैःपुंनीहिनः ॥ उभाभ्यांदेवसवितःपवित्रेणसवेनंच । मांपुंनीहिविश्वतः ॥ १७ ॥ त्रिभिष्ट्वंदेवसवितर्वर्षिष्ठैःसोमधामंभिः । अग्नेदक्षैःपुनीहिनः ॥ पुनंतुमांदेवजनाःपुनंतुवसवोधिया । विश्वेदेवाःपुनीतमाजातवेदःपुनीहिमां ॥ प्रप्यायस्वप्रस्यंदस्वसोमविश्वेभिरंशुभिः । देवेभ्यंऽउत्तमंहविः ॥ उपप्रियंपनिंमतंयुवानमाहुतीवृधं । अगन्मबिभ्रतोनमः ॥ अलाय्यंस्यपरशुर्नंनाशतमापवस्वदेवसोम । आखुंचिदेवदेवसोम ॥ यःपावमानीरध्येत्यृषिभिःसंभृतंरसं । सर्वंसपूतमश्नातिस्वदितंमातरिश्वंना ॥ पाव

०सं० मानीर्योऽअध्येत्यृषिभिःसंभृतंरसं । तस्मैसरस्वतीदुहेक्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ १८ ॥ इतिनवमेमंडले अ०७ अ०२
तृतीयोनुवाकः ॥ ॥
१२ परिशिष्टं ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीःसुदुघाहिघृतश्चुतः । ऋषिभिःसंभृतोरसोब्राह्मणेष्वमृतंहितं ॥
पावमानीर्दिशंतुनऽइमंलोकमथोऽअमुं । कामान्त्समर्द्धयंतुनोदेवीर्देवैःसमाहिताः ॥ येनदेवाःपवित्रेणा
त्मानंपुनतेसदा । तेनसहस्रधारेणपावमान्यःपुनंतुमा ॥ प्राजापत्यंपवित्रंशतोद्यामंहिरण्मयं । तेनब्रह्म
विदोवयंपूतंब्रह्मपुनीमहे ॥ इंद्रःसुनीतीसहमापुनातुसोमःस्वस्त्यावरुणःसमीच्या । यमोराजाप्रमृणा
भिःपुनातुमाजातवेदामूर्जयंत्यापुनातु ॥ ऋषयस्तुतपस्तेपुःसर्वेस्वर्गजिगीषवः । तपसस्तपसोग्र्यंतुपा
वमानीर्ऋचोब्रवीत् ॥ १ ॥ यन्मेगर्भेवसतःपापमुग्रंयज्जायमानस्यचकिंचिदन्यत् । जातस्यचयच्चापि १२
चवर्धतोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ मातापित्रोर्यन्नकृतंवचोमेयत्स्थावरंजंगममाबभूव । विश्वस्य
तत्प्रहृषितंवचोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ गोघ्नात्तस्करत्वात्स्त्रीवधाद्यच्चकिल्बिषं । पापकंचचरणे

भ्यस्तत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ ब्रह्मवधात्सुरापानात्स्वर्णस्तेयाद्वृषलिगमनमैथुनसंगमात् । गुरोर्दारा धिगमनाच्चतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ बालघ्नान्मातृपितृवधाद्भूमितस्करात्सर्ववर्णगमनमैथुनसंगमा त् । पापेभ्यश्चप्रतिग्रहात्सद्यःप्रहरतिसर्वदुष्कृतंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ क्रयविक्रयाद्योनिदोषाद्भ क्षाद्भोज्यात्प्रतिग्रहात् । असंभोजनाच्चापिनृशंसंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ २ ॥ दुर्यष्टंदुरधीतंपापं यच्चाज्ञानतोकृतं । अयाजिताश्चासंयाज्यास्तत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ अमंत्रमन्नंयत्किंचिद्धूयतेच हुताशने । संवत्सरकृतंपापंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ ऋतस्ययोनंयोमृतस्यधामविश्वादेवेभ्यःपुण्यं गंधाः । तानऽआपःप्रवहंतुपापंशुद्धागच्छामिसुकृतामुलोकंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ पावमानीःस्व स्त्ययनीर्याभिर्गच्छतिनांदनं । पुण्यांश्चभक्षान्भक्षयत्यमृतत्वंचगच्छति॥पावमानींपितृन्देवान्ध्यायेद्य श्चसरस्वतीं । पितृंस्तस्योपवर्तेतक्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ पावमानंपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनं । ऋषींस्त

०सं० स्योपंतिष्ठेतत्क्षीरंसर्पिर्मधूदकं ।। पावमानंपरंब्रह्मयेपठंतिमनीषिणः । सप्तंजन्मभवेद्विप्रोधनाढ्योवेदपा अ०७
रगः ।। दशोत्तराण्यृचांश्चैवपावमानीःशतानिषट् । एतज्जुहुंजपेन्मंत्रंघोरमृत्युभयंहरेत् ।। ३ ।। अ०२

१३ चतुर्थेनुवाकेऽष्टादशसूक्तानि तत्रप्रदेवमितिदशर्चंप्रथमंसूक्तं भालंदनोवत्सप्रिः पवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।।

प्रदेवमच्छामधुमंतऽइंदवोसिष्यदंतगावऽआनधेनवः । बर्हिषदोवचनावंतऽऊधभिःपरिस्रुतमुस्रिया
निर्णिजंधिरे ।। सरोरुवदभिपूर्वाऽअचिक्रददुपारुहःश्रथयन्त्स्वादतेहरिः ।तिरःपवित्रंपरियन्नुरुज्रयोनि
शर्याणिदधतेदेवऽआवरं ।। वियोममेयम्यासंयतीमदःसाकंवृधापयसापिन्वदक्षिता । महीऽअपारेरज
सीविवेविददभिव्रजन्नक्षितंपाजऽआददे ।। समातराविचरन्वाजयन्नपःप्रमेधिरःस्वधयापिन्वतेपदं ।
अंशुर्यवेनपिपिशेयतोनृभिःसंजामिभिर्नसतेरक्षतेशिरः ।। संदक्षेणमनसाजायतेकविर्ऋतस्यगर्भोनिहि
तोयमापरः । यूनाहसंताप्रथमंविजज्ञतुर्गुहाहितंजनिमनेममुद्यतं ।। १९।। मंद्रस्यरूपंविविदुर्मनीषिणः १३
श्येनोयदंधोऽअभरत्परावतः । तंमर्जयंतसुवृधंनदीष्वाँउशंतमंशुंपरियंतमृग्मियं ।। त्वांमृजंतिदशयो

षंणः सुतंसोम ऽऋषिभिर्मतिभिर्धीतिभिर्हितं । अव्यो वारेभिरुत देवहूतिभिर्नृभिर्यतोवाजमादर्षिसातये ॥ परिप्रियंतंवव्यंसुषंसदंसोमंमनीषा ऽअभ्यनूषतस्तुभः । यो धारया मधुमाँ ऊर्मिणा दिवऽइयर्ति वाचंरयिषाळमर्त्यः ॥ अयंदिवऽइयर्तिविश्वमारजः सोमः पुनानः कलशेषुसीदति । अद्भिर्गोभिर्मृज्यतेऽअद्रिभिः सुतः पुनानऽइंदुर्वरिवो विदत्प्रियं ॥ एवानः सोमपरिषिच्यमानो वयोदधच्चित्रतमंपवस्व । अद्वेषेद्यावापृथिवी हुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥ २० ॥

इषुर्नेतिदशर्चेद्वितीयंसूक्तं आंगिरसोहिरण्यस्तूपः पवमानसोमोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ॥

इषुर्नधन्वन्प्रतिधीयतेमतिर्वत्सोनमातुरुपसर्ज्यूधनि । उरुधारेवदुहेऽअग्रऽआयत्यस्यव्रतेष्वपिसोमऽइष्यते ॥ उपोमतिः पृच्यतेसिच्यतेमधुमंद्राजनीचोदतेऽअंतरासनि। पवमानःसंतनिः प्रघ्नतामिवमधुमान्द्रप्सः परिवारमर्षति ॥ अव्येवधूयुः पवतेपरित्वचिश्रथ्नीतेनप्तीरदितेर्ऋतंयते । हरिरक्रान्यजतः संयतोमदोनृम्णाशिशानोमहिषोनशोभते ॥ उक्षामिमातिप्रतियंतिधेनवोदेवस्यदेवीरुपयंतिनिष्कृतं । अत्य

 क्रमीदर्जुनंवारमव्ययमत्कंननिक्तंपरिसोमोऽअव्यत ॥ अमृक्तेनरुशतावाससाहरिरमर्त्योनिर्णिजानःपरि
व्यत । दिवस्पृष्ठंबर्हणानिर्णिजेकृतोपस्तरणंचम्वोर्नभस्मयं ॥ २१ ॥ सूर्यस्येवरश्मयोद्रावयित्नवोमत्स
 रासःप्रसुपःसाकमीरते । तंतुंततंपरिसर्गासऽआशवोनेंद्रादृतेपवतेधामकिंचन ॥ सिंधोरिवप्रवणेनिम्नऽ
आशवोवृषच्युतामदासोगातुमाशत । शंनोनिवेशेद्विपदेचतुष्पदेस्मेवाजाःसोमतिष्ठंतुकृष्टयः ॥ आ
नःपवस्ववसुमद्धिरण्यवदश्वावद्गोमद्यवमत्सुवीर्यं । यूयंहिसोमपितरोममस्थनदिवोमूर्धानःप्रस्थिताव
यस्कृतः ॥ एतेसोमाःपवमानासऽइंद्रंरथाऽइवप्रययुःसातिमच्छ । सुताःपवित्रमतियंत्यव्यंहित्वीवव्रिंह
रितोवृष्टिमच्छ ॥ इंदविंद्रायबृहतेपवस्वसुमृळीकोऽअनवद्योरिशादाः । भराचंद्राणिगृणतेवसूनिदेवैर्द्या
वापृथिवीप्रावतंनः ॥ २२ ॥

त्रिरस्माइतिदशर्चंतृतीयंसूक्तं वैश्वामित्रोरेणुः पवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

त्रिरस्मैसप्तधेनवोदुदुह्रेसत्यामाशिरंपूर्व्येव्योमनि ।चत्वार्यन्याभुवनानिनिर्णिजेचारूणिचक्रेयदृतैरव

धंत ॥ सभिक्षमाणोऽअमृतस्यचारुणऽउभेद्यावाकाव्येनाविशश्रथे । तेजिष्ठाऽअपोमंहनापरिव्यतय
दीदेवस्यश्रवसासदोविदुः ॥ तेऽअस्यसंतुकेतवोमृत्यवोदाभ्यासोजनुषीऽउभेऽअनु । येभिर्नृम्णाचदे
व्याचपुनतऽआदिद्राजानंमननाऽअगृभ्णत ॥ समृज्यमानोदशभिःसुकर्मभिःप्रमध्यमासुमातृषुप्रमेस
चा । व्रतानिपानोऽअमृतस्यचारुणऽउभेनृचक्षाऽअनुपश्यतेविशौ ॥ सममृजानऽइंद्रियायधायसऽ
ओभेऽअंतारोदसीहर्षतेहितः । वृषाशुष्मेणबाधतेविदुर्मतीरादेदिशानःशर्यहेवशुरुधः ॥२३॥ समातरा
नदद्दशानऽउस्त्रियोनानंददेतिमरुतामिवस्वनः । जानन्नृतंप्रथमंयत्स्वर्णरंप्रशस्तयेकमवृणीतसुक्रतुः ॥
रुवातिभीमोवृषभस्तविष्ययाशृंगेशिशानोहरिणीविचक्षणः । आयोनिंसोमःसुकृतंनिषीदतिगव्ययीत्व
ग्भवतिनिर्णिगव्ययी ॥ शुचिःपुनानस्तन्वमरेपसमव्येहरिर्न्यधाविष्टसानवि । जुष्टोमित्रायवरुणायवा
यवेत्रिधातुमधुक्रियतेसुकर्मभिः ॥ पवस्वसोमदेववीतयेवृषेन्द्रस्यहार्दिसोमधानमाविश । पुरानोबाधाद्दु

०सं० रितातिपारयक्षेत्रविद्धिदिशऽआहाविपृच्छते ॥ हितोनसप्तिरभिवाजमर्षइंद्रस्येंदोजठरमापवस्व । नावा अ०७

नसिंधुमतिपर्षिविद्वाञ्छूरोनयुध्यन्नवनोनिदस्पः ॥ २४ ॥ अ०२

१५ आदक्षिणेतिनवर्चंचतुर्थंसूक्तं वैश्वामित्रऋषभः पवमानसोमोजगती ॥

आदक्षिणासृज्यतेशुष्म्या३सदंवेतिद्रुहोरक्षसःपातिजागृविः । हरिरोपशंकृणुतेनभस्पयऽउपस्तिरेच
म्वो३र्ब्रह्मनिर्णिजे ॥ प्रकृष्टिहेवशूषऽएतिरोरुवदसुर्यं१वर्णंनिरिणीतेऽअस्यतं । जहातिवव्रिंपितुरेति
निष्कृतमुपप्रुतंकृणुतेनिर्णिजंतना ॥ अद्रिभिःसुतःपवतेगभस्त्योर्वृषायतेनभसावेपतेमती । समोदतेनस
तेसाधतेगिरानेनिक्तेऽअप्सुयजतेपरीमणि ॥ परिद्युक्षंसहसःपर्वतावृधंमध्वःसिंचंतिहर्म्यस्यसक्षणिं ।
आयस्मिन्गावःसुहुतादऽऊधनिमूर्धञ्छ्रीणंत्यग्रियंवरीमभिः ॥ समीरथंनभुरिजोरहेषतदशस्वसारोऽअ
दितेरुपस्थऽआ । जिगादुपज्रयतिगोरपीच्यंपदंयदस्यमतुथाऽअजीजनन् ॥ १५ ॥ श्येनोनयोनिं १५
सदनंधियाकृतंहिरण्ययमासदंदेवऽएषति । एरिणंतिबर्हिषिप्रियंगिराश्वोनदेवाँऽअप्येतियज्ञियः ॥ प

राव्यंक्तोऽअरुषोदिवःकविर्वृषांत्रिपृष्ठोऽअनविष्टगाऽअभि । सहस्रंणीतिर्यतिःपरायतींरेभोनपूर्वीरुष
सोविरांजति ॥ त्वेषंरूपंकृणुतेवर्णोऽअस्यसयत्राशंयत्समृंतासेधतिस्रिधः । अप्सायांतिस्वधयादैव्यं
जनंसंसुष्टुतीनसंतेसंगोऽअंग्रया ॥ उक्षेवयूथापरियन्नंरावीदधित्विषीरधितसूर्यस्य । दिव्यःसुपर्णोवच
क्ष तुक्षांसोमःपरिक्रतुनापश्यतेजाः ॥ २६ ॥

हरिंमृजंतीतिनवर्चंपंचमंसूक्तं आंगिरसोहरिमंतः पवमानसोमोजगती ॥

हरिंमृजंत्यरुषोनयुज्यतेसंधेनुभिःकलशेसोमोंऽअज्यते । उद्वाचंमीरयंतिहिन्वतेमतीपुंरुष्टुतस्यकति
चित्परिप्रियः ॥ साकंवंदंतिबहवोमनीषिणऽइंद्रस्यसोमंजठरेयदादुहुः । यदींमृजंतिसुगभस्तयोनरःस
नीळाभिर्दशभिःकाम्यंमधु ॥ अरंममाणोऽअत्यैतिगाऽअभिसूर्यस्यप्रियंदुहितुस्तिरोरवं । अन्वंस्मैजो
षमभरद्विनंगृसःसंद्वयीभिःस्वसृभिःक्षेतिजामिभिः ॥ नृधूतोऽअद्रिषुतोबर्हिषिप्रियःपतिर्गवांप्रदिवऽइंदु
र्ऋत्वियः । पुरंधिवान्मनुषोयज्ञसाधनःशुचिर्धियापवतेसोमंऽइंद्रते ॥ नृबाहुभ्यांचोदितोधारयासुतोनु

उ०सं० ष्वधंपवतेसोमऽइंद्रते । आप्राःक्रतून्समजैरध्वरेमतीर्वेर्नद्रुषच्चम्वोऽ३रासदद्धरिः ॥ २७ ॥ अंशुंदुहंति अ०७
स्तनयंतमक्षितंकविंकवयोपसोमनीषिणः । समीगावोमतयोयंतिसंयतऽऋतस्ययोनासदनेपुनर्भुवः ॥ अ०२
१६ नाभापृथिव्याधरुणोमहोदिवोऽ३पामूर्मौसिंधुष्वंतरुक्षितः । इंद्रस्यवज्रोवृषभोविभूवसुःसोमोहृदेपवते
चारुमत्सरः ॥ सतूपवस्वपरिपार्थिवंरजस्तोत्रेशिक्षन्नाधून्वतेचसुक्रतो।मानोनिर्भाग्वसुनःसादनस्पृशोर
यिंपिशंगंबहुलंवसीमहि ॥ आतूनऽइंदोशतदात्वश्व्यंसहस्रदातुपशुमद्धिरण्यवत् । उपमास्वबृहतीरेव
तीरिषोधिस्तोत्रस्यपवमाननोगहि ॥ २८ ॥

सक्केद्रप्सस्येतिनवर्चंषष्ठंसूक्तं आंगिरसःपवित्रःपवमानसोमोजगती ॥

सक्केद्रप्सस्यधमतःसमस्वरन्नृतस्ययोनासमरंतनाभयः । त्रीन्त्समूर्ध्नोऽअसुरश्चक्रऽआरभेसत्यस्य
नावःसुकृतमपीपरन् ॥ सम्यक्सम्यंचोमहिषाऽअहेषतसिंधोरूर्मावधिवेनाऽअवीविपन् । मधोर्धाराभि १६
र्जनयंतोऽअर्कमित्प्रियामिंद्रस्यतन्वमवीवृधन् ॥ पवित्रवंतःपरिवाचमासतेपितैषांप्रत्नोऽअभिरक्षतिव्र

तं । महः संमुद्रं वरुणस्तिरोदंधे धीरा ऽ इच्छेकुर्धरुणेष्वारभं ॥ सहस्रंधारेवतेसमंस्वरन्दिवोनाकेमधुंजिह्वा ऽ अ
सश्चतः । अस्यस्पशोननिमिषंतिभूर्णयःपदेपदेपाशिनंःसंतिसेतंवः ॥ पितुर्मातुरध्यायेसमस्वंरन्नृचाशो
चंतःसंदहंतोऽअव्रतान् । इंद्रंद्विष्टामपंधमंतिमाययात्वचमासिक्नींभूमंनोदिवस्परिं ॥ २९ ॥ प्रत्नान्मा
नादध्यायेसमस्वंरञ्छ्लोकयंत्रासोरभसस्यमंतंवः । अपानक्षासोबधिराऽअंहासतऽऋतस्यपंथांनतं रंतिदु
ष्कृतः ॥ सहस्रंधारेवितंतेपवित्रऽआवाचंपुनंतिकवयोमनीषिणंः । रुद्रासंऽएषामिषिरासोऽअद्रुहःस्पशः
स्वंचःसुदृशोनृचक्षंसः ॥ ऋतस्यंगोपानदभांयसुक्रतुस्त्रीषपवित्राहृद्यं१तरादंधे । विद्वान्त्सविश्वाभुवं
नाभिपंश्यत्यवाजुंष्टान्विध्यतिकर्तेऽअंव्रतान् ॥ ऋतस्यतंतुर्वितंतःपवित्रऽआजिह्वायाऽअग्रेवरुणस्य
माययां । धीरांश्चित्तत्समिनंक्षंतऽआशतात्रांकर्तमवंपदात्यप्रभुः ॥ ३० ॥

शिशुर्नेतिनवर्चंसप्तमंसूक्तं औशिनरःकक्षीवान्पवमानसोमोजगत्यष्टमीत्रिष्टुप् ॥

शिशुर्नजातोवंचक्रदद्वनेस्वं१र्यद्वाज्यंरुषःसिषासति । दिवोरेतंसासचतेपयोवृधातमीमहेसुमतीशर्म

सप्रथः ॥ दिवोयस्कंभोधरुणःस्वांततऽआपूर्णोऽअंशुःपर्येतिविश्वतः । सेमेमहीरोदसीयक्षदावृतांसमी
चीनेदाधारसमिषःकविः ॥ महिप्सरःसुकृतंसोम्यंमधूर्वीगव्यूतिरदितेऋतंयते । ईशेयोवृष्टेरितऽउस्रियो
१७ वृषापांनेतायऽइतऽऊतिर्ऋग्मियः ॥ आत्मन्वन्नभोदुह्यतेघृतंपयऽऋतस्यनाभिरमृतंविजायते । स
मीचीनाःसुदानवःप्रीणंतितंनरोहितमवमेहंतिपेरवः ॥ अरांवीदंशुःसचमानऽऊर्मिणादेवाव्यं१मनुषेपि
न्वतित्वचं । दधातिगर्भमदितेरुपस्थऽआयेनंतोकंचतनयंचधामहे ॥ ३१ ॥ सहस्रधारेवताऽअसश्चतं
स्तृतीयेसंतुरजंसिप्रजावतीः । चतस्रोनाभोनिहिताऽअवोदिवोहविर्भरंत्यमृतंघृतश्चुतः ॥ श्वेतंरूपंकृणु
तेयत्सिषासतिसोमोमीढ्वाँऽअसुरोवेदभूमनः । धियाशमीसचतेसेमभिप्रवद्दिवस्कवंधमवदर्षदुद्रिणं ॥
अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तंकार्ष्मन्नावाज्यक्रमीत्ससवान् । आहिन्विरेमनसादेवयंतःकक्षीवतेशतहिमा
यगोनां ॥ अद्भिःसोमपपृचानस्यतेरसोव्योवारंविपवमानधावति । समृज्यमानःकविभिर्मदिन्तमःस्वदस्वें १७
द्रायपवमानपीतये ॥ ३२ ॥

अभिप्रियाणीतिपंचर्चमष्टमंसूक्तं भार्गवःकविः पवमानसोमोजगती ॥

अभिप्रियाणिपवतेचनोहितोनामानियह्वोऽअधियेषुवर्धते । आसूर्यस्यबृहतोबृहन्नधिरथंविष्वंचम रुहद्विचक्षणः ॥ ऋतस्यजिह्वापवतेमधुप्रियंवक्तापतिर्धियोऽअस्याऽअदाभ्यः । दधातिपुत्रःपित्रोरपी च्यं१नामतृतीयमधिरोचनेदिवः ॥ अवद्युतानःकलशाँऽअचिक्रदन्नृभिर्येमानःकोशऽआहिरण्यये । अभीमृतस्यदोहनाऽअनूषताधित्रिपृष्ठऽउषसोविराजति ॥ अद्रिभिःसुतोमतिभिश्चनोहितःप्ररोचय न्रोदसीमातराशुचिः । रोमाण्यव्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्वमानादिवेदिवे ॥ परिसोमप्रधन्वा स्वस्तयेनृभिःपुनानोऽअभिवासयाशिरं । येतेमदाऽआहनसोविहायसस्तेभिरिंद्रंचोदयदातवेमघं ॥ ॥ ३३ ॥ इतिसप्तमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

धर्तैषप्रराजाचोदसः सोमस्यवसुर्भारद्वाजः प्रसोमस्यासावितित्रिष्टुबंते पवित्रंतेपवित्रःपवस्ववाच्यः प्रजापतिरिंद्रा यद्वादश वेनोभार्गवोद्वित्रिष्टुबंतं प्रतेष्टाचत्वारिंशदृषिगणादशर्चा आक्रुष्टामाषाःप्रथमे सिकतानिवावरीद्वितीये पृ

श्रियोजास्तृतीये त्रयश्चतुर्थेत्रिःपंचात्यागृत्समदः प्रतुनवाशनायसोमोष्टौ प्रोस्यसप्तमहिन्वानःषड्वसिष्ठः ॥ ३ ॥

धर्तेतिपंचर्चंनवमंसूक्तं कविःपवमानसोमोजगती ॥

१८ ॥ हरिःओम् ॥ धर्तादिवःपवतेकृत्व्योरसोदक्षोदेवानामनुमाद्योनृभिः । हरिःसृजानोअत्योनस
त्वभिर्वृथापाजांसिकृणुतेनदीष्वा ॥ शूरोनधत्तआयुधागभस्त्योःस्वः१सिषासन्रथिरोगविष्टिषु । इंद्र
स्यशुष्ममीरयन्नपस्युभिरिंदुर्हिन्वानोअज्यतेमनीषिभिः ॥ इंद्रस्यसोमपवमानऊर्मिणातविष्यमा
णोजठरेष्वाविश । प्रणःपिन्वविद्युदभ्रेवरोदसीधियानवाजाँउपमासिशश्वतः ॥ विश्वस्यराजापवते
स्वर्दृशऋतस्यधीतिमृषिषाळवीवशत् । यःसूर्यस्यासिरेणमृज्यतेपितामतीनामसमष्टकाव्यः ॥ वृषेवयू
थापरिकोशमर्षस्यपामुपस्थेवृषभःकनिक्रदत् । सइंद्रायपवसेमत्सरिन्तमोयथाजेषामसमिथेत्वोतयः॥१ १८

एषइतिपंचर्चंदशमंसूक्तं कविःपवमानसोमोजगती ॥.

एषप्रकोशेमधुमाँअचिक्रददिंद्रस्यवज्रोवपुषोवपुष्टरः । अभीमृतस्यसुदुघाघृतश्चुतोवाश्राअर्षं

तिपर्यंसेवधेनवः ॥ सपूर्व्यःपवतेयंदिवस्परिश्येनोमथायदिषितस्तिरोरजः । समध्वऽआयुंवतेवेविजान ऽइत्कृशानोरस्तुर्मनसाहबिभ्युषा ॥ तेनःपूर्वासऽउपरासऽइंदवोमहेवाजायधन्वंतुगोमते । ईक्षेण्यासो ऽअह्योऽनचारवोब्रह्मब्रह्मयेजुजुषुर्हविर्हविः ॥ अयंनोविद्वान्वनवद्वनुष्यत ऽइंदुःसत्राचामनसापुरुष्टुतः । इनस्ययःसदनेगर्भमादधेगवामुरुब्जमभ्यर्षतिव्रजं ॥ चक्रिर्दिवःपवतेकृत्व्योरसोमहाँऽअदब्धोवरुणो हुरुग्यते । असाविमित्रोवृजनेषुयज्ञियोत्योनयूथेवृषयुःकनिक्रदत् ॥ २ ॥

प्रराजेतिपंचर्चमेकादशंसूक्तं कविःपवमानसोमोजगती ॥

प्रराजावाचंजनयन्नसिष्यददपोवसानो ऽअभिगा ऽइयक्षति । गृभ्णातिरिप्रमविरस्यतान्वाशुद्धोदेवानामुपयातिनिष्कृतं ॥ इंद्रायसोमपरिषिच्यसेनृभिर्नृचक्षा ऽऊर्मिःकविरज्यसेवने । पूर्वीर्हितेस्रुतयः संतियातवेसहस्रमश्वाहरयश्चमूषदः ॥ समुद्रियाऽअप्सरसोमनीषिणमासीना ऽअंतरभिसोममक्षरन् । ता ऽईंहिन्वंतिहर्म्यस्यसक्षणिंयाचंतेसुम्नंपवमानमक्षितं ॥ गोजिन्नःसोमोरथजिद्धिरण्यजित्स्वर्जिद

भिर्त्पवतेसहस्रजित् । यंदेवासश्चक्रिरेपीतयेमदंस्वादिष्ठंद्रप्समरुणंमयोभुवं ॥ एतानिसोमपवमानोऽअ अ०७
स्मयुःसत्यानिकृण्वन्द्रविणान्यर्षसि । जहिशत्रुमंतिकेदूरकेचयऽउर्वीगव्यूतिमभयंचनस्कृधि ॥ ३ ॥ अ०३
अचोदसइतिपंचर्चंद्वादशंसूक्तं कविःपवमानसोमोजगती ॥
अचोदसोनोधन्वंत्विंदवःप्रसुवानासोबृहद्दिवेषुहरयः । विचनशन्नऽइषोअरातयोर्योनशंतसनिषं तनोधियः ॥ प्रणोधन्वंत्विंदवोमदच्युतोधनावायेभिरर्वतोजुनीमसि । तिरोमर्तस्ययकस्यचित्परिह्वृतिंव यंधनानिविश्वधाभरेमहि ॥ उतस्वस्याऽअरात्याऽअरिर्हिषऽउतान्यस्याऽअरात्यावृकोहिषः । धन्वन्न तृष्णासमरीततांऽअभिसोमंजहिपवमानदुराध्यः ॥ दिवितेनाभापरमोयऽआददेपृथिव्यास्तेरुरुहुःसान विक्षिपः । अद्रयस्त्वाबप्सतिगोरधित्वच्यप्सुत्वाहस्तैर्दुदुहुर्मनीषिणः ॥ एवातऽइंदोसुभ्वंसुपेशसंरसं तुंजंतिप्रथमाऽअभिश्रियः । निदंनिदंपवमाननितारिषऽआविस्तेशुष्मोभवतुप्रियोमदः ॥ ४ ॥ ९९
सोमस्येतिपंचर्चंत्रयोदशंसूक्तं भारद्वाजोवसुः पवमानसोमोजगती ॥

सोमस्यधारांपवतेनृचक्षसऽऋतेनदेवान्हवतेदिवस्परि । बृहस्पतेरवथेनाविदिद्युतेसमुद्रासोनसवनानिविव्यचुः ॥ यंत्वावाजिन्नघ्न्याऽअभ्यनूषतायोहतंयोनिमारोहसिद्युमान् । मघोनामायुःप्रतिरन्महिश्रवऽइंद्रायसोमपवसेवृषामदः ॥ एंद्रस्यकुक्षापवतेमदिन्तमऽऊर्जंवसानःश्रवसेसुमंगलः । प्रत्यङ्सविश्वाभुवनाभिपप्रथेक्रीळन्हरिरत्यःस्यंदतेवृषा ॥ तंत्वादेवेभ्योमधुमत्तमंनरःसहस्रधारंदुहतेदशक्षिपः । नृभिःसोमप्रच्युतोग्रावभिःसुतोविश्वान्देवाँऽआपवस्वासहस्रजित् ॥ तंत्वाहस्तिनोमधुमंतमद्रिभिर्दुहंत्यप्सुवृषभंदशक्षिपः । इंद्रंसोममादयन्दैव्यंजनंसिंधोरिवोर्मिःपवमानोऽअर्षसि ॥ ५ ॥

प्रसोमस्येतिपंचर्चंचतुर्दशंसूक्तं वसुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

प्रसोमस्यपवमानस्योर्मयऽइंद्रस्ययंतिजठरंसुपेशसः । दध्नायदीमुन्नीतायशसागवांदानायशूरमुदमंदिषुःसुताः ॥ अच्छाहिसोमःकलशाँऽअसिष्यददत्योनवोह्लारघुवर्तनिर्वृषा । अथादेवानामुभयस्यजन्मनोविद्वाँऽअश्नोत्यमुतऽइतश्चयत् ॥ आनःसोमपवमानःकिरावस्विंदोभवमघवाराधसोमहः । शिक्षावयोधो

०सं० वसं वेसुचेतुनामानोगयंमारेऽअस्मत्परांसिचः ।। आनःपूषापवमानःसुरातयोमित्रोगंच्छंतुवरुणःसजोष अ०७
सः । बृहस्पतिर्मरुतोवायुरश्विनात्वष्टासवितासुयमासरस्वती ।। उभेद्यावापृथिवीविश्वमिन्वेऽअर्यमा अ०३
२० देवोऽअदितिर्विधाता । भगोनृशंसऽउर्वं१तरिक्षंविश्वेदेवाःपवमानंजुषंत ।। ६ ।।

असावीतिपंचर्चंपंचदशंसूक्तं वसुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।।

असाविसोमोऽअरुषोवृषाहरीराजेवदस्मोऽअभिगाऽअंचिक्रदत् । पुनानोवारंपर्येत्यव्ययंश्येनोन
योनिंघृतवंतमासदं ।। कविर्वेधस्यापर्येषिमाहिनमत्योनमृष्टोऽअभिवाजमर्षसि । अपसेधन्दुरितासोम
मृळयघृतंवसानःपरियासिनिर्णिजं ।। पर्जन्यःपितामहिषस्यपर्णिनोनाभापृथिव्यागिरिषुक्षयंदधे । स्वसा
रऽआपोऽअभिगाऽउतासरन्त्संग्रावभिर्नसतेवीतेऽअध्वरे ।। जायेवपत्यावधिशेवमंहसेपज्रायागर्भशृणु
हिब्रवीमिते । अंतर्वाणीषुप्रचरासुजीवसेनिंद्योवृजनेसोमजागृहि ।। यथापूर्वेभ्यःशतसाऽअमृध्रःसहस्र २०
साःपर्ययावाजमिंदो । एवापवस्वसुवितायनव्यसेतवव्रतमन्वापःसचंते ।। ७ ।।

पवित्रंतइतिपंचर्चंषोडशंसूक्तं आंगिरसःपवित्रः पवमानसोमोजगती ॥

पवित्रंतेविततंब्रह्मणस्पतेप्रभुर्गात्राणिपर्येषिविश्वतः । अतप्ततनूर्नतदामोऽअश्नुतेशृतासऽइद्वहंत स्तत्समाशत ॥ तपोष्पवित्रंविततंदिवस्पदेशोचंतोऽअस्यतंतवोव्यस्थिरन् । अवंत्यस्यपवीतारमाश वोदिवःस्पृष्ठमधितिष्ठंतिचेतसा ॥ अरूरुचदुषसःपृश्निरग्रियऽउक्षाबिभर्तिभुवनानिवाजयुः । मायावि नोममिरेऽअस्यमाययानृचक्षसःपितरोगर्भमादधुः ॥ गंधर्वऽइत्थापदमस्यरक्षतिपातिदेवानांजनिमा न्यद्भुतः । गृभ्णातिरिपुंनिधयानिधापतिःसुकृत्तमामधुनोभक्षमाशत ॥ हविर्हविष्मोमहिसद्मदैव्यंन भोवसानःपरियास्यध्वरं । राजापवित्ररथोवाजमारुहःसहस्रभृष्टिर्जयसिश्रवोबृहत् ॥ ८ ॥

पवस्वेतिपंचर्चंसप्तदशंसूक्तं वाच्यःप्रजापतिः पवमानसोमोजगती ॥

पवस्वदेवमादनोविचर्षणिरप्साऽइंद्रायवरुणायवायवे । कृधीनोऽअद्यवरिवःस्वस्तिमदुरुक्षितौगृ णीहिदैव्यंजनं ॥ आयस्तस्थौभुवनान्यमर्त्यौविश्वानिसोमःपरितान्यर्षति। कृण्वन्त्संचृतंविचृतमभिष्ट

यऽइंदुंःसिषक्तयुषसंनसूर्यः ॥ आयोगोभिःसृज्यतऽओषंधीष्वादेवानांसुम्नऽइषयन्नुपांवसुः । आविद्यु
तांपवतेधारंयासुतऽइंद्रंसोमोमादयन्दैव्यंजनं ॥ एषस्यसोमंःपवतेसहस्रजिद्धिन्वानोवाचंमिषिरामुंषर्बु
धं । इंदुंःसमुद्रमुदियर्तिवायुभिरेंद्रंस्यहार्दिकलशेंषुसीदति ॥ अभित्यंगावःपयंसापयोवृधंसोमंश्रीणंति
मतिभिःस्वर्विदं । धनंजयःपंवतेकृत्व्योरसोविप्रंःकविःकाव्येनास्वंर्चनाः ॥ १ ॥

इंद्रायेतिद्वादशर्चंमष्टादशंसूक्तं भार्गवोवेनः पवमानसोमोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ॥

इंद्रांयसोमसुषुंतःपरिस्रवापामीवाभवतुरक्षंसासह । मातेरसंस्यमत्सतद्वयाविनोद्रविंणस्वंतऽइहसं
त्विंदंवः ॥ अस्मान्त्संमर्येपंवमानचोदयदक्षोंदेवानामसिहिप्रियोमदंः । जहिशत्रूँऽरभ्याभंदनायतःपिबें
द्रसोममवंनोमृधोंजहि ॥ अदंब्धऽइंदोपवसेमदिन्तंमऽआत्मेंद्रंस्यभवसिधासिरुत्तमः। अभिस्वंरंतिब
हवोंमनीषिणोराजांनमस्यभुवंनस्यनिंसते ॥ सहस्रंणीथःशतधांरोऽअद्भुतऽइंद्रायेंदुंःपवतेकाम्यंमधुं ।
जयन्क्षेत्रंमभ्यंर्षाजयंन्नपऽउरुंनोंगातुंकृणुसोममीढ्वः ॥ कनिंक्रदत्कलशेगोभिंरज्यसेव्यं१व्ययंसम २१

यावारंमर्षसि । मर्मृज्यमानोऽअत्योनसानसिरिंद्रस्यसोमजठरेसमक्षरः ॥ स्वादुःपवस्वदिव्यायजन्मने
स्वादुरिंद्रायसुहवीतुनाम्ने । स्वादुर्मित्रायवरुणायवायवेबृहस्पतयेमधुमाँऽअदाभ्यः ॥१०॥ अत्यंमृ
जंतिकलशेदशक्षिपःप्रविप्राणांमतयोवाचंऽईरते । पवमानाऽअभ्यर्षंतिसुष्टुतिमेंद्रंविशंतिमदिरासऽइंदं
वः ॥ पवमानोऽअभ्यर्षासुवीर्यमुर्वींगव्यूतिंमहिशर्मसप्रथः । माकिर्नोऽअस्यपरिषूतिरीशतेंदोजयेमत्व
याधनंधनं ॥ अधिद्यामस्थाद्वृषभोविचक्षणोरूरुचद्विदिवोरोचनाकविः । राजापवित्रमत्येतिरोरुवद्दिवः
पीयूषंदुहतेनृचक्षसः ॥ दिवोनाकेमधुजिह्वाऽअसश्चतोवेनादुहन्त्युक्षणंगिरिष्ठां । अप्सुद्रप्संवावृधानं
समुद्रऽआसिंधोरूर्मामधुमंतंपवित्रऽआ ॥ नाकेसुपर्णमुपपप्तिवांसंगिरोवेनानामकृपंतपूर्वीः । शिशुंरिहंति
मतयःपनिमतंहिरण्ययंशकुनंक्षामणिस्थां ॥ ऊर्ध्वोगंधर्वोऽअधिनाकेऽअस्थाद्विश्वारूपाप्रतिचक्षाणो
ऽअस्य । भानुःशुक्रेणशोचिषाव्यद्यौत्प्रारूरुचद्रोदसीमातराशुचिः ॥११॥ इतिनवमेमंडलेचतुर्थोनुवाकः ॥

पंचमेनुवाकेएकादशसूक्तानि तत्रप्रतइत्यष्टाचत्वारिंशदृचंप्रथमंसूक्तं आद्यानांदशानांआकृष्टामाषाः ततोदशानांसिकतानिवा वरी ततोदशानांपृश्नयोजाः ततोदशानांपूर्वोक्ताःसर्वेआत्रेयाततःपंचानामत्रिःततस्तिसृणांशौनकोगृत्समदः पवमानसोमोजगती ॥

२२ प्रतंऽआशवं॰पवमानधीजवोमदाऽअर्षंतिरघुजाऽइंवत्मना । दिव्याःसुपर्णामधुमंतऽइंदवोमदिन्तं
मासःपरिकोशंमासते ॥ प्रतेमदासोमदिरासंऽआशवोसृक्षतरथ्यासोयथापृथक् । धेनुर्नवत्संपयसाभिव
ज्रिणमिंद्रामिंदवोमधुमंतऽऊर्मयः ॥ अत्योनहियानोऽअभिवाजंमर्षस्वर्वित्कोशंदिवोऽअद्रिमातरं ।
वृषापवित्रेऽअधिसानोऽअव्ययेसोमःपुनानऽइंद्रियायधायसे ॥ प्रतऽआश्विनीःपवमानधीजुवोदिव्याऽ
असृग्रन्पयसाधरीमणि । प्रांतर्ऋषयःस्थाविरीरसृक्षतयेत्वामृजंत्यृषिषाणवेधसः ॥ विश्वाधामानिविश्वच
क्षऽऋभ्वसःप्रभोस्तेसतःपरियंतिकेतवः । व्यानशिःपवसेसोमधर्मभिःपतिर्विश्वस्यभुवनस्यराजसि ॥
॥ १२ ॥ उभयतःपवमानस्यरश्मयोध्रुवस्यसतःपरियंतिकेतवः । यदीपवित्रेऽअधिमृज्यतेहरिःस २२
त्तानियोनाकलशेषुसीदति ॥ यज्ञस्यकेतुःपवतेस्वध्वरःसोमोदेवानामुपयातिनिष्कृतं । सहस्रधारः

परिकोशंमर्षतिद्वषांपवित्रमत्यैतिरोरुवत् ॥ राजासमुद्रंनद्यो३विगाहतेपामूर्मिंसचतेसिंधुषुश्रितः ।
अध्यंस्थात्सानुपवमानोऽअव्ययंनाभापृथिव्याधरुणोमहोदिवः ॥ दिवोनसानुंस्तनयन्नचिक्रदद्द्यौ
श्चयस्यपृथिवीचधर्मभिः । इंद्रस्यसख्यंपवतेविवेविदत्सोमःपुनानःकलशेषुसीदति ॥ ज्योतिर्यज्ञस्यप
वतेमधुप्रियंपितादेवानांजनिताविभूवसुः । दधातिरत्नंस्वधयोरपीच्यंमदिन्तमोमत्सरऽइंद्रियोरसः ॥
॥ १३ ॥ अभिक्रंदन्कलशंवाज्यर्षतिपतिर्दिवःशतधारोविचक्षणः । हरिर्मित्रस्यसदनेषुसीदतिमर्मृजा
नोविभिःसिंधुभिर्वृषा ॥ अग्रेसिंधूनांपवमानोऽअर्षत्यग्रेवाचोऽअग्रियोगोषुगच्छति । अग्रेवाजस्यभ
जतेमहाधनंस्वायुधःसोतृभिःपूयतेवृषा ॥ अयंमतवाञ्छकुनोयथाहितोव्येससारपवमानऽऊर्मिणा ।
तवक्रत्वारोदसीऽअंतराकवेशुचिर्धियापवतेसोमऽइंद्रते ॥ द्रापिंवसानोयजतोदिविस्पृशमंतरिक्षप्राभु
वंनेष्वर्पितः । स्वर्जज्ञानोनभसाभ्यक्रमीत्प्रत्नमस्यपितरमाविवासति ॥ सोऽअस्यविशेमहिशर्मयच्छति
योऽअस्यधामप्रथमंव्यानशे । पदंयदस्यपरमेव्योमन्यतोविश्वाऽअभिसंयातिसंयतः ॥ १४ ॥ मो

ऋ०सं० ऽअयासीदिंदुरिंद्रस्यनिष्कृतंसखासख्युर्नप्रमिनातिसंगिरं । मर्यऽइवयुवतिभिःसमर्षतिसोमःकलशे अ०७
शतयाम्नापथा ॥ प्रवोधियोमंद्रयुवोविपन्युवःपनस्युवःसंवसनेष्वक्रमुः ॥ सोमंमनीषाऽअभ्यनू अ०३
२३ षतस्तुभोभिधेनवःपयसेमशिश्रयुः ॥ आनःसोमसंयतंपिप्युषीमिषमिंदोपवस्वपवमानोऽअस्रिधं ।
यानोदोहतेत्रिरहन्नसश्चुषीक्षुमद्वाजवन्मधुमत्सुवीर्यं ॥ वृषामतीनांपवतेविचक्षणःसोमोऽअह्नः
प्रतरीतोषसोदिवः । क्राणासिंधूनांकलशाँऽअवीवशदिंद्रस्यहार्द्याविशन्मनीषिभिः ॥ मनीषिभिः
पवतेपूर्व्यःकविर्नृभिर्यतःपरिकोशाँऽअचिक्रदत् । त्रितस्यनामजनयन्मधुक्षरदिंद्रस्यवायोःसख्याय
कर्तवे ॥ १५ ॥ अयंपुनानऽउषसोविरोचयदयंसिंधुभ्योऽअभवदुलोककृत् । अयंत्रिःसप्तदुदुहा
नऽआशिरंसोमोहृदेपवतेचारुमत्सरः ॥ पवस्वसोमदिव्येषुधामसुसृजानऽइंदोकलशेपवित्रऽआ ।
सीदन्निंद्रस्यजठरेकनिक्रदन्नृभिर्यतःसूर्यमारोहयोदिवि ॥ अद्रिभिःसुतःपवसेपवित्रऽआँऽइंदविंद्रस्य २३
जठरेष्वाविशन् । त्वंनृचक्षाऽअभवोविचक्षणसोमगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरप ॥ त्वांसोमपवमानंस्वाध्यो

नुविप्रासोऽअमदन्नवस्यवः । त्वांसुपर्णऽआभरद्दिवस्परींदोविश्वाभिर्मतिभिःपरिष्कृतं ॥ अव्येपु
नानंपरिवारंऽऊर्मिणाहरिंनवंतेऽअभिसस्वरन्धेनवः । अपामुपस्थेऽअध्यायवःकविमृतस्ययोनामहिषा
ऽअहेषत ॥ १६ ॥ इंदुःपुनानोऽअतिगाहतेमृधोविश्वानिकृण्वन्त्सुपथानियज्यवे । गाःकृण्वानो
निर्णिजंहर्यतःकविरत्योनक्रीळन्परिवारमर्षति ॥ असश्चतःशतधाराऽअभिश्रियोहरिंनवंतेवताऽउद
न्युवः । क्षिपोमृजंतिपरिगोभिरावृतंतृतीयेपृष्ठेऽअधिरोचनेदिवः ॥ तवेमाःप्रजादिव्यस्यरेतसस्त्वंविश्व
स्यभुवनस्यराजसि । अथेदंविश्वंपवमानतेवशेत्वमिंदोप्रथमोधामधाऽअसि ॥ त्वंसमुद्रोऽअसिविश्व
वित्कवेतवेमाःपंचप्रदिशोविधर्मणि । त्वंद्यांचपृथिवींचातिजभ्रिषेतवज्योतींषिपवमानसूर्यः ॥ त्वंपवि
त्रेरजसोविधर्मणिदेवेभ्यःसोमपवमानपूयसे । त्वामुशिजःप्रथमाऽअगृभ्णततुभ्येमाविश्वाभुवनानिये
मिरे ॥ १७ ॥ प्ररेभऽएत्यतिवारमव्ययंवृषावनेष्ववचक्रदद्धरिः । संधीतयोवावशानाऽअनूषतशिशुंरि
हंतिमतयःपनिप्नतं ॥ ससूर्यस्यरश्मिभिःपरिव्यततंतुंतन्वानस्त्रिवृतंयथाविदे । नयन्नृतस्यप्रशिषोनवी

ऋ०सं यसीःपतिर्जनीनामुपयातिनिष्कृतं ।। राजासिंधूनांपवतेपतिर्दिवऽऋतस्ययातिपथिभिःकनिक्रदत् । अ०७
सहस्रधारःपरिषिच्यतेहरिःपुनानोवाचंजनयन्नुपावसुः।।पवमानमह्यर्णोविधावसिसूरोनचित्रोऽअव्यया अ०३
२४ निपव्यया । गभस्तिपूतोनृभिरद्रिभिःसुतोमहेवाजायधन्यायधन्वसि । इषमूर्जंपवमानाभ्यर्षसिश्येनो
नवंसुकलशेषुसीदसि । इंद्रायमद्वामद्योमदःसुतोदिवोविष्टंभऽउपमोविचक्षणः ।। १८ ।। सप्तस्वसारो
ऽअभिमातरःशिशुंनवंजज्ञानंजेन्यंविपश्चितं । अपांगंधर्वंदिव्यंनृचक्षसंसोमंविश्वस्यभुवनस्यराजसे ।।
ईशानऽइमाभुवनानिवीयसेयुजानऽइंदोहरितःसुपर्ण्यः । तास्तेक्षरंतुमधुमद्घृतंपयस्तवव्रतेसोमतिष्ठंतुकृ
ष्टयः ।। त्वंनृचक्षाऽअसिसोमविश्वतःपवमानवृषभताविधावसि । सनःपवस्ववसुमद्धिरण्यवद्वयंस्याम
भुवनेषुजीवसे।।गोवित्पवस्ववसुविद्धिरण्यविद्रेतोधाऽइंदोभुवनेष्वर्पितः। त्वंसुवीरोऽअसिसोमविश्ववित्तं २४
त्वाविप्राउपगिरेमऽआसते ।। उन्मध्वऽऊर्मिर्वननाऽअतिष्ठिपदपोवसानोमहिषोविगाहते । राजापवित्र
रथोवाजमारुहत्सहस्रभृष्टिर्जयतिश्रवोबृहत् ।। १९ ।। सभंदनाऽउदियर्तिप्रजावतीर्विश्वायुर्विश्वाःसुभ

रा॒ऽअह॑र्दिवि।ब्रह्म॒प्र॒जाव॒द्र॒यिमश्व॑वन्तं पी॒तऽइं॑द॒विंद्र॑म॒स्मभ्यं॑याचतात्॥सोऽअग्रे॒ऽअह्ना॒ंह॒रि॒र्ह॑र्य॒तोमद॒ः
प्रचे॑तसाचेतयते॒ऽअनु॒द्युभि॑ः । द्वाजना॑याा॒तयन्न॒ंतरी॑यते॒नरा॑चशंस॒ंदैव्यं॑चध॒र्तरि॑ ॥ अं॒जते॒व्यं॑जते॒सम॑ंजते
क्रतुं॑रिह॑ंति॒मधु॑ना॒भ्यं॑जते । सिंधो॑रुच्छ्वा॒सेप॒तयं॑तमु॒क्षणं॑हिरण्यपा॒वाःप॒शुमा॑सुगृभ्णते ॥ वि॒प॒श्चिते॒पवं॑मा
नायगायत॒म॒ही॒नधारात्यन्धो॑ऽअर्षति । अहि॒र्नजू॒र्णाम॑तिसर्पति॒त्वच॒मत्यो॒नक्रीळ॑न्नसर॒द्वृषा॒हरि॑ः ॥ अ॒ग्रे
गोराजाप्यं॑स्तविष्यतेवि॒माना॒ऽअह्ना॒ंभुव॑ने॒ष्वर्पि॑तः । हरि॑र्घृ॒तस्नु॑ःसुदृशी॑को॒ऽअर्ण॒वोज्यो॒तीर॑थःपवतेरा॒य
ऽओ॒क्यः॑ ॥ २० ॥ असं॑र्जि॒स्कं॒भ्वोदि॒वऽउद्यं॑तो॒मद॒ःपरि॑त्रि॒धातु॒र्भुव॑नान्यर्षति । अं॒शुं॑रि॒हंति॒म॒तय॒ःपनि॑
मतं॒गि॒रायदि॒नि॒र्णिजं॑मृग्मिणो॑ययुः ॥ प्रते॒धारा॒ऽअत्यण्वा॑निमे॒ष्यः॑पुना॒नस्यं॑सं॒यतो॑यंति॒रंहयः । यद्गोभि॑
रिंदो॑चम्वो॑ःसम॒ज्यस॒ऽआसु॑वा॒नःसो॑मक॒लशे॑षुसीदसि ॥ पव॑स्वसोमक्रतु॒विन्न॒ऽउक्थ्यो॒ऽव्यो॒वारे॒परि॑धाव॒
मधु॒प्रि॒यं । ज॒हि॒विश्वा॑न्र॒क्षस॑ऽइंदो॒ऽअ॒त्रिणो॑बृ॒हद्व॑देमवि॒दथे॑सु॒वीरा॑ः ॥ २३ ॥

प्रतुद्रवेतिनवर्चंद्वितीयंसूक्तं काव्यउशना पवमानःसोमस्त्रिष्टुप् ॥

ऋ०सं० प्रतुद्रवपरिकोशन्निषींदन्नृभिःपुनानोऽअभिवाजंमर्ष । अश्वंनत्वांवाजिनंमर्जयंतोच्छांबर्हीरंशना अ०७
भिर्नयंति ॥ स्वायुधःपवतेदेवऽइंदुरशस्तिहावृजनंरक्षमाणः । पितादेवानांजनितासुदक्षोविष्टंभोदिवो अ०३
२५ धरुणंःपृथिव्याः ॥ ऋषिर्विप्रःपुरऽएताजनानामृभुर्धीरऽउशनाकाव्येन । सचिद्विवेदनिहितंयदांसामपी
च्यं१गुह्यंनामगोनां ॥ एषस्यतेमधुमाँऽइंद्रसोमोवृषावृष्णेपरिपवित्रेऽअक्षाः । सहस्रसाःशतसाभूरिदा
वांशश्वत्तमंबर्हिरावाज्यंस्थात्॥ एतेसोमांऽअभिगव्यासहस्रांमहेवाजांयामृतायश्रवांसि।पवित्रेभिःपव
मानाऽअसृग्रञ्छ्रवस्यवोनपृतनाजोऽअत्यांः ॥२२॥ परिहिष्मांपुरुहूतोजनांनांविश्वासरद्भोजनापूयमां
नः।अथाभरश्येनभृतप्रयांसिरयिंतुंजानोऽअभिवाजंमर्ष॥एषसुवानःपरिसोमःपवित्रेसर्गोनसृष्टोऽअदधा
वदर्वा । तिग्मेशिशानोमहिषोनशृंगेगागव्यन्नभिशूरोनसत्वां ॥ एषायंयौपरमादंतरद्रेःकूचित्सतीरूर्वेगा
विवेद । दिवोनविद्युत्स्तनयंत्यभ्रैःसोमस्यतेपवतऽइंद्रधारां ॥ उतस्मंराशिंपरियासिगोनामिंद्रेणसोमसर २५
थंपुनानः । पूर्वीरिषोबृहतीर्जीरदानोशिक्षांशचिवस्तवताऽउंपप्त्रुत् ॥ २३ ॥

अयंसोमइत्यष्टर्चंतृतीयंसूक्तं उशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

अयंसोमऽइंद्रतुभ्यंसुन्वेतुभ्यंपवतेत्वमस्यपाहि। त्वंहयंचकृषेत्वंववृषऽइंदुंमदाययुज्यायसोमं।।सऽईंरथो
नभुरिषाळयोजिमहःपुरूणिसातयेवसूनि। आदींविश्वानहुष्याणिजातास्वर्षातावनऽऊर्ध्वानवंत।।वायुर्न
योनियुत्वाँऽइष्टयामानासत्येवहवऽआशंभविष्ठः । विश्ववारोद्रविणोदाऽइवत्मन्पूषेवधीजवनोसिसोम।।
इंद्रोनयोमहाकर्माणिचक्रिर्हंतावृत्राणामसिसोमपूर्भित् । पैद्वोनहित्वमहिनाम्नांहंताविश्वस्यासिसोमद
स्योः ।। अग्निर्नयोवनऽआसृज्यमानोवृथापाजांसिकृणुतेनदीषु । जनोनयुध्वामहतऽउपब्दिरियर्तिसो
मःपवमानऽऊर्मिं ।। एतेसोमाऽअतिवाराण्यव्यादिव्यानकोशासोऽअभ्रवर्षाः । वृथासमुद्रंसिंधवोननी
चीःसुतासोऽअभिकलशाँऽअसृग्रन् ।। शुष्मीशर्द्धोनमारुतंपवस्वानभिशस्तादिव्यायथाविट् । आपो
नमक्षूसुमतिर्भवानःसहस्राप्साःपृतनाषाण्नयज्ञः ।। राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्गभीरंतवसोमधाम ।
शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसोम ।। २९ ।।

२६ प्रोस्यवह्निः॑पथ्या॑भिरस्यान्दि॒वोनवृ॒ष्टिः॑पव॑मानो॒ऽअक्षाः । स॒हस्र॑धारो॒ऽअसद॒न्न्य१॒॑स्मेमा॒तुरु॒पस्थे॒वन॒
ऽआच॒सोमः॑॥राजा॒सिंधूनामवसि॒ष्टवासऽऋ॒तस्य॒नाव॒मारु॑ह॒द्रजिष्ठां । अ॒प्सुद्र॒प्सोवा॑वृधेश्ये॒नजू॑तोदु॒हऽईं
पि॒तादु॒हऽईं॑पि॒तुर्जां॥सिं॒हंनसंत॒मध्वो॒ऽअ॒यासं॒हरि॑मरु॒षंदि॒वोऽअ॒स्यपतिं । शूरो॒यु॒त्सुप्र॑थ॒मःपृं॑च्छते॒गाऽअ
स्य॒चक्ष॑सा॒परि॑पात्यु॒क्षा॥मधु॑पृष्ठंघो॒रम॒यास॒मश्वं॒रथे॑युंजंत्युरुच॒क्रऽऋ॒ष्वं । स्वसा॑रऽईंजा॒मयो॒मर्ज॑यंति॒सनां
भयो॑वा॒जिनं॑मूर्जयंति ॥ चतं॑स्रऽईंघृ॒तदु॒हःसचंतेसमा॒नेऽअं॒तर्ध॒रुणे॒निषं॑त्ताः । ताऽईंम॑र्षंति॒नमं॑सापुना॒ना
स्ताऽईंवि॒श्वत॒ःपरि॑षंतिपूर्वीः ॥ वि॒ष्टंभोदि॒वोध॒रुणः॑पृथि॒व्याविश्वाऽउ॒तक्षि॒तयो॒हस्ते॑ऽअस्य । अस॑त्त॒ऽउ
त्सो॒गृ॒णते॒नि॒युत्वा॒न्मध्वो॒ऽअं॒शुःप॑वतऽइंद्रि॒याय॑ ॥ व॒न्वन्नवा॑तोऽअ॒भिदे॒ववी॑ति॒मिंद्रा॑यसोमवृत्र॒हापवस्व २६
। श॒ग्धिम॒हपु॑रुश्चं॒द्रस्यरा॒यःसुवीर्य॑स्य॒पत॑यःस्याम ॥ २५॥

प्रहिन्वानइतिषळृचंपंचमंसूक्तं वसिष्ठःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

प्र हिन्वानो जनिता रोदस्यो रथो न वाजं सनिष्यन्नयासीत् । इंद्रं गच्छन्नायुधा संशिशानो विश्वा वसु हस्तयोरादधानः ॥ अभि त्रिपृष्ठं वृषणं वयोधामांगूषाणामवावशंत वाणीः । वना वसानो वरुणो न सिंधून्वि रत्नधा दयते वार्याणि ॥ शूरग्रामः सर्ववीरः सहावाञ्जेता पवस्व सनिता धनानि । तिग्मायुधः क्षिप्रधन्वा समत्स्वषाळ्हः साह्वान्पृतनासु शत्रून् ॥ उरुगव्यूतिरभयानि कृण्वन्त्समीचीने आ पवस्वा पुरंधी । अपः सिषासन्नुषसः स्व१र्गाः सं चिक्रदो महो अस्मभ्यं वाजान् ॥ मत्सि सोम वरुणं मत्सि मित्रं मत्सींद्रमिंदो पवमान विष्णुं । मत्सि शर्द्धो मारुतं मत्सि देवान्मत्सि महामिंद्रमिंदो मदाय ॥ एवा राजेव क्रतुमाँ अमेन विश्वा घनिघ्नद्दुरिता पवस्व । इंदो सूक्ताय वचसे वयो धा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ २६॥ इतिसप्तमाष्टकेतृतीयोध्यायः॥ ३॥

असार्जिकश्यपःपरिस्रुवानःसाकमुक्षःपंचनोधा अधियत्कण्वःकनिक्रंतिप्रस्कंण्वः प्रसेनानीश्चतुर्विंशतिर्दैवोदासिः

प्रतर्दनोस्यप्रेषाष्टापंचाशदाद्यंतृचंवसिष्ठोपश्यदुत्तरांनवपृथग्वासिष्ठाइंद्रप्रमतिर्वृषगणो मन्युरुपमन्युर्व्याघ्रपाच्छक्तिः

ऋ०सं० कर्णश्रुन्मृळीकोवसुक्रऽइति चतुर्दशपराशरोंत्याः कुत्सोभिनोद्वादशांबरीष ऋजिश्वाचानुष्टुभंह बृहत्युपांत्याहर्यं अ०७
तायाष्टौ रेभसूनूकाश्यपौबृहत्याद्याभीनवंतेनव ॥ ४ ॥ अ०४

२७ असर्जीतिषळृचंषष्ठंसूक्तं कश्यपःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिःओम् ॥ असर्जिवक्कारथ्येयथाजौधियामनोताप्रथमोमंनीषी । दशस्वसारोऽअधिसानोऽ
अव्येजंतिवह्निंसदनान्यच्छं ॥ वीतीजनंस्यदिव्यस्यंकव्यैरधिसुवानोनंहुष्येभिरिंदुः । प्रयोनृभिरमृतो
मर्त्येभिर्मर्मृजानोविंभिर्गोभिरद्भिः ॥ वृषावृष्णेरोरुवदंशुरस्मैपवमानोरुशंदीर्त्तेपयोगोः । सहस्रमृक्वाप
थिभिर्वचोविदंध्वस्मभिःसूरोऽअण्वंवियांति ॥ रुजादृह्लाचिद्रक्षसःसदांसिपुनानऽइंदऽऊर्णुहिविवाजा
न् । वृश्चोपरिष्टात्तुजताववेनयेऽअंतिदूरादुपनायमेषां ॥ सप्रंत्नवन्नव्यंसेविश्ववारसूक्तायपथःकृणुहिप्रा
चंः । येदुःषहासोवनुषांबृहंतस्तांस्तेऽअश्यामपुरुकृत्पुरुक्षो ॥ एवापुनानोऽअपःस्वं१र्गाऽअस्मभ्यंतोका २७
तनंयानिभूरि । शंनःक्षेत्रमुरुज्योतींषिसोमज्योङ्नःसूर्यंदृशयेरिरीहि ॥ १ ॥

परिसुवानइतिषळृचंसप्तमंसूक्तं कश्यपःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

परिसुवानोहरिरंशुःपवित्रेरथोनसर्जिसनयेहियानः । आपच्छ्लोकमिंद्रियंपूयमानःप्रतिदेवाँऽअजुषतप्रयोभिः ॥ अच्छानृचक्षाऽअसरत्पवित्रेनामदधानःकविरस्ययोनौ । सीदन्होतेवसदनेचमूषूपेमग्मन्नृषयःसप्तविप्राः ॥ प्रसुमेधागातुविद्विश्वदेवःसोमःपुनानःसदऽएतिनित्यं । भुवद्विश्वेषुकाव्येषुरंतानुजनान्यततेपंचधीरः ॥ तवत्येसोमपवमाननिण्येविश्वेदेवास्त्रयऽएकादशासः । दशस्वधाभिरधिसानोऽअव्येमृजंतित्वानद्यःसप्तयह्वीः ॥ तन्नुसत्यंपवमानस्यास्तुयत्रविश्वेकारवःसंनसंत । ज्योतिर्यदह्नेऽअकृणोदुलोकंप्रावन्मनुंदस्यवेकरभीकं ॥ परिसद्मेवपशुमांतिहोताराजानसत्यःसमितीरियानः । सोमःपुनानःकलशाँऽअयासीत्सीदन्मृगोनमहिषोवनेषु ॥ २ ॥

साकमुक्षइतिपंचर्चमष्टमंसूक्तं गौतमोनोधाः पवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

साकमुक्षोमर्जयंतस्वसारोदशधीरस्यधीतयोधनुत्रीः । हरिःपर्यद्रवज्जाःसूर्यस्यद्रोणंननक्षेऽअत्यो

ऋ०सं० नवाजी ॥ संमातृभिर्नशिशुर्वावशानोवृषादधन्वेपुरुवारोऽअद्भिः । मर्योनयोषामभिनिष्कृतंयन्त्संगं अ०७
च्छतेकलशऽउस्रियाभिः ॥ उतप्रपिप्यऽऊधरघ्न्यायाऽइंदुर्धाराभिःसचतेसुमेधाः । मूर्धानंगावःपयसाच अ०४
२८ मूष्वभिश्रीणंतिवसुभिर्ननिक्तैः ॥ सनोदेवेभिःपवमानरदेंदोरयिमश्विनंवावशानः । रथिरायतामुशती
पुरंधिरस्मद्र्यगादावनेवसूनां ॥ नूनोरयिमुपमास्वनृवंतंपुनानोवाताप्यंविश्वश्चंद्रं । प्रवंदितुरिंदोतार्यायुः
प्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३ ॥

अधियदितिपंचर्चंनवमंसूक्तं कण्वःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

अधियदस्मिन्वाजिनीवशुभःस्पर्द्धंतेधियःसूर्येनविशः । अपोवृणानःपवतेकवीयन्व्रजंनपशुवर्द्ध
नायमन्म ॥ द्विताव्यूर्ण्वन्नमृतस्यधामस्वर्विदेभुवनानिप्रथंत । धियःपिन्वानाःस्वसरेनगावऽऋतायं
तीरभिवावश्रऽइंदुं ॥ परियत्कविःकाव्याभरतेशूरोनरथोभुवनानिविश्वा । देवेषुयशोमर्तायभूषन्दक्षा २८
यरायःपुरुभूषुनव्यः ॥ श्रियेजातःश्रियऽआनिरियायश्रियंवयोजरितृभ्योदधाति । श्रियंवसानाऽअ

मृतत्वमायन्भवंतिसत्यासंमिथामितद्रौ ॥ इषमूर्जमभ्यर्ष्यश्वंगामुरुज्योतिःकृणुहिमत्सिदेवान् । विश्वानिहिसुषहातानितुभ्यंपवमानबाधसेसोमशत्रून् ॥ ४ ॥

कनिक्रंतीतिपंचर्चंदशमंसूक्तं प्रस्कण्वःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

कनिक्रंतिहरिरासृज्यमानःसीदन्वनस्यजठरेपुनानः । नृभिर्यतःकृणुतेनिर्णिजंगाऽअतोमतीर्जनयतस्वधाभिः ॥ हरिःसृजानःपथ्यामृतस्येयर्तिवाचमरितेवनावं । देवोदेवानांगुह्यानिनामाविष्कृणोतिबर्हिषिप्रवाचे ॥ अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाःप्रमनीषाऽईरतेसोममच्छं । नमस्यंतीरुपचयंतिसंचाचविशंत्युशतीरुशंतं ॥ तंमर्मृजानंमहिषंनसानावंशुंदुहंत्युक्षणंगिरिष्ठां । तंवावशानंमतयःसचंतेत्रितोबिभर्तिवरुणंसमुद्रे ॥ इष्यन्वाचमुपवक्तेवहोतुःपुनानऽइंद्रोविष्यामनीषां । इंद्रश्चयत्क्षयथःसौभगायसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ ५ ॥

प्रसेनानीरिति चतुर्विंशत्यृचमेकादशंसूक्तं दैवोदासिःप्रतर्दनः पवमानसोमस्त्रिष्टुप् ॥

 प्रसेनानीःशूरोऽअग्रेरथानांगव्यन्नेतिहर्षतेऽअस्यसेनां । भद्रान्कृण्वन्निंद्रहवान्त्सखिभ्यऽआसोमो
वस्त्रारभसानिदत्ते ॥ समस्यहरिंहरयोमृजंत्यश्वहयैरानिशितंनमोभिः । आतिष्ठतिरथमिंद्रस्यसखाविं
 द्वाँऽएनासुमतिंयात्यच्छं ॥ सनोदेवदेवतातेपवस्वमहेसोमप्सरसऽइंद्रपानः । कृण्वन्नपोवर्षयन्द्यामुते
मामुरोशनोवरिवस्यापुनानः ॥ अजीतयेहंतयेपवस्वस्वस्तयेसर्वतातयेबृहते । तदुशंतिविश्वऽइमेसखा
यस्तदहंवंश्मिपवमानसोम ॥ सोमःपवतेजनितामतीनांजनितादिवोजनितापृथिव्याः । जनिताग्नेर्जनि
तासूर्यस्यजनितेंद्रस्यजनितोतविष्णोः ॥ ६ ॥ ब्रह्मादेवानांपदवीःकवीनामृषिर्विप्राणांमहिषोमृगाणां ।
श्येनोगृध्राणांस्वधितिर्वनानांसोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ प्रावीविपद्वाचऽऊर्मिनसिंधुर्गिरःसोमःपवमा
नोमनीषाः । अंतःपश्यन्वृजनेमावराण्यातिष्ठतिवृषभोगोषुजानन् ॥ समत्सरःपृत्सुवन्वन्नवातःसहस्र
रेताऽअभिवाजमर्षं । इंद्रायेंदोपवमानोमनीष्यं१शोरूर्मिमीरयगाऽइषण्यन् ॥ परिप्रियःकलशेदेववा
तऽइंद्रायसोमोरण्योमदाय । सहस्रधारःशतवाजऽइंदुर्वाजीनसप्तिःसमनाजिगाति ॥ सपूर्व्योवसुविज्जा

यंमानोमृजानोऽअप्सुदुंदुहानोऽअद्रौ । अभिशस्तिपाभुवनस्यराजाविदद्गातुंब्रह्मणेपूयमानः ॥ ७ ॥
त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वेकर्माणिचक्रुःपवमानधीराः।वन्वन्नवातःपरिधीँ॥रपोर्णुवीरेभिरश्वैर्मघवाभवानः
॥यथापवथामनवेवयोधाऽअमित्रहावरिवोविद्धविष्मान् ।एवापवस्वद्रविणंदधानऽइन्द्रेसंतिष्ठजनयायुधा
नि॥पवस्वसोममधुमाँ२ऽऋतावापोवसानोऽअधिसानोऽअव्ये।अवद्रोणानिघृतवांतिसीदमदिन्तमोमत्स
रऽइन्द्रपानः॥वृष्टिंदिवःशतधारःपवस्वसहस्रसावाजयुर्देववीतौ । संसिंधुभिःकलशेवावशानःसमुस्रियाभिः
प्रतिरन्नऽआयुः॥एषस्यसोमोमतिभिःपुनानोत्योनवाजीतरतीदरातीः। पयोनदुग्धमदितेरिषिरमुर्विवगा
तुःसुयमोनवोह्ला ॥ ८ ॥ स्वायुधःसोतृभिःपूयमानोभ्यर्षगुह्यंचारुनाम।अभिवाजंसप्तिरिवश्रवस्याभि
वायुमभिगादेवसोम ॥ शिशुंजज्ञानंहर्यतंमृजंतिशुंभन्तिवह्निंमरुतोगणेन । कविर्गीर्भिःकाव्येनाकविःस
न्त्सोमःपवित्रमत्येतिरेभन्॥ऋषिमनायऽऋषिकृत्स्वर्षाःसहस्रणीथःपदवीःकवीनां।तृतीयंधाममहिषःसि
षासन्त्सोमोविराजमनुराजतिष्टुप्॥चमूषच्छ्येनःशकुनोविभृत्वागोविंदुर्द्रप्सऽआयुधानिबिभ्रत् ।अपा

ऋ०सं मूर्मिंसचमानःसमुद्रंतुरीयंधाममहिषोविवक्ति ।। मर्योनशुभ्रस्तन्वंमृजानोत्योनसृत्वासनयेधनानां । वृ अ०७
षेवयूथापरिकोशमर्षन्कनिक्रदच्चम्वो३राविवेश ।। ९ ।। पवस्वेंदोपवमानोमहोभिःकनिक्रदत्परिवारा अ०४
३० ण्यर्ष । क्रीळंश्चम्वो३राविशपूयमानऽइंद्रंतेरसोमदिरोममत्तु ।। प्रास्यधाराबृहतीरसृग्रन्नक्तोगोभिःकल
शाँआविवेश । सामकृण्वन्त्सामन्योविपश्चित्क्रंदन्नेत्यभिसख्युर्नजामिं ।। अपघ्नन्नेषिपवमानशत्रून्प्रि
यांनजारोऽअभिगीतऽइंदुः । सीदन्वनेषुशकुनोनपत्वासोमःपुनानःकलशेषुसत्ता ।। आतेरुचःपवमान
स्यसोमयोषेवयंतिसुदुघाःसुधाराः । हरिरानीतःपुरुवारोऽअप्स्वचिक्रदत्कलशेदेवयूनां ।। १० ।। इति
नवमेमंडलेपंचमोनुवाकः ।।

षष्ठेनुवाकेसप्तसूक्तानि तत्रअस्यप्रेषेत्यष्टापंचाशदृचंप्रथमंसूक्तं प्रथमतृचस्यवसिष्ठः ततःद्वितीयादिनवतृचानां ३०
इंद्रप्रमतिर्वृषगणोमन्युरुपमन्युर्व्याघ्रपाच्छक्तिःकर्णश्रुन्मृळीकोवसुक्रइति सर्वेवासिष्ठाः ततश्चतुर्दशानां शक्त्यः
पराशरः शिष्टानामांगिरसःकुत्सः पवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।।

अस्यप्रेषाहेमनापूयमानोदेवोदेवेभिःसमपृक्तरसं । सुतःपवित्रंपर्येतिरेभन्मितेवसद्मपशुमांतिहोता
॥ भद्रावस्त्रासमन्याऽवसानोमहान्कविर्निवचनानिशंसन् । आवच्यस्वचम्वोःपूयमानोविचक्षणोजागृ
विर्देववीतौ ॥ समुप्रियोमृज्यतेसानोऽअव्येयशस्तरोयशसांक्षैतोऽअस्मे । अभिस्वरधन्वापूयमानोयूयं
पातस्वस्तिभिःसदानः ॥ प्रगायताभ्यर्चामदेवान्त्सोमंहिनोतमहतेधनाय । स्वादुःपवातेऽअतिवारमव्य
मासीदातिकलशंदेवयुर्नः ॥ इंदुर्देवानामुपसख्यमायन्त्सहस्रधारःपवतेमदाय । नृभिःस्तवानोऽअनुधा
मपूर्वमगन्निंद्रंमहतेसौभगाय ॥ ११ ॥ स्तोत्रेरायेहरिरर्षापुनानऽइंद्रंमदोगच्छतुतेभराय । देवैर्याहिसर
थंराधोऽअच्छायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ प्रकाव्यमुशनेवब्रुवाणोदेवोदेवानांजनिमाविवक्ति । महि
व्रतःशुचिबंधुःपावकःपदावराहोऽअभ्येतिरेभन्॥प्रहंसासस्तृपलंमन्युमच्छामादस्तंवृषगणाऽअयासुः ।
आंगूष्यं१पवमानंसखायोदुर्मर्षंसाकंप्रवदंतिवाणं ॥ सरंहतऽउरुगायस्यजूतिंवृथाक्रीळंतंमिमतेनगावः ।
परीणसंकृणुतेतिग्मशृंगोदिवाहरिर्ददृशेनक्तमृज्रः ॥ इंदुर्वाजीपवतेगोन्योघाऽइंद्रेसोमःसहऽइन्वन्मदाय ।

ऋ०सं० हंतिरक्षोबाधतेपर्यरातीर्वरिवःकृण्वन्वृजनस्यराजा ॥ १२ ॥ अधधारयामध्वापृचानस्तिरोरोमपवतेऽ अ०७
अद्रिदुग्धः । इंदुरिंद्रस्यसख्यंजुषाणोदेवोदेवस्यमत्सरोमदाय ॥अभिप्रियाणिपवतेपुनानोदेवोदेवान्स्वे अ०४
३१ नरसेनपृंचन् । इंदुर्धर्माण्यृतुथावसानोदशक्षिपोऽअव्यतसानोऽअव्ये ॥ वृषाशोणोऽअभिकनिक्रदद्गा
नदयन्नेतिपृथिवीमुतद्यां । इंद्रस्येववग्नुराशृण्वऽआजौप्रचेतयन्नर्षतिवाचमेमां॥रसाय्यःपयसापिन्वमा
नऽईरयन्नेषिमधुमंतमंशुं । पवमानःसंतनिमेषिकृण्वन्निंद्रायसोमपरिषिच्यमानः ॥ एवापवस्वमदिरोम
दायोदग्राभस्यंनमयन्वधस्नैः । परिवर्णंभरमाणोरुशंतंगव्युर्नोऽअर्षपरिसोमसिक्तः ॥१३॥ जुष्टोनऽइंदो
सुपथासुगान्युरौपवस्ववरिवांसिकृण्वन्।घनेवविष्वग्दुरितानिविघ्नन्नधिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये॥ वृष्टिंनो
ऽअर्षदिव्यांजिगत्नुमिळावतींशंगयींजीरदानुं । स्तुकेववीताधन्वाविचिन्वन्बंधूँऽरिमाँऽअवराँऽइंदोवायू
न् ॥ ग्रंथिंनविष्यंग्रथितंपुनानऽऋजुंचगातुंवृजिनंचसोम । अत्योनक्रदोहरिरासृजानोमर्योदेवधन्वप ३१
स्त्यावान् । जुष्टोमदायदेवतातऽइंद्रोपरिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये । सहस्रधारःसुरभिरदब्धःपरिस्रव

वाजंसातौनृषह्ये ॥ अश्मानोयेरथाऽअयुक्ताऽअत्यांसोनससृजानासंऽआजौ । एतेशुक्रासोधन्वंति
सोमादेवासस्ताँउपयातापिबध्यै ॥ १४ ॥ एवानंऽइंदोऽअभिदेववीतिंपरिस्रवनभोऽअर्णश्चमूषु ।
सोमोऽअस्मभ्यंकाम्यंबृहंतंरयिंददातुवीरवंतमुग्रं ॥ तक्षद्यदीमनसोवेनतोवाग्ज्येष्ठस्यधर्मणिक्षोर
नीके । आदीमायन्वरमावावशानाजुष्टंपतिंकलशेगावऽइंदुं ॥ प्रदानुदोदिव्योदानुपिन्वऽऋतमृतायप
वतेसुमेधाः । धर्माभुवद्वृजन्यस्यराजाप्ररश्मिभिर्दशभिर्भारिभूम ॥ पवित्रेभिःपवमानोनृचक्षाराजादे
वानामुतमर्त्यानां । द्विताभुवद्रयिपतीरयीणामृतंभरत्सुभृतंचार्विदुः ॥ अर्वाँइवश्रवसेसातिम
च्छेंद्रस्यवायोरभिवीतिमर्ष । सनःसहस्राबृहतीरिषोदाभवासोमद्रविणोवित्पुनानः ॥ १५ ॥ देवा
व्योनःपरिषिच्यमानाःक्षयंसुवीरंधन्वंतुसोमाः । आयज्यवःसुमतिंविश्ववाराहोतारोनदिवियजोमंद्र
तमाः ॥ एवादेववदेवतातेपवस्वमहेसोमप्सरसेदेवपानः । महश्चिद्धिष्मसिहिताःसमर्येकृधिसुष्ठानेरोद
सीपुनानः ॥ अश्वोनक्रंदोवृषभिर्युजानःसिंहोनभीमोमनसोजवीयान् । अर्वाचीनैःपथिभिर्येरजिष्ठाऽ

ऋ०सं० आपवस्वसोमनसंनऽइंदो ॥शतंधारांदेवजाताऽअसृग्रन्तसहस्रमेनाःकवयोमृजंति।इंदोसनित्रंदिवऽआप अ०७
३२ वस्वपुरऽएतासिमहतोधनस्य ॥ दिवोनसर्गाऽअससृग्रमह्नांराजानमित्रंप्रमिनातिधीरः । पितुर्नपुत्रःक्रतु अ०४
भिर्यतानऽआपवस्वविशेऽअस्याऽअजीतिं ॥ १६ ॥ प्रतेधारामधुमतीरसृग्रन्वारान्यत्पूतोऽअत्येष्यव्या
न् । पवमानपवसेधामगोनांजज्ञानःसूर्यमपिन्वोऽअर्कैः ॥ कनिक्रददनुपंथामृतस्यशुक्रोविभास्यमृत
स्यधाम ।सऽइंद्रायपवसेमत्सरवान्हिन्वानोवाचंमतिभिःकवीनां॥दिव्यःसुपर्णोवचक्षिसोमपिन्वन्धाराः
कर्मणादेववीतौ । एंदोविशकलशंसोमधानंक्रंदन्निहिसूर्यस्योपरश्मिं ॥ तिस्रोवाचऽईरयतिप्रवह्निर्ऋत
स्यधीतिंब्रह्मणोमनीषां । गावोयंतिगोपतिंपृच्छमानाःसोमंयंतिमतयोवावशानाः ॥ सोमंगावोधेन
वोवावशानाःसोमंविप्रामतिभिःपृच्छमानाः । सोमःसुतःपूयतेऽअज्यमानःसोमेऽअर्कास्त्रिष्टुभःसंनवंते।
॥ १७ ॥ एवानःसोमपरिषिच्यमानऽआपवस्वपूयमानःस्वस्ति । इंद्रमाविशबृहतारवेणवर्द्धयावा ३२
चंजनयापुरंधिं ॥ आजागृविर्विप्रऽऋतामतीनांसोमःपुनानोऽअसदच्चमूषु । सपंतियंमिथुनासोनिका

माऽअध्वर्यवोरथिरासःसुहस्ताः ॥ सपुंनानऽउपसूरेनधातोभेऽअंप्रारोदंसीविषऽआंवः । प्रियाचिद्यस्य
प्रियसासंऽऊतीसतूधनंकारिणेनप्रयंसत् ॥ सवंर्धितावर्धनःपूयमानःसोमोमीढ्वाउँअभिनोज्योतिषावीत्
। येनांनःपूर्वेपितरःपदज्ञाःस्वर्विदोऽअभिगाऽअद्रिमुष्णन् ॥ अक्रान्त्समुद्रःप्रथमेविधर्मञ्जनयंन्प्रजाभु
वंनस्यराजा । वृषापवित्रेऽअधिसानोऽअव्येबृहत्सोमोवावृधेसुवानऽइंदुः ॥ १८ ॥ महत्तत्सोमोमहिष
श्चंकारापांयद्गर्भोवृणीतदेवान् । अदंधादिंद्रेपवमानऽओजोजंनयत्सूर्येज्योतिरिंदुः ॥ मत्सिवायुमिष्टये
राधसेचमत्सिमित्रावरुणापूयमानः । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्मत्सिद्यावापृथिवीदेवसोम ॥ ऋजुः
पवस्ववृजिनस्यहंतापामीवांबाधमानोमृधश्च।अभिश्रीणन्पयःपयसाभिगोनामिंद्रस्यत्वंतववयंसखायः
॥मध्वःसूदंपवस्ववस्वऽउत्संवीरंचनऽआपवस्वाभगंच । स्वदस्वेंद्रायपवमानऽइंदोरयिंचनऽआपवस्वासं
मुद्रात्॥सोमःसुतोधारयात्योनहित्वासिंधुर्ननिम्नमभिवाज्यक्षाः ।आयोनिंवन्यमसदत्पुनानःसमिंदुर्गोभिं
रसरत्समद्भिः ॥१९॥ एषस्यतेपवतऽइंद्रसोमश्चमूषुधीरऽउशतेतवस्वान्।स्वर्चक्षारथिरःसत्यशुष्मःकामो

क०सं० नयोदेवयतामसर्जि।।एषप्रत्नेनवयुनापुनानस्तिरोवर्पांसिदुहितुर्दधानः। वसानःशर्मत्रिवरूथमप्सुहोतेव अ०७
यातिसमनेषुरेभन्।।नूनस्त्वंरथिरोदेवसोमपरिस्रवचम्वोःपूयमानः।अप्सुस्वादिष्ठोमधुमाँऽऋतावादेवोन अ०४
३३ यःसवितासत्यमन्मा।।अभिवायुंवीत्यर्षागृणानोऽभिमित्रावरुणापूयमानः।अभीनरंधीजवनंरथेष्ठामभीं
द्रंवृषणंवज्रबाहुं।।अभिवस्त्रासुवसनान्यर्षाभिधेनूःसुदुघाःपूयमानः। अभिचंद्राभर्तवेनोहिरण्याभ्यश्वां
न्रथिनोदेवसोम ।।२०।। अभीनोऽअर्षदिव्यावसून्यभिविश्वापार्थिवापूयमानः।अभियेनद्रविणमश्नवा
माभ्यार्षेयंजमदग्निवन्नः ।। अयापवापवस्वैनावसूनिमाँश्चत्वऽइंदोसरसिप्रधन्व । ब्रध्नश्चिदत्रवातोनजू
तःपुरुमेधश्चित्तकवेनरंदात्।।उतनऽएनापवयापवस्वाधिश्रुतेश्रवाय्यस्यतीर्थे। षष्टिंसहस्रानैगुतोवसूनिवृ
क्षंनपक्वंधूनवद्रणाय।। महीमेऽअस्यवृषनामशूषेमाँश्चत्वेवापृशनेवावधत्रे । अस्वापयन्निगुतस्नेहयच्चा
पामित्राँऽअपाचितोऽअचेतः।। संत्रीपवित्राविततान्येष्यन्वेकंधावसिपूयमानः। असिभगोऽअसिदा
त्रस्यदातासिमघवामघवद्भ्यऽइंदो।। २१।। एषविश्ववित्पवतेमनीषीसोमोविश्वस्यभुवनस्यराजा। द्र ३३

प्सा॒ऽई॒रय॑न्वि॒दथे॑ष्विं॒दुर्वि॒वार॑म॒न्यं॑स॒मया॒ति॑याति ॥ इं॒दुं॑रि॒हं॑तिमहि॒षाऽअद॑ब्धाः॒ प॒दे॑रे॑भं॒तिक॒वयो॒नगृ॒ध्राः॑। हि॒न्वं॑ति॒धीरा॑द॒शभि॒ः क्षिपा॑भि॒ः सम॑ंजते॒रू॒प॒म॒पां॑र॒सेन ॥ त्वया॑व॒यंप॑व॒मा॒नेन॒सोम॒भरे॑कृ॒तंवि॒चि॑नुया॒म॒शश्व॑त् । तन्नो॑मि॒त्रोव॑रु॒णोमामहं॒ता॒मादि॑ति॒ः सिंधु॑ः पृथि॒वीऽउ॒तद्यौः ॥ २२ ॥

अभिनइतिद्वादशर्चंद्वितीयंसूक्तं आंबरीषऋजिश्वानौ पवमानसोमोनुष्टुबेकादशीबृहती ॥

अ॒भिनो॑वाज॒सात॑मंर॒यिम॑र्षपु॒रु॒स्पृहं॑ । इंदो॑स॒हस्र॑भर्णसंतुविद्यु॒म्नंवि॑भ्वा॒सहं॑ ॥ परि॒ष्यसु॑वा॒नोऽअ॒व्ययं॒रथे॑नवर्मा॑व्यत । इंदु॑र॒भिद्रु॒णा॒हि॒तो॑हि॒या॒नोधारा॑भिरक्षाः ॥ परि॒ष्यसु॑वा॒नोऽअ॑क्षा॒ऽइंदु॒रव्ये॒मद॑च्युतः । धारा॒यऽऊ॒र्ध्वोऽअ॑ध्व॒रेभ्रा॒जानै॑तिग॒व्य॒युः ॥ सहि॒त्वंदे॑व॒शश्व॑ते॒वसु॒मर्ता॑य॒दा॒शु॒षे॑। इंदो॑सह॒स्रिणं॑र॒यिं॑श॒तात्मा॑नंविवाससि ॥ व॒यंते॑ऽअ॒स्यवृ॑त्रहन्वसो॒वस्व॑ः पुरु॒स्पृहः॑ । निने॑दिष्ठतमाऽइ॒षः स्यामंसु॒म्नस्या॑ध्रिगो ॥ द्विर्यंपंच॒स्वय॑शस॒ंस्वसा॑रो॒ऽअद्रि॑संहतं । प्रि॒यमिं॑द्र॒स्य॒काम्यं॑प्रस्ना॒पयं॑त्यू॒र्मिणं॑ ॥ २३ ॥ परि॒त्यं॑ह॒र्यतं॑हरिं॑ब॒भ्रुंपुं॑नंति॒वारे॑ण । योदे॒वान्विश्वाँ॒ऽइत्परि॒मदे॑नस॒हगच्छ॑ति ॥ अ॒स्यवो॒ह्यवं॑सा॒पांतो॑द॒क्षसाधं॑

क्र०सं० नं । यःसूरिषुश्रवोंबृहद्दधेस्वं१र्णहर्यतः ॥ सवांयज्ञेषुमानवीऽइंदुंर्जनिष्टरोदसी । देवोदेवीगिरिष्ठाऽअस्रे अ०७
धंतंतुंविष्वणि ॥ इंद्रायसोमपातवेवृत्रघ्नेपरिषिच्यसे । नरेचदक्षिणावतेदेवायसदनासदे ॥ तेप्रत्नासो अ०४
३४ व्युंष्टिषुसोमाःपवित्रेऽअक्षरन् । अपप्रोथंतःसनुतर्हुरश्चितःप्रातस्ताँऽअप्रचेतसः ॥ तंसखायःपुरोरुचं
यूयंवयंचसूरयः । अश्यामवाजगंध्यंसनेमवाजपस्त्यं ॥ २४ ॥

आहर्यतायेत्यष्टर्चंतृतीयंसूक्तं काश्यपौरेभसूनू पवमानसोमोनुष्टुबाद्याबृहती ॥

आहर्यतायधृष्णवेधनुंस्तन्वंतिपौंस्यं । शुक्रांवयंत्यसुरायनिर्णिजंविपामग्रेमहीयुवः ॥ अधक्षपाप
रिष्कृतोवाजाँऽअभिप्रगाहते । यदीविवस्वतोधियोहरिंहिन्वंतियातवे ॥ तमस्यमर्जयामसिमदोयऽइं
द्रपातमः । यंगावऽआसभिर्दधुःपुरानूनंचसूरयः ॥ तंगाथयापुराण्यापुनानमभ्यनूषत । उतोकृपंतधी
तयोदेवानांनामबिभ्रतीः ॥ तमुक्षमाणमव्ययेवारेपुनंतिधर्णसिं । दूतंनपूर्वचित्तयऽआशासतेमनीषि ३४
णः ॥ २५ ॥ सपुनानोमदिन्तमःसोमश्चमूषुसीदति । पशौनरेतऽआदधत्पतिर्वचस्यतेधियः ॥ समृज्य

तेसुकर्मभिरिंद्रवोदेवेभ्यःसुतः । विदेयदासुसंददिर्महीरपोविगाहते ॥ सुतऽइंदोपवित्रऽआनृभिर्यतोवि
नीयसे । इंद्रायमत्सरिन्तमश्चमूष्वानिषीदसि ॥ २६ ॥

अभीनवंतइतिनवर्चंचतुर्थंसूक्तं रेभःसूनुश्च पवमानसोमोनुष्टुप् ॥

अभीनवंतेऽअद्रुहःप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । वत्संनपूर्वऽआयुनिजातंरिहंतिमातरः ॥ पुनानऽइंद्रवाभ
रसोमद्विबर्हसंरयिं । त्वंवसूनिपुष्यसिविश्वानिदाशुषोगृहे ॥ त्वंधियंमनोयुजंसृजावृष्टिंनतन्यतुः । त्वंव
सूनिपार्थिवादिव्याचसोमपुष्यसि ॥ परितेजिग्युषोयथाधारासुतस्यधावति । रंहमाणाव्यव्ययंवारंवा
जीवसानसिः ॥ क्रत्वेदक्षायनःकवेपवस्वसोमधारया । इंद्रायपातवेसुतोमित्रायवरुणायच ॥ २७ ॥ प
वस्ववाजसातमःपवित्रेधारयासुतः । इंद्रायसोमविष्णवेदेवेभ्योमधुमत्तमः ॥ त्वांरिहंतिमातरोहरिंपवि
त्रेऽअद्रुहः । वत्संजातंनधेनवःपवमानविधर्मणि ॥ पवमानमहिश्रवश्चित्रेभिर्यासिरश्मिभिः । शर्धन्तमां

सिजिघ्नसेविश्वांनिदाशुषोंगृहे ॥ त्वंद्यांचंमहिव्रतपृथिवींचातिजभ्रिषे । प्रतिद्रापिमंमुंचथाःपवमानम हित्वना ॥ २८ ॥ इतिसप्तमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

पुरोजितीषोळशांधीगुः श्यावाश्विर्ययातिर्नाहुषो नहुषोमानवो मनुःसांवरणइतितृचाः शेषेप्रजापति रुपाद्येगायत्र्यौ क्राणाष्टौत्रितऔष्णिहंवै प्रपुनानायषड्द्वितआप्त्यः सखायःपर्वतनारदौकाश्यपौ द्वेशिखंडिन्यौवाप्सरसौ तंवइंद्रम च्छषळूनाग्निश्चाक्षुषश्चक्षुर्मानवो मनुराप्सवइतितृचाः पंचाग्निःपरीतःषड्विंशतिः सप्तऋषयःप्रागाथं तृतीयाषोळ, श्यौ द्विपदे अष्टम्याद्येचबृहत्यौ पवस्वषोळशगौरिवीतिर्द्वेचं शक्तिरेका मूरुर्ऋजिश्वोर्ध्वसद्मा कृतयशाऋणंचय इत्यृषयोद्वृचास्तिस्रःशक्तिः काकुभाःप्रागाथाः ससुन्वेगायत्रीयवमध्या परासतोबृहती परिप्रद्यधिकाग्नयो धिष्ण्या ऐश्वरयोद्विपदं पर्यूषुद्वादशत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौ तिस्रोनुष्टुभःपिपीलिकमध्या षळूर्ध्वबृहत्यस्तिस्रश्चविराजो यारु चातृचमनानतः पारुच्छेपरात्यष्टं नानानंचतुष्कंशिशुःपांक्तंहि शर्यणावत्येकादशकश्यपो यऽइंदोश्चतुष्कं दशमंमं ३५
डल मग्रेसप्तत्रितः पिप्रीहीनःप्रतऽएकः ॥ ५ ॥

पुरोजितीतिषोळशर्चंपंचमंसूक्तं चतुर्णांतृचानांक्रमेण श्यावाश्विरंधीगुः नाहुषोययातिः मानवोनहुषः सांवरणो
मनुःत्रयोदश्यादिचतुर्णांप्रजापतिः पवमानसोमोनुष्टुप् द्वितीयादिद्वेगायत्र्यौ ॥

॥ हरिःओम् ॥ पुरोजितीवोऽअंधसःसुतायमादयित्नवे। अपश्वानंश्नथिष्टनसखायोदीर्घजिह्व्यं ॥
योधारयापावकयापरिप्रस्यंदतेसुतः । इंदुरश्वोनकृत्व्यः ॥ तंदुरोषमभीनरःसोमंविश्वाच्याधिया । यज्ञं
हिन्वंत्यद्रिभिः ॥ सुतासोमधुमत्तमाःसोमाऽइंद्रायमंदिनः । पवित्रवंतोऽअक्षरन्देवान्गच्छंतुवोमदाः ॥
इंदुरिंद्रायपवतऽइतिदेवासोऽअब्रुवन् । वाचस्पतिर्मखस्यतेविश्वस्येशानऽओजसा ॥ १ ॥ सहस्रधारः
पवतेसमुद्रोवाचमीखयः । सोमःपतीरयीणांसखेंद्रस्यदिवेदिवे ॥ अयंपूषारयिर्भगःसोमःपुनानोऽअर्ष
ति । पतिर्विश्वस्यभूमनोव्यख्यद्रोदसीऽउभे ॥ समुप्रियाऽअनूषतगावोमदायघृष्वयः । सोमासःकृण्व
तेपथःपवमानासऽइंदवः ॥ यऽओजिष्ठस्तमाभरपवमानश्रवाय्यं । यःपंचचर्षणीरभिरयिंयेनवनाम
हे ॥ सोमाःपवंतऽइंदवोस्मभ्यंगातुवित्तमाः । मित्राःसुवानाऽअरेपसःस्वाध्यःस्वर्विदः ॥ २ ॥ सु

ऋ०सं ष्वाणासोऽव्यद्रिभिश्चितांनागोरधित्वचि । इषमस्मभ्यमभितःसमस्वरन्वसुविदः ॥ एतेपूताविपश्चितःसो अ०७
मासोदध्याशिरः । सूर्यासोनदर्शतासोजिगत्नवोध्रुवाघृते ॥ प्रसुन्वानस्यांधसोमर्तोनवृत्तद्वचः । अप अ०५
३६ श्वानमराधसंहतामखंनभृगवः ॥ आजामिरत्केऽअव्यतभुजेनपुत्रऽओण्योः । सरंज्जारोनयोषणांवरो
नयोनिमासदं ॥ सवीरोदक्षसाधनोवियस्तस्तंभरोदसी । हरिःपवित्रेऽअव्यतवेधानयोनिमासदं ॥ अ
व्योवारेभिःपवतेसोमोगव्येऽअधित्वचि । कनिक्रदद्वृषाहरिरिंद्रस्याभ्येतिनिष्कृतं ॥ ३ ॥

क्राणाशिशुरित्यष्टर्चंषष्ठंसूक्तं आप्त्यस्त्रितः पवमानसोमउष्णिक् ॥

क्राणाशिशुर्महीनांहिन्वन्नृतस्यदीधितिं । विश्वापरिप्रियाभुवदधद्विता ॥ उपत्रितस्यपाष्यो३रभ
क्तयद्गुहापदं । यज्ञस्यसप्तधामभिरधप्रियं ॥ त्रीणित्रितस्यधारयापृष्ठेष्वेरयारयिं । मिमीतेऽअस्ययो
जनाविसुक्रतुः ॥ जज्ञानंसप्तमातरोवेधामशासतश्रिये । अयंध्रुवोरयीणांचिकेतयत् । अस्यव्रतेसजो ३६
षसोविश्वेदेवासोऽअद्रुहः । स्पार्हाभवंतिरंतयोजुषंतयत् ॥ ४ ॥ यमींगर्भमृतावृधोदृशेचारुमजीजन

न् । क॒विंमंहि॑ष्ठमध्व॒रेपु॑रु॒स्पृहं॑ ॥ स॒मी॒ची॒नेऽअ॒भित्मना॑य॒ह्वीऽऋ॒तस्य॑मा॒तरा॑ । त॒न्वा॒नाय॒ज्ञमा॑नु॒षग्यदं॑
ज॒ते ॥ ऋत्वा॑शु॒केभि॑र॒क्षभि॑र्ऋ॒णोरप॑व्र॒जंदि॒वः । हि॒न्वन्नृ॒तस्य॒दीधि॑तिं॒प्राध्व॒रे ॥ ५ ॥

प्रपुनानायेतिषळृचंसप्तमंसूक्तं आह्योद्वितः पवमानसोमउष्णिक् ॥

प्रपुना॒ना॒य॑वे॒धसे॒सोमा॑य॒वच॒ऽउद्यंतं॑ । भृ॒तिंनभ॑रा॒मतिभि॒र्जु॒जो॑षते ॥ परि॒वारां॑ण्य॒व्यया॒गोभि॑रंजा॒
नोऽअ॑र्षति । त्रीष॒धस्था॑पुना॒नःकृ॑णुते॒हरिः॑ ॥ परि॒कोशं॑मधु॒श्चुतं॒म॒व्यये॒वारेऽअ॑र्षति । अ॒भिवाणी॒र्ऋषी॑
णां॒स॒प्तनू॑षत ॥ परि॒णेता॒म॑ती॒नांवि॒श्वदे॑वो॒ऽअदा॑भ्यः । सोमः॑पुना॒नश्च॒म्वो॑र्वि॒श॒द्धरिः॑ ॥ परि॒दैवी॒रनु॑स्व
धाऽइंद्रे॑णयाहि॒स॒रथं॑ । पुना॒नोवा॒घद्वा॒घद्भि॒रम॑र्त्यः ॥ परि॒सप्ति॒र्नवा॑ज॒युर्दे॒वोदे॒वेभ्यः॑सु॒तः । व्या॒नशिः॑पव
मानो॒विधा॑वति ॥ ६ ॥ इतिनवमेमंडलेषष्ठोनुवाकः ॥

सप्तमेनुवाकेएकादशसूक्तानि तत्रसखायइति षळृचंप्रथमंसूक्तं काश्यपौ
पर्वतनारदौ द्वेशिखंडिन्यौवाप्सरसौ पवमानसोमउष्णिक् ॥

क०सं० सखांयऽआनिषींदतपुनानायप्रगांयत । शिशुंनयज्ञैःपरिंभूषतश्रिये ॥ समींवत्संनमातृभिंःसृजतां अ०७
३७ गयसाधंनं । देवाव्यं१मदंमभिद्विशंवसं ॥ पुनातांदक्षसाधंनंयथाशर्धांयवीतयें । यथांमित्रायवरुंणायशं अ०५
तंमः ॥ अस्मभ्यंत्वावसुविदंमभिवाणींरनूषत । गोभिंष्टेवर्णंमभिवांसयामसि ॥ सनोंमदानांपतऽइंं
दोंदेवप्संराऽअसि । सखेंवसख्येंगातुवित्तंमोभव ॥ सनेंमिकृध्यं१स्मदारक्षसंकंचिदत्रिणं । अपादेंवंद्व
युमंहोंयुयोधिनः ॥ ७ ॥

तंवइतिषळृचंद्वितीयंसूक्तं पर्वतनारदौ पवमानसोमउष्णिक् ॥

तंवंःसखायोमदांयपुनानमभिगांयत । शिशुंनयज्ञैःस्वंदयंतगूर्तिभिंः ॥ संवत्सऽइंवमातृभिंरिंदुंर्हिन्वा
नोंऽअंज्यते । देवावीर्मदोंमतिभिंःपरिंष्कृतः ॥ अयंदक्षांयसाधनोयंशर्धांयवीतयें । अयंदेवेभ्योम ३७
धुंमत्तमःसुतः ॥ गोमंन्नऽइंदोऽअश्वंवत्सुतःसुंदक्षधन्व ॥ शुचिंतेवर्णमधिगोषुंदीधरं ॥ सनोंहरी

णांपतऽइंदोदिवःसंरस्तमः । सखेवसख्येनर्यारुचेभव ॥ सनोमित्वमस्मदाँऽअदेवंकंचिदत्रिणं ॥ साह्वाँ ऽइंदोपरिबाधोऽअपद्वयुं ॥८॥

इंद्रमच्छेतिचतुर्दशर्चंतृतीयंसूक्तं त्रयाणांतृचानां चाक्षुषोग्निः मानवश्चक्षुःआप्सवोमनुः ततःपंचर्चानामग्निःपवमानसोमउष्णिक् ॥

इंद्रमच्छंसुताऽइमेवृषणंयंतुहरयः । श्रुष्टीजातासऽइंदवःस्वर्विदः ॥ अयंभरायसानसिरिंद्रायपवते सुतः । सोमोजैत्रस्यचेततियथाविदे ॥ अस्येदिंद्रोमदेष्वाग्राभंगृभ्णीतसानसिं । वज्रंचवृषणंभरत्समप्सुजित् ॥ प्रधन्वासोमजागृविरिंद्रायेंदोपरिस्रव । द्युमंतंशुष्ममाभरास्वर्विदं ॥ इंद्रायवृषणंमदंपवस्व विश्वदर्शतः । सहस्रयामापथिकृद्विचक्षणः ॥ १ ॥ अस्मभ्यंगातुवित्तमोदेवेभ्योमधुमत्तमः । सहस्रं याहिपथिभिःकनिक्रदत् ॥ पवस्वदेववीतयऽइंदोधाराभिरोजसा । आकलशंमधुमान्त्सोमनःसदः ॥ तवद्रप्साऽउदप्रुतऽइंद्रंमदायवावृधुः । त्वांदेवासोऽअमृतायकंपपुः ॥ आनःसुतासऽइंदवःपुनानाधावता रयिं । वृष्टिद्यावोरीत्यापःस्वर्विदः ॥ सोमःपुनानऽऊर्मिणाव्योवारंविधावति । अग्रेवाचःपवमानःकनि

ऋ०सं० क्रदत् ॥ १० ॥ धीभिर्हिन्वंतिवाजिनंवनेक्रीळंतमत्यंविं । अभित्रिपृष्ठंमतयःसमंस्वरन् ॥ असंजिक अ०७
लशाँऽअभिमीह्लेसप्तिर्नवाजयुः । पुनानोवाचंजनयंन्नसिष्यदत् ॥ पवंतेहर्यतोहरिरतिह्वरांसिरंह्यां । अ०५
३८ अभ्यर्षन्स्तोतृभ्योवीरवद्यशः॥अयापवस्वदेवयुर्मधोर्धाराऽअसृक्षत । रेभन्पवित्रंपर्येषिविश्वतः ११॥

परीतइतिषड्विंशत्यृचंचतुर्थंसूक्तं भरद्वाजादिसप्तर्षयः पवमानसोमःप्रगाथः तृतीयाषोळश्यौद्विपदे अष्टम्यादिद्वेबृहत्यौ

परीतोषिंचतासुतंसोमोयऽउत्तमंहविः ।दधन्वाँयोनर्योऽअप्स्वं१तरासुषावसोममद्रिभिः॥नूनंपुनानो
विभिःपरिस्रवादब्धःसुरभिंतरः । सुतेचित्त्वाप्सुमदामोऽअंधसाश्रीणंतोगोभिरुत्तरं ॥परिस्रुवानश्चक्षसेदे
वमादनःक्रतुरिंदुर्विचक्षणः ॥ पुनानःसोमधारयापोवसानोऽअर्षसि ।आरत्नधायोनिमृतस्यसीदस्युत्सोदे
वहिरण्ययः॥दुहानऽऊधर्दिव्यंमधुप्रियंप्रत्नंसधस्थमासदत् ।आपृच्छ्यंधरुणंवाज्यर्षतिनृभिर्धूतोविचक्ष
णः ॥ १२ ॥ पुनानःसोमजागृविरव्योवारेपरिप्रियः । त्वंविप्रोऽअभवोंगिरस्तमोमध्वायज्ञंमिमिक्षनः ॥ ३८
सोमोमीढ्वान्पवतेगातुवित्तमऽऋषिर्विप्रोविचक्षणः । त्वंकविरभवोदेववीतमऽआसूर्यंरोहयोदिवि ॥

सोमंऽउषुवा॒णःसो॒तृभि॒रधि॒ष्णुभि॒रवी॑नां । अश्वे॑यवह॒रिता॑याति॒धार॑याम॒न्द्रया॑याति॒धार॑या ॥ अ॒नूपे गोमा॒न्गोभि॑रक्षा॒ःसोमो॑दु॒ग्धाभि॑रक्षाः । स॒मु॒द्रंनसं॒वर॑णान्यग्मन्म॒ंदीमदा॑यतोशते ॥ आसोमसु॒वा॒नो ऽअद्रि॑भिस्ति॒रोवारा॑ण्यव्यया॑ । जनो॒नपु॒रिच॒म्वो॑र्विश॒द्धरि॒ःसदो॒वने॑षुदधिषे ॥ १३ ॥ समा॑मृजेति॒ रोऽअण्वा॑निमे॒ष्योमी॒ह्लेसप्ति॒र्नवा॑जयुः । अ॒नु॒माद्य॒ःपव॑मानोमनी॒षिभि॒ःसोमो॒विप्रे॑भि॒र्ऋक्व॑भिः ॥ प्रसो॑ मदे॒ववी॑तये॒सिंधु॒र्नपि॑प्ये॒ऽअर्ण॑सा । अं॒शोःपय॑सामदि॒रोनजागृ॑वि॒रच्छा॒कोश॑मधु॒श्चुतं॑ ॥ आह॑र्य॒तोऽअर्जु॑ ने॒ऽअत्के॑ऽअव्यतप्रि॒यःसू॒नु॒र्नमर्ज्यः॑ । तमी॑हिन्वं॒त्य॒पसो॒यथा॒रथं॒न॒दीष्वागभ॑स्त्योः ॥ अ॒भिसोमा॑सऽ आ॒यवः॒पव॑न्तेमद्यं॑मदं॑ । स॒मु॒द्रस्याधि॑वि॒ष्टपि॑मनी॒षिणो॑मत्स॒रासः॒स्व॒र्विदः॑ ॥ तर॑त्समु॒द्रंपव॑मानऽऊ॒र्मिणा॒ राजा॑दे॒वऽऋ॒तंबृ॒हत् । अर्ष॑न्मि॒त्रस्य॒वरु॑णस्य॒धर्म॑णा॒प्रहि॑न्वा॒नऽऋ॒तंबृ॒हत् ॥ १४ ॥ नृभि॒र्येमा॒नोह॑र्य॒तो वि॒च॒क्ष॒णोराजा॑दे॒वःस॑मु॒द्रियः॑ ॥ इंद्रा॑यपवतेम॒दःसोमो॑म॒रुत्व॑तेसु॒तः । स॒ह॒स्रधा॑रो॒ऽअत्यव्य॑मर्षति॒तमी॑मृ जं॒त्या॒यवः॑ ॥ पुना॒नश्च॒मूज॒नय॑न्म॒तिंक॒विःसोमो॑दे॒वेषु॑रण्यति । अ॒पोवसा॑न॒ःपरि॒गोभि॒रुत्त॑र॒ःसीद॒न्वने॑ष्व

ऋ०सं० व्यत ॥ तवाहंसोमरारणसख्यऽइंदोदिवेदिवे । पुरूणिबभ्रोनिचं रंतिमामवंपरिधीँरतिताँऽइंहि ॥ उता अ०७
हंनक्तंमुतसोमतेदिवांसख्यायंबभ्रऽऊधंनि । घृणातपंतमतिसूर्यंपरःशकुनाऽइंवपप्तिम ॥ १५ ॥ मृज्य अ०५
३१ मांनःसुहस्त्यसमुद्रेवाचंमिन्वसि । रयिंपिशंगंबहुलंपुंरुस्पृहंपवमानाभ्यर्षसि ॥ मृजानोवारेपवमानोऽ
अव्ययेवृषावंचक्रदोवने । देवानांसोमपवमाननिष्कृतंगोभिरंजानोऽअर्षसि ॥ पवस्ववाजसातयेभिवि
श्वांनिकाव्यां । त्वंसमुद्रंप्रथमोविधारयोदेवेभ्यःसोममत्सरः ॥ सतूपवस्वपरिपार्थिवंरजोदिव्याचसोमध
र्मभिः । त्वांविप्रासोमतिभिर्विचक्षणशुभ्रंहिन्वंतिधीतिभिः ॥ पवमानाऽअसृक्षतपवित्रमतिधारया ।
मरुत्वंतोमत्सराऽइंद्रियाहयांमेधामभिप्रयांसिच ॥ अपोवसानःपरिकोशमर्षतींदुर्हियानःसोतृभिः । ज
नयञ्ज्योतिर्मंदनाऽअवीवशद्गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ १६ ॥

पवस्वेतिषोळशर्चंपंचमंसूक्तं आद्यद्वृचस्यगौरिवीतिस्तृतीयायाःशक्तिः ततःपंचानांद्वृचानां ऊरुर्ऋजिश्वोर्ध्वसद्माकृतय ३१
शा ऋणंचयास्ततस्तृचस्यशक्तिः पवमानसोमः काकुभःप्रगाथःत्रयोदशीयवमध्यागायत्री चतुर्दशीसतोबृहती ॥

पवस्वमधुमत्तमऽइंद्रायसोमक्रतुवित्तमोमदः । महिद्युक्षतमोमदः ॥ यस्यतेपीत्वावृषभोवृषायते
स्यपीतास्वर्विदः । ससुप्रकेतोऽअभ्यक्रमीदिषोच्छावाजंनैतशः ॥ त्वंह्यं१गदैव्यापवमानजनिमानि
द्युमत्तमः । अमृतत्वायघोषयः ॥ येनानवग्वोदध्यङ्ङपोर्णुतेयेनविप्रासऽआपिरे । देवानांसुम्नेऽअमृत
स्यचारुणोयेनश्रवांस्यानशुः ॥ एषस्यधारयासुतोऽव्योवारेभिःपवतेमदिन्तमः । क्रीळन्नूर्मिरपामिव ॥
॥ १७ ॥ यऽउस्रियाऽअप्याऽअंतरश्मनोनिर्गाऽअकृंतदोजसा । अभिव्रजंतत्निषेगव्यमश्व्यंवर्मीव
धृष्णवारुज ॥ आसोतापरिषिंचताश्वंनस्तोमंमप्तुरंरजस्तुरं । वनक्रक्षमुदप्रुतं ॥ सहस्रधारंवृषभंपयो
वृधंप्रियंदेवायजन्मने । ऋतेनयऽऋतजातोविवावृधेराजादेवऽऋतंबृहत् ॥ अभिद्युम्नंबृहद्यशऽइषस्पते
दिदीहिदेवदेवयुः ।विकोशंमध्यमंयुव॥आवच्यस्वसुदक्षचम्वोःसुतोविशांवह्निर्नविश्पतिः।वृष्टिंदिवःपवस्व
रीतिमपांजिन्वागविष्टयेधियः ॥ १८ ॥ एतमुत्यंमदच्युतंसहस्रधारंवृषभंदिवोदुहुः । विश्वावसूनिबि
भ्रतं ॥ वृषाविजज्ञेजनयन्नमर्त्यःप्रतपञ्ज्योतिषातमः । ससुष्टुतःकविभिर्निर्णिजंदधेत्रिधात्वस्यदंस

क०सं० सा ॥ समुन्वेयोवसूनांयोरायामानेताय ऽइळानां । सोमोयःसुक्षितीनां ॥ यस्यंन ऽइंद्रःपिबाद्यस्यंमरु अ०७
तोयस्यंवार्यमणाभगः । आयेनंमित्रावरुणाकरांमह ऽएंद्रमवंसेमहे ॥ इंद्रायसोमपातंवेनृभिर्यतःस्वायु अ०५
४० धोमदिन्तंमः । पवंस्वमधुमत्तमः॥इंद्रंस्यहार्दिसोमधानमाविशसमुद्रमिवसिंधंवः । जुष्टोमित्रायवरुणाय
वायवेंदिवोविष्टंभ ऽउत्तमः ॥ १९ ॥

परिप्रेतिद्वाविंशत्यृचंषष्ठंसूक्तं ऐश्वरयोधिष्ण्याअग्नयः पवमानसोमोद्विपदाविराट् ॥

परिप्रधन्वेंद्रायसोमस्वादुर्मित्रायंपूष्णेभगाय ॥ इंद्रस्तेसोमसुतस्यंपेयाःक्रत्वेदक्षायविश्वेंचदेवाः ॥
एवामृतायमहेक्षयांयसशुक्रोऽअर्षदिव्यःपीयूषः ॥ पवंस्वसोममहान्त्समुद्रःपितादेवानांविश्वाभिधामं
॥ शुक्रःपवस्वदेवेभ्यःसोमदिवेपृथिव्यैशंचंप्रजायै॥दिवोधर्तासिशुक्रःपीयूषःसत्येविधर्मन्वाजीपवस्व ॥
पवंस्वसोमद्युम्नीसुधारोमहामवीनामनुपूर्व्यः ॥ नृभिर्येमानोजज्ञानःपूतःक्षरद्विश्वानिमंद्रःस्वर्वित् ॥ इं ४०
दुःपुनानःप्रजामुराणःकरद्विश्वानिद्रविणानिनः ॥ पवंस्वसोमक्रत्वेदक्षायाश्वोननिक्तोवाजीधनाय ॥

॥ २० ॥ तंतेसोतारोरसंमदायपुनंतिसोमंमहेद्युम्नाय ॥ शिशुंजज्ञानंहरिंमृजंतिपवित्रेसोमंदेवेभ्यऽइंदुं ॥ इंदुःपविष्टचारुर्मदायापामुपस्थेकविर्भगाय ॥ बिभर्तिचार्विंद्रस्यनामयेनविश्वानिवृत्राजघान ॥ पिबंत्यस्यविश्वेदेवासोगोभिःश्रीतस्यनृभिःऽसुतस्य ॥ प्रसुवानोऽअक्षाःसहस्रंधारस्तिरःपवित्रंविवारमव्यम् ॥ सवाज्यक्षाःसहस्ररेताऽअद्भिर्मृजानोगोभिःश्रीणानः ॥ प्रसोमयाहींद्रस्यकुक्षानृभिर्येमानोऽअद्रिभिःसुतः ॥ असर्जिवाजीतिरःपवित्रमिंद्रायसोमःसहस्रंधारः ॥ अंजंत्येनंमध्वोरसेनेंद्रायवृष्णऽइंदुंमदाय ॥ देवेभ्यस्त्वावृथापाजसेपोवसानंहरिंमृजंति । इंदुरिंद्रायतोशतेनितोशतेश्रीणन्नुग्रोरिणन्नपः ॥ २१ ॥

पर्यूष्विति द्वादशर्चंसप्तमंसूक्तं त्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौपवमानसोम आद्यास्तिस्रोनुष्टुभः
पिपीलिकमध्याः ततःषण्णामूर्ध्वबृहत्यः ततस्तिस्रोविराजः ॥

पर्यूषुप्रधन्ववाजसातयेपरिवृत्राणिसक्षणिः । द्विषस्तरध्याऽऋणयानऽईयसे ॥ अनुहित्वासुतंसोम

ऋ०सं० मदामसिम॒हेसंमर्य॒राज्यैं । वाजाँऽअ॒भिपंवमान॒प्रगांहसे॥ अजीजनो॒हिपवंमान॒सूयवि॒धारे॒शक्मंना॒पयंः
। गोजीरया॒रंहंमाण॒ःपुरंध्या ॥ अजीजनोऽअमृत॒मर्त्ये॒ष्वाँऽऋ॒तस्य॒धर्मन्न॒मृतंस्य॒चारुंणः । सदासरो॒वा अ०७
४३ ज॒मच्छा॒सनिष्यदत् ॥ अ॒भ्यंभि॒हिश्रवंसात॒तर्दि॒थोत्सं॒नकंचिज्जन॒पान॒माक्षितं। शर्यीभि॒र्नभरंमाणो॒गभं अ०५
स्त्योः ॥ आर्दी॒केचि॒त्पश्यंमानास॒ऽआप्यंवसु॒रुचोंदि॒व्याऽअ॒भ्यंनूषत । वारं॒नदे॒वःसंवि॒ताव्यूंर्णुते ॥
॥२२॥त्वेसोमप्रथ॒मावृ॒क्तबंर्हिषोम॒हेवाजांय॒श्रवंसे॒धियंदधुः । सत्वंनोंवीरवी॒र्यायचोदय॥दि॒वःपी॒यूषंपूर्व्यं
यदु॒क्थ्यंम॒हो॒गा॒हादि॒वऽआनिरंधुक्षत । इंद्रम॒भिजायंमान॒ंसमस्वरन् ॥अध॒यदि॒मेपंवमान॒रोदंसीऽइ॒माच॒
विश्वा॒भुवंना॒भिम॒ज्मनां । यूथेननि॒ष्ठावृ॒षभोवितिष्ठसे ॥ सोमंःपुना॒नोऽअ॒व्यये॒वारे॒शिशु॒र्नक्रीळ॒न्पवंमा
नोऽअक्षाः । स॒हस्रंधारःश॒तवांज॒ऽइंदुंः ॥ ए॒षपुंना॒नोमधुंमाँऽऋ॒तावेंद्रा॒येंदुःपवतेस्वा॒दुरू॒र्मिः । वा॒ज॒
सानिर्वरिवो॒विद्वंयो॒धाः ॥ सपंवस्व॒सहंमानःपृत॒न्यून्त्सेध॒न्रक्षां॒स्यपंदु॒र्गहांणि । स्वा॒यु॒धःसांस॒ह्वान्त्सोंम॒ ४१
शत्रून् ॥ २३ ॥

अयारुचेतिऋक्कथात्मकमष्टमंसूक्तं पारुच्छेपिरनामतः पवमानसोमोत्यष्टिः ॥

अयारुचाहरिण्यापुनानोविश्वाद्द्वेषांसितरतिस्वयुग्वंभिःसूरोनस्वयुग्वंभिः । धारांसुतस्यंरोचतेपुमानोऽअंरुषोहरिः । विश्वायद्रूपापंरियात्यृक्कंभिःसप्तास्येभिर्ऋक्कंभिः ॥ त्वंत्यत्पणीनांविदोवसुसंमातृभिर्मर्जयसिस्वऽआदमंऽऋतस्यंधीतिभिर्दमें । परावतोनसामंतद्यत्रारणंतिधीतयंः । त्रिधातुंभिररुंषीभिर्वयोदधेरोचंमानोवयोदधे ॥ पूर्वामनुंप्रदिशंयातिचेकिंतत्संरश्मिभिर्यततेदर्शतोरथोदैव्योदर्शतोरथः । अग्मंन्नुक्थानिपौंस्येंद्रंजैत्रायहर्षयन् । वज्रंश्चयद्भवंथोऽअनंपच्युतासमत्स्वनंपच्युता ॥ २४ ॥

नानानमितिचतुर्ऋचंनवमंसूक्तं आंगिरसःशिशुःपवमानसोमःपंक्तिः ॥

नानानंवाऽउंनोधियोविव्रतानिजनांनां । तक्षारिष्टंरुतंभिषग्ब्रह्मासुन्वंतमिच्छतींद्रायेंदोपरिंस्रव ॥
जरंतीभिरोषंधीभिःपर्णेभिःशकुनानां । कार्मारोऽअश्मंभिर्द्युभिर्हिरंण्यवंतमिच्छतींद्रायेंदोपरिंस्रव ॥

ऋ०सं० कारुरहंततोभिषगुंपलप्रक्षिणीनना । नानांधियोवसूयवोनुगाऽइंवतस्थिमेंद्रांयेंदोपरिस्रव ।। अश्वोवो अ०७
ह्लासुखंरथंहसनामुपमंत्रिणः । शेपोरोमंण्वंतौभेदौवारिन्मंडूकंऽइच्छतींद्रांयेंदोपरिस्रव ।। २५ ।। अ०५
४२ शर्यणावतीत्येकादशर्चंदशमंसूक्तं मारीचःकश्यपःपवमानसोमःपंक्तिः ।।

शर्यंणावंतिसोममिंद्रःपिबतुवृत्रहा । बलंदधानऽआत्मनिकरिष्यन्वीर्यंमहदिंद्रांयेंदोपरिस्रव ।।
आपंवस्वदिशांपतऽआर्जीकात्सोममीढ्वः । ऋतवाकेनसत्येनंश्रद्धयातपंसासुतऽइंद्रांयेंदोपरिस्रव ।।
पर्जन्यंवृद्धंमहिषंतंसूर्यस्यदुहिताभंरत् । तंगंधर्वाःप्रत्यंगृभ्णन्तंसोमेरसमादंधुरिंद्रांयेंदोपरिस्रव ।। ऋतंवदं
न्नृतद्युम्नसत्यंवदन्त्सत्यकर्मन् । श्रद्धांवदन्त्सोमराजन्धात्रासोमपरिष्कृतऽइंद्रांयेंदोपरिस्रव ।। सत्यमुग्र
स्यबृहतःसंस्रवंतिसंस्रवाः । संयंतिरसिनोरसाःपुनानोब्रह्मणाहरऽइंद्रांयेंदोपरिस्रव ।। २६ ।। यत्रंब्रह्मा
पंवमानछंदस्यां३वाचंवदंन् । ग्राव्णासोमेंमहीयतेसोमेनानंदंजनयन्निंद्रांयेंदोपरिस्रव ।। यत्रज्यो ४२
तिरजंस्रंयस्मिँल्लोकेस्वंर्हितं । तस्मिन्मांधेहिपवमानामृतेलोकेऽअक्षितऽइंद्रांयेंदोपरिस्रव ।। यत्रराजा

वैवस्वतोयत्रावरोधनंदिवः । यत्रामूर्यह्वतीरापस्तत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ यत्रानुकामंचरणं त्रिनाकेत्रिदिवेदिवः । लोकायत्रज्योतिष्मंतस्तत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ यत्रकामानिका माश्चयत्रब्रध्नस्यविष्टपं । स्वधाचयत्रतृप्तिश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ यत्रानंदाश्चमोदाश्चमुदः प्रमुदआसते । कामस्ययत्राप्ताःकामास्तत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव॥२७॥

यइंदोरितिचतुर्ऋचमेकादशंसूक्तं कश्यपःपवमानसोमः पंक्तिः ॥

यऽइंदोःपवमानस्यानुधामान्यक्रमीत् । तमाहुःसुप्रजाऽइतियस्तेसोमाविधन्मनऽइंद्रायेंदोपरिस्रव ॥ ऋषेमंत्रकृतांस्तोमैःकश्यपोद्वर्धयन्गिरः । सोमंनमस्यराजानंयोजज्ञेवीरुधांपतिरिंद्रायेंदोपरिस्रव ॥ सप्त दिशोनानासूर्याःसप्तहोतारऋत्विजः । देवाऽआदित्यायेसप्ततेभिःसोमाभिरक्षनऽइंद्रायेंदोपरिस्रव ॥ यत्तेराजञ्छृतंहविस्तेनसोमाभिरक्षनः । अरातीवामानस्तारीन्मोचनःकिंचनाममदिंद्रायेंदोपरिस्रव ॥ ॥ २८ ॥ इतिनवमेमंडलेसप्तमोनुवाकः ॥ इतिपावमानंनवमंमंडलंसमाप्तं ॥

 ॥परिशिष्टं ॥यत्रतत्परमंपदंविष्णोर्लोकेमहीयते।देवैःसुकृतकर्मभिस्तत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव
॥ यत्रतत्परमाव्ययंभूतानामधिपतिं । भावभावीचयोगीश्वतत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ यत्रलो
 कांस्तनूत्यजाःश्रद्धयातपसाजिताः । तेजश्चयत्रब्रह्मचतत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ यत्रदेवा
महात्मानःसेंद्राश्चमरुद्गणाः । ब्रह्माचयत्रविष्णुश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ यत्रगंगाचयमुना
चयत्रप्राचीसरस्वती । यत्रसोमेश्वरोदेवस्तत्रमाममृतंकृधींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ १ ॥

दशमेमंडलेदशानुवाकाः ॥ तत्रप्रथमेनुवाके षोळशसूक्तानि तत्रअग्रेबृहन्नितिसप्तर्चं प्रथमंसूक्तं आप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ॥

अग्रेबृहन्नुषसामूर्ध्वोऽअस्थान्निर्जगन्वान्तमसोज्योतिषागात् । अग्निर्भानुनारुशतास्वंगऽआजातो
विश्वासद्मान्यप्राः ॥ सजातोगर्भोऽअसिरोदस्योरग्नेचारुर्विभृतऽओषधीषु । चित्रःशिशुःपरितमांस्य
क्तून्प्रमातृभ्योऽअधिकनिक्रदद्गाः ॥ विष्णुरित्थापरममस्यविद्वाञ्जातोबृहन्नभिपातितृतीयं । आसा

यदंस्यपयोऽअर्कंतस्त्वंसचेतसोऽअभ्यर्चतयत्र ॥ अत्तऽउत्वांपितुभृतोजनित्रीरन्नावृधंप्रतिचरंत्यन्नैः ।
ताऽईंप्रत्येषिपुनरन्यरूपाऽअसित्वंविक्षुमानुषीषुहोता ॥ होतारंचित्ररथमध्वरस्ययज्ञस्ययज्ञस्यकेतुंरु
शंतं । प्रत्यर्द्धिदेवस्यदेवस्यमह्नाश्रियात्वग्निमतिथिंजनानां ॥ सतुवस्त्राण्यधपेशनानिवसानोऽअग्नि
र्नाभापृथिव्याः । अरुषोजातःपदऽइळायाःपुरोहितोराजन्यक्षीहदेवान् ॥ आहिद्यावापृथिवीऽअग्नऽ
उभेसदापुत्रोनमातरांततंथ । प्रयाह्यच्छोशतोयविष्ठाथावहसहस्येहदेवान् ॥ २१ ॥

पिप्रीहीतिसप्तर्चं द्वितीयंसूक्तं त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ॥

पिप्रीहिदेवाँऽउंशतोयविष्ठविद्वाँऽऋतूँऋतुपतेयजेह । येदैव्याऽऋत्विजस्तेभिरग्नेत्वंहोतृणामस्या
यजिष्ठः ॥ वेषिहोत्रमुतपोत्रंजनानांमंधातासिद्रविणोदाऽऋतावा । स्वाहावयंकृणवामाहवींषिदेवोदेवा
न्यजत्वग्निरर्हन् ॥ आदेवानामपिपंथामगन्मयच्छक्नवामतदनुप्रवोढुं । अग्निर्विद्वान्त्सयजात्सेदुहोता
सोऽअध्वरान्त्सऽऋतून्कल्पयाति ॥ यद्वोवयंप्रमिनामव्रतानिविदुषांदेवाऽअविदुष्टरासः । अग्निष्टद्वि

ऋ०सं० श्वमापृणातिविद्वान्येभिर्देवाँऽऋतुभिःकल्पयाति ॥ यत्पाकत्रामनसादीनदक्षानयज्ञस्यमन्वतेमर्त्यासः। अ०७
अग्निष्टद्धोताक्रतुविद्विजानन्यजिष्ठोदेवाँऽऋतुशोयजाति ॥ विश्वेषांह्यध्वराणामनीकंचित्रंकेतुंजनि अ०५
४४ तात्वाजजान। सऽआयजस्वनृवतीरनुक्षाःस्पार्हाऽइषःक्षुमतीर्विश्वजन्याः ॥ यंत्वाद्यावापृथिवीयंत्वाप
स्त्वष्टायंत्वासुजनिमाजजान। पंथामनुप्रविद्वान्पितृयाणंद्युमदग्नेसमिधानोविभाहि ॥ ३० ॥

इनोराजन्नितिसप्तर्चं तृतीयंसूक्तं त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ॥

इनोराजन्नरतिःसमिद्धोरौद्रोदक्षायसुषुमाँऽअदर्शि । चिकिद्विभातिभासाबृहतासिक्नीमेतिरुशती
मपाजन् ॥ कृष्णांयदेनीमभिवर्पसाभूज्जनयन्योषांबृहतःपितुर्जां। ऊर्ध्वंभानुंसूर्यस्यस्तभायन्दिवोवसु
भिररतिर्विभाति ॥ भद्रोभद्रयासचमानऽआगात्स्वसारंजारोऽअभ्येतिपश्चात्। सुप्रकेतैर्द्युभिरग्निर्विति
ष्ठन्रुशद्भिर्वर्णैरभिराममस्थात् ॥ अस्ययामासोबृहतोनवग्नूनिंधानाऽअग्नेःसख्युःशिवस्य। ईड्यस्यवृ १४
ष्णोबृहतःस्वासोभामासोयामन्नक्तवश्चिकित्रे ॥ स्वनानयस्यभामासःपवंतेरोचमानस्यबृहतःसुदिवः।

ज्येष्ठेभिर्यस्तेजिष्ठैः क्रीळुमद्भिर्वर्षिष्ठेभिर्भानुभिर्नक्षतिद्याम् ॥ अस्यशुष्मांसोददृशानपवेजेहमानस्यस्व नयन्नियुद्भिः । प्रतेभिर्योरुशद्भिर्देवतमोविरेभद्भिरश्तिभिर्भातिविभ्वा ॥ सऽआवक्षिमहिनऽआचंसत्ति दिवस्पृथिव्योरंरतिर्युवत्योः । अग्निः सुतुकः सुतुकेभिरश्वैरभस्वद्भीरभस्वाँऽएहगम्याः ॥ ३१ ॥

प्रतइतिसप्तर्चंचतुर्थसूक्तं त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ॥

प्रतेयक्षिप्रतंऽइयर्मिमन्मभुवोयथावंद्योनोहवेषु । धन्वन्निवप्रपाऽअंसित्वमंग्नऽइयक्षवेपूरवेप्रत्नरा जन् ॥ यंत्वाजनांसोऽअभिसंचरंतिगावंऽउष्णमिवव्रजंयंविष्ठ । दूतोदेवानांमसिमर्त्यानामंतर्महाँऽ श्चंरसिरोचनेनं ॥ शिशुंनत्वाजेन्यंवर्द्धयंतीमाताबिभर्तिसचनस्यमांना । धनोरधिप्रवतांयासिहर्यञ्जि गीषसेपशुरिवावंसृष्टः ॥ मूराऽअंमूरनवयंचिकित्वोमहित्वमंग्नेत्वमंगवित्से । शयेवव्रिश्चरंतिजिह्वयादन्रेरि ह्वतेयुवतिंविश्पतिःसन् ॥ कूचिज्जायतेसनंयासुनव्योवनेतस्थौपलितोधूमकेतुः । अस्नातापोवृषभो नप्रवेतिसचेतसोयंप्रणयंतमर्ताः ॥ तनूत्यजेवतस्करावनर्गूरशनाभिर्दशभिरभ्यंधीताम् । इयंतेऽअग्नेनव्यं

ऋ०सं० सीमनीषायुक्ष्वारथन्नशुचयंद्भिरंगैः ॥ ब्रह्मंचतेजातवेदोनमंश्चेयंचगीःसदमिद्वर्धनीभूत् । रक्षाणोऽअग्ने अ०७
तनंयानिलोकारक्षोतनंस्तन्वोऽ३ अप्रंयुच्छन् ॥ ३२ ॥ अ०५
४५

एकःसमुद्रइतिसप्तर्चं पंचमंसूक्तं त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ॥

एकःसमुद्रोधरुणोरयीणामस्मद्धृदोभूरिजन्माविचष्टे । सिषक्त्यूधर्निण्योरुपस्थऽउत्संस्यमध्येनिहितं पदंवेः ॥ समानंनीळंवृषणोवसानाःसंजग्मिरेमहिषाऽअर्वतीभिः । ऋतस्यपदंकवयोनिपांतिगुहानामानिदधिरेपराणि ॥ ऋतायिनीमायिनीसंदधातेमित्वाशिशुंजज्ञतुर्वर्धयंती । विश्वस्यनाभिंचरतोध्रुवस्यंकवेश्चित्तंतुमनसावियंतः ॥ ऋतस्यहिवर्तनयःसुजातमिषोवाजायप्रदिवःसचंते । अधीवासंरोदसीवावसानेघृतैरन्नैर्वावृधातेमधूनां ॥ सप्तस्वसृररुषीर्वावशानोविद्वान्मध्वऽउज्जभारादृशेकं । अंतर्येमेऽ ४५
अंतरिक्षेपुराजाऽइच्छन्वव्रिमविदत्पूषणस्य ॥ सप्तमर्यादाःकवयस्ततक्षुस्तासामेकामिदभ्यंहुरोगात् ।

आयोर्हिस्कंभऽउपमस्यंनीळेपथोविसर्गेधरुणेषुतस्थौ ॥ असंच्चसच्चंपरमेव्योमन्दक्षस्यजन्मन्नदितेरुपस्थे । अग्निर्हिनःप्रथमजाऽऋतस्यपूर्वंऽआयुनिवृषभश्चधेनुः ॥ ३ २ ॥ इतिसप्तमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

अयंस्वस्तिप्रकेतुनानव त्रिशिरास्त्वाष्ट्रस्तृचोत्यऐंद्रआपोहिसिंधुद्वीपोवांबरीष आपंगायत्रंद्यनुष्टुबंतंपंचमीवर्धमाना सप्तमीप्रतिष्ठौचित्पळूना वैवस्वतयोर्यमयम्योःसंवादः षष्ठ्युग्भिर्यमी मिथुनार्थयमंप्रोवाच सतांनवमीयुग्भिर निच्छन्प्रत्याचष्टे वृषानवांगिर्हविर्धान आग्नेयंतुत्रिष्टुबंतं द्यावायुजेपंच विवस्वान्वादित्यो हाविर्धानंजगत्यंतं परेयिवांसंषोळशयमोयामं षष्ठीलिंगोक्तदेवता पराश्चतिस्रःपित्र्यावा तृचःश्वभ्यांपराऽअनुष्टुभोबृहत्युपांत्या यामायनाः परे पंचोदीरतांषळूना शंखःपित्र्यंजगत्येकादशी मैनंदमनऽआग्नेयं चतुरनुष्टुबंतं त्वष्टादेवश्च वा द्वेसरण्यूदेवते पौष्णयश्चतस्रः सारस्वत्यस्तिस्रःपंचाप्योद्रप्सस्तिस्रः सौम्योवांत्येअनुष्टुभा उपांत्यापुरस्ताद्बृहतीवापरंमृत्योःसंकुसुकश्चतस्रोमृत्युदेवताः पराधात्रीपरात्वाष्ट्री पराःपितृमेधा एकादशीप्रस्तारपङ्क्तिर्जगत्युपांत्यांत्यानुष्टुप् प्राजापत्यावासानिरुक्ता ॥ ६ ॥

अयंसइतिसप्तर्चंषष्ठंसूक्तं त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।।

।। हरिःओ३म् ।। अयंसयस्यशर्मन्नवोभिरग्नेरेधतेजरिताभिष्टौ । ज्येष्ठेभिर्योभानुभिर्ऋषूणांपर्येतिप
४६ रिवीतोविभावा ।। योभानुभिर्विभावाविभात्यग्निर्देवेभिर्ऋतावाजस्रः । आयोविवायसख्यासखिभ्योप
रिह्वृतोऽअत्योनसप्तिः ।। ईशेयोविश्वस्यादेववीतेरीशेविश्वायुरुषसोऽव्युष्टौ । आयस्मिन्मनाहवींष्यग्नाव
रिष्टरथःस्कम्भातिशूषैः ।। शूषेभिर्वृधोजुषाणोऽअर्कैर्देवाँऽअच्छारघुपत्वाजिगाति । मंद्रोहोतासजुह्वाइं
यजिष्ठःसंमिश्लोऽअग्निराजिघर्तिदेवान् ।। तमुस्रामिंद्रंनरेजंमानमग्निंगीर्भिर्नमोभिराकृणुध्वं । आ
यंविप्रासोमतिभिर्गृणंतिजातवेदसंजुह्वंसहानां ।। संयस्मिन्विश्वावसूनिजग्मुर्वाजेनाश्वाःसप्तीवंतऽएवैः
। अस्मेऽऊतीरिंद्रवाततमाऽअर्वाचीनाऽअग्नऽआकृणुष्व ।। अधाह्यग्नेमह्नानिषद्यासद्योजज्ञानोहव्यो
बभूथ । तंतेदेवासोऽअनुकेतमायन्नधावर्धंतप्रथमासऽऊमाः ।। १ ।। ४६

स्वस्तिनइतिसप्तर्चं सप्तमंसूक्तं त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।।

स्वस्तिनोदिवोऽअग्नेपृथिव्याविश्वायुर्धेहियजथायदेव । सचेमहितवदस्मप्रकेतैरुरुष्याणऽउरुभिर्देव
शंसैः ॥ इमाऽअग्नेमतयस्तुभ्यंजातागोभिरश्वैरभिगृणंतिराधः । यदातेमर्तोऽअनुभोगमानड्वसोदधानो
मतिभिःसुजात ॥ अग्निंमन्येपितरमग्निमापिमग्निंभ्रातरंसदमित्सखायं । अग्नेरनीकंबृहतःसपर्यंदिवि
शुक्रंयजतंसूर्यस्य ॥ सिध्राऽअग्नेधियोऽअस्मेसनुत्रीर्यंत्रायसेदमऽआनित्यहोता । ऋतावासरोहिदश्वः
पुरुक्षुर्द्युभिरस्माऽअहंभिर्वाममस्तु ॥ द्युभिर्हितंमित्रमिवप्रयोगंप्रत्नमृत्विजमध्वरस्यजारं । बाहुभ्याम
ग्निमायवोजनंतविक्षुहोतारंन्यसादयंत ॥ स्वयंयजस्वदिविदेवदेवान्किंतेपाकःकृणवदप्रचेताः । यथायज
ऽऋतुभिर्देवदेवानेवायजस्वतन्वंसुजात ॥ भवानोऽअग्नेवितोतगोपाभवावयस्कृदुतनोवयोधाः । रास्वा
चनःसुमहोहव्यदातिंत्रास्वोतनस्तन्वोऽअप्रयुच्छन् ॥ २ ॥

प्रकेतुनेतिनवर्चमष्टमंसूक्तं त्वाष्ट्रस्त्रिशिराअग्निःअंत्यतृचस्येंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

प्रकेतुनाबृहतायात्यग्निरारोदसीवृषभोरोरवीति । दिवश्चिदंताँउपमाँउदानळपामुपस्थेमहिषोव

ऋ०सं० वर्धं ।। मुमोदगर्भोंवृषभः कुकुद्मानस्त्रेमावत्सः शिमीवाँऽअरावीत् । सदेवतात्युद्यतानिकृण्वन्त्स्वेषुक्षयेषुप्र अ०७
थमोजिगाति ।। आयोमूर्धानंपित्रोररब्धन्यध्वरेदधिरेसूरोऽअर्णः । अस्यपत्मन्नरुषीरश्वबुध्नाऽऋत अ०६
१७ स्ययोनौतन्वोजुषंत ।। उषऽउषोहिवसोऽअग्रमेषित्वंयमयोरभवोविभावा । ऋतायसप्तदधिषेपदानिज
नयंन्मित्रंतन्वेऽ३स्वायै ।। भुवश्चक्षुर्महऽऋतस्यंगोपाभुवोवरुणोयदृतायवेषि । भुवोऽअपांनपाज्जातवे
दोभुवोदूतोयस्यंहव्यंजुजोषः ।। ३ ।। भुवोयज्ञस्यरजंसश्चनेतायत्रानियुद्धिःसचंसेशिवाभिः । दिविमू
र्धानंदधिषेस्वर्षांजिह्वामंग्नेचकृषेहव्यवाहं ।। अस्यत्रितःक्रतुनावव्रेऽअंतरिच्छन्धीतिंपितुरेवैःपरस्य । स
चस्यमानःपित्रोरुपस्थेजामिब्रुवाणऽआयुधानिवेति ।। सपित्र्याण्यायुधानिविद्वानिंद्रेषितऽआप्त्यो
ऽअभ्ययुध्यत् । त्रिशीर्षाणंसप्तरश्मिंजघन्वान्त्वाष्ट्रस्यचिन्निःससृजेत्रितोगाः ।। भूरीदिंद्रऽउदिनक्षंतमो
जोवाभिनत्सत्पतिर्मन्यमानं । त्वाष्ट्रस्यचिद्विश्वरूपस्यगोनामाचक्राणस्त्रीणिशीर्षापरावर्क् ।। ४ ।। १७

आपोहिष्ठेतिनवर्चंनवमंसूक्तं सिंधुद्वीपोवांबरीष आपोगायत्रीपंचमीवर्धमाना सप्तमीप्रतिष्ठांत्येद्वेअनुष्टुभौ ।।

आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऽऊर्जेदधातन । महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः । उशतीरिवमातरः ॥ तस्माऽअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ । आपोजनयथाचनः ॥ शंनोदेवीरभिष्टयऽआपोभवंतुपीतये । शंयोरभिस्रवंतुनः ॥ ईशानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनां । अपोयाचामिभेषजं ॥ अप्सुमेसोमोऽअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवं ॥ आपःपृणीतभेषजंवरूथंतन्वे३मम । ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचदुरितंमयि।यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वाशेपऽउतानृतं॥ आपोऽअद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि । पयस्वानग्नऽआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥ परिशिष्टं॥ ससुषी स्तदपसोदिवानक्तंचसस्रुषीः । वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवसेहुवे ॥ ५ ॥

ओचिदिति चतुर्दशर्चंदशमंसूक्तं वैवस्वतयोर्यमयम्योःसंवादः नवमीवर्ज्यानामयुजांषष्ठ्याश्चयमी ऋषिःयमोदेवता षष्ठीवर्ज्यानांयुजांनवम्याश्चयमःऋषिः यमीदेवता त्रिष्टुप् ॥

ओचित्सखायंसख्याववृत्यांतिरःपुरूचिदर्णवंजगन्वान् । पितुर्नपातमादधीतवेधाऽअधिक्षमिप्रतरं

ऋ०सं० दीध्यानः ॥ नतेसखासख्यंवष्ट्येतत्सलक्ष्मायद्विषुरूपाभवाति । महस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीराद्विवोधर्ता अ०७
रऽउर्विया परिख्यन् ॥ उशंतिघातेऽअमृतासऽएतदेकस्यचित्त्यजसंमर्त्यस्य । नितेमनोमनसिधाय्यस्मे अ०६
४८ जन्युःपतिस्तन्व१माविविश्याः ॥ नयत्पुराचकृमाकद्धनूनमृतावदंतोऽअनृतंरपेम । गंधर्वोऽअप्स्वप्या
चयोषासानोनाभिःपरमंजामितन्नौ ॥ गर्भेनुनौजनितादंपतीकर्देवस्त्वष्टासवितािवश्वरूपः । नाकिरस्य
प्रमिनंतिव्रतानिवेदनावस्यपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ६ ॥ कोऽअस्यवेदप्रथमस्याह्नःकऽईंददर्शकऽइहप्रवोच
त् । बृहन्मित्रस्यवरुणस्यधामकदुब्रवऽआहनोवीच्यानॄन् ॥ यमस्यमायम्यं१कामऽआगन्त्समाने
योनौसहशेय्याय । जायेवपत्येतन्वंरिरिच्यांविचिद्वृहेवरथ्येवचक्रा ॥ नतिष्ठंतिननिमिषंत्येतेदेवानांस्पश
ऽइहयेचरंति । अन्येनमदाहनोयाहितूयंतेनविवृहरथ्येवचक्रा ॥ रात्रीभिरस्माऽअहभिर्दशस्येत्सूर्यस्य
चक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् । दिवापृथिव्यामिथुनासबंधूयमीर्यमस्यबिभृयादजामि ॥ आघातागच्छानुत्त ४८
रायुगानियत्रजामयःकृणवन्नजामि । उपबर्बृहिवृषभायबाहुमन्यमिच्छस्वसुभगेपतिंमत् ॥ ७ ॥ किं

भ्राताँसद्यदंनाथंभवातिकिमुस्वसायन्निर्ऋतिर्निगच्छात् । काममूताबह्वे३तद्रंपामितन्वामितन्वं१संपिपृग्धि ॥ नवाऽउंतेतन्वांतन्वं१संपंपृच्यांपापमाहुर्यःस्वसारंनिगच्छात् । अन्येनमत्प्रमुदंःकल्पयस्वनतेभ्राता सुभगेवष्ट्येतत् ॥ बतोबतासियमनैवतेमनोहृदंयंचाविदाम । अन्याकिलत्वांकक्ष्येवयुक्तंपरिष्वजातेलिबुंजेववृक्षं ॥ अन्यमूषुत्वंयम्यन्यऽउत्वांपरिष्वजातेलिबुंजेववृक्षं । तस्यंवात्वंमनंऽइच्छासवातवाधांकृणुष्वसंविदंसुभद्रां ॥ ८ ॥

वृषावृष्णइतिनवर्चमेकादशंसूक्तं आंगिर्हविर्धानो अग्निर्जगतीअंत्यास्तिस्त्रस्त्रिष्टुभः ॥

वृषावृष्णेदुदुहेदोहंसादिवःपयांसियह्वोऽअदितेरदांभ्यः । विश्वंसवेदवरुंणोयथांधियासयज्ञियोयजतुयज्ञियांऽऋतून् ॥ रपंद्गंधर्वीरप्यांचयोषणानदस्यंनादेपरिपातुमेमनंः । इष्टस्यमध्येऽअदितिर्निधांतुनोभ्रातानोज्येष्ठःप्रथमोविवोचति ॥ सोचिन्नुभद्राक्षुमतीयशंस्वत्युषाऽउंवासमनंवेस्वंर्वती । यदींमुशंतमुशतामनुक्रतुमग्निंहोतारंविदथांयजीजनन् ॥ अधत्यंद्रप्संविभ्वंविचक्षणंविराभंरदिषितःश्येनोऽ

ऋ०सं० अध्वरे । यदीविशोवृणतेदस्ममार्याऽअग्निंहोतारमधधीरजायत ॥ सदासिरण्वोयवसेवपुष्यंतेहोत्राभि अ० ७
रग्नेमनुषःस्वध्वरः । विप्रस्यवायच्छशमानऽउक्थ्यं१वाजंससवाँऽउपयासिभूरिभिः॥ ९ ॥ उदीरयपितरा अ० ६
४१ जारऽआभगमियक्षतिहर्यतोहृत्तऽइष्यति । विवक्तिवह्निःस्वपस्यतेमखस्तविष्यतेऽअसुरोवेपतेमती ॥
यस्तेऽअग्नेसुमतिंमर्तोऽअक्षत्सहसःसूनोऽअतिसप्रशृण्वे । इषंदधानोवहमानोऽअश्वैरासद्युमाँऽअम
वान्भूषतिद्यून् ॥ यदग्नऽएषासमितिर्भवातिदेवीदेवेषुयजतायजत्र । रत्नाचयद्विभजासिस्वधावोभागं
नोऽअत्रवसुमंतंवीतात् ॥ श्रुधीनोऽअग्नेसदनेसधस्थेयुक्ष्वारथममृतस्यद्रवित्नुं । आनोवहरोदसीदेवपु
त्रेमाकिर्देवानामपभूरिहस्याः ॥ १० ॥

द्यावाहेतिनवर्चंद्वादशंसूक्तं हविर्धानोअग्निस्त्रिष्टुप् ॥

द्यावाहक्षामाप्रथमेऽऋतेनाभिश्रावेभवतःसत्यवाचा । देवोयन्मर्तान्यजथायकृण्वन्त्सीदद्धोताप्रत्य ४१
ङ्स्वमसुंयन् ॥ देवोदेवान्परिभूर्ऋतेनवहानोहव्यंप्रथमश्चिकित्वान् । धूमकेतुःसमिधाभाऽऋजीकोमं

द्रोहोतानित्योवाचायजीयान् ॥ स्वाहंगंदुवस्यामृतयदांगारतोजातासोधारयंतऽउर्वी । विश्वेदेवाऽअनु तत्तेयजुर्गुर्दुहेयदेनीदिव्यंघृतंवाः ॥ अर्चामिवांवर्द्धायापोघृतस्नूद्यावांभूमीशृणुतंरोदसीमे । अहाय घावोसुनीतिमयन्मध्वानोऽअत्रंपितराशिशीतां ॥ किंस्विन्नोराजांजगृहेकदस्यातिव्रतंचकृमाकोविवे द । मित्रश्चिद्धिष्मांजुहुराणोदेवाञ्छ्रोकोनयातामपिवाजोऽअस्ति ॥ ११ ॥ दुर्मंत्वत्रामृतस्यनामसल क्ष्मायद्विषुरूपाभवांति । यमस्ययोमनवंतेसुमंत्वग्नेतमृष्वपाह्यप्रयुच्छन् ॥ यस्मिंदेवाविदथेमादयंते विवस्वतःसदनेधारयंते । सूर्येज्योतिरदधुर्मास्यं१क्तून्परिद्योतनिंचरतोऽअजस्रा ॥ यस्मिन्देवामन्मंनि संचरंत्यपीच्येइनवयमंस्यविद्म । मित्रोनोऽअत्रादितिरनागान्त्सवितादेवोवरुणायवोचत् ॥ श्रुधीनोऽ अग्नेसदनेसधस्थेयुक्ष्वारथममृतस्यद्रवित्नुं । आनोवहरोदसीदेवपुत्रेमाकिर्देवानामपभूरिहस्याः ॥ १२ ॥

युजेवामितिपंचर्चं त्रयोदशंसूक्तं विवस्वान्वादित्यो हविर्धानस्त्रिष्टुबंत्याजगती ॥

युजेवांब्रह्मपूर्व्यंनमोभिर्विश्लोकंऽएतुपथ्येवसूरेः । शृण्वंतुविश्वेऽअमृतस्यपुत्राऽआयेधामानिदि

व्यानितस्थुः ॥ यमेऽइंवयतंमानेयदैतंप्रवांभरन्मानुंषादेवयंतः । आसीदतंस्वमुंल्लोकंविदानेस्वासस्थेभं
वतमिंदंवेनः ॥ पंचंपदानिरुपोऽअन्वंरोहंचतुंष्पदीमन्वेंमिव्रतेनं । अक्षरेंणप्रतिमिमऽएतामृतस्यनाभाव
५० धिसंपुंनामि ॥ देवेभ्यःकमंवृणीतमृत्युंप्रजायैकममृतंनावृंणीत । बृहस्पतिंयज्ञमंकृण्वतऽऋषिंप्रियां
यमस्तन्वं१प्रारिरेचीत् ॥ सप्तक्षरंतिशिशंवेमरुत्वंतेपित्रेपुत्रासोऽअप्यंवीवतन्नृतं । उभेऽइदंस्योभयंस्य
राजतऽउभेयंतेतेऽउभयंस्यपुष्यतः ॥ १३ ॥

परेयिवांसमितिषोळशर्चं चतुर्दशंसूक्तं वैवस्वतोयमो यमस्त्रिष्टुप् षष्ठ्यालिंगोक्तादेवता सप्तम्यादितिसृणांपितरोवा दशम्यादितिसृणांश्वानौ पंचदशीबृहती त्रयोदशीचतुर्दशी षोडशीचानुष्टुभः ॥

परेयिवांसंप्रवतोमहीरनुंबहुभ्यःपंथामनुपस्पशानं । वैवस्वतंसंगमंनंजनानांयमंराजानंहविषादुव
स्य ॥ यमोनोगातुंप्रथमोविवेदनैषागव्यूतिरपंभर्तवाऽउं । यत्रानःपूर्वेपितरःपरेयुरेनाजंज्ञानाःपथ्याऽ३ ५०
अनुस्वाः ॥ मातलीकव्यैर्यमोऽअंगिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वंभिर्वावृधानः । यांश्चदेवावावृधुर्येचदेवान्त्स्वाहा

न्येस्वधयान्येमदंति ॥ इमंयमप्रस्तरमाहिसीदांगिरोभिःपितृभिःसंविदानः । आत्वामंत्राःकविशस्तावं
हंत्वेनाराजन्हविषामादयस्व ॥ अंगिरोभिरागंहियज्ञियेभिर्यमवैरूपैरिहमादयस्व । विवस्वंतंहुवेयःपि
तातेस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्य ॥ १४ ॥ अंगिरसोनःपितरोनवग्वाऽअथर्वाणोभृगवःसोम्यासः । तेषांव
यंसुमतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ प्रेहिप्रेहिपथिभिःपूर्व्येभिर्यत्रानःपूर्वेपितरःपरेयुः । उभारा
जानास्वधयामदंतायमंपश्यासिवरुणंचदेवं ॥ संगच्छस्वपितृभिःसंयमेनेष्टापूर्तेनपरमेव्योमन् । हित्वा
यावद्यंपुनरस्तमेहिसंगच्छस्वतन्वासुवर्चाः ॥ अपेतवीतविचसर्पतातोस्माऽएतंपितरोलोकमक्रन् । अ
होभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तंयमोददात्यवसानमस्मै ॥ अतिद्रवसारमेयौश्वानौचतुरक्षौशबलौसाधुनापथा ।
अथापितॄन्त्सुविदत्राँऽउपेहियमेनयेसधमादंमदंति ॥ १५ ॥ यौतेश्वानौयमरक्षितारौचतुरक्षौपथिर
क्षीनृचक्षसौ । ताभ्यामेनंपरिदेहिराजन्स्वस्तिचास्माऽअनमीवंचधेहि ॥ उरूणसावसुतृपाऽउदुंबलौ
यमस्यदूतौचरतोजनाँऽअनु । तावस्मभ्यंदृशयेसूर्यायपुनर्दातामसुमद्येहभद्रं ॥ यमायसोमंसुनुतय

 मार्यंजुहुताहविः । यमंहंयज्ञोगंच्छत्यग्निर्दूतोऽअरंकृतः ॥ यमायघृतवंद्धविर्जुहोतप्रचंतिष्ठत । सनोदेवे
ष्वायंमद्दीर्घमायुःप्रजीवसे ॥ यमायमधुमत्तमंराज्ञेहव्यंजुंहोतन । इदंनमऽऋषिभ्यःपूर्वजेभ्यःपूर्वेभ्यः
 पथिकृद्भ्यः ॥ त्रिकंद्रुकेभिःपततिषळुर्वीरेकमिद्बृहत् । त्रिष्टुब्गायत्रीछंदांसिसर्वाताय़मऽआहिता ॥१६॥

उदीरतामितिचतुर्दशर्चं पंचदशंसूक्तं यामायनःशंखः पितरस्त्रिष्टुप्एकादशीजगती ॥

उदीरतामवंरऽउत्परांसऽउन्मंध्यमाःपितरंःसोम्यासंः।असुंयऽईयुरंवृकाऽऋतज्ञास्तेनोंवंतुपितरोहवेषु
॥ इदंपितृभ्योनमोंऽअस्त्वद्ययेपूर्वासोयऽउपरासऽईयुः । येपार्थिवेरजस्यानिषंत्तायेवांनूनंसुवृजनांसुवि
क्षु ॥ आहंपितॄन्त्सुविदत्राँऽअवित्सिनपातंचविक्रमंणंचविष्णोः । बर्हिषदोयेस्वधयासुतस्यभजंतपित्व
स्तऽइहागंमिष्ठाः ॥ बर्हिषदःपितरऽऊत्यं१र्वागिमावोहव्याचंकमाजुषध्वं । तऽआगतावंसाशंतंमेना
थानःशंयोररपोदधात ॥ उपंहूताःपितरंःसोम्यासोंबर्हिष्येंषुनिधिषुप्रियेषु । तऽआगंमंतुतऽइहश्रुवंत्वधि
ब्रुवंतुतेंवंत्वस्मान् ॥ १७ ॥ आच्याजानुंदक्षिणतोनिषद्येमंयज्ञमभिगृंणीतविश्वे । माहिंसिष्टपितरःके

नचिन्नोयद्वऽआगंःपुरुषताकराम ॥ आसीनासोऽअरुणीनामुपस्थेरयिंधत्तदाशुषेमर्त्याय । पुत्रेभ्यंः
पितरस्तस्यवस्वःप्रयंच्छततऽइहोर्जंदधात॥येनःपूर्वेपितरंःसोम्यासोनूहिरेसोमपीथंवसिष्ठाः । तेभिर्यमः
संरराणोहवींष्युशन्नुशद्भिःप्रतिकाममंत्तु ॥ येतांतृषुर्देवत्राजेहमानाहोत्राविदःस्तोमंतष्टासोऽअर्कैः ।
आग्नेयाहिसुविदत्रेभिरर्वाङ्सत्यैःकव्यैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥ येसत्यासोहविरदोहविष्पाऽइंद्रेणदेवैःसरथं
दधांनाः । आग्नेयाहिसहस्रंदेववंदैःपरैःपूर्वैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥ १८ ॥ अग्निष्वात्ताःपितरऽएहगंच्छतस
दःसदःसदतसुप्रणीतयः । अत्ताहवींषिप्रयंतानिबर्हिष्यथारयिंसर्ववीरंदधातन ॥ त्वमंग्नऽईळितोजांतवे
दोवांड्ढव्यानिसुरभीणिकृत्वी । प्रादाःपितृभ्यंःस्वधयातेऽअंक्षन्नद्धित्वंदेवप्रयंताहवींषि ॥ येचेहपितरो
येचनेहयाँश्चंविद्मयाँऽउंचनप्रंविद्म । त्वंवेत्थयतितेजांतवेदःस्वधाभिर्यज्ञंसुकृतंजुषस्व ॥ येऽअंग्निद
ग्धायेऽअनंग्निदग्धामध्येदिवःस्वधयांमादयंते । तेभिःस्वराळसुंनीतिमेतांयंथावशंतन्वंकल्पयस्व॥ १९ ।

मैनमितिचतुर्दशर्चंषोडशंसूक्तं यामायनोदमनोग्निस्त्रिष्टुबंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ॥

ऋ०सं० मैनमग्नेविदहोमाभिशोचोमास्यत्वचंचिक्षिपोमाशरीरं । यदाशृतंकृणवोजातवेदोथेमेनंप्रहिणुता अ०७
त्पितृभ्यः ॥ शृतंयदाकरसिजातवेदोथेमेनंपरिदत्तात्पितृभ्यः । यदागच्छात्यसुनीतिमेतामथादेवानांव अ०६
५२ शनीर्भवाति ॥ सूर्यंचक्षुर्गच्छतुवातमात्माद्यांचगच्छपृथिवींचधर्मणा । अपोवागच्छयदितत्रतेहि
तमोषधीषुप्रतितिष्ठाशरीरैः ॥ अजोभागस्तपसातंतपस्वतंतेशोचिस्तपतुतंतेऽअर्चिः । यास्तेशिवास्त
न्वोजातवेदस्ताभिर्वहैनंसुकृतामुलोकं ॥ अवसृजपुनरग्नेपितृभ्योयस्तऽआहुतश्चरतिस्वधाभिः । आ
युर्वसानऽउपवेतुशेषःसंगच्छतांतन्वाजातवेदः ॥ २० ॥ यत्तेकृष्णःशकुनऽआतुतोदपिपीलःसर्पऽउत
वाश्वापदः । अग्निष्टद्विश्वादगदंकृणोतुसोमश्चयोब्राह्मणाँऽआविवेश ॥ अग्नेर्वर्मपरिगोभिर्व्ययस्वसंप्रो
र्णुष्वपीवसामेदसाच । नेत्वांधृष्णुर्हरसाजर्हृषाणोदधृग्विधक्ष्यन्पर्यंखयाते ॥ इममग्नेचमसंमाविजि
ह्वरःप्रियोदेवानामुतसोम्यानां । एषयश्चमसोदेवपानस्तस्मिन्देवाऽअमृतामादयन्ते ॥ क्रव्यादमग्निंप्र ५२
हिणोमिदूरंयमराज्ञोगच्छतुरिप्रवाहः । इहैवायमितरोजातवेदादेवेभ्योहव्यंवहतुप्रजानन् ॥ योऽअ

ग्निः॒ क्र॒व्या॒त्प्र॒वि॒वे॒शा॒वो॒ गृ॒हमि॒मंप॒श्यन्नित॑रंजा॒तवे॑दसं । तंह॑रामिपितृय॒ज्ञाय॑दे॒वंसघ॒र्मम्न्वा॒त्पर॒मेस॒धस्थे॑ ॥
॥ २१ ॥ योऽअ॒ग्निः क्र॒व्य॒वाह॑नःपि॒तॄन्यक्ष॑दृता॒वृधः॑ । प्रेदुह॒व्यानि॑वोचतिदे॒वेभ्य॑श्चपितृभ्य॒ऽआ ॥ उ॒शं
तं॑स्त्वा॒ निधी॑मह्युशं॒तः समि॑धीमहि । उ॒शन्नु॑श॒तऽआव॑हपि॒तॄन्ह॒वि॒षे॒ऽअत्त॑वे ॥ यंत्वम॑ग्ने॒सम॑दह॒स्तमु॒नि
र्वा॑पया॒पुनः॑ । कि॒याम्ब्वत्र॑रोहतुपाक॒दूर्वा॒व्य॑ल्कशा ॥ शीति॑केशीति॑कावति॒ह्लादि॑के॒ह्लादि॑कावति । मं॒डू
क्या॒३॒सुसंग॑मऽइ॒मंस्व॑१ग्निं॒ह॑र्षय ॥ २२ ॥ इतिदशमेमंडलेप्रथमोनुवाकः ॥

द्वितीयेनुवाके त्रयोदशसूक्तानितत्रत्वष्टादुहित्रइति चतुर्दशर्चंप्रथमंसूक्तं यामायनोदेवश्रवा आद्येद्वेसरण्यूदेवताके
ततश्चतुर्णांपूषा ततस्तिसृणांसरस्वती ततःपंचानामापः एकादश्यादितिसृणांसोमोवात्रिष्टुप्अंत्येद्वेपुरस्ताद्बृहत्यनुष्टुप्॥

त्वष्टा॑दुहि॒त्रेव॑ह॒तुंकृ॑णो॒तीती॒दंविश्वं॒भुव॑नं॒सम्ए॑ति । य॒मस्य॑मा॒तापर्यु॒ह्यमा॑नाम॒होजा॒याविव॑स्वतोनना
श ॥ अपा॑गूहन्न॒मृतां॒मर्त्ये॑भ्यःकृ॒त्वीसव॑र्णामदद॒र्विव॑स्वते । उ॒ताश्विना॑वभर॒द्यत्तदासी॒दज॑हादु॒द्वामि॑थु
नास॑र॒ण्यूः ॥ पू॒षात्वे॒तश्च्या॑वयतु॒प्रवि॒द्वानन॑ष्टपशु॒र्भुव॑नस्यगो॒पाः । सत्वै॒तेभ्यः॒परि॑ददत्पि॒तृभ्यो॒ऽग्निर्दे॒वेभ्यः॑

कृ०सं० सुविदत्रियेभ्यः ॥ आयुर्विश्वायुःपरिपासतित्वापूषात्वापातुप्रपथेपुरस्तात् । यत्रासतेसुकृतोयत्रतेययु अ०७
स्तत्रत्वादेवःसवितादधातु ॥ पूषेमाऽआशाऽअनुवेदसर्वाःसोऽअस्माँऽअभयतमेननेषत् । स्वस्तिदाऽ अ०६
५२ आघृणिःसर्ववीरोप्रयुच्छन्पुरऽएतुप्रजानन् ॥ २३ ॥ प्रपथेपथामजनिष्टपूषाप्रपथेदिवःप्रपथेपृथिव्याः
। उभेऽअभिप्रियतमेसधस्थेऽआचपराचचरतिप्रजानन् ॥ सरस्वतींदेवयन्तोहवन्तेसरस्वतीमध्वरेताय
माने । सरस्वतींसुकृतोऽअह्वयन्तसरस्वतीदाशुषेवार्यंदात् ॥ सरस्वतियासरथंययाथस्वधाभिर्देविपितृभि
र्मदन्ती । आसद्यास्मिन्बर्हिषिमादयस्वानमीवाऽइषऽआधेह्यस्मे ॥ सरस्वतींयांपितरोहवन्तेदक्षिणाय
ज्ञमभिनक्षमाणाः । सहस्रार्घमिळोऽअत्रभागंरायस्पोषंयजमानेषुधेहि ॥ आपोऽअस्मान्मातरःशुन्धयन्तु
घृतेननोघृतप्वःपुनन्तु । विश्वंहिरिप्रंप्रवहन्तिदेवीरुदिदाभ्यःशुचिरापूतऽएमि ॥ २४ ॥ द्रप्सश्चस्कन्दप्रथमाँऽ
अनुद्यूनिमंचयोनिमनुयश्चपूर्वः । समानंयोनिमनुसंचरन्तंद्रप्संजुहोम्यनुसप्तहोत्राः ॥ यस्तेद्रप्सस्कन्दति ५३
यस्तेऽअंशुर्बाहुच्युतोधिषणायाऽउपस्थात् । अध्वर्योर्वापरिवायःपवित्रात्तंतेजुहोमिमनसावषट्कृतम् ॥

यस्तेंद्रप्सस्कन्नोयस्तेंऽअंशुरवश्चयःपरःस्रुचा । अयंदेवोबृहस्पतिःसंतंसिंचतुराधसे ॥ पयस्वतीरोषध
यःपयस्वन्मामकंवचः । अपांपयस्वदित्पयस्तेनमासहशुंधत ॥ २५ ॥

परंमृत्योइतिचतुर्दशर्चं द्वितीयंसूक्तं यामायनःसंकुसुकः आद्यचतसृणांमृत्युःपंचम्याधातापष्ठ्यास्त्वष्टा शिष्टा
नांपितृयज्ञदेवताअंत्यायाःप्रजापतिर्वा त्रिष्टुप्एकादशीप्रस्तारपंक्तिः त्रयोदशीजगत्यंत्यानुष्टुप् ॥

परंमृत्योऽअनुपरेहिपंथांयस्तेस्वऽइतरोदेवयानात् । चक्षुष्मतेशृण्वतेतेंब्रवीमिमानःप्रजांरीरिषोमोतवी
रान् ॥ मृत्योःपदंयोपयंतोयदैतद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः । आप्यायमानाःप्रजयाधनेनशुद्धाःपूताभ
वतयज्ञियासः ॥ इमेजीवाविमृतैरावबृत्रन्नभूद्भद्रादेवहूतिर्नोऽअद्य । प्रांचोऽअगामनृतयेहसायद्राघी
यऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ इमंजीवेभ्यःपरिधिंदधामिमैषांनुगादपरोऽअर्थमेतं । शतंजीवंतुशरदःपुरू
चीरंतर्मृत्युंदधतांपर्वतेन ॥ यथाहान्यनुपूर्वंभवंतियथऽऋतवऽऋतुभिर्यंतिसाधु । यथानपूर्वमपरोजहा
त्येवाधातरायूंषिकल्पयैषां ॥ २६ ॥ आरोहतायुर्जरसंवृणानाऽअनुपूर्वंयतमानायतिष्ठ । इहत्वष्टासु

ऋ०सं० जनिमासजोषांदीर्घमायुःकरतिजीवसेवः ॥ इमानारीरविधवाःसुपत्नीरांजनेनसर्पिषासंविशंतु । अन अ०७
५४ श्रवोनमीवाःसुरत्नाऽआरोहंतुजनयोयोनिमग्रे ॥ उदीर्ष्वनार्यभिजीवलोकंगतासुमेतमुपशेषऽएहि । अ०६
हस्तग्राभस्यदिधिषोस्तवेदंपत्युर्जनित्वमभिसंबभूथ ॥ धनुर्हस्तादाददानोमृतस्यास्मेक्षत्रायवर्चसेबला
य । अत्रैवत्वमिहवयंसुवीराविश्वास्पृधोऽअभिमातीर्जयेम ॥ उपसर्पमातरंभूमिमेतामुरुव्यचसंपृथि
वींसुशेवां । ऊर्णम्रदायुवतिर्दक्षिणावतऽएषात्वापातुनिर्ऋतेरुपस्थात् ॥ २७ ॥ उच्छ्वंचस्वपृथिविमानि
बाधथाःसूपायनास्मैभवसूपवंचना । मातापुत्रंयथासिचाभ्येनंभूमऽऊर्णुहि ॥ उच्छ्वंचमानापृथिवीसु
तिष्ठतुसहस्रंमितऽउपहिश्रयंतां । तेगृहासोघृतश्चुतोभवंतुविश्वाहास्मैशरणाःसंत्वत्र ॥ उत्तेस्तभ्नामिपृथि
वींत्वत्परीमंलोगंनिदधन्मोऽअहंरिषं । एतांस्थूणांपितरोधारयंतुतेत्रायमःसादनातेमिनोतु ॥ प्रतीचीने
मामहनीष्वाःपर्णमिवादधुः । प्रतीचींजग्रभावाचमश्वंरशनयायथा ॥ ॥ २८ ॥ ॥ ॥ ॥ इ ५४
तिसप्तमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

निवर्तध्वमष्टौमथितोभृगवांवारुणिभार्गवश्च्यवनोवाापगंव्यवांनुष्टुभमग्नीषोमीयोद्वितीयोर्धर्चःषष्ठीगायत्रीसप्तोत्तरा
ण्यैंद्रोविमदःप्राजापत्योवावासुक्रोवसुरुद्वाभद्रंदशाग्नेयंतुगायत्रमाद्यैकपदापादएववाशांत्यर्थः परानुष्टुबंत्येविराट्त्रि
ष्टुभावाग्निंनाष्टावास्तारपांक्तं कुहपंचोनापुरस्ताद्बार्हतं त्रिष्टुबंतं त्वंत्याचिदानस्त्वंनोनुष्टुभो यजामहेसप्ताद्यांत्ये
त्रिष्टुभौ पंचम्यभिसारिणींद्रसोमं षळास्तारपांक्तं त्वाश्विन्योंत्यास्तिस्रोनुष्टुभो भद्रमेकादशसौम्यंप्रहिनवपौ
ष्णमानुष्टुभमाद्या चतुर्थ्यांउष्णिहावसत्सु चतुर्विंशतिरैन्द्रोवसुक्रो विश्वोहिद्वादशैंद्रवसुक्रयोःसंवादऐंद्रःसूक्त
स्य प्रथमयेंद्रस्यस्नुषा परोक्षवदिंद्रमांहेंद्रस्ययुजः शेषाऋषेश्चतुर्थींच वनेनाष्टौप्रदेवत्रापंचोना कवषऽऐलूष
आपमपोनप्त्रीयंवानएकादशवैश्वदेवं प्रसुग्मंतानवपंचाद्याजगत्यः ॥ ७ ॥

निवर्तध्वमित्यष्टर्चं तृतीयंसूक्तं यामायनोमथितो वारुणिर्भृगुःभार्गवश्च्यवनोवा आपोवागौर्वानुष्टुप् आद्यस्यात्त
रार्धर्चस्याग्नीषोमौवा षष्ठीगायत्री ॥

॥ हरिःओम् ॥ निवर्तध्वंमानुंगातास्मान्त्सिंषक्तरेवतीः । अग्नींषोमापुनर्वसूऽअस्मेधांरयतंरयिं ॥

पुनरेनानिवर्तयपुनरेनान्याकुरु । इंद्रऽएणानियंच्छत्वग्निरेनाऽउपाजतु ॥ पुनरेतानिवर्ततामस्मिन्पुष्यं
तुगोपतौ । इहैवाग्नेनिधारयेहतिष्ठतुयारयिः ॥ यन्नियानंन्ययनंसंज्ञानंयत्परायणं । आवर्तनंनिवर्तनंयो
५५ गोपाऽअपितंहुवे ॥ यऽउदानड्न्ययनंयऽउदानट्परायणं । आवर्तनंनिवर्तनमपिगोपानिवर्ततां ॥ आ
निवर्तनिवर्तयपुनर्नऽइंद्रगादेहि । जीवाभिर्भुनजामहै ॥ परिवोविश्वतोदधऽऊर्जाघृतेनपयसा । येदे
वाःकेचयज्ञियास्तेरय्यासंसृजंतुनः ॥ आनिवर्तनवर्तयनिनिवर्तनवर्तय । भूम्याश्चतस्रःप्रदिशस्ताभ्यऽ
एनानिवर्तय ॥ १ ॥

भद्रमितिदशर्चं चतुर्थंसूक्तं ऐंद्रोविमदः प्राजापत्योवा वासुक्रोवसुकृद्वा अग्निर्गायत्री आद्यैकपदाविराट् द्वितीयानुष्टुवंत्यास्त्रिष्टुप् ॥

भद्रंनोऽअपिवातयमनः ॥ अग्निमीळेभुजांयविष्ठंशासामित्रंदुर्धरीतुं । यस्यधर्मन्त्स्व१रेनीःसपर्य
तिमातुरूधः ॥ यमासाकृपनीळंभासाकेतुंवर्धयंति । भ्राजतेश्रेणिदन् ॥ अर्योविशांगातुरेतिप्रयदानड् ५५
दिवोऽअंतान् । कविरभ्रंदीद्यानः ॥ जुषद्धव्यामानुषस्योर्ध्वस्तस्थावृभ्वायज्ञे । मिन्वन्त्सद्मपुरऽएति ॥

सहिक्षेमोहविर्यज्ञःश्रुष्टीदस्यगातुरेति । अग्निंदेवावाशीमंतं ॥ २ ॥ यज्ञासाहंदुवऽइषेऽग्निंपूर्वस्यशेवस्य । अद्रेःसूनुमायुमाहुः ॥ नरोयेकेचास्मदाविश्वेत्तेवामऽआस्युः । अग्निंहविषावर्धंतः ॥ कृष्णःश्वेतोरुषो यामोऽअस्यब्रध्नऽऋज्रऽउतशोणोयशस्वान् । हिरण्यरूपंजनिताजजान ॥ एवातेऽअग्नेविमदोमनीषामूर्जोनपादमृतेभिःसजोषाः । गिरऽआवक्षत्सुमतीरियानऽइषमूर्जंसुक्षितिंविश्वमाभाः ॥ ३ ॥

आग्निंनेत्यष्टर्चंपंचमंसूक्तं विमदोवसुकृद्वा अग्निरास्तारपंक्तिः ॥

आग्निंनस्ववृक्तिभिर्होतारंत्वावृणीमहे । यज्ञायस्तीर्णबर्हिषेविवोमदेशीरंपावकशोचिषंविवक्षसे ॥ त्वामुतेस्वाभुवःशुंभंत्यश्वराधसः । वेतित्वामुपसेचनीविवोमदऽऋजीतिरग्नऽआहुतिर्विवक्षसे ॥ त्वेधर्माणऽआसतेजुहूभिःसिंचतीरिव । कृष्णारूपाण्यर्जुनाविवोमदेविश्वाऽअधिश्रियोधिषेविवक्षसे ॥ यमग्ने मन्यसेरयिंसहसावन्नमर्त्य । तमानोवाजसातयेविवोमदेयज्ञेषुचित्रमाभराविवक्षसे ॥ अग्निर्जातोऽअथर्वणाविदद्विश्वानिकाव्या । भुवद्दूतोविवस्वतोविवोमदेप्रियोयमस्यकाम्योविवक्षसे ॥ ४ ॥ त्वांयज्ञे

ऋ०सं० ष्वीं॒ळते॒ऽग्नेम॑य॒त्यं॑ध्व॒रे । त्वं वसूनि काम्या॒ वि वो॒ मदे॒ विश्वा॑ दधासि दा॒शुषे॒ विव॑क्षसे ॥ त्वां य॒ज्ञेष्वृ॒त्विजं॒ चारु॑म अ०७
ग्ने॒ नि षे॑दिरे । घृ॒तप्र॑तीकं॒ मनु॑षो॒ वि वो॒ मदे॒ शु॒क्रं चेति॑ष्ठम॒क्षभि॒र्विव॑क्षसे ॥ अग्ने॑ शु॒क्रेण॑ शो॒चिषो॒रु प्र॑थयसे बृ॒ह अ०७
५६ त् । अ॒भि॒क्रन्द॑न्वृषायसे॒ वि वो॒ मदे॒ गर्भं॑ दधासि जा॒मिषु॒ विव॑क्षसे ॥ ५ ॥

कुहश्रुतइतिपंचदशर्चं षष्ठं सूक्तं विमदो वसुकृद्वा इंद्रः पुरस्ताद्बृहती पंचमीसप्तमीनवम्योनुष्टुभोंत्यात्रिष्टुप् ॥

कुह॑ श्रु॒तऽइन्द्रः॒ कस्मि॑न्न॒द्य जने॑ मि॒त्रो न श्रू॑यते । ऋषी॑णां वा॒ यः क्षये॒ गुहा॑ वा॒ चर्कृ॑षे॒ गिरा ॥ इ॒ह श्रु॒तऽइं
द्रोऽअ॒स्मेऽअ॒द्य स्तवे॑ व॒ज्र्यृची॑षमः । मि॒त्रो न यो जने॒ष्वा यश॑श्च॒क्रेऽअसा॒म्या ॥ म॒हो यस्पति॒ः शव॑सो॒ऽ
असा॒म्या म॒हो नृ॒म्णस्य॑ तूतु॒जिः । भ॒र्ता वज्र॑स्य धृ॒ष्णोः पि॒ता पु॒त्रमि॑व प्रि॒यं ॥ यु॒जा॒नोऽअश्वा॒ वात॑स्य॒ धुनी॑
दे॒वो दे॒वस्य॑ वज्रिवः । स्यन्ता॑ प॒था वि॒रुक्म॑ता सृजा॒नः स्तो॒ष्यध्व॑नः ॥ त्वं त्या चि॒द्वात॒स्याश्वा॒गाऽऋ॒ज्रा त्म
ना वह॑ध्यै । ययो॑र्दे॒वो न मर्त्यो॑ य॒न्ता नकि॑र्वि॒दाय्यः॑ ॥ ६ ॥ अध॒ग्मन्तो॒शना॑ पृच्छते वां॒ कद॑र्था न॒ऽआ गृ॒हं । आ ५६
जं॑ग्मथुः परा॒काद्दि॒वश्च॒ ग्मश्च॒ मर्त्यं॑ ॥ आ न॑ऽइन्द्र पृक्षसे॒ऽस्माकं॒ ब्रह्मोद्य॑तं । तत्त्वा॑ याचाम॒हेऽवः॒ शुष्णं॒ यद्ध॒न्नमा॑

नुषं ॥ अकर्मादस्युरभिनोऽअमंतुरन्यव्रतोऽअमानुषः । त्वंतस्यामित्रहन्वधर्दासस्यदंभय ॥ त्वंनऽइं
द्रशूरशूरैरुतत्वोतासोबर्हणा । पुरुत्रातेविपूर्तयोनवंतक्षोणयोयथा ॥ त्वंतान्वृत्रहत्येचोदयोनॄन्कार्पा
णेशूरवज्रिवः । गुहायदीकवीनांविशांनक्षत्रशवसा ॥ ७ ॥ मक्षूतातऽइंद्रदानाप्नसऽआक्षाणेशूरवज्रि
वः । यद्धशुष्णस्यदंभयोजातंविश्वंसयावभिः ॥ माकुध्र्यगिंद्रशूरवस्वीरस्मेभूवन्नभिष्टयः । वयंवयंतऽ
आसांसुम्नेस्यामवज्रिवः ॥ अस्मेतातऽइंद्रसंतुसत्याहिंसंतीरुपस्पृशः । विद्यामयासांभुजोधेनूनांनव
ज्रिवः ॥ अहस्तायदपदीवर्धतक्षाःशचीभिर्वेद्यानां । शुष्णंपरिप्रदक्षिणिद्विश्वायवेनिशिश्नथः ॥ पिबा
पिबेदिंद्रशूरसोमंमारिषण्योवसवानवसुःसन् । उतत्रायस्वगृणतोमघोनोमहश्चरायोरेवतस्कृधीनः ॥ ८ ॥

यजामहइतिसप्तर्चसप्तमंसूक्तं विमदोवसुक्रोवा इंद्रोजगत्याद्यांत्येत्रिष्टुभौ पंचम्यभिसारिणी ॥

यजामहऽइंद्रंवज्रंदक्षिणंहरीणांरथ्यं१विव्रतानां । प्रश्मश्रुदोधुवदूर्ध्वथाभूद्विसेनाभिर्दयमानोविरा
धसा ॥ हरीन्वस्ययावनेविदेवस्विंद्रोमघैर्मघवावृत्रहाभुवत् । ऋभुर्वाजऽऋभुक्षाःपत्यतेशवोवक्ष्णोमि

ऋ०सं० दासंस्यनामंचित् ॥ यदावज्रंहिरंण्यमिदथारथंहरीयमंस्यवहंतोविसूरिभिः । आतिष्ठतिमघवासनंश्रु अ०७

तऽइंद्रोवाजंस्यदीर्घश्रंवसस्पतिः ॥ सोचिन्नुवृष्टिर्यूथ्याइस्वासचाँऽइंद्रःश्मश्रूंणिहरिताभिप्रुंष्णुते । अवं अ०७
५७ वेतिसुक्षयंसुतेमधूदिद्धूनोतिवातोयथावनं ॥ योवाचाविवांचोमृध्रवाचःपुरूसहस्राशिवाजघानं । तत्त
दिदंस्यपौंस्यंगृणीमसिपितेवयस्तविंषींवावृधेशवंः ॥ स्तोमंतऽइंद्रविमदाऽअंजीजनन्नपूंर्व्यंपुरुतमंसु
दानंवे । विद्माह्यंस्यभोजंनमिनस्ययदापशुंनगोपाःकंरामहे ॥ माकिर्नऽएनासख्यावियौंषुस्तवंचेंद्रविम
दस्यंचऽऋषेः । विद्माहितेप्रमंतिंदेवजामिवदस्मेतेंसंतुसख्याशिवानिं ॥ १ ॥

इंद्रसोममितिषळृचमष्टमंसूक्तं विमदोवसुक्रोवा इंद्रआस्तारपंक्तिः चतुर्थ्यादितिसृणामश्विनावनुष्टुप् ॥

इंद्रसोमंमिमंपिबमधुंमंतंचमूसुतं । अस्मेरयिंनिधांरयविवोमदेंसहस्रिणंपुरूवसोविवंक्षसे ॥ त्वांय
ज्ञेभिरुक्थैरुपंहव्येभिरीमहे । शचींपतेशचीनांविवोमदेश्रेष्ठंनोधेहिवार्यंविवंक्षसे ॥ यस्पतिर्वार्याणामसि ५७
रध्रस्यंचोदिता । इंद्रंस्तोतॄणामंविताविवोमदेंद्विषोनंःपाह्यंहंसोविवंक्षसे ॥ युवंशंक्रामायाविनांसमीची

निरमंथतं । विमदेनयदीळितानासत्यानिरमंथतं ॥ विश्वेदेवाऽअकृपंतसमीच्योर्निष्पतंत्योः । नासं त्याब्रुवन्देवाःपुनरावहतादिति ॥ मधुमन्मेपरायणंमधुमत्पुनरायनं । तानोदेवादेवतयायुवंमधुम तस्कृतं ॥ १० ॥

भद्रमित्येकादशर्चंनवमंसूक्तं विमदोवसुकृद्वा सोमआस्तारपंक्तिः ॥

भद्रंनोऽअपिवातयमनोदक्षमुतक्रतुं । अधातेसख्येऽअंधसोविवोमदेरणन्गावोनयवसेविवक्षसे ॥ हृ दिस्पृशस्तऽआसतेविश्वेषुसोमधामसु । अधाकामाऽइमेममविवोमदेवितिष्ठंतेवसूयवोविवक्षसे ॥ उतव्रता निसोमतेप्राहंमिनामिपाक्ष्या । अधापितेवसूनवेविवोमदेमृळानोऽअभिचिद्वधाद्विवक्षसे ॥ समुप्रयंतिधीत यःसर्गासोवतांऽइव ॥ क्रतुंनःसोमजीवसेविवोमदेधारयाचमसांऽइवविवक्षसे ॥ तत्येसोमशक्तिभिर्निका मासोव्यृण्विरे । गृत्सस्यधीरास्तवसोविवोमदेव्रजंगोमंतमश्विनंविवक्षसे ॥ ११ ॥ पशुंनःसोमरक्षसिपुरुत्रा विष्ठितंजगत् ॥ समाकृणोषिजीवसेविवोमदेविश्वासंपश्यन्भुवनाविवक्षसे ॥ त्वंनःसोमविश्वतोगोपाऽअ

ऋ०सं० दांभ्योभव । सेधंराजन्नपस्रिधोविवोमदेमानोंदुःशंसंऽईशताविवक्षसे ॥ त्वंनःसोमसुक्रतुर्वयोधेयायजा अ०७
गृहि । क्षेत्रवित्तरोमनुषोविवोमदेंद्रुहोनःपाह्यंहसोविवक्षसे ॥ त्वंनोंवृत्रहंतमेंद्रस्येंदोशिवःसखा । य अ०७
५८ त्सींहवंतेसमिथेविवोमदेयुध्यमानास्तोकसातौविवक्षसे ॥ अयंघसतुरोमदऽइंद्रस्यवर्धतप्रियः । अयंक
क्षीवंतोमहोविवोमदेंमतिंविप्रस्यवर्धयद्विवक्षसे ॥ अयंविप्रायदाशुषेवाजाँऽइयर्तिगोमंतः । अयंसप्त
भ्यऽआवरंविवोमदेप्रांधंश्रोणंचंतारिषद्विवक्षसे ॥ १२ ॥

प्रह्यच्छेतिनवर्चंदशमंसूक्तं विमदोवसुकृद्वा पूषानुष्टुवाद्याचतुर्थ्यावुष्णिहौ

प्रह्यच्छामनीषाःस्पार्हायंतिनियुतः । प्रदस्रानियुद्रथःपूषाऽअविष्टुमाहिनः ॥ यस्यत्यन्महित्वंवा
ताप्यंमयंजनः । विप्रऽआवंसद्धीतिभिश्चिकेतसुष्टुतीनां ॥ सवेंदसुष्टुतीनामिंदुर्नपूषावृषा । अभिप्सु
रःप्रुषायतिव्रजंनऽआप्रुषायति ॥ मंसीमहित्वावयमस्माकंदेवपूषन् । मतीनांचसाधनंविप्राणांचाधवं ५८
॥ प्रत्यर्द्धिर्यज्ञानामश्वहयोरथानां । ऋषिःसयोमनुर्हितोविप्रस्ययावयत्सखः ॥ १३ ॥ आधीषमाणा

याःपतिःशुचायांश्वशुचस्यंच । वासोवायोवींनामावासांसिमर्मृंजत् ॥ इनोवाजानांपतिरिनःपुंष्टीनां सखा । प्रश्मश्रुंहर्यतोदृधोद्विस्थायोऽअदाभ्यः ॥ आतेरथस्यपूषन्नजाधुरंववृत्युः । विश्वस्यार्थि नःसखासनोजाऽअनंपच्युतः ॥ अस्माकमूर्जारथंपूषाऽअंविष्टुमाहिनः । भुवद्वाजानांवृधऽइमंनंः शृणवद्धवं ॥ १४ ॥

असत्स्विति चतुर्विंशत्यृचमेकादशंसूक्तं ऐंद्रोवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

असत्सुमेंजरितःसाभिवेगोयत्सुन्वतेयजमानायशिक्षं । अनाशीर्दामहमस्मिप्रहंतासत्यध्वृतंवृजि नायंतमाभुं ॥ यदीदहंयुधयेंसंनयान्यदेवयून्तन्वा३शूशुंजानान् । अमातेतुभ्रंवृषभंपंचानितीव्रंसुतंपं चदशंनिषिंचं ॥ नाहंतंवेदयऽइतिब्रवीत्यदेवयून्त्समरणेजघन्वान् । यदावाख्यंत्समरणमृघावदादिद्धमे वृषभाप्रब्रुवंति ॥ यदज्ञातेषुवृजनेष्वासंविश्वेसतोमघवानोमऽआसन् । जिनामिवेत्क्षेमऽआसंतमाभुं प्रतंक्षिणांपर्वतेपादगृह्यं ॥ नवाऽउमांवृजनेवारयंतेनपर्वतासोयदहंमनस्ये । ममस्वनात्कृधुकर्णोभया

ऋ०सं० तऽएवेदनुद्यून्किरणःसमेजात् ॥ १५ ॥ दशश्वत्रेशृतपाऽअनिद्रान्बाहुक्षदःशरवेपत्यमानान् । घृषुंवा
येनिनिदुःसखायमध्यून्वेषुपवयोववृत्युः ॥ अभूर्वौक्षीर्व्युं१आयुरानड्दर्षन्नुपूर्वोऽअपरोनुदर्षत् । द्वेप अ०७
वस्तेपरितंनभूतोयोऽअस्यपारेरजसोविवेष ॥ गावोयवंप्रयुताऽअर्योऽअक्षन्ताऽअपश्यंसहगोपाश्च अ०७
५९ रंतीः । हवाऽइदर्योऽअभितःसमायन्कियदासुःस्वपतिश्छंदयाते ॥ संयद्वयंयवसादोजनानामहंयवादऽ
उर्वज्रेऽअंतः । अत्रायुक्तोवसातारमिच्छादथोऽअयुक्तंयुनजद्ववन्वान् ॥ अत्रेदुमेमंससेसत्यमुक्तंद्विपा
च्चयच्चतुष्पात्संसृजानि । स्त्रीभिर्योऽअत्रवृषणंपृतन्यादयुद्धोऽअस्यविभजानिवेदः ॥ १६ ॥ यस्या
नक्षादुहिताजात्वासकस्तांविद्वाँऽअभिमन्यातेऽअंधा । कतरोमेनिंप्रतितंमुचातेयऽईंवहातेयऽईंवाव
रेयात् ॥ कियतीयोषामर्यतोवधूयोःपरिप्रीतापन्यसावार्येण । भद्रावधूर्भवतियत्सुपेशाःस्वयंसामित्रंवनु
तेजनेचित् ॥ पत्तोजगारप्रत्यंचमत्तिशीर्ष्णाशिरःप्रतिदधौवरूथं । आसीनऽऊर्ध्वामुपसिक्षिणातिन्यंङु ५९
त्तानामन्वेतिभूमिं ॥ बृहन्नच्छायोऽअपलाशोऽअर्वातस्थौमाताविषितोऽअत्तिगर्भः । अन्यस्यांव

त्सं॑रिह॒तीमि॒माय॒कयां॑भुवा॒निदं॑धे॒धे॒नुरू॒धः॑॥स॒प्तवी॒रासो॑ऽअध॒राद॒ुदा॑यन्न॒ष्टोत्त॒रात्ता॒त्सम॑जग्मिर॒न्ते ॥ नव॑
प॒श्चाता॑त्स्थिवि॒मंत॑ऽआय॒न्दश॒प्राक्सानु॒विति॑र॒ंत्यश्नः॑ ॥ १७ ॥ द॒शा॒नामेकं॑कपि॒लंस॑मा॒नंतं॑हिन्वंति॒क्रत॑वे॒
पार्या॑य । गर्भं॑मा॒तासु॒धि॑तंव॒क्षणा॒स्ववे॑नंतंतु॒षयं॑तीबिभर्ति ॥ पीवा॑नंमे॒षम॑पचंतवी॒रान्यु॑प्ताऽअ॒क्षाऽअनु॑
दी॒वऽआ॑सन् । द्वाधनुं॑बृह॒तीम॒प्स्वं॑१तःप॒वित्र॑वंताचरतः॒पुनं॑ता ॥ विक्रो॑श॒नासो॒विष्वं॑चऽआय॒न्पचा॑ति॒नेमो॑
न॒हिपक्षं॑द॒र्धः॑ । अ॒यंमे॑दे॒वःसं॑वि॒तातदा॑ह॒द्र्व॑न्न॒ऽइद्व॑नवत्स॒र्पिर॑न्नः ॥ अप॑श्यं॒ग्राम॒ंवह॑मानमा॒राद॑च॒क्रया॑स्व॒
धया॒वर्त॑मानं । सिषं॑क्त्यर्यः॑प्रयु॒गाजना॑नांस॒द्यःशि॒श्नाप्र॑मिना॒नोनवी॑यान् ॥ ए॒तौमे॒गावौ॑प्रम॒रस्य॑युक्तौमो
षुप्रसे॑धी॒र्मुहु॒रिन्म॑मंधि । आप॑श्चिदस्य॒विन॑श॒न्त्यर्थं॑सूरं॑श्च म॒र्कऽउप॑रोबभूवान् ॥ १८ ॥ अ॒यंयोवज्रः॑पुरु॒
धाविवृ॑त्तो॒वःसूर्यं॑स्यबृह॒तःपुरी॑षात् ॥ श्रव॒ऽइदे॒नाप॒रोऽअ॒न्यद॑स्ति॒तद॑व्य॒थीजरि॒माणस्त॑रंति ॥ वृ॒क्षेवृ॑क्षे॒
नियं॑तामीमय॒द्गौस्तो॒वयः॒प्रप॑तान्पूरु॒षादः॑ । अ॒थेदंविश्वं॒भुव॑नंभयात॒ऽइंद्रा॑यसु॒न्वदृष॑येच॒शिक्ष॑त् ॥ दे॒
वानां॒माने॑प्रथ॒माऽअ॑तिष्ठन्कृं॒तत्रा॑देषा॒मुप॑रा॒ऽउदा॑यन् । त्रयं॑स्तपंतिपृथि॒वीमं॑नूपाद्वाबृबू॑कंवह॒तःपुरी॑षं ॥

 सातेंजीवातुंरुततस्यंविद्धिमास्मैताद्दृगपंगूहःसमर्ये । आविःस्वंःकृणुतेगूहंतेबुसंसपादुरंस्यनिर्णिजोनमुं
च्यते ॥ ११ ॥

विश्वोहीतिद्वादशर्चंद्वादशंसूक्तं आद्यायाइंद्रस्नुषावसुक्रपत्नाऋषिः इंद्रोदेवता द्वितीयाषष्ठ्या
दिसमानामिंद्रऋषिर्वसुक्रोदेवता तृतीयाचतुर्थीपंचम्यादिविषमाणांचवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

विश्वोह्यं१न्योऽअरिरांजगामममेदहश्वशुरोनाजंगाम । जक्षीयाद्धानाऽउतसोमंपपीयात्स्वांशितःपुन
रस्तंजगायात् ॥सरोरुंवद्धृषभस्तिग्मशृंगोवर्ष्मंन्तस्थौवरिमन्नापृथिव्याः । विश्वेंष्वेनंवृजनेंषुपामियोमेंकु
क्षीसुतसोमःपृणाति॥अद्रिंणातेमंदिनंऽइंद्रतूयान्त्सुन्वंतिसोमान्पिबसित्वमेंषां ।पचंतितेवृषभाँऽअत्सिते
षांपृक्षेणयन्मंघवन्हूयमांनः॥इदंसुमेंजरितराचिंकिद्धिप्रतीपंशापंनद्योवहंति। लोपाशःसिंहंप्रत्यंचमत्साः
क्रोष्टावराहंनिरंतक्तकक्षात् ॥ कथातंऽएतदहमाचिंकेतंगृत्संस्यपाकंस्तवसोंमनीषां। त्वंनोंविद्वाँऽऋतुथा
विवोचोयमर्द्धंतेमघवन्क्षेम्याधूः ॥ एवाहिमांतवसंवर्धयंतिदिवश्चिंन्मेबृहतऽउत्तंराधूः । पुरूसहस्राणि

शिशामिसाकमंशत्रुंहिमाजनिताजनानां ॥ २० ॥ एवाहिमांतवसंजज्ञुरुग्रंकर्मन्कर्मन्वृषणमिंद्रदेवाः ।

वधींवृत्रंवज्रेणमंदसानोपवज्रंमहिनादाशुषेवं ॥ देवासऽआयन्परशूँरबिभ्रन्वनावृश्चंतोऽअभिविड्भिराय
न् । निसुद्र्वं१दधंतोवक्षणासुयत्राकृपीटमनुतद्दहंति ॥ शशःक्षुरंप्रत्यंचंजगाराद्रिंलोगेनव्यंभेदमारात् ।
बृहंतंचिदृहतेरंधयानिवयद्वत्सोवृषभंशूशुवानः ॥ सुपर्णऽइत्थानखमासिषायावरुद्धःपरिपदंनसिंहः ।
निरुद्धश्चिन्महिषस्तर्ष्यावान्गोधातस्माऽअयथंकर्षदेतत् ॥ तेभ्योगोधाऽअयथंकर्षदेतद्येब्रह्मणःप्रति
पीयंत्यन्नैः । सिमऽउक्ष्णोवसृष्टाँऽअदंतिस्वयंबलानितन्वःशृणानाः ॥ एतेशमीभिःसुशमीऽअभूवन्येहि
न्विरेतन्व१ःसोमऽउक्थैः । नृवद्वदन्नुपनोमाहिवाजान्दिविश्रवोदधिषेनामवीरः ॥ २१ ॥

वनेनेत्यष्टर्चंत्रयोदशंसूक्तं वसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

वनेनवायोन्यधायिचाकञ्छुचिर्वांस्तोमोभुरणावजीगः । यस्येदिंद्रःपुरुदिनेषुहोतानृणांनर्योनृतमः
क्षपावान् ॥ प्रतेऽअस्याऽउषसःप्रापरस्यानृतौस्यामनृतमस्यनृणां । अनुत्रिशोकःशतमावहन्नॄन्कुत्से

ऋ०सं० नरथोयोऽअसंत्ससवान् ॥कस्तेमदंऽइंद्ररंत्योभूदुरोगिरोंऽअभ्युं१ग्रोविधाव । कद्वाहोंऽअर्वागुपंमामनी अ०७
षाऽआत्वांशक्यामुपमंराधोऽअन्नैः ॥ कदुंद्युम्नमिंद्रत्वावंतोनॄन्कयांधियाकंरसेकन्नऽआगंन् । मित्रोनस अ०७
६१ त्यऽउंरुगायभृत्याऽअन्नेसमस्ययदसंन्मनीषाः ॥ प्रेरंयसूरोऽअर्थंनपारंयेऽअंस्यकामंजनिधाऽइंवग्मन् ।
गिरंश्वयेतेंतुविजातपूर्वीर्नरंऽइंद्रप्रतिशिक्षंत्यन्नैः ॥ २२ ॥ मात्रेनुतेसुमितेऽइंद्रपूर्वीद्यौर्मज्मनांपृथिवी
काव्येंन । वरांयतेघृतवंतःसुतासःस्वाद्मंन्भवंतुपीतयेमधूंनि ॥ आमध्वोंऽअस्माऽअसिचन्नमंत्रमिंद्राय
पूर्णंसहिसत्यरांधाः । सवांवृधेवरिंमन्नापृथिव्याऽअभिक्रत्वानर्यःपौंस्यैश्च ॥ व्यांनळिंद्रःपृतंनाःस्वोजाऽ
आस्मैयतंतेसख्यायंपूर्वीः । आस्मारथंनपृतंनासुतिष्ठयंभद्रयांसुमत्याचोदयांसे ॥ २३ ॥ इतिदश
मेमंडलेद्वितीयोनुवाकः ॥

तृतीयेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि तत्रप्रदेवत्रेति पंचदशर्चंप्रथमंसूक्तं ऐलूषःकवषः आपोपान्त्यपाद्वात्रिष्टुप् ॥ ६१

प्रदेंवत्राब्रह्मंणेगातुरेंत्वपोऽअच्छामनंसोनप्रयुंक्ति । महींमित्रस्यवरुंणस्यधासिंपृथुज्रयंसेरीरधासु

द्यूक्तिं ॥ अध्वंर्यवोहविष्मंतोहिभूताच्छापऽइंतोशतीरुशंतः । अनयांश्चष्टेऽअरुणः सुपर्णस्तमास्यं ध्वमू
र्मिमद्यासुहस्ताः॥अध्वंर्यवोपऽइंतासमुद्रमपांनपांतंहविषांयजध्वं । सवोंददटूर्मिमद्यासुपूतंतस्मैसोमंम
धुंमंतंसुनोत ॥ योऽअंनिध्मोदीदंयदप्स्वं१तर्यंविप्रांसऽईळंतेऽअध्वरेषुं । अपांनपान्मधुंमतीरपोदाया
भिर्रिंद्रोवावृधेवीर्यांय ॥ याभिःसोमोमोदंतेहर्षंतेचकल्याणीभिर्युवतिभिर्नमर्यः । ताऽअंध्वर्योऽअपो
ऽअच्छापरेंहियदांसिंचाऽओषंधीभिःपुनीतात् ॥ २४ ॥ एवेद्यूनेंयुवतयोंनमंतयदीमुशन्नुंशतीरेत्य
च्छं । संजांनतेमनंसासंचिकित्रेध्वर्यवोंधिषणापंश्चदेवीः ॥ योवोंवृताभ्योऽअकृंणोदुलोकंयोवोंमह्याऽ
अभिशंस्तेरमुंचत् । तस्माऽइंद्रांयमधुंमंतमूर्मिंदेवमादंनंप्रहिंणोतनापः ॥ प्रास्मैंहिनोतमधुंमंतमूर्मिंग
र्भोयोवंःसिंधवोमध्वऽउत्सः । घृतपृंष्ठमीड्यंमध्वरेष्वापोंरेवतीःशृणुताहवंमे ॥ तंसिंधवोमत्सरमिंद्रपानं
मूर्मिंप्रहेंतयऽउभेऽइयंर्ति । मदच्युतंमौशानंनंभोजांपरिंत्रितंतुंविचरंतमुत्सं॥आवर्वृंततीरधनुद्विधारांगो

ऋ०सं० षुयुधोननियवंचरंतीः । ऋषेजनित्रीर्भुवनस्यपत्नीरपोवंदस्वसवृधःसयोनीः ॥ २५ ॥ हिनोतानोऽअ अ०७
ध्वरंदेवयज्याहिनोतब्रह्मसनयेधनानां । ऋतस्ययोगेविष्यध्वमूधःश्रुष्टीवरीर्भूतनास्मभ्यमापः ॥ आ अ०७
६२ पोरेवतीःक्षयथाहिवस्वःक्रतुंचभद्रंबिभृथामृतंच । रायश्चस्थःस्वपत्यस्यपत्नीःसरस्वतीतद्गृणतेवयोधात्
॥ प्रतियदापोऽअदृश्रमायतीर्घृतंपयांसिबिभ्रतीर्मधूनि । अध्वर्युभिर्मनसासंविदानाऽइंद्रायसोमंसुषु
तंभरंतीः ॥ एमाऽअग्मन्रेवतीर्जीवधन्याऽअध्वर्यवःसादयतासखायः । निबर्हिषिधत्तनसोम्यासोऽपांन
प्त्रासंविदानासऽएनाः ॥ आग्मन्नापऽउशतीर्बर्हिरेदंन्यध्वरेऽअसदन्देवयंतीः । अध्वर्यवःसुनुतेंद्रायसोम
मभूदुवःसुशकादेवयज्या ॥ २६ ॥

आनोदेवानामित्येकादशर्चं द्वितीयंसूक्तं कवषोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्॥

आनोदेवानामुपवेतुशंसोविश्वेभिस्तुरैरवसेयजत्रः । तेभिर्वयंसुषखायोभवेमतरंतोविश्वादुरितास्या ६२
म ॥ परिचिन्मर्तोद्रविणंममन्यादृतस्यपथानमसाविवासेत् । उतस्वेनक्रतुनासंवदेतश्रेयांसंदक्षंमनसा

जगृभ्यात् ॥ अधायिधीतिरससृग्रमंशास्तीर्थेनदस्ममुपयंत्यूमाः । अभ्यानश्मसुवितस्यशूषंनवेदसोऽ
अमृतानामभूम ॥ नित्यश्चाकन्यात्स्वपतिर्दमूनायस्माउदेवःसविताजजान । भगोवागोभिरर्यमेमन
ज्यात्सोऽअस्मैचारुश्छदयदुतस्यात् ॥ इयंसाभूयाऽउषसामिववक्षायद्धक्षुमन्तःशवसासमायन् । अस्य
स्तुतिंजरितुर्भिक्षमाणाऽआनःशग्मासऽउपयंतुवाजाः ॥ २७ ॥ अस्येदेषासुमतिःपप्रथानाभवत्पूर्व्या
भूमनागौः । अस्यसनीळाऽअसुरस्ययोनौसमानऽआभरणेबिभ्रमाणाः ॥ किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआ
सयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः । संतस्थानेऽअजरेऽइतऽऊतीऽअहानिपूर्वीरुषसोजरंत ॥ नैतावदेनापरो
ऽअन्यदस्त्युक्षासद्यावापृथिवीबिभर्ति । त्वचंपवित्रंकृणुतस्वधावान्यदींसूर्यंनहरितोवहंति ॥ स्तेगोन
क्षामत्येतिपृथ्वींमिहंनवातोविहवातिभूम । मित्रोयत्रवरुणोऽअज्यमानोग्निर्वनेनव्यसृष्टशोकं । स्तरी
र्यत्सूतसद्योऽअज्यमानाव्यथिरव्यथीःकृणुतस्वगोपा । पुत्रोयत्पूर्वःपित्रोर्जनिष्टशम्यांगौर्जगारयद्धपृ

च्छान् ॥ उतकण्वंनृषदंःपुत्रमांहुरुतश्यावोधनमादंत्तवाजी । प्रकृष्णायरुशंदपिन्वतोधंर्ऋतमत्रन
किरस्माऽअपीपेत् ॥ २८ ॥

प्रसुग्मंतेतिनवर्चंतृतीयंसूक्तं कवषइंद्रस्त्रिष्टुवाद्याः पंचजगत्यः ॥

प्रसुग्मंतांधियसानस्यंसक्षणिंवरेभिंर्वराँऽअभिषुप्रसीदंतः । अस्माकमिंद्रंऽउभयंजुजोषतियत्सो
म्यस्यांधंसोबुबोंधति ॥ वींद्रयासिदिव्यानिरोचनाविपार्थिवानिरजंसापुरुष्टुत । येत्वावहंतिमुहुंरध्वराँऽउ
पतेसुवंन्वंतुवग्वनाँऽअंराधसंः॥तदिन्मेंच्छन्त्सद्वपुंषोवपुंष्टरंपुत्रोयज्जानंपित्रोरधीयंति ।जायापतिंवहति
वग्नुनांसुमत्पुंसऽइद्भद्रोवंहतुःपरिंष्कृतः ॥ तदित्सधस्थमभिचारुदीधयगावोयच्छासंन्वहतुंनधेनवंः । मा
तायन्मंतुंर्यूथस्यंपूर्व्याभिवाणस्यंसप्तधांतुरिज्जनंः ॥ प्रवोच्छांरिरिचेदेवयुष्पदमेकोंरुद्रेभिंर्याततुर्वणिंः
। जरावायेष्वमृतेषुदावनेपरिंवऽऊमेंभ्यःसिंचतामधुं ॥ २९ ॥ निधीयमानमपंगूह्ळमप्सुप्रमेंदेवानांव्रत
पाऽउंवाच । इंद्रोंविद्वाँऽअनुहित्वांचचक्षतेनाहमंग्नेऽअनुंशिष्टऽआगां ॥ अक्षेत्रवित्क्षेत्रविदंह्यप्राट्सप्रै

तिक्षेत्रविदानुशिष्टः । एतद्वैभद्रमनुशासनस्योतस्रुतिंविंदत्यंजसीनां ॥ अद्येदुप्राणीदममन्निमाहापी

वृतोऽअधयन्मातुरूधः ॥ एमेनमापजरिमायुवानमहेळन्वसुःसुमनाबभूव॥एतानिभद्राकंलशक्रियामकु

रुश्रवणददतोमघानि । दानऽइद्वोमघवानःसोऽअस्त्वयंचसोमोहृदियंबिभर्मि ॥ ॥३०॥ ॥ इति

सप्तमाष्टकेसप्तमोध्यायः ॥ ७ ॥

प्रमाद्यावैश्वदेव्यैंद्रःप्रगाथःपरागायत्र्योद्वेकुरुश्रवणस्यत्रासदस्यवस्यदानस्तुतिःपराभिर्मृतेमित्रातिथेराज्ञितत्स्नेहादृ
षिरुपमश्रवसंपुत्रमस्यव्यशोकयत्प्रावेपाःषळूनामौजवान्वाक्षोक्षकृषिप्रशंसाचाक्षकितवनिंदाचसप्तमीजगत्यबुध्रंलुशो
धानाकोवैश्वदेवंतुद्वित्रिष्टुबंतंतूषासानक्तानमोद्वादशसौर्योभितपाःसौर्यंजागतंवैत्रिष्टुब्दशम्यस्मिन्नः पंचमुष्कवानिंद्रो
योवांषळूनाकाक्षीवतीघोषा श्विनंहित्रिष्टुबंतंरथंयांतंसमानंतृचंसुहस्त्योघौषेयोस्तेवैकादशकृष्णोच्छामेद्वि त्रिष्टुबंतं
त्वायातुत्रित्रिष्टुबादिदिवस्परिद्वादशवत्सप्रिराग्नेयंतु ॥ ८ ॥
प्रमायुयुज्ञइति नवर्चंचतुर्थंसूक्तं कवषआद्यायाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् द्वितीयादीनामिंद्रोगायत्री द्वितीयाबृहतीतृतीया
सतोबृहती ततोद्वेकुरुश्रवणस्यदानस्तुतिः शिष्टानामुपमश्रवसंव्यशोकमृषिःकृतवान् ॥

क०सं० ॥ हरिः ओम् ॥ प्रमायुयुज्ञेप्रयुजोजनानांवहांमिस्मपूषणमंतरेण । विश्वेदेवासोऽअधमामरक्षन्दुः अ०७

शासुरागादितिघोषंऽआसीत् ॥ संमातपंत्यभितःसपत्नीरिविपर्शवः । निबाधतेऽअमतिर्नग्नताजसुर्वेर्नवे अ०८

६४ वीयतेमतिः ॥ मूषोनशिश्नाव्यदंतिमाध्यःस्तोता रंतेशतक्रतो । सकृत्सुनोमघवन्निंद्रमृळयाधापितेवनो

भव । कुरुश्रवणमावृणिराजानंत्रासदस्यवं ॥ मंहिष्ठंवाघतामृषिः ॥ यस्यमाहरितोरथेतिस्रोवहंतिसा

धुया । स्तवैसहस्रदक्षिणे ॥ १ ॥ यस्यप्रस्वादसोगिरऽउपमश्रवसःपितुः । क्षेत्रंनरण्वमूचुषे ॥ अधिपु

त्रोपमश्रवोनपान्मित्रातिथेरिहि । पितुष्टेऽअस्मिवंदिता ॥ यदीशीयामृतानामुतवामर्त्यानां । जीवे

दिन्मघवामम ॥ नदेवानामतिव्रतंशतात्माचनजीवति । तथायुजाविवावृते ॥ २ ॥

प्रावेपाइतिचतुर्दशर्चंपंचमंसूक्तं कवषोमौजवान्वाक्षो अक्षकृषिप्रशंसाकितवनिंदाच आद्यासप्तमीनवमीत्रयोद

शीनांकृषिस्तुतिः द्वादश्याअक्षस्तुतिः शिष्टाभिरक्षकितवनिंदा त्रिष्टुप्सप्तमीजगती ॥

प्रावेपामाबृहतोमादयंतिप्रवातेजाऽइरिणेवर्वृतानाः । सोमस्येवमौजवतस्यभक्षोविभीदकोजागृवि ६४

मह्यमच्छान् ॥ नमामिमेथनजिहीळऽएषाशिवासखिभ्यऽउतमह्यमासीत् । अक्षस्याहमेकपरस्यहेतो
रनुव्रतामपजायामरोधं ॥ द्वेष्टिश्वश्रूरपजायारुणद्धिननाथितोविंदतेमर्डितारं । अश्वस्येवजरतोवस्न्य
स्यनाहंविंदामिकितवस्यभोगं ॥ अन्येजायांपरिमृशंत्यस्ययस्यागृधद्वेदनेवाज्य१क्षः । पितामाता
भ्रातरऽएनमाहुर्नजानीमोनयताबद्धमेतं ॥ यदादीध्येनदविषाण्येभिःपरायद्भ्योवहीयेसखिभ्यः । न्युं
ताश्चबभ्रवोवाचमक्रतऽएमीदेषांनिष्कृतंजारिणीव ॥ ३ ॥ सभामेतिकितवःपृच्छमानोजेष्यामीतित
न्वाशूशुजानः । अक्षासोऽअस्यवितिरंतिकामंप्रतिदीव्नेदधतऽआकृतानि ॥ अक्षासऽइदंकुशिनोनि
तोदिनोनिकृत्वानस्तपनास्तापयिष्णवः । कुमारदेष्णाजयतःपुनर्हणोमध्वासंपृक्ताःकितवस्यबर्हणा ॥
त्रिपंचाशःक्रीळतिव्रातऽएषांदेवऽइवसवितासत्यधर्मा । उग्रस्यचिन्मन्यवेनानमंतेराजाचिदेभ्योनमऽ
इत्कृणोति ॥ नीचावर्तंतऽउपरिस्फुरंत्यहस्तासोहस्तवंतंसहंते । दिव्याऽअंगाराऽइरिणेन्युप्ताःशीताःसं
तोहृदयंनिर्दहंति ॥ जायातप्यतेकितवस्यहीनामातापुत्रस्यचरतःक्वस्वित् । ऋणावाबिभ्यद्धनमि

ऋ०सं० च्छ्वसांनोन्येषामस्तमुपनक्तमेति ॥ ४ ॥ स्त्रियंदृष्ट्वायंकितवंततापान्येषांजायांसुकृतंचयोनिं । पूर्वाह्णे अ०७
अश्वान्युयुजेहिब्रभ्रून्त्सोऽअग्नेरंतेंवृषलःपंपाद ॥ योवःसेनानीर्महतोगणस्यराजाव्रातस्यप्रथमोबभूव । अ०८
६५ तस्मैकृणोमिनधनारुणध्मिदशाहंप्राचीस्तदृतंवदामि ॥ अक्षैर्मादीव्यःकृषिमित्कृषस्ववित्तेरमस्वबहुम
न्यमानः । तत्रगावःकितवतत्रजायातन्मेविचष्टेसवितायमर्यः ॥ मित्रंकृणुध्वंखलुमृळतानोमानोघोरे
णचरताभिधृष्णु । निवोनुमन्युर्विशतामरातिरन्योवंभ्रूणांप्रसितौन्वस्तु ॥ ५ ॥

अबुध्रमितिचतुर्दशर्चंषष्ठंसूक्तं धानाकोलुशो विश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ॥

अबुध्रमुत्यऽइंद्रवंतोऽअग्नयोज्योतिर्भरंतऽउषसोव्युष्टिषु । महीद्यावापृथिवीचेततामपोद्यादेवाना
मवऽआवृणीमहे ॥ दिवस्पृथिव्योरवऽआवृणीमहेमातृन्त्सिंधून्पर्वताञ्छर्यणावतः । अनागास्त्वंसूर्यमु
षासमीमहेभद्रंसोमःसुवानोऽअद्याकृणोतुनः ॥ द्यावानोऽअद्यपृथिवीऽअनागसोमहीत्रायेतांसुवितायं ६५
मातरा । उषाऽउछंत्यपबाधतामघंस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ इयंनऽउस्राप्रथमासुदेव्यंरेवत्सनिभ्यो

रेवतीव्युंच्छतु । आरेमन्युंदुर्विदत्रंस्य धीमहि स्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ प्रयाःसिस्रंनेसूर्यस्यरश्मि
भिज्योतिर्भरंतीरुषसोव्युंष्टिषु । भद्रानोऽअद्यश्रवसेव्युंच्छतस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ ६ ॥ अन
मीवाऽउषसऽआचंरंतुनऽउदग्नयोंजिहतांज्योतिषाबृहत् । आयुंक्षातामश्विनातूतुंजिंरथंस्वस्त्य१ग्निंसं
मिधानमीमहे ॥ श्रेष्ठंनोऽअद्यसंवितर्वरेंण्यंभागमासुंवसहिरंत्नधाऽअसिं । रायोजनित्रींधिषणामुपंब्रु
वेस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ पिपंर्तुमातदृतस्यंप्रवाचंनंदेवानांयन्मंनुष्याऽअमंन्महि । विश्वाऽइदु
स्रास्पळुदेंतिसूर्यःस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ अद्वेषोऽअद्यबर्हिषःस्तरींमणिग्राव्णांयोगेमन्मंनःसाधंऽ
ईमहे । आदित्यानांशर्मंणिस्थाभुंरण्यसिस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ आनोंबर्हिःसंधमादेंबृहद्दिविदे
वाँऽईळेसादयांसप्तहोतृंन् । इंद्रंमित्रंवरुणंसातयेभगंस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ ७ ॥ तऽआदित्याऽ
आगंतासर्वतांतयेवृधेनोंयज्ञमंवतासजोषसः । बृहस्पतिंपूषणंमश्विनाभगंस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥
तन्नोंदेवायच्छतसुप्रवाचनंछर्दिरादित्याःसुभरंनृपाय्यं । पश्वेंतोकायतनंयायजीवसेंस्वस्त्य१ग्निंसमिधा

नमीमहे ॥ विश्वेऽअद्यमरुतोविश्वंऽऊतीविश्वेभवंत्वग्नयःसमिद्धाः । विश्वेनोदेवाऽअवसागमंतुविश्वं अ०७
मस्तुद्रविणंवाजोऽअस्मे ॥ यंदेवासोवथवाजंसातौयंत्रायध्वेयंपिपृथात्यंहः । योवोगोपीथेनभयस्यवे अ०८
६६ दतेस्यामदेववीतयेतुरासः ॥ ८ ॥

उषासानक्केतिचतुर्दशर्चं सप्तमंसूक्तं लुशोधानाकःविश्वेदेवाः जगत्यंत्येत्रिष्टुभौ ॥

उषासानक्ताबृहतीसुपेशसाद्यावाक्षामावरुणोमित्रोऽअर्यमा । इंद्रंहुवेमरुतःपर्वताँऽअपऽआदित्या
न्द्यावापृथिवीऽअपःस्वः ॥ द्यौश्चनःपृथिवीचप्रचेतसऽऋतावरीरक्षतामंहसोरिषः । मादुर्विदत्रानिर्ऋति
र्नऽईशततद्देवानामवोऽअद्यावृणीमहे ॥ विश्वस्मान्नोऽअदितिःपात्वंहसोमातामित्रस्यवरुणस्यरेवतः
। स्वर्वज्ज्योतिरवृकंनशीमहितद्देवानामवोऽअद्यावृणीमहे । ग्रावावदन्नपरक्षांसिसेधतुदुष्वप्न्यंनिर्ऋतिं
विश्वमत्रिणं । आदित्यंशर्ममरुतामशीमहितद्देवानामवोऽअद्यावृणीमहे ॥ एंद्रोबर्हिःसीदतुपिन्वता ६६
मिळाबृहस्पतिःसामभिर्ऋक्वोऽअर्चतु । सुप्रकेतंजीवसेमन्मधीमहितद्देवानामवोऽअद्यावृणीमहे ॥ दिवि

स्पृशं यज्ञमस्माकमश्विना जीराध्वरं कृणुतं सुम्नमिष्टये । प्राचीनरश्मिमाहुतं घृतेन तद्देवानामवोऽअद्या
वृणीमहे ॥ उपह्वये सुहवं मारुतं गणं पावकमृष्वं सख्याय शंभुवं । रायस्पोषं सौश्रवसाय धीमहि तद्देवाना
मवोऽअद्या वृणीमहे ॥ अपां पेरुं जीवधन्यं भरामहे देवाव्यं सुहवमध्वरश्रियं । सुरश्मिं सोममिन्द्रियं यमीम
हि तद्देवानामवोऽअद्या वृणीमहे ॥ सनेम तत्सुसनिता सनित्वभिर्वयं जीवा जीवपुत्राऽअनागसः । ब्रह्म
द्विषो विष्वगेनो भरेरत तद्देवानामवोऽअद्या वृणीमहे ॥ ये स्था मनोर्यज्ञियास्ते शृणोतन यद्वो देवाऽईमहे त
द्ददातन । जैत्रं क्रतुं रयिमद्वीरवद्यशस्तद्देवानामवोऽअद्या वृणीमहे ॥ १० ॥ महदद्य महतामा वृणीमहे
वो देवानां बृहतामनर्वणां । यथा वसु वीरजातं नशामहै तद्देवानामवोऽअद्या वृणीमहे ॥ महोऽअग्नेः समि
धानस्य शर्मण्यनागा मित्रे वरुणे स्वस्तये । श्रेष्ठे स्याम सवितुः सवीमनि तद्देवानामवोऽअद्या वृणीमहे ॥ ये
सवितुः सत्यसवस्य विश्वे मित्रस्य व्रते वरुणस्य देवाः । ते सौभगं वीरवद्गोमदप्नो दधातन द्रविणं चित्रमस्मे ॥

क्र०सं० सवितापश्चातात्सवितापुरस्तात्सवितोत्तरात्तात्सविताधरात्तात् । सवितानः सुवतुसर्वतातिंसवितानोरा अ० ७
सतांदीर्घमायुः ॥ ११ ॥ अ० ८

६७

नमोमित्रस्येतिद्वादशर्चमष्टमंसूक्तं सौर्योभितपाः सूर्योजगतीदशमीत्रिष्टुप् ॥

नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसेमहोदेवायतदृतंसपर्यत । दूरेदृशेदेवजातायकेतवेदिवस्पुत्रायसूर्यायशं
सत ॥ सामासत्योक्तिःपरिपातुविश्वतोद्यावांचयत्रततनन्नहानिच । विश्वमन्यन्निविशतेयदेजति
विश्वाहापोविश्वाहोदेतिसूर्यः॥नतेऽअदेवःप्रदिवोनिवासतेयदेतशेभिःपतरैरथर्यसि । प्राचीनमन्यदनुव
र्ततेरजऽउदन्येनज्योतिषायासिसूर्य॥येनसूर्यज्योतिषाबाधसेतमोजगच्चविश्वमुदियर्षिभानुना।तेनास्म
द्विश्वामनिरामनाहुतिमपामीवामपदुष्वप्न्यंसुव॥विश्वस्यहिप्रेषितोरक्षसिव्रतमहेळयन्नुच्चरसिस्वधाऽअ
नु।यदद्यत्वासूर्योपब्रवामहैतंनोदेवाऽअनुमंसीरतक्रतुं ॥ तंनोद्यावापृथिवीतन्नऽआपऽइंद्रःशृण्वंतुमरुतो ६७
हवंवचः।माशूनेभूमसूर्यस्यसंदृशिभद्रंजीवंतोजरणामशीमहि॥१२॥ विश्वाहात्वासुमनसःसुचक्षसःप्रजा

वंतोऽअनमीवाऽअनागसः । उद्यंतंत्वामित्रमहोदिवेदिवेज्योग्जीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ महिज्योतिर्बिभ्रतं त्वाविचक्षणभास्वंतंचक्षुषेचक्षुषेमयः । आरोहंतंबृहतःपाजसस्परिवयंजीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ यस्यतेविश्वाभुवनानिकेतुनाप्रचेरतेनिचविशंतेऽअक्तुभिः । अनागास्त्वेनहरिकेशसूर्याह्नाह्नानोवस्यसावस्यसोदिहि ॥ शंनोभवचक्षसाशंनोऽअह्नाशंभानुनाशंहिमाशंघृणेन । यथाशमध्वञ्छमसद्दुरोणेतत्सूर्यद्रविणंधेहिचित्रं ॥ अस्माकंदेवाऽउभयायजन्मनेशर्मयच्छतद्विपदेचतुष्पदे । अदत्पिबदूर्जयमानमाशितं तदस्मेशंयोररपोदधातन ॥ यद्वोदेवाश्चकृमजिह्वयागुरुमनसोवाप्रयुतीदेवहेळनं । अरावायोनोऽअभिदुच्छुनायतेतस्मिन्तदेनोवसवोनिधेतन ॥ १३ ॥

अस्मिन्नइतिपंचर्चंनवमंसूक्तं मुष्कवानिंद्र इंद्रोजगती ॥

अस्मिन्नऽइंद्रपृत्सुतौयशस्वतिशिमीवतिक्रंदसिप्रावसातये यत्रगोषाताधृषितेषुखादिषुविष्वक्पतंतिदिद्यवोनृषाह्ये ॥ सनःक्षुमंतंसदनेव्यूर्णुहिगोऽअर्णसंरयिमिंद्रश्रवाय्यं । स्यामतेजयतःशक्रमेदि

ऋ०सं० नोयथावयमुश्मसितद्भसोकृधि ॥ योनोदासऽआर्योवापुरुष्टुतादेवऽइंद्रयुधयेचिकेतति । अस्माभि अ०७
ष्टेसुषहाःसंतुशत्रवस्त्वयावयंतान्वनुयामसंगमे ॥ योदभ्रेभिर्हव्योयश्चभूरिभिर्योऽअभीकेवरिवोविन्नृ अ०८
६८ षाह्ये । तंविखादेसस्निमद्यश्रुतंनरमर्वाचमिंद्रमवसेकरामहे ॥ स्ववृजंहित्वामहमिंद्रशुश्रवानानुदंवृ
षभरध्रचोदनं । प्रमुंचस्वपरिकुत्सादिहागहिकिमुत्वावान्मुष्कयोर्बद्धऽआसते ॥ १४ ॥

योवामितिचतुर्दशर्चंदशमंसूक्तं काक्षीवतीघोषा अश्विनौजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

योवांपरिज्मासुवृदश्विनारथोदोषामुषासोहव्योहविष्मता । शश्वत्तमासस्तमुवामिदंवयंपितुर्ननाम
सुहवंहवामहे ॥ चोदयतंसूनृताःपिन्वतंधियऽउत्पुरंधीरीरयतंतदुश्मसि । यशसंभागंकृणुतंनोऽअश्विना
सोमंनचारुंमघवत्सुनस्कृतं ॥ अमाजुरश्चिद्भवथोयुवंभगोनाशोश्चिदवितारापमस्यचित् । अंधस्यचि
न्नासत्याकृशस्यचिद्युवामिदाहुर्भिषजारुतस्यचित् ॥ युवंच्यवानंसनयंयथारथंपुनर्युवानंचरथायतक्ष ६८
थुः । निष्टौग्र्यमूहथुरद्भ्यस्परिविश्वेत्तावांसवनेषुप्रवाच्या ॥ पुराणावांवीर्या३प्रब्रवाजनेथोहासथुर्भिष

जांमयोभुवां । तावांनुनव्यावंसेकरामहेयंनासत्याश्रदरिर्यथादधत् ॥ १५ ॥ इयंवांमह्वेशृणुतंमेऽअ

श्विनापुत्रायेवपितरामह्यंशिक्षतं । अनापिरज्ञाऽअसजात्यामतिःपुरातस्याऽअभिशस्तेरवस्पृतं ॥ युवं
रथेनविमदायशुंध्युवंन्यूहथुःपुरुमित्रस्ययोषणां । युवंहवंवध्रिमत्याऽअगच्छतंयुवंसुषुतिंचक्रथुःपुरंध
ये ॥ युवंविप्रस्यजरणामुपेयुषःपुनःकलेरकृणुतंयुवद्वयः । युवंवंदनमृश्यदादुदूपथुर्युवंसद्योविश्पलामेत
वेकथः ॥ युवंहरेभंवृषणागुहाहितमुदैरयतंममृवांसमश्विना । युवमृबीसमुततप्तमत्रयऽओमन्वंतंचक्र
थुःसप्तवध्रये ॥ युवंश्वेतंपेदवेश्विनाश्वंनवभिर्वाजैर्नवतीचवाजिनं । चर्कृत्यंददथुर्द्रावयत्सखंभगंनन्नृ
भ्योहव्यंमयोभुवं ॥ १६ ॥ नतंराजानावदितेकुतश्चननांहोऽअश्नोतिदुरितंनकिर्भयं । यमश्विनासु
हवारुद्रवर्तनीपुरोरथंकृणुथःपत्न्यासह ॥ आतेनयातंमनसोजवीयसारथंयंवामृभवश्चक्रुरश्विना । यस्य
योगेदुहिताजायतेदिवऽउभेऽअहनीसुदिनेविवस्वतः ॥ तावर्तिर्यातंजयुषाविपर्वतमपिन्वतंशयवेधेनुम

क्र०सं० श्विना । दृकंस्यचिद्दर्तिकामंतरास्यांद्युवंशचीभिर्ग्रसितामंमुंचतं ।। एतंवांस्तोमंमश्विनावकर्मातंक्षाम अ०७
भृगवोनरथं । न्यंमृक्षामयोषंणांनमर्यैनित्यंनसूनुंतनंयंदधांनाः ।। १७ ।। अ०८
६९

रथंयांतमिति चतुर्दशर्चमेकादशंसूक्तं घोषाअश्विनौजगती ।।

रथंयांतंकुहकोहवांनराप्रतिद्युमंतंसुवितायंभूषति । प्रातर्यावांणंविभ्वंविशेविशेवस्तोर्वस्तोर्वहमानं धियाशमि ।। कुहस्विद्दोषाकुहवस्तोरश्विनाकुहाभिपित्वंकरतःकुहोषतुः । कोवांशयुत्राविधवेवदेवरं मर्यंनयोषांकृणुतेसधस्थऽआ ।। प्रातर्जरेथेजरणेवकापयावस्तोर्वस्तोर्यजतागच्छथोगृहं । कस्यध्वस्रा भवथःकस्यवानराराजपुत्रेवसवनावगच्छथः ।। युवांमृगेवंवारणामृगण्यवोदोषावस्तोर्हविषानिह्वयाम हे । युवंहोत्रामृतुथाजुहतेनरेषंजनायवहथःशुभस्पती ।। युवांहघोषापर्यश्विनायतीराज्ञऽऊचेदुहितापृ च्छेवांनरा । भूतंमेऽअह्नऽउतभूतमक्तवेश्वावतेरथिनेशक्तमर्वते ।। १८।। युवंकवीष्ठःपर्यश्विनारथंविशो नकुत्सोजरितुर्नशायथः । युवोर्हमक्षापर्यश्विनामध्वासाभरतनिष्कृतंनयोषणा ।। युवंहभुज्युंयुवमश्वि ६९

नावशंयुवंशिंजारंमुशनामुपारथुः । युवोररांबापरिसख्यमासतेयुवोरवमवंसासुम्नमाचके ॥ युवंहकृशं युवमंश्विनाशयुंयुवंविधंतंविधवांमुरुष्यथः । युवंसनिभ्यःस्तनयंतमश्विनापव्रजमूर्णुथःसप्तास्यं ॥ ज निष्टयोषांपतयंत्कनीनकोविचारुहन्वीरुधोदंसनाऽअनु । आस्मैरीयंतेनिवनेवसिंधवोस्माऽअह्नेभवति तत्पतित्वनं ॥ जीवंरुदंतिविमंयंतेऽअध्वरेदीर्घामनुप्रसितिंदीधियुर्नरः । वामंपितृभ्योयऽइदंसंमेरिरेमयः पतिभ्योजनंयःपरिष्वजे ॥ १९ ॥ नतस्यंविद्मतदुषुप्रवोचतयुवाहयद्युवत्याःक्षेतियोनिषु । प्रियोस्रि यस्यवृषभस्यरेतिनोगृहंगमेमाश्विनातदुंश्मसि ॥ आवांमगन्सुमतिर्वाजिनीवसून्यंश्विनाहृत्सुकामाऽ अयंसत । अभूतंगोपामिथुनाशुभस्पतीप्रियाऽअर्यम्णोदुर्याँऽअशीमहि ॥ तामंदसानामनुंषोदुरोणऽ आधत्तंरयिंसहवीरंवचस्यवे । कृतंतीर्थंसुप्रपाणंशुभस्पतीस्थाणुंपथेष्ठामपंदुर्मतिंहतं ॥ कंस्विदद्यकंत मास्वश्विनाविक्षुदस्रामादयेतेशुभस्पती । कऽईंनियेमेकतमस्यंजग्मतुर्विप्रस्यवायजमानस्यवागृहं ॥ २०

समानमितिऋत्र्यात्मकंद्वादशंसूक्तं घोषेयःसुहस्त्योश्विनौजगती ॥

क्र०सं० समानमुत्यंपुरुहूतमुक्थ्यं१रथंत्रिचक्रंसवनागनिग्मतं । परिज्मानंविदथ्यंसुवृक्तिभिर्वयंव्युष्टाऽउषसोहवामहे ॥ अ०७
प्रातर्युजंनासत्याधितिष्ठथःप्रातर्यावाणंमधुवाहनंरथं । विशोयेनगच्छंथोयज्वरीर्नराकीरेश्चि अ०८
७० द्यज्ञंहोतृमंतमश्विना ॥ अध्वर्युंवामधुपाणिंसुहस्त्यमग्निधंवाधृतदक्षंदमूनसं । विप्रस्यवायत्सवनानिग
च्छथोतऽआयातंमधुपेयमश्विना ॥ २१ ॥

अस्तेवेत्येकादशर्चंत्रयोदशंसूक्तं आंगिरसःकृष्णइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

अस्तेवसुप्रंतरंत्वायमस्यन्भूषन्निवप्रभराम्तोमंमस्मै । वाचाविप्रास्तरतवाचंमर्योनिरामयजरितःसो
मऽइंद्रं ॥ दोहेनगामुपशिक्षासखायंप्रबोधयजरितजारमिंद्रं । कोशंनपूर्णंवसुनान्यृष्टमाच्यावयमघदेया
यशूरं ॥ किमंगत्वामघवन्भोजमाहुःशिशीहिमाशिशयंत्वाशृणोमि । अप्नस्वतीममधीरस्तुशक्रवसुविदं
भगमिंद्राभरानः ॥ त्वांजनाममसत्येष्विंद्रसंतस्थानाविह्वयंतेसमीके । अत्रायुजंकृणुतेयोहविष्मान्ना ७०
सुन्वतासख्यंवष्टिशूरः ॥ धनंनस्पंद्रंबहुलंयोऽअस्मैतीव्रान्सोमाँऽआसुनोतिप्रयस्वान् । तस्मैशत्रून्त्सु

तुकान्प्रातरह्नोनिस्वष्टान्युवतिर्हंतिवृत्रं ॥ २२ ॥ यस्मिन्वयंदधिमाशंसमिंद्रेयःशिश्रायमघवाकाममस्मे । आराच्चित्सन्भयतामस्यशत्रुर्न्यस्मैद्युम्नाजन्यानमंतां ॥ आराच्छत्रुमपबाधस्वदूरमुग्रोयःशंबःपुरुहूतेन । अस्मेधेहियवमद्गोमदिंद्रकृधीधियंजरित्रेवाजरत्नां ॥ प्रयमंतर्वृषसवासोऽअग्मन्तीव्राःसोमाबहुलांतासऽइंद्रं । नाहंदामानंमघवानियंसन्निसुन्वतेवहतिभूरिवामं ॥ उतप्रहामतिदीव्याजयातिकृतंयच्छ्वघ्नीविचिनोतिकाले । योदेवकामोनधनारुणद्धिसमित्तंरायासृजतिस्वधावान् ॥ गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २३ ॥ इतिदशमेमंडलेतृतीयोनुवाकः ॥

चतुर्थेनुवाकेष्टादशसूक्तानि तत्रअच्छामइत्येकादशर्चं प्रथमंसूक्तं कृष्णइंद्रो जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ॥

अच्छामऽइंद्रंमतयःस्वर्विदःसध्रीचीर्विश्वाऽउशतीरनूषत । परिष्वजंतेजनयोयथापतिंमर्यंनशुंध्युंम

ऋ०सं० घवानमूतये ॥ नघात्वद्रिगपवेतिमेमनस्त्वेऽइत्कामंपुरुहूतशिश्रय । राजेवदस्मनिषदोऽधिबर्हिष्यस्मि अ०७
न्त्सुसोमेऽवपानमस्तुते ॥ विषूवृदिन्द्रोऽअमतेरुतक्षुधःसऽइद्रायोमघवावस्वऽईशते । तस्येदिमेप्रवणेसप्त अ०८
७१ सिंधवोवयोवर्धंतिवृषभस्यशुष्मिणः ॥ वयोनवृक्षंसुपलाशमासदन्त्सोमासऽइंद्रंमंदिनश्चमूषदः । प्रैषा
मनीकंशवसादविद्युतद्विदत्स्व१र्मनवेज्योतिरार्यं ॥ कृतंनश्वघ्नीविचिनोतिदेवनेसंवर्गंयन्मघवासूर्यंजय
त् । नतत्तेऽअन्योऽअनुवीर्यंशकन्नपुराणोमघवन्नोतनूतनः ॥ २४ ॥ विशंविशंमघवापर्यशायतजना
नांधेनाऽअवचाकशद्वृषा । यस्याहशक्रःसवनेषुरण्यतिसतीव्रैःसोमैःसहतेपृतन्यतः ॥ आपोनसिंधुम
भियत्समक्षरन्त्सोमासऽइंद्रंकुल्याऽइवह्रदं । वर्धंतिविप्रामहोऽअस्यसादनेयवंनवृष्टिर्दिव्येनदानुना ॥
वृषानक्रुद्धःपतयद्रजःस्वायोऽअर्यपत्नीरकृणोदिमाऽअपः । ससुन्वतेमघवाजीरदानवेऽविंदज्ज्योतिर्मनवे
हविष्मते ॥ उज्जायतांपरशुर्ज्योतिषासहभूयाऽऋतस्यसुदुघापुराणवत् । विरोचतामरुषोभानुनाशु ७१
चिःस्व१र्णशुक्रंशुशुचीतसत्पतिः ॥ गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाध

नान्यस्माकेंनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नः परिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रः पुरस्तादुतम

ध्यतोनः सखासखिभ्योवरिवः कृणोतु ॥ २५ ॥

आयात्वित्येकादशर्चंद्वितीयंसूक्तं कृष्णइंद्रोजगती आद्यास्तिस्रोंत्येद्वेचत्रिष्टुभः ॥

आयात्विंद्रः स्वपतिर्मदाययोधर्मणातूतुजानस्तुविष्मान् । प्रत्वक्षाणोऽअतिविश्वासहांस्यपारेणम हताद्वृष्ण्येन ॥ सुष्ठामारथः सुयमाहरींतेमिम्यक्षवज्रोनृपतेगभस्तौ । शीभंराजन्त्सुपथायांह्यर्वाङ्वर्धा मतेपपुषोवृष्ण्यानि ॥ एंद्रवाहोनृपतिंवज्रबाहुमुग्रमुग्रासस्तविषासऽएनं । प्रत्वक्षसंवृषभंसत्यशुष्म मेमंस्मत्रासधमादोवहंतु ॥ एवापतिंद्रोणसाचंसचेतसमूर्जः स्कंभंधरुणऽआवृषायसे । ओजः कृष्वसंगृ भायत्वेऽअप्यसोयथाकेनिपानामिनोवृधे ॥ गमन्नस्मेवसून्याहिशंसिषंस्वाशिषंभरमायाहिसोमिनः । त्वमीशिषेसास्मिन्नासंत्सिबर्हिष्यंनाधृष्यातवपात्राणिधर्मणा ॥ २६ ॥ पृथक्प्रायन्प्रथमादेवहूतयोकृं ण्वतश्रवस्यानिदुष्टरा। नयेशेकुर्यज्ञियांनावमारुहमीर्मैवतेन्यंविशंतकेपयः॥एवैवापागपरेसंतुदूढ्योश्वाये

ऋ०स० षांदुयुंजंऽआयुयुत्रे।इत्थायेप्रागुपरेसंतिदावनेंपुरूणियत्रवयुनानिभोजना॥गिरीँऽरज्राञ्रेजमानाँऽअधा अ०७
७२ रयद्यौःक्रंददंतरिक्षाणिकोपयत् ।सुमीचीनेधिषणेविष्कंभायतिवृष्णःपीत्वामदंऽउक्थानिशंसति॥इमंबि अ०८
भर्मिसुकृतंतेऽअंकुशंयेनारुजासिमघवञ्छफारुजः । अस्मिन्त्सुतेसवनेऽअस्त्वोक्यंसुतऽइष्टौमघवन्बो
ध्याभगः।गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां।वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम
॥बृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृ
णोतु ॥ २७ ॥ दिवस्परीतिद्वादशर्चंतृतीयंसूक्तं वत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप ॥

दिवस्परिप्रथमंजज्ञेऽअग्निरस्मद्द्वितीयंपरिजातवेदाः । तृतीयमप्सुनृमणाऽअजस्रमिंधानऽएनंजर
तेस्वाधीः ॥ विद्मातेऽअग्नेत्रेधात्रयाणिविद्मातेधामविभृतापुरुत्रा । विद्मातेनामपरमंगुहायद्विद्मातमु
त्संयतंऽआजगंथ ॥ समुद्रेत्वानृमणाऽअप्स्वं१तर्नृचक्षाऽईधेदिवोऽअग्नऽऊधन् । तृतीयेत्वारजसित ७२
स्थिवांसमपामुपस्थेमहिषाऽअवर्धन् ॥ अक्रंददग्निःस्तनयन्निवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमञ्जन् । सद्यो

जंज्ञानोविहीमिद्धोऽअख्यदारोदसीभानुनाभात्यंतः ॥ श्रीणामुदारोधरुणोरयीणांमनीषाणांप्रार्पणः
सोमंगोपाः । वसुःसूनुःसहसोऽअप्सुराजाविभात्यग्रंऽउषसामिधानः ॥ विश्वस्यकेतुर्भुवनस्यगर्भऽआ
रोदसीऽअपृणाज्जायमानः । वीळुंचिदद्रिमभिनत्परायंजनायदग्निमयजंतपंच ॥ २८ ॥ उशिक्पाव
कोऽअरतिःसुमेधामर्तेष्वग्निरमृतोनिधायि । इयर्तिधूममरुषंभरिभ्रदुच्छुक्रेणशोचिषाद्यामिनक्षन् ॥ दृ
शानोरुक्मऽउर्वियाव्यद्यौदुर्मर्षमायुःश्रियेरुचानः । अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभिर्यदेनंद्यौर्जनयत्सुरेताः ॥
यस्तेऽअद्यकृणवद्भद्रशोचेपूपंदेवघृतवंतमग्ने ॥ प्रतंनयप्रतरंवस्योऽअच्छाभिसुम्नंदेवभक्तंयविष्ठ ॥ आ
तंभजसौश्रवसेष्वग्नऽउक्थऽउक्थऽआभजशस्यमाने । प्रियःसूर्येप्रियोऽअग्नाभवात्युज्जातेनभिनदद्
ज्जनित्वैः ॥ त्वामग्नेयजमानाऽअनुद्यून्विश्वावसुदधिरेवार्याणि । त्वयासहद्रविणमिच्छमानाव्रजंगोमं
तमुशिजोविवव्रुः ॥ अस्ताव्यग्निर्नरांसुशेवोवैश्वानरऽऋषिभिःसोमगोपाः। अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवा
धत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥ २९ ॥ ॥ इतिसप्तमाष्टकेऽअष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥

इति सप्तमाष्टकः समाप्तः

अथाष्टमाष्टकप्रारंभः

प्रहोतादशजगृम्माष्टौ सप्तगुर्वैकुंठमिंद्रंतुष्टाव विकुंठानामासुरींदत्तलयंपुत्रमिच्छंती महत्तपस्तेपे तस्याःस्वयमेवेंद्रःपुत्रोजज्ञे सस
प्तगुस्तुतिसंहृष्ट आत्मानमुत्तरैस्त्रिभिस्तुष्टावाहंभुवमेकादशांत्येत्रिष्टुभौ सप्तमीचाहंदामंत्योपाद्येचत्रिष्टुभौ प्रवोमहेसप्तद्विजगत्या
द्यंतंकेतेभिसारिण्यौ वषट्कारेणवृक्णेषुभ्रातृषु सौचीकोग्निरपःप्रविश्यदेवैःसमवददुत्तरैस्त्रिभिर्महत्तन्नवात्रयुजोग्निवाक्यं विश्वइत्यु
त्तरं चषट्कमयुजोदेवानांयमैच्छामेत्युत्तरंचैकादशकं तदद्येतितुद्वचोग्ने स्तंतुमाद्याजगत्योष्टमीवर्जंतांसुषट्बृहदुक्थोवामदेव्योवादूरेष्टा
विंदंतेसप्तवैश्वदेवंतु चतुर्थ्याद्यास्तिस्रोजगत्यः पराणिचत्वारिसूक्तान्युक्ताऋषयो द्वैपदेत्वत्रिमंडलेथैहक्ष्वाकोराजासमातिर्गौपायना
न्बंध्वादीन्पुरोहितांस्त्यक्त्वान्यौमायाविनौश्रेष्ठतमौमत्वापुरोदधे तमितरेक्रुद्धा अभिचेरुरथतौमायाविनौ सुबंधोःप्राणानाचिक्षिपतु
रथास्यभ्रातरस्त्रयो माप्रगामेतिषट्कंगायत्रं स्वस्त्ययनंजप्त्वा यत्तइतिद्वादशर्चंमानुष्टुभं मनआवर्तनंजेपुः प्रतारीतिदशर्चं चतस्रोनि
र्ऋत्यपनोदार्थंजेपुश्चतुर्थ्यांसोमंचास्तुवन्मृत्योरपगमायोत्तराभ्यांदेवीमसुनीतिं सप्तम्यांलिंगोक्तदेवताः शिष्टाभिःपङ्क्तिमहापङ्क्ति
पङ्क्त्युत्तराभिर्द्यावापृथिव्यौ समिंद्रेतींद्रंचार्धर्चेनाजनमितिद्वादशर्चंआनुष्टुभे चतसृभिरसमातिमस्तुवन्पंचम्यैंद्रंषष्ट्यागस्त्यस्यस्व
सा मातैषांराजानमस्तौत्पराभिःसुबंधोर्जीवमाह्वयंस्तमंत्ययालब्धसंज्ञमस्पृशन्पंचाद्यागायत्र्योष्टम्याद्येपङ्क्ती इदमित्थासप्ताधिका
नाभानेदिष्ठोमानवोवैश्वदेवंतव ॥ १ ॥

प्रहोतेतिदशर्चंचतुर्थंसूक्तं वत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप् ॥

१ हरिः ओम् ॥ प्रहोताजातोमहान्नभोविन्नृषद्वासीदद्पामुपस्थे । दधिर्योधायिसतेवयांसियंतावसूनिवि
धतेतनूपाः ॥ इमंविधंतोऽअपांसधस्थेपशुंननष्टंपदैरनुग्मन् । गुहाचतंतमुशिजोनमोभिरिच्छंतोधीरा
भृगवोविंदन् ॥ इमंत्रितोभूर्यविंददिच्छन्वैभूवसोमूर्धन्यघ्न्यायाः ॥ सशेवृधोजातऽआहर्म्येषुनाभिर्युवा
भवतिरोचनस्य ॥ मंद्रंहोतारमुशिजोनमोभिःप्रांचंयज्ञंनेतारमध्वराणां । विशामकृण्वन्नरतिंपावकंह
व्यवाहंदधतोमानुषेषु ॥ प्रभूर्जयंतंमहांविपोधांमूराऽअमूरंपुरांदर्माणं । नयंतोगर्भंवनांधियंधुर्हिरिश्मश्रुं
नार्वाणंधनर्चं ॥ १ ॥ निपस्त्यासुत्रितःस्तभूयन्परिवीतोयोनौसीददंतः । अतःसंगृभ्याविशांदमूनावि
धर्मणायंत्रैरीयतेनॄन् ॥ अस्याजरासोदमामरित्राऽअर्चद्धूमासोऽअग्नयःपावकाः । श्वितीचयःश्वात्रा
सोभुरण्यवोवनर्षदोवायवोनसोमाः ॥ प्रजिह्वयाभरतेवेपोऽअग्निःप्रवयुनानिचेतसापृथिव्याः । तमाय
वःशुचयंतंपावकंमंद्रंहोतारंदधिरेयजिष्ठं ॥ द्यावायमग्निंपृथिवीजनिष्टामापस्त्वष्टाभृगवोयंसहोभिः ॥ १

ईळेन्यं प्रथमं मातरिश्वा देवास्ततक्षुर्मनवे यजत्रं ॥ यत्वा देवा दधिरे हव्यवाहं पुरुस्पृहो मानुषासो यजत्रं । स यामन्नग्ने स्तुवते वयो धाः प्रदेवयन्यशसः सं हि पूर्वीः ॥ २ ॥

जगृभ्मेत्यष्टर्चं पंचमं सूक्तं वैकुंठः सप्तगुरिंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

जगृभ्मा ते दक्षिणमिंद्र हस्तं वसूयवो वसुपते वसूनां । विद्मा हि त्वा गोपतिं शूर गोनामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ स्वायुधं स्ववसं सुनीथं चतुःसमुद्रं धरुणं रयीणां । चर्कृत्यं शंस्यं भूरिवारमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ सुब्रह्माणं देववंतं बृहंतमुरुं गभीरं पृथुबुध्नमिंद्र । श्रुतऋषिमुग्रमभिमातिषाहमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ सनद्वाजं विप्रवीरं तरुत्रं धनस्पृतं शूशुवांसं सुदक्षं । दस्युहनं पूर्भिदमिंद्र सत्यमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ अश्वावंतं रथिनं वीरवंतं सहस्रिणं शतिनं वाजमिंद्र । भद्रव्रातं विप्रवीरं स्वर्षामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ ३ ॥ प्र सप्तगुमृतधीतिं सुमेधां बृहस्पतिं मतिरच्छा जिगाति । यऽआंगिरसो नमसोपसद्योऽस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ वनीवानो मम दूतासऽइंद्रं स्तोमाश्चरंति सुमतीरियानाः । हृदिस्पृशो मनसा व

 च्यमानाऽअस्मभ्यंचित्रंवृषणंरयिंदाः ॥ यत्त्वायामिदुद्धितन्नेऽइंद्रबृहंतंक्षयमसंमंजनानां । अभित
द्यावापृथिवीगृणीतामस्मभ्यंचित्रंवृषणंरयिंदाः ॥ ६ ॥

अहंभुवमित्येकादशर्चंषष्ठंसूक्तं वैकुंठइंद्रो वैकुंठइंद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ॥

अहंभुवंवसुनःपूर्व्यस्पतिरहंधनानिसंजयामिशश्वतः । मांहवंतेपितरंनजंतवोहंदाशुषेविभंजामि
भोजनं ॥ अहमिंद्रोरोधोवक्षोऽअथर्वणस्त्रितायगाऽअंजनयमहेरधि । अहंदस्युंभ्यःपरिनृम्णमाददेगो
त्राशिक्षंदधीचेमातरिश्वने ॥ मह्यंत्वष्टावज्रमतक्षदायसंमयिदेवासोऽवृजन्नपिक्रतुं । ममानीकंसूर्यस्येव
दुष्टरंमामार्यंतिकृतेनकर्त्वेनच ॥ अहमेतंगव्ययमश्व्यंपशुंपुरीषिणंसायकेनाहिरण्ययं । पुरूसहस्रानि
शिशामिदाशुषेयन्मासोमासऽउक्थिनोऽअमंदिषुः ॥ अहमिंद्रोनपराजिग्यऽइद्धनंनमृत्यवेवतस्थेकदा
चन । सोममिन्मासुन्वंतोयाचतावसुनमेपूरवःसख्येरिषाथन ॥५ ॥ अहमेताञ्छाश्वसतोद्वाद्वेंद्रंयेवज्रंयु
धयेकृण्वत । आह्वयमानाँऽअवहन्मनाहनंदृळ्हावदन्ननमस्युर्नमस्विनः ॥ अभीदमेकमेकोऽअस्मिनि

षाळ्भीह्वाकिमुत्रयंःकरंति । खलेनपर्षान्प्रतिहन्मिभूरिकिमानिंदतिशत्रवोनिंद्राः ॥ अहंगुंगुभ्यो॑ऽ अतिथिग्वमिष्कंरमिषंनवृत्रतुरंविक्षुधारयं । यत्पर्णयघ्नऽउतवांकरंजहेप्राहंमहेवृत्रहत्येऽअशुश्रवि ॥ प्रमेनमींसाप्यऽइषेभुजेभूद्गवामेषेसख्याकृणुतद्विता । दिद्युंयदस्यसमिथेषुमंहयमादिदेंनंशंस्यंमुक्थ्यंकरं ॥ प्रनेमंस्मिन्ददृशेसोमोंऽअंतर्गोपानेमंमाविरस्थाकृणोति । सतिग्मशृंगंवृषभंयुयुत्सन्द्रुहस्तंस्थौबहुलेबद्धोऽअंतः ॥ आदित्यानांवसूनांरुद्रियांणांदेवोदेवानांनमिनामिधामं । तेमांभद्रायशवसेततक्षुरपराजितमस्तृतमषाह्ळं ॥ ६ ॥

अहंदामित्येकादशर्चंसप्तमंसूक्तं वैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगती द्वितीयांत्येत्रिष्टुभौ ॥

अहंदांगृणतेपूर्व्यंवस्वहंब्रह्मंकृणवंमह्यंवर्धनं । अहंभुवंयजमानस्यचोदितायंज्वनःसाक्षिविश्वंस्मिन्भरें ॥ मांधुरिंद्रंनामदेवतांदिवश्चग्मश्चापांचजंतवः । अहंहरीवृषणाविव्रंतारघूऽअहंवज्रंशवसेधृष्णवाददे॥ अहमत्कंकवयेंशिश्नथंहथैरहंकुत्समावमाभिरूतिभिः । अहंशुष्णस्यश्नथितावधर्यमंनयोररऽआ

ऋ०सं० यैंनामदस्यंवे ॥ अहंपितेवंवेतसूँरभिष्टंयेतुग्रंकुत्सांयस्मदिंभंचरंधयं । अहंभुवंयजंमानस्यराजनिप्रय अ०८
क्षेरेतुजंयेनप्रियाधृषें ॥ अहंरंधयंमृगंयंश्रुतर्वणेयन्माजिंहीतवयुनांचनानुषक् । अहंवेशंनम्रमायवेंकर अ०५
३ महंसव्यांयपड्गृंभिमरंधयं ॥ ७ ॥ अहंसयोनवंवास्त्वंबृहद्रंथंसंवृत्रेवदासंरत्रहारुंजं । यद्वर्धयंतंप्रथयंत
मानुषग्दूरेपारेरजंसोरोचनाकंरं ॥ अहंसूर्यस्यपरिंयाम्याशुभिःप्रैतशेभिर्वहंमानऽओजंसा । यन्मांसा
वोमनुंषऽआहंनिर्णिजऽऋधंक्कृषेदासंकृत्व्यंहथैः ॥ अहंसंप्तहानहुंषोनहुष्टरःप्राश्रांवयंशवंसातुर्वशंयदुं ।
अहंन्यं१न्यंसहंसासहंस्करंनवव्राधंतोनवतिंचंवक्षयं ॥ अहंसप्तस्रवतोंधारयंवृषांद्रवित्न्वंःपृथिव्यांसी
राऽअधिं । अहमर्णांसिविर्तिरामिसुक्रतुंर्युधाविंदंमनंवेगातुमिष्टयें ॥ अहंतदांसुधारयंयदांसुनदेवश्चनत्व
ष्टाधांरयद्रुशंत् । स्पार्हंगवामूधंःसुवक्षणास्वामधोर्मधुंश्वात्र्यंसोमंमाशिरं ॥ एवादेवाँऽइंद्रोंविव्येनृन्प्र
च्यौत्नेनंमघवांसत्यरांधाः । विश्वेत्तातेहरिवःशचीवोभितुरासंःस्वयशोगृणंति ॥ ८ ॥ ३

प्रवोमहइतिसप्तर्चंमष्टमंसूक्तं वैकुंठइंद्रो वैकुंठइंद्रआद्यांत्येद्वेद्वेजगत्यौ तृतीयादिद्वेअभिसारिण्यौ पंचमीत्रिष्टुप् ॥

प्रवोमहेमंदमानायांधसोर्चाविश्वानरायविश्वाभुवे । इंद्रस्ययस्यसुमखंसहोमहिश्रवोनृम्णंचरोदसीसपर्यतः ॥ सोचिन्नुसख्यानर्यऽइनस्तुतश्चर्कत्यऽइंद्रोमावतेनरे । विश्वासुधूर्षुवाजकृत्येषुसत्पतेवृत्रेवाप्स्वं१भिशूरमंदसे ॥ केतेनरऽइंद्रयेतऽइषेयेतेसुम्नंसधन्यं१मियक्षान् । केतेवाजायासुर्यायहिन्विरेकेऽअप्सुस्वासूर्वरासुपौंस्ये ॥ भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहान्भुवोविश्वेषुसवनेषुयज्ञियः । भुवोनॄँश्च्यौत्नोविश्वस्मिन्भरेज्येष्ठश्चमंत्रोविश्वचर्षणे ॥ अवानुकंज्यायान्यज्ञवनसोमहींतऽओमात्रांकृष्टयोविदुः । असोनुकमजरोवर्धाश्चविश्वेदेतासवनातूतुमाकृषे ॥ एताविश्वासवनातूतुमाकृषेस्वयंसूनोसहसोयानिदधिषे । वरायतेपात्रंधर्मणेतनायज्ञोमंत्रोब्रह्मोद्यतंवचः ॥ येतेविप्रब्रह्मकृतःसुतेसचावसूनांचवसुनश्चदावने । प्रतेसुम्नस्यमनसापथाभुवन्मदेसुतस्यसोम्यस्यांधसः ॥ १ ॥

महत्तदितिनवर्चनवमंसूक्तं युजामग्निर्ऋषिः देवादेवताः अयुजांदेवाऋषयोग्निर्देवतात्रिष्टुप् ॥

महत्तदुल्बंस्थविरंतदासीद्येनाविष्टितःप्रविवेशिथापः । विश्वाऽअपश्यद्बहुधातेऽअग्नेजातवेदस्त

क०सं० न्वोदेवऽएकः ॥ कोमांददर्शकतमःसदेवोयोमेंतन्वोबहुधापर्यपंश्यत् । क्वाहंमित्रावरुणाक्षियंत्यग्नेर्विश्वाः अ०८
समिधोदेवयानीः ॥ ऐच्छांमत्वाबहुधाजांतवेदःप्रविष्टमग्नेऽअप्स्वोषंधीषु । तंत्वांयमोऽअंचिकेच्चित्रभा अ०१
४ नोदशांतरुष्यादतिरोचमानं ॥ होत्रादहंवरुणबिभ्यंदायन्नेदेवमांयुनजन्नत्रदेवाः । तस्यंमेतन्वोबहुधा
निविष्टाऽएतमर्थंनचिकेताहमग्निः ॥ एहिमनुर्देवयुर्यज्ञकांमोरंकृत्यातमंसिक्षेष्यग्ने । सुगान्पथःकृणुहि
देवयानान्वहंहव्यानिसुमनस्यमांनः ॥ १० ॥ अग्नेःपूर्वेभ्रातरोऽअर्थमेतंरथीवाध्वांनमन्वावरीवुः । त
स्मांद्भियावरुणदूरमांयंगौरोनक्षेप्नोरविजेज्यायाः ॥ कुर्मस्तऽआयुरजरंयदग्नेयथांयुक्तोजांतवेदोनरि
ष्याः । अथांवहासिसुमनस्यमांनोभागंदेवेभ्योहविषःसुजात ॥ प्रयाजान्मेऽअनुयाजांश्चकेवलानूर्जं
स्वन्तंहविषोदत्तभागं । घृतंचापांपुरुषंचौषधीनामग्नेश्चंदीर्घमायुरस्तुदेवाः ॥ तवंप्रयाजाऽअनुयाजाश्च
केवलऽऊर्जस्वंतोहविषःसंतुभागाः । तवाग्नेयज्ञो३यमंस्तुसर्वस्तुभ्यंनमंतांप्रदिशश्चतस्रः ॥ ११ ॥ ४

विश्वेदेवाइतिषळृचंदशमंसूक्तं अग्निर्ऋषिः देवास्त्रिष्टुप् ॥

विश्वेदेवाःशास्तनमायथेहहोतावृतोमनवैयन्निषद्य । प्रमेब्रूतभागधेयंयथावोयेनपथाहव्यमावोव हानि ॥ अहंहोतान्यसीदंयजीयान्विश्वेदेवामरुतोमाजुनंति । अहरहरश्विनाध्वर्यवंवांब्रह्मासमिद्भवति साहुतिर्वां ॥ अयंयोहोताकिरुसयमस्यकमप्यूहेयत्समंजंतिदेवाः । अहरहर्जायतेमासिमास्यथादेवादधिरेहव्यवाहं॥मांदेवादधिरेहव्यवाहमपम्लुक्तंबहुकृच्छ्राचरंतं।अग्निर्विद्वान्यज्ञंनःकल्पयातिपंचयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं ॥ आवोयक्ष्यमृतत्वंसुवीरंयथावोदेवावरिवःकराणि । आबाह्वोर्वज्रमिंद्रस्यधेयामथेमाविश्वाःपृतनाजयाति॥त्रीणिशतात्रीसहस्राण्यग्निंत्रिंशच्चदेवानवचासपर्यन् । औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धोतारंन्यसादयंत ॥ १२ ॥

यमैच्छामेत्येकादशर्चस्यैकादशंसूक्तं देवाऋषयः अग्निर्देवता चतुर्थीपंचम्योरग्निर्ऋषिः देवादेवताः आद्याःपंचाष्टमीचत्रिष्टुभःशिष्टाजगत्यः ॥

यमैच्छामनसासोऽ३यमागाद्यज्ञस्यविद्वान्परुषश्चिकित्वान् । सनोयक्षद्देवतातायजीयान्निहिषत्स

ऋ०सं० दंतंरः पूर्वाँऽअस्मत् ॥ अरांधिहोतांनिषदायजीयानभिप्रयांसिसुधितानिहिख्यत् । यजांमहैयज्ञियान्हं अ०८
तंदेवाँऽईळांमहाऽईड्याँऽआज्येन ॥ साध्वीमंकर्देववीतिंनोऽअद्ययज्ञस्यंजिह्वामंविदामगुह्यां । सऽआ अ०१
५ युरागांत्सुरभिर्वसांनोभद्रामंकर्देवहूंतिंनोऽअद्य ॥ तदद्यवाचःप्रथमंमंसीययेनासुराँऽअभिदेवाऽअसां
म । ऊर्जादऽउतयज्ञियासःपंचंजनाममंहोत्रंजुषध्वं ॥ पंचजनाममंहोत्रंजुषंतांगोजांताऽउतयेयज्ञियां
सः । पृथिवीनःपार्थिवात्पात्वंहंसोंतरिंक्षंदिव्यात्पांत्वस्मान् ॥ १३ ॥ तंतुंतन्वन्रजंसोभानुमन्विहिज्यो
तिष्मतःपथोरंक्षधियाकृतान् । अनुल्बणंवंयतजोगुंवामपोमनुंर्भवजनयादैव्यंजनं ॥ अक्षानहोनह्यत
नोतसोम्याऽइष्कृणुध्वंरशनाऽओतपिंशत । अष्टावंधुरंवहताभितोरथंयेनंदेवासोऽअनंयन्नभिप्रियं ॥
अश्मन्वतीरीयतेसंरभध्वमुत्तिष्ठतप्रतंरतासखायः । अत्राजहामयेऽअसन्नशेवाःशिवान्वयमुत्तरेमाभि
वाजान् ॥ त्वष्टांमायावेदपसांमपस्तंमोबिभ्रत्पात्रांदेवपानांनिशंतमा । शिशीतेनूनंपरशुंस्वायसंयेनंवृश्चा ५
देतंशोब्रह्मणस्पतिः ॥ सतोनूनंकवयःसंशिशीतवाशींभिर्याभिरमृतांयतक्षथ । विद्वांसःपदागुह्यांनिकर्त

नयेनदेवासोऽअमृतत्वमानशुः ॥ मर्मी घोषमिदंधुर्वंतसमासन्यपाच्येनमनंसोतजिह्वया । सविश्वाहासुम नायोग्याऽअभिसिंषासनिर्वनतेकारऽइज्जितिं ॥ १४ ॥

तांसुतइतिषळृचंद्वादशंसूक्तं वामदेव्योबृहदुक्थ इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

तांसुतेकीर्तिमघवन्महित्वायत्त्वाभीतेरोदसीऽअह्वयेतां । प्रावोदेवाँऽआतिरोदासमोजःप्रजायैत्व स्यैयदशिक्षऽइंद्र ॥ यदचरस्तन्वावावृधानोबलानींद्रप्रब्रुवाणोजनेषु । मायेत्सातेयानियुद्धान्याहुर्नाद्य शत्रुंननुपुराविवित्से ॥ कऽउनुतेमहिमनःसमस्यास्मत्पूर्वऽऋषयोंतमापुः । यन्मातरंचपितरंचसाकमज नयथास्तन्वःस्वायाः ॥ चत्वारितेऽअसुर्याणिनामादाभ्यानिमहिषस्यसंति । त्वमंगतानिविश्वानिवि त्सेयेभिःकर्माणिमघवञ्चकर्थ ॥ त्वंविश्वादधिषेकेवलानियान्याविर्याचगुहावसूनि । काममिन्मेमघव न्माविताारीस्त्वमाज्ञातात्वमिंद्रासिदाता ॥ योऽअदधाज्ज्योतिषिज्योतिरंतर्योऽअसृजन्मधुनासंमधूनि । अधप्रियंशूषमिंद्रायमन्मब्रह्मकृतोबृहदुक्थादवाचि ॥ १५ ॥

दूरेतदित्यष्टर्चंत्रयोदशंसूक्तं बृहदुक्थइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥ अ०८

दूरेतन्नामगुह्यंपराचैर्यत्त्वाभीतेऽअह्वयेतांवयोधै । उदस्तभ्नाःपृथिवींद्यामभीकेभ्रातुःपुत्रान्मघवन्ति अ०१
६ त्विषाणः ॥ महत्तन्नामगुह्यंपुरुस्पृग्येनभूतंजनयोयेनभव्यं । प्रत्नंजातंज्योतिर्यदस्यप्रियंप्रियाःसमविशंतपंच ॥
आरोदसीऽअपृणादोतमध्यंपंचदेवाँऋतुशःसप्तसप्त । चतुस्त्रिंशतापुरुधाविचष्टेसरूपेण
ज्योतिषाविव्रतेन ॥ यदुषऔच्छःप्रथमाविभानामजनयोयेनपुष्टस्यपुष्टं । यत्तेजामित्वमवरंपरस्या
महन्महत्याऽअसुरत्वमेकं ॥ विधुंदद्राणंसमनेबहूनांयुवानंसंतंपलितोजगार । देवस्यपश्यकाव्यंमहि
त्वाद्याममारसह्यःसमान ॥१६॥ शाकमनाशाकोऽअरुणःसुपर्णऽआयोमहःशूरःसनादनीळः । यच्चिकेत
सत्यमित्तन्नमोघंवसुस्पार्हमुतजेतोतदाता ॥ ऐभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानियेभिरौक्षद्वृत्रहत्यायवज्री । ये ६
कर्मणःक्रियमाणस्यमह्नऽऋतेकर्ममुदजायंतदेवाः ॥ युजाकर्माणिजनयन्विश्वौजाऽअशस्तिहाविश्वमनास्तुराषाट् । पीत्वीसोमस्यदिवऽआवृधानःशूरोनिर्युधाधमद्दस्यून् ॥ १७ ॥

इदंतइतिसप्तर्चंचतुर्दशंसूक्तं बृहदुक्थोवामदेव्योविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् चतुर्थ्यादितिस्रोजगत्यः ॥

इदंतऽएकंपरऊंतऽएकंतृतीयेनज्योतिषासंविशस्व । संवेशनेतन्वं१श्चारुरेधिप्रियोदेवानांपरमेजनित्रे ॥ तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयंतीवाममस्मभ्यंधातुशर्मतुभ्यं । अहुतोमहोधरुणायदेवान्दिवीवज्योतिःस्वतोदेवान्सुवितोनुपत्मं ॥ महिम्नऽएंषांपितरश्चनेशिरेदेवादेवेष्वदधुरपिक्रतुं । समविव्यचुरुतयान्यत्विषुरेषांतनूषुनिविविशुःपुनः ॥ सहोभिर्विश्वंपरिचक्रमूरजःपूर्वाधामान्यमितामिमानाः । तनूषुविश्वाभुवनानियेमिरेप्रासारयंतपुरुधप्रजाऽअनु ॥ द्विधासूनवोसुरंस्वर्विदमास्थापयंततृतीयेनकर्मणा । स्वांप्रजांपितरःपित्र्यंसहऽआवरेष्वदधुस्तंतुमाततं ॥ नावानक्षोदःप्रदिशःपृथिव्याःस्वस्तिभिरतिदुर्गाणिविश्वा । स्वांप्रजांबृहदुक्थोमहित्वावरेष्वदधादापरेषु ॥ १८ ॥ ॥

माप्रगामेतिषळृचंपंचदशंसूक्तं गौपायनाबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुश्च विश्वेदेवागायत्री ॥

क्र०सं० माप्रगांमपथोवयंमायज्ञादिंद्रसोमिनंः । मांतस्थुर्नोऽअरांतयः ॥ योयज्ञस्यंप्रसाधनस्तंतुर्देवेष्वात अ० ८
तः । तमाहुंतंनशीमहि ॥ मनोन्वाहुंवामहेनाराशंसेनसोमेन । पितृणांचमन्मंभिः ॥ आतंऽएतुमनःपुनः अ० १
७ क्रत्वेदक्षांयजीवसें । ज्योकचसूर्यदृशे॥ पुनर्नःपितरोमनोददांतुदैव्योजनंः । जीवंव्रातंसचेमहि ॥ वयं
सोमव्रतेतवमनस्तनूषुबिभ्रंतः । प्रजावंतःसचेमहि ॥ १९ ॥

यत्तेयममितिद्वादशर्चंषोडशंसूक्तं बंध्वादयोमनआवर्तनमनुष्टुप् ॥

यत्तेयमंवैवस्वतंमनोंजगामंदूरकं । तत्तऽआवंर्तयामसीहक्षयांयजीवसें ॥ यत्तेदिवंयत्पृथिवींमनों
जगामंदूरकं । तत्तऽआवंर्तयामसीहक्षयांयजीवसें ॥ यत्तेभूमिंचतुंर्भृष्टिंमनोंजगामंदूरकं । तत्तऽआवं
र्तयामसीहक्षयांयजीवसें ॥ यत्तेचतंस्रःप्रदिशोमनोंजगामंदूरकं । तत्तऽआवंर्तयामसीहक्षयांयजीव
सें ॥ यत्तेसमुद्रमंर्णवंमनोंजगामंदूरकं । तत्तऽआवंर्तयामसीहक्षयांयजीवसें ॥ यत्तेमरींचीःप्रवतोमनों ७
जगामंदूरकं । तत्तऽआवंर्तयामसीहक्षयांयजीवसें ॥ २० ॥ यत्तेंअपोयदोषंधीर्मनोंजगामंदूरकं । त

त्तऽआवर्तयामसीहक्षयायजीवसे ॥ यत्तेसूर्यंयदुषसंमनोजगामदूरकं । तत्तऽआवर्तयामसीहक्षयाय जीवसे ॥ यत्तेपर्वतान्बृहतोमनोजगामदूरकं । तत्तऽआवर्तयामसीहक्षयायजीवसे ॥ यत्तेविश्वमिदं जगन्मनोजगामदूरकं । तत्तऽआवर्तयामसीहक्षयायजीवसे ॥ यत्तेऽपराःपरावतोमनोजगामदूरकं । त त्तऽआवर्तयामसीहक्षयायजीवसे । यत्तेभूतंचभव्यंचमनोजगामदूरकं ॥ तत्तऽआवर्तयामसीहक्ष यायजीवसे ॥ २१ ॥

प्रतारीतिदशर्चंसप्तदशंसूक्तं बंध्वादयः चतसृणांनिर्ऋतिश्चतुर्थ्याःसोमश्च पंचमीषष्ठ्योरसुनीतिः सप्तम्या लिंगोक्तास्ततस्तिसृणांद्यावापृथिवी त्रिष्टुप् अष्टम्यादीनांपंक्तिमहापंक्तिपंक्त्युत्तराः ॥

प्रतार्यायुःप्रतरंनवीयःस्थातारेवक्रतुमतारथस्य । अधच्यवानऽउत्तवीत्यर्थंपरातरंसुनिर्ऋतिर्जिहीतां ॥ सामन्नुरायेनिधिमन्वन्नंकरामहेसुपुरुधश्रवांसि ॥ तानोविश्वानिजरितामंमत्तुपरातरंसुनिर्ऋति जिहीतां ॥ अभीष्वर्यःपौंस्यैर्भवेमद्यौर्नभूमिंगिरयोनाज्रान् । तानोविश्वानिजरिताचिकेतपरातरंसु

ऋ०सं० निर्ऋतिर्जिहीतां ॥ मोषुणः॑सोममृत्यवेपरादाः॒पश्येममनुसूर्यमुच्चरंतं । द्युभिर्हितोजरिमासूनोऽअस्तुपरा अ०८
तरंसुनिर्ऋतिर्जिहीतां ॥ असुनीतेमनोऽअस्मासुधारयजीवातवेसुप्रतिराननऽआयुः । रारंधिनःसूर्यस्य अ०१
८ संदृशिघृतेनत्वंतन्वंवर्धयस्व ॥ २२ ॥ असुनीतेपुनरस्मासुचक्षुःपुनःप्राणमिहनोधेहिभोगं । ज्योक्पं
श्येमसूर्यमुच्चरंतमनुमतेमृळयानःस्वस्ति ॥ पुनर्नोऽअसुंपृथिवीददातुपुनर्द्यौर्देवीपुनरंतरिक्षं । पुनर्नःसोमं
स्तन्वंददातुपुनःपूषापथ्यांइयास्वस्तिः ॥ शंरोदसीसुबंधवेयह्वीऽऋतस्यमातरा । भरंतामपयद्रपोद्यौःपृं
थिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् । अवद्वकेऽअवत्रिकादिवश्चरंतिभेषजा । क्षमाचरिष्णवेककंभरंताम
पयद्रपोद्यौःपृंथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ समिंद्रेरयगामनड्वाहंयऽआवहदुशीनराण्याऽअनः ।
भरंतामपयद्रपोद्यौःपृंथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ २३ ॥

आजनमितिद्वादशर्चमष्टादशंसूक्तं बंध्वादयोगौपायनाः षष्ठ्याअगस्त्यस्वसैषांमाता आद्यचतसृणांषष्ठ्याश्चअसमातिः ८
पंचम्याइंद्रः सप्तम्यादीनांसुबंधोर्जीविताह्वानं अंत्यायाहस्तः प्रथमादिपंचगायत्र्यःअष्टमीनवम्यौपंक्तीशिष्टाअनुष्टुभः ॥

आजनंत्वेषसंदृशंमाहीनानामुपंस्तुतं । अगंन्मबिभ्रंतोनमः ॥ असमातिंनितोशंनंत्वेषंनिययिनं रथं । भजेरंथस्यसत्पंतिं ॥ योजनान्महिषाऽइंवातितस्थौपवीरवान् । उतापंवीरवान्युधा ॥ यस्यैक्ष्वा कुरुपंव्रतेरेवान्मंराय्येधंते । दिवींवपंचंकृष्टयंः ॥ इंद्रंक्षत्रासंमातिषुरथंप्रोष्ठेषुधारय । दिवींवसूर्यंदृशे ॥ अगस्त्यंस्यनद्भ्यःसप्तींयुनक्षिरोहिता । पणीन्न्यंक्रमीरभिविश्वान्राजन्नराधसंः ॥ २४ ॥ अयंमातायंपि तायंजीवातुरागंमत् । इदंतवंप्रसर्पणंसुबंधवेहिनिरिहि ॥ यथायुगंवंरत्रयानह्यंतिधरुणायकं । एवादा धारतेमनोंजीवातंवेनमृत्यवेथोंऽअरिष्टतांतये ॥ यथेयंपृथिवीमहीदाधारेमान्वनस्पतीन् । एवादांधारते मनोंजीवातंवेनमृत्यवेथोंऽअरिष्टतांतये ॥ यमादहंवैवस्वतात्सुबंधोर्मनऽआभंरं । जीवातंवेनमृत्यवेथों ऽअरिष्टतांतये ॥ न्यं१ग्वातोवंवातिन्यंक्तपतिसूर्यः । नीचीनंमघ्न्यादुहेन्यंग्भवतुतेरपंः । अयंमेहस्तो भगंवानयंमेभगंवत्तरः । अयंमेविश्वभेंषजोयंशिवाभिंमर्शनः ॥ २५ ॥ ॥इतिदशमेमंडलेचतुर्थोनुवाकः॥

पंचमेनुवाकेष्टसूक्तानि तत्रेदमित्थेति सप्तविंशत्यृचंप्रथमंसूक्तंमानवोनाभानेदिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

ऋ०सं० इदमित्थारौद्रंगूर्तवचाब्रह्मक्रत्वाशच्यामंतराजौ । क्राणायदस्यपितरामंहनेष्ठाःपर्षत्पक्थेऽअहन्नास अ०८
महोतॄन् ॥ सऽइद्दानायदभ्यायवन्वञ्च्यवानःसूदैरमिमीतवेदिं । तूर्वयाणोगूर्तवचस्तमःक्षोदोनरेतऽइ अ०१
१ तऽऊतिसिंचत् ॥ मनोनयेषुहवनेषुतिग्मंविपःशच्यावनुथोद्रवंता । आयःशर्याभिस्तुविनृम्णोऽअस्या
श्रीणीतादिशंगभस्तौ ॥ कृष्णायद्गोष्वरुणीषुसीदद्दिवोनपाताश्विनाहुवेवां । वीतंमेयज्ञमागतंमेऽअ
न्नंववन्वांसानेषमस्मृतध्रू ॥ प्रथिष्टयस्यवीरकर्ममिष्णदनुष्ठितंनुनर्योऽअपौहत् । पुनस्तदावृहतियत्क
नायादुहितुराऽअनुभृतमनर्वा ॥ २६ ॥ मध्यायत्कर्त्वमभवदभीकेकामंकृण्वानेपितरियुवत्यां । मना
नग्रेतोजहतुर्वियंतासानौनिषिक्तंसुकृतस्ययोनौ ॥ पितायत्स्वांदुहितरमधिष्कन्क्ष्मयारेतःसंजग्मानोनि
षिंचत् । स्वाध्योजनयन्ब्रह्मदेवावास्तोष्पतिंव्रतपांनिरतक्षन् ॥ सऽईंवृषानफेनमस्यदाजौस्मदापरैदप
दभ्रचेताः । सरत्पदानदक्षिणापरावृङ्नतानुमेपृशन्योजगृभ्रे ॥ मक्षूनवह्निःप्रजायाऽउपब्दिरग्निंननग्नऽउ १
पसीददूधः । सनितेध्मंसनितोतवाजंसधर्ताजज्ञेसहसायवीयुत् ॥ मक्षूकनायाःसख्यंनवग्वाऽऋतंवदंतऋ

तयुंक्तिमग्मन्।द्विबर्हसोयऽउपंगोपमागुरदक्षिणासोऽअच्युतादुदुक्षन् ।। २७ ।।मक्षूकनायाःसख्यंनवींयो

राधोनरेतंऽऋतमित्तुंरण्यन्।शुचियत्तेरेक्णऽआयंजंतसबर्दुघायाःपयंऽउस्रियायाः ।। पश्वायत्पश्वावियुं
ताबुधंतेतिब्रवीतिवक्तरीररांणः।वसोर्वसुत्वाकारवोनेहाविश्वंविवेष्टिद्रविणमुपक्षु।।तदिन्न्वंस्यपरिषद्वांनोऽ
अग्मन्पुरुसदंतोनार्षदंबिभित्सन्।विशुष्णंस्यसंग्रंथितमनर्वाविदत्पुरुप्रजातस्यगुहायत् ।भर्गोहनामोतय
स्यंदेवाःस्व१र्णयेत्रिषधस्थेनिषेदुः।अग्निर्हनामोतजातवेदाःश्रुधीनोहोतऽऋतस्यहोताध्रुक्।।उततयामेरौ
द्रावर्चिमंतानासत्याविंद्रगूर्तयेयजंध्यै । मनुष्वद्वृक्तबर्हिषेररांणामंदूहितप्रंयसाविक्षुयज्यू ।। २८ ।। अ
यंस्तुतोराजावंदिवेधाऽअपश्चविप्रंस्तरतिःस्वसेतुः । सकक्षीवंतंरेजयत्सोऽअग्निंनेमिंनचक्रमर्वतोरघुद्रु
।। सद्विबंधुर्वैतरणोयष्टांसबर्धुंधेनुमस्वंदुहध्यै । संयन्मित्रावरुणावृंजऽउक्थैज्येष्ठेभिरर्यमणंवरूथैः ।।
तद्बंधुःसूरिर्दिवितेंधियंधानाभानेदिष्ठोरपतिप्रवेनंन् । सानोनाभिंःपरमास्यवांघाहंतत्पश्चाकंतिथश्चिदास
।। इयंमेनाभिरिहमेसधस्थमिमेमेदेवाऽअयमस्मिसर्वः । द्विजाऽअहंप्रथमजाऽऋतस्येदंधेनुरंदुहज्जायं

ऋ०सं० माना ॥ अधांसुमंद्रोऽअंरतिर्विभावावंस्यति द्विवर्तनिर्वनेषाट् । ऊर्ध्वायच्छ्रेणिर्नशिशुर्दन्मक्षूस्थिरंशेवृ अ०८
धंसूतमाता ॥ २९ ॥ अधागावऽउपंमातिंकनायाऽअनुंश्वांतस्यकस्यंचित्परेंयुः । श्रुधित्वंसुद्रविणोन अ०१
१० स्त्वंयांळाश्वघ्नस्यंवावृधेसूनृतांभिः ॥ अधत्वामिंद्रविद्ध्यं१स्मान्महोरायेनृंपतेवज्रंबाहुः । रक्षांचनोमघो
नःपाहिसूरीनंनेहसंस्तेहरिवोऽअभिष्टौ ॥ अधयद्रांजानागविष्टौसरंत्सरण्युःकारवेंजरण्युः । विप्रःप्रेष्ठः
सह्येंषांवभूवपरांचवक्षंदुतपंर्षदेनान् ॥ अधान्वंस्यजेन्यंस्यपुष्टौवृथारेभंतऽईमहेतदूनु । सरण्युरंस्यसू
नुरश्व्योविप्रंश्चासिश्रवंसश्चसातौ ॥ युवोर्यदिंसख्यायास्मेशर्धायस्तोमंजुजुषेनमंस्वान् । विश्वत्रंयस्मिन्ना
गिरंःसमीचीःपूर्वीवंगातुर्दाशंत्सूनृतांयै ॥ सगृंणानोऽअद्भिर्देववानितिंसुबंधुर्नमंसासूक्तैः । वर्धदुक्थैर्वचों
भिराहिनूनंव्यध्वैतिपयंसऽउस्रियांयाः ॥ तऽऊषुणोमहोयंजत्राभूतदेवासऽऊतयेंसजोषाः । येवाजाँऽ
अनंयताविंयंतोयेस्थानिंचेतारोअमूंराः ॥ ॥ ३० ॥ ॥ इत्यष्टमाष्टकेप्रथमोध्यायः ॥ १०

येयज्ञेनैकादशाद्याःषळंगिरसांस्तुतिर्वांत्यात्रिष्टुप्पंचम्यनुष्टुप् प्रगाथोनुष्टुभौ गायत्रीचतस्रोंत्याः सावर्णेर्दानस्तुतिः

परावतरूयूना गयःप्लातोद्विनिष्टुबंतंत स्वस्तिनस्त्रिष्टुबा सामकोऽनय [illegible] दशम्यास्विश्वेदैवत्या कथायांमेत्रिष्टुबग्निरिंद्रः

पंचोनावसुकर्णोवासुक्रस्त्रिष्टुबंतंतुदेवान्हुवइमांधियं द्वादशायास्योबार्हस्पत्यंतूदप्रुतोभद्राः सुमित्रोवाध्र्यश्वऽआग्नेयं
द्विजगत्यादीमांमएकादशाप्तं बृहस्पतेबृहस्पतिर्ज्ञानंतुष्टाव नवमीजगती ॥ ३ ॥
येयज्ञेनेत्येकादशर्चंद्वितीयंसूक्तं नाभानेदिष्ठोविश्वेदेवाआद्यानांषण्णामंगिरसोवाअष्टम्यादिषुसावर्णेर्दानस्तुतिःआ
द्याश्चतस्रोजगत्यःपंचम्यष्टमीनवमीचानुष्टुभः षष्ठीबृहतीसप्तमीसतोबृहतीदशमीगायत्रीअंत्यात्रिष्टुप् ॥

॥ हरिःओम् ॥ येयज्ञेनदक्षिणयासमंक्ताऽइंद्रस्यसख्यममृतत्वमानश । तेभ्योभद्रमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिगृभ्णीतमानवंसुमेधसः ॥ यऽउदाजन्पितरोगोमयंवस्वृतेनाभिंदन्परिवत्सरेवलं । दीर्घायुत्वमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिगृभ्णीतमानवंसुमेधसः ॥ यऽऋतेनसूर्यमारोहयन्दिव्यप्रथयन्पृथिवींमातरंवि । सुप्रजास्त्वमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिगृभ्णीतमानवंसुमेधसः ॥ अयंनाभावदतिवल्गुवोगृहेदेवपुत्राऽऋषयस्तच्छृणोतन । सुब्रह्मण्यमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिगृभ्णीतमानवंसुमेधसः ॥ विरूपासऽइदृषयस्तऽइद्गं

भीरवेपसः । तेऽअंगिरसः सूनवस्तेऽअग्नेः परिजज्ञिरे ॥ १ ॥ येऽअग्नेः परिजज्ञिरे विरूपासो दिवस्परि । न
वंग्वोनुदशंग्वोऽअंगिरस्तमः सचादेवेषुमंहते ॥ इंद्रेणयुजानिःसृंजंतवाघतोव्रजंगोमंतमश्विनं । सहस्रं
११ मेददंतोऽअष्टकर्ण्यः श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ प्रनूनंजायतामयंमनुस्तोक्मेवरोहतु । यःसहस्रंशताश्वंसद्यो
दानायमंहते ॥ नतमश्नोतिकश्चनदिवऽइवसान्वारभं । सावर्ण्यस्यदक्षिणाविसिंधुरिवपप्रथे ॥ उतदासा
परिविषेस्मद्दिष्टीगोपरीणसा । यदुस्तुर्वश्चमामहे ॥ सहस्रदाग्रामणीर्मारिषन्मनुः सूर्येणास्ययतमानैतुद
क्षिणा । सावर्णेर्देवाः प्रतिरंत्वायुर्यस्मिन्नश्रांताऽअसनामवाजं ॥ २ ॥

परावतइतिसप्तदशर्चंतृतीयंसूक्तं गयःप्लातो विश्वेदेवाः पंचदशीषोडश्योःपथ्यास्वस्तिर्जगत्यंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ॥

परावतोयेदिधिषंतऽआप्यंमनुप्रीतासोजनिमाविवस्वतः । ययातेर्येनहुष्यस्यबर्हिषिदेवाऽआसतेते
ऽअधिब्रुवंतुनः ॥ विश्वाहिवोनमस्यानिवंद्यानामानिदेवाऽउतयज्ञियानिवः । येस्थजाताऽअदितेर
द्भ्यस्परियेपृथिव्यास्तेमऽइहश्रुताहवं ॥ येभ्योमातामधुमत्पिन्वतेपयःपीयूषंद्यौरदितिरद्रिबर्हाः । उक्थ ११

शुष्मान्वृषभरान्स्वमंसस्ताँऽआदित्याँऽअनुमदास्वस्तये ।। नृचक्षसोऽअनिमिषन्तोऽअर्हणाबृहद्देवासो
ऽअमृतत्वमानशुः । ज्योतीरथाऽअहिमायाऽअनागसोदिवोवर्ष्माणंवसतेस्वस्तये ।। सम्राजोयेसुवृधो
यज्ञमाययुरपरिह्वृतादधिरेदिविक्षयं । ताँऽआविवासनमसासुवृक्तिभिर्महोऽआदित्याँऽअदितिंस्वस्तये
।। ३ ।।कोवस्तोमंराधतियंजुजोषथविश्वेदेवासोमनुषोयतिष्ठन।कोवोऽध्वरंतुविजाताऽअरंकरद्योनःपर्षद
त्यंहःस्वस्तये।।येभ्योहोत्रांप्रथमामायेजेमनुःसमिद्धाग्निर्मनसासप्तहोतृभिः।तऽआदित्याऽअभयंशर्मय
च्छतसुगानःकर्तसुपथास्वस्तये।।यऽईशिरेभुवनस्यप्रचेतसोविश्वस्यस्थातुर्जगतश्चमन्तवः । तेनःकृताद
कृतादेनसस्पर्यद्यादेवासःपिपृतास्वस्तये।।भरेष्विन्द्रंसुहवंहवामहेंहोमुचंसुकृतंदैव्यंजनं । अग्निंमित्रंवरुणं
सातयेभगंद्यावापृथिवीमरुतःस्वस्तये।।सुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसंसुशर्माणमदितिंसुप्रणीतिं । दैवींनावं
स्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमास्वस्तये ।।४ ।। विश्वेयजत्राऽअधिवोचतोतयेत्रायध्वंनोदुरेवायाऽअ
भिह्रुतः।सत्ययावोदेवहूत्याहुवेमशृण्वतोदेवाऽअवसेस्वस्तये ।।अपामीवामपविश्वामनाहुतिमपारातिं

ऋ०सं० दुर्विंत्रांमघायतः।आरेदेवाद्वेषोंऽअस्मद्युयोतनोरुणःशर्मयच्छतास्वस्तयें॥अरिष्टःसमर्तोविश्वंऽएधतेप्र अ०८
प्रजाभिंर्जायतेधर्मणस्परिं।यमांदित्यासोनयंथासुनीतिभिरतिविश्वांनिदुरितास्वस्तयें ॥ यंदेवासोवंथवा अ०२
१२ जंसातौयंशूरंसातामरुतोहितेधनें।प्रातर्यावांणंरथंमिंद्रसानसिमरिंष्यंतमारुहेमास्वस्तयें॥स्वस्तिनंःपथ्यां
सुधन्वंसुस्वस्त्यं१प्सुवृजनेस्वंर्वति । स्वस्तिनंःपुत्रकृथेषुयोनिंषुस्वस्तिरायेमंरुतोदधातन॥स्वस्तिरिद्धिप्र
पंथेश्रेष्ठारेक्णंस्वत्यभियावाममेति।सानोंऽअमासोंऽअरंणेनिपांतुस्वावेशाभंवतुदेवगोंपा ॥एवाप्लुतेःसूनुर
वीवृधद्वोविश्वंऽआदित्याऽअदितेमनीषी । ईशानासोनरोंऽअमंर्त्येनास्तांविजनोंदिव्योगयेंन ॥८॥

कथादेवानामिति सप्तदशर्चंचतुर्थंसूक्तं गयःप्लातोविश्वेदेवाजगती द्वादशीषोडशीसप्तदश्यस्त्रिष्टुभः ॥

कथादेवानांकतमस्ययामंनिसुमंतुनामंशृण्वतांमंनामहे । कोमृंळातिकतमोनोमयंस्करत्कतमऽऊती
ऽअभ्यावंवर्तति ॥ क्रतूयंतिक्रतंवोहृत्सुधीतयोवेनंतिवेनाःपतयंत्यादिशंः । नमंर्डितांविद्यतेऽअन्यऽएं १२
भ्योदेवेषुमेऽअधिकामांऽअयंसत ॥ नरांवाशंसंपूषणमगोंह्यमग्निंदेवेद्धंमभ्यंर्चसेगिरा । सूर्यामासांचंद्रमं

सायमंदिविंत्रितंवातंमुषसंमक्तुमश्विना ॥ कथाकविस्तुवीरवान्कयागिराबृहस्पतिर्वावृधतेसुवृक्तिभिः।
अजऽएकंपात्सुहवेभिर्ऋक्वंभिरहिः शृणोतुबुध्न्यो३ हवींमनि ॥ दक्षंस्यवादितेजन्मंनिव्रतेराजांनामि
त्रावरुणाविंवासंसि । अतूंर्तपंथाःपुरुरथोंऽअर्यमासप्तहोंताविषुंरूपेषुजन्मंसु ॥ ६ ॥ तेनोंऽअर्वंतोहव
नश्रुतोहवंविश्वेंशृण्वंतुवाजिनोंमितद्रवः। सहस्रसामेधसांताविवत्मनांमहोयेधनंसमिथेषुंजभ्रिरे।।प्रवोंवा
युंरंथयुजंपुरंधिंस्तोमैः कृणुध्वंसख्यायंपूषणं ।तेहिदेवस्यंसवितुःसवींमनिक्रतुंसचंतेसचितःसचेंतसः।।त्रिः
सप्तसस्नानद्योंमहीरपोवनस्पतीन्पर्वताँऽअग्निमूतयें । कृशानुमस्तॄंन्तिष्यंसधस्थऽआरुद्रंरुद्रेषुंरुद्रियंह
वामहे ॥ सरंस्वतीसरयुःसिंधुंरूर्मिभिर्महोमहीरवसायंतुवक्षंणीः।देवीरापोंमातरंःसूदयित्न्वोंघृतवत्पयोम
धुंमन्नोऽअर्चत ॥ उतमातांबृहद्दिवाशृंणोतुनस्त्वष्टांदेवेभिर्जनिंभिःपितावचंः । ऋभुक्षावाजोरथस्पति
र्भगोंरण्वःशंसंःशशमानस्यंपातुनः ॥७॥ रण्वःसंदृंष्टौपितुमाँऽइवक्षयोंभद्रारुद्राणांमरुतामुपंस्तुतिः । गो
भिःष्यामयशसोजनेष्वासदांदेवासऽइळंयासचेमहि।।यांमेधियंमरुतऽइंद्रदेवाऽअदंदातवरुणमित्रयूयं ।

ऋ०सं० तांपीपयतपर्यसेवधेनुंकुविद्गिरोऽअधिरथेवहाथ ॥ कुविदंगप्रतियथाचिदस्यनःसजात्यस्यमरुतोबुबो अ०८
धथ । नाभायत्रप्रथमंसंनसामहेतत्रजामित्वमदितिर्दधातुनः ॥ तेहिद्यावापृथिवीमातरामहीदेवीदेवा अ०२
१३ अन्मनायज्ञियेऽइतः । उभेबिभृतऽउभयंभरीमभिःपुरूरेतांसिपितृभिश्चसिंचतः ॥ विषाहोत्राविश्वम
श्नोतिवार्यंबृहस्पतिररमतिःपनीयसी । ग्रावायत्रमधुषुदुच्यतेबृहदवीवशंतमतिभिर्मनीषिणः ॥ एवाकु
विस्तुवीरवाँऋतज्ञाद्रविणस्युर्द्रविणसश्चकानः । उक्थेभिरत्रमतिभिश्चविप्रोपीपयद्दयोदिव्यानिजन्म ॥
एवाप्लुतेःसूनुरवीवृधद्वोविश्वऽआदित्याऽअदितेमनीषी । ईशानासोनरोऽअमर्त्येनास्तावि जनोदिव्यो
गयेन ॥ ७ ॥

अग्निरिंद्रइतिपंचदशर्चंपंचमंसूक्तं वासुक्रोवसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

अग्निरिंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमावायुःपूषासरस्वतीसजोषसः । आदित्याविष्णुर्मरुतःस्वर्बृहत्सोमोरु १३
द्रोऽअदितिर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ इंद्राग्नीवृत्रहत्येषुसत्पतीमिथोहिन्वानातन्वाऽसमोकसा । अंतरिक्षंमह्याप

भुरोजंसासोमोघृतश्रीर्महिमानमीरयन् ।। तेषांहिमह्नामहतामनर्वणांस्तोमाँ इयर्म्यृतज्ञाऽऋतावृधां ।

येऽअप्सवमर्णवंचित्रराधसस्तेनोरासंतांमहयेसुमित्र्याः ।। स्वर्णरमंतरिक्षाणिरोचनाद्यावाभूमीपृथिवीं
स्कंभुरोजंसा । पृक्षाऽइवमहयंतःसुरातयोदेवाःस्तवंतेमनुषायसूरयः ।। मित्रायंशिक्षवरुणायदाशुषेया
सम्राजामनसानप्रयुच्छतः । ययोर्धाममधर्मणारोचंतेबृहद्ययोरुभेरोदसीनाधसीवृतौ ।।१।। यागौर्वर्तनिंप
र्येतिनिष्कृतंपयोदुहानाव्रतनीरवारतः ।साप्रब्रुवाणावरुणायदाशुषेदेवेभ्योदाशद्धविषाविवस्वते।।दिवक्ष
सोऽअग्निजिह्वाऽऋतावृधऽऋतस्ययोनिंविमृशंतऽआसते । द्यांस्कभित्व्य१पऽआचक्रुरोजसायज्ञंज
नित्वीतन्वी३निमामृजुः ।। परिक्षितापितरापूर्वजावरीऽऋतस्ययोनाक्षयतःसमोकसा । द्यावापृथिवी
वरुणायसव्रतेघृतवत्पयोमहिषायपिन्वतः ।। पर्जन्यावातावृषभापुरीषिणेंद्रवायूवरुणोमित्रोऽअर्यमा ।
देवाँऽआदित्याँऽअदितिंहवामहेयेपार्थिवासोदिव्यासोऽअप्सुये ।। त्वष्टारंवायुमृभवोयऽओहतेदैव्या
होताराऽउषसंस्वस्तये । बृहस्पतिंवृत्रखादंसुमेधसमिंद्रियंसोमंधनसाऽउऽईमहे ।। १० ।। ब्रह्मगामश्वंज

क॰सं॰ नयंत॒ऽओष॑धीर्व॒नस्पतीन्पृथि॒वींपर्व॑ताँऽअ॒पः । सूर्यं॑दि॒वि॒रो॒हयं॑तःसु॒दानव॒ऽआर्या॑व्र॒ताविसृजंतो॒ऽअधि॑ अ॰८
क्षमि॑ ॥ भुज्युमंहंसः पिपृथो॒निरंश्विना॒श्यावं॑पु॒त्रंव॑ध्रिम॒त्याऽअंजिन्वतं । क॒म॒द्युवं॑विम॒दायो॑हथु॒र्युवं॑वि॑ अ॰२
१४ ष्णा॒प्वं॑१वि॒श्वकाया॒वसृजथः ॥ पावी॑रवीतन्य॒तु॒रेकं॑पाद॒जो दि॒वोध॒र्तासिंधु॒रापः॑समु॒द्रियः॑ । वि॒श्वे॑दे॒वासः॑
शृणव॒न्वचां॑सिमे॒सर॑स्वतीस॒हधी॒भिः पुरं॑ध्या ॥ वि॒श्वे॑दे॒वाःस॒हधी॒भिः पुरं॑ध्या॒मनो॒र्यज॑त्राऽअ॒मृता॑ऽऋत॒
ज्ञाः । रा॒ति॒षाचो॑ऽअभि॒षाचः॑स्व॒र्विदः॒स्व१॒र्गिरो॒ब्रह्म॑सू॒क्तंजु॑षेरत ॥ दे॒वान्व॑सिष्ठो॒ऽअ॒मृता॑न्ववंदे॒येवि॒श्वा॒
भुव॑ना॒भिप्रंत॒स्थुः । तेनो॑रासंता॒मुरुगा॒यम॒द्ययू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभिः॒सदा॑नः ॥ ११ ॥

देवान्हुवइतिपंचदशर्चंषष्ठंसूक्तं वसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

दे॒वान्हु॑वेबृ॒हच्छ्र॑वसःस्व॒स्तये॑ज्योति॒ष्कृतो॑ऽअध्व॒रस्य॒प्रचे॑तसः । येवा॑वृ॒धुःप्रत॒रंवि॒श्ववे॑दस॒ऽइंद्रंज्येष्ठा॑
सोऽअ॒मृता॑ऽऋता॒वृधः॑ ॥ इंद्र॑प्रसूता॒वरु॑णप्रशिष्टा॒येसूर्य॑स्य॒ज्योति॑षोभा॒गमा॑न॒शुः । म॒रुद्ग॑णेवृ॒जने॒मन्म॑ १४
धीमहि॒माघो॑नेय॒ज्ञंज॑नयंतसू॒रयः॑ ॥ इंद्रो॒वसु॑भिः॒परि॑पातु॒नो॒गयं॑मादि॒त्यैर्नो॒ऽअदि॑तिः॒शर्म॑यच्छतु । रु॒द्रोरु॒

द्वेभिर्देवोमृळयातिनस्त्वष्टानोग्नाभिःसुवितायजिन्वतु ॥ आदितिर्द्यावापृथिवीऽऋतंमहदिंद्राविष्णूमरु
तःस्वर्बृहत् । देवाँऽआदित्याँऽअवसेहवामहेवसूँन्रुद्रान्सवितारंसुदंससं ॥ सरस्वान्धीभिर्वरुणोधृतव्रतःपू
षाविष्णुर्महिमावायुरश्विना । ब्रह्मकृतोऽअमृताविश्ववेदसःशर्मनोयंसन्त्रिवरूथमंहसः ॥१२॥ वृषाय
ज्ञोवृषणःसंतुयज्ञियावृषणोदेववृषणोहविष्कृतः । वृषणाद्यावापृथिवीऽऋतावरीवृषापर्जन्योवृषणोवृष
स्तुभः ॥ अग्नीषोमावृषणावाजसातयेपुरुप्रशस्तावृषणाऽउपब्रुवे । यावीजिरेवृषणोदेवयज्ययातानःशर्म
त्रिवरूथंवियंसतः ॥ धृतव्रताःक्षत्रियायज्ञनिष्कृतोबृहद्दिवाऽअध्वराणामभिश्रियः । अग्निहोतारऽऋतसा
पोऽअद्रुहोपोऽअसृजन्ननुवृत्रतूर्ये ॥ द्यावापृथिवीजनयन्नभिव्रतापऽओषधीर्वनिनानियज्ञिया । अंतरि
क्षंस्व१रापप्रुरूतयेवशंदेवासस्तन्वी३निमामृजुः ॥ धर्तारोदिवऽऋभवःसुहस्तावातापर्जन्यामहिषस्यतन
न्यतोः । आपऽओषधीःप्रतिरंतुनोगिरोभगोरातिर्वाजिनोयंतुमेहवं ॥ १३ ॥ समुद्रःसिंधूरजोऽअंतरि
क्षमजऽएकपात्तनयित्नुरर्णवः । अहिर्बुध्न्यःशृणवद्वचांसिमेविश्वेदेवासऽउतसूरयोमम ॥ स्यामंवोमनवो

ऋ०सं० देववीतयेप्रांचँनोयज्ञंप्रणयतसाधुया । आदित्यारुद्रावसवःसुदानवऽइमाब्रह्मंशस्यमानानिजिन्वत ॥ अ०८
दैव्याहोतारापथमापुरोहितऽऋतस्यपंथामन्वेमिसाधुया । क्षेत्रस्यपतिंप्रतिवेशमीमहेविश्वान्देवाँऽअ अ०२
१५ मृताँऽअप्रयुच्छतः ॥ वासिष्ठासःपितृवद्वाचमक्रतदेवाँऽईळानाऽऋषिवत्स्वस्तये । प्रीताऽइवज्ञातयः
काममेत्यास्मेदेवासोवधूनुतावसु ॥ देवान्वसिष्ठोऽअमृतान्ववंदेयेविश्वाभुवनाभिप्रतस्थुः । तेनोरासंता
मुरुगायमद्ययूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥१४॥

इमांधियमितिद्वादशर्चंसप्तमंसूक्तं अयास्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ॥

इमांधियँसप्तशीर्ष्णींपितानऽऋतप्रजातांबृहतीमविंदत् । तुरीयँस्विज्जनयद्विश्वजंन्योयास्यंऽउक्थ
मिंद्रायशंसन् ॥ ऋतंशंसंतऽऋजुदीध्यानादिवस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीराः । विप्रंपदमंगिरसोदधानाय
ज्ञस्यधामंप्रथममंमनंत ॥ हंसैरिवसखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानिनहनाव्यस्यन् । बृहस्पतिरभिकनिक्रद १५
द्गाऽउतप्रास्तौदुच्चविद्वाँऽअगायत् ॥ अवोद्वाभ्यांपरऽएकयागागुहातिष्ठंतीरनृतस्यसेतौ । बृहस्पति

स्तमंसिज्योतिंरिच्छन्नुदुस्राऽआकर्विहितिस्रऽआवः ।। विभिद्यापुरंशयथेमपाचींनिस्त्रीणिसाकमुदधे
रकृंतत् । बृहस्पतिरुषसंसूर्यंगामर्कंविवेदस्तनयन्निवद्यौः ।। इंद्रोवलंरक्षितारंदुघानांकरेणेवविचकर्तारवें
ण । स्वेदांजिभिराशिरमिच्छमानोरोदयत्पणिमागाऽअमुष्णात् ।। १५ ।। सऽईंसत्येभिःसखिभिःशुचद्भि
र्गोधायसंविधनसैरदर्दः । ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणंव्यानट् ।। तेसत्येनमनसागोपतिंगा
ऽइयानासऽइषणयंतधीभिः । बृहस्पतिर्मिथोऽअवद्यपेभिरुदुस्रियाऽअसृजतस्वयुग्भिः ।। तंवर्धयंतो
मतिभिःशिवाभिःसिंहमिवनानदतंसधस्थे । बृहस्पतिंवृषणंशूरसातौभरेभरेऽअनुमदेमजिष्णुं ।। यदा
वाजमसनद्विश्वरूपमाद्यामरुक्षदुत्तराणिसद्म । बृहस्पतिंवृषणंवर्धयंतोनानासंतोबिभ्रतोज्योतिरासा
।। सत्यामाशिषंकृणुतावयोधैकीरिंचिद्ध्यवथस्वेभिरेवैः । पश्चामृधोऽअपभवंतुविश्वास्तद्रोदसीशृणुतंवि
श्वमिन्वे ।। इंद्रोमह्नामहतोऽअर्णवस्यविमूर्धानमभिनदर्बुदस्य । अहन्नहिमरिणात्सप्तसिंधून्देवैर्द्यावापृ
थिवीप्रावतंनः ।। १६ ।।

उदप्रुतोनवयोरक्षमाणावावदतोऽअभ्रियस्येवघोषाः । गिरिभ्रजोनोर्मयोमदंतोबृहस्पतिमभ्यं१ अ०८
१६ काऽअनावन् ॥ संगोभिरांगिरसोनक्षमाणोभगऽइवेदर्यमणंनिनाय । जनेमित्रोनदंपतीऽअनक्तिबृहस्प अ०२
तेवाजयाशूँरिवाजौ ॥ साध्वर्याऽअतिथिनीरिषिराःस्पार्हाःसुवर्णाऽअनवद्यरूपाः । बृहस्पतिःपर्वते
भ्योवितूर्यानिर्गाऽऊपेयवमिवस्थिविभ्यः ॥ आप्रुषायन्मधुनऽऋतस्ययोनिमवक्षिपन्नर्कऽउल्कामिव
द्योः । बृहस्पतिरुद्धरन्नश्मनोगाभूम्याऽउद्नेववित्वचंबिभेद ॥ अपज्योतिषातमोऽअंतरिक्षादुद्नःशीपा
लमिववातऽआजत् । बृहस्पतिरनुमृश्यावलस्याभ्रमिववातऽआचक्रऽआगाः ॥ यदावलस्यपीयतोज
सुंभेद्बृहस्पतिरग्नितपोभिरर्कैः । दद्भिर्नजिह्वापरिविष्टमाददाविर्निधीँरकृणोदुस्रियाणां ॥ १७ ॥ बृहस्प
तिरमतहित्यदासांनामस्वरीणांसदनेगुहायत् । आंडेवभित्त्वाशकुनस्यगर्भमुदुस्रियाःपर्वतस्यत्मनाजत्॥ १६
अश्नापिनद्धंमधुपर्यपश्यन्मत्स्यंनदीनऽउदनिक्षियंतं ।निष्टज्जभारचमसंनवृक्षाद्बृहस्पतिर्विरवेणाविकृत्य

॥सोषामविंदत्सःस्वं१ःसोऽअग्निंसोऽअर्केण विबबाधेतमांसि।बृहस्पतिर्गोवपुषोवलस्य निर्मज्जानंनपर्वणो जभार ॥ हिमेवपर्णामुषितावनानिबृहस्पतिनाकृपयद्वलोगाः । अनानुकृत्यमपुनश्चकारयात्सूर्यामासा मिथऽउच्चरातः ॥ अभिश्यावंनकृशनेभिरश्वंनक्षत्रेभिःपितरोद्यामपिंशन् । रात्र्यांतमोऽअदधुर्ज्योतिर हन्बृहस्पतिर्भिनदद्रिंविदद्गाः ॥ इदमकर्मनमोऽअभ्रियाययःपूर्वीरन्वानोनवीति । बृहस्पतिःसहिगोभिः सोऽअश्वैःसवीरेभिःसनृभिर्नोवयोधात् ॥ १८ ॥ इतिदशमेमंडलेपंचमोनुवाकः ॥

षष्ठेनुवाकेषोळशसूक्तानि तत्रभद्राअग्नेरितिद्वादशर्चंप्रथमंसूक्तं वाध्र्यश्वःसुमित्रोग्निस्त्रिष्टुबाद्येद्वेजगत्यौ ॥

भद्राऽअग्नेर्वध्र्यश्वस्यसंदृशोवामीप्रणीतिःसुरणाऽउपेतयः । यदींसुमित्राविशोऽअग्रऽइंधतेघृतेना हुतोजरतेदविद्युतत् ॥ घृतमग्नेर्वध्र्यश्वस्यवर्धनंघृतमन्नंघृतम्वस्यमेदनं । घृतेनाहुतऽउर्वियाविपप्रथेसू र्यऽइवरोचतेसर्पिरासुतिः ॥ यत्तेमनुर्यदनीकंसुमित्रःसमीधेऽअग्नेतदिदंनवीयः । सरेवच्छोचसगिरोजु षस्वसवाजंदर्षिसऽइहश्रवोधाः ॥ यंत्वापूर्वमीळितोवध्र्यश्वःसमीधेऽअग्नेसऽइदंजुषस्व । सनःस्तिपाऽउ

तभंवातनूपादात्रंरंक्षस्वयदिदंतेऽअस्मे ॥ भवाद्युम्नीवाध्र्यश्वोतगोपामात्वांतारीदभिमांतिर्जनानां । अ०८
१७ शूरंऽइवधृष्णुश्च्यवंनःसुमित्रःप्रनुवोचंवाध्र्यश्वस्यनाम ॥ समज्र्यापर्वत्याऽइवसूनिदासांवृत्राण्यार्याजिगे अ०२
थ । शूरंऽइवधृष्णुश्च्यवंनोजनानांत्वमंग्नेपृतनायूँरभिष्यांः ॥ १९ ॥ दीर्घतंतुर्बृहदुक्षायमग्निःसहस्रंस्त
रीःशतनीथऽऋभ्वां । द्युमान्द्युमत्सुनृभिर्मृज्यमांनःसुमित्रेषुंदीदयोदेवयत्सु ॥ त्वेधेनुःसुदुघांजातवेदो
सश्चतेंवसमनासंबर्धुक् । त्वंनृभिर्दक्षिणावद्भिरग्नेसुमित्रेभिरिध्यसेदेवयद्भिः ॥ देवाश्चित्तेऽअमृतांजात
वेदोमहिमानंवाध्र्यश्वप्रवोचन् । यत्संपृच्छंमानुंषीर्विशऽआयन्त्वंनृभिरजयस्त्वावृंधेभिः ॥ पितेवंपुत्रमं
बिभरुपस्थेत्वामंग्नेवध्र्यश्वःसंपर्यन् । जुषाणोऽअस्यसमिधंयविष्ठोतपूर्वाँऽअवनोर्व्राधंतश्चित् ॥ शश्वंद
ग्निर्वध्र्यश्वस्यशत्रून्नृभिर्जिगायसुतसोमवद्भिः । समंनंचिददहश्चित्रभानोवव्राधंतमभिनद्वृधश्चित् ॥ अ
यमग्निर्वध्र्यश्वस्यंवृत्रहासंनकात्प्रेद्धोनमंसोपवाक्यंः । सनोऽअजामीँरुतवाविजामीनभितिष्ठशर्धंतो
वाध्र्यश्व ॥ २० ॥
१७

इमांमइत्येकादशर्चंद्वितीयंसूक्तं सुमित्रआप्रियोतनूनपात्त्रिष्टुप् ॥

इमांमेऽअग्नेसमिधंजुषस्वेळस्पदेप्रतिहर्यांघृताचीं । वर्ष्मंन्पृथिव्याःसुदिनत्वेऽअह्नामूर्ध्वोभवसुक्र
तोदेवयज्या ॥ आदेवानामग्रयावेहयातुनराशंसोविश्वरूपेभिरश्वैः । ऋतस्यपथानमसामियेधोदेवे
भ्योदेवतमःसुषूदत् ॥ शश्वत्तममीळतेदूत्यायहविष्मंतोमनुष्यासोऽअग्निं । वर्हिष्ठैरश्वैःसुवृतारथेनादेवा
न्वक्षिनिषदेहहोता ॥ विप्रथतांदेवजुष्टंतिरश्चादीर्घंद्राघ्मासुरभिभूत्वस्मे । अहेळतामनसादेवबर्हिरिंद्र
ज्येष्ठाँउशतोयक्षिदेवान् ॥ दिवोवासानुस्पृशतावरीयःपृथिव्यावामात्रयाविश्रयध्वं । उशतीर्द्वारोमहि
नामहद्भिर्देवंरथंरथयुर्धारयध्वं ॥ २१ ॥ देवीदिवोदुहितरासुशिल्पेऽउषासानक्तासदतांनियोनौ । आ
वांदेवासऽउशतीऽउशंतऽउरौसीदंतुसुभगेऽउपस्थे ॥ ऊर्ध्वोग्रावाबृहदग्निःसमिद्धःप्रियाधामान्यदितेरुप
स्थे । पुरोहितावृत्विजायज्ञेऽअस्मिन्विदुष्टराद्रविणमायजेथां ॥ तिस्रोदेवीर्बर्हिरिदंवरीयऽआसीदत
चकृमावःस्योनं । मनुष्वद्यज्ञंसुधिताहवींषीळादेवीघृतपदीजुषंत ॥ देवंत्वष्टर्यद्धचारुत्वमानड्यदंगिरसा

मभ्रंवःसचाभूः । सदेवानांपाथऽउपप्रविद्वानुशन्यक्षिद्रविणोदःसुरत्नः ॥ वनस्पतेरशनयानियूयादेवानां अ०८
१८ पाथऽउपवक्षिविद्वान् । स्वदातिदेवःकृणवद्धवींष्यवतांद्यावापृथिवीहवंमे ॥ आग्नेवहवरुणमिष्टयेनऽइं अ०२
द्रंदिवोमरुतोंऽअंतरिक्षात् । सीदंतुबर्हिर्विश्वऽआयजत्राःस्वाहादेवाऽअमृतामादयंतां ॥२२॥

बृहस्पतइत्येकादशर्चंतृतीयंसूक्तं आंगिरसोबृहस्पतिर्ज्ञानं त्रिष्टुप् नवमी जगती ॥

बृहस्पतेप्रथमंवाचोऽअग्रंयत्प्रैरतनामधेयंदधानाः । यदेषांश्रेष्ठंयदरिप्रमासीत्प्रेणातदेषांनिहितंगुहा
विः ॥ सक्तुमिवतितउनापुनंतोयत्रधीरामनसावाचमक्रत । अत्रासखायःसख्यानिजानतेभद्रैषांल
क्ष्मीर्निहिताधिवाचि ॥ यज्ञेनवाचःपदवीयमायन्तामन्वविंदन्नृषिषुप्रविष्टां । तामाभृत्याव्यदधुःपुरुत्रा
तांसप्तरेभाऽअभिसंनवंते ॥ उतत्वःपश्यन्नददर्शवाचमुतत्वःशृण्वन्नशृणोत्येनां । उतोत्वस्मैतन्वं१वि
संस्रेजायेवपत्यऽउशतीसुवासाः ॥ उतत्वंसख्येस्थिरपीतमाहुर्नैनंहिन्वंत्यपिवाजिनेषु । अधेन्वाचरतिमा १८
यैषवाचंशुश्रुवाँऽअफलामपुष्पां ॥ २३॥ यस्तित्याजसचिविदंसखायंनतस्यवाच्यपिभागोऽअस्ति ।

यदीं शृणोत्यलकं शृणोति नहि प्रवेद सुकृतस्य पंथां । अक्षण्वंतः कर्णवंतः सखायो मनोजवेष्वसमा बभूवुः । आदघ्नासऽउपकक्षासऽउत्वे ह्रदाऽइव स्नात्वाऽउत्वे ददृशे ॥ हृदा तष्टेषु मनसोजवेषु यद्ब्राह्मणाः संयजंते सखायः । अत्राह त्वं विजहुर्वेद्याभिरोहब्रह्माणो विचरंत्यु त्वे ॥ इमे ये नार्वाङ्न परश्चरंति न ब्राह्मणासो न सुतेकरासः । तऽएते वाचमभिपद्य पापया सिरीस्तंत्रं तन्वतेऽअप्रजज्ञयः ॥ सर्वे नंदंति यशसागतेन सभासाहेन सख्या सखायः ॥ किल्बिषस्पृत्पितुषणिर्ह्येषामरं हितो भवति वाजिनाय ॥ ऋचां त्वः पोषमास्ते पुपुष्वान्गायत्रं त्वो गायति शक्करीषु । ब्रह्मा त्वो वदति जातविद्यां यज्ञस्य मात्रां विमिमीतऽउत्वः ॥ ॥ २४ ॥ ॥ इत्यष्टमाष्टके द्वितीयोध्यायः ॥

देवानांनवल्लौक्योवा बृहतिर्दाक्षायण्यदितिर्वा दैवमानुष्टुभं जनिष्ठाएकादश गौरिवीतिर्वसूनांषट्प्रसुनवसिंधुक्षित्प्रै यमेधोनदीस्तुतिजागतं त्वावोष्टौसर्पऐरावतो जरत्कर्णोग्राव्णोस्तौदभ्रमुषः स्यूमरश्मिर्भार्गवो मारुतंतुपंचमीजगती विप्रासोद्वितीया पंचम्याद्याश्चतिस्रो जगत्योपश्यंसप्त सौचीकोग्निर्वैश्वानरोवा सप्तिर्वावाजंभरऽआग्नेयं त्वग्निःस

सिंय इमाविश्वा विश्वकर्माभौवनोवैश्वकर्मणंतु द्वितीयाविराड्प्राचक्षुषो यस्तेमन्योमन्युस्तापसो मान्यवंत्वाद्याज गती त्वयामन्योचतुर्जगत्यंतं सत्येनसप्तचत्वारिंशत्साविर्त्री सूर्यात्मदैवतमानुष्टुभं पंचभिःसोममस्तौत्पराभिःस्ववि वाहंसप्तदश्यादेवान्परयासोमाकौं परयाचंद्रमसंपरानृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाः परादेहीतिद्वेवधूवासः संस्पर्श निंदार्थे परायक्ष्मनाशिनीदंपत्यो र्नवोनवस्तिस्रोनृक्षरा गृभ्णामीतिद्वेद्वे यदश्विनापूषाघोरचक्षुरिति त्रिष्टुभस्तृष्टमु रोबृहती पूर्वापरमिहप्रियमानःप्रजांजगत्यः ॥ ३ ॥

देवानामितिनवर्चंचतुर्थंसूक्तं लौक्योबृहस्पतिरांगिरसोवा दाक्षायण्यदितिर्वा देवाअनुष्टुप् ॥

॥ हरिःओम् ॥ देवानांनुवयंजानाप्रवोचामविपन्यया । उक्थेषुंशस्यमानेषुयःपश्याुदुत्तरेयुगे ॥ ब्र ह्मणस्पतिरेतासंकर्मारइवाधमत् । देवानांपूर्व्येयुगेसंतःसदजायत ॥ देवानांयुगेप्रथमेसंतःसदजायत । तदाशाअन्वंजायंततदुत्तानपदस्परि ॥ भूर्जज्ञउत्तानपदोभुवआशाअजायंत । अदितेर्दक्षोअ जायतदक्षाद्वदितिःपरि ॥ अदितिर्ह्यजनिष्टदक्षयादुहितातव । तांदेवाअन्वंजायंतभद्राअमृतबंधवः ॥ १ ॥यद्देवाअदःसलिलेसुसंरब्धाअतिष्ठत । अत्रावोनृत्यंतामिवतीव्रोरेणुरपायत॥ यद्देवायतयोय

थाभुवनान्यपिन्वत । अत्रासमुद्रऽआगूह्ळमासूर्यमजभर्तन ॥ अष्टौपुत्रासोऽअदितेर्येजातास्तन्वं१ स्परि । देवाँऽउपप्रैत्सप्तभिःपरामार्तांडमास्यत् ॥ सप्तभिःपुत्रैरदितिरुपप्रैत्पूर्व्यंयुगं । प्रजायैमृत्यवेत्वत्पुन र्मार्तांडमाभरत् ॥ २ ॥

जनिष्ठाइत्येकादशर्चंपंचमंसूक्तं गौरिवीतिर्मरुत्वानिंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

जनिष्ठाऽउग्रःसहसेतुरायमंद्रऽओजिष्ठोबहुलाभिमानः । अवर्धन्निंद्रंमरुतश्चिदत्रमातायद्वीरंदधन द्धनिष्ठा ॥ द्रुहोनिषत्तापृशनीचिदेवैःपुरूशंसेनवाद्धधुष्टऽइंद्रं । अभीद्वंतेवतामहापदेनध्वांतात्प्रपित्वा दुदरंतगर्भाः ॥ ऋष्वातेपादाप्रयज्जिगास्यवर्धन्वाजाऽउतयेचिदत्र । त्वमिंद्रसालावृकान्सहस्रमासन्दधि षेऽअश्विनावंवृत्याः ॥ समनातूर्णिरुपयासियज्ञमानासत्यासख्यायवक्षि । वसाव्यामिंद्रधारयःसहस्रा श्विनाशूरददतुर्मघानि ॥ मंदमानऽऋतादधिप्रजायैसखिभिरिंद्रऽइषिरेभिरर्थं । आभिर्हिमायाऽउपद स्युमागान्मिहःप्रतम्राऽअवपत्तमांसि॥ ३ ॥ सनामानाचिद्ध्वसयोन्यस्माऽअवाहन्निंद्रऽउषसोयथानः॥

 ऋष्वैरगच्छःसखिभिर्निकामैःसाकंप्रतिष्ठाहृद्याजघंथ ॥ त्वंजघंथनमुचिंमखस्युंदासंकृण्वानऽऋषयेवि
मायं । त्वंचकर्थमनवेस्योनान्पथोदेवत्रांजसेवयानान् ॥ त्वमेतानिपप्रिषेविनामेशानऽइंद्रदधिषेगभस्तौ ।
२० अनुत्वादेवाःशवसामदंत्युपरिबुध्नान्वनिनश्चकर्थ ॥ चक्रंयदस्याप्स्वानिषत्तमुतोतदस्मैमध्विच्चच्छद्या
त् । पृथिव्यामतिषितंयदूधःपयोगोष्वदधाऽओषधीषु ॥ अश्वादियायेतियद्वदंत्योजसोजातमुतमन्य
ऽएनं । मन्योरियायहर्म्येषुतस्थौयतःप्रजज्ञऽइंद्रोऽअस्यवेद ॥ वयःसुपर्णाऽउपसेदुरिंद्रंप्रियमेधाऽऋष
योनाधमानाः । अपध्वांतमूर्णुहिपूर्धिचक्षुर्मुमुग्ध्य१स्मान्निधयेवबद्धान् ॥ ४ ॥

वसूनामितिषळृचंषष्ठंसूक्तं गौरिवीतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

वसूनांवाचर्कृषऽइयक्षंधियावायज्ञैर्वारोदस्योः । अर्वंतोवायेरयिमंतःसातौवनुंवायेसुश्रुणंसुश्रुतोधुः ॥
हवऽएषामसुरोनक्षतद्यांश्रवस्यतामनसानिंसतक्षां । चक्षाणायत्रंसुवितायदेवाद्यौर्नवारेभिःकृणवंतस्वैः ॥ २०
इयमेषाममृतानांगीःसर्वतातायेकृपणंतरत्नं । धियंचयज्ञंचसाधंतस्तेनोधांतुवसव्य१मसामि ॥ आतत्तऽइं

द्राघवंःपनंताभियऽऊर्वंगोमंतंतितृत्सान् । सकृत्स्व१ंयेपुरुपुत्रांमहींसहस्रंधारांबृहतींदुदुक्षन् ।। शचींवऽइंद्रमवंसेकृणुध्वमनानतंदमयंतंपृतन्यून् । ऋभुक्षणंमघवानंसुवृक्तिंभर्तायोवज्रंनर्यंपुरुक्षुः ।। यद्वावानंपुरुतमंपुराषाळावृत्रहेंद्रोनामांन्यप्राः । अचेतिप्रासहस्पतिस्तुविष्मान्यदीमुश्मसिकर्तवेकरत्तत् ।। ५ ।।

प्रसुवइतिनवर्चंसप्तमंसूक्तं प्रैयमेधःसिंधुक्षित् नदीस्तुतिर्जगती ।।

प्रसुवंऽआपोमहिमानंमुत्तमंकारुर्वोचातिसदंनेविवस्वंतः । प्रसप्तसंप्तत्रेधाहिचंक्रमुःप्रसृत्वंरीणामतिसिंधुरोजंसा ।। प्रतेंरदद्वरुंणोयातंवेपथःसिंधोयद्वाजाँऽअभ्यद्रंवस्त्वं । भूम्याऽअधिप्रवतांयासिसानुंनायदेंषामग्रंजगंतामिरज्यंसि ।। दिविस्वनोयंततेभूम्योपर्यनंतंशुष्ममुदियार्तिभानुनां । अभ्रादिवप्रस्तंनयंतिवृष्टयःसिंधुर्यदेतिवृषभोनरोरुंवत् ।। अभित्वांसिंधोशिशुमिन्नमातरोंवाश्राऽअंर्षंतिपयंसेवधेनवः । राजेवयुध्वानयसित्वमित्सिचौयदांसामग्रंप्रवतामिनंक्षसि ।। इमंमेंगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तोमंसचतापरुष्ण्या । असिक्न्यामंरुद्वृधेवितस्तयार्जीकीयेशृणुह्यासुषोमंया ।।६।। परिशिष्टं।।सितासितेसरितेयत्र

ऋ०सं० संगथेतत्रांप्लुतासोदिवमुत्पतंति । येवैतन्वं१विसृजंनिधीरास्तेजनासोऽअमृतत्वंभजंते ॥ १ ॥ तृष्टामं अ०८
याप्रथमंयातवेसजूःसुसर्त्वारसयांश्वेत्यात्या । त्वंसिंधोकुभंयागोमतींक्रुमुंमेहत्न्वासरथंयाभिरीयसे ॥ अ०३
२१ ऋजीत्येनीरुशंतीमहित्वापरिज्रयांसिभरतेरजांसि । अदंब्धासिंधुरपसांमपस्तमाश्वानचित्रावपुंषीवद
र्शता ॥ स्वश्वासिंधुःसुरथांसुवासांहिरण्ययींसुकृतावाजिनींवती । ऊर्णावतीयुवतिःसीलमांवत्युताधि
वस्तेसुभगांमधुवृधं ॥ सुखंरथंयुयुजेसिंधुरश्विनंतेनवाजंसनिषदस्मिन्नाजौ । महान्ह्यंस्यमहिमापंनस्य
तेदंब्धस्यस्वयंशसोविरप्शिनः ॥ ७ ॥

आवर्क्रंजसइत्यष्टर्चमष्टमंसूक्तं सर्पऐरावतोजरत्कर्णो ग्रावस्तुतिर्जगती ॥

आवंऽऋंजसऽऊर्जांव्युंष्टिष्विंद्रंमरुतोरोदंसीऽअनक्तन । उभेयथांनोऽअहंनीसचाभुवासदःसदोव २१
रिवस्यातंऽउद्भिदां ॥ तदुश्रेष्ठंसवंनंसुनोतनात्योनहस्तंयतोऽअद्रिःसोतरिं । विदद्ध्यं१र्योऽअभिभूति
पौंस्यंमहोरायेचित्तरुतेयदर्वतः ॥ तदिद्ध्यंस्यसवंनंविवेरपोयथांपुरामनंवेगातुमश्रेत् । गोऽअंर्णसित्वा

घ्रेऽअश्वंनिर्णिजिप्रेमंध्वरेष्वंध्वराँऽअशिश्रयुः ।। अपघ्नतरक्षसोभंगुरावतस्कभायतनिर्ऋतिंसेधताम
तिं । आनोरयिंसर्ववीरंसुनोतनदेवाव्यंभरतश्लोकमद्रयः ।। दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्योविभ्वनाचिदाश्वप
स्तरेभ्यः । वायोश्चिदासोमरभस्तरेभ्योग्नेश्चिदर्चपितुकृत्तरेभ्यः ।। ८ ।। भुरंतुनोयशसःसोत्वंधसोग्रावा
णोवाचादिवितादिवित्मता । नरोयत्रदुहतेकाम्यंमध्वाघोषयंतोऽअभितोमिथस्तुरः ।। सुन्वंतिसोमंर
थिरासोऽअद्रयोनिरस्यरसंगविषोदुहंतिते । दुहंत्यूधरुपसेचनायकंनरोहव्यानमर्जयंतऽआसभिः ।।
एतेनरःस्वपसोऽअभूतनयऽइंद्रायसुनुथसोममद्रयः । वामंवामंवोदिव्यायधाम्नेवसुवसुवःपार्थिवायसु
न्वते ।। ९ ।।

अभ्रप्रुषइत्यष्टर्चंनवमंसूक्तं भार्गवःस्यूमरश्मिर्मरुतस्त्रिष्टुप्पंचमीजगती ।।

अभ्रप्रुषोनवाचाप्रुषावसुहविष्मंतोनयज्ञाविजानुषः । सुमारुतंनब्रह्माणमर्हसेगणमस्तोष्येषांनशो
भसे ।। श्रियेमर्यासोऽअंजीँरकृण्वतसुमारुतंनपूर्वीरतिक्षपः । दिवस्पुत्रासऽएतानयेतिरऽआदित्यास

स्तेऽअक्रानवांवृधुः ॥ प्रयेदिवःपृथिव्यानबर्हणात्मनारिरिच्रेऽअभ्रान्नसूर्यः । पाजंस्वंतोनवीराःपनस्य
वोरिशादसोनमर्याऽअभिद्यवः ॥ युष्माकंबुध्नेऽअपांनयामंनिविथुर्यतिनमहीश्रंथर्यति । विश्वप्सुर्य
ज्ञोऽअर्वागयंसुवःप्रयंस्वंतोनसत्राचऽआगंत ॥ यूयंधूर्षुप्रयुजोनरश्मिभिर्ज्योतिष्मंतोनभासाव्युंष्टिषु ।
श्येनासोनस्वयंशसोरिशादसःप्रवासोनप्रसितासःपरिप्रुषः ॥ १० ॥ प्रयद्वहंध्वेमरुतःपराकाद्यूयंमहःसंव
रंणस्यवस्वः । विदानासोवसवोराध्यंस्याराच्चिद्द्वेषःसनुतर्युंयोत ॥ यऽउदृचियज्ञेऽअंध्वरेष्ठामरुद्भ्योनमा
नुषोददांशत् । रेवत्सवयोदधतेसुवीरंसदेवानामपिगोपीथेऽअंस्तु ॥ तेहियज्ञेषुयज्ञियासऽऊमाऽआदि
त्येननाम्नाशंभंविष्ठाः । तेनोवंतुरथतूर्मनीषांमहश्चयामंन्नध्वरेचंकानाः ॥ ११ ॥

विप्रासइत्यष्टर्चंदशमंसूक्तं स्यूमरश्मिर्मरुतस्त्रिष्टुप् द्वितीयापंचम्यादितिस्रश्चजगत्यः ॥

विप्रासोनमन्मभिःस्वाध्योदेवाव्योइनयज्ञैःस्वप्नसः । राजानोनचित्राःसुसंदृशःक्षितीनांनमर्याऽअरे २२
पसः ॥ अग्निर्नयेभ्राजंसारुक्मवंक्षसोवातासोनस्वयुजःसद्यऽऊतयः । प्रज्ञातारोनज्येष्ठाःसुनीतयःसुशर्मा

णोनसोमाऽऋतंयते॥ वातासोनयेधुनयोजिगत्नवोग्नीनांनजिह्वाविरोकिणः। वर्मण्वंतोनयोधाःशिमीवंतः पितॄणांनशंसाःसुरातयः॥ रथानांनये३राःसनाभयोजिगीवांसोनशूराऽअभिद्यवः। वरेयवोनमर्याघृतप्रुषोभिस्वर्तारोऽअर्कंनसुष्टुभः॥ अश्वासोनयेज्येष्ठासऽआशवोदिधिषवोनरथ्यःसुदानवः। आपोननिम्नैरुदभिर्जिगत्नवोविश्वरूपाऽअंगिरसोऽनसामभिः॥ १२ ॥ ग्रावाणोनसूरयःसिंधुमातरऽआदर्दिरासोऽअद्रयोनविश्वहा। शिशूलानक्रीळयःसुमातरोमहाग्रामोनयामन्नुतत्विषा॥ उषसांनकेतवोध्वरश्रियः शुभंयवोनांजिभिर्व्यश्वितन्। सिंधवोनययियोभ्राजदृष्टयःपरावतोनयोजनानिममिरे॥ सुभागान्नोदेवाःकृणुतासुरत्नानस्मान्स्तोतॄन्मरुतोवावृधानाः। अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यगातसनाद्धिवोरत्नधेयानि संति॥ १३ ॥

अपश्यमितिसप्तर्चमेकादशंसूक्तं सौचीकोग्निर्वैश्वानरोवा सप्तिर्वावाजंभरोग्निस्त्रिष्टुप्॥

अपश्यमस्यमहतोमहित्वममर्त्यस्यमर्त्यासुविक्षु। नानाहनूविभृतेसंभरेतेऽअसिन्वतीबप्संतीभूर्यत्तः।

ऋ०सं० गुहाशिरोनिहितमृधगक्षीऽअसिन्वन्नत्तिजिह्वयावनानि। अत्राण्यस्मैपड्भिःसंभरंत्युत्तानहस्तानमसाधि अ०८
विक्षु॥प्रमातुःप्रतरंगुह्यमिच्छन्कुमारोनवीरुधःसर्पदुर्वीः।ससंनपक्वमविदच्छुचंतंरिरिह्वांसंरिपऽउपस्थेऽअं अ०३
२३ तः॥तद्वामृतंरोदसीप्रब्रवीमिजायमानोमातरागर्भोऽअत्ति। नाहंदेवस्यमर्त्यश्चिकेताग्निरंगविचेताःसप्रचे
ताः ॥ योऽअस्माऽअन्नंतृष्वाऽइदधात्याज्यैर्घृतैर्जुहोतिपुष्यति । तस्मैसहस्रमक्षभिर्विचक्षेग्नेविश्वतः
प्रत्यङ्ङसित्वं ॥ किंदेवेषुत्यजऽएनश्चकर्थाग्नेपृच्छामिनुत्वामविद्वान् । अक्रीळन्क्रीळन्हरिरत्तवेदन्विपर्व
शश्चकर्तगामिवासिः ॥ विषूचोऽअश्वान्युयुजेवनेजाऽऋजीतिभीरशनाभिर्गृभीतान् । चक्षदेमित्रोवसु
भिःसुजातःसमानृधेपर्वभिर्वावृधानः ॥ १४ ॥

अग्निःसप्तिमितिसप्तर्चंद्वादशंसूक्तं अग्निःसौचीकोवैश्वानरोवा अग्निस्त्रिष्टुप् ॥

अग्निःसप्तिंवाजंभरंददात्यग्निर्वीरंश्रुत्यंकर्मनिःष्ठां । अग्नीरोदसीविचरत्समंजन्नग्निर्नारींवीरकुक्षिंपुरं
धिं ॥ अग्नेरप्नसःसमिदस्तुभद्राग्निर्महीरोदसीऽआविवेश । अग्निरेकंचोदयत्समत्स्वग्निर्वृत्राणिदयतेपु २३

रूणिं ॥ अ॒ग्निर्हृत्यंजरतः कर्णमावा॒ग्निर॒द्भ्यो निरदह॒ज्जरूथं । अ॒ग्निरत्रिं॒ घ॒र्मऽउरुष्यद॒न्तर॒ग्निर्नृ॒मेधं॑प्र॒जयांसृजत्सं ॥ अ॒ग्निर्दा॒द्द्रविणंवी॒रपेशाऽअ॒ग्निरृषिं॒यः स॒हस्रा॒स॒नोति । अ॒ग्निर्दि॒वि ह॒व्यमात॑तानाग्नेर्धामा॑नि॒ विभृ॑ता पुरु॒त्रा ॥ अ॒ग्निमु॒क्थैरृषयो॒विह्वयन्ते॒ग्निंनरो॒यामनिबाधि॒तासः । अ॒ग्निंवयो॑ऽअ॒न्तरिक्षे॒पतं॑तो॒ग्निः स॒हस्रा॒परि॑याति॒गोनां ॥ अ॒ग्निंविशंऽईळते॒मानु॑षी॒र्याऽअ॒ग्निंमनु॑षो॒नहु॑षो॒विजा॒ताः । अ॒ग्निर्गान्धर्वीम्प॒थ्यामृतस्या॒ग्नेर्गव्यूतिर्घृ॒तऽआनिषत्ता ॥ अ॒ग्नये॒ब्रह्म॑ऽऋ॒भवस्ततक्षुर॒ग्निम॒हाम॑वोचामासुवृ॒क्तिं । अग्ने॒प्राव॒ज्जरि॒ता र॒यिष्ठा॒ग्ने॒महि॒द्रवि॒ण॒मायंजस्व ॥ १५ ॥

यइमेतिसप्तर्चंत्रयोदशंसूक्तं भौवनोविश्वकर्मा विश्वकर्मात्रिष्टुप् द्वितीयाविराड्रूपा ॥

यऽइ॒मा विश्वा॒भुव॑नानि॒ जुह्व॒दृषि॒र्होता॒न्यसी॑दत्पि॒तानः । सऽआ॒शिषा॒द्रवि॑णमि॒च्छमा॑नः प्रथम॒च्छद्वरा॒ँऽआविवेश ॥ किंस्विदासीदधि॒ष्ठान॑मा॒रम्भ॑णंकत॒मत्स्वित्क॒थासीत् । यतो॒भूमिं॑ज॒नय॑न्वि॒श्वक॑र्मा॒विद्यामौर्णो॑न्महि॒नावि॒श्वच॑क्षाः ॥ वि॒श्वत॑श्चक्षुरु॒तवि॒श्वतो॑मुखोवि॒श्वतो॑बाहुरु॒तवि॒श्वत॑स्पात् । संबाहु

ऋ०सं० भ्यांधमंतिसंपतंत्रैद्यावाभूमीजनयंन्देवएकः ।। किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआंसयतोद्यावांपृथिवीनिंष्टतक्षुः। अ०८
मनींषिणोमनंसापृच्छतेदुतद्यद्ध्यतिंष्ठद्भुवंनानिधारयंन् ।। यातेधामांनिपरमाणियावमायामंध्यमा अ०३
२४ विंश्वकर्मन्नुतेमा । शिक्षासखिंभ्योहविषिंस्वधावःस्वयंयंजस्वतन्वंवृधानः ।। विश्वंकर्मन्हविषांवावृधानः
स्वयंयंजस्वपृथिवीमुतद्यां । मुह्यंत्वन्येऽअभितोजनांसऽइहास्माकंमघवांसूरिरंस्तु ।। वाचस्पतिंविश्वकं
र्माणमूतयेंमनोजुवंवाजेंऽअद्याहुंवेम । सनोविश्वांनिहवंनानिजोषद्विश्वशंभूरवंसेसाधुकर्मा ।। १६ ।।

चक्षुषइतिसप्तर्चंचतुर्दशंसूक्तं विश्वकर्माविश्वकर्मात्रिष्टुप् ।।

चक्षुंषःपितामनंसाहिधीरोंघृतमेंनेऽअजनन्नम्नंमाने । यदेदंताऽअददृहंतपूर्वऽआदिद्द्यावांपृथिवी
ऽअंप्रथेतां ।। विश्वकंर्माविमंनाऽआद्विहांयाधाताविंधातापंरमोतसंदृक् । तेषांमिष्टानिसमिषामंदंतिय
त्रांसप्तऽऋषीन्परऽएकंमाहुः ।। योनंःपिताजंनितायोविंधाताधामांनिवेदभुवंनानिविश्वां । योदेवानां २४
नामधाऽएकंएवतंसंप्रश्नंभुवंनायंत्यन्या ।। तऽआयंजंतद्रविंणंसमंस्माऽऋषंयःपूर्वेजरितारोनभूना ।

असूर्तेसूर्तेरजसिनिषत्तेयेभूतानिसमकृण्वन्निमानि ॥ परोदिवापरऽएनापृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्यदस्ति ।
कंस्विद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमपश्यंतविश्वे ॥ तमिद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमगच्छं
तविश्वे । अजस्यनाभावध्येकमर्पितंयस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुः ॥ नतंविदाथयऽइमाजजानान्य
द्युष्माकमंतरंबभूव । नीहारेणप्रावृताजल्प्याचासुतृपऽउक्थशासश्चरंति ॥ १७ ॥

यस्तेमन्योइतिसप्तर्चंपंचदशंसूक्तं तापसोमन्युर्मन्युस्त्रिष्टुबाद्याजगती ॥

यस्तेमन्योविधद्वज्रसायकसहऽओजःपुष्यतिविश्वमानुषक् । साह्यामदासमार्यंत्वयायुजासहस्कृतेनस
हसासहस्वता ॥ मन्युरिंद्रोमन्युरेवासदेवोमन्युर्होतावरुणोजातवेदाः । मन्युंविशऽईळतेमानुषीर्याःपाहि
नोमन्योतपसासजोषाः ॥ अभीहिमन्योतवसस्तवीयान्तपसायुजाविजहिशत्रून् । अमित्रहावृत्रहादं
स्युहाचविश्वावसून्याभरात्वंनः ॥ त्वंहिमन्योऽअभिभूत्योजाःस्वयंभूर्भामोऽअभिमातिषाहः । विश्व
चर्षणिःसहुरिःसहावानस्मास्वोजःपृतनासुधेहि ॥ अभागःसन्नपपरेतोऽअस्मितवक्रत्वातविषस्यप्रचे

तः । तंत्वामन्योऽअक्रतुर्जिहीळाहंस्वातनूर्बलदेयायमेहि ॥ अयंतेऽअस्म्युपमेह्यर्वाङ्प्रतीचीनःसंहुरे
विश्वाधायः । मन्योवज्रिन्नभिमामाववृत्स्वहनावदस्यूँरुतबोध्यापेः ॥ अभिप्रेहिदक्षिणतोभवामेधावृ
त्राणिजंघनावभूरिं ॥ जुहोमितेधरुणंमध्वोऽअग्रमुभाऽउपांशुप्रथमापिबाव ॥ १८ ॥

त्वयामन्योइतिसप्तर्चंषोडशंसूक्तं मन्युर्मन्युस्त्रिष्टुबंत्याश्चतस्रोजगत्यः ॥

त्वयामन्योसरथमारुजंतोहर्षमाणासोधृषितामरुत्वः । तिग्मेषवऽआयुधासंशिशानाऽअभिप्रयंतुन
रोऽअग्निरूपाः ॥ अग्निरिवमन्योत्विषितःसहस्वसेनानीर्नःसहुरेहूतऽएधि । हत्वायशत्रून्विभजस्ववेद
ऽओजोमिमानोविमृधोनुदस्व ॥ सहस्वमन्योऽअभिमातिमस्मेरुजन्मृणन्प्रमृणन्प्रेहिशत्रून् । उग्रंतेपा
जोनन्वारुरुध्रेवशीवशंनयसऽएकजत्वं ॥ एकोबहूनामसिमन्यवीळितोविशंविशंयुधयेसंशिशाधि । अ
कृत्तरुक्त्वयायुजावयंद्युमंतंघोषंविजयायकृण्महे ॥ विजेषकृदिंद्रऽइवानवब्रवो३ऽस्माकंमन्योऽअधिपा
भवेह । प्रियंतेनामसहुरेगृणीमसिविद्मातमुत्संयतऽआबभूथ ॥ आभूत्यासहजावज्रसायकसहोबिभ

ष्यँभिभूतऽउत्त॑रं । क्रत्वा॑नोमन्यो॒सहमे॒द्यो॑धिमहाध॒नस्य॑पुरुहूतसं॒सृजि ॥ सं॑सृ॒ष्टंधनमुभयं॑स॒माकृ॑तम॒स्म भ्यंदत्तां॒वरु॑णश्चम॒न्युः । भियं॒दधा॑ना॒हृद॑येषु॒शत्र॑वः॒परा॑जितासो॒ऽअप॒निल॑यंतां ॥ ॥ १९ ॥ ॥ इतिद शमेमंडलेषष्ठोनुवाकः ॥

सप्तमेनुवाकेषट्सूक्तानि तत्रसत्येनेति सप्तचत्वारिंशदृचंप्रथमंसूक्तं सावित्रीसूर्या सूर्यासावित्र्यनुष्टुप् आद्यानां पंचानांसोमः ततएकादशानांसूर्याविवाहः सप्तदश्यादेवाः अष्टादश्यासोमार्कौ एकोनविंश्याश्चंद्रमाः ततो नवानांनृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाः ततोद्वेवधूवासस्पर्शनिंदा एकत्रिंश्यादंपत्योर्यक्ष्मनाशिनी चतुर्दशीएकोनं विंश्यादितिस्रस्त्रयोविंशीचतुर्विंशीषड्विंशीषट्त्रिंशीसप्तत्रिंशी चतुश्चत्वारिंश्यश्चत्रिष्टुभः अष्टादशीसप्तविंशीत्रिचत्वा रिंश्यश्चजगत्यः चतुस्त्रिंशीउरोबृहती ॥

॥ स॒त्येनोत्त॑भिता॒भूमिः॒सूर्ये॒णोत्त॑भिता॒द्यौः । ऋ॒तेना॑दि॒त्यास्ति॑ष्ठंतिदि॒विसोमो॒ऽअधि॒श्रि॒तः ॥ सोमे॑नादि॒त्याब॒लिनः॒सोमे॑नपृथि॒वीम॒ही । अथो॒नक्ष॑त्राणामे॒षामु॒पस्थे॒सोम॒ऽआहि॑तः ॥ सोमं॑मन्यतेपपि॒

ऋ०सं० वान्यत्संपिंषंत्योषधिं । सोमंयंब्रह्माणोविदुर्नतस्याश्नातिकश्चन ॥ आच्छद्विधानैर्गुपितोबार्हतैःसोमर अ०८
क्षितः । ग्राव्णामिच्छृण्वन्तिष्ठसिनतेऽअश्नातिपार्थिवः ॥ यत्त्वादेवप्रपिबंतिततऽआप्यायसेपुनः । वा अ०३
२६ युःसोमस्यरक्षितासमानांमासऽआकृतिः ॥ २० ॥ रैभ्यासीदनुदेयीनाराशंसीन्योचनी । सूर्यायाभद्रमि
द्वासोगाथयैतिपरिष्कृतं ॥ चित्तिराऽउपबर्हणंचक्षुराऽअभ्यंजनं । द्यौर्भूमिःकोशऽआसीद्यदयात्सूर्याप
तिं ॥ स्तोमाऽआसन्प्रतिधयःकुरीरंछंदऽओपशः । सूर्यायाऽअश्विनावराग्निरासीत्पुरोगवः ॥ सोमोवधू
युरभवदश्विनास्तामुभावरा । सूर्यांयत्पत्येशंसंतींमनसासवितादददात् ॥ मनोऽअस्याऽअनऽआसीद्द्यौ
रासीदुतच्छदिः । शुक्रावनड्वाहावास्तांयदयात्सूर्यागृहं ॥ २१ ॥ ऋक्सामाभ्यामभिहितौगावौतेसाम
नावितः । श्रोत्रंतेचक्रेऽआस्तांदिविपंथाश्चराचरः ॥ शुचीतेचक्रेयात्याव्यानोऽअक्षऽआहतः । अनो
मनस्मयंसूर्यारोहत्प्रयतीपतिं ॥ सूर्यायावहतुःप्रागात्सवितायमवासृजत् । अघासुहन्यंतेगावोर्जुन्योः २६
पर्युह्यते ॥ यदश्विनापृच्छमानावयातंत्रिचक्रेणवहतुंसूर्यायाः । विश्वेदेवाऽअनुतद्वामजानन्पुत्रःपितरा

ववृणीतपूषा ॥ यदयातंशुभस्पतीवरेयंसूर्यामुप । क्वैकंचक्रंवामासीत्क्वदेष्ट्रायतस्थथुः ॥ २२ ॥ द्वेते
चक्रेसूर्येब्रह्माणऽऋतुथाविदुः । अथैकंचक्रंयद्गुहातदद्धातयऽइद्विदुः ॥ सूर्यायैदेवेभ्योमित्रायवरुणाय
च । येभूतस्यप्रचेतसऽइदंतेभ्योकरंनमः ॥ पूर्वापरंचरतोमाययैतौशिशूक्रीळंतौपरियातोऽअध्वरं । वि
श्वान्यन्योभुवनाभिचष्टऽऋतूँरन्योविदधज्जायतेपुनः ॥ नवोनवोभवतिजायमानोह्नांकेतुरुषसामेत्य
ग्रं । भागंदेवेभ्योविदधात्यायन्प्रचंद्रमास्तिरतेदीर्घमायुः ॥ सुकिंशुकंशल्मलिंविश्वरूपंहिरण्यव
र्णंसुवृतंसुचक्रं । आरोहसूर्येऽअमृतस्यलोकंस्योनंपत्येवहतुंकृणुष्व ॥ २३ ॥ उदीर्ष्वातःपतिवतीह्ये
षाविश्वावसुंनमसागीर्भिरीळे । अन्यामिच्छपितृषदंव्यक्तांसतेभागोजनुषातस्यविद्धि ॥ उदीर्ष्वातो
विश्वावसोनमसेळामहेत्वा । अन्यामिच्छप्रफर्व्यं१संजायांपत्यासृज॥ अनृक्षराऽऋजवःसंतुपंथायेभिः
सखायोयंतिनोवरेयं । समर्यमासंभगोनोनिनीयात्संजास्पत्यंसुयममस्तुदेवाः ॥ प्रत्वामुंचामिवरुण
स्यपाशाद्येनत्वाबध्नात्सवितासुशेवः । ऋतस्ययोनौसुकृतस्यलोकेरिष्टांत्वासहपत्यादधामि ॥ प्रेतोमुं

कां॰सं॰ चामिनामुतःसुबद्धाममुतस्करं । यथेयमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रासुभगासंति ॥ २४ ॥ पूषात्वेतोनयतुहस्तगृह्या अ॰ ८
श्विनांत्वाप्रवंहतांरथेन । गृहान्गंच्छगृहपंत्नीयथासोवशिनीत्वंविदथमावंदासि॥इहप्रियंप्रजयांतेसमृंध्य अ॰ ३
२७ तामस्मिन्गृहेगार्हपत्यायजागृहि । एनापत्यांतन्व१ंसंसृजस्वाधाजिव्रींविदथमावंदाथः ॥ नीललोहि
तंभवतिकृत्यासक्तिर्व्यंज्यते । एधंतेऽअस्याज्ञातयःपतिर्बंधेषुबध्यते ॥ परांदेहिशामुल्यंब्रह्मभ्योविभं
जावसु । कृत्यैषापद्वतीभूत्व्याजायाविशतेपतिं॥ अश्रीरातनूर्भवतिरुशंतीपापयामुया । पतिर्यद्वध्वो३
वासंसास्वमंगमभिधित्संते ॥ २५ ॥ येवध्वश्चंद्रंवहतुंयक्ष्मायंतिजनादनु । पुनस्तान्यज्ञियादेवानयं
तुयतऽआगताः ॥ माविंदन्परिपंथिनोयऽआसीदंतिदंपती । सुगेभिर्दुर्गमतीतामपद्रांत्वरातयः ॥ सुमं
गलीरियंवधूरिमांसमेतपश्यंत । सौभाग्यमस्यैदत्वायाथास्तंविपरेतन ॥ तृष्टमेतत्कटुकमेतदपाष्ठवद्विष
वन्नैतदत्तवे । सूर्यांयोब्रह्माविद्यात्सऽइद्वाधूयमर्हति ॥ आशसनंविशसनमथोऽअधिविकर्तनं। सूर्यायाः २७
पश्यरूपाणितानिब्रह्मातुशुंधति ॥ २६ ॥ गृभ्णामितेसौभगत्वायहस्तंमयापत्याजरदष्टिर्यथासः । भ

गोऽअर्यमासविता पुरंधिर्मह्यंत्वादुर्गार्हपत्याय देवाः ॥ तांपूषञ्छिवतमामेरयस्व यस्यांबीजंमनुष्याऽवपं
ति । यानऽऊरूउशतीविश्रयांते यस्यामुशंतःप्रहरामशेपं ॥ तुभ्यमग्रेपर्यवहन्त्सूर्यांवहतुनासह । पुनःप
तिभ्योजायांदाऽअग्नेप्रजयासह ॥ पुनःपत्नीमग्निरदादायुषासहवर्चसा । दीर्घायुरस्यायःपतिर्जीवाति
शरदःशतं ॥ सोमःप्रथमोविविदेगंधर्वोविविदऽउत्तरः । तृतीयोऽअग्निष्टेपतिस्तुरीयस्तेमनुष्यजाः ॥ २७ ॥
सोमोददद्गंधर्वायगंधर्वोददग्नये । रयिंचपुत्रांश्चादादग्निर्मह्यमथोऽइमां ॥ इहैवस्तंमावियौष्टंविश्वमा
युर्व्यश्नुतं । क्रीळंतौपुत्रैर्नप्तृभिर्मोदमानौस्वेगृहे ॥ आनःप्रजांजनयतुप्रजापतिराजरसायसमनक्त्वर्यमा ।
अदुर्मंगलीःपतिलोकमाविशशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ अघोरचक्षुरपतिघ्न्येधिशिवापशुभ्यःसुमनाः
सुवर्चाः । वीरसूर्देवकामास्योनाशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ इमांत्वमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रांसुभगांकृणु । दशा
स्यांपुत्रानाधेहिपतिमेकादशंकृधि ॥ सम्राज्ञीश्वशुरेभवसम्राज्ञीश्वश्र्वांभव । ननांदरिसम्राज्ञीभवस
म्राज्ञीऽअधिदेवृषु ॥ समंजंतुविश्वेदेवाःसमापोहृदयानिनौ । संमातरिश्वासंधातासमुदेष्ट्रीदधातुनौ ॥ २८ ॥

ऋ॰सं॰ ॥ ॥ परिशिष्टं ॥ ॥ अविधवाभववर्षाणिशतंसाग्रंतुसुव्रता ॥ तेजस्वीचयशस्वीचधर्मपत्नीप अ॰ ८
तिव्रता ॥ जनयद्बहुपुत्राणिमाचदुःखंलभेत्कंचित् । भर्तारंसोमपानित्यंभवेद्धर्मपरायणः ॥ अष्टपु अ॰ ३
२८ त्राभवत्वंचसुभगाचपतिव्रता । भर्तुश्चैवपितुर्भ्रातुर्हृदयानंदिनीसदा ॥ इंद्रस्यतुयथेंद्राणीश्रीधरस्यय
थाश्रिया । शंकरस्ययथागौरीतद्भर्तुरपिभर्तरि । अत्रेर्यथानुसूयास्याद्वसिष्ठस्याप्यरुंधती । कौशिक
स्ययथासतीतथात्वमपिभर्तरि ॥ ध्रुवैधिपोष्यामयिमह्यंत्वादाद्बृहस्पतिः । मयापत्याप्रजावतीसंजीवश
रदःशतं ॥ ॥ इत्यष्टमाष्टकेतृतीयोध्यायः ॥

विहित्र्यधिकैंद्रोवृषाकपि रिंद्राणींद्रश्चसमूदिरेपाङ्क्तं रक्षोहणंपंचाधिका पायुराग्नेयंराक्षोघ्नं चतुरनुष्टु
बंतंहविरेकोनांगिरसोमूर्धन्वान्वामदेव्योवा सौर्यवैश्वानरीयमिंद्रंस्तवज्ञूना रेणुःपंचम्यैंद्रासोमी
सहस्रशीर्षाषोडश नारायणः पौरुषमानुष्टुभंत्रिष्टुबंतंतु संजागृवद्भिःपंचोनारुणोवैतहव्य आग्नेयं २८
यज्ञस्यशार्यातोमानवो वैश्वदेवंतुजागतं महितान्वःपार्थ्यः प्रस्तारपाङ्क्तं पुरस्ताद्बृहत्यंतंत्रयोदशुपाद्ये

चानुष्टुभौनवम्यक्षरैःपङ्क्तिरेकादशीन्यंकुसारिणी पैतेशलून सर्पोर्बुदःकाद्रवेयो ग्राव्णोस्तौत्सप्तम्यं त्येत्रिष्टुभौ पंचमीच॥ ४ ॥

विहीतित्रयोविंशत्यृचंद्वितीयंसूक्तं ऐंद्रोवृषाकपिरिंद्राणींद्रश्चपंक्तिः ॥

॥ हरिःओम् ॥ विहिसोतोरसृक्षतनेंद्रंदेवममंसत । यत्रामदद्वृषाकपिर्यःपुष्टेषुमत्सखाविश्वस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ पराहींद्रधावसिवृषाकपेरतिव्यथिः । नोऽअहप्रविंदस्यन्यत्रसोमपीतयेविश्वस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ किमयंत्वांवृषाकपिश्चकारहरितोमृगः । यस्माऽइरस्यसीदुन्व१र्योवापुष्टिमद्वसुविश्वस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ यमिमंत्वंवृषाकपिंप्रियमिंद्राभिरक्षसि । श्वान्वस्यजंभिषदपिकर्णेवराहयुर्विश्वस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ प्रियातष्टानिमेकपिर्व्यक्ताव्यदूदुषत्। शिरोन्वस्यराविषंनसुगंदुष्कृतेभुवंविश्वस्मादिंद्रऽउत्तरः॥ १॥ नमत्स्त्रीसुभसत्तरानसुयाशुतराभुवत् । नमत्प्रतिच्यवीयसीनसक्थ्युद्यमीयसीविश्वस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ उवेऽअंबसुलाभिकेयथेवांगभविष्यति ।भसन्मेऽअंबसक्थिमेशिरोमेवीवहृष्यतिविश्वस्मादिंद्रऽउत्तरः॥

ऋ०सं० ॥ किंसुंबाहोस्वंगुरेपृथुंष्टोपृथुंजाघने । किंशूरपत्निनस्त्वमभ्यंमीषिवृषाकंपिंविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ अ०८
अवीरांमिवमामयंशरारुरंभिमंन्यते । उताहमंस्मिवीरिणींद्रंपत्नीमरुत्संखाविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ सं अ०४
२१ होत्रंस्मंपुरानारीसमंनंवावंगच्छति । वेधाऽऋतस्यंवीरिणींद्रंपत्नीमहीयतेविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ २ ॥
इंद्राणीमासुनारिंषुसुभगांमहमंश्रवं । नह्यंस्याऽअपरंचनजरसामरंतेपतिर्विश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ नाह
मिंद्राणिरारणसख्युंर्वृषाकंपेर्ऋते । यस्येदमप्यंहविःप्रियंदेवेषुगच्छंतिविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ वृषाक
पायिरेवंतिसुपुंत्रऽआदुसुस्नुंषे । घसंत्तऽइंद्रंऽउक्षणंःप्रियंकांचित्करंहविर्विश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ उक्ष्णो
हिमेपंचंदशसाकंपचंतिविंशतिं । उताहमंद्मिपीवऽइदुभाकुक्षीपृणंतिमेविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ वृषभो
नतिग्मशृंगोंतर्यूथेषुरोरुवत् । मंथस्तंऽइंद्रशंहृदेयंतेंसुनोतिभावयुर्विश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ ३ ॥ नसेशे
यस्यरंबंतेंतरासक्थ्याऽऽकपृत् । सेदींशेयस्यंरोमशंनिषेदुषोंविजृंभंतेविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ नसेशेय २१
स्यंरोमशंनिंषेदुषोंविजृंभंते । सेदींशेयस्यरंबंतेंतरासक्थ्याऽऽकपृद्विश्वंस्मादिंद्रऽउत्तरः ॥ अयमिंद्रवृषा

कंपि:परंस्त्वंतंहृतांविंदत् । असिंसूनांनवंचरुमादेधस्यानऽआचितंविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तंरः ।। अयमेमिवि
चाकंशद्विचिन्वन्दासमार्यं । पिबांमिपाकसुत्वंनोभिधीरंमचाकशंविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तंरः।। धन्वंचयत्कृंत
त्रंचकतिंस्वित्ताविंयोजंना । नेदीयसोवृषाकपेस्तमेहिंगृहाँऽउपविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तंरः ।। पुनरेहिंवृषाकपे
सुविताकंल्पयावहै । यऽएषस्वंमनंशनोस्तमेषिपथापुनर्विश्वंस्मादिंद्रऽउत्तंरः ।। यदुदंचोवृषाकपेगृह
मिंद्राजंगंतन । क्वं१स्यपुंल्वघोमृगःकमंगंजनयोपंनोविश्वंस्मादिंद्रऽउत्तंरः ।। पर्शुर्हनामंमानवीसाकंसं
सूववंविंशतिं । भद्रंभंलत्यस्याऽअभूद्यस्याऽउदरमामंयद्विश्वंस्मादिंद्रऽउत्तंरः ।। ४ ।।

रक्षोहणमितिपंचविंशत्यृचंतृतीयंसूक्तं पायूरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप् अत्याश्वतस्रोनुष्टुभः ।।

रक्षोहणंवाजिनमाजिघर्मिमित्रंप्रथिष्ठमुपंयामिशर्म । शिशांनोऽअग्निःक्रतुंभिःसमिंद्धःसनोदिवास
रिषःपांतुनक्तं ।। अयोंदंष्ट्रोऽअर्चिषांयातुधानानुपंस्पृशजातवेदःसमिंद्धः । आजिह्वयामूरंदेवान्रभस्व
क्रव्यादोवृक्त्व्यपिंधत्स्वासन् ।। उभोभंयाविन्नुपंधेहिदंष्ट्रांहिंस्रःशिशानोवंरंपरंच। उतांतरिंक्षेपरिंयाहिरा

ऋ०सं० जंभैःसंधेह्यभियातुधानान् ॥ यज्ञैरिषूःसंनममानोऽअग्नेवाचाशल्याँऽअशनिभिर्दिहानः । ताभिर्वि अ०८
ध्यहृदयेयातुधानान्प्रतीचोबाहून्प्रतिभङ्ध्येषां ॥ अग्नेत्वचंयातुधानस्यभिंधिहिंस्राशनिर्हरसाहंत्वेनं । अ०४
३० प्रपर्वाणिजातवेदःशृणीहिक्रव्यात्क्रविष्णुर्विचिनोतुवृक्णं ॥ ५ ॥ यत्रेदानींपश्यसिजातवेदस्तिष्ठंतमग्न
ऽउतवाचरंतं । यद्वांतरिक्षेपथिभिःपतंतंतमस्ताविध्यशर्वाशिशानः ॥ उतालब्धंस्पृणुहिजातवेदऽआले
भानादृष्टिभिर्यातुधानात् । अग्नेपूर्वोनिजहिशोशुचानऽआमादःक्ष्विंकास्तमदंत्वेनीः ॥ इहप्रब्रूहियतमः
सोऽअग्नेयोयातुधानोयऽइदंकृणोति । तमारभस्वसमिधायविष्ठनृचक्षसश्चक्षुषेरंधयैनं ॥ तीक्ष्णेनाग्नेच
क्षुषारक्षयज्ञंप्रांचंवसुभ्यःप्रणयप्रचेतः । हिंस्रंरक्षांस्यभिशोशुचानंमात्वादभन्यातुधानानृचक्षः ॥ नृच
क्षारक्षःपरिपश्यविक्षुतस्यत्रीणिप्रतिशृणीह्यग्रा । तस्याग्नेपृष्टीर्हरसाशृणीहित्रेधामूलंयातुधानस्यवृश्च
॥ ६ ॥ त्रिर्यातुधानःप्रसितिंतऽएत्वृतंयोऽअग्नेअनृतेनहंति । तमर्चिषास्फूर्जयंजातवेदःसमक्षमेनंगृण ३०
तेनिवृंङ्धि ॥ तदग्नेचक्षुःप्रतिधेहिरेभेशफारुजंयेनपश्यसियातुधानं । अथर्ववज्ज्योतिषादैव्येनसत्यंधू

वींतमचितंन्योष ॥ यदंग्नेऽअद्यमिथुनाशपातोयद्वाचस्तृष्टंजनयंतरेभाः । मन्योर्मनंसःशरव्याऽजायंते
यातयांविध्यहृदंयेयातुधानान् ॥ परांशृणीहितपंसायातुधानान्परांग्नेरक्षोहरंसाशृणीहि । परार्चिषामूर
देवाञ्छृणीहिपरांसुतृपोऽअभिशोशुंचानः॥परांद्यदेवावृंजिनंशृणंतुप्रत्यगेनंशपथांयंतुतृष्टाः। वाचास्तेनं
शरंवऽऋच्छंतुमर्मन्विश्वंस्यैतुप्रसितिंयातुधानंः॥७॥यःपौरुंषेयेणक्रविषांसमङ्क्तेयोऽअश्व्येनपशुनांयातु
धानंः । योऽअघ्न्यायाभरंतिक्षीरमंग्नेतेषांशीर्षाणिहरसापिवृश्च ॥ संवत्सरीणंपयंऽउस्रियांयास्तस्यमा
शींद्यातुधानोंनृचक्षः । पीयूषंमग्नेयतमस्तितृप्सात्तंप्रत्यंचंमर्चिषांविध्यमर्मन् ॥ विषंगवांयातुधानाःपि
बंत्वावृंश्च्यंतामदितयेदुरेवाः । परैनान्देवःसंविताददातुपराभागमोषंधीनांजयंतां॥सनादंग्नेमृणसियातुधा
नान्नत्वारक्षांसिपृतनासुजिग्युः।अनुंदहसहमूंरान्क्रव्यादोमातेहेत्यामुंक्षतदैव्यायाः॥त्वंनोऽअग्नेऽअधरा
दुदंक्तात्त्वंपश्चादुतरंक्षापुरस्तात्। प्रतितेतेऽअजरांसस्तपिष्ठाऽअघशंसंशोशुंचतोदहंतु ॥ ८ ॥ पश्चात्पु
रस्तांदधरादुदंक्तात्कविःकाव्येनपरिपाहिराजन् । सखेसखांयमजरोंजरिम्णेग्नेमर्ताऽँअमंर्त्यस्त्वंनः ॥

ऋ०सं० परित्वाग्नेपुरंवयंविप्रंसहस्यधीमहि । धृषद्वर्णंदिवेदिवेहंतारंभंगुरावतां ॥ विषेणभंगुरावतःप्रतिष्मरक्षसो अ०८
दह । अग्नेतिग्मेनशोचिषातपुरग्राभिर्ऋष्टिभिः ॥ प्रत्यग्नेमिथुनादहयातुधानाकिमीदिना । संत्वाशि अ०४
३१ शामिजागृह्यदब्धंविप्रमन्मभिः ॥ प्रत्यग्नेहरसाहरःशृणीहिविश्वतःप्रति । यातुधानस्यरक्षसोबलंविरु
जवीर्यं ॥ १ ॥

हविरित्येकोनविंशत्यृचंचतुर्थंसूक्तं आंगिरसोमूर्धन्वान्वामदेव्योवा सूर्यवैश्वानरौत्रिष्टुप् ॥

हविष्पांतमजरंस्वर्विदिदिविस्पृश्याहुतंजुष्टमग्नौ । तस्यभर्मणेभुवनायदेवाधर्मणेकंस्वधयापप्रथंत ॥
गीर्णंभुवनंतमसापगूळ्हमाविःस्वरभवज्जातेऽअग्नौ । तस्यदेवाःपृथिवीद्यौरुतापोरणयन्नोषधीःसख्येऽअ
स्य ॥ देवेभिर्न्विषितोयज्ञियेभिरग्निंस्तोषाण्यजरंबृहंतं । योभानुनापृथिवींद्यामुतेमामाततानरोदसीऽ
अंतरिक्षं ॥ योहोतासीत्प्रथमोदेवजुष्टोयंसमांजन्नाज्येनावृणानाः । सपतत्रीत्वरंस्थाजगद्यच्छ्वात्रमग्नि
रकृणोज्जातवेदाः ॥ यज्जातवेदोभुवनस्यमूर्धन्नतिष्ठोऽअग्नेसहरोचनेन । तंत्वाहेममतिभिर्गीर्भिरुक्थैः ३१

सयज्ञियोऽअभवोरोदसिप्राः ॥ १० ॥ मूर्धाभुवोभवतिनक्तमग्निस्ततःसूर्योजायतेप्रातरुद्यन् । माया
मूतुयज्ञियानामेतामपोयत्तूर्णिश्चरतिप्रजानन् ॥ दृशेन्योयोमहिनासमिद्धोरोचतदिवियोनिर्विभावा ।
तस्मिन्नग्नौसूक्तवाकेनदेवाहविर्विश्वऽआजुहवुस्तनूपाः ॥ सूक्तवाकंप्रथममादिदग्निमादिद्धविरजनयं
तद्देवाः । सऽएषांयज्ञोऽअभवत्तनूपास्तंद्यौर्वेदतंपृथिवीतमापः ॥ यंदेवासोजनयन्ताग्निंयस्मिन्नाजुहवु
र्भुवनानिविश्वा । सोऽअर्चिषापृथिवींद्यामुतेमामृजूयमानोऽअतपन्महित्वा ॥ स्तोमेनहिदिविदेवा
सोऽअग्निमजीजनञ्छक्तिभीरोदसिप्रां । तमूऽअकृण्वन्त्रेधाभुवेकंसऽओषधीःपचतिविश्वरूपाः ॥ ११ ॥
यदेदेनमदधुर्यज्ञियासोदिविदेवाःसूर्यमादितेयं । यदाचरिष्णूमिथुनावभूतामादित्प्रापश्यन्भुवनानिवि
श्वा ॥ विश्वस्माऽअग्निंभुवनायदेवावैश्वानरंकेतुमह्नामकृण्वन् । आयस्ततानोषसोविभातीरपोऽऊ
र्णोतितमोऽअर्चिषायन् ॥ वैश्वानरंकवयोयज्ञियासोऽग्निंदेवाऽअजनयन्नजुर्यं । नक्षत्रंप्रत्नममिनच्चरिष्णु
यक्षस्याध्यक्षंतविषंबृहन्तं ॥ वैश्वानरंविश्वहादीदिवांसंमन्त्रैरग्निंकविमच्छावदामः । योमहिम्नापरिबभू

ऋ०सं० वोर्वीउतावस्तादुतदेवःपरस्तात् ॥ द्वेस्रुतीऽअंशृणवंपितृणामहंदेवानामुतमर्त्यानां । ताभ्यामिदंविश्व अ०८
मेजत्समेतियदंतरापितरंमातरंच ॥ १२ ॥ द्वेसमीचीबिभृतश्चरंतंशीर्षतोजातंमनसाविमृष्टं । सप्रत्य अ०४
३२ ङ्विश्वाभुवनानितस्थावप्रयुच्छन्तरणिर्भ्राजमानः ॥ यत्रावदेलेऽअवरःपरश्चयज्ञन्योःकतरोनौविवेद ।
आशेकुरित्सधमादंसखायोनक्षंतयज्ञंकऽइदंविवोचत् ॥ कत्यग्नयःकतिसूर्यासःकत्युषासःकत्युस्विदा
पः । नोपस्पिजंवःपितरोवदामिपृच्छामिवःकवयोविद्मनेकं ॥ यावन्मात्रमुपसोनप्रतीकंसुपर्ण्योऽवसं
तेमातरिश्वः । तावद्दधात्युपयज्ञमायन्ब्राह्मणोहोतुरवरोनिषीदन् ॥ १३ ॥

इंद्रस्तवेत्यष्टादशर्चंपंचमंसूक्तं रेणुरिंद्रःपंचम्याइंद्रासोमौ त्रिष्टुप् ॥

इंद्रस्तवानृतंमंयस्यंमह्नाविबबाधेरोचनाविज्मोऽअंतान् । आयःपप्रौचर्षणीधृद्वरोभिःप्रसिंधुभ्यो
रिरिचानोमहित्वा ॥ ससूर्यःपर्युरुवरांस्येंद्रोववृत्याद्रथ्येवचक्रा । आतिष्ठंतमपस्यंनसर्गंकृष्णातमां ३२
सित्विष्याजघान ॥ समानमस्माऽअनपावृदर्चक्ष्मयादिवोऽअसमंब्रह्मनव्यं । वियःपृष्ठेवजनिमान्यर्यऽ

इंद्रंश्चिकायनसखांयमीषे ।। इंद्रांयगिरोऽअनिशितसर्गाऽअपःप्रैरयंसगंरस्यबुध्नात् । योऽअक्षेणेवच
क्रियाशचींभिर्विष्वंक्तस्तंभपृथिवीमुतद्यां।।आपांतमन्युस्तृपलंप्रभर्माधुनिःशिमींवाञ्छरुमाँऽऋजीषी ।
सोमोविश्वांन्यतसावनांनिनार्वागिंद्रंप्रतिमानांनिदेभुः ।। १४ ।। नयस्यद्यावांपृथिवीनधन्वनांतरिंक्षंना
द्रंयःसोमोंऽअक्षाः । यदंस्यमन्युरंधिनीयमांनःशृणातिवीळुरुजतिस्थिराणि ।। जघानंवृत्रंस्वधितिर्वनें
वरुरोजपुरोऽअरंदन्नसिंधून् । बिभेदंगिरिंनवमिन्नकुंभमागाऽइंद्रोंऽअकृणुतस्वयुग्भिः ।। त्वंहत्यदृंण
याऽइंद्रधीरोसिर्नपर्ववृंजिनाश्रृंणासि । प्रयेमित्रस्यवरुंणस्यधामयुजंनजनांमिनंतिमित्रं ।। प्रयेमित्रंप्रा
र्यमणंदुरेवाःप्रसंगिरःप्रवरुंणंमिनंति । न्य१मित्रेंषुवधमिंद्रतुम्रंवृषन्वृषांणमरुषंशिशीहि ।। इंद्रोंदिवऽइं
द्रंऽईशेपृथिव्याऽइंद्रोंऽअपामिंद्रऽइत्पर्वंतानां । इंद्रोंवृधामिंद्रऽइन्मेधिराणामिंद्रःक्षेमेयोगेहव्यऽइंद्रः ।।
।। १५ ।। प्राक्तुभ्यऽइंद्रःप्रवृधोऽअहंभ्यःप्रांतरिंक्षात्प्रसंमुद्रस्यंधासेः । प्रवातंस्यप्रथंसःप्रज्मोऽअंतात्प्र
सिंधुंभ्योरिरिचेप्रक्षितिभ्यः ।। प्रशोशुंचत्याऽउषसोनकेतुरंसिन्वातेंवर्तंतामिंद्रहेतिः । अश्मेंवविध्यदि

ऋ०सं० वऽआसंजानस्तपिष्टेनहेषंसाद्रोघंमित्रान् ॥ अन्वहमासाऽअन्विद्वनान्यन्वोषंधीरनुपर्वतासः । अन्विं अ०८
द्रंरोदसीवावशानेऽअन्वापोंऽअजिहतजायमानं ॥ कहिंस्वित्सातंऽइंद्रचेत्यासंदघस्ययद्भिनदोरक्षऽए अ०४
३३ षंत् । मित्रक्रुवोयच्छसंनेनगावंःपृथिव्याऽआपृगंमुयाशयंते ॥ शत्रूयंतोंऽअभियेनंस्ततस्रेमहिव्राधंतऽ
ओगणासंऽइंद्र । अंधेनामित्रास्तमंसासचंतांसुज्योतिषोंऽअक्तवस्तांऽअभिष्युंः ॥ पुरूणिहित्वासव
नाजनांनांब्रह्माणिमंदन्गृणतामृषीणां । इमामाघोषन्नवंसासहूंतिंतिरोविश्वाँऽअर्चंतोयाह्यर्वाङ् ॥ ए
वातेवयमिंद्रभुंजतीनांविद्यामंसुमतीनांनवानां । विद्यामवस्तोरवंसागृणंतोविश्वामित्राऽउततंऽइंद्रनू
नं ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतंमंवाजंसातौ । शृण्वंतमुग्रमूतयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजि
तंधनांनां ॥ १६ ॥

सहस्रशीर्षेतिषोळशर्चंषष्ठंसूक्तं नारायणःपुरुषोनुष्टुबंत्यात्रिष्टुप् ॥ ३२

सहस्रंशीर्षापुरुंषःसहस्राक्षःसहस्रंपात् । सभूमिंविश्वतोंवृत्वात्यंतिष्ठद्दशांगुलं ॥ पुरुंषऽएवेदंसर्वंय

द्भूतंयच्चभव्यं । उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥ एतावानस्यमहिमातोज्यायांश्चपूरुषः । पादो
स्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतंदिवि ॥ त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषःपादोस्येहाभवत्पुनः । ततोविष्वङ्व्यक्रा
मत्साशनानशनेऽअभि ॥ तस्माद्विराळजायतविराजोऽअधिपूरुषः । सजातोऽअत्यरिच्यतपश्चाद्भूमि
मथोपुरः ॥ १७ ॥ यत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत । वसंतोऽअस्यासीदाज्यंग्रीष्मऽइध्मःशरद्धविः ॥
तंयज्ञंबर्हिषिप्रौक्षन्पुरुषंजातमग्रतः । तेनदेवाऽअयजंतसाध्याऽऋषयश्चये ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसं
भृतंपृषदाज्यं । पशूंस्ताँश्चक्रेवायव्यानारण्याग्राम्याश्चये ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऽऋचःसामानिजज्ञिरे ।
छंदांसिजज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥ तस्मादश्वाऽअजायंतयेकेचोभयादतः । गावोहजज्ञि
रेतस्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः ॥ १८ ॥ यत्पुरुषंव्यदधुःकतिधाव्यकल्पयन् । मुखंकिमस्यकौबाहू
काऽऊरूपादाऽउच्येते ॥ ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यःकृतः । ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्यांशूद्रोऽअ
जायत ॥ चंद्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्योऽअजायत । मुखादिंद्रश्चाग्निश्चप्राणाद्वायुरजायत ॥ नाभ्या

ऋ०सं० ऽआसीदन्तरिक्षंशीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत । पद्भ्यांभूमिर्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँऽअंकल्पयन् ॥ सप्तास्यांस अ०८
न्परिधयस्त्रिःसप्तसमिधःकृताः । देवायद्यज्ञंतन्वानाऽअबध्नन्पुरुषंपशुं ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानि अ०४
३४ धर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ १९ ॥ इतिदशमेमंडले
सप्तमोनुवाकः ॥

अष्टमेनुवाकेनवसूक्तानि तत्रसंजागृवद्भिरिति पंचदशर्चंप्रथमंसूक्तं वैतहव्योरुणोग्निर्जगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

संजागृवद्भिर्जरमाणऽइध्यतेदमेदमूनाऽइषयन्निळस्पदे । विश्वस्यहोताहविषोवरेण्योविभुर्विभावा
सुषखासखीयते ॥ सदर्शतश्रीरतिथिर्गृहेगृहेवनेवनेशिश्रियेतक्वीरिव । जनंजनंजन्योनातिमन्यतेवि
शऽआक्षेतिविश्योऽ३विशंविशं ॥ सुदक्षोदक्षैःक्रतुनासिसुक्रतुरग्नेकविःकाव्येनासिविश्ववित् । वसुर्वसू
नांक्षयसित्वमेकऽइद्द्यावाचयानिपृथिवीचपुष्यतः ॥ प्रजानन्नग्नेतवयोनिमृत्वियमिळायास्पदेघृतवंत ३४
मासदः । आतेचिकित्रऽउषसामिवेतयोरेपसःसूर्यस्येवरश्मयः ॥ तवश्रियोवर्ष्यस्येवविद्युतश्चित्राश्चि

कित्रऽउषसांनकेतवः । यदोषंधीरभिसृंष्टोवनांनिचपरिस्वयंचिनुषेऽअन्नंमास्ये ॥ २० ॥ तमोषंधीर्द

धिरेगर्भंमृत्वियंतमापोंऽअग्निंजनयंतमातरः । तमित्समानंवनिनंश्चवीरुधोंतर्वतीश्चसुवंतेचविश्वहां ॥
वातोंपधूतऽइषितोवशाँऽअनुंतृषुयदन्नावेविषद्वितिष्ठसे । आतेयतंतेरथ्यो३यथापृथक्शर्धांस्यग्नेऽअ
जरांणिधक्षतः ॥ मेधाकारंविदथस्यप्रसाधनमग्निंहोतारंपरिभूतंममतिं । तमिदर्भेंहविष्यासमानमित्त
मिन्महेवृंणतेनान्यंत्वत् ॥ त्वामिदत्रवृणतेत्वायवोहोतारमग्नेविदथेंषुवेधसः । यद्देवयंतोदधतिप्रयां
सितेहविष्मंतोमनंवोवृक्तबर्हिषः ॥ तवांग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियंतवनेष्ट्रंत्वमग्निदृतायतः । तवंप्रशास्त्रंत्व
मंध्वरीयसिब्रह्माचासिगृहपंतिश्चनोदमे ॥ २१ ॥ यस्तुभ्यंमग्नेऽअमृतांयमर्त्यःसमिधादाशंदुतवांहवि
ष्कृति । तस्यहोतांभवसियासिदूत्यं१मुपंब्रूषेयजंस्यध्वरीयसि ॥ इमाऽअंस्मैमतयोवाचोंऽअस्मदाँऽ
ऋचोगिरःसुष्टुतयःसमंग्मत । वसूयवोवसंवेजातवेदसेवृद्धासुचिद्वर्धनोयासुचाकनत् ॥ इमांप्रत्नायंसु
ष्टुतिंनवीयसींवोचेयमस्माऽउशतेशृणोतुनः । भूयाऽअंतराहृद्यंस्यनिस्पृशेंजायेवपत्यंऽउशतीसुवा

ऋ०सं० सांः ॥ यस्मिन्नश्वासऽऋषभासऽउक्षणोवशामेषाऽअवसृष्टासऽआहुताः । कीलालपेसोमपृष्ठा अ०८
यवेधसेहृदामतिंजनयेचारुमग्नये ॥ अहाव्यग्नेहविरास्येतेस्रुचीवघृतंचम्वीवसोमः । वाजसनिंरयिम अ०४
३५ स्मेसुवीरंप्रशस्तंधेहियशसंबृहंतं ॥ २२ ॥

यज्ञस्येतिपंचदशर्चंद्वितीयंसूक्तं शार्यातोमानवो विश्वेदेवाजगती ॥

यज्ञस्यवोरथ्यंविश्पतिंविशांहोतारमक्तोरतिथिंविभावसुं। शोचञ्छुष्कासुहरिणीषुजर्भुरद्वृषाकेतुर्यज तोद्यामशायत ॥ इममंजस्पामुभयेऽअकृण्वतधर्माणमग्निंविदथस्यसाधनं । अक्तुंनयह्वमुषसःपुरोहि तंतनूनपातमरुषस्यनिंसते । बळस्यनीथाविपणेश्चमन्महेवयाऽअस्यप्रहुताऽआसुरत्तवे । यदाघोरा सोऽअमृतत्वमाशताादिज्जनस्यदैव्यस्यचर्किरन् ॥ ऋतस्यहिप्रसितिर्द्यौरुरुव्यचोनमोमह्य१रमतिःपनी यसी । इंद्रोमित्रोवरुणःसंचिकित्रिरेथोभगःसवितापूतदक्षसः ॥ प्ररुद्रेणययिनायंतिसिंधवस्तिरोमहीम
रमतिंदधन्विरे । येभिःपरिज्मापरियन्नुरुज्रयोविरोरुवज्जठरेविश्वमुक्षते ॥ २३ ॥ क्षणारुद्रामरुतोवि ३५

श्चकृष्टयोदिवः श्येनासोऽअसुरस्यनीळयः। तेभिश्चष्टेवरुणोमित्रोऽअर्यमेंद्रोदेवेभिरर्वशेभिरर्वशः॥ इंद्रेभुजं शशमानासऽआशतसूरोदृशीकेदृषणश्चपौंस्ये। प्रयेन्वस्याहणांततक्षिरेयुजंवज्रंनृषदनेषुकारवः॥ सूरं श्चिदाहरितोऽअस्यरीरमदिंद्रादाकश्चिद्भयतेतवीयसः। भीमस्यवृष्णोजठरादभिश्वसोदिवेदिवेसहुरिस्त न्नबाधितः॥ स्तोमंवोऽअद्यरुद्रायशिकसेक्षयद्वीरायनमसादिदिष्टन। येभिःशिवःस्ववाँऽएवयावभि र्दिवःसिषक्तिस्वयशानिकामभिः॥ तेहिप्रजायाऽअभरंतविश्रवोबृहस्पतिर्वृषभःसोमजामयः। यज्ञैरथ र्वाप्रथमोविधारयद्देवादक्षैर्भृगवःसंचिकित्रिरे॥ २४॥ तेहिद्यावापृथिवीभूरिरेतसानराशंसश्चतुरंगोयमो दितिः। देवस्त्वष्टाद्रविणोदाऽऋभुक्षणःप्ररोदसीमरुतोविष्णुरर्हिरे॥ उतस्यनऽउशिजामुर्वियाकविरहिः शृणोतुबुध्न्योहवीमनि। सूर्यामासाविचरंतादिविक्षितांधियाशमीनहुषीऽअस्यबोधतं॥ प्रनःपूषाच रथंविश्वदेव्योपांनपादवतुवायुरिष्टये॥ आत्मानंवस्योऽअभिवातमर्चततदश्विनासुहवायामनिश्रुतं॥ विशामासामभयानामधिक्षितंगीर्भिरुःस्वयशसंगृणीमसि। आभिर्विश्वाभिरदितिमनर्वणमक्तोर्युवानंनृ

ऋ०सं० मणाऽअधापतिं ॥ रेभदत्रंजनुषापूर्वोऽअंगिराग्रावाणऽऊर्ध्वाऽअभिचक्षुरध्वरं । येभिर्विहायाऽअभव अ०८
द्विचक्षणःपाथःसुमेकंस्वधितिर्वनंन्वति ॥ २५ ॥ अ०४

३६ महीतिपंचदशर्चंतृतीयंसूक्तं पार्थ्यस्तान्वोविश्वेदेवाःप्रस्तारपंक्तिः द्वितीयातृतीयात्रयोदशीचानुष्टुभः नवम्यक्षरैः
पंक्तिरेकादशीन्यंकुसारिण्यंत्यापुरस्ताद्बृहती ॥

महिद्यावापृथिवीभूतमुर्वीनारीयह्वीनरोदसीसदंनः । तेभिर्नःपातंसह्यसऽएभिर्नःपातंशूषणि ॥ यज्ञे
यंज्ञेसमर्त्योदेवान्त्सपर्यति । यःसुम्नैर्दीर्घश्रुत्तमऽआविवासात्येनान् ॥ विश्वेषामिरज्यवोदेवानांवार्महः ।
विश्वेहिविश्वमहसोविश्वेयज्ञेषुयज्ञियाः ॥ तेघाराजानोऽअमृतस्यमंद्राऽअर्यमामित्रोवरुणःपरिज्मा ।
कद्रुद्रोनृणांस्तुतोमरुतःपूषणोभगः ॥ उतनोनक्तमपांवृषणवसूसूर्यामासासदनायसधन्या । सचायत्साद्ये
षामहिर्बुध्नेषुबुध्न्यः ॥ २६ ॥ उतनोदेवावश्विनाशुभस्पतीधामभिर्मित्रावरुणाऽउरुष्यतां । महःसराय ३६
एषतेतिधन्वेवदुरिता ॥ उतनोरुद्राचिन्मृळतामश्विनाविश्वेदेवासोरथस्पतिर्भगः । ऋभुर्वाजऽऋभुक्ष

णःपरिज्माविश्ववेदसः ॥ ऋभुर्ऋभुक्षाऽऋभुर्विधतोमदऽआतेहरीजूजुवानस्यवाजिना । दुष्टरंयस्यसा मचिद्दधग्यज्ञोनमानुषः ॥ कृधीनोऽअह्नयोदेवसवितःसचस्तुषेमघोनां । सहोनऽइंद्रोवह्निभिर्न्यैषांचर्ष णीनांचक्रंरश्मिंनयोयुवे ॥ ऐषुद्यावापृथिवीधातंमहदस्मेवीरेषुविश्वचर्षणिश्रवः । पृक्षंवाजस्यसातये पृक्षंरायोततुर्वणे ॥ २७ ॥ एतंशंसमिंद्रास्मयुष्टंकूचित्संतंसहसावन्नभिष्टयेसदापाह्यभिष्टये । मेदतांवे दतांवसो ॥ एतंमेस्तोमंतनानसूर्येद्युतद्यामानंवावृधंतनूणां। संवननंनाश्व्यंतष्टेवानपच्युतं ॥ वावर्तयेषां रायायुक्तैषांहिरण्ययी । नेमधितानपौंस्यावृथेवविष्टांता ॥ प्रतद्दुःशीमेपृथवानेवेनेप्ररामेवोचमसुरेमघ वत्सु । येयुक्त्वायपंचशतास्मयुपथाविश्राव्येषां ॥ अधीन्वत्रसप्ततिंचसप्तचं । सद्योदिदिष्टतान्वःसद्यो दिदिष्टपार्थ्यःसद्योदिदिष्टमायवः ॥ २८ ॥

प्रैतइतिचतुर्दशर्चंचतुर्थंसूक्तं काद्रवेयोर्बुदःसर्पो ग्रावाणोजगती पंचमीसप्तम्यंत्याचत्रिष्टुभः ॥

प्रैतेवदंतुप्रवयंवदामग्रावभ्योवाचंवदतावदद्भ्यः । यदद्रयःपर्वताःसाकमाशवःश्लोकंघोषंभरथेंद्राय

 सोमिनः ॥ एतेवदंतिशतवत्सहस्रवदभिक्रंदंतिहरितेभिरासभिः । विष्ट्वीग्रावाणःसुकृतःसुकृत्ययाहोतु
श्चित्पूर्वेहविरद्यमाशत ॥ एतेवदंत्यविदन्ननामधुन्यूंखयंतेऽअधिपक्वऽआमिषि । वृक्षस्यशाखामरुण
 स्यबप्संतस्तेसूभर्वावृषभाःप्रेमराविषुः ॥ बृहद्वदंतिमदिरेणमंदिनेंद्रंक्रोशंतोविदन्ननामधु । संरभ्याधीराः
स्वसृभिरनर्तिषुराघोषयंतःपृथिवीमुपब्दिभिः ॥ सुपर्णावाचमक्रतोपद्यव्यांखरेकृष्णाऽइषिराऽअनर्ति
षुः । न्य१ङ्नियंत्युपरस्यनिष्कृतंपुरूरेतोदधिरेसूर्यश्वितः ॥ २९ ॥ उग्राऽइवप्रवहंतःसमायमुःसाकंयु
क्ताःवृषणोबिभ्रतोधुरः । यच्छ्वसंतोजग्रसानाऽअराविषुःशृण्वऽएषांप्रोथथोऽअर्वतामिव ॥ दशावनि
भ्योदशकक्ष्येभ्योदशयोक्रेभ्योदशयोजनेभ्यः । दशाभीशुभ्योऽअर्चताजरेभ्योदशधुरोदशयुक्तावह
द्भ्यः॥तेऽअद्रयोदशयंत्रासऽआशवस्तेषामाधानंपर्येतिहर्यतं । तऊंसुतस्यसोम्यस्यांधसोंशोःपीयूषंप्रथ
मस्यभेजिरे॥ तेसोमादोहरीऽइंद्रस्यनिंसतेंशुंदुहंतोऽअध्यासतेगवि । तेभिर्दुग्धंपपिवान्त्सोम्यंमध्विंद्रोव
र्धतेप्रथतेवृषायते ॥ वृषावोऽअंशुर्नकिलारिषाथनेळावंतःसदमित्स्थनाशिताः । रैवत्येवमहसाचारवः

स्थनयस्यंग्रावाणोऽअजुंषध्वमध्वरं ॥ ३० ॥ तृदिलाऽअतृदिलासोऽअद्रयोश्रमणाऽअशृथिताऽअमृत्यवः । अनातुराऽअजराःस्थामंविष्णवःसुपीवसोऽअतृषिताऽअतृष्णजः ॥ ध्रुवाऽएवर्वःपितरोंयुगेयुंगेक्षेमंकामासःसदंसोनयुंजते । अजुर्यासोंहरिषाचोंहरिद्रवऽआद्यांरवेंणपृथिवीमंशुश्रवुः ॥ तदिद्वदंत्यद्रयोविमोचंनेयामंन्नंजस्पाऽइंवघेदुंपब्दिभिः । वपंतोबीजंमिवधान्याकृतःपृंचंतिसोमंनमिंनंतिबप्सतः ॥ सुतेऽअंध्वरेऽअधिवाचमक्रताक्रीळयोनमातरंतुदंतः । विषूमुंचासुषुवुषोंमनीषांविवंर्तंतामद्रंयश्चायंमानाः ॥ ३० ॥ इत्यष्टमाष्टकेचतुर्थोध्यायः ॥

हयेह्यूनोर्वशीमैळःपुरूरवाः पूर्वोंपितान्कामान्पुनरासाद्यावरोद्धुमैच्छत्सातमनिच्छंतीपत्याचष्टे हयऽइषुर्याकदा सुदेवोंतरिक्षप्रांसचेति तिस्रश्चैलवाक्यं शिष्टाऽउर्वश्याः प्रतेसप्तोना बरुःसर्वंहरिर्वैंद्रो हरिस्तुतिर्द्वित्रिष्टुबंतं याऽओषधीरूयधिकाथर्वणोभिषगोषधिस्तुतिरानुष्टुभं बृहस्पतेद्वादशार्ष्टिषेणोदेवापिर्वृष्टिकामो देवांस्तुष्टाव कंनोवन्नोवैखानस ऽइंद्रद्रुवस्युर्वादनो वैश्वदेवंतुत्रिष्टुबंतमुद्बुध्यध्वंबुधः सौम्यऋत्विक्स्तुतिर्वा नवम्यंत्येजगत्यौ पंचमीबृहती

गायत्र्योमध्ये प्रतेमुद्गलोभाम्यश्वो द्रुघणेनऋषभेणचाजिंजिगायेतिद्रौघणंवाद्यातृतीयांत्याबृहत्य ऽआशुःसप्तोनैंद्रो प्रतिरथश्चतुर्थी बार्हस्पत्योपांत्याप्वादेव्यंत्यानुष्टुम्मारुतीवासान्येकादशाष्टकौवैश्वामित्रःकदाकौत्सोदुर्मित्रोनाम्नासुमित्रोगुणतः सुमित्रोवानाम्नादुर्मित्रोगुणतऽऔष्णिहंहरीवज्रंपिपीलिकमध्ये त्रिष्टुबंत्याद्यागायत्रीवा ॥ ५ ॥ हयइत्यष्टादशर्चंपंचमंसूक्तं आद्यातृतीयाषष्ठचष्टम्यादितिसृणां द्वादशीचतुर्दशीसप्तदशीनांच ऐळःपुरूरवाऋषिरुर्वशीदेवता शिष्टानामुर्वशीऋषिका पुरूरवादेवताःत्रिष्टुप् ॥

हरिः ओम् ॥ हयेजायेमनसातिष्ठघोरेवचांसिमिश्राकृणवावहैनु । ननौमंत्राऽअनुदितासऽएतेमयस्करन्परंतरेचनाहन् ॥ किमेतावाचाकृणवातवाहंप्राक्रमिषमुषसामग्रियेव । पुरूरवःपुनरस्तंपरेहिदुरापनावातऽइवाहमस्मि ॥ इषुर्नश्रियऽइषुधेरसनागोषाःशतसानरंहिः । अवीरेक्रतौविदविद्युतन्नोरानमायुंचितयंतधुनयः ॥ सावसुदधतीश्वशुरायवयऽउषोयदिवष्टयंतिगृहात् । अस्तंननक्षेयस्मिञ्चाकन्दिवानक्तंश्नथितावैतसेन ॥ त्रिःस्ममाह्नःश्नथयोवैतसेनोतस्ममेव्यत्यैपृणासि । पुरूरवोनुतेकेतमायंरा ३८

जामेवीरतन्व१स्तदासीः ॥ १ ॥ यासुंजूर्णिःश्रेणिःसुम्नऽआपिर्ह्रदेचक्षुर्नग्रंथिनीचरण्युः ।
ताऽअंजयोरुणयोनसंसुःश्रियेगावोनधेनवोनवंत ॥ समस्मिञ्जायमानऽआसतग्नाऽउतेमवर्धन्नद्य१ः
स्वगूर्ताः ॥ महेयत्त्वापुरूरवोरणायावर्धयन्दस्युहत्यायदेवाः ॥ सचायदासुजहतीष्वत्कममानुषीषुमानु
षोनिषेवे । अपस्मत्तरसंतीनभुज्युस्ताऽअत्रसन्रथस्पृशोनाश्वाः ॥ यदासुमर्तोऽअमृतासुनिस्पृक्सं
क्षोणीभिःक्रतुभिर्नपृंक्ते । ताऽआतयोनतन्वःशुंभतस्वाऽअश्वासोनक्रीळयोदंदशानाः ॥ विद्युंनयापतं
तीदविद्योद्भरंतीमेऽअप्याकाम्यानि । जनिष्टोऽअपोनर्यःसुजातःप्रोर्वशीतिरतदीर्घमायुः॥ २ ॥ जज्ञि
षऽइत्थागोपीथ्यायहिदधाथतत्पुरूरवोमऽओजः । अशासंत्वाविदुषीसस्मिन्नहन्नमऽआशृणोःकिमभु
ग्वदासि ॥ कदासूनुःपितरंजातऽइच्छाच्चक्रन्नाश्रुवर्तयद्विजानन् । कोदंपतीसमनसावियूयोदधयदग्निः
श्वशुरेषुदीदयत् ॥ प्रतिब्रवाणिवर्तयतेऽअश्रुचक्रन्नक्रंददाध्येशिवायै । प्रतत्तेहिनवायत्तेऽअस्मेपरे
ह्यस्तंनहिमूरमापः ॥ सुदेवोऽअद्यप्रपतेदनावृत्परावतंपरमांगंतवाऽउं । अधाशयीतनिर्ऋतेरुपस्थेधैनं

ऋ०सं० वृकांरभसासोंऽअद्युः ।। पुरूरवोमामृथामाप्रपप्तोमात्वावृकासोऽअशिवासऽउक्षन् । नवैस्त्रैणानिसख्या अ०८
निसंतिसालावृकाणांहृदयान्येता ।।३ ।। यद्विरूपाचरंमर्त्येष्ववसंरात्रीःशरदश्चतस्रः । घृतस्यस्तोकंसकृ अ०५
३९ दह्नऽआश्नांतादेवेदंतातृपाणाचरामि ।। अंतरिक्षप्रांरजसोविमानीमुपशिक्षाम्युर्वशींवसिष्ठः ।उपत्वारा
तिःसुकृतस्यतिष्ठान्निवर्तस्वहृदयंतप्यतेमे ।। इतित्वादेवाऽइमऽआहुरैळयथेमेतद्भवसिमृत्युबंधुः । प्र
जातेदेवान्हविषायजातिस्वर्गऽउत्वमपिमादयासे ।। ४ ।।

प्रतइतित्रयोदशर्चंषष्ठंसूक्तं ऐंद्रोबरुःसर्वहरिर्वा इंद्रोहरिस्तुतिर्जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।।

प्रतेमहेविदथेशंसिषंहरीप्रतेवन्वेवनुषोहर्यतंमदं । घृतंनयोहरिभिश्चारुसेचतऽआत्वाविशंतुहरिवर्प
संगिरः ।। हरिंहियोनिमभियेसमस्वरन्हिन्वंतोहरीदिव्यंयथासदः । आयंपृणंतिहरिभिर्नधेनवऽइंद्राय
शूषंहरिवंतमर्चत ।। सोऽअस्यवज्रोहरितोयऽआयसोहरिर्निकामोहरिरागभस्त्योः । द्युम्नीसुशिप्रोहरि ३९
मन्युसायकऽइंद्रेनिरूपाहरितामिमिक्षिरे ।। दिविनकेतुरधिधायिहर्यतोविव्यचद्वज्रोहरितोनरंह्या । तुद

दहिंहरिंशिप्रोयऽआयसःसहस्रशोकाऽअभवद्धरिंभरः ॥ त्वंत्वमहर्यथाऽउपस्तुतःपूर्वेभिरिंद्रहरिकेशय
ज्वभिः । त्वंहर्यसितवविश्वमुक्थ्यंमसामिराधोहरिजातहर्यतं ॥ ५ ॥ तावज्रिणंमंदिनंस्तोम्यंमदऽ
इंद्रंरथेवहतोहर्यताहरी । पुरूण्यस्मैसवनानिहर्यतऽइंद्रायसोमाहरयोदधन्विरे ॥ अरंकामायहरयोदध
न्विरेस्थिरायहिन्वन्हरयोहरीतुरा । अर्वद्भिर्योहरिभिर्जोषमीयतेसोऽअस्यकामंहरिवंतमानशे ॥ हरिं
श्मशारुर्हरिकेशऽआयसस्तुरस्पेयेयोहरिपाऽअवर्धत । अर्वद्भिर्योहरिभिर्वाजिनीवसुरतिविश्वादुरिता
पारिषद्धरी ॥ स्रुवेवयस्यहरिणीविपेततुःशिप्रेवाजायहरिणीदविध्वतः । प्रयत्कृतेचमसेमर्मृजद्धरीपी
त्वामदस्यहर्यतस्यांधसः ॥ उतस्मसद्महर्यतस्यपस्त्योऽरथ्योनवाजंहरिवाँऽअचिक्रदत् । महीचिद्धि
धिषणाहर्यदोजसाबृहद्वयोदधिषेहर्यतश्चिदा ॥ ६ ॥ आरोदसीहर्यमाणोमहित्वानव्यंनव्यंहर्यसिमन्म
नुप्रियं । प्रपस्त्यमसुरहर्यतंगोराविष्कृधिहरयेसूर्याय ॥ आत्वाहर्यंतंप्रयुजोजनानांरथेवहंतुहरिंशिप्रमिं

ऋ०सं० द्र । पिबायथाप्रतिभृतस्यमध्वोहर्यन्यज्ञंसधमादेदशोणि ॥ अपाःपूर्वेषांहरिवःसुतानामथोऽइदंसवनं अ०८
केवलंते । ममद्धिसोमंमधुमंतमिंद्रसत्रावृषंजठरऽआवृषस्व ॥ ७ ॥ अ०५

४० याओषधीरिति त्रयोविंशत्यृचंसप्तमंसूक्तं आथर्वणोभिषगोषधीस्तुतिरनुष्टुप् ॥

याऽओषधीःपूर्वाजातादेवेभ्यस्त्रियुगंपुरा । मनैनुबभ्रूणामहंशतंधामानिसप्तच ॥ शतंवोऽअंबधा
मानिसहस्रमुतवोरुहः । अधाशतक्रत्वोयूयमिमंमेऽअगदंकृत ॥ ओषधीःप्रतिमोदध्वंपुष्पवतीःप्रसूव
रीः । अश्वाऽइवसजित्वरीर्वीरुधःपारयिष्ण्वः ॥ ओषधीरितिमातरस्तद्वोदेवीरुपब्रुवे । सनेयमश्वंगांवा
सऽआत्मानंतवपूरुष ॥ अश्वत्थेवोनिषदनंपर्णेवोवसतिष्कृता । गोभाजइत्किलासथयत्सनवथपूरुषं ॥
॥ ८ ॥ यत्रौषधीःसमग्मतराजानःसमिताविव । विप्रःसऽउच्यतेभिषग्रक्षोहामीवचातनः ॥ अश्वाव
तींसोमावतीमूर्जयंतीमुदोजसं । आवित्सिसर्वाऽओषधीरस्माऽअरिष्टतातये ॥ उच्छुष्माऽओषधीनां ४०
गावोगोष्ठादिवेरते । धनंसनिष्यंतीनामात्मानंतवपूरुष ॥ इष्कृतिर्नामवोमाताथोयूयंस्थनिष्कृतीः । सी

राःपतत्रिणीःस्थनयदामयतिनिष्कृथ ॥ अतिविश्वाःपरिष्ठाःस्तेनऽइवव्रजमक्रमुः । ओषधीःप्राचुच्यवु
र्यत्किंचतन्वोऽ३रपः ॥ ९ ॥ यदिमावाजयन्नहमोषधीर्हस्तऽआदधे । आत्मायक्ष्मस्यनश्यतिपुराजीव
गृभोयथा ॥ यस्यौषधीःप्रसर्पथांगमंगंपरुष्परुः । ततोयक्ष्मंविबाधध्वऽउग्रोमध्यमशीरिव ॥ साकंय
क्ष्मप्रपतचाषेणकिकिदीविना । साकंवातस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया ॥ अन्यावोऽअन्यामवत्व
न्यान्यस्याऽउपावत । ताःसर्वाःसंविदानाऽइदंमेप्रावतावचः ॥ याःफलिनीर्याऽअफलाऽअपुष्पाया
श्चपुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुंचंत्वंहसः ॥ १० ॥ मुंचंतुमाशपथ्याऽ३दथोवरुण्यादुत । अथो
यमस्यपड्वीशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥ अवपतंतीरवदंदिवऽओषधयस्परि । यंजीवमश्नवामहैनस
रिष्यातिपूरुषः ॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्बह्वीःशतविचक्षणाः । तासांत्वमस्युत्तमारंकामायशंहृदे ॥
याऽओषधीःसोमराज्ञीर्विष्ठिताःपृथिवीमनु । बृहस्पतिप्रसूताऽअस्यैसंदत्तवीर्यं ॥ मावोरिषत्खनिताय
स्मैचाहंखनामिवः । द्विपच्चतुष्पदस्माकंसर्वमस्त्वनातुरं ॥ याश्चेदमुपशृण्वंतियाश्चदूरंपरागताः । सर्वाः

ऋ०सं० संगत्यंवीरुधोस्यैसंदत्तवीर्यं ॥ ओषधयःसंवदन्तेसोमेनसहराज्ञा । यस्मैकृणोतिब्राह्मणस्तंराजन्पारया अ०८
मसि ॥ त्वमुत्तमास्योषधेतववृक्षाऽउपस्तयः । उपस्तिरस्तुसो३ऽस्माकंयोऽअस्माँऽअभिदासति॥ ११॥ अ०५
४१

बृहस्पतइतिद्वादशर्चमष्टमंसूक्तं आर्ष्टिषेणोदेवापिर्वृष्टिकामो विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

बृहस्पतेप्रतिमेदेवतामिहिमित्रोवायद्वरुणोवासिपूषा । आदित्यैर्वायद्वसुभिर्मरुत्वान्त्सपर्जन्यंशंत
नवेवृषाय ॥ आदेवोदूतोऽअजिरश्चिकित्वान्त्वद्देवापेऽअभिमामगच्छत् । प्रतीचीनःप्रतिमामावंवृ
त्स्वदधामितेद्युमतींवाचमासन् ॥ अस्मेधेहिद्युमतींवाचमासन्बृहस्पतेऽअनमीवामिषिरां । ययावृष्टिं
शंतनवेवनावदिवोद्रप्सोमधुमाँऽआविवेश ॥ आनोद्रप्सामधुमन्तोविशन्त्विन्द्रदेह्यधिरथंसहस्रं । निषीद
होत्रमृतुथायजस्वदेवान्देवापेहविषासपर्य ॥ आर्ष्टिषेणोहोत्रमृषिर्निषीदन्देवापिर्देवसुमतिंचिकित्वान् ।
सऽउत्तरस्मादधरंसमुद्रमपोदिव्याऽअसृजद्वर्ष्याऽअभि ॥ अस्मिन्त्समुद्रेऽअध्युत्तरस्मिन्नापोदेवेभि
र्निवृताऽअतिष्ठन् । ताऽअद्रवन्नार्ष्टिषेणेनसृष्टादेवापिनाप्रेषितामृक्षिणीषु ॥ १२ ॥ यद्देवापिःशंतन ४१

वेपुरोहितोहोत्रायवृतःकृपयन्नदीधेत् । देवश्रुतंवृष्टिवानिरराणाबृहस्पतिर्वाचमस्माऽअयच्छत् ॥ यं त्वांदेवापिःशुशुचानोऽअंग्नऽआर्ष्टिषेणोमनुष्यःसमीधे । विश्वेभिर्देवैरनुमद्यमानःप्रपर्जन्यमीरयावृष्टि मंतं ॥ त्वांपूर्वऽऋषयोगीर्भिरायन्त्वामध्वरेषुपुरुहूतविश्वे । सहस्राण्यधिरथान्यस्मेऽआनोयज्ञंरोहिद श्वोपयाहि ॥ एतान्यग्नेनवतिर्नवत्वेऽआहुतान्यधिरथासहस्रा । तेभिर्वर्धस्वतन्वःशूरपूर्वीर्दिवोनोवृ ष्टिमिषितोरिरीहि ॥ एतान्यग्नेनवतिंसहस्रासंप्रयच्छवृष्णऽइंद्रायभागं । विद्वान्पथऽऋतुशोदेवयाना नप्यौलानंदिविदेवेषुधेहि ॥ अग्नेबाधस्वविमृधोविदुर्गहापामीवामपरक्षांसिसेध । अस्मात्समुद्राद्बृहतो दिवोनोपांभूमानमुपनःसृजेह ॥ १३ ॥

कंनइतिद्वादशर्चंनवमंसूक्तं वैखानसोवम्र इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

कंनश्चित्रमिषण्यसिचिकित्वान्पृथुग्मानंवाश्रंवावृधध्यै । कत्तस्यदातुशवसोव्युष्टौतक्षद्वज्रंवृत्रतुरम पिन्वत् ॥ सहिद्युताविद्युतावेतिसामपृथुंयोनिमसुरत्वाससाद।ससनीळेभिःप्रसहानोऽअस्यभ्रातुर्नऽऋते

 सप्तथस्यमायाः ॥ सवाजंयातापदुष्पदायन्त्स्वर्षातापरिषदत्सनिष्यन्। अनर्वायच्छतदुरस्यवेदोघ्नञ्छि
श्नदेवाँअभिवर्पसाभूत् ॥ सयह्व्योऽवनीर्गोष्वर्वाजुहोतिप्रधन्यासुसस्रिः । अपादोयत्रयुज्यासोरथा
 द्रोण्यश्वासऽईरतेघृतंवाः ॥ सरुद्रेभिरशस्तवारऽऋभ्वाहित्वीगयमारेऽवद्यऽआगात् । वम्रस्यमन्ये
मिथुनाविवव्रीऽअन्नमभीत्यारोदयन्मुषायन् ॥ सऽइद्दासंतुवीरवंपतिर्दन्षळक्षंत्रिशीर्षाणंदमन्यत् ।
अस्यत्रितोन्वोजसावृधानोविपावराहमयोऽअग्रयाहन् ॥ १४ ॥ सद्रुह्वणेमनुषऽऊर्ध्वसानऽआसावि
षदर्शसानायशरुं । सनृतमोनहुषोस्मत्सुजातःपुरोभिनदर्हन्दस्युहत्ये ॥ सोऽअभ्रियोनयवसऽउ
दन्यन्क्षयायगातुंविदन्नोऽअस्मे । उपयत्सीददिन्दुंशरीरैःश्येनोयोपाष्टिर्हन्तिदस्यून् ॥ सव्राधतःशवसा
नेभिरस्यकुत्सायशुष्णंकृपणेपरादात् ॥ अयंकविमनयच्छस्यमानमत्कंयोऽअस्यसनितोतनृणां ॥ अ
यंदशस्यन्नर्येभिरस्यदस्मोदेवेभिर्वरुणोनमायी । अयंकनीनऽऋतुपाऽअवेद्यमिमीताररुंयश्चतुष्पा
त् ॥ अस्यस्तोमेभिरौशिजऽऋजिश्वाव्रजंदरयद्वृषभेणपिप्रोः । सुत्वायद्यजतोदीदयद्गीःपुरऽइयानो

ऽअभिवर्षसाभूत् ॥ एवामहोऽअसुरवक्षथायवम्रकःपड्भिरुपसर्पदिंद्रं । सऽइयानःकरतिस्वस्तिमस्माऽ
इषमूर्जंसुक्षितिंविश्वमाभाः ॥ ॥ १५ ॥ इतिदशमेमंडलेष्टमोनुवाकः ॥

नवमेनुवाके त्रयोदशसूक्तानि तत्रइंद्रदृह्येतिद्वादशर्चंप्रथमंसूक्तं वांदनोदुवस्युर्विश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

इंद्रदृह्यमघवन्त्वावदिद्भुजऽइहस्तुतःसुतपाबोधिनोवृधे । देवेभिर्नःसविताप्रावतुश्रुतमासर्वतातिमदि
तिंवृणीमहे ॥ भरायसुभरतभागमृत्वियंप्रवायवेशुचिपेक्रंदर्दिष्टये । गौरस्ययःपयसःपीतिमानशऽआ
सर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ आनोदेवःसवितासाविषद्वयऽऋजूयतेयजमानायसुन्वते । यथादेवान्प्रति
भूषेमपाकवदासर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ इंद्रोऽअस्मेसुमनाऽअस्तुविश्वहाराजासोमःसुवितस्याध्येतु
नः । यथायथामित्रधितानिसंदधुरासर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ इंद्रऽउक्थेनशवसापरुर्दधेबृहस्पतेप्रतरी
तास्यायुषः । यज्ञोमनुःप्रमतिर्नःपिताहिकमासर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ इंद्रस्यनुसुकृतंदैव्यंसहोऽग्नि
र्गृहेजरितामेधिरःकविः । यज्ञश्चभूद्विदथेचारुरंतमऽआसर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ १६ ॥ नवोगुहा

ऋ०सं० चक्रमभूरिंदुष्कृतंनाविष्टचंवसवोदेवहेळनं । माकिर्नोदेवाऽअनृतस्यवर्पसऽआसर्वतातिमदितिंवृणी अ०८
महे ॥ अपामीवांसविताासांविषग्वयं१ग्वरीयऽइदपसेधंत्वद्रंयः । ग्रावायत्रमधुषुदुच्यतेबृहदासर्वतातिम अ०५
४३ दितिंवृणीमहे ॥ ऊर्ध्वोग्रावावसवोस्तुसोतरिविश्वाद्वेषांसिसनुतर्युयोत ।सनोदेवःसंवितापायुरीड्यऽआ
सर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ ऊर्जंगावोयवसेपीवोऽअत्तनऽऋतस्ययाःसदनेकोशेऽअङ्ध्वे। तनूरेवतन्वोऽ
अस्तुभेषजमासर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ क्रतुप्रावाजरिताशश्वतामवऽइंद्रऽइद्भद्राप्रमतिःसुतावतां।
पूर्णमूधर्दिव्यंयस्यसिक्तयऽआसर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ चित्रस्तेभानुःक्रतुप्राऽअभिष्टिःसंतिस्पृधोजर
णिप्राऽअधृष्टाः । रजिष्ठयारज्यापश्वऽआगोस्तूतूर्षतिपर्यग्रंदुवस्युः ॥ १७ ॥

उद्बुध्यध्वमितिद्वादशर्चंद्वितीयंसूक्तं सौम्योबुधो विश्वेदेवा ऋत्विक्स्तुतिर्वात्रिष्टुप् चतु
र्थ्यादितिसृणांक्रमेण गायत्री बृहती गायत्री नवमीद्वादश्यौद्वेजगत्यौ ॥

४३

उद्बुध्यध्वंसमनसःसखायःसमग्निमिंध्वंबहवःसनीळाः । दधिक्रामग्निमुषसंचदेवीमिंद्रावतोवसेनिह्वये

वः ॥ मंद्राकृणुध्वंधियऽआतंनुध्वंनावमरित्रपरणींकृणुध्वं । इष्कृणुध्वमायुधारंकृणुध्वंप्रांचंयज्ञंप्रणय

तासखायः ॥ युनक्तसीराविपुगातंनुध्वंकृतेयोनौवपतेहबीजं । गिराचंश्रुष्टिःसभंराऽअसंन्नोनेदीयऽइ
त्सृण्यःपक्कमेयात् ॥ सीरायुंजंतिकवयोयुगावितंन्वतेपृथक् । धीरादेवेषुसुम्नया ॥ निराहावान्कृणोतन
संवरत्रादधातन।सिंचामहाऽअवतमुद्रिणंवयंसुषेकमनुंपक्षितं॥इष्कृताहावमवतंसुवरत्रंसुषेचनं । उद्रिणं
सिंचेऽअक्षितं ॥ १८ ॥ प्रीणीताश्वान्हितंजयाथस्वस्तिवाहंरथमित्कृणुध्वं । द्रोणाहावमवतमश्मचक्र
मंसत्रकोशंसिंचतानृपाणं ॥ व्रजंकृणुध्वंसहिवोनृपाणोवर्मसीव्यध्वंबहुलापृथूनि । पुरःकृणुध्वमायसीर
धृष्टामावःसुस्रोच्चमसोदृंहतातं ॥ आवोधियंयज्ञियांवर्तऽऊतयेदेवादेवींयजतांयज्ञियामिह । सानोदु
हीयद्यवसेवगत्वीसहस्रधारापयसामहीगौः ॥ आतूषिंचहरिमींद्रोरुपस्थेवाशीभिस्तक्षताश्मन्मयीभिः ।
परिष्वजध्वंदशकक्ष्याभिरुभेधुरौप्रतिवह्निंयुनक्त ॥ उभेधुरौवह्निरापिब्दमानोंतर्योनेवचरतिद्विजानिः ।

ऋ०सं० वनस्पतिं वन ऽ आस्थापयध्वं निषूदधिध्वमखनंत ऽ उत्सं ॥ कपृन्नरः कपृथमुद्दधातन चोदयंत खुदत वाज अ० ८
सातये । निष्टिग्र्यः पुत्रमाच्यावयोतय ऽ इंद्रं सबाध ऽ इह सोमपीतये ॥ १९ ॥ अ० ५
४४ प्रतइति द्वादशर्चं तृतीयं सूक्तं भार्म्यश्वो मुद्गल इंद्रो द्रुघणो वा त्रिष्टुप् आद्यातृतीयांत्याच बृहत्यः ॥
प्रते रथं मिथूकृतमिंद्रोवतु धृष्णुया । अस्मिन्नाजौ पुरुहूत श्रवाय्ये धनभक्षेषु नोव ॥ उत्स्म वातो वहति
वासो ऽ अस्या ऽ अधिरथं यदजयत्सहस्रं । रथीरभून्मुद्गलानी गविष्टौ भरे कृतं व्यचेदिंद्रसेना ॥ अंतर्यच्छ
जिघांसतो वज्रमिंद्राभिदासतः । दासस्य वा मघवन्नार्यस्य वा सनुतर्यवया वधं ॥ उद्नो ह्रदमपिबज्जर्हृषा
णः कूटं स्म तृंहदभिमातिमेति । प्रमुष्कभारः श्रव ऽ इच्छमानोजिरं बाहू ऽ अभरत्सिषासन् ॥ न्यक्रंदयन्नुप
यंत ऽ एनममेहयन्वृषभं मध्य ऽ आजेः । तेन सूभर्वं शतवत्सहस्रं गवां मुद्गलः प्रधने जिगाय ॥ ककर्दवे वृषभो
युक्त ऽ आसीदवावचीत्सारथिरस्य केशी । दुधेर्युक्तस्य द्रवतः सहानस ऽ ऋच्छंति ष्मा निष्पदो मुद्गलानीं ॥ ४४
॥ २० ॥ उत प्रधिमुदहन्नस्य विद्वानुपायुनग्वंसगमत्र शिक्षन् । इंद्र ऽ उदावत्पतिमघ्न्यानामरंहत पद्याभिः

ककुद्मान् ॥ शुनमंष्ट्राव्यंचरत्कपर्दीवंरत्रायांदार्वानह्यमानः । नृम्णानिकृण्वन्बहवेजनायगाःपंस्पशान
स्तविंषीरधत्त ॥ इमंतंपश्यवृषभस्ययुंजंकाष्ठायामध्येंद्रुघणंशयानं । येनंजिगायंशतवंत्सहस्रंगवांमुद्ग
लःपृतनाज्येषु ॥ आरेऽअघाकोन्वी१त्थाददर्शयंयुंजंतितम्वास्थापयंति । नास्मैतृणंनोदकमाभंरन्त्यु
त्तरोधुरोवंहतिप्रदेदिंशत् ॥ परिवृक्तेवंपतिविद्यंमानट्पीप्यानाकूचंक्रेणेवसिंचन् । एषैष्यांचिद्रथ्यांज
येमसुमंगलंसिनंवदस्तुसातं ॥ त्वंविश्वंस्यजगंतश्चक्षुरिंद्रासिचक्षुंषः । वृषायदाजिंवृषंणासिषांस
सिचोदयन्वध्रिंणायुजा ॥ ॥ २१ ॥

आशुरितित्रयोदशर्चंचतुर्थंसूक्तं ऐंद्रोप्रतिरथइंद्रस्त्रिष्टुप् चतुर्थ्याबृहस्पतिर्द्वादश्या अप्वांत्यायामरुतश्चवानुष्टुप् ॥

आशुःशिशांनोवृषभोनभीमोघंनाघनःक्षोभंणश्चर्षणीनां । संक्रंदनोनिमिषऽएंकवीरःशतंसेनाऽअ
जयत्साकमिंद्रंः ॥ संक्रंदनेनानिमिषेणंजिष्णुनांयुत्कारेणंदुश्च्यवनेनंधृष्णुनां ।तदिंद्रेंणजयततत्संहध्वंयु
धोनरऽइषुंहस्तेनवृष्णां ॥ सऽइषुंहस्तैःसनिषंगिभिर्वशीसंस्रंष्टासयुधऽइंद्रोंगणेनं । संसृष्टजित्सोमपाबां

क०सं० हुशर्ध्यू१ग्रधन्वाप्रतिहिताभिरस्ता ॥ बृहस्पतेपरिदीयारथेनरक्षोहामित्राँऽअपबाधमानः । प्रभंजन्त्से अ०८
नाःप्रमृणोयुधाजयन्नस्माकमेध्यवितारथानां ॥ बलविज्ञायःस्थविरःप्रवीरःसहस्वान्वाजीसहमानऽउग्रः । अ०५
४५ अभिवीरोऽअभिसत्वासहोजाजैत्रमिंद्ररथमातिष्ठगोवित् ॥ गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहुंजयंतमज्मप्रमृणं
तमोजसा । इमंसजाताऽअनुवीरयध्वमिंद्रंसखायोऽअनुसंरभध्वं ॥ २२ ॥ अभिगोत्राणिसहसागाह
मानोदयोवीरःशतमन्युरिंद्रः । दुश्च्यवनःपृतनाषाळयुध्यो३स्माकंसेनाऽअवतुप्रयुत्सु ॥ इंद्रऽआसांनेता
बृहस्पतिर्दक्षिणायज्ञःपुरऽएतुसोमः ॥ देवसेनानामभिभंजतीनांजयंतीनांमरुतोयंत्वग्रं ॥ इंद्रस्यवृष्णो
वरुणस्यराज्ञऽआदित्यानांमरुतांशर्धऽउग्रं । महामनसांभुवनच्यवानांघोषोदेवानांजयतामुदस्थात् ॥
उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्वनांमामकानांमनांसि । उद्वृत्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्रथानांजयतांयंतुघो
षाः ॥ अस्माकमिंद्रःसमृतेषुध्वजेष्वस्माकंयाऽइषवस्ताजयंतु । अस्माकंवीराउत्तरेभवंत्वस्माँऽउदेवाऽ ४५
अवताहवेषु ॥ अमीषांचित्तंप्रतिलोभयंतीगृहाणांगान्यप्वेपरेहि । अभिप्रेहिनिर्दहहृत्सुशोकैरंधेनामि

त्रास्त्वमंसासचंतां ॥ प्रेताजयतानरऽइंद्रोवःशर्मयच्छतु । उग्रावःसंतुबाहवोनाधृष्यायथासथ ॥ परि

शिष्टं ॥ असौयासेनामरुतःपरेषामभ्यैतिनओजसास्पर्धमाना । तांगूहततमसापव्रतेनयथामीषांअ
न्योअन्यंनजानात् ॥ अंधाअमित्राभवताशीर्षाणाअहयऽइव । तेषांवोअग्निदग्धानामग्निमूल्हानामिं
द्रोहंतुवरंवरं ॥ २३ ॥

असावीत्येकादशर्चंपंचमंसूक्तं वैश्वामित्रोष्टकइंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

असाविसोमःपुरुहूततुभ्यंहरिभ्यांयज्ञमुपयाहितूयं । तुभ्यंगिरोविप्रवीराऽइयानादधन्विरऽइंद्रपिबा
सुतस्य ॥ अप्सुधूतस्यहरिवःपिबेहनृभिःसुतस्यजठरंपृणस्व । मिमिक्षुर्यमद्रयऽइंद्रतुभ्यंतेभिर्वर्धस्व
मदमुक्थवाहः ॥ प्रोग्रांपीतिंवृष्णऽइयर्मिसत्यांप्रयैसुतस्यहर्यश्वतुभ्यं । इंद्रधेनाभिरिहमादयस्वधीभि
र्विश्वाभिःशच्यागृणानः ॥ ऊतीशचीवस्तववीर्येणवयोदधानाऽउशिजऽऋतज्ञाः । प्रजावदिंद्रमनुषोदु
रोणेतस्थुर्गृणंतःसधमाद्यासः । प्रणीतिभिष्टेहर्यश्वसुष्टोःसुषुम्नस्यपुरुरुचोजनासः । मंहिष्ठामूतिंवितिरे

क०सं० दधानाःस्तोतारंऽइंद्रतवंसूनृताभिः ॥ २४ ॥ उपब्रह्माणिहरिवोहरिभ्यांसोमस्ययाहिपीतयेसुतस्य । इं अ०८
द्रंत्वायज्ञःक्षममाणमानट्दाश्वाँऽअस्यध्वरस्यप्रकेतः ॥ सहस्रंवाजमभिमातिषाहंसुतेरणंमघवानंसुवृ अ०५
४६ क्तिं । उपभूषंतिगिरोऽअप्रतीतमिंद्रंनमस्याजरितुःपनंत ॥ सप्तापोदेवीःसुरणाऽअमृक्तायाभिःसिंधु
मतरऽइंद्रपूर्भित् । नवतिंस्रोत्यानवचस्रवंतीर्देवेभ्योगातुंमनुषेचविंदः ॥ अपोमहीरभिशस्तेरमुंचोजाग
रास्वधिदेवऽएकः ॥ इंद्रयास्त्वंवृत्रनूर्येचकर्थताभिर्विश्वायुस्तन्वंपुपुष्याः ॥ वीरेण्यःक्रतुरिंद्रःसुशस्ति
रुतापिधेनापुरुहूतमीट्टे । आर्दयद्वृत्रमकृणोदुलोकंससाहेशक्रःपृतनाऽअभिष्टिः ॥ शुनंहुवेममघवान
मिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंतमुग्रमूतयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ २५ ॥

कदेत्येकादशर्चंषष्ठंसूक्तं कौत्सोदुर्मित्रोनाम्ना सुमित्रोगुणतो विपरीतोवानाम्नागुणतश्च इंद्रउष्णिक् आद्यागायत्री वा द्वितीयासप्तम्यौपिपीलिकमध्ये अंत्यात्रिष्टुप् ॥

कदावसोस्तोत्रंहर्यतऽआवश्मशारुधद्वाः । दीर्घंसुतंवाताप्याय ॥ हरीयस्यसुयुजाविव्रताविरर्वंता ४६

नुशेपां । उभाराजीनकेशिनापतिर्दन ॥ अपयोरिंद्रःपापंजऽआमर्तोनशंश्रमाणोबिभीवान् । शुभेयद्युं युजेतविषीवान् ॥ सचायोरिंद्रश्चर्कृषऽआँउंपानसःसंपर्यन् । नदयोर्विव्रंतयोःशूरऽइंद्रः ॥ अधियस्त स्थौकेशंवंताऽव्यचंस्वंतानपुष्टचै । वनोतिशिप्राभ्यांशिप्रिणीवान् ॥ २६ ॥ प्रास्तौदृष्वौजाऽऋष्वेभि स्ततक्षशूरःशवसा । ऋभुर्नक्रतुभिर्मातरिश्वा ॥ वज्रंयश्चक्रेसुहनायदस्यवेहिरीमशोहिरीमान् । अरुत हनुरद्भुतंनरजः ॥ अवनोवृजिनाशिशीह्यृचावनेमानृचः । नाब्रंह्मायज्ञऽऋधग्जोषतित्वे ॥ ऊर्ध्वाय त्तेत्रेतिनीभूद्यज्ञस्यधूर्षुसद्मन् । सजूर्नावंस्वयंशसंसचायोः ॥ श्रियेतेपृश्निरुपसेचनीभूच्छ्रियेदर्विररे पाः । ययास्वेपात्रेसिंचसऽउत् ॥ शतंवायदसुर्यप्रतित्वासुमित्रऽइत्थास्तौद्दुर्मित्रऽइत्थास्तौत् । आवो यदस्युहत्येकुत्सपुत्रंप्रावोयदस्युहत्येकुत्सवत्सं ॥ २७ ॥ इत्यष्टमाष्टकेपंचमोध्यायः ॥ ५ ॥

उभौभूतांशःकाश्यपआश्विनमाविर्दिव्योदक्षिणावा प्राजापत्यादक्षिणांतद्दातृन्वास्तौच्चतुर्थीजगती किमिच्छं तीपणिभिरसुरैर्निगूह्लागा अन्वेष्टुंसरमांदेवशुनीमिंद्रेण प्रहितामयुग्भिःपणयो मित्रीयंतःप्रोचुः सातान्युग्मां

त्याभिरनिच्छंतीप्रत्याचष्टे तेवदन्त्सप्तजुहूर्ब्रह्मजाया ब्राह्मोवोर्ध्वनाभा वैश्वदेवंह्यनुष्टुबंतं समिद्धऽएकादश जमदग्नि
स्तत्सुतोवाराम आप्रियःपरेचत्वारोवैरूपा मनीषिणोदशाष्टादंष्ट्रइंद्रपिबनभःप्रभेदनस्तमस्य शतप्रभेदनोंत्यात्रिष्टुप्
घर्मासध्रिस्तापसोवाघर्मो वैश्वदेवंचतुर्थींजगती चित्रऽइन्नववार्ष्टिहव्यउपस्तुत आग्नेयंजागतंत्रिष्टुप्शक्कर्यंतं पिब
स्थौरोग्नियुतोग्नियूपोवा नवाउभिक्षुर्धनान्नदानप्रशंसाचाद्ये जगत्यावग्नेहंस्युरुक्षयऽआमहीयवऽआग्नेयंराक्षोघ्नं
गायत्रं त्विति वैसप्तोनैंद्रोलबऽआत्मानंतुष्टाव ॥ ६ ॥

उभावित्येकादशर्चंसप्तमंसूक्तं काश्यपोभूतांशोश्विनौत्रिष्टुप् ॥

हरिःओम् ॥ उभाउंनूनंतदिदंर्थयेथेवितंन्वाथेधियोवस्त्रापसेव । सध्रीचीनायातंवेप्रेमंजीगःसुदिनेव
पृक्षऽआतंसयेथे ॥ उष्टारेवफर्वरेषुश्रयेथेप्रायोगेवश्वात्र्याशासुरेथः । दूतेवहिष्ठोयशसाजनेषुमाप
स्थातंमहिषेवावपानात् ॥ साकंयुजाशकुनस्येवपक्षापश्वेवचित्रायजुरागमिष्टं । अग्निरिवदेवयोर्दीदि
वांसापरिज्मानेवयजथःपुरुत्रा ॥ आपीवोऽअस्मेपितरेवपुत्रोग्रेवरुचानृपतीवतुर्यै । इर्येवपुष्ट्यैकिरणे ४७

वभुज्यैश्रुंष्टीवानेवहवमागमिष्टं ॥ बंसगेवपूषर्याशिंबातामित्रेवऽऋताशतराशातपंता । वाजेवोच्चावयं
साघर्म्येष्ठामेषेवेषासंपर्याइपुरीषा ॥ १ ॥ सृण्येवजर्भरीतुर्फरीतूनैतोशेवतुर्फरीपर्फरीका । उदन्यजेव
जेमंनामदेरूतामैजराय्वजरंमरायु ॥ पत्रेवचर्चरंजारंमरायुक्षद्मेवार्थेषुतर्तरीथऽउग्रा । ऋभूनापत्खरम
ज्माखरज्जुर्वायुर्नपर्फरत्क्षयद्रयीणां ॥ घर्मेवमधुंजठरेसनेरूभगेवितातुर्फरीफारिवारं । पतरेवचचराचं
द्रनिर्णिङ्मनंऽऋंगामनन्याइनजग्मी ॥ बृहंतेवगंभरेषुप्रतिष्ठांपादेवगाधंतरंतेविदाथः । कर्णेवशासुरनुहि
स्मराथोंशेवनोभजतंचित्रमप्नः ॥ आरंगरेवमध्वेरयेथेसारघेवगविनीचीनंबारे । कीनारेवस्वेदंमासिष्वि
दानाक्षामैवोर्जासूयवसात्संचेथे ॥ ऋध्यामस्तोमंसनुयामवाजमानोमंत्रंसरथेहोपयातं । यशोनपक्वंम
धुगोष्वंतराभूतांशोऽअश्विनोःकाममप्राः ॥ परिशिष्टं ॥ हविर्भिरेकेस्वरितःसचंतेसुन्वंतएकेसवनेषुसो
मान् । शचीर्मदंतउतदक्षिणाभिर्नैज्जिह्मायंत्योनरकंपताम ॥ २ ॥

आविरित्येकादशर्चमष्टमंसूक्तं आंगिरसोदिव्यःप्राजापत्यादक्षिणावा दक्षिणातद्दातारौवात्रिष्टुप् चतुर्थीजगती ॥

ऋ०सं० आविर्भून्महिमाघोनमेषांविश्वंजीवंतमसोनिरमोचि । महिज्योतिःपितृभिर्दत्तमागादुरुःपंथादक्षि अ०८
णायाऽअदर्शि॥उच्चादिविदक्षिणावंतोऽअस्थुर्येऽअश्वदाःसहतेसूर्येण।हिरण्यदाऽअमृतत्वंभजंतेवासो अ०६
४८ दाःसोमप्रतिरंतऽआयुः।दैवीपूर्तिर्दक्षिणादेवयज्यानकवारिभ्योनहितेपृणंति।अथानरःप्रयतदक्षिणासो
वद्यभियाबहवःपृणंति ॥ शतधारंवायुमर्कंस्वर्विदंनृचक्षसस्तेअभिचक्षतेहविः।येपृणंतिप्रचयच्छंतिसंग
मेतेदक्षिणांदुहतेसप्तमातरं ॥ दक्षिणावान्प्रथमोहूतऽएतिदक्षिणावान्ग्रामणीरग्रमेति । तमेवमन्येनृप
तिंजनानांयःप्रथमोदक्षिणामाविवाय ॥ ३ ॥ तमेवऋषिंतमुब्रह्माणमाहुर्यज्ञन्यंसामगामुक्थशासं ।
सशुक्रस्यतन्वोवेदतिस्रोयःप्रथमोदक्षिणयारराध ॥ दक्षिणाश्वंदक्षिणागांददातिदक्षिणाचंद्रमुतयद्धिर
ण्यं । दक्षिणान्नंवनुतेयोनऽआत्मादक्षिणांवर्मकृणुतेविजानन् ॥ नभोजाम्रुर्नन्यर्थमीयुर्नरिष्यंतिन
व्यथंतेहभोजाः । इदंयद्विश्वंभुवनंस्वश्चैतत्सर्वंदक्षिणैभ्योददाति ॥ भोजाजिग्युःसुरभिंयोनिमग्रेभो ४८
जाजिग्युर्वध्वं१यासुवासाः । भोजाजिग्युरंतःपेयंसुरायाभोजाजिग्युर्येऽअहूताःप्रयंति ॥ भोजायाश्वं

संमृजंत्याशुंभोजायास्तेकन्याऽशुंभमाना । भोजस्येदंपुष्करिणीववेश्मपरिष्कृतंदेवमानेवचित्रं ॥ भो
जमश्वाःसुष्टुवाहोवहंतिसुवृद्रथोवर्ततेदक्षिणायाः।भोजंदेवासोवताभरेषुभोजःशत्रून्समनीकेषुजेता।४।

किमिच्छंतीत्येकादशर्चंनवमंसूक्तं अयुग्मानांपणयोऋषयः सरमादे
वता शिष्टानांसरमाऋषिका पणयोदेवतास्त्रिष्टुप् ॥

किमिच्छंतीसरमाप्रेदमानड्दूरेह्यध्वाजगुरिःपराचैः।कास्मेहितिःकापरितक्म्यासीत्कथंरसायाऽअत
रःपयांसि॥इंद्रस्यदूतीरिषिताचरामिमहऽइच्छंतीपणयोनिधीन्वः।अतिष्कदोभियसातन्नऽआवत्तथार
सायाऽअतरंपयांसि॥कीदृङ्ङिंद्रःसरमेकादृशीकायस्येदंदूतीरसरःपराकात्। आचगच्छान्मित्रमेनादधा
माथागवांगोपतिर्नोभवाति ॥ नाहंतंवेददभ्यंदभत्सयस्येदंदूतीरसरंपराकात्। नतंगूहंतिस्रवतोगभीराह
ताऽइंद्रेणपणयःशयध्वे ॥ इमागावःसरमेयाऽऐच्छःपरिदिवोऽअंतान्त्सुभगेपतंती। कस्तऽएनाऽअवसृ
जादयुध्व्युतास्माकमायुधासंतितिग्मा ॥ ५ ॥ असेन्यावःपणयोवचांस्यनिषव्यास्तन्वःसंतुपापीः ।

ऋ०सं० अधृंष्टोव॒ऽएत॒वाऽअंस्तुपंथा॒बृह॒स्पर्तिर्व॒ऽउभ॒यानमृंळात् ॥ अ॒यंनि॒धिःसंरमे॒ऽअद्रिबुध्नोगोभि॒रश्वैभि॒र्वसु॑ अ०८
भि॒र्न्यृंष्टः । रक्षंति॒तंप॒णयो॒येसु॒गो॒पारेकुंप॒दम॒लकमाजंगंथ ॥ एह॒गंम॒न्नृष॑यः॒सोमंशिताऽअ॒यास्यो॒ऽअं अ०६
४१ गिरसो॒नवंग्वाः । तऽए॒तमू॒र्वंविभंजंत॒गोनाम॒थै॒तद्वचःप॒णयो॒वम॒न्नित् ॥ ए॒वाच॒त्वंसंरमऽआज॒गंथ॒प्रबांधि
तासहंसा॒दैव्येन । स्वसांरंत्वाकृणवैमापुनंर्गा॒ऽअपंते॒गवांसुभगेभजाम ॥ नाहंवेंदभ्रा॒तृत्वंनोस्वसृ॒त्वमिंद्रो
विदुंरगिरसश्चघोराः । गोकांमामेऽअच्छदय॒न्यदाय॒मपातऽइतपणयो॒वरीयः॥ दूरमितपणयो॒वरीय॒ऽउद्गा
वोयंतुमिन॒तीर्ऋ॒तेनं । बृह॒स्पति॒र्याऽअविंद॒न्निगूंळ्हाःसोमो॒ग्रावा॒णऽऋषंयश्च॒विप्राः ॥ ६ ॥

तेवदन्निति सप्तर्चं दशमं सूक्तं ब्रह्मजाया जुहूः ब्राह्मऊर्ध्वनाभोवा विश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्येद्वेअनुष्टुभौ ॥

तेंवद॒न्प्रथमाब्रंह्मकिल्बि॒षेकूपारःसलि॒लोमांत॒रिश्वां । वी॒ळुहंरा॒स्तप॒ऽउ॒ग्रोमंयो॒भूरापोंदे॒वीःप्रंथम॒जा
ऽऋ॒तेनं ॥ सोमो॒राजांप्रथ॒मोब्रंह्मजा॒यांपुनः॒प्राय॑च्छ॒दहृंणीयमानः । अ॒न्व॒र्ति॒तावरुणोमि॒त्रऽआंसीद॒ ४१
ग्निर्होंताहस्त॒गृह्यानिनाय ॥ हस्तेनै॒वग्रा॒ह्यऽआ॒धिरंस्याब्रह्मजा॒येयमिति॒चेदवोंचन् । नदूतायंप्र॒ह्येतस्थ

ऽएषातथाराष्ट्रंगुपितंक्षत्रियस्य ॥ देवाऽएतस्यांमवदन्तपूर्वेसप्तऽऋषयस्तपसेयेनिषेदुः । भीमाजाया ब्राह्मणस्योपनीतादुर्धांदधातिपरमेव्योमन् ॥ ब्रह्मचारीचरतिवेविषद्विषःसदेवानांभवत्येकमंगं । तेनं जायामन्वविंदद्बृहस्पतिःसोमेननीतांजुह्वं१नदेवाः ॥ पुनर्वैदेवाऽअददुःपुनर्मनुष्याऽउत । राजानः सत्यंकृण्वानाब्रह्मजायांपुनर्ददुः ॥ पुनर्दायब्रह्मजायांकृत्वीदेवैर्निकिल्बिषं । ऊर्जंपृथिव्याभक्त्वा योरुगायमुपासते ॥ ७ ॥

समिद्धइत्येकादशर्चमेकादशंसूक्तं जमदग्निस्तत्सुतोरामोवा अनाराशंसमाप्रियंत्रिष्टुप् ॥

समिद्धोऽअद्यमनुषोदुरोणेदेवोदेवान्यजसिजातवेदः ।आचवहमित्रमहश्चिकित्वान्त्वंदूतःकविरसिप्र चेताः ॥ तनूनपात्पथऽऋतस्ययानान्मध्वासमंजन्त्स्वदयासुजिह्व ।मन्मानिधीभिरुतयज्ञमृन्धन्देवत्रा चंकृणुह्यध्वरंनः ॥ आजुह्वानऽईड्योवंद्यश्चायाह्यग्नेवसुभिःसजोषाः । त्वंदेवानामसियह्वहोतासऽएं नान्यक्षीषितोयजीयान् ॥ प्राचीनंबर्हिःप्रदिशापृथिव्यावस्तोरस्यावृज्यतेऽअग्रेऽअह्नां । व्युप्रथतेवित

 रंवरींयोंदेवेभ्योऽअदितयेस्योनं ॥ व्यचस्वतीरुर्विया विश्रयंतांपतिभ्योनजनंयः शुंभमानाः । देवींद्वा
रोबृहतीर्विश्वमिन्वादेवेभ्योंभवतसुप्रायणाः ॥ ८ ॥ आसुष्वयंतीयजतेऽउपांकेऽउषासानक्तांसदतां
नियोनौं । दिव्येयोषंणेबृहतीसुंरुक्मेऽअधिश्रियंशुक्रपिशंदधाने ॥ दैव्याहोतांराप्रथमासुवाचामिमां
नायज्ञंमनुंषोयजंध्यै । प्रचोदयंताविदथेषुकारूप्राचीनंज्योतिःप्रदिशांदिशंता ॥ आनोंयज्ञंभारंती
तूयमेत्विळांमनुष्वदिहचेतयंती । तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंस्योनंसरंस्वतीस्वपंसःसदंतु ॥ यऽइमेद्यावांपृथिवी
जनित्रीरूपैरपिंशद्भुवंनानिविश्वां । तमद्यहोंतरिषितोयजीयान्देवंत्वष्टांरमिहयंक्षिविद्वान् ॥ उपावसृ
जत्मन्यांसमंजन्देवानांपाथंऽऋतुथाहवींषि । वनस्पतिःशमितादेवोऽअग्निःस्वदंतुहव्यंमधुंनाघृतेनं ॥
सद्योजातोव्यंमिमीतयज्ञमग्निर्देवानांमभवत्पुरोगाः । अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यंवाचिस्वाहांकृतंहविरंदं
तुदेवाः ॥ ९ ॥

मनीषिणइतिदशर्चंद्वादशंसूक्तं वैरूपोष्टादंष्ट्र इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

मनीषिणः प्रभरध्वंमनीषांयथायथामतयःसंतिनृणां । इंद्रंसत्यैरेरंयामाकृतेभिःसहिवीरोगिर्वणस्यु

विदानः ॥ कृतस्यहिसदंसोधीतिरद्यौत्संगार्ष्टेयोवृषभोगोभिरानट् । उदंतिष्ठत्तविषेणारवेणमहांतिचि

त्संविव्याचारजांसि ॥ इंद्रःकिलश्रुत्याऽअस्यवेदसहिजिष्णुःपथिकृत्सूर्याय । आन्मेनांकृण्वन्नच्यु

तोभुवद्गोःपतिर्दिवःसंनजाऽअप्रतीतः ॥ इंद्रोमह्नामहतोऽअर्णवस्यव्रतामिनादंगिरोभिर्गृणानः । पुरूणि

चिन्नितंतानारजांसिदाधारयोधरुणंसत्यताता ॥ इंद्रोदिवःप्रतिमानंपृथिव्याविश्वावेदसवनाहंतिशुष्णं ।

महींचिद्यामातनोत्सूर्येणचास्कंभचित्कंभनेनस्कभीयान् ॥ १० ॥ वज्रेणहिवृत्रहावृत्रमस्तरदेवस्य

शूशुवानस्यमायाः । विधृष्णोऽअत्रधृषताजघंथाथाभवोमघवन्बाह्वोजाः ॥ सचंतयदुषसःसूर्येणचित्रा

मस्यकेतवोरामविंदन् । आयन्नक्षत्रंददृशेदिवोनपुनर्यतोनकिरद्धानुवेद ॥ दूरंकिलप्रथमाजग्मुरासा

मिंद्रस्ययाःप्रसवेसस्रुरापः । क्वस्विदग्रंक्वबुध्नऽआसामापोमध्यंक्ववोनूनमंतः ॥ सृजःसिंधूँरहिनाजग्र

 साना॑ऽआदिदेताःप्रविविज्रेजवेनं । मुमुक्षमाणाऽउतयामुमुच्रेधेदेतानरमंतेनितिक्ताः ॥ सध्रीचीःसिंधु
मुशतीरिवायन्त्सनाज्जारऽआरितःपूर्भिदांसां।अस्तमातेपार्थिवावसून्यस्मेजग्मुःसूनृताऽइंद्रपूर्वीः ११॥

इंद्रपिबेतिदशर्चंत्रयोदशंसूक्तं वैरूपोनभःप्रभेदन इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

इंद्रपिबंप्रतिकामंसुतस्यंप्रातःसावस्तवहिपूर्वपीतिः । हर्षस्वहंतवेशूरशत्रूनुक्थेभिष्टेवीर्याउप्रब्रवाम ॥
यस्तेरथोमनंसोजवीयानेंद्रतेनंसोमपेयाययाहि । तूयमातेहरयःप्रद्रवंतुयेभिर्यासिवृषभिर्मंदमानः ॥
हरित्वतावर्चसासूर्यस्यश्रेष्ठैरूपैस्तन्वंस्पर्शयस्व । अस्माभिरिंद्रसखिभिर्हुवानःसध्रीचीनोमादयस्वानि
षद्यं ॥ यस्यत्यत्तेमहिमानंमदेष्विमेमहीरोदसीनाविविक्तां । तदोकऽआहरिभिरिंद्रयुक्तैःप्रियेभिर्याहि
प्रियमन्नमच्छं ॥ यस्यशश्वंत्पपिवाँऽइंद्रशत्रूननानुकृत्यारण्यांचकर्थं । सतेपुरंधिंतविषीमियर्तिसतेम
दांयसुतऽइंद्रसोमः ॥ १२ ॥ इदंतेपात्रंसनंवित्तमिंद्रपिबासोममेनाशंतक्रतो । पूर्णऽआहावोमदिरस्य
मध्वोयंविश्वऽइदंभिहर्यंतिदेवाः ॥ विहित्वामिंद्रपुरुधाजनांसोहितप्रयसोवृषभह्वयंते । अस्माकंतेमधुं

मत्तमानीमाभुवन्त्सर्वनातेपुंहर्यं ॥ प्रतंऽइंद्रपूर्व्याणिप्रनूनंवीर्यांवोचंप्रथमाकृतानि । सतीनमन्युरश्रथा
योऽअद्रिंसुवेदनामकृणोर्ब्रह्मणेगां ॥ निषुसीदगणपतेगणेषुत्वामाहुर्विप्रतमंकवीनां । नऽऋतेत्वत्क्रियतेकिंचनारेमहामर्कंमघवञ्चित्रमर्च ॥ अभिख्यानोमघवन्नाधमानान्त्सखेबोधिवसुपतेसखीनां । रणंकृधिरणकृत्सत्यशुष्माभक्तेचिदाभजारायेऽअस्मान् ॥ १३ ॥ इतिदशमेमंडलेनवमोनुवाकः ॥९ ॥

दशमेनुवाकेषोडशसूक्तानि तत्रतमस्येति दशर्चंप्रथमंसूक्तं वैरूपःशतप्रभेदन इंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ॥

तमस्यद्यावापृथिवीसचेतसाविश्वेभिर्देवैरनुशुष्ममावतां । यदैत्कृण्वानोमहिमानमिंद्रियंपीत्वीसोमस्यक्रतुमाँऽअवर्धत ॥ तमस्यविष्णुर्महिमानमोजसांशुंदधन्वान्मधुनोविरप्शते ॥ देवेभिरिंद्रोमघवासयावभिर्वृत्रंजघन्वाँऽअभवद्वरेण्यः ॥ वृत्रेणयदहिनाबिभ्रदायुधासमस्थिथायुधयेशंसमाविदे । विश्वेतेऽअत्रमरुतःसहत्मनावर्धन्नुग्रमहिमानमिंद्रियं ॥ जज्ञानऽएवव्यबाधतस्पृधःप्रापश्यद्वीरोऽअभिपौंस्यंरणं । अवृश्चदद्रिमवसस्यदःसृजदस्तभ्नान्नाकंस्वपस्ययापृथुं ॥ आदिंद्रःसत्रातविषीरपत्यतवरीयोद्या

ऋ०सं० वांपृथिवीऽअंबाधत । अवांभरद्धृषितोवज्रमायसंशेवंमित्रायवरुणायदाशुषे ॥ १४ ॥ इंद्रस्यात्रतविं अ०८
षीभ्योविरप्शिनंऽऋघायतोऽअरंहयंतमन्यवे । वृत्रंयदुग्रोव्यवृश्चदोजसापोबिभ्रंतंतमसापरींवृतं ॥ या अ०६
५२ वीर्याणिप्रथमानिकर्त्वांमहित्वेभिर्यतमानौसमीयतुः । ध्वांतंतमोवंदध्वसेहतऽइंद्रोमह्नापूर्वहूतावपत्यत ॥
विश्वेदेवासोऽअधवृष्ण्यानितेवर्धयन्त्सोमवत्यावचस्यया । रद्धंवृत्रमहिमिंद्रस्यहन्मनाग्निर्नजंभैस्तृ
ष्वन्नमावयत् ॥ भूरिदक्षेभिर्वचनेभिर्ऋक्वभिःसख्येभिःसख्यानिप्रवोचत । इंद्रोधुनिंचचुमुरिंचदंभयं
श्छ्रद्धामनस्याशृणुतेदभीतये ॥ त्वंपुरूण्याभराश्वव्यायेभिर्मंसैनिवचनानिशंसन् । सुगेभिर्विश्वादुरिता
तरेमविदोषुणऽउर्वियागाधमद्य ॥ १५ ॥

घर्मेतिदशर्चंद्वितीयंसूक्तं वैरूपःसध्रिस्तापसोवाघर्मो विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् चतुर्थीजगती ॥

घर्मासमंतात्रिवृतंव्यापतुस्तयोर्जुष्टिंमातरिश्वाजगाम । दिवस्पयोदिधिषाणाऽअवेषन्विदुर्देवाःसहसा ५२
मानमर्कं ॥ तिस्रोदेष्ट्रायनिर्ऋतीरुपासतेदीर्घश्रुतोविहिजानंतिवह्नयः । तासांनिचिक्युःकवयोनिदानं

परैषुयागुह्येषुव्रतेषु ॥ चतुंष्कपर्दाुयुवतिःसुपेशाघृतप्रंतीकावयुनानिवस्ते । तस्यांसुपर्णावृषंणानिषेंदतु
र्यत्रंदेवादंधिरेभांगधेयं ॥ एकंःसुपर्णःससंमुद्रमाविंवेशसइदंविश्वंभुवंनंविचंष्टे । तंपाकेंनमनंसापश्यमं
तितस्तंमातारेंळ्हिसउंरेळ्हिमातरं ॥ सुपर्णंविप्राःकवयोवचोंभिरेकंसंतंबहुधाकंल्पयंति । छंदांसिचदू
धंतोऽअध्वरेषुग्रहान्त्सोमंस्यमिमतेद्वादंश ॥ १६ ॥ षट्त्रिंशांश्चंचतुरंःकल्पयंतश्छंदांसिचदधंतऽआद्वा
दशं । यज्ञंविमायंकवयोमनीषऽऋक्सामाभ्यांप्ररथंवर्तयंति ॥ चतुंर्दशान्येमंहिमानोंऽअस्यंतंधीरावा
चाप्रणंयंतिसप्त । आप्नानंतीर्थंकऽइहप्रवोंचद्येनंपथाप्रपिबंतेसुतस्यं ॥ सहस्रधापंचदशान्युक्थायाव
द्यावांपृथिवीतावदित्तत् । सहस्रधामंहिमानंःसहस्रंयावद्ब्रह्मविष्ठितंतावंतीवाक् ॥ कश्छंदसांयोगमावें
दधीरःकोधिष्ण्यांप्रतिवाचंपपाद । कमृत्विजांमष्टमंशूरंमाहुर्हरीऽइंद्रंस्यनिचिंकायकःस्वित् ॥ भूम्या
ऽअंतंपर्यकेचरंतिरथंस्यधूर्षुयुक्तासोंऽअस्थुः । श्रमंस्यदायंविभंजंत्येभ्योयदायमोभवंतिहर्म्येंहितः । १७ ।

चित्रइतिनवर्चंतृतीयंसूक्तं वार्ष्टिहव्यउपस्तुतोग्निर्जगती अंत्ययोर्द्वयोस्त्रिष्टुप्शक्वर्यौ ॥

ऋ० सं० चित्रऽइच्छिशोस्तरुणस्यवक्षथोनयोमातरावप्येतिधातवे । अनूधायदिजीजनदधाचनुववक्षंस अ० ८

द्योमहिदूत्यं१चरन् ॥ अग्निर्हनामधायिदन्नपस्तमः संयोवनायुवतेभस्मनादता । अभिप्रमुराजुह्वास्व अ० ६

५३ ध्वरऽइनोनप्रोथमानोयवसेवृषा ॥ तंवोविनद्रुषददेवमधंसऽइंदुंप्रोथंतंप्रवपंतमर्णवं । आसावह्निनशो

चिषाविरप्शिनंमहिव्रतंनसरजंतमध्वनः ॥ वियस्यतेज्रयसानस्यांजरधक्षोर्नवाताःपरिसंत्यच्युताः ।

आरण्वासोयुयुधयोनसत्वनंत्रितंनशंतप्रशिषंतऽइष्टये ॥ सऽइदग्निःकण्वतमःकण्वसखार्यःपरस्यांतं

रस्यतरुषः । अग्निःपातुगृणतोऽअग्निःसूरीनग्निर्ददातुतेषामवोनः ॥ १८ ॥ वाजिन्तमायसह्यसेसुपि

त्र्यतृषुच्यवानोऽअनुजातवेदसे । अनुद्रेचिद्योधृषतावरंसतेमहिन्तमायधन्वनेदविष्यते ॥ एवाग्निर्मर्तैःस

हसूरिभिर्वसुःष्टवेसहसःसूनरोनृभिः । मित्रासोनयेसुधिताऋतायवोद्यावोनद्युम्नैरभिसंतिमानुषान् ॥ ऊर्जो

नपातसहसावन्नितित्वोपस्तुतस्यवन्दतेवृषावाक् । त्वांस्तोषामत्वयासुवीराद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ ५३

इतिंत्वाग्नेव्टष्टिहृन्यंस्यपुत्राऽउपस्तुतास्ऽऋषयोवोचत् । तांश्चंपाहिमृणतश्चंसूरीन्वषड्वषळित्यूर्ध्वासोऽअनक्षन्नमोनमऽइत्यूर्ध्वासोऽअनक्षन् ॥ १९ ॥

पिबेतिनवर्चंचतुर्थंसूक्तं स्थौरोग्निंयुतोग्निंयूपोवा इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

पिबासोममंमहतऽइंद्रियायपिबावृत्रायहंतवेशविष्ठ । पिबंरायेशवसेहूयमानःपिबमध्वंस्तृपदिंद्राट्षस्व ॥ अस्यपिबक्षुमतःप्रस्थितस्येंद्रसोमस्यवरमासुतस्य । स्वस्तिदामनंसामादयस्वार्वाचीनोरेवतेसौभंगाय ॥ ममत्तुंत्वादिव्यःसोमऽइंद्रममत्तुयःसूयतेपार्थिवेषु । ममत्तुयेनवरिवश्चकर्थममत्तुयेननिरिणासिशत्रून् ॥ आद्विबर्हाऽअमिनोयात्विंद्रोवृषाहरिभ्यांपरिषिक्तमंधः । गव्यासुतस्यप्रभृतस्यमध्वःसत्राखेदामरुशहावृषस्व ॥ नितिग्मानिभ्राशयन्भ्राश्यान्यवस्थिरातनुहियातुजूनां । उग्रायंतेसहोबलंददामिप्रतीत्याशत्रून्विगदेषुवृश्च ॥ २० ॥ व्यर्यऽइंद्रतनुहिश्रवांस्योजःस्थिरेवधन्वनोभिमांतीः । अस्मद्र्यंग्वावृधानःसहोभिरनिभृष्टस्तन्वंवावृधस्व ॥ इदंहविर्मघवन्तुभ्यंरातंप्रतिसम्राळहृणानोगृभाय । तु

 भ्यंसुतोमंघवन्तुभ्यंपक्वोऽद्धींद्रपिबंचप्रस्थितस्य ॥ अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमाहवींषिचनोंदधिष्वपचतोतसो
मं । प्रयंस्वंतःप्रतिहर्यामसित्वासत्याःसंतुयजमानस्यकामाः ॥ प्रेंद्राग्निभ्यांसुवचस्यामियर्मिसिंधाविव
 प्रेरयंनावमर्कैः । अयाऽइवपरिंचरंतिदेवायेऽअस्मभ्यंधनदाऽउद्भिदंश्च ॥ २१ ॥

नवाइतिनवर्चंपंचमंसूक्तं आंगिरसोभिक्षुर्धनान्नदानप्रशंसा त्रिष्टुबाद्येद्वेजगत्यौ ॥

नवाऽउंदेवाःक्षुधमिद्वधंददुरुताशितमुपंगच्छंतिमृत्यवंः । उतोरयिःपृणतोनोपंदस्यत्युतापृंणन्मर्डितारं
नविंदते ॥ यऽआध्रायंचकमानायंपित्वोन्नंवान्त्सन्नंफितायोंपजग्मुषें । स्थिरंमनंःकृणुतेसेवंतेपुरोतो
चित्सर्मर्डितारंनविंदते ॥ सऽइद्भोजोयोगृहवेददात्यन्नंकामायचरंतेकृशायं । अरंमस्मैभवतियामंहू
ताऽउतापरीषुंकृणुतेसखायं ॥ नससखायोनददांतिसख्येंसचाभुवेसचंमानायपित्वः । अपांस्मात्प्रेया
न्नतदोकोंऽअस्तिपृणंतंमन्यमरंणंचिदिच्छेत् ॥ पृणीयादिन्नाधंमानायतव्यान्द्राघीयांसमनुंपश्येतपंथां।
ओहिवर्ततेरथ्येवचक्रान्यमंन्यमुपंतिष्ठंतरायंः ॥ २२ ॥ मोघमन्नंविंदतेऽअप्रंचेताःसत्यंब्रवीमिवधऽ

इत्सतस्यं । नार्यमणंपुष्यंतिनोसखायंकेवलाघोभवतिकेवलादी ॥ कृषन्नित्फालऽआशितंकृणोतिय
न्नध्वानमपवृक्ते चरित्रैः । वदन्ब्रह्मावदतोवनीयान्पृणन्नापिरपृणंतमभिष्यात् ॥ एकंपाद्भूयोद्विपदोवि
चक्रमेद्विपात्रिपादमभ्येतिपश्चात् । चतुष्पादेतिद्विपदामभिस्वरेसंपश्यन्पंक्तीरुपतिष्ठमानः ॥ स
मौचिद्धस्तौनसमंविविष्टःसंमातराचिन्नसमंदुहाते । यमयोश्चिन्नसमावीर्याणिज्ञातीचित्संतौनसमं
पृणीतः ॥ २३ ॥

अग्नेहंसीतिनवर्चंषष्ठंसूक्तं आमहीयवउरुक्षयोरक्षोहाग्निर्गायत्री ॥

अग्नेहंसिन्य१त्रिणंदीद्यन्मर्त्येष्वा । स्वेक्षयेशुचिव्रत ॥ उत्तिष्ठसिस्वाहुतोघृतानिप्रतिमोदसे । यत्त्वा
स्रुचःसमस्थिरन् ॥ सऽआहुतोविरोचतेग्निरीळेन्योगिरा । स्रुचाप्रतीकमज्यते ॥ घृतेनाग्निःसमंज्य
तेमधुप्रतीकऽआहुतः । रोचमानोविभावसुः ॥ जरमाणःसमिध्यसेदेवेभ्योहव्यवाहन । तंत्वाहवंतम
र्त्याः ॥ २४ ॥ तंमर्ताऽअमर्त्यंघृतेनाग्निंसपर्यत । अदाभ्यंगृहपतिं ॥ अदाभ्येनशोचिषाग्नेरक्षस्त्वंदं

क०सं० ह । गोपाऽऋतस्यदीदिहि ॥ सत्वमग्नेप्रतीकेनप्रत्योषयातुधान्यः । उरुक्षयेषुदीद्यत् ॥ तंत्वांगीर्भिरुरुक्ष अ०८
यांहव्यवाहंसमींधिरे । यजिष्ठंमानुषेजने ॥ २५ ॥ अ०६

५५ इतिवाइतित्रयोदशर्चंसप्तमंसूक्तं ऐंद्रोलब आत्मास्तुतिर्गायत्री ॥

इतिवाऽइतिंमेमनोगामश्वंसनुयामिति । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ प्रवाताऽइवदोधतऽउन्मांपीताऽ
अयंसत । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ उन्मांपीताऽअयंसतरथमश्वाऽइवाशवः । कुवित्सोमस्यापामिति
॥ उपमामतिरस्थितवाश्रापुत्रमिवप्रियं । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ अहंतष्टेववंधुरंपर्यचामिहृदामतिं ।
कुवित्सोमस्यापामिति ॥ नहिमेऽअक्षिपच्चनाच्छान्त्सुःपंचकृष्टयः । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ २६ ॥
नहिमेरोदसीऽउभेऽअन्यंपक्षंचनप्रति । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ अभिद्यांमहिनाभुवमभीइमांपृथि
वींमहीं । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ हंताहंपृथिवीमिमांनिदधानीहवेहवा । कुवित्सोमस्यापामिति ॥
ओषमित्पृथिवीमहंजंघनानीहवेहवा । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ दिविमेअन्यःपक्षोऽधोऽअन्यमचीकृ ५५

षं । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ अहमस्मिमहामहोभिनभ्यमुदीषितः । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ गृहो याम्यरंकृतोदेवेभ्योहव्यवाहनः । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ २७ ॥ ॥ इत्यष्टमाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥

तदिन्नवाथर्वणोबृहद्दिवो हिरण्यगर्भोदश हिरण्यगर्भःप्राजापत्यःकायं वसुंनाष्टौचित्रमहावासिष्ठ आग्नेयंजागतमाद्यांपंचमींचर्तेयंवेनोवैन्यमिमंनो नवैन्द्युत्तमानिहवोग्निवरुणसोमानामाद्याग्नेयी तिस्रश्चाग्नेरात्मस्तवः शिष्टायथानिपातंसप्तमी जगत्यहमष्टौवागांभृण्यात्मानंतुष्टाव द्वितीयाजगती नतंशैलूषिःकुल्मलबर्हिषो वामदेव्योवांहोमुग्वैश्वदेवमुपरिष्टाद्बार्हतमंत्यात्रिष्टुप् रात्रीकुशिकःसौभरो रात्रिर्वाभारद्वाजी रात्रिस्तवंगायत्रं ममाग्नेनवविहव्योवैश्वदेवंजगत्यंतं नासत्सप्तप्रजापतिःपरमेष्ठीभाववृत्तंतु योयज्ञोयज्ञःप्राजापत्यो जगत्याद्यापप्राचःसुकीर्तिः काक्षीवतोमध्येनुष्टुप् सोत्तराचाश्विन्यावीजानं शकपूतोनार्मेधोमैत्रावरुणं न्यंकुसारिण्याद्यालिंगोक्तदेवतांत्या महासतोबृहत्युपाद्योपांत्येप्रस्तारपङ्क्ती शेषाविराड्रूपाःप्रोषुसुदाःपैजवनः शाक्करमहापाङ्कावाद्यौतृचौ त्रिष्टुबंतमुभेयन्मांधातायौवनाश्वो महापाङ्कंपङ्क्तिरंत्या तामध्यर्धांगोधापश्यद्यस्मिन्कुमारोयामायनो यममानुष्टुभंहि केशीमुनयोवातरशनाजूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकः करिक्रतएतशऋष्यशृंगश्चैकर्चाः केशिनमुतदेवाःसप्तऋषय एकर्चावैश्वदेवं तवत्येष

 ळंगऽऔरवोजागतं सूर्यरश्मिर्देवगंधर्वो विश्वावसुरात्मानमस्तौत्पूर्वार्धेसवितारमग्नेतवाग्निःशावक आग्नेयंविष्टारप
ङ्क्ती तिस्रःसतोबृहत्य उपरिष्टाज्ज्योतिरग्नेअच्छाग्निस्तापसो वैश्वदेवमानुष्टुभं ह्ययमष्टौद्वृचाःशार्ङ्गाजरिताद्रोणःसारि
 सृक्कःस्तंबमित्रश्चाग्नेयमाद्येजगत्यौ चतस्रस्त्रिष्टुभः ॥ ७ ॥

तदिदितिनवर्चमष्टमंसूक्तं आथर्वणोबृहद्दिव इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

हरिः ओम् ॥ तदिदासभुवनेषुज्येष्ठंयतोजज्ञऽउग्रस्त्वेषनृम्णः । सद्योजज्ञानोनिरिणातिशत्रूननुयं
विश्वेमदंत्यूमाः ॥ वावृधानःशवसाभूर्योजाःशत्रुर्दासायभियसंदधाति । अव्यनच्चव्यनच्चसस्निसंतेनवं
तप्रभृतामदेषु ॥ त्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वेद्विर्यदेतेत्रिर्भवंत्यूमाः । स्वादोःस्वादीयःस्वादुनासृजासमदःसु
मधुमधुनाभियोधीः ॥ इतिचिद्धित्वाधनाजयंतंमदेमदेऽअनुमदंतिविप्राः । ओजीयोधृष्णोस्थिरमात
नुष्वमात्वादभन्यातुधानादुरेवाः ॥ त्वयावयंशाशद्महेरणेषुप्रपश्यंतोयुधेन्यानिभूरि । चोदयामितऽआ
युधावचोभिःसंतेशिशामिब्रह्मणावयांसि ॥ १ ॥ स्तुषेय्यंपुरुवर्पसमृभ्वमिनतममाप्त्यमाप्त्यानां । आ

दर्षंतेशवंसासुसदानूंप्रसाक्षतेप्रतिमानानिभूरिं ॥ नितद्दंधिषेवरंपरंचयस्मिन्नाविथावंसादुरोणे । आ
मातरास्थापयसेजिगत्नूऽअतंऽइनोषिकर्वराषपुरूणि ॥ इमाब्रह्मबृहद्दिवोविवक्तींद्रायशूषमग्रियःस्वर्षाः ।
महोगोत्रस्यक्षयतिस्वराजोदुरंश्चविश्वाऽअवृणोदपस्वाः ॥ एवामहान्बृहद्दिवोऽअथर्वावोचत्स्वांतन्वं
मिंद्रमेव । स्वसारोमातरिभ्वरीररिप्राहिन्वंतिचशवंसावर्धयंतिच ॥ २ ॥

हिरण्यगर्भइतिदशर्चंनवमंसूक्तं प्राजापत्योहिरण्यगर्भः प्रजापतिस्त्रिष्टुप् ॥

हिरण्यगर्भःसमवर्ततताग्रेभूतस्यंजातःपतिरेकंऽआसीत् । सदाधारपृथिवींद्यामुतेमांकस्मैदेवायंहवि
षांविधेम ॥ यऽआत्मदाबलदायस्यविश्वंऽउपासतेप्रशिषंयस्यंदेवाः । यस्यंछायामृतंयस्यंमृत्युःकस्मै
देवायंहविषांविधेम ॥ यःप्राणतोनिमिषतोमंहित्वैकऽइद्राजाजगतोबभूव । यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतु
ष्पदःकस्मैदेवायंहविषांविधेम ॥ यस्येमेहिमवंतोमहित्वायस्यंसमुद्रंरसयासहाहुः । यस्येमाःप्रदिशोय
स्यंबाहूकस्मैदेवायंहविषांविधेम ॥ येनद्यौरुग्रापृथिवीचदृह्ळायेनस्वःस्तभितंयेननाकः । योऽअंतरिक्षे

रजसोविमानःकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ ३ ॥ यंक्रंदसीऽअवसातस्तभानेऽअभ्यैक्षेतांमनसारेजमाने । यत्राधिसूरऽउदितोविभातिकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ आपोहयद्बृहतीर्विश्वमायन्गर्भंदधानाजनयंती

५७ रग्निं । ततोदेवानांसमवर्ततासुरेकःकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ यश्चिदापोमहिनापर्यपश्यद्दक्षंदधानाज

नयंतीर्यज्ञं।योदेवेष्वधिदेवऽएकऽआसीत्कस्मैदेवायहविषाविधेम॥मानोहिंसीज्जनिताय:पृथिव्यायोवा

दिवंसत्यधर्माजजानं । यश्चापश्चंद्राबृहतीर्जजानकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्यो

विश्वाजातानिपरिताबभूव । यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्तुवयंस्यामपतयोरयीणां ॥ ४ ॥

वसुमित्यष्टर्चंदशमंसूक्तं वासिष्ठश्चित्रमहा अग्निर्जगती आद्यापंचमीचत्रिष्टुभौ ॥

वसुंनचित्रमहसंगृणीषेवामंशेवमतिथिमद्विषेण्यं । सरासतेशुरुधोविश्वधायसोग्निर्होतागृहपतिःसु

वीर्यं ॥ जुषाणोऽअग्नेप्रतिहर्यमेवचोविश्वानिविद्वान्वयुनानिसुक्रतो । घृतनिर्णिग्ब्रह्मणेगातुमेरयतव ५७

देवाऽअजनयन्ननुव्रतम् ॥सप्तधामानिपरियन्नमर्त्योदाशद्दाशुषेसुकृतेमामहस्व । सुवीरेणरयिणाग्नेस्वा

भुवायस्त्वऽआनट्समिधातंजुषस्व ॥ यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितंहविष्मंतऽईळतेसप्तवाजिनं । शृण्वंतं मग्निंघृतपृष्ठमुक्षणंपृणंतंदेवंपृणतेसुवीर्यं ॥ त्वंदूतःप्रथमोवरेण्यःसहूयमानोऽअमृतायमत्स्व । त्वांमर्जयं न्मरुतोदाशुषोगृहेत्वांस्तोमेभिर्भृगवोविरुरुचुः ॥ ५ ॥ इषंदुहन्त्सुदुघांविश्वधायसंयज्ञप्रियेयजमानाय सुक्रतो । अग्नेघृतस्नुस्त्रिर्ऋतानिदीद्यद्वर्तिर्यज्ञंपरियन्त्सुक्रतूयसे ॥ त्वामिदस्याऽउषसोव्युष्टिषुदूतंकृ ण्वानाऽअयजंतमानुषाः । त्वांदेवामहयाय्यायवावृधुराज्यमग्नेनिमृजंतोऽअध्वरे ॥ नित्वावसिष्ठाऽअ ह्वंतवाजिनंगृणंतोऽअग्नेविदथेषुवेधसः । रायस्पोषंयजमानेषुधारययूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ६ ॥

अयमित्यष्टर्चमेकादशंसूक्तंभार्गवोवेनो वेनस्त्रिष्टुप् ॥

अयंवेनश्चोदयत्पृश्निगर्भाज्योतिर्जरायूरजसोविमाने । इममपांसंगमेसूर्यस्यशिशुंनविप्रामतिभीरि हंति ॥ समुद्रादूर्मिमुदियर्तिवेनोनभोजाःपृष्ठंहर्यतस्यदर्शि । ऋतस्यसानावधिविष्टपिभ्राट्समानंयो निमभ्यनूषतव्राः ॥ समानंपूर्वीरभिवावशानास्तिष्ठन्वत्सस्यमातरःसनीळाः । ऋतस्यसानावधिचक्रमा

णारिहंतिमध्वोऽअमृतंस्यवाणीः ॥ जानंतोरूपमंकृपंतविप्रामृगस्यघोषंमहिषस्यहिग्मन् । ऋतेनयं अ०८
५८ तोऽअधिसिंधुंमस्थुर्विदद्गंधर्वोऽअमृतांनिनामं ॥ अप्सराजारमुंपसिष्मियाणायोषांबिभर्तिपरमेव्योंम अ०७
न् । चरंत्प्रियस्ययोनिषुप्रियःसन्सीदंत्पक्षेहिरण्ययेसवेनः ॥ ७ ॥ नाकेंसुपर्णमुपयत्पतंतंहृदावेनंतो
ऽअभ्यचंक्षतत्वा । हिरंण्यपक्षंवरुणस्यदूतंयमस्ययोनौंशकुनंभुरण्युं ॥ ऊर्ध्वोगंधर्वोऽअधिनाकेंऽ
अस्थात्प्रत्यङ्चित्राबिभ्रंदस्यायुंधानि । वसांनोऽअत्कंसुरभिंदृशेकंस्वर्णनामंजनतप्रियाणिं ॥ द्र
प्सःसंमुद्रमभियज्जिगांतिपश्यन्गृध्रंस्यचक्षंसाविधंर्मन् । भानुःशुक्रेणंशोचिषांचकानस्तृतीयेंचक्रेरजं
सिप्रियाणिं ॥ ८ ॥

इमंनइतिनवर्चंद्वादशंसूक्तं द्वितीयादितिसृणामग्निर्ऋषिःशिष्टानामग्निवरुणसोमाऋषयः आद्यानां
चतसृणांअग्निः पंचम्यादिचतसृणांलिंगोक्तदेवताः नवम्याइंद्रस्त्रिष्टुप् सप्तमीजगती ॥ ५८
इमंनोंऽअग्नऽउपंयज्ञमेहिपंचंयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं । असोंहव्यवाळुतनंःपुरोगाज्योगेवदीर्घंतमऽआ

शंयिष्ठाः ॥ अदेवाद्देवःप्रचतागुहायन्प्रपश्यमानोऽअमृतत्वमेमि । शिवंयत्संतमशिवोजहामिस्वात्सख्या
दरणींनाभिमेमि ॥ पश्यन्नन्यस्याऽअतिथिंवयायाऽऋतस्यधामविमिमेपुरूणि । शंसामिपित्रेऽअसुं
रायशेवमयज्ञियाद्यज्ञियंभागमेमि ॥ बह्वीःसमाऽअकरमंतरस्मिन्निंद्रंवृणानःपितरंजहामि । अग्निः
सोमोवरुणस्तेच्यवंतेपर्यावर्द्राष्ट्रंतदवाम्यायन् ॥ निर्मायाऽउत्येऽअसुराऽअभूवन्त्वंचमावरुणकामया
से । ऋतेनराजन्ननृतंविविंचन्ममराष्ट्रस्याधिपत्यमेहि ॥ ९ ॥ इदंस्वरिदमिदासवाममयंप्रकाशऽउ
र्वं१तरिक्षं । हनावृत्रंनिरेहिसोमहविष्ट्वासंतंहविषायजाम ॥ कविःकवित्वादिविरूपमासजदप्रभूतीव
रुणोनिरपःसृजत् । क्षेमंकृण्वानाजनयोनसिंधवस्ताऽअस्यवर्णंशुचयोभरिभ्रति ॥ ताऽअस्यज्येष्ठ
मिंद्रियंसचंतेताऽईमाक्षेतिस्वधयामदंतीः । ताऽईविशोनराजानंवृणानाबीभत्सुवोऽअपवृत्रादतिष्ठन्
॥ बीभत्सूनांसयुजंहंसमाहुरपांदिव्यानांसख्येचरंतं । अनुष्टुभमनुचर्चूर्यमाणमिंद्रंनिचिक्युःकवयो
मनीषा ॥ १० ॥

अहमित्यष्टर्चंनवमंसूक्तंआंभृणीवाक्आत्मस्तुतिस्त्रिष्टुप्द्वितीयाजगती ॥

५९ अहंरुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुतविश्वदेवैः । अहंमित्रावरुणोभाबिभर्म्यहमिंद्राग्नीऽअहम अ०७
श्विनोभा ॥ अहंसोममाहनसंबिभर्म्यहंत्वष्टारमुतपूषणंभगं । अहंदधामिद्रविणंहविष्मतेसुप्राव्ये३यज
मानायसुन्वते ॥ अहंराष्ट्रीसंगमनीवसूनांचिकितुषीप्रथमायज्ञियानां । तांमादेवाव्यदधुःपुरुत्राभूरि
स्थात्रांभूर्यावेशयंतीं ॥ मयासोऽअन्नंऽमत्तियोविपश्यतियःप्राणितियऽईंशृणोत्युक्तं । अमंतवोमांत
ऽउपक्षियंतिश्रुधिश्रुतःश्रद्धिवंतेवदामि॥अहमेवस्वयमिदंवदामिजुष्टंदेवेभिरुतमानुषेभिः।यंकामयेतंतं
मुग्रंकृणोमितंब्रह्माणंतमृषिंतंसुमेधां ॥ ११॥ अहंरुद्रायधनुरातनोमिब्रह्मद्विषेशरवेहंतवाउ । अहंजना
यसमदंकृणोम्यहंद्यावापृथिवीऽआविवेश ॥ अहंसुवेपितरमस्यमूर्धन्ममयोनिरप्स्व१ंतःसमुद्रे । ततो
वितिष्ठेभुवनानुविश्वोतामूंद्यांवर्ष्मणोपस्पृशामि ॥ अहमेववातऽइवप्रवाम्यारभमाणाभुवनानिविश्वा ।
परोदिवापरऽएनापृथिव्यैतावतीमहिनासंबभूव ॥ १२ ॥ ५९

नतमित्यष्टर्चंचतुर्दशंसूक्तं शैलूषिःकुल्मलबर्हिषो वामदेव्योवांहोमुग्विश्वेदेवा उपरिष्टाद्बृहत्यंत्यात्रिष्टुप्॥

नतमंहोनदुरितंदेवासोऽअष्टमर्त्यं । सजोषसोयमर्यमामित्रोनयंतिवरुणोऽअतिद्विषः ॥ तद्धिवयंवृणीमहेवरुणमित्रार्यमन् । येनानिरंहसोयूयंपाथनेथाचमर्त्यमतिद्विषः ॥ तेनूनंनोयमूतयेवरुणोमित्रोऽअर्यमा । नयिष्ठाऽउनोनेषणिपर्षिष्ठाऽउनःपर्षण्यतिद्विषः ॥ यूयंविश्वंपरिपाथवरुणोमित्रोऽअर्यमा । युष्माकंशर्मणिप्रियेस्यामसुप्रणीतयोतिद्विषः ॥ आदित्यासोऽअतिस्रिधोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । उग्रंमरुद्भीरुद्रंहुवेमेंद्रमग्निंस्वस्तयेतिद्विषः ॥ नेतारऽऊषुणस्तिरोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । अतिविश्वानिदुरिताराजानश्चर्षणीनामतिद्विषः ॥ शुनमस्मभ्यमूतयेवरुणोमित्रोऽअर्यमा । शर्मयच्छंतुसप्रथऽआदित्यासोयदीमहेऽअतिद्विषः ॥ यथाहत्यद्वसवोगौर्यंचित्पदिषितामसुंचतायजत्राः । एवोष्व१स्मन्मुंचताव्यंहःप्रतार्यग्नेप्रतरन्नऽआयुः ॥ १३ ॥

रात्रीत्यष्टर्चंपंचदशंसूक्तं सौभरःकुशिको भारद्वाजीरात्रिर्वा रात्रिस्तुतिर्गायत्री ॥

ऋ०सं० रात्रीव्यंख्यदायतीपुरुत्रादेव्य१क्षभिः । विश्वाऽअधिश्रियोधित ॥ ओर्वप्राऽअमर्त्यानिवतोदेव्यु१ अ०८
द्वतः । ज्योतिषाबाधतेतमः ॥ निरुस्वसारमस्कृतोषसंदेव्यायती । अपेदुहासतेतमः ॥ सानोऽअद्यय अ०७
६० स्यांवयंनितेयामन्नविक्ष्महि । वृक्षेनवसतिंवयः ॥ निग्रामासोऽअविक्षतनिपद्वंतोनिपक्षिणः । निश्ये
नासश्चिदर्थिनः ॥ यावयावृक्यं१वृकंयवयस्तेनमूर्म्ये । अथानःसुतराभव ॥ उपमापेपिशत्तमःकृष्णंव्य
क्तमस्थित । उषऽऋणेवयातय ॥ उपतेगाऽइवाकरंवृणीष्वदुहितर्दिवः । रात्रिस्तोमंनजिग्युषे ॥१४॥
परिशिष्टं ॥ आरात्रिपार्थिवंरजःपितरःप्रायुधामभिः । दिवःसदांसिबृहतीवितिष्ठसऽआत्वेषंवर्ततेतमः ॥
येतेरात्रीनृचक्षसोयुक्तासोनवतिर्नव । अशीतिःसंत्वष्टाऽउतोतेसप्तसप्तती ॥ रात्रींप्रपद्येजननींसर्वभूत
निवेशनीं । भद्रांभगवतींकृष्णांविश्वस्यजगतोनिशां ॥ संवेशिनींसंयमिनींग्रहनक्षत्रमालिनीं । प्रपन्नो
हंशिवांरात्रींभद्रेपारमशीमहिभद्रेपारमशीमह्योंनमः ॥ १ ॥ स्तोष्यामिप्रयतोदेवींशरण्यांबह्वृचप्रियां । ६०
सहस्रसंमितांदुर्गांजातवेदसेसुनवामसोमं ॥ शांत्यर्थंतद्विजातीनामृषिभिःसोमपाश्रिताः । ऋग्वेदेत्वं

संमुत्पन्नामरातीयतोनिदंहातिवेदः ॥ येत्वांदेविप्रपद्यंतिब्राह्मणाहव्यवाहंनीं । अविद्याबहुविद्यांवास
नःपर्षदतिंदुर्गाणिविश्वां ॥ येऽअग्निवंर्णांशुभांसौम्यांकीर्तंयिष्यंतियेद्विजाः । तांतारयतिदुर्गाणिनावे
वसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ २ ॥ दुर्गेषुविषमेघोरैसंग्रामेरिपुसंकंटे । अग्निचोरनिपातेषुदुष्टग्रंहनिवारंणे ॥
दुर्गेषुविषमेषुत्वंसंग्रामेषुवनेषुंच । मोहयित्वाप्रंपद्यंतेतेषांमेऽअभयंकुरुतेषांमेऽअभयंकुरु ॥ केशिनींस
र्वभूतानांपंचमीतिचनामंच । सामांसमारिंशादेवींसर्वतःपरिरक्षंतुसर्वतःपरिरक्षत्वोन्नमः ॥ ३ ॥ ता
मग्निवंर्णांतपंसाज्वलंतींवैरोचनींकर्मफलेषुजुष्टां । दुर्गांदेवींशरंणमहंप्रपंद्येसुतरंसितरंसेनमःसुतरंसितरं
सेनमः ॥ दुर्गादुर्गेषुस्थानेषुशंनोदेंवीरभिष्टंये । यऽइमंदुर्गास्तवंपुण्यंरात्रौरांत्रौसदापंठेत् ॥ रात्रिःकुशिं
कसौभरोरात्रिर्वाभारद्वाजीरात्रिस्तवंगायत्रं । रात्रींसूक्तंजपेंन्नित्यंतत्कालमुपपद्यंते ॥ उलूकयातुंशुशु
लूकंयातुंजहिश्वयांतुमुतकोकंयातुं । सुपर्णयांतुमुतगृध्रंयातुंदृषदेंवप्रमृंणरक्षंऽइंद्र ॥ पिशंगंभृष्टिमंभृणं
पिशाचिंमिंद्रसंमृंण । सर्वंरक्षोनिबंर्हय ॥ ४ ॥ हिमस्यंत्वाजरायुंणाशालेपरिंव्ययामसि । उतह्रदोहिनो

धियोग्निर्ददातुभेषजं॥शीतहृदोहिनोधियोग्निर्ददातुभेषजं।अंतिकाद्यमिमंजनयदूर्वातःशिशुलागमत्॥
अजातपुत्रपक्षायांहृदयंममदूयते । विपुलंवनंबह्वाकाशंचरंजातवेदःकामाया॥ मांचरक्षपुत्रांश्चशरं अ०७
६१ णमभूत्तवं । पिंगाक्षलोहितग्रीवकृष्णवर्णनमोस्तुते ॥ अस्मान्निबर्हस्येनांसागरस्योर्मयोयथा । इंद्रः
क्षत्रंददातुवरुणमभिषिंचतु ॥ शत्रवोनिधनंयांतुजयस्त्वंब्रह्मतेजसा ॥ ५ ॥ कपिलजटींसर्वभक्षंचा
ग्निंप्रत्यक्षदैवतं । वरुणंचवशाम्यग्रेममपुत्रांश्चरक्षंतुममपुत्रांश्चरक्षत्वोन्नमः॥ साग्रंवर्षशतंजीवपिबखा
दचमोदच । दुःखितांनद्विजांश्चैवप्रजांचपशुपालय ॥ यावदादित्यस्तंपतियावद्भ्राजतिचंद्रमाः । या
वद्वायुःप्लवांयतितावज्जीवजयांजय ॥ येनकेनप्रकारेणकोहिनामनजीवति । परेषामुपकारार्थंयज्जीवति
सजीवति । एतांवैश्वानरींसर्वदेवान्नमोस्तुते ॥नचोरभयंनचसर्पभयंनचव्याघ्रभयंनचमृत्युभयं । य
स्यापमृत्युर्नचमृत्युःसर्वंलभतेसर्वंजयते ॥ ६ ॥ इतिपरिशिष्टं॥ ६१

ममाग्नइतिनवर्चंषोडशंसूक्तं आंगिरसोविहव्यो विश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्याजगती ॥

ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम । मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम ॥ मम देवा विहवे सन्तु सर्वऽइन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः । ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वातः पवतां कामेऽअस्मिन् ॥ मयि देवा द्रविणमायजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः । दैव्या होतारा वनुषन्त पूर्वेरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥ मह्यं यजन्तु मम यानि हव्याकूतिः सत्या मनसो मेऽअस्तु । एनो मा निगां कतमच्चनाहं विश्वे देवासोऽअधिवोचता नः ॥ देवीः षडुर्वीरुरु नः कृणोत विश्वे देवासऽइह वीरयध्वं । माहास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोम राजन् ॥ १५ ॥ अग्नेर्मन्युं प्रतिनुदन्परेषामदब्धो गोपाः परिपाहि नस्त्वं । प्रत्यञ्चो यन्तु निगुतः पुनस्तेऽमैषां चित्तं प्रबुधां विनेशत् ॥ धाता धातॄणां भुवनस्य यस्पतिर्देवं त्रातारमभिमातिषाहं । इमं यज्ञमश्विनोभा बृहस्पतिर्देवाः पान्तु यजमानं न्यर्थात् ॥ उरुव्यचा नो महिषः शर्म यंसदस्मिन्हवे पुरुहूतः पुरुक्षुः । स नः प्रजायै हर्यश्व मृळयेन्द्र मा नो रीरिषो मा परादाः ॥ ये नः सपत्नाऽअप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामहे तान् । वसवो रुद्राऽआदित्याऽउपरिस्पृशं मोग्रं चेत्तारमधिराजमक्रन् ॥ परिशिष्टं ॥ अर्वा

चमिंद्रमभुतोंहवामहेयोगोजिद्धनजिदश्वजिद्यः । इमंनोयज्ञंविहवेजुषस्वास्यकुल्मोहरिवोमेदिनंत्वा
॥१६॥इतिदशंमेमंडलेदशमोनुवाकः॥१०॥आयुष्यंवर्चस्यंरायस्पोषमौद्भिदं ।इदंहिरंण्यंवर्चस्वजैत्रायाअ० ८
 विंशतादिमाम् ॥ उच्चैर्वाजीपृतनाषाट्सभासाहंधनंजयं । सर्वाःसमग्राऽऋद्धयोहिरंण्येस्मिन्समाहिअ० ७
ताः ॥ शुनमहंहिरंण्यस्वपितुर्मानिवजग्रभं । तेनमांसूर्यंत्वचमकरंपूरुषुंप्रियं ॥ संम्राजंचविराजंचाभि
ष्टिर्याचमेध्रुवा । लक्ष्मीराष्ट्रस्ययामुखेतयामामिंद्रसंसृज ॥ अग्नेःप्रजातंपरियद्धिरण्यममृतंयज्ञेऽअ
धिमर्त्येषु । यऽएनद्वेदसइदेनमर्हतिजरामृत्युर्भवतियोबिभर्ति ॥ १ ॥ यद्वेदराजावरुणोयदुदेवीसरं
स्वती । इंद्रोयद्वृत्रहावेदतन्मेवर्चसऽआयुषे ॥ नतद्रक्षांसिनपिशाचाश्चरंतिदेवानामोजःप्रथमजंह्ये१
तत् । योबिभर्तिदाक्षायणाहिरंण्यंसदेवेषुंकृणुतेदीर्घमायुःसमनुष्येषुकृणुतेदीर्घमायुः ॥ यदाबध्नंदाक्षा
यणाहिरंण्यंशतानीकायसुमनस्यमांना । तन्मऽआबध्नामिशतशारदायायुष्माञ्जरदष्टिर्यथासत् ॥ घृ
तादुल्लुप्तंमधुमत्सुवर्णंधनंजयंधरुणंधारयिष्णु॥कृणक्सपत्नादधरांश्चकृण्वदारोहमांमहतेसौभगाय॥प्रियं

मांकुरुदेवेषुप्रियंराजंसुमाकुरु । प्रियंविश्वेषुगोश्रेषुमयिंधेहिरुचारुचं ।। अग्निर्येनंविराजंतिसूर्योयेनंविरा जंति ।। विराज्येनविराजंतितेनास्मान्ब्रह्मणस्पतेविरांजसमिधंकुरु ।। २ ।। इतिपरिशिष्टं ।।

एकादशेनुवाके त्रयोविंशतिसूक्तानि तत्रनासदिति सप्तर्चंप्रथमंसूक्तं परमेष्ठीप्रजापतिर्भाववृत्तंत्रिष्टुप् ।।

नासंदासीन्नोसदांसीत्तदानींनासीद्रजोनोव्योमापरोयत् । किमावंरीवः कुहकस्यशर्मन्नंभः किमांसीद्गहनंगभीरं ।। नमृत्युरांसीदमृतंनतर्हिनशत्र्याऽअह्नऽआसीत्प्रकेतः । आनींदवातंस्वधयातदेकंतस्मां द्धान्यन्नपरः किंचनासं ।। तमंऽआसीत्तमंसागूळ्हमग्रेप्रकेतंसंलिलंसर्वंमाऽइदं । तुच्छ्येनाभ्वपिंहितंयदासीत्तपंसस्तन्मंहिनाजांयतैकं ।। कामस्तदग्रेसमंवर्ततांधिमनंसोरेतः प्रथमंयदासींत् । सतोबंधुमसंतिनिरंविंदन्हृदिप्रतीष्यांकवयोमनीषा ।। तिरश्चीनोवितंतोरश्मिरेषामधः स्विंदासी३दुपरिंस्विदासी३त् । रेतोधाऽआंसन्महिमानंऽआसन्स्वधाऽअवस्तात्प्रयंतिः परस्तांत् ।। कोऽअद्धावेदकऽइहप्रवोचत्कुतऽआजा

 ताकुतंऽइयंविसृष्टिः । अर्वाग्देवाऽअस्यविसर्जनेनाथाकोवेदयतंऽआबभूवं ॥ इयंविसृष्टिर्यतंऽआब
भूवयादिवादधेयदिवान । योऽअस्याध्यंक्षःपरमेव्योमन्त्सोऽअंगवेदयदिवानवेद ॥ १७॥

योयज्ञइतिसप्तर्चंद्वितीयंसूक्तं प्राजापत्योयज्ञो भाववृत्तंत्रिष्टुबाद्याजगती ॥

योयज्ञोविश्वतस्तंतुभिस्ततऽएकंशतंदेवकर्मेभिरायतः । इमेवयंतिपितरोयऽआंययुःप्रवयापंवये
त्यांसतेतते ॥ पुमाँऽएनंतनुतऽउत्कृणत्तिपुमान्वितत्नेऽअधिनाकेअस्मिन् । इमेमयूखाऽउपंसेदुरूसदःसा
मांनिचक्रुस्तसंराण्योतवे ॥ कासीत्प्रमाप्रतिमाकिंनिदानमाज्यंकिमांसीत्परिधिःकऽआसीत् । छंदःकि
मांसीत्प्रऽउगंकिमुक्थंयद्देवादेवमयंजंतविश्वे ॥ अग्नेर्गायत्र्यंभवत्सयुग्वोष्णिहंयासविताsसंबंभूव । अनु
ष्टुभासोमंऽउक्थैर्महंस्वान्बृहस्पतेर्बृहतीवाचंमावत् ॥विराण्मित्रावरुणयोरभिश्रीरिंद्रस्यत्रिष्टुबिहभागो
ऽअह्नः । विश्वांन्देवाञ्जगत्याविवेशतेनंचाक्लृप्रऽऋषयोमनुष्याः॥चाक्लृप्रेतेनऽऋषयोमनुष्यांयज्ञेजातेपि

तरोंनःपुराणे। पश्यंन्मन्येमनंसाचक्षसातान्यऽइमंयज्ञमयंजंतपूर्वे ॥ सहस्तोमाःसहछंदसऽआवृत्तः सहप्रमाऽऋषयःसप्तदैव्याः। पूर्वेषांपंथामनुदृश्यधीराऽअन्वालेभिरेरथ्योइनरश्मीन् ॥ ॥ १८ ॥ ॥

अपप्राचइतिसप्तर्चंतृतीयंसूक्तं काक्षीवतःसुकीर्तिरिंद्रस्त्रिष्टुप् चतुर्थीपंचम्योरश्विनौ चतुर्थ्यनुष्टुप् ॥

अपप्राचंऽइंद्रविश्वाँऽअमित्रानपापाचोऽअभिभूतेनुदस्व। अपोदींचोऽअपंशूराधराचंउरौयथातवशर्मन्मदेम ॥ कुविदंगयवंमंतोयवंचिद्यथादांत्यनुपूर्वंवियूयं। इहेहैषांकृणुहिभोजनानियेबर्हिषोनमोवृक्तिंनजग्मुः॥नहिस्थूर्यृतुथायातमस्तिनोतश्रवोविविदेसंगमेषु। गव्यंतऽइंद्रंसख्यायविप्राऽअश्वायंतोवृषणंवाजयंतः ॥ युवंसुराममश्विनानमुंचावासुरेसचा। विपिपानाशुभस्पतीऽइंद्रंकर्मस्वावतं ॥ पुत्रमिंवपितरावश्विनोभेंद्रावथुःकाव्यैर्दंसनाभिः। यत्सुराममंव्यपिबःशचीभिःसरस्वतीत्वामघवन्नभिष्णक्॥ इंद्रःसुत्रामास्ववाँऽअवोभिःसुमृळीकोभवतुविश्ववेदाः। बाधतांद्वेषोऽअभयंकृणोतुसुवीर्यस्यपतयःस्याम

 म॥तस्यंव॒यंसु॑म॒तौय॒ज्ञिय॒स्यापि॑भ॒द्रेसौ॑मन॒सेस्या॑म । सस्रु॒त्रामा॒स्ववा॒ँ॑इंद्रो॑ऽअ॒स्मेऽआ॒राच्चि॒द्द्वेषः॑सनु॒त
र्यु॑योतु ॥ १९ ॥

६४

ईजानमितिसप्तर्चंचतुर्थंसूक्तं नार्मेधःशकपूतःआद्यालिंगोक्तदेवता द्वितीयादीनांमित्रावरुणौ आद्या न्यंकुसारिणी द्वितीयाषष्ठ्यौप्रस्तारपंक्ती तृतीयादितिस्रोविराड्रूपा अंत्यामहासतोबृहती ॥

ई॒जा॒नमिद्द्यौर्गू॒र्तावं॑सुरीजा॒नंभूमि॑र॒भिप्र॑भू॒षणि । ई॒जा॒नंदे॒वाव॒श्विना॑व॒भिसु॒म्नैर॑वर्धतां॥ तावां॑मित्रावरु
णाधार॒यत्क्षि॑तीसुषु॒म्नेषि॑त॒त्वतां॑यजामसि।यु॒वोः॑क्रा॒णाय॑स॒ख्यैर॒भिष्या॑म॒रक्षसः॑॥अधा॑चि॒न्नुय॒द्दिधि॑षाम
हेवाम॒भिप्रि॒यंरेक्ण॒ःपत्य॑मानाः । द॒द्वाँवा॒यत्पुष्य॑ति॒रेक्ण॒ःसम्वा॑र॒न्नकि॑रस्यम॒घानि॑॥ अ॒सावन्यो॑ऽअ॑सुरसू
यत॒द्यौस्त्वंविश्वे॑षांवरुणासि॒राजा॑ । मू॒र्धारथ॑स्यचाक॒न्नैताव॒तैन॑सांतक॒ध्रुक्॥ अ॒स्मिन्त्स्वे॒ते॒तच्छक॑पूत॒ऽए ६४
नो॑हि॒तेमि॒त्रेनिगं॑तान्हं॑तिवी॒रान् । अवो॒र्वा॒यद्धा॒त्तनू॒ष्ववः॑प्रि॒यासु॒य॒ज्ञिया॒स्ववा॑॥ युवो॒र्हि॒मा॒ताऽदि॑ति॒र्वि॑चेत

साद्यौर्नभूमिःपर्यंसापुपूर्तानि । अवंभियादिदिष्टमसूरौनिनिक्तरश्मिभिः ।। युवंह्यंभराजावसींदतंतिष्ठद्रथं नधूर्षदंवनर्षदं । तानंःकणूकयंतींनृमेधंस्तत्रेऽअंहंसःसुमेधंस्तत्रेऽअंहंसः ।। २० ।।

प्रोष्विति सप्तर्चं पंचमं सूक्तं पैजवनः सुदा इंद्रः आद्यतृचस्य शक्करी द्वितीयतृचस्य महापंक्तिरंत्या त्रिष्टुप् ।।

प्रोष्वंस्मैपुरोरथमिंद्रायशूषमंर्चत । अभीकेंचिदुलोककृत्संगेसमत्सुंवृत्रहास्माकंबोधिचोदितानभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वंसु ।। त्वंसिंधूंरवासृजोधराचोऽअहन्नहिं । अशत्रुरिंद्रजज्ञिषेविश्वंपुष्यसिवार्यंतंत्वापरिष्वजामहेनभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वंसु।।विषुविश्वाऽअरांतयोर्योनंशंतनोधियंः। अस्तांसिशत्रवेवधंयोनंऽइंद्रजिघांसतियातेंरातिर्ददिर्वसुनभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वंसु ।। योनंऽइंद्राभितोजनोंवृकायुरादिदेंशति । अधस्पदंतमींकृधिविबाधोऽअंसिसासहिर्नभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वंसु ।। योनंऽइंद्राभिदासंतिसनांभिर्यश्चनिष्ट्यंः । अवतस्यबलंतिरमहीवद्यौरधत्मनानभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वंसु ।। वयमिंद्रत्वायवंःसखित्वमारंभामहे । ऋतस्यंनःपथानयातिविश्वांनि

क०सं० दुरितानभ्रंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वंसु ॥ अस्मभ्यंसुत्वमिंद्रतांशिक्षयादोहंतेप्रतिवरंजरित्रे । अ अ०८
६५ च्छिद्रोध्नीपीपयद्यथानःसहस्रंधारापयंसामहीगौः ॥ २१ ॥ अ०७

उभयदितिसप्तर्चंषष्ठंसूक्तं यौवनाश्वोमांधातांत्याध्यर्धचस्यगोधा इंद्रोमहापंक्तिरंत्यापंक्तिः ॥

उभयदिंद्ररोदसीऽआपप्राथोषाऽइव।महांतंत्वामहीनांसम्राजंचर्षणीनांदेवीजनित्र्यजीजनद्भद्राजनि
त्र्यजीजनत् ॥ अवंस्मदुर्हणायतोमर्तस्यतनुहिस्थिरं। अधस्पदंतमींकृधियोऽअस्माँआदिदेशतिदेवी
जनित्र्यजीजनद्भद्राजनित्र्यजिजनत् ॥ अवत्यार्बृहतीरिषोविश्वश्चंद्राऽअमित्रहन् । शचीभिःश
क्रधूनुहींद्रविश्वाभिरूतिभिर्देवीजनित्र्यजीजनद्भद्राजनित्र्यजीजनत् ॥ अवयत्वंशतक्रतविंद्रवि
श्वानिधूनुषे । रयिंनसुन्वतेसचासहस्रिणीभिरूतिभिर्देवीजनित्र्यजीजनद्भद्राजनित्र्यजीजनत् ॥
अवस्वेदाऽइवाभितोविष्वकपतंतुदिद्यवः ॥ दूर्वायाऽइवतंतवोव्य१स्मदेतुदुर्मतिर्देवीजनित्र्यजीजनद्भ
द्राजनित्र्यजीजनत् ॥ दीर्घंह्यंकुशंयथाशक्तिंबिभर्षिमंतुमः । पूर्वेणमघवन्पदाजोवयांयथायमोदेवी ६५

जानित्र्यजीजनद्रुद्राजानित्र्यजीजनत् । नाकिदेवामिमीभसिनाकिशामापयामसिमंत्रश्रुत्यंचरामसि । पक्षेभिरपिकक्षेभिरत्राभिसंरभामहे ॥ २२ ॥

यस्मिन्नितिसप्तर्चंसप्तमंसूक्तं यामायनःकुमारो यमोनुष्टुप् ॥

यस्मिन्वृक्षेसुपलाशेदेवैःसंपिबंतेयमः । अत्रानोविश्पतिःपितापुराणाँऽअनुवेनति ॥ पुराणाँऽअनुवेनंतंचरंतंपापयामुया । असूयन्नभ्यंचाकशंतस्माऽअस्पृहयंपुनः ॥ यंकुमारनवंरथमचक्रंमनसाकृणोः । एकेषंविश्वतःप्रांचमपश्यन्नधितिष्ठसि ॥ यंकुमारप्रावर्तयोरथंविप्रेभ्यस्परि । तंसामानुप्रावर्ततसमितोनाव्याहितं ॥ कःकुमारमजनयद्रथंकोनिरवर्तयत् । कःस्वित्तदद्यनोब्रूयादनुदेयीयथाभवत् ॥ यथाभवदनुदेयीततोऽअग्रमजायत । पुरस्ताद्बुध्नऽआततःपश्चान्निरयणंकृतं ॥ इदंयमस्यसादनंदेवमानंयदुच्यते । इयमस्यधम्यतेनाळीरयंगीर्भिःपरिष्कृतः ॥ २३ ॥

केशीतिसप्तर्चमष्टमंसूक्तं वातरशनामुनयो जूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकः करिक्रतएतशऋष्यश्रृंगश्चैकर्चाकेशीअनुष्टुप् ॥

क्र०सं० केश्य१ग्निंकेशीविषंकेशीबिभर्तिरोदसी । केशीविश्वंस्वर्दृशेकेशीदंज्योतिरुच्यते ॥ मुनयोवातरश अ०८
नाःपिशंगावसतेमला । वातस्यानुध्राजिंयंतियद्देवासोऽअविक्षत ॥ उन्मदितामौनेयेनवाताँऽआतस्थि अ०७
६६ मावयं । शरीरेदस्माकंयूयंमर्तासोऽअभिपश्यथ ॥ अंतरिक्षेणपततिविश्वारूपावचाकशत् । मुनिर्देवस्य
देवस्यसौकृत्यायसखाहितः ॥ वातस्याश्वोवायोःसखाथोदेवेषितोमुनिः । उभौसमुद्रावाक्षेतियश्चपूर्व
ऽउतापरः ॥ अप्सरसांगंधर्वाणांमृगाणांचरणेचरन् । केशीकेतस्यविद्वान्सखास्वादुर्मदिन्तमः ॥ वायुर
स्माऽउपामंथत्पिनष्टिस्माकुनन्नमा । केशीविषस्यपात्रेणयद्रुद्रेणापिबत्सह ॥ २४ ॥

उतेतिसप्तर्चंनवमंसूक्तं क्रमेणभरद्वाजकश्यपगोतमात्रिविश्वामित्रजमदग्निवसिष्ठाः विश्वेदेवाअनुष्टुप् ॥

उतदेवाऽअवहितंदेवाऽउन्नयथापुनः । उतागश्चक्रुषंदेवादेवाजीवयथापुनः ॥ द्वाविमौवातौवात ६६
ऽआसिंधोरापरावतः । दक्षंतेऽअन्यऽआवातुपरान्योवातुयद्रपः ॥ आवातवाहिभेषजंविवातवाहिय
द्रपः । त्वंहिविश्वभेषजोदेवानांदूतऽईयसे ॥ आत्वागमंशंतातिभिरथोऽअरिष्टतातिभिः । दक्षंतेभद्रमा

भार्षिपरायक्ष्मँसुवामिते ॥ त्रायँतामिहदेवास्त्रायंतांमरुतांगणः । त्रायँतांविश्वांभूतानियथायमरपाऽअ
संत् ॥ आपऽइद्वाउंभेषजीरापोऽअमीवचातंनीः । आपःसर्वस्यभेषजीस्तास्तैंकृण्वंतुभेषजं ॥ हस्ता
भ्यांदशशाखाभ्यांजिह्वावाचःपुरोगवी । अनामयित्नुभ्यांत्वाताभ्यांत्वोपंस्पृशामसि ॥ २५ ॥

तवत्यइतिषळ्चंदशमंसूक्तं औरवोंग इंद्रोजगती ॥

तवत्यऽइंद्रसख्येषुवह्नयऽऋतंमन्वानाव्यंदर्दिरुर्वलं । यत्रादशस्यन्नुषसोरिणन्नपःकुत्सायमन्मन्न
ह्यंश्चदंसयः ॥ अवासृजःप्रस्वःश्वंचयोगिरीनुदाजऽउस्राऽअपिबोमधुप्रियं । अवर्धयोवनिनोऽअस्यदं
संसाशुशोचसूर्यऽऋतजातयागिरा ॥ विसूर्योमध्येऽअमुचद्रथंदिवोविदद्दासायप्रतिमानमार्यः । दृह्ला
निपिप्रोरसुरस्यमायिनऽइंद्रोव्यास्यच्चकृवाँऽऋजिश्वना ॥ अनाधृष्टानिधृषितोव्यास्यन्निधीँरदेवाँऽअ
मृणदयास्यः । मासेवसूर्योवसुपुर्यमाददेगृणानःशत्रूँरशृणाद्विरुक्मता ॥ अयुद्धसेनोविभ्वाविभिंदता

दाशंद्वृत्रहातुज्यांनितेजते।इंद्रंस्यवज्रांदबिभेदभिश्नथःप्राक्रांमच्छुंध्यूरजंहादुषाऽअनंः॥एतात्यातेश्रुत्यां
निकेवंलायदेकऽएकमकंणोरयज्ञं । मासांविधानंमदधाऽअधिद्यवित्वयाविभिंन्नंभरतिप्रधिंपिता॥ २६॥

सूर्यरश्मिरिति षळृचमेकादशंसूक्तं देवगंधर्वोविश्वावसुराद्यतृचस्यसविता द्वितीयतृचस्यात्मस्तुतिस्त्रिष्टुप् ॥

सूर्यरश्मिर्हरिकेशःपुरस्तांत्सविताज्योतिरुदंयाँऽअजंस्रं । तस्यंपूषाप्रंसवेयांतिविद्वान्संपश्यन्विश्वा
भुवंनानिगोपाः ॥ नृचक्षाऽएषदिवोमध्यंआस्तऽआपप्रिवान्रोदंसीऽअंतरिक्षं । सविश्वाचीरभिचंष्टेघृ
ताचीरंतरापूर्वमपरंचकेतुं ॥ रायोबुध्नःसंगमंनोवसूनांविश्वांरूपाभिचंष्टेशचीभिः । देवऽइंवसवितासत्य
धर्मेंद्रोनतंस्थौसमरेधनांनां ॥ विश्वावंसुंसोमगंधर्वमापोंददृशुषीस्तदृतेनाव्यांयन् । तदन्ववैदिंद्रोरारहा
णऽआंसांपरिसूर्यस्यपरिधींरंपश्यत् ॥ विश्वावंसुरभितन्नोंऽगृणातुदिव्योगंधर्वोरजंसोविमानंः । यद्वां
घासत्यमुतयन्नविद्मधियोंहिन्वानोधियऽइन्नोंऽअव्याः ॥ सस्निमविंदच्चरंणेनदीनामपांवृणोद्दुरोऽअश्मं
व्रजानां । प्रासांगंधर्वोऽअमृतांनिवोचदिंद्रोदक्षंपरिंजानादहीनां ॥ २७ ॥

अग्नेतवेतिषळृचंद्वादशंसूक्तं पावकोग्निरग्निःआद्याविष्टारपंक्तिः ततस्तिस्रःसतोबृहत्यः पंचम्युपरिष्टाज्ज्योतिरंत्यात्रिष्टुप् ॥

अग्नेतवश्रवोवयोमहिभ्राजंतेऽअर्चयोविभावसो । बृहद्भानोशवसावाजमुक्थ्यं१ंदधासिदाशुषेक
वे ॥ पावकवर्चाःशुक्रवर्चाऽअनूनवर्चाऽउदियर्षिभानुना । पुत्रोमातराविचरन्नुपावसिपृणक्षिरोदसीऽ
उभे ॥ ऊर्जोनपाज्जातवेदःसुशस्तिभिर्मंदस्वधीतिभिर्हितः । त्वेऽइषःसंदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयोवामजा
ताः ॥ इरज्यन्नग्नेप्रथयस्वजंतुभिरस्मेरायोऽअमर्त्य । सदर्शतस्यवपुषोविराजसिपृणक्षिसानसिंक्रतुं ॥
इष्कर्तारमध्वरस्यप्रचेतसंक्षयंतंराधसोमहः । रातिंवामस्यसुभगांमहीमिषंदधासिसानसिंरयिं ॥ ऋता
वानंमहिषंविश्वदर्शतमग्निंसुम्नायदधिरेपुरोजनाः । श्रुत्कर्णंसप्रथस्तमंत्वागिरादैव्यंमानुषायुगा ॥ २८ ॥

अग्नेअच्छेतिषळृचंत्रयोदशंसूक्तं तापसोग्निर्विश्वेदेवाअनुष्टुप् ॥

अग्नेऽअच्छावदेहनःप्रत्यङ्नःसुमनाभव । प्रनोयच्छविशस्पतेधनदाऽअसिनस्त्वं ॥ प्रनोयच्छत्वर्य
माप्रभगःप्रबृहस्पतिः । प्रदेवाःप्रोतसूनृतारायोदेवीददातुनः ॥ सोमंराजानमवसेग्निंगीर्भिर्हवामहे । आ

ऋ०सं० दित्यान्विष्णुंसूर्यंब्रह्माणंचबृहस्पतिं ॥ इंद्रवायूबृहस्पतिंसुहवेहहवामहे । यथानःसर्वइज्जनःसंगत्यांसु अ०८
मनाऽअसंत् ॥ अर्यमणंबृहस्पतिमिंद्रंदानायचोदय । वातंविष्णुंसरस्वतींसवितारंचवाजिनं ॥ त्वंनोऽअ अ०७
६८ ग्नेऽअग्निभिर्ब्रह्मयज्ञंचवर्धय । त्वंनोदेवतातयेरायोदानायचोदय ॥ २१ ॥

अयमग्निरित्यष्टर्चंचतुर्दशंसूक्तं शार्ङ्गाः जरिताद्रोणःसारिसृक्वःस्तंबमित्रश्चद्वृचा अग्निराद्येद्वेजगत्यौ ततश्चतस्रस्त्रिष्टुभोंत्येद्वेअनुष्टुभौ॥

अयमग्नेजरितात्वेऽअभूदपिसहसःसूनोनह्यन्यदस्त्याप्यं । भद्रंहिशर्मत्रिवरूथमस्तितऽआरेहिं
सानामपदिद्युमाकृधि ॥ प्रवत्तेऽअग्नेजनिमापितूयतःसाचीवविश्वाभुवनान्यृंजसे । प्रसप्तयःप्रसनिषंत
नोधियःपुरश्चरंतिपशुपाऽइवत्मना ॥ उतवाऽउपरिवृणक्षिबप्सद्बहोरग्नऽउलपस्यस्वधावः । उतखिल्याऽ
उर्वराणांभवंतिमातेहेतिंतविषींचुक्रुधाम ॥ यदुद्वतोनिवतोयासिबप्सत्पृथगेषिप्रगर्धिनीवसेना । यदाते
वातोऽअनुवातिशोचिर्वप्तेवश्मश्रुवपसिप्रभूम ॥ प्रत्यस्यश्रेणयोददृश्रऽएकंनियानंबहवोरथासः । बा ६८
हूयदग्नेऽअनुमर्मृजानोन्यंङ्ङुत्तानामन्वेषिभूमिं ॥ उत्तेशुष्माजिहतामुत्तेऽअर्चिरुत्तेऽअग्नेशशमानस्य

वाजाः । उच्छ्वंचस्त्वनिनंमवर्धमानऽआत्वाद्याविश्वेवसंवःसदंतु ॥ अपामिदंन्ययनंसमुद्रस्यंनिवेशनं । अन्यंकृणुष्वेतःपंथांतेनंयाहिवशाँऽअनु ॥ आयंनेतेपरायणेदूर्वारोहंतुपुष्पिणीः । ह्रदाश्चंपुंडरीकाणिस मुद्रस्यंगृहाऽइमे ॥ ३० ॥ इत्यष्टमाष्टकेसप्तमोध्यायः ॥ ॥ ७ ॥

त्यंषट्सांख्योत्रिराश्विनमयंहिताक्ष्यपुत्रःसुपर्णो यामायनोवोर्ध्वंकुशनोगायत्री बृहतीगायत्र्यौ सतोबृहती विष्टारपंक्तिरिमामिंद्राण्युपनिषत्सपत्नीबाधनमानुष्टुभंतुपङ्क्त्यंत मरण्यान्यैरंमदो देवमुनिररण्यानींतुष्टावअत्तेपंचसुवे दाःशैरीषिस्त्रिष्टुबंतं सुष्वाणासःपृथुर्वैन्यः सविताचंतोहैरण्यस्तूपःसावित्रंसमिद्धोमृळीकोवासिष्ठ ऽआग्नेयंबार्हतमं त्येऽउपरिष्टाज्ज्योतिषी जगत्युपांत्यावा श्रद्धयाश्रद्धाकामायिनी श्राद्धमानुष्टुभंतु शासःशासोभारद्वाज ईंखयंती देवजामय इंद्रमातरोगायत्रं सोमोयमीभाववृत्तमानुष्टुभं त्वरायिशिरिंबिठो भारद्वाजोऽलक्ष्मीघ्नं द्वितीयातृतीयाब्रा ह्मणस्पत्ये अंत्यावैश्वदेव्यग्निकेतुराग्नेयआग्नेयंगायत्रमिमानुकंभुवनऽआप्त्यः साधनोवाभौवनोवैश्वदेवंद्वैपदं त्रैष्टुभं सूर्योनश्चक्षुःसौर्यः सौर्यंगायत्रमुदसौषट्पौलोमी शच्यात्मानंतुष्टावानुष्टुभंतोत्रस्यपंचपूरणो वैश्वामित्रो मुंचामि त्वाप्राजापत्यो यक्ष्मनाशनो राजयक्ष्मघ्नमंत्यानुष्टुब्ब्रह्मणाषट् ब्राह्मोरक्षोहा गर्भंसंस्रावेप्रायश्चित्तमानुष्टुभं ह्यक्षी

 भ्यांविवृहाकाश्यपोयक्ष्मघ्नमपेहिपंच प्रचेतादुःस्वमघ्नं पङ्क्त्यंतंत्रिष्टुम्मध्यं देवानैर्ऋतःकपोतः कपोतोपहतौप्रायश्चि
त्तं वैश्वदेवमृषभमृषभोवैराजः शाक्करोवासपत्नघ्नमानुष्टुभंमहापङ्क्त्यंतं तुभ्येदंचतुष्कं विश्वामित्रजमदग्नीजागतं
 तृतीयालिंगोक्तदेवता वातस्यानिलोवातायनो वायव्यंमयोभूःशंवरः काक्षीवतोगव्यं विभ्राट्विभ्राट्सौर्यः सौर्यंजा
गतमास्तारपङ्क्त्यंतं त्वंत्यमिटोभार्गवो गायत्रमायाहिसंवर्तं उषस्यंद्विपदमात्वाषट्ध्रुवोराज्ञःस्तुतिस्त्वानुष्टुभं त्वभीवर्ते
नपंचाभीवर्तः प्रवश्चतुष्कमूर्ध्वोग्रावासर्पोर्बुदिर्ग्राव्णोस्तौद्गायत्रंप्रसूनवःसूनुराभंव आग्नेयमानुष्टुभं द्वितीयागायत्र्या
द्यार्भवीपतंगंतृचं पतंगःप्राजापत्यो मायाभेदंजगत्यादित्यमूष्वरिष्टनेमिस्ताक्ष्यं मुञ्चिष्ठैतकर्चाः शिबिरौशीनरः का
शिराजःप्रतर्दनो रोहिदश्वोवसुमना आद्यानुष्टुप् प्रससाहिषेजयेंद्रः प्रथश्चैकर्चाः प्रथोवासिष्ठः सप्रथोभारद्वाजो
घर्मःसौर्योवैश्वदेवं बृहस्पतिस्तपुर्मूर्धाबार्हस्पत्यो बार्हस्पत्यमपश्यंप्रजावान्प्राजापत्योन्वृचंयजमानपत्नीहोत्रा
शिषोविष्णुस्त्वष्टा गर्भकर्ताविष्णुर्वा प्राजापत्योगर्भार्थाशीर्लिंगोक्तदैवतमानुष्टुभं महिसत्यधृतिर्वारुणिरादि
त्यंस्वस्त्ययनंगायत्रं वैवातोवातायन उल्लोवायव्यं प्राग्नयेपंचाग्नेयोवत्स आग्नेयंतु प्रनूनंतृचमाग्नेयः श्येनोजातवे
दस्यमायंगौःसार्पराज्ञ्यात्मदैवतं सौर्यंवऽऋतंचमाधुच्छंदसोऽघमर्षणोभाववृत्तमानुष्टुभं तुसंसंचतुष्कंसंवननः सं

ज्ञानमाद्याग्नेयी तृतीयात्रिष्टुप् तृतीयात्रिष्टुप् ॥ ८॥ तदेतत्सूक्तसहस्रंससप्तदशकंसपादाधिकमृग्वेदपारायणपाठेशाकल्येशैशिरीयकेनमःशौनकायनमःशौनकाय ॥ १ ॥

त्यंचिदितिषळृचंपंचदशंसूक्तं सांख्योत्रिरश्विनावनुष्टुप् ॥

हरिः ओम् ॥ त्यंचिदत्रिंमृतजुरमर्थमश्वंनयातवे । कक्षीवंतंयदीपुनारथंनकृणुथोनवं ॥ त्यंचिदश्वंनवाजिनंमरेणवोयमत्नत । दृळ्हंग्रंथिंनविष्यतमत्रिंयविष्ठमारजः ॥ नरादंसिष्ठावत्रयेशुभ्रासिषासतंधियः । अथाहिवांदिवोनरापुनःस्तोमोनविशसे ॥ चितेतद्वांसुराधसारातिःसुमतिरश्विना । आयन्नःसदनेपृथौसमनेपर्षथोनरा ॥ युवंभुज्युंसमुद्रऽआरजसःपारऽईंखितं । यातमच्छापतत्रिभिर्नासत्यासातयेकृतं ॥ आवांसुम्नैःशंयूऽइवमंहिष्ठाविश्ववेदसा । समस्मेभूषतंनरोत्संनपिप्युषीरिषः ॥ १ ॥

अयंहीतिषळृचंषोडशंसूक्तं तार्क्ष्यपुत्रःसुपर्णो यामायनोर्ध्वकृशनोवा इंद्रःक्रमेणगायत्रीबृहतीगायत्र्यौ सतोबृहतीविष्टारपंक्तिः ॥

अयंहितेऽअमर्त्यऽइंदुरत्योनपत्यते । दक्षोविश्वायुर्वेधसे ॥ अयमस्मासुकाव्यऽऋभुर्वज्रोदास्व

ऋ०सं० ते । अयंविभर्त्यूर्ध्वकृशनंमदमृभुर्नकृत्व्यंमदं ॥ घृषुःश्येनायकृत्वनऽआसुस्वासुवंसगः । अवदीधेदहीशु अ०८
वः ॥ यंसुपर्णःपरावतःश्येनस्यपुत्रऽआभरत् । शतचक्रंयोऽह्योवर्तनिः ॥ यंतेश्येनश्चारुमवृकंपदाभरद अ०८
७० रुणंमानमंधसः । एनावयोवितार्यायुर्जीवसऽएनाजागारबंधुता ॥ एवातदिंद्रऽइंदुनादेवेषुचिद्धारयातेम
हित्यजः । क्रत्वावयोवितार्यायुःसुक्रतोक्रत्वायमस्मदासुतः ॥ २ ॥

इमामितिषळृचंसप्तदशंसूक्तं इंद्राणी उपनिषत्सपत्नीबाधनमनुष्टुबंत्यापंक्तिः ॥

इमांखनाम्योषधिंवीरुधंबलवत्तमां । ययासपत्नींबाधतेययासंविंदतेपतिं ॥ उत्तानपर्णेसुभगेदेवजू
तेसहस्वति । सपत्नींमेपराधमपतिंमेकेवलंकुरु ॥ उत्तराहमुत्तरऽउत्तरेदुत्तराभ्यः । अथासपत्नीयाममा
धराधराभ्यः ॥ नह्यस्यानामगृभ्णामिनोऽअस्मिन्रमतेजने । परामेवपरावतंसपत्नींगमयामसि ॥
अहमस्मिसहमानाथत्वमसिसासहिः । उभेसहस्वतीभूत्वीसपत्नींमेसहावहै ॥ उपतेधांसहमानामभि ७०
त्वाधांसहीयसा । मामनुप्रतेमनोवत्संगौरिवधावतुपथावारिवधावतु ॥ ३ ॥

अरण्यानीति षळृचमष्टादशं सूक्तं ऐरंमदो देवमुनिररण्यान्यनुष्टुप् ॥

अरंण्यान्यरंण्यान्यसौयाप्रेवनश्यंसि । कथाग्रामंनपृंच्छसिनत्वाभीरिंवविंदतीइँ ॥ वृषारवायवदंते यदुपावंतिचिच्चिकः । आघाटिभिंरिवधावयंन्नरण्यानिर्महीयते ॥ उतगावंऽइवादंत्युतवेश्मेंवदृश्यते । उतोऽअंरण्यानिःसायंशकटीरिंवसर्जति ॥ गामंगैषऽआह्वंयतिदार्वंगैषोंऽअपांवधीत् । वसंन्नरण्यान्यां सायमक्रुंक्षदितिंमन्यते॥नवाऽअंरण्यानिर्हंत्यन्यश्चेन्नाभिगच्छंति । स्वादोःफलंस्यजग्ध्वायंयथाकामं निपंद्यते ॥ आंजंनगंधिंसुरभिंबंह्वन्नामकृंषीवलां । प्राहंमृगाणांमातरंमरण्यानिमंशंसिषं ॥ ४ ॥

अत्तइतिपंचर्चमेकोनाविंशंसूक्तं शैरीषिःसुवेदा इंद्रोजगत्यंत्यांत्रिष्टुप् ॥

श्रत्तेंदधामिप्रथमायंमन्यवेहन्यद्वृत्रंनर्यंविवेरपः।उभेयत्त्वाभवंतोरोदंसीऽअनुरेजंतेशुष्मांत्पृथिवीचिं दद्रिवः ॥ त्वंमायाभिंरनवद्यमायिनंश्रवस्यतामनंसावृत्रमंर्दयः । त्वामिन्नरोंवृणतेगविंष्टिषुत्वांविश्वासु हव्यास्विष्टिंषु ॥ ऐषुंचाकंधिपुरुहूतसूरिषुंवृधासोयेमंघवन्नानशुर्मघं। अर्चंतितोकेतनंयेपरिंष्टिषुमेधसा

ऋ०सं० तावाजिनमह्वयेधने ॥ सऽइन्नुरायःसुभृतस्यचाकनन्मदंयोऽअस्यरंह्यंचिकेतति । त्वावृधोमघवन्दाश्व अ०८
ध्वरोमक्षूसवाजंभरतेधनानृभिः ॥ त्वंशर्धायमहिनागृणानऽउरुकृधिमघवञ्छग्धिरायः । त्वंनोमित्रोवरु अ०८
७१ णोनमायीपित्वोनदस्मदयसेविभक्ता ॥ ५ ॥

सुष्वाणासइति पंचर्चंविंशंसूक्तं वैन्यःपृथुरिंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

सुष्वाणासऽइंद्रस्तुमसित्वाससवांसश्चतुविनृम्णवाजं । आनोभरसुवितंयस्यचाकन्त्मनातनासनुयाम
त्वोताः ॥ ऋष्वस्त्वमिंद्रशूरजातोदासीर्विशःसूर्येणसह्याः । गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्सुबिभृमसिप्रस्रवणेनसो
मं ॥ अर्योवागिरोऽअभ्यर्चविद्वानृषीणांविप्रःसुमतिंचकानः । तेस्यामयेरणयंतसोमैरेनोततुभ्यंरथोळ्ह
भक्षैः ॥ इमाब्रह्मेंद्रतुभ्यंशंसिदानृभ्योनृणांशूरशवः । तेभिर्भवसक्रतुर्येषुचाकन्नुतत्रायस्वगृणतऽउत
स्तीन् ॥ श्रुधीहवमिंद्रशूरपृथ्याऽउतस्तवसेवेन्यस्यार्कैः । आयस्तेयोनिंघृतवंतमस्वारूर्मिर्ननिम्नैर्द्रवयं
तवक्राः ॥ ६ ॥ ७१

सवितेतिपंचर्चमेकविंशंसूक्तं हैरण्यस्तूपोर्चनः सवितात्रिष्टुप् ॥

सवितायंत्रैःपृथिवीमरम्णादस्कंभनेसविताद्यामदृंहत् । अश्वमिवाधुक्षद्धुनिमंतरिक्षमतूर्तेबद्धंसविता समुद्रं ॥ यत्रासमुद्रःस्कंभितोव्यौनदपांनपात्सवितातस्यवेद । अतोभूरतऽआऽउत्थितंरजोतोद्यावापृथिवीऽअप्रथेतां ॥ पश्चेदमन्यदभवद्यजंत्रममर्त्यस्यभुवनस्यभूना । सुपर्णोऽअंगसवितुर्गरुत्मान्पूर्वोजातःसऽउंअस्यानुधर्म ॥ गावऽइवग्रामंयूयुधिरिवाश्वान्वाश्रेववत्संसुमनादुहाना । पतिरिवजायामभिनोन्येतुधर्तादिवःसविताविश्ववारः ॥ हिरण्यस्तूपःसवितर्यथात्वांगिरसोजुह्वेवाजेऽअस्मिन् । एवात्वार्चन्नवसेवंदमानःसोमस्येवांशुंप्रतिजागराहं ॥ ७ ॥

समिद्धइतिपंचर्चंद्वाविंशंसूक्तं वासिष्ठोमृळीकोग्निर्बृहतीअंत्येद्वे उपरिष्टाज्ज्योतिषी ॥

समिद्धश्चित्समिध्यसेदेवेभ्योहव्यवाहन । आदित्यैरुद्रैर्वसुभिर्नऽआगंहिमृळीकायनऽआगंहि ॥ इमंयज्ञमिदंवचोजुजुषाणऽउपागंहि । मर्तासस्त्वासमिधानहवामहेमृळीकायहवामहे ॥ त्वामुंजातवेद

ऋ०सं० तावाजिनमहव्येधने ॥ सइन्नुरायःसुभृतस्यचाकनन्मदंयोऽअस्यरंह्यंचिकेतति । त्वावृधोमघवन्दाश्व अ०८
ध्वरोमक्षूसवाजंभरतेधनानृभिः ॥ त्वंशर्धायमहिनागृणानऽउरुकृधिमघवञ्छग्धिरायः । त्वंनोमित्रोवरु अ०८
७१ णोनमायीपित्वोनदस्मदयसेविभक्ता ॥ ५ ॥

सुष्वाणासइति पंचर्चंविंशंसूक्तं वैन्यःपृथुरिंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

सुष्वाणासऽइंद्रस्तुमसित्वाससवांसश्चतुविनृम्णवाजं । आनोभरसुवितंयस्यचाकन्त्मनातनासनुयाम
त्वोताः ॥ ऋष्वस्त्वमिंद्रशूरजातोदासीर्विशःसूर्येणसह्याः । गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्सुबिभृमसिप्रस्रवणेनसो
मं ॥ अर्योवागिरोऽअभ्यर्चविद्वानृषीणांविप्रःसुमतिंचकानः । तेस्यामयेरणयंतसोमैरेनोततुभ्यंरथोळ्ह
भक्षैः ॥ इमाब्रह्मेंद्रतुभ्यंशंसिदानृभ्योनृणांशूरशवः । तेभिर्भवसक्रतुर्येषुचाकन्नुतत्रायस्वगृणतऽउत
स्तीन् ॥ श्रुधीहवमिंद्रशूरपृथ्याऽउतस्तवसेवेन्यस्यार्कैः । आयस्तेयोनिंघृतवंतमस्वारूर्मिर्ननिम्नैर्द्रवयं
तवक्वाः ॥ ६ ॥ ७१

सवितेतिपंचर्चमेकविंशंसूक्तं हैरण्यस्तूपोर्चनः सविताविष्टुप् ॥

सवितायंत्रैःपृथिवीमरम्णादस्कंभनेसंविताद्यामदृंहत् । अश्वमिवाधुक्षद्धुनिमंतरिक्षमतूर्तंबद्धंसविता समुद्रं ॥ यत्रासमुद्रःस्कंभितोव्यौनदपांनपात्सवितातस्यवेद । अतोभूरतऽआऽउत्थितंरजोतोद्यावापृथिवीऽअप्रथेतां ॥ पश्चेदमन्यदभवद्यजंत्रममर्त्यस्यभुवनस्यभूना । सुपर्णोऽअंगसवितुर्गरुत्मान्पूर्वोजातःसऽउंअस्यानुधर्म ॥ गावऽइवग्रामंयूयुधिरिवाश्वान्वाश्रेववत्संसुमनादुहाना । पतिरिवजायामभिनोन्येतुधर्तादिवःसविताविश्ववारः ॥ हिरण्यस्तूपःसवितर्यथात्वांगिरसोजुह्वेवाजेऽअस्मिन् । एवात्वार्चन्नवसेवंदमानःसोमस्येवांशुंप्रतिजागराहं ॥ ७ ॥

समिद्धइतिपंचर्चंद्वाविंशंसूक्तं वासिष्ठोमृळीकोग्निर्बृहतीअंत्येद्वे उपरिष्टाज्ज्योतिषी ॥

समिद्धश्चित्समिध्यसेदेवेभ्योहव्यवाहन । आदित्यैरुद्रैर्वसुभिर्नऽआगहिमृळीकायनऽआगहि ॥ इमंयज्ञमिदंवचोजुजुषाणऽउपागहि । मर्तासस्त्वासमिधानहवामहेमृळीकायहवामहे ॥ त्वामुंजातवेद

ऋ०सं० संविश्ववारंगृणेधिया । अग्नेदेवाँऽआवहनःप्रियव्रंतान्मृळीकायप्रियव्रंतान् ॥ अग्निर्देवोदेवानामभवत्पु अ०८

रोहितोग्निंमनुष्याऋषयःसमीधिरे । अग्निंमहोधनंसातावहंहुवेमृळीकंधनसातये ॥ अग्निरत्रिंभरद्वाजं अ०८

७२ गविष्ठिरंप्रावन्नःकण्वंत्रसदस्युमाहवे । अग्निंवसिष्ठोहवतेपुरोहितोमृळीकायपुरोहितः ॥ ८ ॥

श्रद्धयेतिपंचर्चस्यत्रयोविंशंसूक्तं कामायनीश्रद्धा श्रद्धानुष्टुप् ॥

श्रद्धयाग्निःसमिध्यतेश्रद्धयाहूयतेहविः । श्रद्धांभगस्यमूर्धनिवचसावेदयामसि ॥ प्रियंश्रद्धेददतः

प्रियंश्रद्धेदिदासतः । प्रियंभोजेषुयज्वस्विदंमऽउदितंकृधि ॥ यथादेवाऽअसुरेषुश्रद्धामुग्रेषुचक्रिरे । ए

वंभोजेषुयज्वस्वस्माकमुदितंकृधि ॥ श्रद्धांदेवायजमानावायुगोपाऽउपासते । श्रद्धांहृदय्य१याकू

त्याश्रद्धयाविंदतेवसु ॥ श्रद्धांप्रातर्हवामहेश्रद्धांमध्यंदिनंपरि । श्रद्धांसूर्यस्यनिम्रुचिश्रद्धेश्रद्धापये ७२

हनः ॥ ९ ॥ इतिदशमेमंडलेएकादशोनुवाकः ॥

परिशिष्टं ॥ मेधामह्यमंगिरसोमेधांसप्तऽऋषयोददुः । मेधामिंद्रश्चाग्निश्चमेधांधातादधातुमे ॥ मेधां

तेवरुणोराजामेधांदेवीसरस्वती। मेधांतेऽअश्विनौदेवावाधत्तांपुष्करस्रजा ॥ यामेधाऽअप्सरासुगंधर्वेषु
चयन्मनः।दैवीयामानुषीमेधासामायाविशतादिमां ॥ यन्मेनोक्तंतद्रमतांशकेयंयदनुब्रुवे।निशामतंनिशां
मयमयिव्रतंसहप्रियेणंभूयासंब्रह्मणासंगमेमहि ॥ शरीरंमेविचक्षणंवाङ्मेमधुमद्दुहां । अहंद्धमहमसौसू
र्यौब्रह्मणानीस्थःश्रुतंमेमाप्रहासीः ॥ मेधांदेवींमनसारेजमानांगंधर्वजुष्टांप्रतिनोजुषस्व । मह्यंमेधांव
दमह्यंश्रियंवदमेधावीभूयासमजराजरिष्णु ॥ सदसस्पतिमद्भुतंप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । सनिंमेधामया
सिषं ॥ यांमेधांदेवगणाःपितरश्चोपासते । तयामामेधयामेमेधाविनंकुरु ॥ मेधाव्यंसगणःसुप्रतीकःश्र
द्धामनाःसत्यमुवःसुशेवः । महायशाधारयिष्णुःप्रवक्ताभूयासमस्मैशरयांप्रयोगे ॥ १ ॥ ७ ॥

द्वादशेनुवाके चत्वारिंशत्सूक्तानि तत्रशासइतिपंचर्चमथमंसूक्तं भारद्वाजःशास इंद्रोनुष्टुप् ॥

शासइत्थामहांऽअस्यमित्रखादोऽअद्भुतः । नयस्यंहन्यतेसखानजीयतेकदाचन ॥ स्वस्तिदावि
शस्पतिर्वृत्रहाविमृधोवशी । वृषेंद्रःपुरएतुनःसोमपाऽअभयंकरः ॥ विरक्षोविमृधोजहिविवृत्रस्यह

 नूरुज । विमन्युमिंद्रवृत्रहन्नमित्रस्याभिदासतः ॥ विनऽइंद्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः । यो
ऽअस्मांऽअभिदासत्यधरंगमयातमः ॥ अपेंद्रद्विषतोमनोपजिज्यासतोवधं । विमन्योःशर्मयच्छव
रीयोयवयावधं ॥ १० ॥

ईंखयंतीतिपंचर्चंद्वितीयंसूक्तं इंद्रमातरोदेवजामय इंद्रोगायत्री ॥

ईंखयंतीरपस्युवऽइंद्रंजातमुपासते । भेजानासःसुवीर्यं ॥ त्वमिंद्रबलादधिसहसोजातऽओजसः ।
त्वंवृषन्वृषेदसि ॥ त्वमिंद्रासिवृत्रहाव्यं१तरिक्षमतिरः । उद्यामस्तभ्नाऽओजसा ॥ त्वमिंद्रसजोषसम
र्कंबिभर्षिबाह्वोः । वज्रंशिशानऽओजसा ॥ त्वमिंद्राभिभूरसिविश्वाजातान्योजसा । सविश्वाभुव
ऽआभवः ॥ ११ ॥

सोमइतिपंचर्चंतृतीयंसूक्तं यमी भाववृत्तमनुष्टुप् ॥

सोमऽएकेभ्यःपवतेघृतमेकऽउपासते । येभ्योमधुप्रधावतितांश्चिदेवापिगच्छतात् ॥ तपसायेऽअ

नाधृष्यास्तपसायेस्वर्ययुः । तपोयेचक्रिरेमहस्तांश्चिदेवापिगच्छतात् ॥ येयुध्यंतेप्रधनेषुशूरासोयेतनू त्यजः । येवासहस्रदक्षिणास्तांश्चिदेवापिगच्छतात् ॥ येचित्पूर्वऽऋतसापऽऋतावानऽऋतावृधः । पितॄ न्तपस्वतोयमतांश्चिदेवापिगच्छतात् ॥ सहस्रणीथाःकवयोयेगोपायंतिसूर्य । ऋषीन्तपस्वतोयमतपो जाँऽअपिगच्छतात् ॥ १२ ॥

अरायीतिपंचर्चंचतुर्थंसूक्तं भारद्वाजःशिरिंबिठिरलक्ष्मीघ्नंद्वितीयादिद्वयोः ब्रह्मणस्पतिरंत्यायाविश्वेदेवाअनुष्टुप् ॥

अरायिकाणेविकटेगिरिंगच्छसदान्वे । शिरिंबिठस्यसत्वभिस्तेभिष्ट्वाचातयामसि ॥ चत्तोऽइतश्च त्तामुतःसर्वाभ्रूणान्यारुषी । अराय्यंब्रह्मणस्पतेतीक्ष्णशृंगोदृषन्निहि ॥ अदोयद्दारुप्लवतेसिंधोःपारेऽअ पूरुषं । तदारभस्वदुर्हणोतेनगच्छपरस्तरं ॥ यद्धप्राचीरजगंतोरोमंडूरधाणिकीः । हताऽइंद्रस्यशत्रवःसर्वे बुद्बुदयाशवः । परीमेगामनेषतपर्यग्निमहृषत । देवेष्वक्रतश्रवःकऽइमाँऽआदधर्षति ॥ १३ ॥

अग्निमितिपंचर्चंपंचमंसूक्तं आग्नेयःकेतुरग्निर्गायत्री ॥

अग्निर्हिन्वंतुनोधियःसप्तिमाशुमिवाजिषु । तेनंजेष्मधनंधनं ॥ ययागाऽआकरांमहेसेनंयाग्नेतवो
त्या । तांनोहिन्वमघत्तये ॥ आग्नेस्थूरंरयिंभरपृथुंगोमंतमश्विनं ॥ अङ्धिखंवर्तयांपणिं ॥ अग्ने
नक्षत्रमजरमासूर्यंरोहयोदिवि । दधज्ज्योतिर्जनेभ्यः ॥ अग्नेकेतुर्विशामंसिप्रेष्ठःश्रेष्ठंऽउपस्थसत् ।
बोधास्तोत्रेवयोदधत् ॥ १४ ॥

इमान्वितिपंचर्चंषष्ठंसूक्तं आप्त्योभुवनः भौवनःसाधनोवा विश्वेदेवाद्विपदात्रिष्टुप् ॥

इमानुकंभुवनासीषधामेंद्रश्चविश्वेचदेवाः॥ यज्ञंचंनस्तन्वंचप्रजांचादित्यैरिंद्रःसहचींकृपाति ॥ आ
दित्यैरिंद्रःसगंणोमरुद्भिरस्माकंभूत्ववितातनूनां ॥ हत्वायंदेवाऽअसुंरान्यदायन्देवादेवत्वमंभिरक्षमा
णाः ॥ प्रत्यंचमर्कमनयञ्छचीभिरादित्स्वधामिषिरांपर्यपश्यन् ॥ १५ ॥

सूर्योनइतिपंचर्चंसप्तमंसूक्तं सौर्यश्चक्षुःसूर्योगायत्री ॥

सूर्योनोदिवस्पांतुवातोऽअंतरिक्षात् ॥ अग्निर्नःपार्थिवेभ्यः ॥ जोषांसवितर्यस्यंतेहरंःशतंसवाँऽअ

ईति । पाहिनोदिद्युतःपतंत्याः॥ चक्षुर्नोदेवःसविताचक्षुर्नऽउतपर्वतः।चक्षुर्धातादधातुनः ॥ चक्षुर्नोधेहि
चक्षुषेचक्षुर्विख्यैतनूभ्यः॥ संचेदंविचपश्येम॥ सुसंदृशंत्वावयंप्रतिपश्येमसूर्य।विपश्येमनृचक्षसः ॥१६॥

उदसावितिपंचर्चमष्टमंसूक्तं पौलोमीशची आत्मस्तुतिरनुष्टुप् ॥

उदसौसूर्योऽअगादुदयंमामकोभगः । अहंतद्विद्वलापतिमभ्यसाक्षिविषासहिः ॥ अहंकेतुरहंमूर्धा
हमुग्राविवाचनी । ममेदनुक्रतुंपतिःसेहानायाऽउपाचरेत् ॥ ममपुत्राःशत्रुहणोथोमेदुहिताविराट् । उता
हमस्मिसंजयापत्यौमेश्लोकऽउत्तमः ॥ येनेंद्रोहविषाकृत्व्यभवद्द्युम्न्युत्तमः । इदंतदक्रिदेवाऽअसपत्ना
किलाभुवं ॥ असपत्नासपत्नघ्नीजयंत्यभिभूवरी । आवृक्षमन्यासांवर्चोराधोअस्थेयसामिव ॥ सममजै
षमिमाअहंसपत्नीरभिभूवरी । यथाहमस्यवीरस्यविराजानिजनस्यच ॥ १७ ॥

तीव्रस्येतिपंचर्चनवमंसूक्तं वैश्वामित्रःपूरण इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

तीव्रस्याभिवयसोऽअस्यपाहिसर्वरथाविहरीऽइहमुंच । इंद्रमात्वायजमानासोअन्येनिरीरमन्तुभ्यं

ऋ०सं० मिमेसुतासंः ॥ तुभ्यंसुतास्तुभ्यंमुसोत्वांसस्त्वांगिरःश्वात्र्याऽआह्वयंति । इंद्रेदमद्यसवनंजुषाणोविश्वं अ०८
स्यविद्वाँऽइहपाहिसोमं ॥ यऽउंशताममनंसासोमंमस्मैसर्वहृदादेवकामःसुनोति। नगाऽइंद्रस्तस्यपरांददा अ०८
७५ तिप्रशस्तमिच्चारुमस्मैकृणोति ॥ अनुस्पष्टोभवत्येषोअस्ययोऽअस्मैरेवान्नसुनोतिसोमं । निरंरत्नौमघ
वातंदंधातिब्रह्मद्विषोहंत्यनानुदिष्टः ॥ अश्वायंतोगव्यंतोवाजयंतोहवामहेत्वोपगंतवाऽउं । आभूषंतस्ते
सुमतौनवायांवयमिंद्रत्वाशुनंहुवेम ॥ १८ ॥

मुंचामित्वेतिपंचचंदशमंसूक्तं प्राजापत्योयक्ष्मनाशनो यक्ष्मनाशघ्नीत्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ॥

मुंचामित्वाहविषाजीवनायकमज्ञातयक्ष्मादुतराजयक्ष्मात् । ग्राहिर्जग्राहयदिवैतदेनंतस्याऽइंद्राग्नी
प्रमुमुक्तमेनं ॥ यदिक्षितायुर्यदिवापरेतोयदिमृत्योरंतिकंनीतऽएव । तमाहरामिनिर्ऋतेरुपस्थादस्पार्ष
मेनंशतशारदाय ॥ सहस्राक्षेणशतशारदेनशतायुषाहविषाहार्षमेनं । शतंयथेमंशरदोनयातींद्रोविश्वं ७५
स्यदुरितस्यपारं ॥ शतंजीवशरदोवर्धमानःशतंहेमंताञ्छतमुवसंतान् । शतमिंद्राग्नीसंवितावृहस्पतिः

शतायुंषाहविषेमंपुनंर्दुः॥आहांर्षंत्वाविंदंत्वापुनरागाः पुनर्नव । सर्वांगसर्वंतेचक्षुःसर्वमायुंश्चतेविदं ॥ १९ ॥

ब्रह्मणाग्निरितिषळृचमेकादशंसूक्तं ब्राह्मोरक्षोहा गर्भसमाधानंगर्भस्रावेप्रायश्चित्तमनुष्टुप् ॥

ब्रह्मंणाग्निःसंविदानोरंक्षोहाबाधतामितः । अमीवायस्तेगर्भंदुर्णामायोनिंमाशयें ॥ यस्तेगर्भममी वादुर्णामायोनिंमाशयें । अग्निष्टंब्रह्मंणासहनिष्क्रव्यादंमनीनशत् ॥ यस्तेहंतिंपतयंतंनिषत्स्नुंयःसरीसृपं । जातंयस्तेजिघांसतितमितोनांशयामसि ॥ यस्तंऽऊरूविहरंत्यंतरादंपतीशयें । योनिंयोऽअंतरारेढ्ढि तमितोनांशयामसि ॥ यस्त्वाभ्रातापतिर्भूत्वाजारोभूत्वानिपद्यंते । प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनांशया मसि॥यस्त्वास्वप्नेंनतमंसामोहयित्वानिपद्यंते।प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनांशयामसि ॥ २० ॥

अक्षीभ्यामितिषळृचंद्वादशंसूक्तं काश्यपोविवृहा यक्ष्मघ्नीअनुष्टुप् ॥

अक्षीभ्यांतेनासिकाभ्यांकर्णाभ्यांछुबुंकादधिं । यक्ष्मंशीर्षण्यंमस्तिष्कांज्जिह्वाया विवृंहामिते। ग्रीवा

भ्यस्तऽउष्णिहाभ्यःकीकसाभ्योऽअनूक्यात् । यक्ष्मंदोषण्य१मंसाभ्यांबाहुभ्यांविवृंहामिते ॥ आंत्रे अ०८
७६ भ्यस्तेगुदाभ्योवनिष्ठोर्हृदयादधि । यक्ष्मंमतस्नाभ्यांयक्नःप्लाशिभ्योविवृंहामिते ॥ ऊरुभ्यांतेऽअष्ठीव अ०८
द्भ्यांपार्ष्णिभ्यांप्रपदाभ्यां । यक्ष्मंश्रोणिभ्यांभासदाद्भंससोविवृंहामिते ॥ मेहनाद्वनंकरणाल्लोमभ्यस्ते
नखेभ्यः । यक्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंविवृंहामिते ॥ अंगादंगाल्लोम्नोलोम्नोजातंपर्वणिपर्वणि । य
क्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंविवृंहामिते ॥ २१ ॥

अपेहीतिपंचर्चंत्रयोदशंसूक्तं प्रचेता दुःस्वप्नघ्नी अनुष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप्अंत्यापंक्तिः ॥

अपेहिमनसस्पतेपक्रामपरश्चर । परोनिर्ऋत्याऽआचक्ष्वबहुधाजीवतोमनः ॥ भद्रंवैवरंवृणतेभद्रं
युंजंतिदक्षिणं । भद्रंवैवस्वतेचक्षुर्बहुत्राजीवतोमनः ॥ यदाशसानिःशसाभिशसोपारिमजाग्रतोयत्स्व ७६
पंतः । अग्निर्विश्वान्यपदुष्कृतान्यजुष्टान्यारेऽअस्मद्दधातु ॥ यदिंद्रब्रह्मणस्पतेभिद्रोहंचरामसि । प्र

चेतानऽआंगिरसोद्विषतांपात्वंहसः ॥ अजैष्माद्यासनामचाभूमानागसोवयं । जाग्रत्स्वप्नःसंकल्पःपा
पोयंद्विष्मस्तंसऽऋच्छतुयोनोद्वेष्टितमृच्छतु ॥ २२ ॥

देवाइतिपंचर्चंचतुर्दशंसूक्तं नैर्ऋतःकपोतः कपोतोपहतौप्रायश्चित्तंविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

देवाःकपोतऽइषितोयदिच्छन्दूतोनिर्ऋत्याऽइदमाजगामं । तस्माऽअर्चामकृणवामनिष्कृतिंशंनोऽ
अस्तुद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ शिवःकपोतऽइषितोनोऽअस्त्वनागादेवाःशकुनोगृहेषु । अग्निर्हिविप्रोजुषतां
हविर्नःपरिहेतिःपक्षिणीनोवृणक्तु ॥ हेतिःपक्षिणीनदभात्यस्मानाष्ट्र्यांपदंकृणुतेऽअग्निधाने । शंनोगोभ्यं
श्चपुरुषेभ्यश्चास्तुमानोहिंसीदिहदेवाःकपोतः ॥ यदुलूकोवदतिमोघमेतद्यत्कपोतःपदमग्नौकृणोति । य
स्यदूतःप्रहितऽएषऽएतत्तस्मैयमायनमोऽअस्तुमृत्यवे ॥ ऋचाकपोतंनुदतप्रणोदमिषंमदंतःपरिगांनय
ध्वं । संयोपयंतोदुरितानिविश्वाहित्वानऽऊर्जंप्रपतात्पतिष्ठः ॥ २३ ॥

ऋषभमितिपंचर्चंपंचदशंसूक्तं वैराजोऋषभःशाक्करोवासपत्नघ्नीअनुष्टुबंत्यामहापंक्तिः ॥

ऋ०सं० ऋषभंमांसमानानांसपत्नानांविषासहिं । हंतारंशत्रूणांकृधिविराजंगोपतिंगवां ॥ अहमंस्मिसपत्नां अ०८
हेंद्रंऽइवारिष्टोऽअक्षतः । अधःसपत्नामेपदोरिमेसर्वेऽअभिष्ठिताः ॥ अत्रैववोपिनह्याम्युभेऽआर्त्नीऽइ अ०८
७७ वज्यया । वाचस्पतेनिषेधेमान्यथामदधरंवदान् ॥ अभिभूरहमागमंविश्वकर्मेणधाम्ना । आवश्चित्त
मावोव्रतमावोहंसमितिंददे ॥ योगक्षेमंवऽआदायाहंभूयासमुत्तमऽआवोमूर्धानमक्रमीं । अधस्पदान्म
ऽउद्वदतमंडूकाऽइवोदकान्मंडूकाऽउदकादिव ॥ २४ ॥

तुभ्येदमितिचतुर्ऋचंषोडशंसूक्तं विश्वामित्रजमदग्नी इंद्रस्तृतीयायालिंगोक्तदेवता जगती ॥

तुभ्येदमिंद्रपरिषिच्यतेमधुत्वंसुतस्यंकलशस्यराजसि । त्वंरयिंपुरुवीरामुनस्कृधित्वंतपःपरितप्याजसः
स्वः ॥ स्वर्जितंमहिमंदानमंधसोहवामहेपरिशक्रंसुताँऽउप । इमंनोयज्ञमिहबोध्यागहिस्पृधोजयंतं
मघवानमीमहे ॥ सोमस्यराज्ञोवरुणस्यधर्मणिबृहस्पतेरनुमत्याऽउशर्मणि । तवाहमद्यमघवन्नुपस्तुतौ ७७

धातुर्विधातःकलशाँऽअभक्षयं ॥ प्रसूतोभक्षमकरंचरावपिस्तोमंचेमंप्रथमःसूरिरुन्मृजे । सुतेसातेनयद्यागमंवांप्रतिविश्वामित्रजमदग्नीदमे ॥ २५ ॥

वातस्येतिचतुर्ऋचंसप्तदशंसूक्तं वातायनोऽनिलो वायुस्त्रिष्टुप् ॥

वातस्यनुमहिमानंरथस्यरुजन्नेतिस्तनयन्नस्यघोषः । दिविस्पृग्यात्यरुणानिकृण्वन्नुतोऽएतिपृथिव्यारेणुमस्यन् ॥ संप्रेरतेऽअनुवातस्यविष्ठाऽऐनंगच्छंतिसमनंनयोषाः । ताभिःसयुक्सरथंदेवऽईयतेस्यविश्वस्यभुवनस्यराजा ॥ अंतरिक्षेपथिभिरीयमानोननिविशतेकतमच्चनाहः । अपांसखाप्रथमजाऽऋतावाक्वस्विज्जातःकुतऽआबभूव ॥ आत्मादेवानांभुवनस्यगर्भोयथावशंचरतिदेवऽएषः । घोषाऽइदस्यशृण्विरेनरूपंतस्मैवातायहविषाविधेम ॥ २६ ॥

मयोभूरितिचतुर्ऋचमष्टादशंसूक्तं काक्षीवतःशंबरोगौस्त्रिष्टुप् ॥

मयोभूर्वातोअभिवातूस्राऽऊर्जस्वतीरोषधीरारिशंतां।पीवस्वतीर्जीवधन्याःपिबंत्ववसायपद्वतेरुद्रमृळ॥

 याः सरूपा विरूपा ऽएकरूपा यासामग्निरिष्ट्या नामानि वेद । या ऽअङ्गिरसस्तपसेह चक्रुस्ताभ्यः पर्जन्य म
 हि शर्म यच्छ ॥ या देवेषु तन्वं१ मैरयन्त यासां सोमो विश्वा रूपाणि वेद । ता ऽअस्मभ्यं पयसा पिन्वमानाः प्रजा
वतीरिन्द्र गोष्ठे रिरीहि ॥ प्रजापतिर्मह्यमेता रराणो विश्वैर्देवैः पितृभिः संविदानः । शिवाः सतीरुप नो गोष्ठमा
कस्तासां वयं प्रजया संसदेम ॥ २७ ॥

विभ्राडिति चतुर्ऋचमेकोनविंशं सूक्तं सौर्यो विभ्राट् सूर्यो जगत्यन्त्यास्तारपंक्तिः ॥

विभ्राड् बृहत्पिबतु सोम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविह्रुतम् । वातजूतो यो ऽअभिरक्षति त्मना प्रजाः पुपोष
पुरुधा वि राजति ॥ विभ्राड् बृहत्सुभृतं वाजसातमं धर्मन्दिवो धरुणे सत्यमर्पितम् । अमित्रहा वृत्रहा दस्युहन्
तमं ज्योतिर्जज्ञे ऽअसुरहा सपत्नहा ॥ इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं विश्वजिद्धनजिदुच्यते बृहत् । वि
श्वभ्राड् भ्राजो महि सूर्यो दृश ऽउरु पप्रथे सह ऽओजो ऽअच्युतम् ॥ विभ्राजञ्ज्योतिषा स्व१रगच्छो रोचनं दिवः ।
येनेमा विश्वा भुवनान्याभृता विश्वकर्मणा विश्वदेव्यावता ॥ २८ ॥

त्वंत्यमितिचतुर्ऋचंविंशसूक्तं भार्गवइट इंद्रोगायत्री ॥

त्वंत्यमिटतोरथमिंद्रप्रावःसुतावतः । अशृणोःसोममिनोहवं ॥ त्वंमखस्यदोधतःशिरोवत्वचोभरः । अगच्छःसोममिनोगृहं ॥ त्वंत्यमिंद्रमर्त्यमास्त्रबुध्रायवेन्यं । मुहुःश्रथ्नामनस्यवे ॥ त्वंत्यमिंद्रसूर्यंपश्चासंतंपुरस्कृधि । देवानांचित्तिरोवशं ॥ २९ ॥

आयाहीतिचतुर्ऋचमेकविंशंसूक्तं संवर्तउषाद्विपदाविराट् ॥

आयाहिवनंसासहगावःसचंतवर्तनिंयदूधभिः ॥ आयाहिवस्व्याधियामंहिष्ठोजारयन्मखःसुदानुभिः ॥ पितुभृतोनतंतुमित्सुदानवःप्रतिंदध्मोयजामसि ॥ उषाऽअपस्वसुस्तमःसंवर्तयतिवर्तनिंसुजाततां ॥ ३० ॥

आत्वेतिषळृचंद्वाविंशंसूक्तं ध्रुवो राजस्तुतिरनुष्टुप् ॥

आत्वाहार्षमंतरेधिध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः । विशस्त्वासर्वावांछंतुमात्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत् ॥ इहैवैधिमा

पंचर्योष्ठाः पर्वतऽइवाविचाचलिः । इंद्रऽइवेहध्रुवस्तिष्ठेहराष्ट्रमुधारय ॥ इमामिंद्रोऽअदीधरद्ध्रुवंध्रुवेणह अ०८
विषां । तस्मैसोमोऽअधिब्रवत्तस्माऽउब्रह्मणस्पतिः ॥ ध्रुवाद्यौर्ध्रुवापृथिवीध्रुवासःपर्वताऽइमे । ध्रुवंवि अ०८
श्वंमिदंजगद्ध्रुवोराजाविशामयं ॥ ध्रुवंतेराजावरुणोध्रुवंदेवोबृहस्पतिः । ध्रुवंतऽइंद्रश्चाग्निश्चराष्ट्रंधारय
तांध्रुवं ॥ ध्रुवंध्रुवेणहविषाभिसोमंमृशामसि । अथोतऽइंद्रःकेवलीर्विशोबलिहृतस्करत् ॥ ३१ ॥

अभीवर्तेनेति पंचर्चं त्रयोविंशंसूक्तं अभीवर्तो राज्ञस्तुतिरनुष्टुप् ॥

अभीवर्तेनहविषायेनेंद्रोऽअभिवावृते । तेनास्मान्ब्रह्मणस्पतेभिराष्ट्रायवर्तय ॥ अभिवृत्यसपत्नां
नभियानोऽअरातयः । अभिपृतन्यंतंतिष्ठाभियोनऽइरस्यति ॥ अभित्वादेवःसविताभिसोमोऽअवीवृत
त् । अभित्वाविश्वाभूतान्यभीवर्तोयथाससि ॥ येनेंद्रोहविषाकृत्व्यभवद्द्युम्न्युत्तमः । इदंतदक्रिदेवाऽअ
सपत्नःकिलाभुवं ॥ असपत्नःसंपत्नहाभिराष्ट्रोविषासहिः।यथाहमेषांभूतानांविराजानिजनस्यच॥३२॥

प्रवइतिचतुर्ऋचंचतुर्विंशंसूक्तं उर्ध्वग्रावासर्पोर्बुदिर्ग्रावाणोगायत्री ॥

प्रवोग्रावाणःसवितादेवःसुवतुधर्मणा । धूर्षुयुंज्यध्वंसुनुत ॥ ग्रावाणोऽअपदुच्छुनामपसेधतदुर्मतिं ।
उस्राःकर्तनभेषजं ॥ ग्रावाणऽउपरेष्वामहीयंतेसजोषसः । वृष्णेदधतोवृष्ण्यं ॥ ग्रावाणःसवितानुवो
देवःसुवतुधर्मणा । यजमानायसुन्वते ॥ ३३॥

प्रसूनवइतिचतुर्ऋचंपंचविंशंसूक्तं आर्भवःसूनुराद्यायाऋभुःशिष्टानांअग्निरनुष्टुप् द्वितीयागायत्री ॥

प्रसूनवऽऋभूणांबृहन्नवंतवृजना । क्षामायेविश्वधायसोश्नन्धेनुंनमातरं ॥प्रदेवंदेव्याधियाभरताजात
वेदसं । हव्यानोवक्षदानुषक् ॥ अयमुष्यप्रदेवयुर्होतायज्ञायनीयते । रथोनयोरभीवृतोघृणीवाञ्चेतति
त्मना ॥ अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिवजन्मनः । सहसश्चित्सहीयान्देवोजीवातवेकृतः ॥ ३४ ॥

पतंगमितित्र्यृचंषड्विंशंसूक्तं प्राजापत्यः पतंगो मायाभेदस्त्रिष्टुप् आद्याजगती ॥

पतंगमक्तमसुरस्यमाययाहृदापश्यंतिमनसाविपश्चितः । समुद्रेऽअंतःकवयोविचक्षतेमरीचीनांपद
मिच्छंतिवेधसः ॥ पतंगोवाचंमनसाबिभर्तितांगंधर्वोवदद्गर्भेऽअंतः । तांद्योतमानांस्वर्यंमनीषामृतस्य

पुदेकुवयोनिपांति ॥ अपश्यंगोपामनिपद्यमानमाचपरांचपथिभिश्चरंतं । ससध्रीचीःसविषूचीर्वसान
ऽआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः ॥ ३५ ॥

त्यमूष्वितिऋक्त्रयात्मकंसप्तविंशंसूक्तं तार्क्ष्योरिष्टनेमिस्तार्क्ष्यंत्रिष्टुप् ॥

त्यमूषुवाजिनंदेवजूतंसहावानंतरुतारंरथानां । अरिष्टनेमिंपृतनाजमाशुंस्वस्तयेतार्क्ष्यमिहाहुवेम ॥ इंद्रस्येवरातिमाजोहुवानाःस्वस्तयेनावमिवारुहेम । उर्वीनपृथ्वीबहुलेगभीरेमावामेतौमापरेतौरिषाम ॥ सद्यश्चिद्यःशवसापंचकृष्टीःसूर्यऽइवज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाःशतसाऽअस्यरंहिर्नस्मावरंतेयुवतिं
नशर्यां ॥ ३६ ॥

उत्तिष्ठतेतिऋक्त्रयात्मकंअष्टाविंशंसूक्तं औशीनरःशिबिःकाशिराजःप्रतर्दनो रौहिदश्वोवसुमनाश्चैकर्चाः इंद्रस्त्रिष्टुप्आद्यानुष्टुप् ॥ ८०

उत्तिष्ठतावपश्यतेंद्रस्यभागमृत्वियं । यदिश्रातोजुहोतनयद्यश्रातोममत्तन ॥ श्रातंहविरोष्विंद्रप्र

याहिजगामसूरोऽअध्वंनोविमध्यं । परित्वासतेनिधिभिःसखायःकुलपानव्राजपतिंचरंतं ॥ आतंमन्यऽऊर्धनिआतमग्नौसुआतंमन्येतहूतंनवीयः।माध्यंदिनस्यसवनस्यदध्नःपिबेंद्रवज्रिन्पुरुकृज्जुषाणः॥ ३७॥

प्रससाहिषइतिऋक्चयात्मकंऐकोनत्रिंशंसूक्तं ऐंद्रोजय इंद्रस्त्रिष्टुप् ॥

प्रससाहिषेपुरुहूतशत्रूंज्येष्ठस्तेशुष्मऽइहरातिरस्तु॥ इंद्राभरदक्षिणेनावसूनिपतिःसिंधूनामसिरेवतीनां ॥ मृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाःपरावतऽआजगंथापरस्याः । सृकंसंशायपविमिंद्रतिग्मंविशत्रूंन्ताढिविमृधोनुदस्व ॥ इंद्रक्षत्रमभिवाममोजोजायथावृषभचर्षणीनां । अपानुदोजनममित्रयंतमुरुंदेवेभ्योऽअकृणोरुलोकं ॥ ३८ ॥

प्रथश्चेतिऋक्चयात्मकंत्रिंशंसूक्तं वासिष्ठःप्रथो भारद्वाजःसप्रथः सौर्योघर्मश्चैकर्चाः विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

प्रथश्चयस्यसप्रथश्चनामानुष्टुभस्यहविषोहविर्यत् । धातुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोरथंतरमाजभारावसिष्ठः ॥ अविंदन्तेऽअतिहितंयदासीद्यज्ञस्यधामपरमंगुहायत् । धातुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोर्भरद्वाजो

ऋ०सं० बृहदाचक्रेऽअग्नेः ॥ तेविंदन्मनसादीध्यानायजुःष्कन्नंप्रथमंदेवयानं । धातुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोरा अ०८
सूर्यादभरन्घर्ममेते ॥ ३९ ॥ अ०८

८१ बृहस्पतिरितिऋक्त्रयात्मकंऐकत्रिंशंसूक्तं बार्हस्पत्यस्तपुर्मूर्धा बृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ॥

बृहस्पतिर्नयतुदुर्गहातिरःपुनर्नेषदघशंसायमन्म । क्षिपदशस्तिमपदुर्मतिंहन्नथाकरद्यजमानायशं
योः ॥ नराशंसोनोवतुप्रयाजेशंनोऽअस्त्वनुयाजोहवेषु । क्षिपदशस्तिमपदुर्मतिंहन्नथाकरद्यजमाना
यशंयोः ॥ तपुर्मूर्द्धातपतुरक्षसोयेब्रह्मद्विषःशरवेहंतवाऽउं । क्षिपदशस्तिमपदुर्मतिंहन्नथाकरद्यजमाना
यशंयोः ॥ ४० ॥

अपश्यमितिऋक्त्रयात्मकंद्वात्रिंशंसूक्तं प्राजापत्यःप्रजावान् अन्वृचंयजमानपत्नीहोत्राशिषस्त्रिष्टुप् ॥

अपश्यंत्वामनसाचेकितानंतपसोजातंतपसोविभूतं । इहप्रजामिहरयिंरराणःप्रजायस्वप्रजयापुत्र ८१
काम ॥ अपश्यंत्वामनसादीध्यानांस्वायांतनूऽऋत्व्येनाधमानां । उपमामुच्चायुवतिर्बभूयाःप्रजायस्वप्र

जयांपुत्रकामे ॥ अहंगर्भमदधामोषधीष्वहंविश्वेषुभुवनेष्वंतः । अहंप्रजाऽअंजनयंपृथिव्यामहंजनि भ्योऽअपरीषुंपुत्रान् ॥ ८१ ॥

विष्णुरितितृचंत्रयस्त्रिंशंसूक्तं त्वष्टागर्भकर्ताविष्णुर्वा प्राजापत्योलिंगोक्ता गर्भार्थाशीरनुष्टुप् ॥

विष्णुर्योनिंकल्पयतुत्वष्टांरूपाणिपिंशतु । आसिंचतुप्रजापतिर्धातागर्भंदधातुते ॥ गर्भंधेहिसिनी वालिगर्भंधेहिसरस्वति । गर्भंतेऽअश्विनौदेवावाधंत्तांपुष्करस्रजा ॥ हिरण्ययीऽअरणीयंनिर्मंथंतोऽअ श्विनां।तंतेगर्भंहवामहेदशमेमासिसूतंवे॥४२॥अथपरिशिष्टं॥नेजंमेषपरांपतसुपुत्रःपुनरापंत।अस्यैमेंपु त्रकांमायैगर्भमाधेहियःपुमान् । यथेयंपृथिवीमह्युंत्तानागर्भमादधे॥एवंतंगर्भमाधेहिदशमेमासिसूतंवे॥ विष्णोःश्रेष्ठेनरूपेणास्यांनार्यांगवीन्यां ॥ पुमांसंपुत्रानाधेहिदशमेमासिसूतंवे ॥ १ ॥

महीतितृचंचतुस्त्रिंशंसूक्तं वारुणिःसत्यधृतिरदितिःस्वस्त्ययनंगायत्री ॥

महित्रीणामवोस्तुद्युक्षंमित्रस्यार्यम्णः । दुराधर्षंवरुणस्य ॥ नहितेषांममाचननाध्वंसुवारणेषु । ईशेरिपुरघशंसः ॥ यस्मैपुत्रासोऽअदितेःप्रजीवसेमर्त्याय । ज्योतिर्यच्छंत्यजस्रं ॥ ४३ ॥

वातइतितृचंपंचत्रिंशंसूक्तं वातायनउलो वायुर्गायत्री ॥

वातऽआवांतुभेषजंशंभुमयोभुनोहृदे । प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ उतवांतपितासिनऽउतभ्रातोतनःसखा । सनोजीवातवेकृधि ॥ यददोवांततेगृहे३मृतंस्यनिधिर्हितः । ततोनोदेहिजीवसे ॥ ४४ ॥

प्राग्नयइतिपंचर्चंषट्त्रिंशंसूक्तं आग्नेयोवत्सोग्निर्गायत्री ॥

प्राग्नयेवाचमीरयवृषभायक्षितीनां । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ यःपरस्याःपरावतस्तिरोधन्वातिरोचते । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ योरक्षांसिनिजूर्वत्यग्निस्तिग्मेनशोचिषा । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ योविश्वाभिविपश्यतिभुवनासंचपश्यति । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ योऽअस्यपारेरजसःशुक्रोऽअग्निरजायत । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ ४५ ॥ परिशिष्टं ॥ अनीकवंतमूतयेग्निंगीर्भिर्हवामहे । सनःपर्षदतिद्विषः ॥

प्रनूनमितितृचं सप्तत्रिंशंसूक्तं आग्नेयःश्येनो जातवेदागायत्री ॥

प्रनूनंजातवेदसमश्वंहिनोतवाजिनं । इदंनोबर्हिरासदे ॥ अस्यप्रजातवेदसोविप्रवीरस्यमीळ्हुषः । महीमियर्मिसुष्टुतिं ॥ यारुचोजातवेदसोदेवत्राहव्यवाहनीः । ताभिर्नोयज्ञमिन्वतु ॥ ४६ ॥

आयंगौरिति तृचमष्टत्रिंशंसूक्तं सार्पराज्ञी आत्मासूर्योवागायत्री ॥

आयंगौःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरंपुरः । पितरंचप्रयन्त्स्वः ॥ अंतश्चरतिरोचनास्यप्राणादपानती । व्यख्यन्महिषोदिवं ॥ त्रिंशद्धामविराजतिवाक्पतंगायधीयते । प्रतिवस्तोरहद्युभिः ॥ ४७ ॥

ऋतमितितृचमेकोनचत्वारिंशंसूक्तं माधुच्छंदसोघमर्षणोभाववृत्तमनुष्टुप् ॥

ऋतंचसत्यंचाभीद्धात्तपसोध्यजायत । ततोरात्र्यजायततत‍ःसमुद्रोऽअर्णवः ॥ समुद्रादर्णवादधि संवत्सरोऽअजायत । अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिषतोवशी ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् । दिवंचपृथिवींचांतरिक्षमथोस्वः ॥ ४८ ॥

संसमितिचतुर्ऋचं चत्वारिंशत्सूक्तं आंगिरसःसंवननः संज्ञानमनुष्टुप् आद्याया अग्निः तृतीया त्रिष्टुप् ॥ अ०८

८३ संसमिद्युवसेवृषन्नग्नेविश्वान्यर्यऽआ । इळस्पदेसमिध्यसेसनोवसून्याभर ॥ संगच्छध्वंसंवदध्वंसंवो अ०८

मनांसिजानतां । देवाभागंयथापूर्वेसंजानानाऽउपासते ॥ समानोमंत्रःसमितिःसमानीसमानंमनःसह

चित्तमेषां । समानंमंत्रमभिमंत्रयेवःसमानेनवोहविषाजुहोमि ॥ समानीवऽआकूतिःसमानाहृदयानि

वः । समानमस्तुवोमनोयथावःसुसहासति ॥ ४१ ॥ इत्यष्टमाष्टकेऽअष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥

॥परिशिष्टं॥संज्ञानमुशनावदत्संज्ञानंवरुणोवदत्।संज्ञानमिंद्रश्चाग्निश्चसंज्ञानंसवितावदत्॥संज्ञानंनःस्वे

भ्यःसंज्ञानमरणेभ्यः।संज्ञानमश्विनायुवमिहास्मासुनियच्छतां॥यत्कक्षीवांसंवननंपुत्रोऽअंगिरसामवेत्

। तेननोद्यविश्वेदेवाःसंप्रियांसमजीजनन् ॥ संवोमनांसिजानतांसमाकूतिर्मनामसि। असौयोविमनाम

नःसंसमावर्तयामसि ॥ १ ॥ नैहस्त्यंसेनादरणंपरिवर्त्मेतुयद्धविः । तेनामित्राणांबाहून्हविषाशोषयाम

सि॥परिवर्त्मान्येषामिंद्रःपूषाचसस्रतुः । तेषांवोऽअग्निदग्धानामग्निमूढानामिंद्रोहंतुवरंवरं॥ऐषुनह्यवृषा ८३

जिनंहंरिणस्यधियँयथा । पराँऽअमित्राँऽऐषत्ववाँचींगौरुपाजंतु ॥ प्राध्वराणाँपतेवसोहोतर्वरेण्यक्रतों ।
तुभ्यँगायत्रमृंच्यते ॥ गोकांमोऽअन्नकामःप्रजाकांमऽउतकंश्यपः । भूतंभविष्यत्प्रस्तौतिसहब्रंह्मैक
मक्षंरंबहुब्रंह्मैकमक्षरं ॥ २ ॥ यदक्षरंभूतंकृतंविश्वेंदेवाऽउपासंते । महंऽऋषिमस्यंगोप्तारंजमदग्निरकुंर्व
तं ॥ जमदग्निराप्यायतेछंदोंभिश्चतुरुत्तरैः । राजासोमंस्यभक्षेणब्रह्मंणावीर्यावतां ॥ शिवानंःप्रदिशो
दिशंःसत्यानंःप्रदिशोदिशंः । अजोयत्तेजोददंश्रेशुक्रंज्योतिःपरोगुहां ॥ यदृषिःकश्यंपःस्तौतिसत्यंब्र
ह्मचराचरंध्रुवंब्रंह्मचराचरं।त्र्यायुषंजमदंग्नेःकश्यंपस्यत्र्यायुषमगस्त्यंस्यत्र्यायुषं।यद्देवानांत्र्यायुषंतन्मे
ऽअस्तुंत्र्यायुषंसर्वमस्तुशतायुषंबलायुंषं ॥ तच्छंयोरावृंणीमहेगातुंयज्ञायंगातुंयज्ञपंतये । दैवीःस्वस्तिरं
स्तुनःस्वस्तिर्मानुंषेभ्यः । ऊर्ध्वंजिगातुभेषजंशंनोंअस्तुद्विपदेशंचतुंष्पदे ॥ ३ ॥ ॥ ५ ॥



श्रीगणेशायनमः अथ निविदध्यायः ॥ ओम् अग्निर्देवेद्धः ॥ अग्निर्मन्विद्धः ॥ अग्निःसुषमित् ॥ होतादेववृतः ॥ होतामनुर्वृतः ॥ प्रणीर्यज्ञानां॥रथीरध्वराणाम्॥अतूर्तोहोता॥तूर्णिर्हव्यवाट्॥आदेवोदेवान्वक्षत् ॥ यक्षदग्निर्देवोदेवान् ॥ सोअध्वराकरतिजातवेदाः ॥ १२ ॥ १ ॥ इन्द्रोमरुत्वान्सोमस्यपिबतु ॥ मरुत्स्तोत्रोमरुद्गणः ॥ मरुत्सखामरुद्वृधः ॥ घ्नन्वृत्रासृजदपः ॥मरुतामोजसासह ॥ यईमेनंदेवा अन्वमदन् ॥ अप्सूर्येवृत्रतूर्ये ॥ शंबरहत्येगविष्टौ ॥ अर्चंतंगुह्यापदा ॥ परमस्यांपरावति ॥आर्दीब्रह्माणिवर्धयन् ॥ अनाधृष्टान्योजसा ॥ कृण्वंदेवेभ्योदुवः ॥ मरुद्भिःसखिभिःसह ॥ इंद्रोमरुत्वाँइहश्रवदिहसोमस्यपिबतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ २ ॥ इंद्रोदेवःसोमंपिबतु ॥ एकजानांवीरतमः ॥ भूरिदानंतवस्तमः ॥ हर्योःस्थाता ॥ पृश्नेःप्रेता ॥ वज्रस्यभर्ता ॥ पुरांभेत्ता ॥ पुरांदर्मा ॥ अपांस्रष्टा ॥ अपांनेता ॥ सत्वानांनेता ॥ निजघ्निर्दूरेश्रवाः॥उपमातिकृद्दंसनावान् ॥ इहोशंदेवोबभूवा

न् ॥ इंद्रोदेवइहश्रवदिहसोमस्यपिबतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं । प्रेमंसु न्वन्तंयजमानमवतु । चित्रश्चित्राभिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ३ ॥ सवितादेवःसो मस्यपिबतु ॥ हिरण्यपाणिःसुजिह्वः ॥ सुबाहुःस्वंगुरिः ॥ त्रिरहन्त्सत्यसवनः ॥ यःप्रासुवद्वसुधीती ॥ उभेजोष्ट्रीसवीमनि ॥ श्रेष्ठंसावित्रमासुवं ॥ दोग्ध्रींधेनुं ॥ वोह्लारमनड्वाहं ॥ आशुंसप्तिं ॥ पुरंधिंयो षां ॥ जिष्णुंरथेष्ठां ॥ सभेयंयुवानं ॥ परामीवांसाविषत्पराघशंसं ॥ सवितादेवइहश्रवदिहसोमस्यम त्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया । प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं । प्रेमंसुन्वन्तंयजमानमवतु । चित्रश्चित्रा भिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ४ ॥ द्यावापृथिवीसोमस्यमत्सतां ॥ पिताचमाता च ॥ पुत्रश्चप्रजननंच ॥ धेनुश्चऋषभश्च ॥ धन्याचधिषणाच ॥ सुरेताश्चसुदुघाच ॥ शंभूश्चमयोभूश्च ॥ ऊर्जस्वतीचपयस्वतीच ॥ रेतोधाश्चरेतोभृच्च ॥ द्यावापृथिवीइहश्रुतामिहसोमस्यमत्सतां ॥ प्रेमांदे वीदेवहूतिमवतां देव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतां ॥ चित्रेचित्राभिरूति

भिः ॥ श्रुतांब्रह्माण्यावसागमंतां ॥ १५ ॥ ५ ॥ ऋभवोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विष्ट्वीस्वपसः ॥ कर्म
णासुहस्ताः ॥ धन्याधनिष्ठाः ॥ शम्याशमिष्ठाः ॥ शच्याशचिष्ठाः ॥ येधेनुंविश्वजुवंविश्वरूपामरक्ष
न् ॥ अरक्षन्धेनुमभवद्विश्वरूपी ॥ अयुंजतहरीअयुर्देवाँउप ॥ अबुध्नन्त्संकनीनामदंतः ॥ संवत्सरेस्व
पसोयज्ञियंभागमायन् ॥ ऋभवोदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥
प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागम
न् ॥ १७ ॥ ६ ॥ विश्वेदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विश्वेवैश्वानराः ॥ विश्वेहिविश्वमहसः ॥ महिमहांतः ॥
तक्वान्नानेमातिथीवानः ॥ अस्काःपचतवाहसः ॥ वातात्मानोअग्निदूताः ॥ येद्यांचपृथिवींचातस्थुः ॥
अपश्चस्वश्च॥ब्रह्मचक्षत्रंच॥बर्हिश्चवेदिंच॥यज्ञंचोरुचांतरिक्षं॥येस्थत्रयएकादशाः॥त्रयश्चत्रिंशच्च ॥त्र
यश्चत्रीचशता ॥ त्रयश्चत्रीचसहस्रा ॥ तावंतोभिषाचः ॥ तावंतोरातिषाचः॥तावतीःपत्नीः॥तावतीर्ग्नाः
॥ तावंतउदरणे ॥ तावंतोनिवेशने ॥ अतोवादेवाभूयांसःस्थ॥ मावोदेवाअपिशसामापरिशसाद्दक्षि ॥ ८५

विश्वेदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसु
न्वन्तंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ ३० ॥ ७ ॥ अग्निर्वैश्वा
नरःसोमस्यमत्सत् ॥ विश्वेषांदेवानांसमित् ॥ अजस्रंदैव्यंज्योतिः ॥ योविड्भ्योमानुषीभ्योअदीदेत्
॥ द्युषुपूर्वासुदिद्युतानः ॥ अजरउषसामनीके ॥ आयोद्यांभात्यापृथिवीम् ॥ ओर्वंतरिक्षं ॥ ज्योति
षायज्ञायशर्मयंसत् ॥ अग्निर्वैश्वानरइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥
प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥
॥ १५ ॥ ८ ॥ मरुतोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ सुष्टुभःस्वर्काः ॥ अर्कस्तुभोबृहद्वयसः ॥ शूराअनाधृष्टर
थाः ॥ त्वेषासःपृश्निमातरः ॥ शुभ्राहिरण्यखादयः ॥ तवसोभंदादिष्टयः ॥ नभस्यावर्षनिर्णिजः ॥
मरुतोदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसु
न्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ १४ ॥ ॥ ९ ॥ अग्निर्ज्यो

 तवेदाःसोमस्यमत्सत् ॥ स्वनीकश्चित्रभानुः ॥ अप्रोषिवान्गृहपतिः ॥ तिरस्तमांसिदर्शतः ॥ घृताहवन
ईड्यः ॥ बह्वुलवर्मास्तृतयज्वा ॥ प्रतीत्याशत्रूनूजेतापराजितः ॥ अग्नेजातवेदोभिद्युम्नमभिसहआय
 च्छस्व ॥ तुशोअप्तुशः ॥ समेद्धारंस्तोतारंमंहसस्पाहि ॥ अग्निर्जातवेदाइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥
प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरू
तिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १६ ॥ १० ॥ अस्यमदेजरितारिंद्रःसोमस्यमत्सत् ॥ अस्यमदे
जरितारिंद्रोहिमहन् ॥ अस्यमदेजरितारिंद्रोवृत्रमहन् ॥ अस्यमदेजरितारिंद्रोपांवेगमैरयत् ॥ अस्यमदे
जरितारिंद्रोजिन्वदजुवोपिन्वदपितः ॥ अस्यमदेजरितारिंद्रउदार्यंवर्णमतिरद्वदासीद्विशोअंस्तभ्नात् ॥
अस्यमदेजरितारिंद्रउद्यामस्तभ्नादप्रथयत्पृथिवीं ॥ अस्यमदेजरितारिंद्रोदिविसूर्यमैरयद्यंतरिक्षमतिरत् ॥
अस्यमदेजरितारिंद्रःसमुद्रंप्रकुपितमरम्णात् ॥ अस्यमदेजरितारिंद्रऋष्याँइवपंकणतःपर्वतान्प्रकुपिताँ
अरम्णात् ॥ अस्यमदेजरितारिंद्रइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥

प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १६ ॥ ११ ॥ अग्निर्द्वादश ॥ इंद्रोमरुत्वानिंद्रोदेवःसवितादेवःपृथग्विंशतिः ॥ द्यावापृथिवीपंचदश ॥ ऋभवोदेवाःसप्तदश ॥ विश्वेदेवास्त्रिंशत् ॥ अग्निर्वैश्वानरःपंचदश ॥ मरुतोदेवाश्चतुर्दश ॥ अग्निर्जातवेदाअस्यमदेपृथक्षोळश ॥ ॥ इतिनिविदध्यायः ॥

अथकुंतापाध्यायःअथनाराशंस्यः ॥ ओम्॥ इदंजनाउपश्रुतनराशंसस्तविष्यते ॥ षष्टिंसहस्रानवतिंचकौरमआरुशमेषुदद्महे ॥ उष्ट्रायस्यप्रवाहणोवधूमंतोद्विर्दश ॥ वर्ष्मारथस्यनिजिहीळतेदिवईषमाणाउपस्पृशः ॥ एषइषायमामहेशतंनिष्कान्दशस्रजः ॥ त्रीणिशतान्यर्वतांसहस्रादशगोनां ॥ ३ ॥ ॥ इतितिस्रोनाराशंस्यः ॥ अथरैभ्यः॥वच्यस्वरेभवच्यस्वरृक्षेनपक्केशकुनः ॥ नष्टेजिह्वाचर्चरीतिक्षुरोनभुरिजोरिव ॥ प्ररेभासोमनीषयावृथागावइवेरते ॥ अमोतपुत्रकाएषाममोतकाइवासते ॥ प्ररेभधियंभरस्वगोविदंवसुविदं ॥ देवत्रेमांवाचंश्रीणीहीषुर्नवीरमस्तारं ॥३ ॥ इतितिस्रोरैभ्यः ॥ अथपारिक्षित्यः॥

 राज्ञोविश्वजनीनस्ययोदेवोमर्त्यॉँअति ॥ वैश्वानरस्यसुष्टुतिमासुनोतापरिक्षितिः ॥ परिक्छिन्नःक्षेममक
रत्तमासुनुमासरं ॥ मरायन्कुर्वन्कौरव्यःपतिर्वदतिजायया ॥ कतरत्तआहराणिदधिमंथांपरिस्रुतां ॥
८७ जायापतिंविपृच्छतिराष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ अभीवस्वःप्रजिहातेयवःपक्वःपथोबिलं । जनःसभद्रमेधत्त
राष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ इतिचतस्रःपारिक्षित्यः ॥ अथकारव्याः॥इंद्रःकारुमबूबुधदुत्तिष्ठविचराजनं ॥ ममे
दुग्रस्यचर्कृधिसर्वाइत्तेपृणादरिः ॥ इहगावःप्रजायध्वमिहाश्वाइहपूरुषाः ॥ इहोसहस्रदक्षिणोवीरस्त्रा
तानिषीदतु ॥ नेमाइंद्रगावोरिषन्मोआसांगोपतीरिषत् ॥ मासामभित्रयुर्जनइंद्रमास्तेनईशत ॥ उपवो
नरएमसिसूक्तेनवचसावयंभद्रेणवचसावयं ॥ वनोदधिष्वंनोअंगिरोनरिष्येमकदाचन ॥ ४ ॥ इतिचत
स्रःकारव्याः ॥ अथदिशांक्लृप्तयः॥यःसभेयोविदथ्यःसुत्वायज्वाचपूरुषः ॥ सूर्यंचाभूरिशादसंतंदेवाःप्राग
कल्पयन् ॥ योजाम्याअप्रत्तमदद्यःसखायंदुन्निनित्सति ॥ ज्येष्ठोयदिप्रचेतास्तदाहुरधरागिति ॥ यद्भ
द्रस्यपुरुषस्यपुत्रोभवतिदाधृषिः ॥ तद्विप्रोअब्रवीदुदग्गंधर्वःकाव्यंवचः ॥ यश्चपणिरभुजिष्योयश्चरे ८७

वाँअदाशुरिः ॥ धीराणांशश्वतामहंतदपागितिंशुश्रुम ॥ येचदेवाअयजंताथोयेचपरादद्दिः ॥ सूर्योदिव
मिवगत्वामघवानोविरप्शते ॥ ५ ॥ इतिपंचदिशांकूसयः ॥ अथजनकल्पाः ॥ योनाक्ताक्षोअनभ्यक्तो
मणिवोअहिरण्यवः ॥ अब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेषुसंमितः ॥ यआक्ताक्षःस्वभ्यक्तःसुमणिःसुहि
रण्यवः ॥ सुब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेषुसंमितः ॥ अप्रपाणाचयेशंतारेवाँअप्रदद्दिश्वयः ॥ सुयश्रा
कन्याकल्याणीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ सुप्रपाणाचयेशांतारेवान्सुप्रदद्दिश्वयः ॥ सुयश्राकन्याकल्याणी
तोताकल्पेषुसंयितः ॥ वावाताचमहिष्यंनस्ताचयुधिंगमः ॥ अनाशुरश्वआयामीतोताकल्पेषुसंमितः
॥ परिवृक्ताचमहिषीविश्वस्त्याचयुधिंगमः ॥ स्वाशुरश्वआयामीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ ॥ इतिषड्
जनकल्पाः ॥ अथेन्द्रगाथाः॥ यदिंद्रोदाशराज्ञेमानुषंव्यगाहथाः ॥ विरूपःसर्वस्माआसीत्सहयक्षायकंच
ते ॥ त्वंविषाक्षंमघवन्नम्रंपर्याकरोरभि ॥ त्वंरौहिणंव्यास्यस्त्वंवृत्रस्याभिनच्छिरः ॥ यःपर्वतान्व्यदधा
द्योअपोव्यगाहथाः ॥ योवृत्रोवृत्रहन्नहंस्तस्माइंद्रनमोस्तुते ॥ प्रष्टिंधावंतंहर्योरौच्चैःश्रवसमब्रवं ॥ स्व

 स्त्यश्वजैत्रायेंद्रमावहसुस्रजं ॥ यत्वाश्वेतोच्चैःश्रवसंहर्यौयुंजंतिदक्षिणं ॥ मूर्धानमश्वंदेवानांबिभ्रदिंद्रं
महीयसे ॥ इतिपंचेंद्रगाथाः॥ अथैतशप्रलापाः॥एताअश्वाआप्लवंते॥ प्रतीपंप्रातिसत्वनं॥ तासामेकाह
 रिक्किका ॥ हरिक्किकेकिमिच्छसि ॥ साधुंपुत्रंहिरण्ययं ॥ क्वाहकंपरास्यः ॥ यत्रामूस्तिस्रःशिंशपाः ॥
परित्रयःपृदाकवः ॥ शृंगंधमंतआसते ॥ अयंमहांतेअवहि ॥१०॥ स्रइत्थकंसएवकं ॥ सघाघतेसघाग
मे ॥ गोमीघमोमिनीरभिः ॥ पुमान्भूम्नेनिनित्सति ॥ बद्धबथोइति ॥ बद्धबोअथोइति ॥ अजकोरको
विका ॥ अश्वस्यवालोगोशफः ॥ केशिनीश्येनीएनीवा ॥ अनामयोपजिह्विका ॥ २० ॥ कोअंबकुलि
मायुंनि ॥ कोअर्जुन्याःपयः ॥ कोअसिक्न्याःपयः ॥ एतंपृच्छकुहंपृच्छ ॥ कुहाकंपक्वकंपृच्छ ॥ य
आयंतिश्वभिष्कुभिः ॥ अकुभ्यंतःकुभायवः ॥ आमणकोमणत्थकः ॥ देवत्तःप्रतिहूर्यः ॥ पिनष्टिप
तिकाहविः ॥ ३० ॥ प्रबुद्धदोमथायति ॥ शुंगउत्पत ॥ मात्वाबिसखानाविदन् ॥ वशायाःपुत्रमायां
तं ॥ इराचेंद्रममंद्रत ॥ इयंनियंनिति ॥ अथोइयंनिति ॥ अथोज्यायस्तरोभुवत् ॥ इयंयकाशलाक

का ॥ आमिणोमिनिभज्यते ॥ ४० ॥ तस्याअनुनिभंजनं ॥ वरुणोयातिवभ्रुभिः ॥ शतंबभ्रोरभीश
वः ॥ शतंकशाहिरण्ययीः ॥ शतंरथाहिरण्ययाः ॥ आहलकुःशवर्तकुः ॥ आयवनेनतेजनिः ॥ शफे
नपीवओहति ॥ वनिष्टुनोपनृत्यति॥ इयंमह्यमदुरिति॥५०॥तेवृक्षाःसहतिष्ठंति॥पाकवलिःशकवल्लिः॥
अश्वत्थःखदुरोधवः ॥ अरदुःपरमःशये ॥ हतइवपापपूरुषः ॥ अदोहमितपीयूषकं ॥ द्वौचहस्तिनौद
ती ॥ अध्यर्धंचपरस्वतः ॥ आदलाबुकमेककं ॥ अलाबुकंनिखातकं ॥ ६० ॥ कर्करिकोनिखातकः॥
तद्वातउन्मथाइति ॥ कुलायंकरवाँइति ॥ उग्रंवल्शिदाततं ॥ नबल्शिनदाततं ॥ कएषांकर्करीरिख
त् ॥ कएषांदुंदुभिंहनत् ॥ यदींहनत्कथंहनत् ॥ देवींहनत्कथंहनत् ॥ पर्याकारंपुनःपुनः ॥ ७० ॥ इ
तिसप्ततिपदान्यैतशप्रलापाः ॥ अथप्रवह्लिकाः॥विततौकिरणौद्वौतावापिनष्टिपूरुषः ॥ नवैकुमारितत्तथा
यथाकुमारिमन्यसे ॥ मातुष्टेकिरणौद्वौनीवीतःपुरुषादृते ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ नि
गृह्यकर्णकौद्वौनिरायच्छसिमध्यमां ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ उत्तानायैशयानायैतिष्ठ

ण्मेवावगूहसि ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥श्लक्ष्णायांश्लक्ष्णिकायांश्लक्ष्णमेवावगूहसि॥
नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ अवश्लक्ष्णमवभ्रशदंतर्लोमवतिह्रदे ॥ नवैकुमारितत्तथायथा
कुमारिमन्यसे ॥ इतिषट्प्रवह्लिकाः ॥ अथाजिज्ञासेन्याः॥इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ अरालाउदभंथ
ते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ वत्साःपुषंतआसते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ सवीपुत्सीलिलीश
ये ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ स्थालीपाकोविलीयते ॥ इतिचतस्रआजिज्ञासेन्याः ॥ अथप्रतिरा
ध्यः॥भुगित्यभिगतः ॥ शरित्यभिष्ठितः॥ फलित्यपक्रांतः ॥ इतितिस्रःप्रतिराध्यः ॥ अथातिवादः॥वी
मेदेवाअक्रंसताध्वर्योक्षिप्रंप्रचर ॥ सुशस्तिरिद्गवामस्यतिप्राक्खिदसोमहै ॥ इत्यतिवादः ॥ अथदेवनी
थाः ॥आदित्याहजरितरंगिरोभ्योदक्षिणामनयन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यायन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यायन् ॥
तांहजरितर्नप्रत्यगृभ्णन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यगृभ्णन् ॥ अहानेतसंनविचेतनानि ॥ जज्ञानेतसन्नपुरोग
वासः ॥ उतश्वेतआशुपत्वा ॥ उतोपद्याभिर्जविष्ठः ॥ उतेमाशुमानंपिपर्ति ॥ आदित्यारुद्रावसवस्त्वे

ळते ॥ इदंराधःप्रतिगृभ्णीह्यंगिरः ॥ इदंराधोबृहत्पृथु ॥ देवाददत्वावरं ॥ तद्वोअस्तुसुचेतनं ॥ युष्मेअ स्तुदिवेदिवे ॥ प्रत्येवगृभायत ॥ इतिसप्तदशपदानिदेवनीथाः ॥ अथभूतेच्छदः॥त्वमिंद्रशर्मरिणाहव्यं परावतेभ्यः ॥ विप्रायस्तुवतेवसूनिजुरश्रवसेमहे ॥ त्वमिंद्रकपोतायच्छिन्नपक्षायवंचते ॥ श्यामाकंप क्वंपीलुचवारस्माअकृणोर्बहु ॥ अरंगरोवावदीतित्रेधाबद्धोवरत्रया ॥ इरामुहप्रशंसत्यनिरामपबाधतां इतितिस्रोभूतेच्छदः ॥ अथाहनस्याः॥यदस्याअंहुभेद्याःपृथुस्थूरमुपातसत् ॥ मुष्काविदस्याएजतेगो शफेशकुलाविव॥यदास्थूरेणपससाअनूमुष्काउपावधीत्॥ विष्वंचावस्याअर्दतोसिकतास्विवगर्दभः ॥ य दल्पिकास्वल्पिकाकर्कंधुकेवपच्यते ॥ वासंतिकमिवतेजनोयभ्यमानाावितन्वते ॥ यद्देवासोललामगुंप्र पिष्टीपिनमापिषुः ॥ सक्थ्नादेदृश्यतेनरःसक्थ्यःसाक्षीवगोयथा॥महाणग्न्युपब्रूतेअश्वस्यावेशितंपसः॥ ईदृक्कफलस्यवृक्षस्यशूर्पंशूर्पंभजेमहि ॥ महाणग्न्यवृसंहिसोकंददस्तमासरत् ॥ शकुकाननाशकामशकं सक्थ्युद्यमत् ॥ महाणग्न्युलूखलमतिक्रामंत्यब्रवीत् ॥ यथैवतेवनस्पतेपिघ्नंतितथैवमे ॥ महान्वैभद्रो

बिल्वोमहान्पक्वउदुंबरः ॥ महाँअभिन्नुबाधतेमहतःसाधुखोदनं ॥इत्यष्टावाहनस्याः ॥ इतिकुंतापाध्यायःसमासः ॥

१० ॥ अथपुरोरुक् ॥वायुरग्रेगायज्ञप्रीःसाकंगन्मनसायज्ञं ॥ शिवोनियुद्भिःशिवाभिः ॥ १ ॥ हिरण्यवर्तनीनरादेवापतीअभिष्टये ॥ वायुश्चेंद्रश्चसुमुखः ॥ २ ॥ काव्याराजानाक्रत्वादक्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसासधस्थआ ॥ ३ ॥ दैव्याअध्वर्यूआगतंरथेनसूर्यत्वचा ॥ मध्वायज्ञंसमंजाथे ॥ ४ ॥ इंद्रउक्थेभिर्मंदिष्ठोवाजानांचवाजपतिः ॥ हरिवांसुतानांसखा ॥ ५ ॥ विश्वान्देवान्हवामहेस्मिन्यज्ञेसुपेशसः ॥ तइमंयज्ञमागमंदेवासोदैव्याधिया ॥६॥ जुषाणाअध्वरेसदोयेयज्ञस्यतनूकृतः ॥ विश्वआसोमपीतये ॥७ ॥ वाचमहंदेवींवाचास्मिन्यज्ञेसुपेशसा ॥ सरस्वतींहवामहे ॥ ८ ॥ इत्यष्टौपुरोरुक् ॥

अथप्रैषाः॥होतायक्षदग्निंसमिधासुषमिधासमिद्धंनाभापृथिव्याःसंगथेवामस्य॥वर्ष्मन्दिवइळस्पदेवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥१॥ होतायक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भंभुवनस्यगोपां॥मध्वाद्यदेवोदेवेभ्योदेवयानान्प १०

थोअनक्तुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ २ ॥ होतायक्षन्नराशंसंनृशस्त्रंनॄँः प्रणेत्रं ॥ गोभिर्वपावान्त्स्याद्वी रैःश
क्तीवान्त्रथैः प्रथमयावाहिरण्यैश्चंद्रीवेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥ ३ ॥ होतायक्षदग्निमीळईळितोदेवोदेवाँऽआव
क्षद्दूतोहव्यवाळमूरः ॥ उपेमंयज्ञमुपेमांदेवोदेवहूतिमवतुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ४ ॥ होतायक्षद्बर्हिः
सुष्टरीमोर्णम्रदाअस्मिन्यज्ञेविचप्रचप्रथतांस्वासस्थंदेवेभ्यः ॥ एमेनदद्यवसवोरुद्राआदित्याःसदंतुप्रि
यमिंद्रस्यास्तुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ५ ॥ होतायक्षद्दुरऋष्वाःकवष्योकोषधावनीरुद्राताभिर्जिहतांवि
पक्षोभिःश्रयतां ॥ सुप्रायणाअस्मिन्यज्ञेविश्रयंतामृतावृधोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ६ ॥ होतायक्षदु
षासानक्ताबृहतीसुपेशसानॄँः पतिभ्योयोर्निकृण्वाने ॥ संस्मयमानेइंद्रेणदेवैरेदंबर्हिःसीदतांवीतामाज्य
स्यहोतर्यज ॥ ७ ॥ होतायक्षद्दैव्याहोतारामंद्रापोताराकवीप्रचेतसा ॥ स्विष्टमद्यान्यःकरदिषास्वभि
गूर्तमन्यऊर्जासतवसेमंयज्ञंदिविदेवेषुधत्तांवीतामाज्यस्यहोतर्यज ॥ ८ ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीरपसाम
पस्तमाअच्छिद्रमद्येदमपस्तन्वतां ॥ देवेभ्योदेवीर्देवमपोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ९ ॥ होतायक्षत्त्वष्टार

मचिष्टमपाकँरेतोधांविश्रवसंयशोधां॥ पुरुरूपमकामकर्शनंसुपोषःपोपैःस्यात्सुवीरोवी रँवँत्वाज्यस्यहोत
र्यंज ॥ १० ॥ होतायक्षद्वनस्पतिमुपावस्रक्षद्धियोजोष्टारंशशमंनरः ॥ स्वदान्स्वधितिऋंतुथाद्यदेवोदे
वेभ्योहव्यवाड्वेत्वाज्यस्यहोतर्यंज ॥ ११ ॥ अजैदग्निरसनद्वाजंनिदेवोदेवेभ्योहव्यवाट्प्रांजोभिर्हि
न्वानोधेनाभिःकल्पमानोयज्ञस्यायुःप्रतिरन्नुपप्रेष्यहोतर्हव्यादेवेभ्यः ॥ १२ ॥ होतायक्षदग्निंस्वाहाज्य
स्यस्वाहामेदसःस्वाहास्तोकानांस्वाहास्वाहाकृतीनांस्वाहाहव्यसूक्तीनां ॥ स्वाहादेवाआज्यपाजुषाणा
अग्नआज्यस्यव्यंतुहोतर्यंज ॥ १३ ॥ इतिप्रयाजप्रैषः ॥ होतायक्षदग्निमाज्यस्यजुषतांहविर्होतर्यंज
॥ १४ ॥ होतायक्षत्सोममाज्यस्यजुषतांहविर्होतर्यंज ॥ १५ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौछागस्यवपाया
मेदसोजुषेतांहविर्होतर्यंज ॥ १६ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौपुरोळाशस्यजुषेतांहविर्होतर्यज ॥ १७ ॥ हो
तायक्षदग्निंपुरोळाशस्यजुषतांहविर्होतर्यंज ॥ १८ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौछागस्यहविषआत्तामद्यम
ध्यतोमेदउद्भृतंपुराद्वेषोभ्यःपुरापौरुषेय्यागृभः ॥ घस्तान्नूनंघासेअज्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांश

तरुद्रियाणामग्निष्वात्तानांपीवोपवसनानांपार्श्वतःश्रोणितः शितामतउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरतए
वाग्नीषोमौजुषेतांहविर्होतर्यज ॥ १९॥ देवेभ्योवनस्पतेहवींषिहिरण्यपर्णप्रदिवस्तेअर्थं ॥ प्रदक्षिणिद्र
शनयानियूयक्तस्यवक्षिपथिभीरजिष्ठैः॥ होतायक्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयारशनयाधित॥
यत्राग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्रसोमस्याज्यस्यहविषः प्रियाधामानियत्राग्नीषोमयोश्छागस्यह
विषःप्रियाधामानियत्रवनस्पतेः प्रियापाथांसियत्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्होतुः प्रियाधा
मानितत्रैतंप्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयांसमिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥
॥ २० ॥ वनस्पतेरशनयानियूयपिष्टतमयावयुनानिविद्वान् ॥ वहदेवत्रादिधिषोहवींषिप्रचदातामसृते
षुवोचः ॥ होतायक्षदग्निंस्विष्टकृतमयाळग्निरग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविषः
प्रियाधामान्ययाळग्नीषोमयोश्छागस्यहविषःप्रियाधामान्ययाड्वनस्पतेः प्रियापाथांस्ययाड्देवानामाज्य
पानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहिमानमायजतामेज्याइषःकृणोतुसोअध्वराजा

ऋग्वे० तवेदाजुषतांहविर्होतर्यज ॥ २१ ॥ इतिपाशुकप्रैषाः ॥ अथानुयाजप्रैषाः ॥ देवंबर्हिःसुदेवंदेवैःस्या परि०
त्सुवीरंवीरैर्वस्तोर्वृज्येताक्तोःप्रभ्रियेतात्यन्यान्रायाबर्हिष्मतोमदेमवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ २२ ॥
९२ देवीर्द्वारःसंघातेविड्वीर्यामंछिथिराध्रुवादेवहूतौवत्सईमेनास्तरुणआमिमीयात्कुमारोवावनजातौमेनाअर्वा
रेणुककाटःपृणग्वसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज ॥ २३ ॥ देवीउषासानक्ताद्यास्मिन्यज्ञेप्रयत्यह्वेतामपिनूनंदै
वीर्विशःप्रायासिष्टांसुप्रीतेसुधितेवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २४ ॥ देवीजोष्ट्रीवसुधितीययोरन्या
घाद्वेषांसियुयवदान्यावक्षद्वसुवार्याणियजमानायवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २५ ॥ देवीऊर्जाहुती
इषमूर्जमन्यावक्षत्सग्धिंसपीतिमन्यानवेनपूर्वंदयमानास्यामपुराणेननवंतामूर्जमूर्जाहुतीऊर्जयमानेअधा
तांवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज॥ २६ ॥देवादैव्याहोतारापोतारानेष्टाराहताघशंसावाभरद्वसुवसुवनेवसुधे
यस्यवीतांयज ॥ २७ ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीरिळासरस्वतीभारतीद्यांभारत्यादित्यैरस्पृक्षत्सरस्वती ९२
मंरुद्रैर्यज्ञमावीदिहैवेळयावसुमत्यासधमादंमदेवमसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज्ञ ॥ २८ ॥ देवोनराशंसस्त्रि

शीर्षांषळक्षःशतमिंदेनंशितिपृष्ठाआदधतिसइस्त्रमींप्रवहंतिमित्रावरुणेदस्युहोत्रमर्हतोबृहस्पतिस्तोत्रम
श्विनाध्वर्यवंवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ २९ ॥ देवोवनस्पतिर्वर्षप्रावाघृतनिर्णिक्द्यामग्रेणास्पृक्ष
दांतरिक्षंमध्येनाप्राःपृथिवीमपरेणादृंहीद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ३० ॥ देवंबर्हिर्वारितीनांनिधेधा
स्त्रिप्रच्युतीनामप्रच्युतंनिकामधरणंपुरुस्पार्हंयशस्विदेनाबर्हिन्याबर्हींष्यभिष्यामवसुवनेवसुधेयस्यवेतुय
ज ॥ ३१ ॥ देवोअग्निःस्विष्टकृत्सुद्रविणामंद्रःकविःसत्यमन्मायजीहोताहोतुर्होतुरायजीयानग्नेयांदे
वायनयाडच्याँअपिप्रेर्यंनेहोत्रेअमत्सततांससनुर्षींहोत्रांदेवंगमांदिविदेवेषुयज्ञमेरयेमंस्विष्टकृच्चाग्नेहोताभू
र्वसुवनेवसुधेयस्यनमोवाकेवीहियज ॥ ३२ ॥ अथसूक्तवाकप्रैषः ॥ अग्निमद्यहोतारमवृणीतायं
यजमानः पचन्पक्तीःपचन्पुरोळाशंगृह्णन्नग्नयआज्यंगृह्णन्त्सोमायाज्यंबध्नन्नग्नीषोमाभ्यांछागंसूपस्थां
अद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नीषोमाभ्यांछागेनाद्यस्तंतंमेदस्तःप्रतिपचताग्रभी
ष्टामवीवृधेत.पुरोळाशेनत्वामद्यर्षेआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंयजमानोबहुभ्यआसंगथेभ्यः ॥ ९

षमेदेवेषुवार्यादक्ष्यतइतिताया देवादेवदानान्यदुस्तान्यस्माआचशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवा
चयायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताब्रूहि ॥ ३३ ॥ अथसुत्यायांसवनीयप्रैषाः ॥ होतायक्षद
ग्निंछागस्यवपायामेदसोजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ३४ ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्
करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूपः ॥ मित्रावरुणयोःपयस्याप्रातःप्रातःसावस्यपुरोळा
शाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणो वेतुहोतर्यज ॥ ३५ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशानांजुषतांहविर्होतर्यज ॥
॥३६ ॥ होतायक्षद्वायुमग्रेगामग्रेयावाणमग्रेसोमस्यपातारंकरदेवंवायुशवसागमज्जुषतांवेतुपिबतुसोमं
होतर्यज ॥ ३७॥होतायक्षदिंद्रवायूअर्हंताहर्णागथ्याभिर्गोमंताभिर्यंतांवीरयाशुक्रयाएनयोर्नियुतोगो
अग्रावीरोपशाश्वपुरस्त्यास्तासामिहप्रयाणमस्त्विहविमोचनंकरतएवेंद्रवायूजुषेतांवीतांपिबतांसोमंहोत
यज॥३८॥होतायक्षन्मित्रावरुणासुक्षत्रारिशादसानिचिन्मिषंतानिचिरानिचिर्यांसाक्ष्णश्चिद्रातुवित्तरा
नुल्बणेनचक्षसक्रतमृतभितिदीध्यानाकरतएवंमित्रावरुणाजुषेतांवीतांपिबतांसोमंहोतर्यज ॥ ३९ ॥

होतायक्षदश्विनांनासत्यादीयम्नी रुद्रवर्तिनीन्यतरेणचक्रेणवामीरिषऽऊंर्जावहतंसुवीराःसनुतरेणाररुषो बाधेतांमधुकशयेमंयज्ञंयुवानामिमिक्षतांकरतएवाश्विनाजुषेतांपिबतांवीतांसोमंहोतर्यज॥ ४०॥होता यक्षदिंद्रंप्रातःप्रातःसावस्यावांवतोगमदापरावतओरोरंतरिक्षादास्वात्सधस्थादिमे अस्मैशुक्रामधुश्चुतः प्र स्थिताइंद्रायसोमास्तांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यंज ॥ ४१ ॥ होतायक्षदिंद्रंहोत्रात्सजूर्दिवआपृथि व्याऋतुनासोमंपिबतुहोतर्यंज ॥ ४२ ॥ होतायक्षन्मरुतःपोत्रात्सुष्टुभःस्वर्काऋतुनासोमंपिबतुपोतर्य ज ॥ ४३ ॥ होतायक्षद्ग्रावेनेष्ट्रात्त्वष्टासुजनिमासजूर्देवानांपत्नीभिर्ऋतुनासोमंपिबतुनेष्टर्यंज ॥ ४४ ॥ होतायक्षदग्निमाग्नीध्राहतुनासोमंपिबत्वग्नीद्यज ॥ ४५ ॥ होतायक्षदिंद्रोब्रह्माब्राह्मणादृतुनासोमंपिब तुब्रह्मन्यज ॥ ४६ ॥ होतायक्षन्मित्रावरुणौप्रशास्तारौप्रशास्त्रादृतुनासोमंपिबतांप्रशास्तर्यंज॥ ४७ ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांहोत्रादृतुभिःसोमंपिबतुहोतर्यंज ॥ ४८ ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांपोत्रादृतुभिः सोमंपिबतुपोतर्यंज ॥ ४९ ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांनेष्ट्रादृतुभिःसोमंपिबतुनेष्टर्यंज ॥५०॥ होतायक्ष

 द्वेवंद्रविणोदामपाद्धोत्रादपात्पोत्रादपान्नेष्ट्रात्तुरीयंपात्रममृक्तममर्त्यमिंद्रपानंदेवोद्रविणोदाद्राविणोदसः
स्वयमायूयाःस्वयमभिगूर्याःस्वयमभिगूर्तयाहोत्रयकृतुभिःसोमस्यपिबत्वच्छावाकयज ॥ ५१॥ होता
१४ यक्षदश्विनाध्वर्यूआध्वर्यवादृतुनासोमंपिबतामध्वर्यूयजतं ॥५२॥होतायक्षदग्निंगृहपतिंगार्हपत्यात्सुगृ
हपतिस्त्वयाग्नेयंसुन्वन्यजमानस्यात्सुगृहपतिस्त्वमनेनसुन्वतायजमानेनाग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यादृतुनासो
मंपिबतुगृहपतेयज ॥ ५३ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशस्यजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ५४ ॥ होतायक्षदिंद्रंह
रिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूपः ॥ माध्यंदिनस्यसवनस्य
पुरोळाशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ५५ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशानांजुषतांहविर्होतर्य
ज ॥ ५६ ॥ होतायक्षदिंद्रंमाध्यंदिनस्यसवनस्यनिष्केवल्यस्यभागस्यात्तारंपातारंश्रोतारंहवमागं
तारमस्याधियोवितारंसुन्वतोयजमानस्यवृधं ॥ ओभाकुक्षीपृणतांवार्त्रघ्नंचमाघोनंचेमेअस्मैशुक्रामधु १४
श्चुतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ५७ ॥ होतायक्षदिंद्रंमरुत्वंतमिंद्रोम

रुत्वांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ५८ ॥ होतायक्षदादित्यान्प्रियान्प्रियधाम्नः प्रियव्रतान्महस्वस
रस्यपतीनुरोरंतरिक्षस्याध्यक्षान्त्स्वादित्यानवोदधदस्मैसुन्वतेयजमानायकरन्नेवमादित्याजुषंतांमदंतां
व्यंतुपिबंतुसोमंहोतर्यज ॥ ५९ ॥ होतायक्षदग्निंछागस्यहविषआदद्यमध्यतोमेदउद्भृतंपुराद्वेषोभ्यः
पुरापौरुषेय्यागृभः ॥ घसन्नूनंघासेअज्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानांपी
वोपवसनानांपार्श्वतःश्रोणितःशितामतउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरदेवाग्निर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ ६० ॥
(होत)यक्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयारशनयाधित ॥ यत्राग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्र
सोमस्याज्यस्यहविषः प्रियाधामानियत्राग्नेश्छागस्यहविषःप्रियाधामानियत्रवनस्पतेः प्रियापाथांसिय
त्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्होतुः प्रियाधामानितत्रैतंप्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयांस
मिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ होतायक्षदग्निंस्विष्टकृतमयाळग्निरग्नेराज्यस्यहवि
षः प्रियाधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाळग्नेश्छागस्यहविषःप्रियाधामान्ययाड्वन

स्पतेः प्रियापाथांस्ययाद्देवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहिमानमा
यजतामेज्याऽइषकृणोतुसोऽअध्वराजातवेदाजुषतांहविर्होतर्यज) ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवांऽइंद्रोधाना
अत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूपः ॥ तृतीयस्यसवनस्यपुरोळशाँइंद्रःप्रस्थि
तांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ६१ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशानांजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ६२ ॥ होतायक्ष
दिंद्रंतृतीयस्यसवनस्यऋभुमतोविभुमतोवाजवतोबृहस्पतिवतोविश्वदेव्यावतः समस्यमदाःप्रातस्तना
अग्मतसंमाध्यंदिनाःसमिदातनास्तेषांसमुक्षितानांगौरइवप्रगाह्याबृषायत्वायूयाबाहुभ्यामुपयाहिहरि--
भ्यांप्रमुथ्याशिप्रेनिष्पृथ्यऋजीषमिमेअस्मैतीव्राआशीर्वंतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुषतांवेतुपिबतु--
सोमंहोतर्यज॥६३॥होतायक्षद्देवंसवितारंपरामीवांसाविषत्पराघशंसंसुंसाविश्रमासाविषदस्मैसुन्वतेयज
मानायकरदेवंदेवःसविताजुषतांमदतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६४ ॥ अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंसु १५
न्वन्यजमानःपचन्पक्तीःपचन्पुरोळाशान्गृह्णन्नग्नयऽआज्यंगृह्णन्त्सोमायाज्यंबध्नन्नग्नयेछागंसुन्वांनिंद्राय

सोमंभूंजन्हरिभ्यांधानाःसूपस्थाअद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नयेछागेनेंद्रायसो-
मेनहरिभ्यांधानाभिरघत्तंमेदस्तःप्रतिपचताग्रभीदवीवृधतपुरोळाशैरद्यादिंद्रःसोमंगवाशिरंयवाशिरंतीव्रं
तंवहुरमध्यमुपोत्थामदाश्रौद्दिमदाँआनळवीदृधतांगूषैस्त्वामद्यर्षआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंसुन्वन्य
जमानोवहुभ्यआसंगथेभ्यः ॥ एषमेदेवेषुवसुवार्यायक्ष्यतइतितायादेवादेवदानान्यदुस्तान्यस्माआच-
शास्वाचगुरस्वेषितश्चहोनरसिभद्रवाच्यायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताब्रूहि ॥६५॥ धानांसोमाना
मिन्द्राद्धिचपिबचबध्वांतंहरीधानाउपऋजीषंजिघ्रतामारथचर्षणेसिंचस्वयत्त्वापृच्छाद्विषन्पत्नीःकामी-
मदथाइत्यस्मिन्सुन्वतियजमानेतस्मैकिमराथाः सुष्टुसुवीर्यंयज्ञस्यागुरउदृचयद्यदृचीकमतोनोतत्तथा-
भूद्धोतर्यज ॥ ६६ ॥ होतायक्षदश्विनासोमानांतिरोअह्न्यानांत्रिर्वर्तिर्यातंत्रिरिहमादयेथाम्सुतोतुरीयं
नासत्यावाजिनायधेनुःसजूरश्वीरोहिदश्वोघृतस्नुःसजूरुषाअरुणीभिःसजूः सूर्यएतशेनसजोषावश्विनादं
सोभिःकरतएवाश्विनाजुषेतांमदेतांपिबतांसोमंहोतर्यज ॥ ६७ ॥ होतायक्षदश्विनासरस्वतीमिंद्रंसु

त्रामाणंसोमानांसुराम्णांजुषतांव्यंतुपिबंतुमदंतुसोमान्सुराम्णोहोतर्यज ॥ ६८ ॥ होतायक्षत्प्रजापतिं महिम्नोजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज॥६९॥इतिप्रैषाध्यायःसमाप्तः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ७ ॥ ॥

इति ऋक्संहिता समाप्ता.

इयं गणपतकृष्णाजीमुद्रायंत्रालयाधिकारिणा आत्मारामकान्होबाभिख्येन गोरेत्युपाह्वशिवरामशास्त्रिप्रभृतिभिः सम्यक् शोधयित्वा सप्ताब्धिवसुवसुधामिते (१८४७) सन्संज्ञकाब्दे कृतविंशतितम (२०) राजकीयनियमानुरोधतस्तथा मुनिरसगजेंदुमिते (१८६७) सन्संज्ञकवत्सरे कृतराजकीयपंचविंशतितम (२५) नियमानुसारतोराजकीयपट्टे निवेशनेनासाधारणीकृत्य द्विगेंदुवसुवसुधामिते (१८१२) विकृतिनामकसंवत्सरे आश्वयुजि स्वीयमुद्रायंत्रालये मुद्रिता.

हा ग्रंथ जनार्दन महादेव गुर्जर—रामवाडी मुंबई—ह्यांचे दुकानीं विकत मिळेल.